

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10736

PROLETPEN

Alexander Pomerantz

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER

AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אלוקראַנישע וויסנשאַפּטלעכע אַקאַדעמיע
אינסטיטוט פאַר ייִדישער פּראָלעטאַרישער קולטור
סעקציע פאַר ליטעראַטור און קריטיק

אלעקסאַנדער פּאַמעראַנצ

פּראָלעטאַרע

עטיודנ און מאטעריאַלנ צו דער געשיכטע פונ דעם קאמפ
פאַר פּראָלעטאַרישער ליטעראַטור אין אמעריקע (פ.ש.א.)

פאַרלאַג פונ דער אַלוקראַנישער וויסנשאַפּטלעכער אַקאַדעמיע

1935 ■ קיעז

סאראנטוו. רעדאקטער — מ. זענטיאנ.
טעכנישער רעדאקטער — באָגאיעח.
סקי. קאָרעקטער — כ. זייבאָהיטש.
פאפיר 94X62 — 1/10 — 38 קג. 8 דרוק-
בויגנ. אינ 1 פאפיר-בויגנ 96 000 צייכנט.
טיראזש 1 500 עקז. פארלאג פ—47 א.
2-טע אינטערנאציאָנאלע דרוקערז, אופ"ט.
קזעח, רויטער פלאצ 2-a. באשט. 1127.
באמולמ. פונ קזעווער געגנטליט 779 א.
אָפגעגעבן אינ זאז 16/vii — 1934. אונ-
טערגעשריבן צום דרוק 27/א/1934.

דערלויבט ארויסצולאָזן פונ דרוק. באשטענדיקער
טעקסטאר פונ דער אלוקראַנישער וויסנשאפט-
לעכער אקאדעמיע אקאדעמיקער י. י. אגל.

„פּראָלעטפּענ“—דער פּאַרבאַנד פּונ פּראָלעטאַרישע שרײַבער אין אמעריקע—
 איז די גרעסטע אָרגאַניזאַציע פּונ דער ייִדישער פּראָלעטאַרישער ליטעראַטור
 אין די קאפיטאַליסטישע לענדער. דער „פּראָלעטפּענ“ ציילט אַרומ 80 מיטגלידער.
 דער „פּראָלעטפּענ“, וואָס איז געגרינדעט געוואָרן צום סאָפּ 1929-טן יאָר,
 איז, פּאַרשטייט זיך, ניט אַרויסגעשפּרונגען פּונ העלער הויט. ביזן „פּראָלעט-
 פענ“ האָבן אין אמעריקע עקזיסטירט דריי אָרגאַניזאַציעס פּונ ייִדישער פּראָ-
 לעטאַרישער ליטעראַטור: דער „יונגער אַרבעטער-שרײַבער-פּאַריינ“ (1924),
 די פּראָלעטאַרישע שרײַבער-גרופּע „יוניאָן סקווער“ (1928), דער „פּרייהייט-
 שרײַבער-פּאַריינ“ (1929).

די ערשטע שרײַבער-אָרגאַניזאַציעס, די פּאַרגייער פּונעם „פּראָלעטפּענ“,
 האָבן אפּילע געהאַט אַרויסגעגעבן אייגענע אָרגאַנען: די זשורנאַל „יונג-קוּד
 ניע“, „יוגנט“ און „ספּאַרטאַק“.

אייגנטלעך גערעדט, הייבט זיך אָן די פּאַרגעשיכטע פּונ „פּראָלעטפּענ“ מיטן
 דערשיינען פּונ דער „פּרייהייט“. ווי מיר ווייסן, האָט זיך אין 1919-טן יאָר
 געגרינדעט די אמעריקאַנישע קאָמוניסטישע פּאַרטיי. ס'האָבן זיך אין דער אַמע-
 ריקאַנישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי און אין אלע אנדערע פּאַליטישע, עקאָנאָ-
 מישע און קולטורעלע רעפּאַרמיסטישע אָרגאַניזאַציעס אָנגעהויבן שפּאַלטונגען
 לויט דער ליניע פּונ קאָמוניזם און אַנטי-קאָמוניזם. נייע רעוואָלוציאָנערע קרי-
 כעס זיינען געקומען צום וואָרט אין דער אמעריקאַנישער אַרבעטער-באַוועגונג.
 דער זעלביקער פּראָצעס קומט פּאַר, נאַטירלעך, אויך צווישן די ייִדישע אַרבע-
 טער פּונ אמעריקע, און אין פּאַרבינדונג דערמיט ווערט געשאפּן „די פּריי-
 הייט“, וועלכע האָט אָנגעהויבן דערשיינען אין אפרעל 1922.

אין דער זעלביקער צייט קומט אופּ צווישן די ייִדישע אַרבעטער א ריי
 מאסעווע רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס: רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאַריינען,
 אַרבעטער-קלובן, קאָאָפּעראַטיוון, „קעמפּס“ (זומער-אָפּער-פלעצער), „פּרייהייט-
 געזאַנג-פּאַריינען, דראַמאַטישע גרופּעס, פּאַרטיי-שולן, קינדער-שולן. מיט אַט
 דעם אופּברוי צווישן די ייִדישע אַרבעטער איז טאַקע ענג פּאַרבונדן די גרינד-
 דונג פּונעם ערשטן יונגן אַרבעטער-רשירייט פּאַרטיי, פּונ דער ער-
 שטער פּראָלעטאַרישער שרײַבער-אָרגאַניזאַציע אין אמעריקע.

די צוועלף יאָר, וואָס „די פּרייהייט“ עקזיסטירט, זיינען אויך יאָרן פּונ
 קאַמפּ פּאַר א פּראָלעטאַרישער ליטעראַטור אין אמעריקע. דאָס דערשיינען פּונ
 דער „פּרייהייט“ האָט אופּגערודערט די ייִדישע אַרבעטער-מאַסן. נייע, יונגע
 אַרבעטער-שרײַבער האָבן זיך אָנגעהויבן דרוקן אין דער צייטונג פּונעם ערשטן
 טאָג פּונ איר דערשיינען. זיי האָבן דורכ דער צייטונג אַריינגעבראַכט אין דער

ליטעראטור נייע טעמעס, א נייע באלויכטונג פון דערשיינגענע, מיט איין
וואָרט—א פּראָלעטארישן צוגאנג. דאָס באַטייט אָבער ניט, אז ווי נאָך, די פּריִ-
הייַט איז געוואָרן געגרינדעט, האָט מען דאָרט באלד אָנגעהויבן דרוקן אויס-
געהאלטענע פּראָלעטארישע ליטעראטור, אָדער מע האָט כּאָטש גערעדט וועגן
דער נייטיקייַט פון א פּראָלעטארישער ליטעראטור.

ס'איז א פּאקט, אז ביז דער גרינדונג פונעם, פּראָלעטפעני האָבן דאָס
אָנגעזעענסטע אָרט אין דער, פּריִהייַט געהאט פארנומען די שרייַבער, וואָס
זיינען אריבערגעקומען פון דער דעקאדענטיש-נאַציאָנאַליסטישער ליטערארי-
שער גרופע, "יונגע", וועלכע איז געווען קאָנצענטרירט ארום די זאַמלביכער
שריפטן.

שווער, זייער שווער איז דער יונגער ייִדישער פּראָלעטארישער ליטעראטור
אין אמעריקע אָנגעקומען אירע ערשטע טריט. עס האָט די ערשטע צייט געפעלט
די סיסטעמאטישע אָנפירונג מיט דער ליטעראטור מיצאד דער פּאַרטיי. עס האָט
געפעלט די מאַרקסיסטישע קריטיק, וואָס זאָל העלפן אוועקשטעלן ריכטיק און
קאָנקרעט די פּראָבלעמעס פון דער אמעריקאנישער פּראָלעטארישער ליטעראטור,
דער יונגער ארבעטער-שרייַבער האָט אינא געוויסער מאָס אליין געדאַרפט
זוכן און געפינען דעם וועג. ער האָט אָפטמאָל מיט די אייגענע קויכעס גע-
דאַרפט פירן א קאַמפּ קעגן די אָנגעהורבעטע קלאַסנפּינטלעכע טראַדיציעס,
קעגן די בורזשואַזע איינפלוסן. די יונגע ארבעטער-שרייַבער איז אויסגעקו-
מען אויסצושמידן זייער אידעאָלאָגיע אינעם פּראָצעס פון אָפּשטויסן זיך פון
פּרעמדע קלאַסן-ווירקונגען און פון גויווער זייַן זיי, אינעם קאַמפּ פאַר באַ-
פרייען זיך פונעם בורזשואַזע עסטעטיזם, וואָס די אמעריקאַנער, "יונגע" האָבן
אריינגעבראַכט אין זייער אָפּגאַנג-ליטעראטור.

די דירעקטע אָנפירונג מיצאד דער קאָמפּאַרטיי, וועלכע האָט אינא די שפּע-
טערדיקע יאָרן באַקומען א מער סיסטעמאטישן כאַראַקטער, די פּראָלעטארישע
קלאַסן-באוועגונג, דער איינפלוס פון דער אָקטיאַבער-רעוואָלוציע און פון
דער פּראָלעטארישער ליטעראטור אינא ראַטנפאַרבאַנד העלפן דעם אמעריקאַנישן
ארבעטער-שרייַבער גויווער צו זייַן אלע סוביעקטיווע און אָביעקטיווע שטע-
רונגען. זיי העלפן אים צו באַפרייען זיך פון די אינדיוידואַליסטישע טעג-
דעצן. זיי העלפן אים צו געפינען זייַן אָנשפאַר אין דער פּראָלעטארישער
רעוואָלוציאָנערער ווירקלעכקייַט. זיי גרענען אים צום, פּראָלעטפעני!

ו. אפן וועג צום „פראָלעטפען“

אינ דער צײַט פֿון דער צווייטער עמיגראציע־כוואליע קיין אמעריקע, אינ די רעאקציע־יאָרן נאָך דער רעוואָלוציע פֿונעם 1905, באווייזן זיך אפֿן אַמע־ריקאניש־יִידישן לײַטערארישן האַריוואָנט די שרײַבער פֿון דער שפּעטערדיקער גרופּע „יונגע“: איגנאטאָוו, לײוויק, האַלפּערן, מאַני לײב, אָפּאַטאָש, אַמלאַנד, זישע לאַנדוי, דעיעלעס, ראָלניק, כאַמאַוויטש, הירשבייג און נאָך אַ גאַנצע רײ שטערן און שטערנדלעך. אסאך פֿון זײ זײַנען אַליין געקומען מיט דער צוויי־טער עמיגראציע־כוואליע און האָבן געבראכט מיט זיך פֿון רוסלאַנד די ייעש־און יערידע־שטימונגען, דעם גײסט פֿון אָפּגאַנג, רעאקציע און דעקאַדענצ, וואָס זײ האָבן שפּעטער פֿאַרקערפּערט אין זײַערע ווערק. אין אמעריקע איז די סאָציאַלע באַזע פֿאַר זײַער רעאקציאָנערער אידעאָלאָגיע געווען דאָס יִידי־שע קלײנבירגערטום: קרעמערס, „פּעדלער“ (קליינע הענדלער), דערער, דאַנ־טיסטן, דאָקטוירן, די יִידישיסטישע אינטעליגענצ, די מיטגלידער פֿון די פֿאַר־שײדענע קלײנבירגערלעכע „סאָציאַליסטישע“ פֿאַרטייען, ווי ס. ר., סאָציאַליסטן־טעריטאָריאַליסטן, פּוילאַלעציעניסטן, בונדיסטן א. א. וו.

די גרופּע „יונגע“ האָט זיך געהאַט קאַנצענטרירט אַרום די זאַמלביכער „שריפטן“, וועלכע זײַנען אין 1912—1926 דערשינען 8 בענדער. די גרופּע האָט דערקלערט אַ בונט קעגן סאָציאַלע אידייעס, קעגן רעוואָלוציאָנערע מאַט־טיוון, קעגן מאָלן דאָס אַרבעטער־לעבן. דער בונט איז געגאַנגען אונטער דער פּאָנ פֿון עסטעטיזם, סימבאָליזם און מיסטיציזם; דאָס איז געווען אַ בונט אין נאָמען פֿון פֿאַרמאליזם, פֿון קונסט אַלס זעלבסטצוועק, פֿון קונסט צוליב קונסט. דער קאַמפּ קעגן סאָציאַלע מאַטיוון האָט באַ זײ נישט באַטייט קאַמפּ קעגן טענדענ־ציעזער קונסט ביכלאַל. זײ האָבן בלויז געוואָלט פֿאַרבײַטן רעוואָלוציאָנערע און אינטערנאַציאָנאַליסטישע טענדענצן אַפּ רעאקציאָנערע, אַפּ יִידישיסטישע, אַפּ נאַצ־דעמאָקראַטישע. די נאַציאָנאַליסטישע און רעליגיעזע טענדענצן האָבן זײ קוואליפֿיצירט אַלס די העכסטע שטופּע פֿון „עמעסער קונסט“; „אינעם יִידישן וואָרט געוואָלט זען דעם ריטם, די געהיימניספּולקײט פֿון רעליגיעזיטעט“ (ה. לײַ־וויק). דער יִידישער אַרבעטער געפֿינט, פֿאַרשטייט זיך, קיין אָרט נישט אין זײַער לײַטעראַטור. איבער דער גאַנצער לײַטעראַטור צעלײַגט זיך אַ שטעמפל פֿון אומ־קום, פֿון פּעסימיזם, פֿון מאַש־עכ־זוכעניש. דעם אויבנאָגן איז דער לײַטעראַטור פֿאַרנעמט די פֿאַרגאַנגענהײַט, דער אַמאָל, די לעגענדע. די פּאָעטן שליסן זיך אַײַן אין זײַער אייגענעם קרײַז. מע זונדערט זיך אָפּ פֿון דער „גאַס“. מע אַנטלויפט פֿון דעם ברייטשטראַמיקן לעבן.

„געפֿאַנגענע זײַנען מיר אַלע,
 און זיצן אין איינצלע צעלן.“ (י. ראָלניק)

ערגעצ איז דאָ אַ לעבן, ערגעצ ברענט דער קאמפ—א גאנצע מענטשהייט
גייט אָפּ מיט בלוט. רעוואָלוציע און בירגערקריג אין רוסלאנד. מענטשן
שטרעבן, האָפּן, קעמפּן, נאָר אונדזערע פּאָעטן האָבן צו דעם קיין שייַכעס ניט.

און יעדערער שלאָגט זיך באַזונדער
דעם קאָפּ אין דער וואַנט פון זײַן ספּיסע,
ווען טײַזנטער נאָענטע כאַרכלעך
אינ לעצטע מינוטן פון גסיסע"י. (י. ראָלינק)

אַבער ניט אלע ווילן זיך שלאָגן קאָפּ אין וואַנט אפּילע פון אן אייגע-
נער ספּיסע. אַט איז אויך אַ „יונגער“, וואָס האָט גאָר לײַב צו זיצן אפּ דער
וועראַנדע, טרינקענדיג הייסע מילך און עסן צוויבאַק, קוקן אפּ אַ נאָגל אין
דער וואַנט, שפּײַען אפּן באַלקן, אָדער גאָר כאַפּן פּליגן:

אַוונט-שײַן, לעוואָנע-שײַן,
זיך איך מיר אפּ דער וועראַנדע,
אַוונט-שײַן, לעוואָנע-שײַן,
הייס איך מיר זישע לאַנדע"י.

דער זעלביקער לאַנדוי דערצײלט אין די „שריפטן“ פון 1919, וויאזוי ער
פארברענגט אַ טאָג פון זײַן לעבן:

„צוויי הייסע גלעזער טיי מיט מילך האָבן איך מיר
אויסגעטרונקען, אַ דריטער צוויבאַק אומגעגעסן;
דערנאָך בין איך אַ לאַנגע צײַט באַם טיש געזעסן,
גערויכערט און געקוקט מיר אפּ אַ נאָגל אין דער וואַנט.
פיר לידער איבערגעזעצט פון דײַטש,
אַ מירער אפּ דער סאָפּע זיך אַנירערגעלייגט,
אַרום דעם קאָפּ די הענט פאַרלייגט
און דרייַ מאָל צו דעם באַלקן אויסגעשפּיגן.
מיר איז געוואָרן שווער, פאַרוואָס דער זומער איז פאַרגאַנגען,
איך וואָלט דאָך איצט שפּאַצירן מיר אין פאַרק געגאַנגען,
צו גאָר אין שטוב געכאַפּט מיר פּליגן,
און נאָך אַמאָל האָבן איך צום באַלקן דרייַ מאָל אויסגעשפּיגן,
און אלע דרייַ מאָל ניט געטראַפּן,
דערנאָך בין איך מיר אַינגעשלאָפּן.“

און וואָס פאַר אַ פּאַנעם עס האָט זאָ „זינגען“ — דערצײלט אונדז דעם
ביטערן עמעס משה-לײַב:

יונגע פישער-יונגען זינגען, ווי דער יאמ דער פרייער,
יונגע קאָחאליעס זינגען — ווי דאָס פּיער.
מיר, געגליכענע צו כרוועס אין אַ וויסטער געגנט,
זינגען, ווי די וויסטקייט דאָרטן, ווען עס פלייצט און רעגנט.
זינגען מיר שלײַמאָלדיקע גלאַט אזוי געזאַנגען,
עפּשער ווי פּאַפּוגייעס אפּ די שטײַגן-שטאַנגען,
אָדער עפּשער ווי סטראַשירלעס, וואָס מע האָט פאַרגעסן
אפּן פּעלד, ווען סײַהאַט דער האַרבסט אלץ שוין אומגעפּרעסן.
(מ. 5. האַלפּערן)

איז מוישע-לייב האלפערן טאקע גיט געווען צופרידן מיט זיין גוירל צו זיין גענליכע צו די „כרוזעס“ פונעם קליינבירגערטום, וואָס איז פארורטיילט צעריבן צו ווערן און אונטערצוגיין. ווי מיר ווייסן, האָט ער אפילע געמאכט א פרוווי זיך ארויסצורייסן פון זיין סויווע און פון זיין קלאס, א פרוווי, וועלכער האָט זיך פארענדיקט מיט א טראגעדיע. מוישע-לייב האלפערן האָט כאָטש מוט צו זאָגן דעם עמעס וועגן זיך און וועגן די „גענליכענע“ צו אים. ליי-וויק האָט אָבער ניט אזא מוט. ליי-וויק ווארט נאָך אלץ אפּ מאַשענע, אפּ א וונדער :

איינגעשמידעט זינען מיר,
יעדער איז א קאמער זיצט באוונדער;
אָנגעפארטעהייט באמ טיר
שטייען מיר און ווארטן אפּ א וונדער. (ה. ליי-וויק)

דער וונדער קומט אָבער ניט. און די דיכטער בלייבן יעדערער באוונדער בא זיך איז קאמער. עס איז פאראן א דרויסנדיקע וועלט, ס'איז פאראן אן ארבעטער-קלאס, עס זינען פאראן נאָך אנדערע מענטשן אויך, נאָך זיי אלע עקזיסטירן אפּ אזויפיל, אפּ וויפּל זיי האָבן א שניכעס צום אויסדערוויילטן דיכטער, אפּ וויפּל זיי גייען אים אָן, אפּ וויפּל ער דארף זיי אָדער ער דארף זיי ניט. אין אָט דער עגאָצענטרישקייט דערגייט מען ביז קרענקלעכקייט. מע הייבט אָן זינגען לידער צו זיך — צו דעם האר, צו דעם איינציגן, צו דער קרוינ פון דער וועלט, און ניט בלויז איינ ליד, נאָך צענדליקער לידער, גאנצע ביכער מיט לידער.

און אויב ס'איז ניט מעגלעך, אז „יעדער איז א קאמער“, טאָ זאָל כאָטש זיין א „ליטערארישע סעקטע“. אין דעם ארטיקל „יונגע“, וואָס איז אָפּגעדרוקט אין די „שריפטן“ פון 1919 יאָר, דערקלערט ליי-וויק, אז די „יונגע“ זינען פון אָנהייב געווען „א ליטערארישע סעקטע מיט א טיפן רעליגיעזן הינטערגרונט“. נישט מער און נישט ווייניקער. דעריבער האלט ער, אז „דער פּעריאָד מוז און וועט פארעכנט ווערן פאר דעם אינטערעסאנטסטן און אייגנארטיקסטן אין דעם אמעריקאנער יידישן לעבן“. די „יונגע“ כאראקטעריזירט ער, ווי „דעקאדענט, אינדיוידואליסטן, אנאציאָנאליסטן, אסאָציאליסטן, עסטעטן“ א. א. וו. ער גיט אָבער צו, אז כאָטש זיי זינען „אויסערלעך ניט נאציאָנאל און ניט סאָציאל“, זינען זיי אינדערעמעסן „נאציאָנאל און יידיש אין טיפסטן זין פון וואָרט“, דאָס הייסט, לויט ליי-וויק, איז רעליגיעזן זינען, ווייל לויט אים האָבן „זיי איז יידישן וואָרט געוואָלט זען דעם ריטם, די געהיימניספול-קייט פון רעליגיעזיטעט“.

ליי-וויק דערקלערט, אז די סעקטאנטישקייט און „קאנאָטישקייט“ איז געקומען צו די יונגע מאכמעס די „שריינדיקע קאנטראסטן, אומגעלומפערט-קייטן פונעם יידישן לעבן איז אמעריקע, ניר-יאָרקער, דער נאָך אלץ ניט איינגעאָרדנטער, ניט איינגעשטעלטער, ניט פארטיפטער און ניט צופרידן-שטעלנדער“. ער רעדט וועגן די ניט סימפאטישע „פאַרמען פון יידישקייט, ליי-טעראטור, פרעסע און געזעלשאפטלעכקייט“. ער דערציילט, אז די „יונגע“

האָבן אָנגעהויבן מיט א קאָמפ קעגן די „אַלטע רעדאַקטערס און פאַטענטירטע פּאַרשטייער פון ליטעראַטור“. ער קלאַגט אָבער אַפּ דעם, וואָס די „סעקטע“ צעפאַלט זיך: „אַנדערע, פאַרטיפּנדיק זיך אין די גרויסע קאַנטראַסטן פון ייִדישן לעבן, אַנטלויפּן, פאַראַכטן, פאַרשווינדן. אַנדערע ווערן ראַדיקאַלן (אַפּ דעם קלאַגט ער אויך — א.א.פ.), מאַכן קאָמפּראָמיסן, א געמיש פון ייִדיש, העברייִיש און ענגליש“. מע ווערט אָפּגעריסן און אָפּגעפּרעמדט ניט בלויז פון דער אַר- בעטער־וועלט און פּונעם מאַסנ־לעבן, נאָר אויך איינער פון דעם אַנדערן. לייִויק פאַרענדיקט דעם אַרטיקל אין דעם עכט לייִויקישן סימבאָליסטישן סטיל: „מיר זיינען אַלע פאַרלאָרן, און איינער פון די אַנדערע פאַרלאָרן. און אונדזער דערווייטערונג איינע פון די אַנדערע שרייט אַרויס פון אונדז, רינגלט אונדז אַרומ אַרומ האַלדז אַלע ענגערע און ענגערע שטריק — ווילן מיר אַ ריס טאָג די שטריק פון זיך, ווילן זיך אַ לאָז טאָג נעענטער איינער צו די אַנדערע — צינדן זיך אָן אין אונדזערע אויגן אַזעלכע מאַדנע פּייערלעך, און מיר ווייסן ניט, וואָס זיי באַטייטן, צי פּיננשאַפט, צי פאַרגעבונג“. דאָס בינדט זיך אַגעווי מיט זיינע שפּעטערדיקע „אומקומ־לידער“, כאַטש אין דעם פּאַרוואָרט צו זיינ לעצטן בוך לידער וויל ער פּשעטלעך, אַז אינדערעמעסן האָט ער געמיינט „אופּקום“. לייִויק רעדט וועגן „מאַדנע פּייערלעך“. ער וואַרט נאָך אַלע אַפּ א „ווונד־ דער“. דאָס איז אָבער אַ שוואַכע טרייסט. ער גיט צו, אַז זיי זיינען „אייִנע פון די אַנדערע פאַרלאָרן“. און אַנדערש האָט עס ניט געקענט זיין, ווען מע איז אידעאָלאָגישע אויסדריקער פון אַ קלאַס, וואָס איז פאַרוויילט צום פאַרלאָרן גיין.

אַ גלענצנדיקע כאַראַקטעריסטיק און סאַטירע אַפּ דער „ליטעראַרישער זשי- ראַנדע“ געפינען מיר אין מוישע נאַדירס נייסטער פּאָעמע „אַ וועלט מיט אַרבעט“, געדרוקט אינעם ניריאָרקער כוידעש־זשורנאַל „דער האַמער“ פאַר פעוואַל 1933. דאָרט איז געגעבן דאָס ריכטיקע בילד פון די „רעליגיעזע סעקטאַנטן“, ווי זיי הייסן באַ לייִויקן, און פון דער ייִדישער שונד־און שאַנד־ פּרעסע אין אמעריקע.

פּאַנאָרעמאָען אין פאַסטאָו — אַ טאַשמע
אַפּ טשעמבערליינס ווירדיקן פּראַק;
קליקלען אַהער זיך די זיפּצן
און בלוטיקע טרערן אַ זאַק.

צעפּייטן די ייִדישע בלעטער
די טרערן אַפּ פענעס־טיראַוש;
אַפּ בייגל רינגט כאַזער־שמאַלץ הייסע
הינטער דעם אַוועלעישן אַש.

און אַנדערע גייען פון זינען,
אַנדערע גייען אויס שטרובּ.
איינער פעדלט (1) אומ מיט ווירגן
באַמ ריכטיגן בירגערשטאַנד.

דאָרט קיינ ברויט נישטאָ,
דאָ וואַרגט זאַטקייט מ'האַלדז,
ווערן די ייִדישע שרעבערלעך
פאַרגאַסן מיט שמאַלץ.

קריכן פּאָעטישע אייגלעך
טיפּער אין מויזנלאַך,
הערן זיי נישט אין אייגן גליק
גרויסן קאַטאַסטראָפּע־גלאַק.

צעלייגט מען די סטראָפּן געצוקערטע
אַפּ שיינעם קויערענצן,
פּאַרעט זיך לייִויק אין מיסטיקע —
אין אומקומ־קאַדענצן.

(1) האַנדלמן.

טייל שטעלן די ווונדן אין ראמען,
אנדערע (ווי לאסער שאפירע) —
זיי ריטשען מיט ציין און מיט נעגל
אם יעדער פארבלוטקסטער שורע...

מ'וואשט זיך די ווונדן מיט עסיק,
מ'באדט זיך אין אייגענע טרערן,
מ'שריט צום פאָרגעמסטשיק אין הימל,
ער זאָל אונדזער טפילע דערהערן.
און קרום און פארווירט איז דער אויסוועג,
פאריגלט, פאריגלט אפ בלינד...
שפילט מוישע-לייב אויס צוויי מאָל
.אם יידישע מיידלעך, וואָס שלאָפן מיט גוי'שע הינט-.

זאמלט זיך טינע אין פאלשן קאנאל,
גיטט זיך אין מויל קריק דער טרעריקער קוואל,
קרמיזלען זיך קלאָצעס, ווי רויכעלעך דארע,
צעקריכן אין לוסטן און ווערן גיט כמארעס.

קא — קא, זינגט קוקאווקע,
קווא—קווא, זינגט דער פראָש;
איז פערשינג א פאָטער,
א טאטע איז פאָש.

אינ שאלעמט קאסינע —
דאָרט קרימזלט מען סוואָרעס,
און פראזן מעלאמדישע
פון דר. גינבורגס געמאָרע...

— א מענטש, אז ער טרינקט זיך
איז גישט אונדזער זאך.
מיר קערן גישט צום גראָבן
רעטונגס-פאכ-.

פון טיי-גלעזער רויכערט
א מוטניקע פארע,
אינ וואָרט-רויך א גיפטיקע
גרינדלעכע כמארע.

און רעדער פון שפינוועבס —
א פלאסט אפ א פלאסט,
עס שפינט זיך א דולער
שפּווינישטישער האס...

ראָזענפעלדס שארפער
פאריכטנדער גראמ;
האלפערנס הייסער
סליניקער סאמ...

מאני לייב ווי א קעצל,
זיך פעסטעט אין שוויס;
י. י. שווארצ — פון די טהאָמען
געקרימזלט וואקסט אויס.

פראדל שטאָק — א גערויטלעטע,
געפוצט אין טימיאן,
מאכט קניקסן אין שפיגל
און ליענט דעם קאָראן.

(די וועלט ווייקט אין בלוט,
מיר שפילן מיט יאמבן,
און מעסטן דעם ריטם
פון פלאצנדע דאמבעס...)

לאנדוי שפרייט פלאקעס,
צעקבייטשט נייע הויזן,
און גיסט אָפּ מיט כוילען
יונג-בלוטיקע רויזן.

נאָך אנדערע פרווון
דעם פאָרעם, א צווייטן, —
א שטאָק אינ א קאָרע
און זאפט וועט שוין פליצן.

די פאָרעם איז קערן,
דער קערן — איז גאָרישט,
מע שאפנט טיטע שקאפעס
אינ גאָלדענעם הארניש...

דער „טאָג“ — א יאירל,
א מיג ווולווירט 1) געשעפט,
די מאָטאָ: „א קאָסטימער 2)
קאָב גישט זיין אומגערעכט“.

איז גוט שאלעמ-אלייכעם,
הערמאָלין 3) — נאָך בעסער,
אפ אויב הענגען רענדלעך,
אפ צונגען — שלעסער.

א מיסער, א וויסער
ליטערארישער סוועטשאָפּ,
א ווירל זיצט אויבן —
ווי ס'דארף זיין א קאָפּ.

ווי קען מען דאָ לעבן? —
אינ וויסער רעאקציע, —
„כ'האָב געמיינט דער שאפּ איז שלעכט,
נאָר ער גער די רעאקציע“.

1) פירמע פון אמעריקאנישע „אוינזערמאנג“ 2) א קויפער. 3) א שונד-שרייבער אין דער אמעריקאנער יידישער בורזשואזער פרעסע.

די יידישע בורזשואזע פרעסע אין אמעריקע

די יידישע בורזשואזע פרעסע אין אמעריקע איז באוויסט. זי דינט אויס-געצייכנט זער יידישער בורזשואזיע צו העלפן פארסאמען די מויכעס פון די ארבעטער מיט בורזשואזער אידעאלאָגיע, צו פארטונקלען זייער פראָלעטארישן באוויסטווייג און אָפצורייסן זיי פונעם קלאַסנקאמפּ.

די יידישע בורזשואזע פרעסע פירט דורכ איר פארפינצטערונג-ארבעט דורכ אפעלירן צו די נידעריקסטע אינסטינקטן, דורכ שטאָפן דעם לייענער מיט פאָרנאָגראַפישן מאַטעריאַל, מיט איבערגעטריבן-עראַטישער בעלזעטריסטיק, דורכ פארשיקערן אים מיט שונד. צו דעם צוועק האָט זי אָפגעקויפט א באַן-דע שרייבער מיט קאָרעספּאָנדענטן, וואָס שטעלן צו טאָג-אײַג, טאָג-אויס דעם געפאָדערטן מאַטעריאַל.

דער גרעסטער צענגאַרנדיקער שונד-מייסטער אין דער יידישער בורזשואז-זער פרעסע איז דער „סאָציאַליסטישער“, פאָרווערטס“ מיט זײַן רעדאַקטער, דעם פאָטער פון סענסאַציאָנאַליזם, פון געלן סאָציאַליזם—אב. קאהאַן. דאָס אזויגערופענע „דריטע געשלעכט“, די צײַטונג פון דעם באוויסטן לאַמפּ-פאַב-ריקאַנט, דער „אומפאַרטייִשער“, צײַעניסטישער, קולטוריסטישער, פּײַנשמעקע-רישער, ליכטברענגענדיקער „טאָג“, וואָס אטאַקירט קלוימערשט די שונד פון נעם, פאָרווערטס“, האָט אין הינזיכט פון שונד אים שוין לאַנג „דעריאָגט און אריבערגעיאָגט“.

פאָרנאָגראַפישע ראָמאַנען פון דעם מינ, ווי לעָאָנ גאַטליבס אין „פאָרווערטס“, שטעלן צו אין „טאָג“ די לעָאָנ קאַבריןס. די עראַטישע דערציילונג-גען פון דעם סאָרט, וואָס עלאַ בוירלינס אין „פאָרווערטס“, שטעלן צו אין „טאָג“ די סאַרא סמיטס. די עפּערידיקע קאָרעספּאָנדענצן פון די פּוקסן און זינגערס אין „פאָרווערטס“ שטעלן צו אין „טאָג“ די נײַמאַנס און סמאָליאַרס. א „בינטל בריוו“ אין „פאָרווערטס“— „מענער-און פרויענ“-בריוו אין „טאָג“, בילדער פון הוֹלטיִסקע קאָריטקעס ווערן געדרוקט אלע טאָג אין „טאָג“, ווי אין „פאָרווערטס“. אין אזוי איז קעסיידער איבערן באַנצן פּראָנט. עס גייט אָן א שונד-און שאַנד-געוועט צווישן דעם „פאָרווערטס“ מיט דעם „טאָג“, א געוועט וועגן וואָס מער פינטעלעכ ... וואָס מער פּאַסיקלעכ — — —

די „יאַרמעלקע-צײַטונג“,—דער „מאָרגן-זשורנאַל“ שטייט אויך נישט אָפּ. אויך זי גיט, צום בײַשפּיל, א פעפּעריקן ראָמאַנ „ריווקעלע פון יאַרק“—א מײַסע פון יידישן לעבן אין 12-טן יאַרהונדערט“, וווּ עס ווערן געשילדערט די אָרגיעס און וואַקאַנאַליעס אין די פּאַלאַצן פון די מאָנאַכן, און נאָך פּורן

פאָרגאָראַפיע אין די דערציילונגען און, סקיצני. און דאָס זעלביקע געפינט איר אין די קלענערע צייטונגען און זשורנאלן.
אכוצ פאָרנאָראַפיע, גיט מען אסאך שאַוויניסטישע, וויסגווארדיישישע און פאשיסטישע ליטעראטור. א ביז גאָר גרויס אַרט פארנעמען לינגס וועגן דעם ראטנפאראנד. איך וועל דאָ ברענגען בלויז איין ביישפיל פון דער, פאָר-ווערטס-פאָזיע.

אונטער דעם אכט-שפאלטנדיקן קאָפּ, באשרייבט דעם לעבן פון די סאָ-ציאליסטן און ציעניסטן אין די באַלשעוויסטישע טורמעס אין סיביר. און די פיר שורעס אונטערקאָפּ, די שרייבערן, א סאָציאליסטקע, דערציילט, וואָס זי און צענדליקער אנדערע האָבן דורכגעלעבט אין די שרעקלעכע טורמעס אין סיבירער פּריזאָן-קעמפּ (קאנצלאַגער) פון דער „טשעקא“ — די שוידערלעכע פּייניקונגען פון די פּאָליטישע ארעסטירטע — זייער לעבן צווישן די האלב-ווילדע באַם אייז-מער — די לידער, וואָס די ארעסטירטע זינגען דאָרטן, דער-צייט די „סאָציאליסטישע“ שרייבערן צ. בוקטשינא, אז —

„באוונדערס באלויבט זינגען געווען די פאראַדיעס, די הומאַריסטישע נאָכ-מאכונגען, וואָס פלעגן געשאפן ווערן נאָכ א באוויסטער מעלאָדיע. אין די פאראַדיעס האָט זיך ארויסגעוויזן דער הומאָר פון דער טרויעריקער צייט. פאראן פאראַדיעס, וואָס זינגען זייער טאלאַנטפול אָנגעשריבן געוואָרן, ווי, דעמאָשל, די פאראַדיע אפ דער מעלאָדיע פון דעם „אינטערנאַציאָנאַל“. די פאראַדיע איז א מישמאַש פון אַ שלעכטן רוסיש מיט יידיש.

אַט איז זי.“

„דער פאָרווערטס“ גיט נאָכדעם איבער די גאנצע פאראַדיע, וואָס פארענ-דיקט זיך מיט דעם פאָלגנדיקן פערזערערען:

„עטא, זאָגט ער, בוריעט אַקאָנטשאטיעלני,

אוי ווי, זאָגט ער, בוי,

סיאינטערנאַציאָנאַלאַם

זאָל פייגערן דער לעצטער גוי.

(אלע כאפן אונטער: „וועט שוין זיין גוט“).

אַט דאָס איז די „זייער טאלאַנטפולע פאראַדיע“ אפ דעם „אינטערנאַציאָנאַל“, אפ דעם הייליקסטן ליד פון דעם ארבעטער-קלאס, מיט וועלכן טויזנטער אר-בעטער-מארטירער זינגען געגאנגען און גייען צו די טליעס, אין שלאכט מיט די צארישע און קאפיטאליסטישע הענקערס, דאָס ליד מיט וועלכן צענדליקער מיליאָנען ארבעטער און ארבעטנדיקע אין פסדר בויען דעם סאָציאַליזם. ווי כיינעוודיק עס קלינגען די לעצטע שורעס, וואָס עס האָבן געזונגען די „סאָ-ציאליסטישע“ און ציעניסטישע „מארטירער“ אין די באַלשעוויסטישע „טורמעס“:

„מיט דעם אינטערנאַציאָנאַל

זאָל פייגערן דער לעצטער גוי.

(אלע כאפן אונטער: „וועט שוין זיין גוט“).

וועגן דער שאנד-און שונד-„ליטעראטור“ אין „פאָרווערטס“ האָט מען שוין פיל געשריבן. דער גאנצער „פאָרווערטס“ איז ווירקלעך איין שטיק שונד און

רעאקציע. דער „טאָג“ אָבער פּרעטענדירט קלוימערשט צו זײַן א „ריינע“, א „קולטורעלע“ צײַטונג. דער „טאָג“ שרײַט, אז „די מאָרגן-פּרײַהײַט“ זידלט זיך און באנוצט גראַפֿע רײד. אינ דעם „טאָג“ שרײַבט ש. נײַער, „דער גרעסטער ייִדישער לײטעראַטור-קריטיקער“. טאָ לאַמיר זען, וואָס עס טוט זיך אין נײַערס צײַטונג. איך האָב אמאָל איבערגעקוקט דעם „טאָג“ פאר א וואָך צײַט. בלויז די נע- מען אַלײַן פון די קאָרעספּאָנדענצן און דערצײלונגען וועלן שוין געבן א בילד פון דעם שונד-כאראקטער פון דער צײַטונג.

22-טער נאָיאַבער (1927).

דאָס לעבן פון א מאָדערנער מײַדל“ (ראָמאַן); „מענער און פרויען“ (בינעל-בריוו); „צווישן צוויי פּײַערן“ (א צווייטער ראָמאַן); „סקאַנדאַל און מילכאַמעס אין דער ווארשעווער אונטערוועלט“ (וויאזוי א ינגל פון 15 יאָר דערמאָדעט דעם פארפירער פון זײַן מוטער); „לײַז“ (דערצײלונג); „די מונד-קאטשער רעפּעצן און איר טעכטערל“.

23-טער נאָיאַבער.

„צווישן צוויי פּײַערן“; „זעלבסטמאָרד פון א ייִדישער מײַדל אין כארבינ דעקט אופ די ייִדישע נײַט און שאנד אין ווײַטן מײַדעכ“; „מענער און פרויע- ען“; „דאָס לעבן פון א מאָדערנער מײַדל“; „וואָס הערט זיך אין דער מאָדע- וועלט“.

25-טער נאָיאַבער.

„מענער און פרויען“; „דאָס לעבן פון א מאָדערנער מײַדל“; „דאָרטן ווײַנען נאָר פרויען“; „צווישן צוויי פּײַערן“; „פארוואָס מאן און ווײַב קריגן זיך“.

26-טער נאָיאַבער.

„מענער און פרויען“; „דאָס לעבן פון א מאָדערנער מײַדל“; „אפן מארק פון געגעטע פרויען“; „דער גרעפּט⁽¹⁾-סקאַנדאַל אין פרויען-געריכט“; „צווישן צוויי פּײַערן“.

אכצן דעם, ווערט אפ דער לעצטער זײַט געגעבן יעדן טאָג א בילד פון א דעגענעריטער פרוי.

ס'איז שווער איבערצוגעבן דעם עקלדיקן אינהאַלט פון די צוויי טעגלעכע ראָמאַנען און פון די דערצײלונגען אין „טאָג“. ס'איז דאָס שענדלעכסטע, וואָס קאָגן נאָר זײַן. ביכלאַז איז אין אָס דעם הינזיכט ניטאָ קײַן אונטער- שײַד צווישן דעם רעפּובליקאַנישן „מאָרגן-זשורנאַל“, דעם דעמאָקראַטישן „טאָג“ און דעם „סאָציאַליסטישן“ „פאָרווערטס“. זײ זײַנען אלע קינדער פון איין מאמען, זײ זײַנען אלע מעשאַרסימ באַם זעלבליקן באַלעבאַס — באַם קא- פּיטאַליסטישן-קלאַס. לאַמיר זען די גערעטעניש פון א צווייטער וואָך אין דער ייִדישער בורשוואַזער פּרעסע. מיר כאַפּן אָן צופעליק א וואָך שוין פאר דער לעצטער צײַט, פון אוּגוסט 1933 י. מיר געפּינען דאָרטן אָס וואָס:

(1) כאַבאַר.

יִיִדִישְׁקײַט:

דער באקאווער רעבע האָט ענדלעכ געפונען א מיטל צו דעם קריזיס — און דאָס איז ביטאַכנײַט; „כאַזאַנימ און כאזאַנעס אינ אמעריקע“; „מוישע און יעשיע זינגען צוזאַמען א הערלעכע צויבערלעכע דועט היינטיקן שאבעס“; „פארוואָס זיי שאַקלען זיך אינ דאווענען“; „מע האָט געפונען א באווייז, אז פאָרע מעלעך מיצראָמ איז געווען א ייִד“.

פּאַמִילִיע־נאַנגע־עגנהייטן:

„א לעבן אָן ליבע קאָן אויך זײַן אינטערעסאַנט פאַר דער פּרוי“; א מיידל וויל וויסן, וווּ וואָסן די בעסטע מענער, — פּוילן, פּאַרעסטינע צי אמע־ריקע“; „טיינעס פּונ קינדער צו עלטערן“; „ער וויל ניט, זי זאָל פּאַרן אינ קאַנטרי (1)“; „א זעלבסטמאָרד אפּן יאַמ“; אָפּגענאַרטע ליבע“ (ראָמאַן); „דער קאַמפּ פאַר א מאמע“ (ראָמאַן); „די אַלמאַנע מיט די גרינע אויגן“ (דערצייל־לונג); „רוס“ (ראָמאַן); „סע־פּ־סו־רויס (2) — שאדכאַנימ — א קאַמפּינאַציע פּונ ליבע און שאדכאַנעס פאַר דער היינטיקער יוגנט“.

וויסנשאפט:

„פּונ יעדע צוויי מענטשן, וועלעך פאַרוכנן צו באַגיינן זעלבסטמאָרד, דערגרייכט בלוזן איינער זײַן צייל“; „מיט 50 יאָר צוריק האָט מען געקענט טע־עפּאַגנירן בלוזן קיינן ברוקלין“; „די טויב־שטומע פּונ אמעריקע“; „דאָק־טוריק האָבן היינט וועגן פיבער אן אנדער מינונג, ווי צוריק מיט יאָרן“; „יונגע קינדער — קאַרבאַנעס פּונ געמבלינג (3) — מאַגייפע, וואָס בושעוועט אינ ניר־יאָרק“; „דער סעזאָן, ווען פאַרליבטע פּאַרלעך באַגיינען זעלבסטמאָרד אינ יאַפּאַן“.

יִיִדִישְׁ לַעֲבֹד: „ייִדיש לעבן און שאפּן אינ ערע־צײַט־ראַעל“; „אַרומ אונ־דזער אוניווערסיטעט אינ פּאַרעסטינע“; „אַמעריקאַנער ייִדן טוען ביזנעס אינ פּאַ־לעסטינע“; „וואָס קען ראַטעווען די ייִדישע האָטעל־קיפּערס (4) אינ די קעס־קילס (5)“?

געשיכטע:

„א באַרימטער ווילדער וואַלד אינ פּוילן, וווּ צאַר ניקאָלַי פּלעגט גיין אפּ יאַגד“; „גאַלדענער טייִסעט (6) פּונ געוועזענעם רוסישן צאַר איז איצט אַייגנטום פּונ א ניר־יאָרקער ייִדן“; „ערשט איצט דערוויסט מען זיך, וואָס עס האָט זיך אָפּגעטאַן אינ טערקישן האַרעם“.

פּאָליטיק:

„רעכילעס און פּליאַטקעס ווערן פאַרשפּרייט אינ פרעזידענט־קאַמפּיינס“ (7).

(1) אפּ דאַטשע.

(2) זעלבסטבאַרוינג.

(3) אַזאַר־שפּילן.

(4) אַייגנטימער.

(5) דאַטשע־געגנט.

(6) סע־חיו.

(7) פרעזידענט־וואַלן.

קונסט:

„די טראגעדיע פון האַליווד 1“; „שלימאזליקער פראָפעסער שפילט א זינדקע ליבע מיט א פארשייטער טענצערנ“; „ער פאנגט פרויען הערצער מיט זיין קרעכנדיק שטימעלע“.

פאָעזיע:

„אויב עס איז א זינד צו ליבן
און א שקלאפ צו שיינקייט זיין,
דאן בין איך געווען א זינדער
און א זינדער וועל איך זיין.“

ווער קען זיין לעבן דיר און בלייבן
קאלט ווי שניי און אַן א זינד,
ווער קען טראכטן פון אווירעס,
ווען מע קושט דיך, טייער קינד?..“

האַט ווער פון די „עסטעסנ“ אמאָל געפרווט עפנטלעך אטאקירן די שונד-
און שאנד-ליטעראטור אין דער יידישער פרעסע? האָט ש. ניגער אמאָל קיי-
טיקירט די פאָרנאָגראַפישע ראָמאַנען און דערציילונגען אין „טאָג“? האָבן די
„עסטעסנ“, וואָס שרייבן אין „יידיש“ וועגן דער „טאלאנטלאָזיקייט“ פון דער
ליטעראטור אין „האמער“, געפרווט אמאָל עפנטלעך אטאקירן די ווירקלעך
טאלאנטלאָזיקע, גראַפאָמאַנישע קידער אין „טאָג“?

ניין, זיי האָבן עס ניט געטאָן! זיי ווייסן, אז דאָס וואָלט געשאט זייערע
„ביזנעס“. זיי פירן דורך געטריי די סאָציאַלע באשטעלונג פון דער יידישער
בורשוואַזע, זיי האָבן זיך איינגעשפארט אין דעם שונד-און שאנד-וואָגן פון
דער בורשוואַזער פרעסע און באזאָרגן דעם פארלאנגט מאטעריאַל.

אַט אזא יידישע פרעסע און אזעלכע פען-קנעכט האָט „די פרייהייט“ גע-
טראַפן, ווען זי איז געקומען צום לעבן. קיינ אנדער פרעסע איז ניט געווען.
און די יידישע ארבעטער האָבן זיך געמוזט שפייזן מיט אַט דעם שונד און שאנד.
בא אַט דער פרעסע איז דער יידישער ארבעטער געווען פארעכנט פאר א

„מוישע“, וואָס ווייסט גאָרניט, וואָס דארף, אז מע זאָל אימ קיצלען און כאַט-
פענען. דער יידישער ארבעטער איז באטראכט געוואָרן פאר א „מוישע“, צו
וועלכען מע דארף שמיכלען און אימ אונטערטראָגן אביסעלע וואסערדיקן, ראָ-
זעוון „צייליזם“ אינא א טייל-לעפעלע. ער איז באטראכט געוואָרן פאר אן אומ-
קולטורעלען מענטשן, וועלכער וויל ניט און קען ניט פארשטיין די העכערע
קולטור-ווערטן, וועלכען מע דארף ניט געבן קיינ ערנסטע, עמעסע קונסט-ווערק,
וועלכער קען קוימ פארדייען פאָפּוליאַריזאַציעס און צעקייטע און איבערגעקיי-
טע פראזעס.

בענעגייע צום קאמפ האָט מען דעם ארבעטער געהאלטן פייק בלוין אפ
טומל. מע האָט אימ ביכלאל געהאלטן פאר אן אומוויסנדיקער און טעמפער

(1) צענזער פון דער אמעריקאנישער פילם-אינדוסטריע.

באשעפעניש. דאָס פלעגט מען אָפּן ניט ארויסזאָגן. אָט די צינישע באַציונג
האָט מען, פארשטייט זיך, באהאלטן פון דער עפנטלעכקייט. אָבער די שפּיז פון
שונד און שאנד, מיט וועלכער מען פלעגט שפּיזן דעם ארבעטער, איז דער
בעסטער באַווייז, איז וואָס פאר אַ שייַן מען האָט באַטראַכט דעם ייִדישן אר-
בעטער.

אָט די ביטל־באַציונג צום ארבעטער, ווי צו אַ באַשעפעניש אָן טר-
פע און ערנסטע אינטערעסן, אָט די באַציונג פון די בורשוואַזע פען־קנעכט,
פון די געלע, סאָציאַליסטן און פון די פּראָפּאַריינישע ביו־אָקראַטן איז אויך
פארקערפּערט אין די ווערק פון ליבין, קאָברין און אנדערע, וועלכע האָבן שוין
יאָ קלוימערשט געשריבן וועגן ארבעטער. די זעלבע באַציונג צום ארבעטער האָט
אויך ארויסגעוויזן דער ייִדישער בורשוואַזער שונד־טעאַטער אין אמעריקע. אָט די
ביטל־באַציונג איז אויך געווען איינגעוואָרצלט באַ די „יונגע“. פאר דער „פּרייהייט“
איז געשטאַנען די אופגאַבע צו מאַכן אַ סאָפּ צו אָט דער באַציונג, צו אָט
דעם ביכל אפּ די ייִדישע ארבעטער.

די פּרייהייט־האַט געהאַלפּן ארויסרופּן באַ די ייִדישע ארבעטער אין אמע-
ריקע זייערע גרויסע שעפּערישע קויכעס, וועלכע זיינען געווען קינסטלעך
פארשולעפּערט, וועלכע זיינען דערשטיקט געוואָרן בעקיוון, איז וועלכע מען
האַט פּריער ניט געגלייבט, אפּ וועלכע מען האָט פּריער געקוקט פון אויבן
אַראָפּ.

מיט דער דריטער עמיגראַציע־כוואליע האָט זיך אין אמעריקע אויך אריין-
געגאַסן אַ נייער שטראַם ייִדישע ארבעטער פון פוילן, פון ליטע און פון
אנדערע לענדער. די נייע ארבעטער־אימיגראַנטן, וועלכע האָבן אין דער אל-
טער היים שוין געהאַט דורכגעמאַכט די מילכאַמע, רעוואָלוציעס, אָקופּאַציעס,
וועלכע האָבן שוין אָנטייל גענומען אינעם פּאָליטישן קאַמפּ, האָבן געשטעלט
גרעסערע פּאָדערונגען צו דער ליטעראַטור און פרעסע.

„די פרייהייט“ — „מאָרגן־פרייהייט“

„אין „מאָרגן־פרייהייט“ שלאָגט דאָס בלוט פונ אונדזער הארץ,
דורכ „מאָרגן־פרייהייט“ רופט דאָס וואָרט פונ אונדזער ווילג.“
(ב. פרידמאן)

פאָרמעל גענומען, הייבט זיך אָן דער פּער־יאָד פונ דער ייִדישער פּראָלע-
טארישער ליטעראטור אין אמעריקע מיט דער גרינדונג פונעם „פּראָלעטפּענ“
אין 1929 יאָר, ווען די אויגערוּפּענע „מיטל־וּפּער“, ווי לייִוּק, ווייזען אונ
מענאכעם, זיינען אנטלאָפּן פונ דער „פּרייהייט“ (דעמלֵט שוין „מאָרגן־פּרייהייט“).
מיר האָבן שוין אָבער געוואָגט, אז די ייִדישע פּראָלעטארישע ליטעראטור אין
אמעריקע איז ניט אָפּצוטיילן פונ דער „פּרייהייט“, אז זי יאָרן פונ דער עק-
זיסטענצ פונ דער „פּרייהייט“ זיינען גלייכצייטיק אויך יאָרן פונ קאמפ פאר א
ייִדישער פּראָלעטארישער ליטעראטור אין אמעריקע.

ווי ס'איז באווסט, גיבן אָפּ די ייִדישע צייטונגען אין אמעריקע אומגע-
ווייער פיל פלאצ פאר בעלעטריטישן שטאָפּ. יעדג טאָג געפינט זיך אין אן
אמעריקאנישער ייִדישער צייטונג א באדייטנדיקע ליטערארישע אָפּטיילונג. די
פּרייהייט איז אין דעם פראט ניט קיין אויסנאם.

דער וויכטיקסטער אָרגאן פונ די ייִדישע פּראָלעטארישע שרייבער אין
אמעריקע איז אלעמאָל „די פּרייהייט“. דאָרטן ווערט געדרוקט עפּשער נינציק
פּראָצענט פונ זייערע שאפונגען. „די פּרייהייט“ איז ניט בלויז די וואָרט-
פירער פונ צענדליקער טויזנטער ייִדישע ארבעטער אין אמעריקע, נאָר זי
באיינפלוסט אונ זי ווערט געלייענט פונ טויזנטער רעוואָלוציאָנערע ייִדישע
ארבעטער אין אלע אנדערע קאפיטאליסטישע לענדער: קאנאדע, פּוילן, אר-
גענטינע, פראנקרייך א. א. וו.

דאָס דערשיינען פונ דער „פּרייהייט“ פאלט צוזאמען מיט דער דריטער
עמיגראציע־כוואליע קיין אמעריקע, וועלכע האָט זיך אָנגעהויבן באלד נאָכ
דער מילכאָמע, אנערעכ אין 1920-טן יאָר, און האָט געווערט ביזן 1924 יאָר,
ווען עס זיינען איינגעפירט געוואָרן די באגרענעצונג־געזעצן פאר אימיגראנטן
פונ אנדערע לענדער. מיט אָט דער עמיגראציע־כוואליע זיינען עס געקומען
די יונגע ארבעטער, וועלכע זיינען איצט דער קערן פונ די פּראָלעטארישע
שרייבער אין אמעריקע, פונ „פּראָלעטפּענ“.

„די מאָרגן־פּרייהייט“ (פּריער „פּרייהייט“) איז דער ייִדישער אָרגאן פונ
דער קאָמוניסטישער פארטיי פונ די פארייניקטע שטאטן. די צייטונג עקוויס-
טירט אדאנק דער איבערגעבנקייט, אקשאָנעסדיקייט, און מאמעש מעסירעסנע-

פעשדיקייט פון דער יידישער רעוואָליוציאָנערער ארבעטערשאפט. דער פאקט, וואָס די פרייהייט ווערט אזוי ביטער באקעמפט און פארהאסט פון דער בורזשואזיע און בא אירע אנענטן איז די רייע פונעם ארבעטער-קלאס ווייזט, ווי צילטרעפיק זי איז מיט איר אַנראכמאַגעסדיקן קאמפ קעגן זיי. זי איז אומקאַמפּראַמיסדיק און אומדערשראָקן.

„די פרייהייט“ האָט פונעם סאמע ערשטן טאָג אָן פון איר עקזיסטענצ גע-טטעלט פאר זיך די אופגאבע אופצוקלערן די יידישע ארבעטער-מאסן דעם באטייט פונעם ראטנפארבאנד פאר דעם אינטערנאַציאָנאַלן פּראָלעטאַריאַט, באקאנט צו מאכן זיי מיט די ריזיקע סאַציאַליסטישע דערגרייכונגען פון די סאָוועטישע ארבעטער און פויערימ. פונעם ערשטן טאָג אָן האָט „די פרייהייט“ געפירט אן אומקאַמפּראַמיסדיקן קאמפ קעגן דעם „פּאַרווערסט“, דעם יידישן אַר-גאנ פון דער אמעריקאנישער „סאַציאַליסטישער“ פארטיי, קעגן דער ציעניסטישער פרעסע און קעגן דער יידישער שונד-און שאנד-פרעסע ביכלאל. „די פרייהייט“ האָט די גאנצע צייט ניט אופגעהערט אופדעקן די פאראטן און די פארקויפטקייט פון דער רעפּאָרמיסטישער פּראָפּאַרייטישער ביוראָקראטיע און פון דער ביוראָקרא-טישער קליקע אינעם ארבעטער-רינג. „די פרייהייט“ האָט געהאַלפּן אויסצו-קריסטאליזירן א רינקן פליגל צווישן די יידישע ארבעטער. זי האָט געהאַלפּן גרינדן אווינע מעכטיקע קולטורעלע מאסן-אַרגאַניזאַציעס פון די יידישע רע-וואָליוציאָנערע ארבעטער, ווי דער אינטערנאַציאָנאַלער ארבעטער-אַרדן, די ארבעטער-קלובן, די פרויען-„קאונסילס“ (אַרגאַניזאַציעס), די „פרייהייט“ געזאַנג-פאַריינען, די גרויסע נעצ פּראָלעטאַרישע קינדער-שולן באמ ארבע-טער-אַרדן, דעם יידישן ארבעטער-אוניווערסיטעט א. א. ו. אלץ, וואָס עס איז נאָר פאַראן געזונטס צווישן די יידישע ארבעטער אינ אמעריקע, קאָנ-צענטרירט זיך ארום דער „פרייהייט“. אלע בעזעמעס שפּערישע קולטור-קרעפטן צווישן די יידישע ארבעטנדיקע מאסן אנטוויקלען זיך אונטער דעם איינפלוס און אָנפירערשאפט פון דער „פרייהייט“.

ס'פאַרשטייט זיך, אז ניט פון איר ערשטן טאָג אָן איז „די פרייהייט“ געוואָרן אן אויסגעהאלטענע קאָמוניסטישע צייטונג. די ערשטע דריי-פיר יאָר פון איר עקזיסטענצ איז זי נאָך געווען זייער ווייט פון דעם, וואָס עס דארף זיין א קאָמוניסטישע צייטונג.

ווען מע בלעטערט בא היינטיקן טאָג אלטע נומערן „פרייהייט“, פרעגט מען זיך אָפּט: צי איז עס מעגלעך, אז די דאָזיקע שורעס זיינען געווען געדרוקט אין דער „פרייהייט“? צי איז עס מעגלעך, אז אזעלכע געדאַנקען און טעאָריעס זאָלן האָבן געפונען פלאצ אין א קאָמוניסטישער צייטונג? די געבונדענע קאָמפלעקטן פון „פרייהייט“ דערציילן א געשיכטע, פון איינ זייט, וועגן בורזשואזיע איינפלוסן, וועגן זוכעניש אין דער פינצטער, וועגן זיגאַג-וועגן, וועגן אָפּנויגן, וועגן גרויסע פעלערן, און פון דער אנדערער זייט, וועגן העלדישע קאַמפּן און—שפּעטער—וועגן שטרעבונג צו גיין אפּ דעם קלאָרן וועג פונעם מאַרקסיזם-לעניניזם.

געוויס טאָר מען ניט באטראכטן די „פרייהייט“ אָפּגעריסן פון איר באוע.

און איר באזע איז אלעמאל געווען די רעוואָליוציאָנערע ארבעטערשאפט און איר אוואנגארד, די קאָמוניסטישע פארטיי פון די פארייניקטע שטאטן. די פעלערן, וואקלענישן און זוכענישן פון דער „פרייהייט“ זיינען אָבער נים אלעמאל געווען די פעלערן פון דער פארטיי. אָפּט האָט זיך „די פרייהייט“ גע׳הייט׳ נאָכגעשלעפט ווייט, ווייט פון הינטן. אָפּט איז „די פרייהייט“ גע׳ווען אָפּגעשטאנען אפילו לעגאבע דער דעמאָליקער רעוואָליוציאָנערער ייִדישער ארבעטערשאפט. אינגאנצן גענומען איז אָבער די אנטוויקלונג ליניע פון דער „מאָרגן־פרייהייט“ געווען די אנטוויקלונג־ליניע פון דער אמעריקאנישער רעוואָליוציאָנערער ארבעטער־באוועגונג און פון דער קאָמוניסטישער פארטיי פאר די לעצטע 12 יאָר. פאר אָט די 12 יאָר האָט זיך געענדערט דאָס פאָנעם פון דעם אמעריקאנישן קאָפיטאליזם, האָט זיך פיל געענדערט אין די שטימונגען פון די ארבעטער־מאסן, עס איז שטארק באַל־שעוויזירט געוואָרן די אמעריקאנישע קאָמפארטיי און — ס׳האָט זיך אויך געענדערט דער כאַראַקטער פון דער „פרייהייט“ און איר באַזינג צו אלע פראגעס, און בעמילע אויך צו די פראגעס פון קולטור, לײַטעראַטור און סעאַטער. „עס איז דאָ אַנענגע פאַרבינדונג צווישן דעם כאַראַקטער פון דער רעוואָליוציאָנער־אַרבעטער־ייִדישער לײַטעראַטור אין אמעריקע פאַר דעם לעצטן צענדליק יאָר און דעם גראַד פון באַל־שעוויזאציע אין דער קאָמפארטיי ביכלאל, און איר איצטיקער (ייִדישער) סעקציע ביפראט“ — האָט זייער ריכטיק געשריבן כ׳ אָלגינ.

אָט דער פראָצעס פון באַל־שעוויזאציע איז פאָרגעקומען אפן באַדן און אין די ראמען פון דעם צווייטן פעריאָד פון דעם נאָכמילכאַמעדיקן קאָפיטאליזם. וואָס זיינען די כאַראַקטער־שטריכן פון אָט דעם פעריאָד ? „דער קאָפיטאליזם איז טיילווייז גיווער זיין נאָכמילכאַמעדיקן קריזיס און הייבט אָן די באַהאָרדאָגעדיקע און טיילווייזע סטאביליזאציע פון דער קאָפיטאליסטישער סיסטעם, דעם „אופשטעל־פראָצעס פון דער קאָפיטאליסטישער עקאָנאָמיק, די אנטוויקלונג און פאַרברייטערונג פונעם קאָפיטאליסטישן אָנגריפ און די פאָרזעצונג פון די פארטיידיקונג־שלאַכטן פון דער פראָלעטארישער ארמיי, וועלכע איז אָפּגעשוואַכט מאַכעט אירע שווערע מאַפּאָלעס. פון דער אנדערער זייט, איז דער דאָזיקער פעריאָד געווען א פעריאָד פון שנעלן אופבוי פונעם ראטנפארבאנד, פון אויסערגעוויינלעך ריזיקע דערפאָלגן אין דער ארבעט פון בויען דעם סאָציאַליזם, און אויך פונעם וווקס פון דעם פאָליטישן איינפלוס פון די קאָמוניסטישע פארטייען אפ די ברייטע מאסן פונעם פראָלעטאריאַט (רעוואָליוציע פונעם זעקסטן קאָנגרעס פונעם קאָמינטערן).

דער אמעריקאנישער קאָפיטאליזם איז געווען דער פאָרויסגייער אין אָט דעם „אופשטעל־פראָצעס, אין אָט דער טיילווייזער סטאביליזאציע פונעם קאָפיטאליזם. ער הייבט אָן שנעל מאַרשירן אפן וועג פון „פראָספּעריטי“, עס הייבט זיך אָן אין א ברייטן מאַסשאַב דער פראָצעס פון דער נאָכמיל־כאַמעדיקער קאָנצענטראציע פון קאָפיטאַל, פון טרעסטיפיקאציע און ראַציאָ־

נאליזאציע. די רעוואָכִים און די ראשיקע אנטוויקלונג פון דעם נאָכמילכאַמעדיקן אמעריקאַנישן קאפיטאליזם ווערן דער אויסגאנגפונקט פאר די טעאָריעס פון אלע מינים אָפּאָר-טוניסטן.

די אמעריקאַנישע קאָמוניסטישע פארטיי פארענדיקט צום אָנהייב פון אָט דעם פעריאָד איר אויספאַרמירונג-פּראָצעס. לויט די דירעקטיוון און אונטער דער דירעקטער אָנפירונג פונעם קאָמוניסטישן אינטערנאַציאָנאַל האָבן די צעשפּליטערטע קאָמוניסטישע פראקציעס זיך פארייניקט אין איין פארטיי. די פארטיי נעמט זיך ערנסט פארוויקלעכן איר אופגאבע צו ווערן די פירערן פון די טאָגטעגלעכע קאמפן פון די ארבעטער-מאַסן. זי שאפט איר לעגאַלן אפאראט — די „וואַרקערס-פארטיי (דעקאַבער 1921). זי הייבט אָן פירן סיסטעמאַטישע ארבעט אין די יוניאָנס (פּראָפּאַריינען) פון דער „אמעריקען פעדעריישאַן אָו לייבאָר“ (אמעריקאַנישער ארבעטער-פעדעראציע), זי אָרגאַניזירט דעם ליינקן פליגל אין די יוניאָנס („טרייד יוניאָן עדיוקיישאָנעל לייג“), זי הייבט זיך אָן באטייליקן אין פּאָליטישע קאַמפּן ספּעציעל אין וואַלקאַמ-פּאַניעס.

די אמעריקאַנישע קאָמוניסטישע פארטיי איז אָבער אין מעשעכ פון אָט דעם גאַנצן פעריאָד (1921—1927) ווייט ניט קיין צענטראַליזירטע פּראָלעטאַ-רישע פארטיי, ווי א קאָמוניסטישע פארטיי באדארף זיין. די פארטיי שטעלט מיט זיך פאַר, אין דעם גרעסטן טייל פון אָט דעם פעריאָד, א מינ פעדעראציע פון שפראכ-פארטייען. יעדע שפראכ-גרופע איז פאקטיש א פארטיי פאר זיך, וועלכע ווערט זייער שוואכ קאָנטראַלירט פון דער גאַנצער פארטיי. אין די ראמען פון דער פארטיי, אינגאַנצן גענומען, און פון יעדער שפראכ-פעדעראציע באזונדער אנטוויקלט זיך א פראקציאָנעלער קאַמפּ, וואָס לייגט ארום זיין שטעמפל אפ יעדן טייל פון דער באוועגונג.

אָט די אָביעקטיווע און סוביעקטיווע באדינגונגען פון דעם דאָזיקן פעריאָד האָבן זיך, נאטירלעך, אָפּגעשפיגלט אויך אין דער „פּרייהייט“. דערצו דארפן נאָך גענומען ווערן אין באטראכט פּאָלגנדיקער מאָמענט. די לאגע אין דער יוניאָן-באוועגונג צווישן דער יידישער ארבעטערשאפט און אין די יידישע קולטורעלע מאסן-אָרגאַניזאַציעס האָט געשאפן אין דער יידישער סעקציע פון דער פארטיי א ספּעציעל גינסטיקן באַדן פאר רעכט-אָפּאַרטוניסטישע טענ-דענצן, וואָס האָבן זיך אויסגעדריקט אין פארשידענע פרויוון פון נאָכשלעפן זיך נאָך די ביוראָקראטן פון די נאָדלפאַכ-פאַריינען, נאָך די „סאַציאַליסטן“ פונעם ארבעטער-רינג און נאָך די „ראדיקאַלע“ קליינבירגערלעכע אינטעליגענטן אין די קולטורעלע אָרגאַניזאַציעס. ס'איז א פאקט, אז „די פּרייהייט“ מאכט ניט קיין ערנסטע דעווידערוגען קעגן דער טעאָריע און פראקטיק פון די פאלשע „מיטלופער“ א. א. וו.

א שארפע ווענדונג אין דער אנטוויקלונג פון דער „פּרייהייט“ איז פאַר-געקומען אין פארבינדונג מיט צוויי היסטאָרישע געשעענישן: די ווענדונג פונעם אויספירקאַמ פונעם קאָמינטערן צו דער קאָמוניסטישער פארטיי פון די

פארייניקטע שטאטן און די געשעענישן אין פאלעסטינע. ביידע זאכן קומען פֿאַר אינעם זומער פונעם יאָר 1929.

שוין צום סאָפּ 1927 האָט מען געקענט מערקן אלע סימפטאָמען פון אַן אָנקומענדיקן קריזיס. דער זעקסטער קאָנגרעס פון קאָמינטערן, וואָס איז פֿאַרגעקומען זומער 1928, האָט אָנגעוווּזן, אז דער פּעריאָד פון צײַטווייִ-ליקער סטאביליזאציע קומט צו א סאָפּ, און אז דער קאפיטאליזם טרעט אריין אין א פּעריאָד פון פארשארפטע קריזיסן, פון קאָלאָניאַלע קאמפּן, פון רע-וואָלוציעס און אימפּעריאַליסטישע מילכאָמעס. היינט-צו-טאָג קאָן שוין יעדע-רער זען די ריכטיקייט פון דער דאָזיקער אָפּשאצונג פונעם קאָמינטערן.

דער נײַער, דער דריטער פּעריאָד פון דער נאָכמיכאַמעדיקער אנטוויקלונג פונעם קאפיטאליזם האָט ארופגעלייגט אפּ די קאָמוניסטישע פארטייען די אופגאבע, וואָס גיכער צו פארוואנדלט ווערן אין באַלשעוויסטישע מאסן-פארטייען, וואָס מאָפּיליזירן און פירן די ארבעטער. די רעכט-לאָווסטאַניסטישע פירערשאפט פון דער אמעריקאנישער קאָמוניסטישער פארטיי האָט אָבער אנטוויקלט א טעאָריע, וואָס איז א קעגנזאצ צו דער אָפּשאצונג פונעם קאָמינטערן. לויט דער לאָווסטאַנ-טעאָריע איז דער אמעריקאנישער קאפיטאליזם ניט בלויז ניט אריינגעטראַטן אין דעם פּעריאָד פון קריזיס און צעפּוילונג, נאָר פארקערט, ער הייבט ערשט אָן א פּעריאָד פון שנעלן וואָקס און פארברייטערונג: דאָס איז די טרויעריק-בארימטע טעאָריע וועגן דער, אויסנאמ-לאָגע פונעם אמערי-קאנישן קאפיטאליזם."

די ווענדונג פונעם קאָמינטערן צו דער אמעריקאנישער קאָמוניסטישער פארטיי (יוני 1929) האָט געפירט צום אויסרייניקן דעם לאָווסטאַניזם פון דער פארטיי און צו דער ענדגילטיקער ליקוידירונג פון פראקציאָנערישקייט אין דער פארטיי. די מאקע פון פראקציאָנערישקייט איז ליקוידירט געוואָרן אויך אין דער יידישער סעקציע פון דער פארטיי. די אָפּאַרטוניסטישע טענדענצן אין דער יידישער סעקציע פון דער פארטיי, וועלכע פירט אָן די וועקס מיט דער מאָדנ-פּרייהייט, זיינען עפּשער געווען נאָך שטארקער ווי אין דער פארטיי אינגאנצן גענומען. דאָס האָבן באוויזן די געשעענישן אין פאלעסטינע צום סאָפּ אויגוסט פונעם יאָר 1929, די געשעענישן, וואָס זיינען באקאנט אין אמעריקע אונטערן נאָמען „פאלעסטינע-וואקאנאליע“.

מיטן מויל האָט „די פּרייהייט“ געהאט אָנגענומען דעם טעזיס פונעם קאָמו-ניסטישן אינטערנאַציאָנאַל וועגן דעם דריטן פּעריאָד אלס א פּעריאָד פון רעוואָלוציאָנערע אופברויז און אנט-אימפּעריאַליסטישע אופשטאַנדן אין די קאָלאָניאַלע לענדער. ווען מע האָט זיך אָבער באגעגנט פאָנעם צו פאָנעם מיט אן אופשטאַנד קעגן דעם ציעניזם, אלס אגענטור פונעם ענגלישן אימפּעריאַליזם, איז „די פּרייהייט“ אריינגעפאלן אין טאָג פון דער יידישער ברוזשואַזיקע און פון איר פרעסע, וועלכע האָט באטראכט דעם אופשטאַנד פון די אונטער-דריקטע אראבישע פּויערימ, אלס א פאָגראַם אפּ ייִדן, און האָט געפאָדערט פונעם ענגלישן אימפּעריאַליזם צו דערשטיקן דעם אופשטאַנד פון די אראבער אין פאלעסטינע.

די ארויסטרעטונג פון דער פארטיי, וועלכע האָט אופמערקזאם געמאכט דער „פרייהייט“ אפ דעם פעלער, די ווייטערדיקע געטעענישן אין פארבינדונג מיט דער ציענוואקאנאליע האָבן געהאַלפן צו ענדערן דאָס פּאָנעם פון דעם גאנצן געזעלשאפטלעכן לעבן פון די יידישע ארבעטער אין אמעריקע און אויך פון דער „מאָרגן-פרייהייט“. די קלאסן-ליניע אין שארפ געצויגן געוואָרן. די דיפערענציאציע פון די קלאסן-קויכעס איז געוואָרן מער קלאָר און בוילעס. היינט-צוטאָג איז זיך גאָר שווער פאַרצושטעלן, אז א מעדעס טויט זאָל פאר- צייכנט ווערן אין דער „מאָרגן-פרייהייט“ אין א שווארצער ראם און מיט א נעקראָלאָג פול מיט לויבגעזאנגען; אז די רייזענס, לייזיקס און מענאכעס זאָלן זיין די טאָגבער אין פראגעס פון פּראָלעטארישער קולטור און ליטעראטור. אויך אין אלע אנדערע געביטן האָט זיך ראדיקאל געענדערט די לאגע. זינט 1929 שטרעבט „די מאָרגן-פרייהייט“ צו ווערן אן עמעס קאָמוניסטישע צייטונג, וואָס פארדינט דעם נאָמען: אָרגאן פון דער קאָמוניסטישער פארטיי פון אמעריקע.

פארטיי־שקייט אפן קולטור-געביט אין, ווי אפ אלע אנדערע געביטן, א לע- ניגישער גרונט-פרינציפ. דעם דאָזיקן פרינציפ הייבט אָן „די פרייהייט“ אָנווענדן פראקטיש, און וואָס ווייטער מיט אלץ א גרעסערער קאָנקרעטקייט און חירק- זאמקייט. דאָס קען מען זען פון די גרויסע דערגרייכונגען, וואָס די פארטיי, „די מאָרגן-פרייהייט“ און דער „פּראָלעטפען“ האָבן צו פארצייכענען אין דער קולטור-טעטיקייט צווישן די יידישע ארבעטער אין אמעריקע. אָבער ערנסטע אָפּאָרטוניסטישע געפארן לויערן אין אמעריקע אפ אָט דעם געביט אויך איצט.

כאווער סטאלינט בריוו אין דער „פּראָלעטאריסטישער רעוואָלוציא“ קעגן די קאָנטראבאנדיסטן פונעם קאָנטרעוואָלוציאָנערן טראַצקיוז, קעגן דעם פוילן ליבעראליזם און וועגן דעם קאמפ אפ צוויי פראָנטן האָט מיט דער נייטיקער שארפקייט נאָכאמאָל אוועקגעשטעלט פאר די קאָמוניסטישע פארטייען פון דער גאנצער וועלט די פראגע וועגן אידעאָלאָגישער אויסגעהאלטנקייט און באַל- שעוויסטישער פרינציפיעלעקייט בענענייע צו טעאָריע ביכלאל און אין פראגעס פון קולטור, ליטעראטור און קונסט ביפראט. באזונדערס איז נייטיק א באַל- שעוויסטישע וואכזאמקייט אפן געביט פון קולטור און ליטעראטור, ווו אָפּנויגן קענען זיך לייכט פוזן אין פארשידענע „רעוואָלוציאָנערע“ פעדערן. דער קאמפ, וועלכן עס פירט די באַלשעוויסטישע פארטיי אינעם ראטנפארבאנד פאר דער ריינקייט פון דער מאַרקס-לענינישער אידעאָלאָגיע און מעטאָדאָלאָ- גיע, קען און דארף דינען אלס וועגווייזער אויך פאר די קאמפן אין די פא- רייניקטע שטאטן. „די מאָרגן-פרייהייט“, דוכט זיך מיר, האָט נאָך נישט גענוג געלערנט פון די דערפארונגען און דערגרייכונגען פון דער באַלשעוויסטישער פארטיי אינעם ראטנפארבאנד פאר דער ארבעט אפן קולטורעלן געביט אין די פארייניקטע שטאטן. דאָס דארף און מוז פאריכט ווערן.

בלויז אינעם שטענדיקן קאמפ אפ ביידע פראָנטן, קעגן די רעכטע און „לינקע“ אָפּנויגן פון דער באַלשעוויסטישער ליניע, ווי אויך קעגן טאָלעראנט-

לערען צו זיי, וועט זיך „די פרייהייט“ קענען דערשלאָגן צו גרויסע דערפאלגן אויך אפן געביט פון פראָלעטארישער קולטור און ליטעראטור.

איצט לאַמיר א קוק טאָן אפ צוריק און אפ קאָנקרעטע ביישפילן זען, וואָסערע פעלערן „די פרייהייט“ איז באגאנגען אפן געביט פון קולטור און ליטעראטור.

די באציונג פון דער „פרייהייט“ צו קולטור-פראגעס קען איינגעטיילט ווערן אין דריי עטאפן. צוערשט דער עטאפ, ווען „די פרייהייט“ האָט ארויס-גערוקט דעם דורכויס פאלשן, שעדלעכן לאַזונג וועגן „גוטער“, „ריינער“, „בעסערער“, „מאָדערנער“, „אנדערשדיקער“ ליטעראטור — דאָס זעלביקע וועגן טעאטער — אין קענזאצ צו שונד און צו „שלעכטער“ ליטעראטור, וואָס פאר-דארבט דעם ארבעטערס געשמאק. דער קלאסן-בונט פון די ארבעטער קעגן דער קלאַייסראַעל-קולטור און ליטעראטור איז פארביטן געוואָרן אפ קאמפ קעגן שונד און ווילגארקייט. מע האָט זיך ניט אָפגעגעבן קיין רעכענונג, אז ליטע-ראטור מיט א קלאסן-פרעמדן אידעאָלאָגישן אינהאלט קען גיט זיין גוט און ריינ, ווען אפילע זי איז איינגעוויקלט אין א שלייער פון אויסערלעכער ליט-קייט און איז פריי פון שונד און פאָרנאָגראפיע; אז אזא ליטעראטור קען גיט הייבן דעם געשמאק, ווייל הייבן דעם געשמאק הייסט, פון קאָמוניסטישן שטאנדפונקט, אנטוויקלען דעם קלאסן-באוויסונג פון די ארבעטער; און אז ליטעראטור, וועלכע דריקט אויס באַהעמישע אָדער „באַסיאקישע“ שטימונגען, איז בורזשאזע ליטעראטור, וועלכע קען נאָר פארמיסטיקן די מויכעס פון די ארבעטנדיקע מאסן.

שפעטער קומט דער עטאפ, ווען ס'ווערט ארויסגעוויקלט די פאָדערונג פון „סאָציאַלע מאַסיוונ“ אין קולטור, ליטעראטור, טעאטער. די דאָזיקע פאָדערונג איז געווען, אזוי צו זאָגן, דער ערשטער אָנזאָג אפ אן אייגענעם פראָלעטארישן קולטור-פראָנט. אין אָט דעם פערנאָד האָבן אינעם ליטערארישן אָפטייל פון דער „פרייהייט“ פארגעבן דעם טאָן די טרויעריק-באוויסטע מיטלויטער-אנט-לויפער.

און צום סאָס, דער עטאפ זינט 1929 ביז איצט, ווען „די פרייהייט“ שטרעבט דורכצופירן די מארקס-לענין-סטאלינישע פרינציפן אויך אפן קולטור-פראָנט. אָט וואָס עס ווערט געוואָגט וועגן קולטור אינעם לייטארטיקל פונעם ער-שטן נומער „פרייהייט“, וואָס איז דער פראָגראם-ארטיקל פון דער צייטונג: „א נייער קוק — — — אפ קולטור, — ארבעטער-מאסן גיט צופרידן — מיט דער אלטער גייסטיקער שפייז. „די פרייהייט“ וויל אויך רעוואָלוציאָנאָזירן זייער קוק אפ פראגן פון קולטור — — — אין דער יוניאָן, אין ארבעטער-רינג, אין פריוואטן לעבן, ווו דער ארבעטער שטרעבט צו פארפיינערן זיין גייסט און אויסצוויילען זיין געשמאק.“

פארפיינערן זיין גייסט און אויסוויילען דעם ארבעטערס געשמאק — דאָס האָט בא דער „פרייהייט“ דעמלט געהייסן „רעוואָלוציאָנאָזירן“ דעם ארבעטערס קוק אפ פראגעס פון קולטור.

אינ א באשריפונג „דער ארבעטער לייגעט“ (א נוי-יאָרקער בילד) געפיר-
ענ מיר פּאָלגנדיקס :

„אינ די ביכער זיינען אלע געדאנקען, זעונגען, ווונטשן, אלע טרויעמען,
אלע כאלוימעס, אלע זוכענישן, אלע פּאָדיום, אלע טרייסטונגען, אלע וויסן.
ביכער זיינען — די וועגווייזער, זיי זיינען די בויער פונ דער מענטשהייט.“
סטאם ביכער, סטאם וועגווייזער, סטאם בויער, סטאם מענטשהייט און
סטאם זיי לייגענען — דאָס איז דאָך יענע סטאם-אופקלערונג, וואָס איז כא-
ראַקטעריסטיש פארן קליינבירגערטום און באַטייט אָביעקטיוו אָרײַענטאציע אפ
בורזשואוער ליטעראטור און קולטור.

אָדער לאָמיר נעמען אזא שאַוויניסטישן קוויטש, ווי עס שטעלט מיט זיך
פאָר דער ארטיקל: מע האָט ניט ליב די יידן.

א פאָר אויסצוג וועלן זיינ גענוג :

„מע האָט אונדז ניט ליב, לאָמיר צוגעבן דעם פאקט, לאָמיר אימ קוקן
גלייך אינ די אויגן. מע האָט די יידן ניט ליב. מע האָט אונדז ניט ליב אינ
פּוילן, אונטער דער הערשאפט פונ פריצים און גאלאָכים. מע האָט אונדז ניט
ליב אינ דייטשלאַנד, אונטער דער הערשאפט פונ „סאָציאַל-דעמאָקראַטן“ און
באנקירן. מע האָט אונדז ניט ליב אינ רוסלאַנד, אונטער דער הערשאפט פונ
סאָוועטן. מע האָט אונדז ניט ליב אינ אמעריקע, אונטער דער הערשאפט פונ
קאפיטאל.“

„מע האָט אונדז ניט ליב. דאָס איז א פאקט. מע טאָר ניט אוועקמאכן דעם
פאקט אונטער דער האנט. וואָס קלאָרער מיר זעען אימ, אלץ שטארקער טוט
ווי, אָבער אלץ געזינטער פאר אונדז.“

„מיר ווילן בלייבן געטריי זיך אליין. מיר ווילן ניט
אָנווערן אונדזער געשטאלט. די מאסן פון יידישן פאָלק, סײַ אינ
אייראָפּע און סײַ אינ אמעריקע, ווילן ניט אָנווערן זייער נאציאָנאַלן געשטאלט.
עס איז ניט קיינ „אטאָבעכאָרטאָנו“, עס איז א געזונטער פארלאנג פונ יעדן
מענטשן, פונ יעדער גרופע צו האָבן איר פּערזענלעכקייט.“

„די פרייהייט האָט אויך געדרוקט ווארעמע ארטיקלען צו יובילייען פונ
בורזשואוע שרייבער און דערביי הויך פּראָקלאַמירט :

„איצט רוקן מיר ארויס ניט די פונקטן, וואָס אונדז צעטיילט, נאָר די,
וועלכע רופן ארויס אונדזער פולסטע אכטונג און באַניסטרעונג פאר אימ.“

איין רעדאקטער פונ דער „פרייהייט“ האָט אָפּגעדרוקט אַלויבגעזאגט-ארטיקל
צו „מיין ביאליק“. א צווייטער רעדאקטער האָט געלאָזט אָפּדרוקן אינ דער
פרייהייט“ אַלויבגעזאגט דעם הייליקן „שאבעס“, און ווען ארבעטער האָבן
קעגן דעם פּראָטעסטירט, האָט ער זיך פארענטפערט, אז דעם „שאבעס“ דארף
מען פארשטיין אלס א סימבאָל פונ דער סאָציאַלער רעוואָלוציע. די רעדאק-
טערס פונ דער קאָמוניסטישער „פרייהייט“ האָבן זיך צעזונגען וועגן דעם שפילן
פונ דער העבריישער „האבימאָ“, ווען זי איז געקומען קיינ אמעריקע. „די
פרייהייט“ האָט ניט בלויז ניט כאַראַקטעריזירט דעם דאָזיקן בורזשואד-העבריישן
טעאטער אלס א טיפּ-רעאַקציאָנערע דערשיינונג, נאָר זי האָט גאָך אופגעפאָדערט

די יידישע ארבעטער צו גיין זען, שאבסע צוויי" און ענלעכע שאָוויניסטישע פּיעסעס.

די ערשטע פּאָר יאָר פון איר עקזיסטענצ האָט „די פּרייהייט“ ביכלאל נישט געהאט קיין אייגענע באַציונג צו טעאטער, וואָס זאָל זי אונטערשיידן פון די בורזשואזע און קליינבירגערלעכע צייטונגען. אין בעסטן פאל איז בא איר גע- ווען א לאָזונג וועגן שטיצן דעם „ריינעם“ טעאטער אין קעגנזאצ צום שוין- טעאטער (אנאלאָגיש צום לאָזונג וועגן „ריינער“ ליטעראטור).

אין דער מאָס, ווי דער קלאסן-צוגאנג האָט זיך אָנגעהויבן מערקן אין דער באַציונג פון דער „פּרייהייט“ צו ליטעראטור און קולטור ביכלאל, האָט זיך אויך געענדערט די שטעלונג פון דער „פּרייהייט“ צו טעאטער. ווי עס דערציילט אין אן ארטיקל דער כ' נ. בוכוואלד, האָט זיך צום סאָפּ 1924 יאָר שוין געהאט אויסגעקריסטאליזירט דער געדאנק, אז „די פּרייהייט“ דארף אין „גרויסן און גאנצן“ האָבן א נעגאטיווע שטעלונג צום יידישן בורזשואזן טע- אטער. קיין קלאָרער קלאסן-צוגאנג צו טעאטער איז נאָך אפילע דעמלט ווייט נישט געווען. אין בעסטן פאל האָט עס געהייסן, אז „די פּרייהייט“ איז גע- וואָרן א מינ אַ פּאָזיטיווע, וואָס האָט געשטעלט פאָדערונגען און געהאט טי- נעס. און געפאָדערט האָט זי קוימ „סאָציאלע מאַטיוון“ אין טעאטער. זי האָט געפאָדערט פּיעסעס מיט „רעוואָליוציאָנערע שטורעמס“ אָדער כאַטש מיט „מאסן- גערודערס“. מעמילע האָט „די פּרייהייט“ באגריסט און געשטיצט אוינע פּיעסעס, ווי טאָלערס „הינקעמאן“ מיט איר גאנצן ייִעש, אָדער זי איז אנט- ציקט געוואָרן פון דאָלאַנס קליינבירגערלעכער פּיעסע „וועלפּ“ אין מאָריס שוואַרצן אופירונג.

„די פּרייהייט“ האָט געהאט צום יידישן טעאטער נאָך א טיינע, וואָס איז געשטיצט געוואָרן אויך פון א טייל בורזשואזער אינטעליגענצ: זי איז ארויס- געטראַטן קעגן דער אלטמאָדישקייט פונעם טעאטער פון דער פּאַרמעלער זייט, זי איז געווען קעגן רעאליזם און פאר מאָדערניזם. זי האָט אויבארומ ארויסגערוקט אין פאָדערגרונט די פּאַרמעלע זייט פונעם טעאטער, דעם „וואָ- ווי“. דורך דער דאָזיקער שטעלונג האָט מען צווישן די יידישע ארבעטער גע- שאפן דעם איינדרוק, אז פּראָלעטארישער טעאטער איז א פראגע הויפּטזאכלעך פון פּאַרמ און אז „מאָדערניזם“ איז דער רעוויז, אין די קאָסטיומען און אין די דעקאָראַציעס בארעכטיקט שוין יעטווידן אינהאלט. מע האָט בארעכטיקט דעם „דיבעק“ פון דער „האבימאָ“ דערפאר, וויל די פּאַרמ איז געווען „מאָ- דערן“ און „רעוואָליוציאָנער“, מע האָט בארעכטיקט און געלויבט דעם דיבעק נומער 2 — אַנטיקס „צווישן טאָג און נאכט“ מאכמעס די זעלביקע טיימימ. די גרינדונג פון דעם ארבעטער-טעאטער-פארבאנד („ארטעפּ“) איז אָנ- הייב 1926 י. פאלט צונויפּ מיט דעם פּעריאָד, ווען אין דער „פּרייהייט“ האָט זיך אָנגעהויבן מערקן א טענדענצ אויסצוגלייכן די קלאסן-ליניע אפן קולטור- געביט. אין יענעם יאָר הייבט אויך אָן דערווייניגע דער קאָמוניסטישער כווי- דעש-זשורנאל „דער האמער“. דער „ארטעפּ“ האָט צום ערשטן מאל פּראָקלאַ- מירט דעם לאָזונג פון א פּראָלעטארישן טעאטער פאר די ארבעטער. די אר-

בעטער האָט מען אָבער נאָך אלץ ניט גערופן צו באקעמפן דעם בורזשואזן טעאטער.

די פאלעסטינע-וואקאנאליע האָט געמאכט א סאָפּ צו דעם אָפּאָרטוניזם. די פאָרווערטיסטישע טעאטער-יוניאָן האָט זיך געשטעלט אין דער שפיצ פון דער בויקאָט-און פאָרדאָמ-באוועגונג קעגן דער „פּרײַהײַט“ און קעגן די רעוואָליוציאָנערע ארבעטער. ענדלעך האָט מען איבערגעריסן אלע פארבינדונגען מיט דעם בורזשואזן טעאטער און אָנגעהויבן פארפעסטיקן דעם ייִדישן ארבעטער-טעאטער „ארטעם“, וואָס פארנעמט שוין איצט אן אָנגעזעענ אָרט אין דער פּראָלעטארישער קולטור-באוועגונג אין אמעריקע.

דער „יונגער ארבעטער־שרייבער פארייניג“

„די דאָזיקע יוגנט האָט זיך געריסן צום רעוואָלוציאָנערן אויסדרוק. זי האָט געפילט דעם קלאסנ־אימפולס פון די ארבעטער אין פאבריק. זי האָט געזען דאָס שארפע ליכט פון די קאמפן אין פסער. זי האָט געדארפט באַקער מען די גיטטיקע הילף, וואָס וואָלט איר ליכטער געמאכט געפינען איר וועג. זי האָט געדארפט קוידעמקאַל געבראכט ווערן צו דער איבערצייגונג, אז די סימבאָליסטיש — אינדיווידואליסטיש — נאציאָנאליסטישע הערשנדיקע ליטעראַר־רישע גרופע אין איר נאָענטסטער און געפערלעכסטער סויגע, פון וועמען זי דארף זיך אָפטיילן סײַ אידעאָלאָגיש, סײַ אין פראַט פון ליטעראַרישע פאָר־מען. אָבער קומענדיק אין דער פראָלעטארישער געזעלשאַפֿטלעכקייט, האָט די רעוואָלוציאָנערע יוגנט געפונען די זעלביקע, קאָריפּיענע, אין בעקאָוועדיקסטע ערטער, ארומגערינגלט מיט אומגעוונטן, דערצו אָפֿט מיט אומפּריכטיקן לויב (עס האָט געהייסן, אז טאקע ווײַל די מענטשן זײַנען פּרעמדע, דארף מען זיך מיט זיי באַגיינן טאָפֿל־ווייך)“ (מ. אַלגינ אין „האַמער“, נאָיאַבער 1930).

איך האָב שוין געזאָגט, אז פונעם ערשטן טאָג אָן, ווי „די פּרייהײט“ איז דערשינען, האָבן יונגע ארבעטער אָנגעהויבן שיקן אהין לידער און דערצײ־לונגען. ניט אלע זאכן פלעגט מען דרוקן. כאָטש מען איז דעמלֿט ניט געווען גוואַלדיק איבערקייַבעריש (פון אידעאָלאָגישן שטאַנדפּונקט געוויס ניט), דאָך פלעגט מען, פארשטייט זיך, אסאך פארבראַקעווען פון די צוגעשיקטע זאכן, הויפּטזאַלעך איבער פאַרמעלע טײַמי, ווי „שוואַך קינסטלעריש“, „פאַרעל־טערטע פאַרמעס“ א. א. ו. ו. אין מעשעך פון די ערשטע פאַר יאָר האָבן זיך פון די „אַפּטע געסט“ אין דער „פּרייהײט“ ביטלעכווייז אָנגעהויבן אויסטיילן די נעמען פון א גאַנצער רײ פאַעטן און פראָזאַיקער, וואָס האָבן רעגולער דעביטירט אין דער צײַטונג. זײער צאָל האָט געהאַלטן אין איינ וואַקסן. סײַ אזוי אַזוי סײַכײַש פאַרגעקומען און עמעסער ארבעטער־פּריזיוו אין דער ליטעראַטור. דער שרײַבערישער „יונגוואַלד“ אין באַשטאַנען אַמײנסטן פון יונגע ארבעטער, וואָס האָבן ערשט אַינגעוואַנדערט קײַן אמעריקע פון יענער זײַט יאָר. קימאַט אלע פון זיי האָבן דעמלֿט געאַרבעט אין פאבריקן. ניט געקוקט אפּ די טראַדיציאָנעל־בורזשואַזע ליטעראַרישע אַיינפּלוסן, האָבן זיי באַלד פון אָנהײב אַרײַנגעבראַכט א נײַעם פראָלעטארישן טאָן אין דער לײַטעראַטור פון דער „פּרייהײט“, זיי האָבן די ערשטע אַרײַנגעבראַכט פאבריק־טעמאַטיק, בילדער פון ארבעטער־שטייגער, לידער פון ארבעטער־לעבן און קאַמפּ.

אינ אָנהייב פֿון 1924 י. איז אײַ דער „פּרײַהײַט“ דערשינען אַ בריױל פֿון אײַנעם פֿון די דעמלטיקע פּראָדוקטיווסע יונגע מיטארבעטער פֿון דער צײַטונג—שױמע דאוּדמאַן. אײַ דעם בריױל האָט ער גערופֿן אלע יונגע ארבעטער־שרײַבער פֿון דער „פּרײַהײַט“ צו קומען אפֿ אַ פּאַרזאַמלונג צו גרינדן אַן אָרגאַניזאַציע פֿון ארבעטער־שרײַבער.

צו דער פּאַרזאַמלונג איז געקומען העכער דרייסיק מאַן. דאוּדמאַן און נאָכ עטלעכע אײַנציאָטערס פֿון דער פּאַרזאַמלונג האָבן געפרוּווט אָנווייזן אפֿ דער גײַטיקייט פֿון אזא שרײַבער־אָרגאַניזאַציע צוליב אנטוויקלענע קאָלעקטיוו די שרײַבערישע פּײַקייט פֿון זי ארבעטער־שרײַבער. דאָס איז דעמלט פּאַר־שטאַנען געוואָרן בלויז אײַן פּאַרמעלן זינען. וועגן אידעאָלאָגישער דערציִונג האָט מען נאָכ ניט גערעדט. אָבער שױן אפֿ דער גרינדונג־פּאַרזאַמלונג פֿון שרײַבער־פּאַריינ איז אויסגעקומען צו פירן אַ קאַמפֿ פּאַר דעם פֿונקט אײַנעם פּאַריינ־סטאַטוט, אײַן וועלכען סײַוערט געזאָגט, אז אַ מיטגליד קען זײַן נאָר אזעלכער, וואָס אַנערקענט דעם קלאַסנאַמפֿ.

די מערהײַט איז געווען פּאַר דעם פֿונקט וועגן קלאַסנאַמפֿ, אַ טײל צײַעניסטיש־געשטימטע אָנטיילנעמער איז אָבער געווען קעגן דעם. דער דאָ־זיקער טײל האָט זיך באלד פֿון אָנהייב אָפּגעזונדערט און זיך ניט אָנגעשלאָסן אײַנעם פּאַריינ.

אלזאָ, איז אויך די ערשטע פּראָלעטאַרישע שרײַבער־אָרגאַניזאַציע אײַן אמעריקע געבוירן געוואָרן אײַן קלאַסנאַמפֿ. אײַן די אופּגאַבעס פֿון דער אָרגאַניזאַציע האָט מען אָנגעצײכנט: אײַנ־אַרדענען לײַטעראַרישע פּאַרזאַמלונגען, וווּ מע קריטיקירט פּאַרזעליענעטע שאפּונגען פֿון די מיטגלידער, אָרגאַניזירן לעקציעס אײַבער לײַטעראַטור־פּראָגעס און ארויסגעבן געדרוקטע צײַטשריפטן. אָט די אופּגאַבעס, ווי אויך דעם פֿונקט וועגן קלאַסנאַמפֿ, איז באַשלאָסן געוואָרן צו פּאַרקערפֿערן אײַן אַ סטאַטוט. סײַ איז באַשלאָסן געוואָרן אָנצורופֿן די אָרגאַניזאַציע, יונגער ארבעטער־שרײַבער־פּאַריינ. סײַ איז אויך אויסגעקליבן געוואָרן אַ פּאַרוואַלטונג אפֿ אָנצופירן מיט דער ארבעט פֿונעם פּאַריינ.

דער פּאַריינ האָט יעדע וואָך רעגולער אָפּגעהאַלטן פּאַרזאַמלונגען. די פּאַרוואַלטונג האָט אײַן עטלעכע כאַדאַשימ אַרומ באַשלאָסן אָפּצודרוקן אַ דופֿ אינ דער פרעסע, אײַן וועלכען אלע יונגע שרײַבער ווערן אופּגעפּאָדערט צו ווערן מיטגלידער פֿונעם פּאַריינ. די פּאַרוואַלטונג האָט געוואָלט אָרגאַניזירן די יונגע ארבעטער־שרײַבער אפֿ אלע הונדערט פּראָצענט. אָט איז דער פּולער טעקסט פֿונעם אופּרופֿ, וואָס איז דערשינען אינ דער „פּרײַהײַט“:

צו אלע יונגע שרײַבער־ארבעטער!

פֿון צײַט צו צײַט באווייזן זיך איז דער טעגלעכער און פּערזאָלישער פרעסע שאַפֿ־טונגען פֿון יונגע אומבאַקאַנטע טאַלאַנטן. די שרײַבער זײַנען אמעריסען ארבעטער, וועמענס געשאַמע־פּיער איז נאָכ ניט אויסגעלאָשט געוואָרן פֿון דער גרויער מעגושעמדיקער שאפֿ־ווירקלעכקייט און זוכן צו וועטיקן זײַער גימסטיקן הונגער, זײַער שאפּונג־דראַנג רורכט געשריבענעם האָרט.

געוויינטלעך זינען זיי נאך יונג, ניט זיין, ניט אלע זאכן זייערע זינען דרוקבאר און ווערן אָפֿט צוריקגעשיקט מיט דער איינציקער באַמערקונג: „ניט געלונגען.“ אסאך זינען אָבער נאָך ניט פֿיניק אויסצוגעפֿינען זייערע פעלער, זיי ווייסן ניט וואָס אויסצו- בעסערן און קענען זיך דעריבער ניט אנטוויקלען. דער רעזולטאט איז אנטמוטיקונג און אנטווישונג פאר די שרייבער און אָפֿטמאָל א פארלוסט פון צוקונפֿטיקע קינסטלער.

עס איז דעריבער די אופגאבע פון אונדז אײַנ, יונגע שרייבער-ארבעטער, צו זאָרגן פאר אונדזער וויסערדיקער אנטוויקלונג.

צוליב דעם צוועק האָט זיך געגרינדעט דער יונגער ארבעטער-שרייבער-פאריי. זיי עטלעכע מאָנאטן פון אונדזער עקזיסטענצ-האַבן באוויזן, אז די נוצן פון אזא פארייניקונג זינען זייער גרויס.

דערווייַל האָבן מיר זיך געשטעלט און פירן דורך די פּאָלגנדיקע אופגאבעס:

א) ציטערארישע פארזאמלונגען, וווּ מע קריטיקירט פּאָרגעלעזענע אייגענע שא- פונגען.

ב) לעקציעס וועגן ליטעראטור און קונסט.

ג) לעבעדיקע צייטונגען.

ד) גערודקטע צייטשריפטן

און אנדערע קולטורעלע טעטיקייטן.

„כאוויידי! יעדער יונגער טאלאנט מוז זיך פארינטערעסירן און דארפן זיך אָנשליסן אָן אונדזער פאריי. מיר רופן אײַך צו קומען און העלפן אין דער וויכטיקער געמיינזא- מער ארבעט.

די עקזעקוטיווע פונעם יונגן ארבעטער-שרייבער פאריי.

ווי איר זעט, איז אין דעם אופרום נאָך ווייט נישט פאראן קיין אידע- אָלאָגישע קלאַרקייט. דער אקצענט ווערט געשטעלט אפ דער פּאָרמעל-קיין- סטילערישער אנטוויקלונג. ס'ווערט דערבײַ ארויסגעבראכט אביסל מעדיצע וועגן „זעטיקן דעם גײַסטיקן הונגער, זייער שאפונגס-דראנג.“ ס'פילט זיך אָבער אינעם אופרום א נעגאטיווע באציונג צו דער קאפיטאליסטישער „שאפ-וויך-קעכקייט“. ס'ווערט שטארק אונטערגעשטרײכט דאָס שטרעבן צו „קאָלעקטיווער“ אנטוויקלונג און שאפן. ס'ווערט אויך אָנגעוויזן, אז זיי אייני- ציאטיוו צו אָרגאניזירן זיך קומט פון די ארבעטער-שרייבער גופע, אז קיינער האָט ביז איצט גאָרניט געטאָן אפ אָט דעם געביט, און אז די יונגע ארבע- טער-שרייבער מוזן דעריבער אליין זאָרגן פאר זייער וויסערדיקער אנטוויק- לונג. אין דער ווענדונג ווערט אויך באטאָנט דער פאקט, וואָס די יונגע שריי- בער זינען ארבעטער. אין דעם אופרום ווערט אויך דערמאָנט וועגן אנדערע „קולטורעלע טעטיקייטן“ פונעם פאריי. דאָס באווייזט, אז די אָרגאניזאציע זוכט פארברייטערן אירע טעטיקייטן אין צילן.

די אידיע וועגן גרינדן א באזונדערן פּראָלעטארישן שרייבער-פאריי אין אמעריקע איז שוין און פאר זיך געווען א געוואגטע און רעוואָלוציאָנערע. ס'איז גענוג צו דערמאָנען זיך, אז ביז 1929-טן יאָר, ביז דער פאלעסטינע- וואקאנאליע, האָבן זיך נאָך די קאָמוניסטישע רעדאקציע-מיטגלידער פון דער „פּרײַז“ גערעכנט פאר מיטגלידער פונעם אמעריקאנישן יידישיסטישן י. ל. פּערעצ-שרייבער-פאריי.

די מיטגלידער פונעם נײַעם שרייבער-פאריי האָבן אָנגעהויבן ארויסטרעטן מיט פּאָרלעזונגען פון זייערע שאפונגען אפ ארבעטער-פארזאמלונגען, אין

ארבעטער-אָרגאניזאציעס און קלובן. מע האָט אויך אָנגעהויבן דורכפירן ליטע-
ראַרישע אָווונטן מיט אייגענע קויכעס. אפ די ליטעראַרישע פארזאמלונגען
פונעם פאריינ ווערן שוין געפירט דיסקוסיעס איבער אידעאָלאָגישע פראגעס.
עס ווערן ארויסגערוקט אידעאָלאָגישע פראָבלעמעס, ווי אויך פראגעס פון
פאָרמ. מע שלינגט יעדעס בוך, אַרטיקל, ליד און גרוס פונעם ראטנפארבאנד.
די צופעליקע קליינפירגערלעכע עלעמענטן פאלן ארויס. נייע ארבעטער-שריי-
בער שליסן זיך אָן. דער פאריינ איז אלגעמיין ווערט גרעסער און פעסטער.
ער ווערט אלץ מער פארוואנדלט אין א „לאבאַראטאָריע פאר פראָלעטאַרישער
ליטעראַטור“.

דער פאריינ נעמט זיך דעמלט דורכצופירן איינע פון די וויכטיקסטע
אופגאבעס, וואָס זיינען אָנגעמערקט געוואָרן בא זיין גרינדונג, נעמלעך, דאָס
ארויסגעבן געדרוקטע צייטשריפטן.

די צוגרייט-ארבעט האָט אַריינגעטראַגן גרויס אימפעט אין דער טעטיקייט
פונעם פאריינ. מע האָט אָנגעהויבן גרייטן מאטעריאַלן, מע האָט דיסקוטירט
דעם אינהאלט פון דעם זשורנאַל, מע האָט באשטימט א רעדאַקציע פארן
זשורנאַל, אָדער ריכטיקער פאר די ליטעראַרישע זאַמלונגען, וואָס דער פאריינ
וועט ארויסגעבן פון צייט צו צייט, הויפטזאַכלעך לויט די פינאַנציעלע
מעגלעכקייטן.

ס'זיינען נאָך ביז איצט פאקטיש ניט פאראן קיינשום פארלאנג, וואָס
זאָלן ארויסגעבן און פינאַנסירן פראָלעטאַרישע ליטעראַטור. אלע ביכער, וואָס
די פראָלעטאַרישע שרייבער אין אמעריקע גיבן ארויס, מוזן פון זיי אליין
פינאַנסירט ווערן. די האכנאָמע פון דעם ביכער-אַפזאַצ איז געוויינלעך זייער
א קליינע און זי דעקט גאָר א קליינעם טייל פון די הויצאַעס. מיט זשורנאַלן
איז אויך די זעלביקע געשיכטע. מע האָט דעריבער אליין געמוזט שאפן די
געלט-מיטלען אפ ארויסצוגעבן די ליטעראַרישע זאַמלונג, וועלכע מע האָט
באַשלאָסן אָנצורופן „יונג-קווינע“. דער דרוקעריי האָט מען געמוזט אפרייער
אַפזאַלן קימאַט די גאַנצע קאָסט-סומע. דאָס געלט איז דעריבער אואַנסירט
געוואָרן דורכ די מיטגלידער פונעם פאריינ. יעדער האָט עס געטאָן מיט ליבע,
כאָטש ווי ארבעטער פון פאַבריקן האָבן זיי קיין באדייטנדיקע סומעס ניט
געקאָנט געבן צושטייער.

דער זשורנאל „יונג־קוֹניע“

אינ אווגוסט 1924 איז דערשינען דער ערשטער נומער פון די ליטערארי־שע זאמלונגען „יונג־קוֹניע“, ארויסגעגעבן פונעם יונגן ארבעטער־שרייבער־פארייניג מיט (א. י. פאָמערנאָ אַלס רעדאקטער און מיט די מיטגלידער פון רעדאקציע: שלוימע דאווידמאן און כאַימ פעט. דער ערשטער נומער איז ארויס אין 20 זייטן פון גרויסן זשורנאל־פאָרמאט.

אינעם פראָגראַם־ארטיקל פונעם ערשטן נומער „יונג־קוֹניע“ רעדט זיך שוין וועגן די באַזונדערע „קלאַס־אינטערעסן“ פון די ארבעטער בענעפייע ליטעראַטור, וועגן א ליטעראַטור מיט א נייער „לעבן־עמפֿינדונג“, וועגן א „נייעם טאָן“, וואָס מיינט א נייע פאָרם, וועגן „קאָלעקטיווער שאַפונג“, וועגן שאַפונגען, וואָס זיינען „אסאך מער ווי ליטעראַטור — דאָקומענטן פון לעבן און קאמפֿ“ פון די ייִדישע ארבעטער אין אמעריקע, ד. ה., אז זיי זיינען מער ווי בלויז פאָרמעלע דערגרייכונגען, אז דער איקער איז אידעאָלאָגישע אינ־האַלטלעכקייט, דער פרימאט פון אינהאַלט איבער דער פאָרם. אָט דאָס איז געווען גאָר א נייע שפראַך וועגן ליטעראַטור פאר יענער צייט, פאר יענעם עטאָפּ פון דער „פּרײַהײַט“ מיט נאָדירס „דעליוועס“־פּאָעזיע און מיטן לאָזונג: „ריינע“, „מאָדערנע“ ליטעראַטור. דער ארטיקל איז אין אידעאָלאָגישן הינזיכט שוין מיינלונדיג פון דעם ליטעראַטור־צוגאַנג אינעם ערשטן אופֿרום פונעם יונגן ארבעטער־שרייבער־פארייניג. דאָס שטרייכט אונטער די ריכטע פרוכטן, וואָס די קאָלעקטיווע צוזאַמענארבעט פון די שרייבער האָט געגעבן אין הינ־זיכט פון אידעאָלאָגישער אויספאָרמירונג, די גרויסע נוצן פון אָרגאַניזאַציע.

אינעם פראָגראַם־ארטיקל איז שוין געזאָגט געוואָרן, אז די ארבעטער דארפן האָבן אן אייגענע ליטעראַטור, כאַטש דאָס וואָרט פראָלעטאַרישע ליטעראַטור ווערט נאָך ניט דערמאָנט.

שוין די אינהאַלט־פאַרצייכעניש אליין גיט א פאָרשטעלונג וועגן דאָס נייע, וואָס עס האָט געבראַכט מיט זיך „יונג־קוֹניע“. דאָס דערציילט אַזוי קימאט אלע נעמען, ווי „די מאַשינ“, „שאַפֿ־עכאַס“, „אינ דער רויטער ארמיי“, „סטרייקער“, דאָס שאַפֿ־מייַדל“, „שענדעליערס“, „ארבעטסלאָז“, „קונסט, קינסט־לער און רעוואָלוציע“ א. א. ו. איר באַגעגנט שוין אינעם נומער אַזעלכע ארויסזאָגונגען, ווי

„קונסט און פאָליטיק איז ענג צונויפגעבונדן, ווייל יעדער פאָליטישער רעזשימ זיינט ארום זיינ שטעמפל ניט בלויז אפן עקאָנאָמישן, נאָר אויך אפן געמיט־קולטורעלן לעבן פון לאַנד“; ווי „די יעדלעס, וואָס מיר באַקומען פון

סאָוועט־רוסלאַנד, באַווײַזן אונדז טאקע, או דאָרטן איז ניט בלויז פאָרגעקומען א פאָליטישע, נאָר אויך א גיכטיקע רעוואָלוציע אפ אלע געביטן פון מענטש־ לעבן שאפן. פאר אונדז, פראָלעטאריער, איז דאָס באַזונדערס וויכטיק צו וויסן, ווייַל דאָרט איז, אדאנק דער רעוואָלוציע, געלייגט געוואָרן דער ערשטער גרונטשטיין פאר דער צוקונפטיקער פראָלעטארישער קונסט.

אָדער נעמט די געבראכטע ציטאטע פונעם דײַטשישן דיכטער רודאָלף לעאָנאַרד:

„מיר לעבן אין א צײַט פון סאָציאַלער רעוואָלוציע. ווער ס'קעמפט הײַנט ניט מיטן פראָלעטאריאַט, דער פארדינט ניט דעם נאָמען קינסטלער — ער גע־ הערט צו דער פארגאנגענהײַט. די קונסט וויל אָבער זײַן אין דער צוקונפט! ווער ס'דינט דער בורזשואַזער געזעלשאפט, איז עפּשער א גוטער אמוזירער, אָבער ניט קײן קינסטלער. הײַנט־צו־טאָג איז יעדנס געדיכט א קאמפּס־רופּ!“

מיר געפֿינען אין דער זאַמלונג „דאָס ליד“ פון 5. טור:

„ס'איז דער טאָג, ניט די האַרץ,
וואָס עס קלינגט אזוי זיס;
ניט דער שטאָל, נאָר דער שאַרף
מאַכט דעם שווערד, וואָס ער איז.

ס'איז דער ווינט, ויט דער מאַסט,
וואָס אין יאָם טרײַבט די שיס;
ניט דער גראַם מאַכט דאָס ליד,
נאָר דאָס וואָרט פון דער טיפּ...“

דאָ האָט איר שוין א דערנענטערונג צו דער מאַרקסיסטישער לײַטעראַטור־ אײַנשטעלונג. דאָ ווערט אטאקירט דער גראַם, דער הײַלער פאַרמאליזם, אָנ דעם, וואָרט פון דער טיפּ, אָן דעם פראָלעטארישן אינהאַלט.

די „ונגקוֹניע“ איז פאר יענער צײַט און אין די אמעריקאנישע אומ־ שטאַנדן אינדערעמעסן געווען א גרויסע דערגרייכונג. האָט דאָך דער כאַווער לײַטוואַקאָו ערשט אין דעקאַבער כװידעש פון 1924 יאָר פאָרעגיסטירט, דעם אָנהײב פון א נײַעם קאָנקרעט־רעוואָלוציאָנערן טאָג אין דער ייִדישער דיכ־ טונג פונעם ראַטנפאַרבאַנד. זײַנען דאָך ערשט אינעם יאָר 1925 דערשינען אין פּסרר די זאַמלביכער „אָקטיאַבער“, „נײַ־ערד“ א. א. פון די פראָלעטאַרי־ שע שרײַבער און פון די מיטלויפער.

אַכצ געוויסע אַרטיקלען און נאָטיצן אין דער „פּרײַהײַט“, האָבן מיר דעמלט אין אמעריקע אינגאַנצן ניט געוואָסט וועגן דער אַנטוויקלונג פון דער פראָלעטאַרישער לײַטעראַטור אין פּסרר. ס'איז געווען איינע פון די שווערס־ טע זאַכן צו קריגן א סאָוועטישן זשורנאַל אָדער בוכ. אומדירעקט איז אָבער דער סאָוועטישער אײַנפלוס געווען גרויס. דאָס שאַרפע ליכט פון די קאַמפּן אין פּסרר איז דערגאַנגען אויך צו אונדז. דער סאָוועטישער אײַנפלוס איז גיווערן אלע מענעס. ער שפּרײַזט אַריבער קאַנטינענטן און אפּילע אָקעאַנען. די ערשטע זאַמלונג איז מאַמעש צעכאַפט געוואָרן פון די אמעריקאַנישע ייִדישע אַרבעטער. מע האָט אויסגעפאַרקויפּט 1500 עקזעמפּליאַרן. דאָס איז

אן און פאר זיך געווען אן אופטו. קיין פריערדיקע ליטערארישע גרופע (און עס איז שוין געווען אסאך אועלכע אינעם אמעריקע) האָט קינמאל נישט באוויזן צו פארשפרייטן אירן א זשורנאל אין און גרויסער צאָל עקזעמפלארן. די ארבעטער האָבן זייער ווארעם אופגענומען די זאמלונג.

איצט לאָמיר זען, וויאזוי האָט די קריטיק אופגענומען די זאמלונג. דער קריטישער ארטיקל איז דער „פרייהייט“, א געזונט קערנדר, וועלכן עס האָט געשריבן כ' שאכנע עפשטיין וועגן דעם ערשטן נומער „יונגקוויניע“, הייבט זיך אָן מיט די ווערטער:

„א נייטיקער, געלונגענער פרווה, אָן פּרעטענזיעס, אָן מאניפעסטן, און מע גייט דאטעוועגן די יידישע קונסט.“

פאָשעט: יונגע יידישע ארבעטער, צימ גרעסטן טייל אריבערגעקומענע נישט לאנג אהער פון יענער זייט יאמ, האָבן געגרינדעט אן אייגענעם ליטערארישן פאריין. זייער ציל איז צו אנטוויקלען זייערע אייגענע שרייבערישע פיייקייטן, צו זאָרן פאר דער אייגענער זעלבסטבילדונג.

דאָס איז שוין, זאָל מיר כ' שאכנע מויכ' זיין, צו פאָשעט. דאָס האָט דעמלט באטייט אסאך מער, ווי פאָשעט, געגרינדעט אן אייגענעם ליטערארישן פאריין. ס'איז געווען די גרינדונג פון דער ערשטער פראָלעטארישער שרייבער-אָרגאניזאציע און דער אָנהייב פון א פראָלעטארישן ליטעראטור-פראָנט אין אמעריקע. אָט וואָס דאָס האָט באטייט.

אין אלגעמיין האָט כ' שאכנע עפשטיין זייער ווארעם אופגענומען די ערשטע זאמלונג. ער האָט אין דעם ארטיקל געשריבן:

„...זי (די „יונגקוויניע“ — א. פ.) זוכט הויפטזאכלעך אויסצופילן א כאָלעל אינעם אונדזער הינער ליטעראטור, אָפצושפּיגלען א ווינקל פון לעבן, אפ וואָס אונדז דערע גדוילימ, די פאטענטירטע דיכטער, דערציילער, קריטיקער און פובליציסטן ווענדן נישט קיין שום אופמערקזאמקייט. אין דעם פראט קלינגט בערעמעס ארויס פון „יונגקוויניע“ א פרישער טאָן. גוט, צי שלעכט, אלע אָנטייל-געמער האשעפטיקן זיך נישט מיט דער גרויער פארגאנגענהייט, מיט דער בענק-שאפט נאָך דעם אלטן פארכאלעמטן שטעטל, נאָר מיט דער פריש-צאפלידיקער ווירקלעכקייט, וואָס פארבינדט זיי בעמעט אין א קאלעקטיוו דורכ דעם שאפ, דורכ באשטימטע אידיעס, דורכ דער שטרעבונג צו אן אנדער לעבן.“

און ווייטער: „די גאנצע זאמלונג איז בעמעס דורכגעדרונגען מיט איין גייסט, מיט דעם גייסט פון דער „נייער לעבנס-עמפונדונג“, מעגן אפילו די מערסטע זאכן זיין פרווה פון אָנפאנגער, גאנצ אָפט הילפלזאָ אין פאָרם, נישט אָריגינעל אין אינהאלט. א כוש פארן נייעם, פאר דער עמעסער אָפּשפּיגלונג פון ברויזיק, שטורמיש, אומרויק לעבן איז אָבער בא אלעמען דאָ. פריער פון אלץ דער אויסוואל פון די טעמעס גופע. ס'איז דאָך נישט קיין צופאל, וואָס אלע האָבן זיי צו טאָן מיט גרויסשאַט, מיט דער פאבריק, מיט מילכאָמע, מיט רעוואָלוציע.“

און ווייטער זאָגט כ' עפשטיין:

כ'לעבן, וואָס אנבאלאנגט געוואגטקייט, נייעם גייסט מעגן אפילע פיל פון אונדזערע גדולים זיך לערנען בא אייניקע פון דעם יונגן ארבעטער-שרייבער-פארייניג.

די ערשטע זאמלונג „יונג-קווינע“ איז פון דער „פרייהייט“ באגריסט גע-וואָרן, ווי א „געזונט קערנדל“ פון א גייער לינקער ריכטונג איז דער יידישער ליטעראטור. דער קריטיקער האָט נאָך מירע געהאט ארויסצוברענגען פון מיר די ווערטער „פראָלעטארישע ליטעראטור“. אפילע וועגן א „קערנדל“ פון א פראָלעטארישער ליטעראטור האָט מען נאָך דעמלט אין דער „פרייהייט“ זיט געוואגט צו טראכטן. און נאָך אפילע דעם 26-טן אויגוסט פון 1928 יאָר באגעגענען מיר אין דעם ארטיקל „פראָלעטארישע פאָעטן און באלעבאטישער איינפלוס“ פון כ' מ. אָלגיני די פאָרמולירונג „עס איז שוין דאָ א לינקער (לי-טערארישער) פליגל — און ער ווערט גרעסער“.

און ס'איז אויך זיט קיין צופאל. ווי עס דערציילט דער כאווער שאכנע עפשטיין איז אן ארטיקל, וואָס איז געווען געדרוקט אין דער „פרייהייט“ דעם 14-טן אפרעל 1930, זיינען געווען אועלכע קריטיקער אויך אין ראטנ-פארבאנד. זיי האָבן זיט געגלייבט אין דער מעגלעכקייט פון א פראָלעטארישער ליטעראטור און „האָבן בלויז גערעדט וועגן א לינקער ריכטונג אין דער יידישער ליטעראטור“.

וועגן אמעריקע איז אָט דער צייט שרייבט כ' אָלגיני פאָלגנדיקס אין „האמער“ פון דעקאבער 1930:

„נעמט מען די יידישע סעקציע פונעם פראָלעטארישן אוואנגארד אין אמעריקע, מוז מען געדענקען, אז איז די ערשטע יאָרן נאָך דער גרינד-דונג פון דער קאָמפארטיי האָט אָט די סעקציע געקוקט אפ זיך, ווי אפ דעם לינקן פליגל פון עפעס אזוינס, וואָס רופט זיך „ארבעטער-באוועגונג“. ס'האָט געהייסן, אז מיר זיינען אן אָפאָזיציע צו עפעס א פראָלעטארישער געזעל-שאפטלעכקייט, וואָס האָט אן עקזיסטענצ-בארעכטיקונג און וואָס מיר דארפן רעפאָרמירן. אפן ליטערארישן געביט האָט עס געהייסן, אז מיר זיינען קעגן ווילגאריטעט, פאר בעסערע קולטורעלע ווערטן, פאר „היינטוועלטיקייט“ אין טעמאטיק און פאָרמ. אזוי האָט געקענט פאסירן, אז דעם „סטאר-פלאצ אין דער „פרייהייט“ פון די ערשטע יאָרן זאָל פארנעמען מ. ל. האלפערן — א טיפישער „לינקער פליגל“-פאָעט, מיט אן אומבאשטימטן, האגאם שטארקן געפיל פון סאָציאלער אומצופרידנקייט, אָבער אין דער זעלביקער צייט א אינטעגראלער טייל פון דער בורזשוואער גרופע „יונגע“. אזוי האָט געקענט פאסירן, אז אפן געביט פון פראָזע זאָל „די פרייהייט“ מיט פארגעניגן איבער-דרוקן אלטע דערציילונגען פון אוראָם רייען, וועלכע ער פלעגט צושטעלן, ווי נייע, פאר זיינ וואָכנטלעכער קוואַטע. זאָל מען זיט פארגעסן, אז וואָרטפירער און טוער פון דער וואָרקערס-פארטיי האָבן זיך אקטיוו באטייליקט אין דער ארבעט פון דער ערשטער יידישער קולטור-געזעלשאפט צוריק מיט א יאָר זיבני.“

איז בעסטן פאל האָט מען דעמלט אין דער „פרייהייט“ פראקטיקירט ספעציעל בעגענייע ליטעראטור די מענשעוויסטישע טעאָריע פון „קלענערן

בייז: די געדרוקטע ליטעראטור זאל כאָטש זײַן, הײַנטוועלטיק. מאַקסימום—
„סאָציאַל“. פּראָלעטאַריש? — פּונ דעם האָט מען נאָך אפּילע ניט געטראַכט.
וויאזוי האָט דער בורזשואַזער לאַגער אופגענומען דעם זשורנאַל?

אינ אַלגעמיין האָט די באלעבאטישע פרעסע אונדו אופגענומען פּײַנטלעך.
אנדערש האָט עס ניט געקאָנט זײַן. מיר האָבן עס דערווארט. דאָרטן האָט
מען מער פאַר אַלץ ניט געקאָנט לײַדן אונדזער פּראָלעטאַרישע טענדענצ. די
פאַטענטירטע בורזשואַזע קריטיקער האָבן פּאַרדרייט די נעזער: וואָס האָט צו
טאָן ליטעראַטור, פּאָעזיע, טאַלאַנט מיט אַרבעט, מיטן שאַפּ, מיט דער רעוואָל-
יוציע? „פאַרוואָס עפעס דאַפקע „אַרבעטער־שרײַבער“, אונ או ניט קײַן
אַרבעטער, וואָס האָט אָבער טאַלאַנט, וועט קומען צו זײ — וועלן זײַ אימ ניט
אַרײַנעמען אין דער כּעווערע? — האָט אײַנער פּונ זײַ געפּרעגט. אפּ דער
לעצטער פּראַגע איז אזוי געענטפּערט געוואָרן אין דעם אַרײַנפיר־אַרטיקל פּונ
דער צווייטער זאַמלונג:

„... טײַטש ניט קײַן מוז, ער זאָל זײַן אַ פיזישער אַרבעטער, נאָר מיר פּאָ-
דערן בלוין, ער זאָל האָבן אַ פּראָלעטאַרישן צוגאַנג צו דער וועלט אונ זאָל
האַבן אַ רעוואָליוציאָנערע נעשאַממע.“

כאָטש דאָרטן ווערט פּונדעסטוועגן אָנגעוויזן, אז די אָנטיילנעמער פּונ ד
זאַמלונגען, אַרבעטן אין שעפּער פאַר לאַנגע יאָרן.“

אַ צווייטער קריטיקער האָט געטײַנעט, אז פּראָלעטאַרישקײַט פאַר דיכ-
טער איז אַ פּריוואַט־זאַכ. לאָמיר ברענגען דעם פּולן טעקסט פּונ אָט דעם
טישאַוון אָפּרום:

„אינ זער גאָר לעצטער צײַט פּאָדערט אופּמערקזאַמקײַט נאָך אַ גרופּע
שרײַבער. זײַערע ערשטע טריט זײַנען געמאַכט געוואָרן אין צוויי זאַמלונגען
„יונג־קונויע“. דער לאָזונג פּונ אָט דער נײַסטער גרופּע איז פּראָלעטאַריש-
קײַט, באַהעפּטונג מיט דעם קלאַל אין אַ באַשטימטער פּאַרם, מיט דעם קלאַל,
וואָס זוכט דורכ דעם וועג פּונ רעוואָליוציאָנערן קאַמפּ די באַשאַפּונג פּונ אַ
נײַער אָרדענונג.“

די באַטייטיקע אין די זאַמלונגען לאָזן נאָך גאַרניט באַשטימטס זאָגן
וועגן זיכ. עס זײַנען ערשטע פּרוּוו־... אפּ וויפּל פּונ די ערשטע פּרוּוו־ וועלן
זיכ אויסטײַלן קינסטלער, בעלעטריסטן אונ דיכטער, וועט דאָס זיכ ניט ווענדן
אָן זײַער פּראָלעטאַרישקײַט. פּראָלעטאַרישקײַט — פּונ אַ דיכטערט שטאַנד-
פּונקט, פאַר דיכטער — איז פּריוואַט־זאַכ, ווי רעליגיע, פּרייע ליבע אָדער
טעכנאָלאָגיע. זײַנען דאָ קינסטלערישע צוזאָגן אין דער „יונג־קונויע“? איכ
האַלט זיכ ניט אָפּ צו ענטפּערן מיט יאָ. איכ בין זיכער, אז פּונ די באַטיי-
ליקטע אין דער „יונג־קונויע“ וועלן צוקומען עטלעכע נײַע נעמען צו דער
נײַער ליטעראַטור.

אַלפּאַלס איז די „יונג־קונויע“ אַ באַווייז, אז די נײַע ליטעראַטור אין
אַמעריקע האָט פּאַרזײט זאָמען, אונ אז עס קומען צו מענטשן צו באַטייליקן
זיכ אין דעם שניט. פּונ דער „יונג־קונויע“ טראָגן זיכ אויב ניט קײַן פּלאַ-
מען, איז אײַנצולע פּונקען פּונ אָפּטימום בענעגײַע דער צוקונפּט פּונ דער

יידישער ליטעראטור אינאם אמעריקע, און פון אַט דעם שטאנדפונקט אליין איז זי ווערט באגריסט צו ווערן (דאָס האָט, דוכט זיך, געשריבן לעיעלעס). אינאם דעם דאָזיקן אָפּרופּ איז געווען אויסגעדריקט די יידישיסטישע, פּאָר-מאליסטישע און „אומפארטיישישע“ שטעלונג צו פראגעס פון ליטעראטור. דאָ לאָזט זיך אויך פילן דער מענשעוויסטישער צוגאנג, וועלכער האלט, אז פּאָר-לעטארישקייט, ווי רעליגיע, איז א פּריוואט-זאך. און אַט איז נאָך א טשיקאווע רעצענזיע אינאם דעם קלעריקאלן „מאָרגן-זשורנאל“:

עס ליגט פאר מיר דער ערשטער און דריטער נומער „יונג-קווינע“. א ליטערארישע זאמלונג, ארויסגעגעבן פון יונג ארבעטער-שרייבער-פאריין. דער ערשטער נומער איז דאטירט ניר-יאָרק, אויגוסט 1924, מיט יעהוישוע פּאָ-מערנאצ אלס רעדאקטער און שלוימע דאווידמאן און כאַימ פּעט אלס מיט-גלידער פון דער רעדאקציע. ער איז געשריבן אינאם געוויינלעכע יידיש. דאָס הייסט, די ווערטער זינען אויסגעלייגט אזוי, ווי בא אונדז. דער דריטער נומער איז דאטירט יאנואר 1925, און עס איז שוין אפּ אימ ניטאָ קיין רעדאקטער און קיין מיטגלידער פון דער רעדאקציע, וואָס ווייזט, אז מ'האָט ניט געקענט פארטראָגן צו לאנג די הערשאפט פון אזעלכע טיראנען אינאם אַפּיס פון א רעוואָלוציענער צייטשריפט: אַנשטאָט זיי דערשיינט די „באַלשעוויסטישע ספעלונג“, אַנהייבנדיק מיט אן אפּרופּ צו די „כאוויירימ“, און מיר באגעגענען „מאָשעכ“ אינאם די פּאָעזיע. דאָס וועלן דינע יונגע שריי-בער פארדינען מער אופּמערקזאמקייט, אויב זיי וועלן זיך האלטן לאנג גענוג, אז די קווינע זאָל גענומען ווערן ערנסט.

די מיסע מיט דער „רעדאקציע“ איז ניט געשטויגן און נישט געפליגן: דער זעלביקער פּאָמערנאצ, וואָס איז אגעווען דער שרייבער פון אַט די שורעס, איז געווען רעדאקטער פון אלע דערשינענע 5 נומערן „יונג-קווינע“. מע האָט בלויז ניט געהאלטן פאר נייטיק עס איבערצוכאזערן אינאם יעדן נומער. דעם „מאָרגן-זשורנאל“ געפּעלט ניט, פארשטייט זיך, דער פּאָקט, וואָס פונעם דריטן נומער אָן האָבן מיר שוין דעהעברייזירט דעם יידישן אויסלייג.

די מערהייט בורזשאזע קריטיקער האָט פונדעסטוועגן דערפילט עפּעס נייט, א נייעם פארמעסט אינאם דער „יונג-קווינע“ און האָט זיך אפּ דעם גע-מוזט אָפּרופּן. מע האָט ניט געקענט בלייבן גלייכגילטיק צו דער דאָזיקער דערשיינונג. מע האָט וועגן איר שטארק דיסקוטירט אינאם די ליטערארישע קרייזן, און פארבונדן דאָס מיט דער פראגע פון פּאָר-לעטארישער ליטע-ראטור.

אינאם אַקטאבער 1924 איז שוין דערשינען א צווייטע טאַפּלט-פארגרעסער-טע זאמלונג „יונג-קווינע“, און אינאם מעשעכ פון דעם יאָר 1925 — נאָך דריי זאמלונגען.

אינאם דעם אריינפיר-ארטיקל פון דער צווייטער „יונג-קווינע“ ווערט דערציילט, אז פאר דער צווייטער זאמלונג האָבן מיר געקראָגן צוויי רעפּאָדוקציעס פון בארימטן רוסיש-פּאָר-לעטארישן דיכטער און מאָלער דאוויד בורליוק, און זיך

געמיט ניט נאָר אויסבעסערן דעם אינהאלט, נאָר אויך, ווי ווייט מעגלעך, קינסטלעריש אויסשטאַטן איר אויסערלעכקייט.

די צווייטע זאַמלונג האָט שוין דערקלערט, און

„די פּראָלעטאַרישע לייטעראַטור איז נאָך דערווייַל זייער יונג. אָבער זי רעכט און אנטוויקלט זיך. אינ רוסלאַנד דערשיינען אסאך יידישע פּראָלעטאַריש-ליטעראַרישע זשורנאַלן, וואָס שפּיגלען אָפּ דעם נייעם גייסט פון דער ארבעטער-יובנט. פּרווון זיינען אויך געמאַכט געוואָרן אין אמעריקע אין רוסיש און ענגליש. קיינ יידישע זיינען נאָך לעסאַטע ניט געווען פון דעם מינ. אזעלכע זשורנאַלן פּרעטענדירן צו ווערן די זאַמלונגען „יונג-קוֹזניע“ פון יונגן ארבעטער-שרייבער-פאַרייגן.

די אַלטע קויהאַנימ פון דער יידישער לייטעראַטור געפּעלט ניט די פּראָלעטאַרישע קונסט, ווייל ס'איז איינזייטיק, טענדענציעז, קוקט אפּ אלץ פון א קלאַסן-טשאַנדפונקט. עמעס, מיר האָבן א שטאַנדפונקט. דאָס איז דער פּראָלעטאַרישער וועלט-באַנעם, וואָס דאַרף, ווי א לייכטטורעם, באַליכטן אלע דער-שיינגען פון לעבן. מיר זאָגן אָבער, אז ס'קען ניט זיין קיינ ריכטיקע קולטור, ביזוואנען ס'וועט ניט פאַרשווינדן די עקספּלואַטאַציע פון מענטש דורכ מענטש, און אז אויך די קונסט איז איצטיקער צייט מוזן מיר אויסנוצן אלס מיטל פאַר דער אָפּשאַפונג פון מענטשן-שקלאַפּעריי, און דעריבער קען באַאונדן קיינ רייד ניט זיין פון „קונסט לעשעם קונסט“. ס'איז פאַראַן בלויז איינ קולטור און קונסט, און דאָס איז די פּראָלעטאַרישע, וואָס איז אידענטיש מיט דער קולטור פון באַפרייטן און פרייען מענטש.

מיר זיינען שטאַרץ, וואָס אונדזער זשורנאַל ווערט אויסגעפילט פון דער ערשטער שווע פון דער לעצטער פון יונגע יידישע ארבעטער. מיר זיינען שטאַרץ, וואָס מיר זיינען די פּיאָנערן, די ערשטע שפּראַצונגען פון דער נייער פּראָלעטאַרישער קונסט אפּ דער יידישער גאַס אין אמעריקע.

אויב איז דעם לייטאַטיקל פון דער ערשטער זאַמלונג ווערט נאָך גערעדט אין אַלגעמינע ווערטער וועגן א קלאַסן-ליטעראַטור, רעדט זיך שוין אין דער צווייטער זאַמלונג „יונג-קוֹזניע“ גאָר קלאָר וועגן א „פּראָלעטאַרישער לייטעראַטור“, וועגן „איינ קולטור און קונסט, און דאָס איז די פּראָלעטאַרישע“ און עס ווערן אַטאַקירט די פּרוּשוואַזע „קונסט-צוליב-קונסט-טעאַרעס. דאָ רעדט זיך שוין וועגן א „פּראָלעטאַרישן וועלט-באַנעם“, דאָ ווערט שוין געזאָגט, אז די „פּראָלעטאַרישע קולטור“ איז די איינציקע „ריכטיקע“ קולטור. דאָ ווערט שוין אויך אויסגעדריקט שטאַרץ דערמיט, „וואָס מיר זיינען די פּיאָנערן, די ערשטע שפּראַצונגען פון דער נייער פּראָלעטאַרישער קונסט.“ די ערשטע שפּראַצונגען — דוכט זיך, גאַנץ באַשיידן. אָבער נישט גענוג פאַרן כאַווער ש. עפּשטיין. ער האָט אפּ דעם געענטפערט אין דער „פּרייהייט“ מיט אַן אַרטיקל „צוימענברעכעריי“. ער שרייבט:

„די ערשטע זאַמלונג „יונג-קוֹזניע“ האָט „די פּרייהייט“ באַגריסט, ווי אַ געזונט קערנדל פון אַ נייער ריכטונג אין דער יידישער לייטער-ראַטור (מיין אונטערשרייבונג — א. פ.) אין אמעריקע. שוין דער פאַקט

אליין, וואָס די יונגע ייִדישע ארבעטער פילן א דראנג צו קומען מיט זייער וואָרט פון קאַלעקטיווער פּראָלעטארישער שאפונג, איז א דערפרייענדיקע דערשיינונג. דאָס באווייזט, אז צווישן די באווייזנדיקע ייִדישע ארבעטער גייט אַן א פּראָצעס פון זעלבסטפארטיפונג, פון זעלבסטבאַשטימונג. פיל פון זיי זענען איינ, אז די מאַטיוון פון ייִש, פון מאַרעשקוירע, פון בענקשאפט נאָכן אלטן פארשטופן אונדזער ליטעראטור איז א טעמפן ווינקל, מאכן זי פארגליווערט, אָפּגעשטאַנען פונעם לעבן; זיי פארמעסטן זיך דעריבער א שטויס צו טאָן די ייִדישע ליטעראטור איז אמעריקע פאַרווערטס (מיין אונטערשרייבונג. דאָ איז איז א פארמאסקירטער פאַרמ געוואָרפן דער לאָזונג פון „ראטעווען די ייִדישע ליטעראטור“ — א. פ.), אריינצוהויכן איז איר דעם גייסט פון גרויסע שטרעבונגען צום „ליכטיקן מאַרגן“, פון שטרײַט און קאָנפליקט צווישן דער אלטער אָפּשטארבנדיקער וועלט און דער נייער אופגייענדיקער וועלט.

זייער א ווייטיקע, נייטיקע אופגאבע. אורטיילנדיק אָבער לויט דער צווייטער זאמלונג, דוכט זיך, אז אַז די אופגאבע איז ווייט ניט פאַר די קויכעס פון אונדזערע יונגע פּאָנערן (מיין אונטערשרייבונג — א. פ.); זייערע פּרעטענזיעס שטייגן אריבער זייערע מעגלעכקייטן. ס'מאכט דעם איינדרוק, אז דער דערפאַל פון דער ערשטער זאמלונג האָט זיי אביסל פאַר-טשאדעט: זיי נעמען אפ זיך ערנסט קוקן, ווי אפ צוימענברעכער. דאָס טויג ניט, דאָס איז אן איבערגעטרעפּענע איבערשאצונג פון די אייגענע קרעפטן.

„און וואָלט די „יונג־קווינע“ בלויז געזוכט „אויסצופילן א כאַלעל איז אונדזער היגער ליטעראטור, אָפּשפּיגלען א ווינקל פון לעבן, אפ וואָס אונדזערע פאַ-טענטירטע גוילימ, די פאַטענטירטע דערציילער, קריטיקער און פובליציסטן ווענדן ניט אַן קיינ שום אופמערקזאמקייט“, וואָלט מען געקענט האָבן פאַר איר בלויז א גוט וואָרט.“

און ווייטער:

„א פארדראָס איז, וואָס די אלע דערמאָנטע שרייבער ווייזן ארויס פיי-קייט, אינטעליגענץ, האָבן גוטע קאוואָנעס, נאָר זיי ווענדן דאָס אַן אפ א ניט ריכטיקן אויפן; זיי ווילן אנדערש ניט זיין צוימענברעכער. א גאנצ גוטע זאך. דערצו דארפ מען אָבער אסאך ארבעטן איבער זיך, לערנען און שטודירן, ניט אוועקמאכן מיט דער האנט די דערפאַרונג פון פאַרגע-גער“ (מיין אונטערשרייבונג—א. פ.).

דער איקער איז, ניט אוועקמאכן מיט דער האנט די דערפאַרונג פון פאַר-גענגער. וועגן קריטיש איבערנעמען די יערושע פון די פאַרגייער רעדט ניט כ' עפשטיין. דער איקער איז בא-אימ, א שטויס צו טאָן די ייִדישע ליטערא-טור איז אמעריקע פאַרווערטס, „אריינצוהויכן איז איר דעם גייסט פון גרויסע שטרעבונגען, זי רעפּאָרמירן. וואָלט די „יונג־קווינע“ זיך בלויז פארמאָסטן „אויספילן א כאַלעל“, „אָפּשפּיגלען א ווינקל“, זיין א „געזונט קערנדל פון א ניער ריכטונג איז דער ייִדישער ליטעראטור“, וואָלט ער „געקענט האָבן פאַר איר בלויז א גוט וואָרט“. זיי ווילן אָבער גאָר זיין צוימענברעכער. זיי וואגן גאָר

צו זאָגן, אז די פּראָלעטארישע ליטעראטור איז נאָך דערווייַל זייער יונג, אָבער זי לעבט און אנטוויקלט זיך. זיי רייזן גאָר וועגן א „קלאַס־שטאַנדפּונקט“, וועגן א „פּראָלעטארישן וועלט־באַנעם“, זיי דערקלערן גאָר, אז עס קען גאָר באַ אונדז קיין רייד ניט זיין וועגן קונסט־לעשע־קונסט, און אז „ס'איז פאַראַן בלויז איין קולטור און קונסט, און דאָס איז די פּראָלעטארישע“, גאָר זי איז די איינציק „ריכטיקע“. זיי האלטן זיך גאָר פאַר „די ערשטע שפּראַצונגען פון דער נייער פּראָלעטארישער קונסט“ אין אמעריקע... און דערפאַר — צויענברעכער! ס'איז פאַשעט צום שטוינען, וואָזוי אייניקע אָנפירנדיקע כאַוויירימ האָבן דאַפּקע געוואָלט מאַכן פון אונדז בלויז א „נייע ריכטונג“ אין דער ייִדישער ליטעראטור און האָבן אטאַקירט אונדזער שטרעבן צו זיין די „פּלאַנערן“ און ערשטע שפּראַצונגען“ פון דער פּראָלעטארישער ליטעראטור אין אמעריקע. ס'איז קלאָר, אז פון אזא קריטיק האָט די שרייבער פון דער „יונג־קונויע“ קיין „אידעאָלאָגישע געזונט“ ניט געקענט צוקומען. פון דעם מאַנגל אין אַ מאַרקסיסטישער ליטעראטור־קריטיק ליידן טאַקע נאָך ביז איצט די פּראָליט־שרייבער אין אמעריקע.

גאָר די „צויענברעכער“ האָבן זיך ניט דערשראָקן און האָבן געבראַכן אלץ מער די צויעמען פאַר דער פּראָלעטארישער ליטעראטור אין אמעריקע. אין יאנואַר 1925 דערשיינט דער דריטער נומער „יונג־קונויע“. מיט יעדן נומער קומען צו אלץ נייע נעמען אין די זאַמלונגען. עס ווערן אויך אריינגעצויגן פּראָלעטארישע מאָלער, ווי זעליני און אָורין, וואָס צייכענען די שאַרבלעטער און באַציינן די נומערן מיט רעפּראָדוקציעס פון זייערע בילדער.

אַנשטאַט אַ לייטאַרטיקל ווערט אין דריטן נומער געגעבן דער „רוף צו די פּראָלעטארישע און רעוואָלוציאָנערע שרייבער פון אלע לענדער“ פון דער אינטערנאַציאָנאַלער פאַרבינדונג־ביוראָ פון פּראָלעטארישער ליטעראטור. אָט די פאַרבינדונג־ביוראָ האָט זיך געגרינדעט אין מאַסקווע דעם 10־טן יולי 1924 אַפּ דער באַראַטונג פון פּראָלעטארישע שרייבער פונעם סאָוועט־פאַרבאַנד צוזאַמען מיט אויסלענדישע דעלעגאַטן צימ פינפטן קאָנגרעס פונעם קאָמינטערן. די באַ־ראַטונג האָט אנערקענט די וויכטיקייט פון פאַרייניקן די פּראָלעטארישע שריי־בער פון גאָר דער וועלט אין געשלאָסענע אַסאָציאַציעס לויט די לענדער, און די לאַנד־פאַרבאַנדן אין אַן אינטערנאַציאָנאַל פון פּראָלעטארישער ליטעראטור. די אויסגעקליבענע פאַרבינדונג־ביוראָ האָט עס געדאַרפט צוגרייטן אָט די פאַ־רייניקונג. זי האָט גערופּן אלע פּראָלעטארישע און רעוואָלוציאָנערע שרייבער צו גרינדן פּראָלעטארישע שרייבער־אָרגאַניזאַציעס אין יעדן לאַנד און זיך איינצושליסן אין דעם אינטערנאַציאָנאַל פון פּראָלעטארישער ליטעראטור. דער־דאָזיקער אינטערנאַציאָנאַל איז איצט באַקאַנט אלס דער אינטערנאַציאָנאַלער פאַרבאַנד פון רעוואָלוציאָנערע שרייבער, אָן וועלכען ס'איז אויך אָנגעשלאָסן דער „פּראָלעטפּען“.

דער אופּרום האָט באַשטעטיקט די ריכטיקייט פון אונדזער וועג און די נייטיקייט מוּן אַ באַזונדערער פּראָלעטארישער שרייבער־אָרגאַניזאַציע. דער אופּרום איז טאַקע געווען אונדזער פּראָגראַם־אַרטיקל פונעם דריטן נומער.

אינ יונ 1925 דערשיינט דער פערטער נומער „יונג-קונויע“. אינ דעם אריינ-
פיר-ארטיקל צום נומער ווערט געזאגט:

אינ זייכעס מיט דער דערשיינונג פונ דער ערשטער זאמלונג „יונג-קונויע“
איז ארויסגעשטעלט געוואָרן בא אונדז אינ אמעריקע אפ דער טאָג-אַרדענונג
די פראגע פונ פראָלעטארישער קונסט אונ פראָלעטארישע קינסטלער. דאָס איז
א פאקט“.

אונ ווירקלעך: ארום אָט דער פראגע האָט זיכ אינ דעם אמעריקאנישן
ליטערארישן וועלטל צעפלאקערט א גרויסע וואָרט-מלכאָמע. די מילכאָמע האָט
זיכ אריבערגעטראַגן פונ די שפאלטן פונ דער יידישער פרעסע אינ די ליטע-
רארישע זשורנאלן.

עס האָבן זיכ דיפערענצירט צוויי לאגערן אפילע אינ די בורזשואזע ליטע-
רארישע קרייזן. פארביסענע קעגנער פונ פראָלעטארישער קונסט, די אוויגע-
רופענע „עסטעטן“, וואָס האָבן זיכ גרופירט ארום דעם זשורנאל „אינזל“, אונ די
קלוימערשטע סימפאטיזירער פונ פראָלעטארישער קונסט, וואָס האָבן זיכ גר-
פירט ארום דער אויסגאבע „פונ צייט צו צייט“.

מיר וועלן בלייזן איבערעכענען א טייל פונ די ארטיקלען, וואָס זיינען דע-
מאָסט דערשינען וועגן דעם איניען אינ דער בורזשואזער אונ אינ דער
קאָמוניסטישער פרעסע: ש. ניגערס „נאָטיצן פונ א לעזער אונ א שרייבער“
אינ „טאָג“, וו ער רעדט וועגן מ. ל. האלפערן, וועגן דעם צווייטן נומער
„יונג-קונויע“ אונ וועגן פראָלעטארישער קונסט; שאכנע עפשייטניס „פארן
קאָווער פונעם וואָרט“, „עס פאָדערט זיכ א רעוויזיע“ אונ אנדערע ארטיק-
לען אינ דער „פרייהייט“; די ארטיקלען אינ „אינזל“; מ. אָלגינס „דער
שרייבער אונ דער לעזער“ אונ די גאנצע פאָלעמיק ארום נאדירס „ברויט מיט
פוטער“; מוישע קאצס „די ליטערארישע זשיראַנדע“, „דער שרייבער, דער לע-
זער אונ די רעוואָלוציע“; די פאָלעמיק מיט איגנאטאָוונ אינ דער „פרייהייט“;
דאָויד איינהאַרנס „פאָעזיע אונ פאָליטיק“; דײַר שאצקיס „צי איז דאָ א פראָ-
לעטארישע קונסט?“ אינ יוביליי-נומער „פריינד“; נ. מינקאָווס „פראָלעטא-
רישע קולטור“ אינ זשורנאל „1925“ אונ נאָכ אנדערע ארטיקלען.

דער זייטארטיקל אינעם פערטן נומער „יונג-קונויע“ פארענדקט זיכ
מיטן פאָלגנדיקן אבזאצ:

„דער יידישער ארבעטער-שרייבער-פאריינ אונ די זשורנאלן „יונג-קונויע“,
ווי די געזאנג-פאריינען, דראמאטישע פאריינען א. אז. וו. זיינען טיילן פונ
דער גרויסער פאָליטישער אונ קולטורעלער באוועגונג, וואָס איז ניט לאנג
אנטשטאנען בא די יידישע ארבעטער-מאסן אינ אמעריקע, אונ זיינען א רע-
זולטאט פונ די גרויסע ענדערונגען, וואָס קומען פאָר אינ אמעריקאנער ארבע-
טער-קלאס. נייע קויכעס ווילן קומען צום אויסדרוק. מיר האָבן ערשט אָנגע-
הויבן, מיר זיינען נאָכ יונג, אָבער מיר וואקסן אונ גלייבן, אז מיר וועלן נאָכ
זאָגן א ניי וואָרט, אונדזער וואָרט“.

וועגן דעם פערטן נומער איז שוין אינ דער „פרייהייט“ דערשינען א זייער
פאָזיטיווע רעצענזיע פונעם כ' קאלמען מארמאָר. די דאָזיקע רעצענזיע איז גע-

ווען אָפּגעדרוקט אינעם שטענדיקן רעצענזיע-אַפטייל „צווישן ביכער און זשור-
נאלן“. כ' מאַרמאַרס רעצענזיע איז שוין געווען גאנץ ווייט פון כ' עפשטיינס
„צוימענברעכער“. כ' מאַרמאַר שרײַבט דאָרט :

„אלץ איז דעם נומער (פערטן), די צייכענונגען, די לידער, די סקיצן און
ארטיקלען זײַנען דורכגעדרונגען פון פּראָלעטארישן גײסט. גלײַכ באַם אָנפאַנג
די איינלייטונג „אונדזער פּערטע זאַמלונג“ פון י. פ. איז פּוּל מיט פּראָלעטאַ-
רישן שטאַל: „מיר האָבן ערשט אָנגעפאַנגען, מיר זײַנען נאָך יונג, אָבער
מיר וואַקסן און גלייבן, אז מיר וועלן נאָך זאָגן אַ נײַ וואָרט, אונדזער וואָרט.“
„די לידער פון י. פּאַמעראַנצ, יאַסל קאַן, ב. פענסטער, אייזיק פּלאַטנער,
הײלער, פּרינץ א. ד. גל. גיסן זיך אַלע צוזאַמען אין איינ פּראָלעטארישן
כאַר און מאַכן קאַלעקטיוו א שטאַרקן איינדרוק.“

„איז פּראָזע איז אין 4-טן נומער „יונג-קוּזניע“ אריינגעבראַכט געוואָרן א
גוטע אויספּיעסערונג. אָנשטאַט צו געבן שטיקלעך און ברעקלעך — קומען אריין
גרעסערע זאַכן...“

און :

„ביכאַל מאַכט דער פּערטער נומער „יונג-קוּזניע“ א גאָר גוטן איינדרוק
און באַרעכטיקט דעם שטאַלצ, וואָס י. פ. ווייזט ארויס אין זײַן איינלייטונג.“
דער פינפטער נומער „יונג-קוּזניע“ דערשײַנט אין דעקאַבער 1925. אין
דער צײַט צווישן דעם פּערטן און דעם פינפטן נומער האָט דער פּראָלעטארישער
שרײַבער-פאַריין צוזאַמען מיט דער גרופּע רוסישע פּראָלעטארישע שרײַבער
„רעזעצ“ און מיט א גרופּע ענגלישע שרײַבער ארויסגעגעבן דעם דוײַטשפּראַ-
כיכן זשורנאַל „ספּאַרטאַק“ (ײַדיש, רוסיש, ענגליש). דאָס איז געווען א דע-
מאָנסטראַציע פון דעם ווילן זיך ענגער צו פאַרבינדן מיט די עקזיסטירנדיקע
פּראָלעטארישע שרײַבער-אַרגאַניזאַציעס פון פאַרשידענע שפּראַכן, אן אָפּ-
קלאַנג פון דער ערשטער אינטערנאַציאָנאַלער באַראַטונג פון רעוואָלוציאָנערע
שרײַבער אין מאַסקווע אין 1925.

„איז דעם פּאַרוואָרט צום ײַדישן טײל פון „ספּאַרטאַק“ ווערט געוואָגט :
„האַגאַם מיר האַלטן פאַר ניט פּראַקטיש ארויסצוגעבן דײַטשפּראַכיקע
זשורנאַלן, האָבן מיר אָנגענומען די איינלאַדונג, קעדיי צו שאַפן אן ענגערע
פאַרבינדונג מיט אַלע פּראָלעטארישע שרײַבער-גרופּן פון אַלע שפּראַכן און נא-
ציאָנאַליטעטן; קעדיי צו שאַפן א ווירקלעכן קונסט-פּראָגראַם, א ווירקזאַמע
אַסאַציאַציע פון פּראָלעטארישער קונסט אין אמעריקע, וואָס זאָל ארויסהעלפן
די ארבעטער-מאַסן אין זײַער קאַמפּ פאַר עקאָנאָמישער און גײַסטיקער בא-
פּרייַונג.“

די יונגע ײַדישע ארבעטער-שרײַבער זײַנען געווען די פּראָנעטן פון דעם
געדאַנק וועגן אן אינטערנאַציאָנאַלער פּראָלעטארישער קולטור-פּעדעראַציע אין
אַמעריקע, וועלכע איז טאַקע געגרינדעט געוואָרן אין יאָר 1931 מיט דער
הילף פון די דעלעגאַטן צום אינטערנאַציאָנאַלן צוזאַמענפאַר פון רעוואָלוציאָנ-
ערע שרײַבער און קינסטלער אין כאַראָוו. זײ זײַנען אויך געווען די פּראָ-
נעטן פון דער אַלאַמעריקאַנישער רעוואָלוציאָנערער שרײַבער-פּעדעראַציע (א)

טייל פון דער קולטור-פעדעראציע), וואָס איז געגרינדעט געוואָרן אינעם יאָר 1932. אין דער אלאמעריקאנישער רעוואָלוציאָנערער שרייַבער-פעדעראציע איז אויך אָנגעשלאָסן דער „פּראָלעטפּענ“.

אגעווען זאָל דאָן אויך דעמאָנט ווערן, אז דער ערשטער אופרום פון דער אינטערנאַציאָנאַלער פארבינדונג-ביראָ פאר רעוואָלוציאָנערער ליטעראטור איז אינדערגעזע ניט געווען אָפּגעדרוקט אין אמעריקע, אכוצ אין דער „יונג-קונויע“. די צוויי וויכטיקסטע פאסירונגען, וואָס האָבן צוגעצויגן צו זיך די אופ-מערקזאמקייט פון די פּראָלעטארישע שרייַבער פאר די עטלעכע כאדאָשימ צווישן דעם פערטן און דעם פינפטן נומער, זיינען געווען: „מאיאקאָוסקיס באזוכ אין אמעריקע“ און „לייוויקס באזוכ אין רוסלאנד“. אין דעם פינפטן נומער זיינען וועגן דעם ארייַן צוויי באוונדערע ארטיקלען. מאיאקאָוסקיס עפנטלעכע לעך-ציעס און די רעדעס אפן באנקעט פאר לייוויקן אין מאַסקווע, וואָס האָבן זיך געדרוקט אין דער „פּרייהייט“, האָבן געגעבן אסאך שטאַפּ ספּעציעל די יונגע פּראָלעטארישע שרייַבער, איבער וואָס נאָכצודענקען און פון וואָס זיך צו לערנען. פאר דער דאָזיקער צייט איז אין פארשיידענע פּעריאָדישע אויסגאבעס דער-שינען א היפשע צאָל ארטיקלען וועגן דער פראגע פון פּראָלעטארישער קולטור, עס זיינען דערשינען עטלעכע ארטיקלען וועגן דעם איניען אין דעם נייעם וואָכנבלאַט „קולטור“, וואָס האָט אָנגעהויבן ארויסצוגיין אין שיקאַגאָ, ווי צ. ב. אלמיס ארטיקל אונטערן פּרעטענציע: „נאָמען „פּראָלעטארישע קונסט און קאָלעקטיוויזם“, ווו ער נעמט זיך אָן גאָטס קריוודע און קלאָגט אפּ דעם, וואָס „די קאָלעקטיוויסטישע קונסט-טומלער דעהייבן זייער קאָל קעגן גאָט“ און וואָס „די מאשינ האָט פארדרענגט דאָס מיסטערקעזע פון באשאפן. אלץ איז פאר אונדז אָפּן, קלאָר, אָן סוידעס“. אין דער „פּרייהייט“ איז דעמלעט אויך דערשינען אן אינטערסאנטער ארטיקל פון נויכע לאַנדאָן „ווי האלט עס מיט אונדזער קולטורעלן פּראָנט?“ (28 נאָיאַבער, 1925).

די גרויסע זיגן, וואָס די לינקע האָפּן דעמלט אָפּגעהאלטן אין די יוניאָנס, די פּוירסעל¹ מיטינגען און די גראנדקעזע דעמאָנסטראציעס, וואָס די קאָמור-ניסטישע פארטיי פון אמעריקע האָט דורכגעפירט, די זיגן פון דער לינקער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג אפּ די עקאָנאָמישע און פּאָליטישע פּראָנטן ברענגען נייע גרויסע זיגן אויך אפּ דעם פּראָנט פון קולטור און קונסט. דאָס זעען מיר פון דעם ווויקס פון דער „פּרייהייט“, פון די פּראָלעטארישע געזאנג-פאריינען און אָרקעסטערס איבערן לאַנד, פון דעם, וואָס עס איז געשאפן געוואָרן דער ייִדישער מוזיקאלישער ארבעטער-פארבאנד א. ד. גל.

דאָס זעען מיר אויך פונעם רופ פונעם „פּאָלקס-פארבאנד פאר א קונסט-טעאטער“ צו אן ארבעטער-קאָנפּערענצ וועגן שאפן א ייִדישן ארבעטער-טעא-טער, וועלכע איז פאָרגעקומען דעם 20-טן דעקאבער 1925 אין ניו-יאָרק. עס ווערט אויך געעפנט א דראמאטישע שול בא דער דראמאטישער סעקציע פון דער י. וו. ל. (קאָמוניסטישער יוגנט-פארבאנד). עס האָבן אָנגעהויבן פונקצאָן-ניין די פארטיי-שולן פון דער וו. פ. (קאָמוניסטישע פארטיי) — דאָס אלץ האָט

(1) פירער פונעם לינקן פליגל אין דער ענגלישער פּראָפּאגאנדע-בונד.

באוויון, אז עט קומט פאָר א קאָנסאָלידאציע פון אלע שעפערישע קויכעס אינעם לעבן פון די רעוואָלוציאָנערע ייִדישע ארבעטער־מאסן אין אמעריקע. אינעם דייטארטיקל, אונדזער פינפטע זאמלונג ווערט וועגן דעם געזאָגט: „...מיר זיינען איבערצייגט, אז אָט די גרויסע געשעענישן וועלן ארויס־רופן צום לעבן נייע, יונגע פראָלעטארישע טאלאנטן, וואָס וועלן פארקער־פערן אָט דעם לעבנשטייגער אין וואָרט און בילד און וועלן העלפן בויען דאָס נייע לעבן. און אָנהייב אין דער ריכטונג האָט שוין געמאכט דער פראָלעטא־רישער שרייבער־פארייניג, וואָס האָט זיך סטיכייש, אָן קיינשום זייטיקער הילף אָרגאניזירט אין 1924. דער פארייניג האָט ארומגעקליבן ארומ זיך א גרופע יונגע ארבעטער, וואָס האָבן ארויסגעוויזן טאלאנט, און אויב ער איז עס ניט איינ־גאנצן איצטער, איז אָבער אָט דעם פארייניג באשערט צו ווערן די לאפאָרא־טאָריע, די דיטעארישע שולע פון פראָלעטארישער ליטעראטור אין אמעריקע. דער פארייניג פירט אָן א פארשידנארטיקע קולטורעלע טעטיקייט צווישן אירע מיטגלידער דורך דיטעארישע כאווייר־שמועסן, איינלייטונגען, דיסקוסיעס, רעפערטאטן, לעקציעס א. א. ו. אלס רעזולטאט פון דער פארייניג־טעטיקייט זיינען די זאמלונגען „יונג־קוזניע“, וואָס מיר גיבן ארויס פון צייט צו צייט... מיר גייען נאָך די ריכטונג פון רוסישן „לעפ“ (דינקער פראָנט אין דער קונסט). מיר האלטן אויך, אז די אופגאבע פון א שרייבער איז ניט לעבנס־באשרייבונג, נאָר לעבנס־בויונג; אז ניט קיין אָלימפישע „ספעצן“ דארפ מען, נאָר אקטיווע, אָרגאנישע אָנטיילנעמער פון דער אלגעמיינער זאך, אז שאפן דארפ מען ניט פאר אויסדערוויילטע יעכידים, נאָר פאר די ברייטע שאפנדע מאסן; אז די אופגאבע פונעם פראָלעטארישן קינסטלער איז ארויסצורופן און אנטוויקלען דעם קלאס־געפיל, ווי די אופגאבע פונעם פראָלעטארישן פארטיי־טוער און פובליציסט איז צו אנטוויקלען דעם קלאס־באוואוסטזיין. מיר זיינען שטאַלץ, וואָס די מיטגלידער פון פראָלעטארישן שרייבער־פארייניג זיינען אליין קינדער פונעם ארבעטער־קלאס. דערפאר זיינען מיר זיכער אינעם דערפאָלג פון די גרויסע, וויכטיקע אופגאבעס, וואָס מיר האָבן זיך געשטעלט.“

די לעצטע אָנווייזונג אפן „לעפ“ איז שוין געווען א רעזולטאט פון מאַ־יאקאָוסקיס באזוך אין אמעריקע. אינדערעמעסן געזאָגט, האָט דער שרייבער־פארייניג דעמלט נאָך ניט געהאט דורכגעארבעט גענוי די פראָגראמעס און די פרינציפן פון די פארשיידענע ריכטונגען אין דער סאָוועטישער ליטעראטור. מיר האָבן ביכלאל זייער ווייניק געוויסט וועגן זיי.

אבער, איז קעדי צו ברענגען אן אויסצוג פון דייוויקס רעדע אפן באנקעט אין מאָסקווע, וועלכע ווערט איבערגעגעבן אין דעם נומער „יונג־קוזניע“, דעם טייל, אין וועלכן דייוויק פרווהט דערקלערן די סיבעס פון דעם באנקראָט פון דער גרופע „יונגע“ אין אמעריקע.

... לעבט מען דאָרט בא אונדז אין טרויער און פארצווייפלונג. דאָס אמעריקאנער ייִדישע לעבן ניט אופגענומען, ניט אנערקענט, אומגעקערט זיך צו אים מיטן רוקן, ווייל פיינט געהאט דאָס. איך ווייס ניט וועמענס שולד דאָס איז, און איך וויל זיך איצט ניט אריינלאָזן אין זוכן די סיבעס פון אזא

באציונג צום ארומיקן אייגענעם לעבן. איך קאָנסטאטיר נאָר: אָט אזוי איז עס געווען. א גאנצער דאָר שריפטשטעלער, וואָס האָט אזוי רייכ א בלי גע-טאָן, פאנאנדערגעוויקלט זיך, האָט מיטאמאָל דערפילט, נו, זאָגן אָפּ, אז ער איז באַנקראַט, אז ער איז מיט קיינעם ניט באהעפט, ווירקט ניט אפּן לעבן ארום און ווערט ניט באוויקט פּונ אים. מוז אנטשטיין דעמלֵט א בענקשאפט נאָך דער נײַער אָריענטאציע, נאָך א נײַער שאצונג, נאָך א נײַעם בונד מיט אנדערע קויכעס, אויב מע וויל ניט אפּ אן עמעס ניט זיך און ניט דאָס לעבן ארום אריינארפּן איז די פינצטערע שאַטנס פּונ אומקום און פארפאלנקייט. די יידישע רעוואָליוציאָנערע ארבעטער האָבן, פארשטייט זיך, ניט געלעבט אינ פארצווייפלונג: זיי האָבן געלעבט, ווי ס'איז קענטיק פּונ דעם, וואָס איז אויבן געזאָגט, איז רעוואָליוציאָנערן קאמפּ. ס'איז ניט ריכטיק, אז לייזיקס דאָר שריפטשטעלער איז מיט קיינעם ניט געווען באהעפט. ער איז יאָ גע-ווען באהעפט, אָבער ניט מיטן רעוואָליוציאָנערן ארבעטער, נאָר מיטן פּער-ספעקטיוולאָזיקן און באַדנלאָזיקן קליינבירגערטום און קליינבירגערלעכער אינ-טעליגענצ. אָט פארוואָס ער איז געווען באַנקראַט. און לייזיק איז ווידער געוואָרן פולשטענדיק באַנקראַט, ווען ער האָט זיך אומגעקערט מיטן רוקן צום לעבעדיקן און קעמפּנדיקן רעוואָליוציאָנערן ארבעטער. דאָס, וואָס לייזיק האָט געזאָגט איז מאַסקווע וועגן די "יונגע", קעגן איצט דינען אלס אן עפיטאפּ אויך אפּ דעם איצטיקן באַנקראַטירטן לייזיק און זײַן גלײַכע.

די יונגע ארבעטער־שרייבער מאכט נאָך א טריט, וואָס ענגער צו פארבינדן זיך מיט די ארבעטער. זיי הייבן אָן ארויסגעבן מיט די ארבעטער־קלובן דעם פּאָליטיש־געזעלשאַפּטלעכען כוידעש־זשורנאַל "יוגנט". דער ערשטער נומער איז ארויס אין דעקאבער 1926. "יוגנט" האָט אָבער ניט געהאט קיין לאַנגע יאָרן. עס איז בלויז דערשינען פיר נומערן. איז יענער צײַט האָט שוין אויך אָנגע-הויבן ארויסגיין דער קאָמוניסטישער כוידעש־זשורנאַל, דער האַמער". דאָס האָט אויך מיטגעבראַכט דערצו, אז דער זשורנאַל "יוגנט" זאָלן אופהערן דער-שײַנען. דאָס דערשײַנען פונעם "האַמער" איז אויך געווען די סיבע, פארוואָס דער פּראָלעטארישער שרײַבער־פאריין האָט שוין נאָכדעם מער קיין אייגענע אָרגאנען ניט ארויסגעגעבן. דער "האַמער" איז אויך געווען דער אָרגאן פּונ דעם שרײַבער־פאריין. מאכעס דעם, וואָס "דער האַמער" פּאָדערט א גרינט־לעכע, אויספירלעכע באַזונדערע מאָנאָגראַפיע, וועלן מיר אפּן "האַמער" זיך ניט קענען אָפּשטעלן איז אונדזער איצטיקער ארבעט וועגן "פּראָלעטפּענ".

דער זשורנאל „יוגנט“

דער פראלעטארישער יוגנט-זשורנאל „יוגנט“ האָט אָנגעהויבן דערשיינען צום סאָפּ 1926 יאָר. דער ערשטער נומער איז געווען א טאָפּלעטער, פאר נאַיאַבער-דעקאָבער, 1926. פאַרמעל איז דער זשורנאל ארויסגעגעבן געוואָרן פונעם „יונג-קרוניע“-פארלאַג באַם יוגנט פראַלעטארישן שרייבער-פאריינ. די רעדאַקלעגיע איז באשטאנען פון די פאַלגנדיקע כאוויירימ, מיטגלידער פונעם פראַלעטארישן שרייבער-פאריינ און מיטגלידער פון די ארבעטער-קלובן: מאַטל גערטנער, שווימע דאווידמאַן, א. י. פאַמעראַנצ, כאַימ פעט, ד. ראַומאַוויטש, כ. שיינעס, ב. רוביני (סעקרעטאַר).

די פראַלעטארישע ארבעטער-קלובן אין די פארייניקטע שטאַטן געהערן איצט צו די בעסטע רעוואָלוציאָנערע אַטריאַדן ניט בלויז אפּ דעם ייִדיש-פראַ-לעטארישן קולטור-פראַנט, נאָר אויך אפּן פראַנט פון דעם אלגעמיינ-אַמעריקאַ-נישן רעוואָלוציאָנערן קלאַסנקאַמפּ. דער פאַרבאַנד פון די ארבעטער-קלובן פארייניקט אַרום 50 קלובן מיט אַ מיטגלידערשאַפט פון אַרום 5.000. דער דורכ-שניטלעכער עלעמענט פון די קלובן איז א יוגנטלעכער. כאַטש פאַרמעל אומ-פארטייטש, זיינען די קלובן און זייערע מיטגלידער מיט לייב און לעבן איבער-געגעבן צו דער קאָמוניסטישער פארטיי, צו דער פארטיי פונעם אַמעריקאַנישן ארבעטער-קלאַס. די מיטגלידער פון די קלובן זיינען אלעמאַל פון די אַקטיווסטע אין די קאַמפאַניעס פון דער „פרייהייט“ און „דיילי וואָרקער“, ווי אין אלע פאַליטישע, עקאָנאָמישע און קולטורעלע קאַמפאַניעס, וואָס ווערן אָנגעפירט פון דער קאַמפאַרטיי. זיי גיבן איצט אויך ארויס דעם אָרגאַן „דער ארבעטער-קלוב“.

קלובן פון יוגנטלעכע ארבעטער האָבן זיך אָנגעהויבן גרינדן צום סאָפּ פון 1920, ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן די גרויסע נאַכמילכאַמע-עמיגראַציע קיינ אַמעריקע. די קאַמפאַרטיי האָט פון אָנהייב ניט געשענקט גענוג אופּמערקזאַמ-קייט פאר די ארבעטער-קלובן. ערשט צום סאָפּ פונעם 1926 יאָר און אין 1927 יאָר איז צו באַמערקן א גרויסן קער פון דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג צו די ארבעטער-קלובן. דער דאָזיקער קער האָט אויך געבראַכט צום זשורנאל „יוגנט“, וואָס האָט געהאַט די אופּגאַבע העלפּן בויען די ארבעטער-קלובן און זיי פאַר-וואַנדלען אין רעוואָלוציאָנערע מאַסן-אָרגאַניזאַציעס. כאַטש בלויז פיר נומערן איז דערשינען פונעם זשורנאל „יוגנט“, האָט ער דאָך אסאך מיטגעהאַלפּן דער פאַנאַדערבלינג פון די ארבעטער-קלובן און האָט בייגעטרעגן דערצו זיי זאָלן פאַרנעמען זייער איצטיקן אָנגעווענעם אָרט אפּ דעם רעוואָלוציאָנערן קאַמפּ-פראַנט.

דער קער פון דער פארטיי צו דער קלובן-פראָבלעם איז אויך געקומען אדאנק אן ענדערונג אין דער פארטיי גופע. צו יענער צייט האָט די אמעריקאנישע קאָמפארטיי זיך אָנגעהויבן איבערבויען אפן באזיס פון פאבריק-קעמערלעך, גאסנ-קעמערלעך א. א. וו. ביו דעמלט איז די אָרגאניזאציאָנעלע פארטיי-סטרוקטור געווען א טאָציאל-דעמאָקראטישע. די פארטיי איז געווען געבויט לויטן פעדעראציע-פרינציפ: א יידישע שפראך-פעדעראציע, אן ענגלישע, רוסישע, פּינישע, דייטשישע, ליטווישע א. א. וו. די פארטיי איז פאקטיש באשטאנען פון אסאך פארטייען—פון א באזונדערער יידישער פארטיי, דייטשישער פארטיי א. א. וו. די פעדעראציעס זיינען געווען איינגעטיילט אין גרויסע אָפטיילונגען, אָפּטמאָל ביז 200 און מער פּערזאָן אין יעדערער. די אָפטיילונג פון יעדער פעדעראציע האָט זיך פארנומען ניט בלויז מיט פארטיי-ארבעט אינעם ענגן זינען פונעם וואָרט, נאָר האָט אויך געטראָגן א קלוב-כאראקטער. די פארטיי-ברענטשעס (אָפטיילונגען) אין דער יידישער פארטיי-פעדעראציע זיינען דעמלט געווען, ווען מע זאָל אורטיילן לויט די איצטיקע באגריפן, גוטע רעוואָלוציאָנערע ארבעטער-קלובן און ניט מער. אז מע האָט אָנגעהויבן באַשאַעוויזן די פארטיי, האָט מען אָפגעשאפט די שפראך-פעדעראציעס און ביסלעכווייז איבערגעבויט די גאנצע פארטיי אפ דער באזע פון פארטיי-קעמערלעך. אין יעדן קעמערל זיינען אריין ארבעטער פון פארשיידענע נאציאָנאליטעטן. זיי האָבן נאָר בא-דארפט ארבעטן אין דער זעלביקער פאבריק אָדער וווינען אין דער זעלביקער געגנט. די אומגאנג-שפראך פון אלע פארטיי-קעמערלעך איז געוואָרן ענגליש. די קעמערלעך ציילן בלויז צו 15 אָדער 20 פּערזאָן.

פאר די יידישע פארטיי-כאוויירימ, ווי פאר די אנדערע, האָט זיך אין פאר-בינדונג מיט דער איבערבויונג פון דער פארטיי-אָרגאניזאציע געשטעלט די פראָבלעם פון באפרידיקן געוויסע קולטור-באדערפענישן אפ זייער מוטערשפראך, וואָס האָבן איצט איבער דער קעמערלעך-סטרוקטור ניט געקאָנט באפרידיקט ווערן. די פארטיי האָט איינגעזען, אז די ארבעטער-קלובן אפ די פארשיידענע שפראכן קענען לייזן די דאָזיקע פראָבלעם. אכוצדעם זיינען די קלובן געוואָרן גוט צוגעפאסט פאר דער ראָליע פון דעקרוטיר-און געהילף-אָרגאניזאציעס פאר און פון דער פארטיי. צו די קלובן האָבן געהערט דאָסראָון אומפארטיישישע ארבע-טער, וועלכע זיינען איבער פארשיידענע סיבעס נאָך ניט געווען גרייט באלד אריינצוגיין אין דער פארטיי. פון די קלובן האָט טאקע די פארטיי מיט דער צייט געקראָגן אסאך אויסגעצייכנטע פארטיי-טוער אפן געביט פון קולטור און אפ אנדערע געביטן.

יעדער נומער פונעם זשורנאל „יוגנט“ איז באשטאנען פון 24 זייטן גרויסן זשורנאל-פאָרמאט. דער זשורנאל איז געווען געדרוקט אפ גוטן פאפיר און שיינ איילוסטרירט. די בעלעטריסטיק האָט אין אלע נומערן פארנומען ארום א העלפט פונעם זשורנאל. די בעלעטריסטישע מיטארבעטער פון „יוגנט“ זיינען געווען די זעלביקע, וואָס אין דער „יונג-קווינע“. עס זיינען בלויז צוגעקומען עטלעך כע נצע געמען פון יונגע פראָלעטארישע שרייבער, ווי פ. טשערנער, א. פלאט-נער, וועלכע זיינען איצט מיטגלידער פון „פראָלעטפעני“.

דער זשורנאל האָט פון סאמע אָנהייב געהאט א גרויסן דערפאַלג. ער איז פארקויפט געוואָרן אין אסאך עקזעמפליארן. פונדעסטוועגן איז עס ניט געווען ענוג צו קענען אים ארויסגעבן אלע כוידעש. נאָכן ערשטן נומער, נאָיאַר-בער-דעקאבער 1926, זײַנען דערשינען בלויז נאָכ 3 נומערן, פאר די כאדאָשימ יאנוואר, פעווראל און מארט 1927.

פונקט ווי די בעלעטריסטיק אין דער „יונגקווינע“, אזוי שפיגלט אָפּ אויך די בעלעטריסטיק פון דער „יוגנט“ דעם דעמלטיקן אידעאָלאָגישן צושטאנד פון די יוגנטלעכע ארבעטער-אימיגראנטן אין אמעריקע. די יוגנטלעכע ארבעטער זײַנען נאָכ ווייניק פארוואַרצלט אין דעם קלאסנקאמפ פונעם לאנד. זיי האָבן זיך נאָכ ניט צעוועגנט מיט דער אלטער היים. זיי האָבן בלויז א נעגאטיווע באציונג צו דער אמעריקאנישער גרויסשטאָט. זיי זענען דאָרטן אויסשליסלעך די שוידערלעכע עקספּלאַטאציע, דאָס ווילדע געיעג נאָכן דאָלער, נאָכ רייכ-ווערן, די פּראָטיטוציע, אלע פּלאַנג און נאָך די פּלאַנג פון דער קאפיטאלי-סטישער גרויסשטאָט, זיי זענען אָבער ניט די רעוואָלוציאָנערע קויכעס, וואָס וואקסן דאָרט אָן. זיי פילן זיך נאָכ דאָרטן, ווי פּרעמדע און געסט. זיי זײַנען ניט צופרידן, זיי בונטעווען זיך, אָבער זייער בונט איז מער אן אנארכי-סטישער, אן אבסטראקטער. זיי זענען נאָכ ניט קלאָר דעם וועג פונעם פּראָ-לעטארישן קלאסנקאמפ, דעם וועג צו דער פּראָלעטארישער רעוואָלוציע, זיי זענען נאָכ ניט דעם אמעריקאנישן ארבעטער-קלאס, זיי פילן נאָכ ניט די זיכערקייט טונעם זיג. דערפאר געפינען מיר נאָכ אין די לידער און דערציילונג-גען א ראכמאָנעס-באציונג צום ארבעטער. דערפאר געפינען מיר בא די שריי-בער אסאך פון דעם דעקאדענטישן קלאפּערגעצייג (סימבאָליזם), אימפּרעסיאָ-יזם, טרויער, צאר), דעקלעראטיווקייט און ניט גענוג קאָנקרעטקייט און ציל-געווענדקייט.

אין דער „יוגנט“ געפינען מיר א ריי דערציילונגען פון דער אלטער היים, עפּיזאָדן פון בירגערקריג, פּאָגראַם-עפּיזאָדן און עפּיזאָדן פון די אָקופּאציע-צייטן. דאָס זײַנען אזעלכע דערציילונגען, ווי ווער האָט זיך דעמלט איינ-געהערט פון ש. דאווידמאן, „פינף און צוואנציק“ פון כאימ פעט, „געלע זאמד“ פון מוישע שיפריס. דאָרט ווערט אויסגעדריקט דער פּראָטעסט קעגן די אכזאָריעס פון די פּאָגראַמען, פון די אימפּעריאליסטישע אָקופּאציע-מאכטן און ראכמאָנעס פאר די געליטענע, פאר די קאַרבאַנעס.

אויך אין ניר-יאָרק, אין דער קאפיטאליסטישער גרויסשטאָט, וווּ דער טאָג איז א „קודלעוואטער שער“ און די „נאכט-א שרעק“ (א. פּלאַטנער), האָבן זיי, פארשטייט זיך, געפונען גענוג אכזאָריעס. פּראָטעסטירט דאווידמאן אין זײַן דערציילונג „א באגעעניש“ קעגן דער פּראָטיטוציע, אָט דער קאפיטא-ליסטישער פּלאַג, און דריקט אויס זײַן ראכמאָנעס צו די קאַרבאַנעס. סימפּאטי-זירט פּלאַטנער צו די קאַרבאַנעס פון אווטאָמאָביל-אומגליקן אין די קאפיטאלי-סטישע גרויטשטעט אין זײַן „פארפּלאַנטערט מיט די הערנער“. אָט די אויס-שליסלעכ נעגאטיווע באציונג צו דער קאפיטאליסטישער גרויטשטאָט דריקט אויס, צום ביישפּיל, ב. פענסטער אין זײַן ליד „מיר זינגענ“:

איבער אונדז א הימל, א צעקעסטלעך מיט ווענט,
 ס'פילט זיך פונ אים אַפּטמאַל גאזאַליג,
 נעמ כאָטש פּייער, צינד אים אונטער אונ ער ווערט פארברענט.
 איבער אונדז שוין טאָפּלעך זיך דרייסיקגאַנדיקע טרעפּ,
 ס'איז ארוםפּוקלן שווער אהין,
 באַנען קרייבן זיך איבן הויבן ווימ איבער אונדזערע קעפּ,
 איבער אונדז א ראשן הייבט זיך ווי א סרייפּע־וויכ,
 א נעס, מיר ווערן דאָך ניט בלינד, ניט טויב,
 אערפּלאַנען רייסן זיך איבער אונדז איבן די וואַלקנס הויכ.
 איבער אונדז א האַרבער אַל צערט אונדז טאָג און נאכט,
 מיר זינען לעבעדיקעס, צארטער רויב —
 נאָר איבער אלץ אזוי שיינ זינגט האַרעפּאשנע מאכט —
 זינגען מיר דערפאר,
 איבן ווייטעקריקסטן צאר —
 מיר זינגען..."

פענסטער זינגט שוין יאָ וועגן דער האַרעפּאשנער מאכט, אָבער דער וויי-
 טעקדיקסטער צאר, פילט מען, איז באַ אים נאָך שטארקער פונעם געזאנג.
 אַבסטראקטן אַנאַרכיסטישן רעוואָלוציאָניזם און סימבאָליק געפינען מיר
 אין נאָכעם וויסמאַנס לידער און אין זיינ פּאָעמע „בראָדוויי“:

„היי, איר, וואָס וואַלגערט זיך,
 ווי צעהאַקטע שלאַנגען אפּ אייערע אָנגעגליטע געלעגערט,
 קומט, קומט אלע אפּאַמאָל,
 פאַרפלייצט בראַדוויי,
 ווי פּרילינג-וואַסערן!“

איר געפינט עס אין בורשטאָקס לידער („מיר זיינען דער אופּרויז“), אין
 פענסטערס ליבע־לידער און אנדערע.

אין אסאך בעלעטריסטישע ווערק ווערט געגעבן סאַטירע אפּן קליינביר-
 גער, אפּ זיינ געיעג נאָך „ארוםפּאַרבעטן“ זיך, רייכ־ווערן (די דערציילונגען
 „געשעפטן“ פונ כאַימ פּעט, „דיקע ווענט“ פונ י. קולטשיק, „א האַלבער פינ-
 גער“ פונ ש. דאוידמאַן). עס ווערט דאָרט אויך געשילדערט דער קאַמפּ פונ
 די יוגנטלעכע ארבעטער מיט דעם ניסויען פונ „גיינ אין ביזנעס“, ווערן
 געשעפטמענטשן, דער קאַמפּ מיט זייערע קליינבירגערלעכע קרויוויז אין
 אמעריקע, וועלכע האָבן אַרפּאָגעבראַכט די „גרינע“ פונ יענער זייט יאַם, פונ
 דער אלטער היים.

אין דער „יוגנט“ באַגעגענען מיר אָבער אויך לידער און בעלעטריסטישע
 ווערק פונ אנדערע זשאַנרען, וואָס דריקן שוין אויס א פּראָלעטאַרישן צוגאַנג
 צו דער אמעריקאַנער ווירקלעכקייט און שפּיגלען שוין אַפּ די קאַנקרעטע
 קלאַסנאַמפּן פונעם אמעריקאַנישן ארבעטער־קלאַס. אין דעם איינאַקטער
 „פרעסערס“ פונ פּוליע טשערנער ווערט, צום ביישפּיל, שוין געוויזן
 דער קאַמפּ אין די פאַבריקן צווישן די רעוואָלוציאָנאַרע ארבעטער מיט די
 באַסעס (באַלעבאַטימ) און פּראָפּאַריי־ביוראָקראַטן. א נייעם צוגאַנג צו דער
 גרויסשטאַט געפינען מיר אין דעם „שטאַלנ־ליד“ פונ א. פּרינצ:

„ניט מאַנסטערס זײַנען דינע הימלקראצערס —
ליבע-לידער זײַנען זיי“;

ניט שטילקייט-לעכצער זײַנען מיר:

דינע פון יאמ-בידיאמ-גערראנג איז מוזיק —
פון אונדזער פרייד און וויי.

זײַנען מיר אויסגעוואקסן אין דינע ערר,
צונויפגעשמאַלצן מיט דינע שטאַל,
איז שטאַל אין אונדזערע שטימפּע מוסקולג און גערונג,
שטאַל אין אונדזער בלוט און גאל,
שטאַלן מיר אויס אונדזער שטאַל-ליד.

סערפ, גראַב-איזן, אקער, האמער
שמעלצן זיך אין שווערד.
שווינגענ-קלינגען שווערדן אין די האמערס.
שמידן מיר אויס אונדזער שטאַל-ליד.

אויב פאר פענסטערן זײַנען די הימלקראצערס געווען נאָר מאַנסטערס,
פארזעענישן, און ער האָט געלעכצט נאָך שטילקייט, זינגט שוין פרינצ גע-
זאנגען ניט פון „ווייטעקריקסטן צאר“, נאָר פון „האמערס“, וואָס פארוואנדלען
זיך אין „שווערדן“, פון וועלכע ער שמידט שוין זײַן שטאַל-ליד. ס'פארשטייט
זיך, אז דאָ איז נאָך אויך פאראן אבסטראקטקייט, דעקלעראטיוקייט און מע-
ליצע, דאָס נײַע איז אָבער דאָ אין דעם, וואָס ער איז שוין מער „צונויפגע-
וואקסן“ מיט אמעריקע, מער „צונויפגעשמאַלצן“ מיט איר שטאַל, און ער זעט
שוין, ווי עס „שווינגענ-קלינגען שווערדן אין די האמערס“.

און נײַ איז אויך פרינצ „נײַגעזאנג“ פון דער סעריע „נעגער-מאָטיוון“.
ער הערט שוין „ניט פלאנטאציע-געזאנגען פון אלטער סאוט“ מיט האלע-
לויקעס צו גלאָרי-לאנד און ווייס-האר, ניט קלויסטער-הימען צו גאָט און זון
פאר קנעכטישן אויך-מיר-לעבן אפ קאטנ-פעלד, ניט לעמערשע פסאלמען צו
ווייסער „מאמישער“ נאָרד² פארן כעסעד צו שווארצן אין ארבעט-קאזעמאט, —
א נײַגעזאנג פון בראַנדז און ברױז און שטאַל, א געזאנג — א שווערד צו גאָרער
הארט-וועלט — דאָס געזאנג פון — אינטערנאציאָנאל.

ס'זײַנען פאראן אויך לידער, פול מיט באגייסטערונג פאר דער רעוואָלוציע-
ציאָנערער באוועגונג אין אמעריקע („אזא געזאנג“ — א. פלאטנער). ס'זײַנען
פאראן לידער, פול מיט באגייסטערונג פאר דעם ראטנפארבאנד. אָט וועלן מיר
איבערגעבן דאָס ליד „אזא לאנד פאראן“ פון ב. צ. בורשטאָק, וואָס איז אָנ-
געזאפט מיט פאטאָס פארן לאנד פון די ראטן. בא אלע כעסרוינעס, וואָס
דאָס ליד פארמאָגט, איז עס פאָרט געווען אן אויסדרוק פון דאָס נײַע, וואָס די
„יוגנט“ האָט מיט זיך געבראכט אין דער דיכטונג.

„אזא לאנד פאראן, אזא לאנד פאראן,
צעשפרייט אפ סטעפעס טויזנטווערטיקע.
ווי ס'שטרעמט די פרייד אראָפ אפ דויערד
פון וואַלקנס בליענע טיפ-הארבסטיקע.“

(1) דאָרעם-שטאטן פון פ. ש. א.

(2) צאָפּט-שטאטן, ווי די נעגערס ווערן קלוימערשט בעסער באהאנדלט.

ווי יעדער שטרעם דערציילט איב פליעסק פונ האסערנ
פונ סטיענקא ראוונס און פוגאטשאושטיגע,
פונ בוגטנ בלוטיקע פאר די פארשטיסענע
איב צייט איב ביטערער, איב צייט פונ פאנשטיגע.

אזא לאנד פאראנ, אזא לאנד פאראנ.
א לאנד אָן רָאָשִׁיגֶקֶט — אָן באַקסערִג,
ווי ס'זיינט די פרייד ארויס פונ יעדער באַרָאָנע,
וואָס גליטשט זיכ טאנצנדיק נאָכ פֿיס נאָכ אָקסענע.

ווי יעדער מעזשע פירט פונ שטאַט איב דאָרפ אריין,
פונ דאָרפ איב פעלד אריב און ווייטע כוּטָאָרנ,
ווי לאנען צינע זיכ און סטעפעס שנייקע
פונ דינעפער פעלרויקנ ביז לאנד טאָטערשנ.

...אזא לאנד פאראנ, אזא לאנד פאראנ.
א לאנד פונ פעלדער זאנג-באלאָדענע,
ווי ס'זיינט די פרייד ארויס פונ פולע זאשיקעס
און סעדרער הארבסטיקע איב שעפע באַרָנ זיכ.

איזא לאנד פאראנ, אזא לאנד פאראנ,
פונ ווינטערס פראָסטיקע טיפ-שנייקע,
און רופט רופט מען עס דאָס לאנד דאָס זעלענע
סאָוועטנ-לאנד—דאָס לאנד פונ ארבעטער.

וועגנ דעם דיכטער בורשטאָק איז קעדיִי זיכ אָפצושטעלנ. דאָס ליד, אזא
לאנד פאראנ איז איינס פונ זיינע לעצטע לידער, וואָס ער האָט געשריבנ.
דער יונגער דיכטער בורשטאָק וואָלט, גלייב איכ, בעמעס געווענ איינער פונ
אונדזערע בעסטע פראָלעטארישע דיכטער. ער איז אָבער יונג געשטאָרבנ איב
ניר-יאָרק, דעם 5-טן פעווראל 1926, איב עלטער פונ 29 יאָר. און צוזאמען מיט
זיינע לעצטע 3 לידער געפינענ מיר שוין אינעם ערשטן נומער „יוגנט נע-
קראָלאָנג וועגנ אימ פונ זיינע כאוויירימ.
דער ארבעטער-שרייבער-פאריינ האָט געמאכט אויכ דעמלט א ריי פרווון
צו גרינדן ארבקאָרנ-גרופעס, ווי אויכ צו גרינדן א פראָלעטארישן מאָלער-
פאריינ.

„די פרייהייט“ האָט אפילע אמאָל געהאט איבערגעגעבנ די ארבעט פונ
אָרגאניזירן די ארבקאָרנ צום ארבעטער-שרייבער-פאריינ. דער פאריינ האָט
שוין פאר דעם צוועק געהאט אָרגאניזירט א לעקציע פונעם כ' שאכנע עפשטיינ
אפ דער טעמע: „וואָס איז די אופגאבע פונ אן ארבקאָרנ?“ דער פאריינ האָט
זיכ געהאט פארמאָסטנ צו אָרגאניזירן אלע „פרייהייט“ ארבקאָרנ פונעם גאנצן
לאנד. אָבער צו קיינ באדייטנדיקע רעזולטאטן האָט ער ניט דערגרייכט אפ
דעם געביט. אגעו, איז נאָכ ביז איצט איב דער „פרייהייט“ נישט ענדגילטיק
געלייזט געוואָרן די ארבקאָרנ-פראגע.

קיינ דערפאלג האָט דער פאריינ אויכ ניט געהאט איב זיינ איניציאטיוו צו
גרינדן א פראָלעטארישן מאָלער-פאריינ. די אָרגאניזירטע מאָלער-פאריינענ
פלעגן עקזיסטירן א שטיקל צייט און באַלד זיכ צעפאלן. דאָס איז דערפאר,

וואָס קיין סאכ ווירקלעך פּראָלעטארישע מאָלער זײַנען דעמלט ניט געווען,
און די קײַנבירגערלעך געשטימטע מאָלער פלעגן זיך לאנג ניט האלטן אין
דער אָרגאניזאציע.

דער ארבעטער-שרײַבער-פאריינ פלעגט אָפט דורכפירן לעקציעס פון פּראָ-
לעטארישע קריטיקער און שרײַבער איבער ליטעראטור. מע האָט, געדענק
איך, אפילע דורכגעפירט מ. ל. האלפערנס א לעקציע וועגן פּראָלעטארישער לי-
טעראטור. האלפערנס האָט, ווי אלע „יונגע“, אנטוויקלט די טעאָריע, אז אן
עמעסער קינסטלער איז מעמיילע א רעוואָליוציאָנער, און עס „גיבט ניט“ אזא
זאך, ווי פּראָלעטארישע ליטעראטור. ער האָט אטאקירט די ייִדישע קלאַסיקער
(מענדעלען, שאַלעמ־אלייכעמען) און אפילע ניט געשאנעוועט דעם אמעריקאנישן
מאני לייבן. ער האָט געהאלטן, אז מאני לייבס לידער אנטשפרעכן ניט צו
דעם איצטיקן לעבן אין אמעריקע. ער האָט זיך געמאטערט צו באווייזן, אז
קיין פּראָלעטארישע ליטעראטור קען ניט זײַן און דארפ ניט זײַן. גופע דאָס
אָרגאניזירן אזא לעקציע, ווי מ. ל. האלפערנס, באווייזט שוין, אפ וויפל דער
ארבעטער-שרײַבער-פאריינ האָט נאָך דעמלט געבאָאָנדזשעט און ווי שווער
ס'איז אימ אָנגעקומען דער וועג צום ריכטיקן באנעמען די פּראָבלעם פון
פּראָלעטארישער ליטעראטור און דער וועג צום שאפן אזא ליטעראטור.
אינעם יאָר 1925 איז ארויס צוויי ביכער דערצייכונגען פון שלוימע דא-
ווידמאן, די איינציקע, וואָס זײַנען דערשינען פאַרמעל אין דעם פארלאג „יונג-
קוניע“.

די פראַלעטארישע שרייבער-גרופע „יוניאָן סקווער“

...עס שמעקט מיט אופשטאנד דאָ,
און טאָמיר שמעקט מיט פּרילינג.
ס'איז סקווער מיט רויט
שוינ א צוויילינג.
עס קלאפט א גני הארצ פונ שטאָט
אינ רויטן סקווער,
ס'איז איינ באגער —
דורכ הייזער — קעפּ,
דורכ לופט אונ דראָט —
צעטראָנגן איבער אלע טיילן פונ דער שטאָט.

אנטקעגן סקווער,
גאס אריבער,
לויפט בראָדוויי
צו וואָל סטריט גריבער
אונטער דרייער,
צום אויצער גאַלד;
שטייט דער רויטער סקווער אינמיטן,
ווי א ביין אינ האַלדז
אונ האקט בראָדוויי דעם אָטעם איבער...
(א. פלאטנער — „יוניאָן סקווער“)

אינ מיי 1928 יאָר ווערט געגרינדעט די פראַלעטארישע שרייבער-אָרגאניזאציע „יוניאָן סקווער“. אינ דער נײַער אָרגאניזאציע איז אריינגעטראַטן ארום 30 מאן, דאָסראָון געוועזענע מיטגלידער פונעם פּרועדירקן יונגן ארבעטער-שרייבער-פארייניגן. אלע מיטגלידער פונ דער נײַער אָרגאניזאציע זײַנען אויך געווען מיטארבעטער פונ דער קאָמוניסטישער פרעסע.

שוינ גופע דער נאָמען „יוניאָן סקווער“ האָט געגעבן א פאָרשטעלונג וועגן דעם כאראקטער און וועגן דער אָרײַענטאציע פונ דער אָרגאניזאציע. „יוניאָן סקווער“ און „איסט-בראָדוויי“ באצייכענען די קעגנזעצלעכע קלאסן-פאָליוסן פונ דער אזויגערופענער יידישער געזעלשאפטלעכקייט אינ אמעריקע. אפ איסט-בראָדוויי (אזא גאס אינ ניו-יאָרק) געפינט זיך „דער פאָרווערטס“, „דער טאָג“, „די צוקונפט“, „דער וועקער“, דער „ארבעטער-רינג“, דער י. ל. פּע-רעצ-שרייבער-פארייניג, די ליטערארישע „קאפּייע“, אָדער „קיבעצארניע“, ווי דאָס הייסט אינ אמעריקע, מיט איינ וואָרט — אלע קלאסן-סראָעלדיקע בור-זשואזע און רעפאָרמיסטישע פאָליטישע און קולטורעלע פעסטונגען.

אפן „יוניאָן סקווער“, אָדער אפן „רויטן סקווער“, ווי מע רופט אימ שוינ איצט צוליב די קאָמוניסטישע און רעוואָליוציאָנערע דעמאָנסטראציעס, וואָס קומען דאָרט געוויינלעך פאָר, האָבן זיך דעמלט געפונען די רעדאקציעס פונעם צענטראלן אָרגאן פונ דער אמעריקאנישער קאָמפארטיי אפ ענגליש, דיילי וואָרקער“, פונ דער „פרייהייט“, פונעם „האמער“ און פונ אסאך אנדערע קאָמוניסטישע צײַטונגען אינ פארשיידענע שפראכן, די הויפט-קווארטירן (די צענטראלעס) פונ דער קאָמוניסטישער פארטיי, פונעם קאָמוניסטישן יוגנט-פארבאנד, פונ די פּיאָנערן, פונ די רויטע פראָסאריענע א. א. וו. (דער

ערשטער זאמלבוך, וואָס דער „פּראָלעטפּענ“ האָט שפּעטער אַרויסגעגעבן הייסט אויך „יוניאָן סקווער“.

די פּראָבלעם פּונ אַ קלאַסנ־ליניע אינ דער ליטעראַטור האָט געפּאָדערט אַן ענטפּער, עס האָט זיך אַלץ שטאַרקער געפּילט די נויטווענדיקייט צו אָרגאַניזירן זיי יונגע שרײַבער, וואָס אָרײַענטירן זיך אַפּ דער קאָמוניסטישער באַוועגונג. „יוניאָן סקווער“ האָט זיך געגרינדעט אַלס אַן אָרגאַניזאַציע פּונ קאַמפּ קעגן דער „איסטבראָדווייטשטישע“, קעגן די איסטבראָדווייער בורזשאַווע שרײַבער און קעגן די בורזשאַווע אַינפּלוסן אינ די אַייגענע רײען.

אינ דער פּראָגראַמדערקלערונג פּונ דער גרופּע (מיר גיבן דאָס איבער לויט אַ ציטאַטע אינ דעם פּראָלעטפּענישן זאַמלבוך) ווערט געזאָגט: „יוניאָן סקווער“ דערקלערט אַ קאַמפּ אַלע סאָנימ פּונ אַרבעטער־קלאַס און אַלע סאָנימ פּונ אַ קלאַסנ־ליניע אינ דער ליטעראַטור. דער ייִדישער פּראָלע־טאַריאַט האָט אויסגעקאָוועט די ייִדישע ליטעראַטור, און אימ געהערט זיי... אונדזער פּליכט איז צו שרײַבן וואָס פּינער, וואָס קעמפּערישער און וואָס פּאַרשטענדלעכער פאַר די ייִדישע אַרבעטער־מאַסן.

דאָס איז געווען אַ קאַמפּ־דערקלערונג אי בענעגייע די סאָנימ פּונ דרויסן, בענעגייע דעם בורזשאַווע לאַגער, אי בענעגייע די קעגנער פּונ אינעווייניק, אינ די רײען פּונ די רעוואָלוציאָנערע אַרבעטער־אָרגאַניזאַציעס. מיטן צווייטן זאַצ איז עפּשער געמיינט געוואָרן דער קאַמפּ פאַר „דער העגעמאָניע פּונ דער פּראָלע־טאַרישער ליטעראַטור“. דאָך דריקט ער אויס אַ נאַצעדעמאָקראַטישע טענדענצ און איז פּאַלש. געשאפּן ייִדישע ליטעראַטור האָט אויך די ייִדישע בורזשאַווע און דאָס ייִדישע קליינבירגערטום. די ייִדישע ליטעראַטור, ווי אַלע ליטעראַטורן, איז ניט קיינ אַיינהייטלעכע ליטעראַטור, עס איז אינ איר שטענדיק אָנגעגאַנ־גען אַ קלאַסנ־קאַמפּ.

דער דריטער זאַצ איז גלייכצײטיק אַן אָנזאָג וועגן אַ קאַמפּ פאַר קוואַלי־טעט און אַ קאַמפּ קעגן די סימבאָליסטישע און אנדערע רעאַקצאַנערע מע־טאָדן פּונ די בורזשאַווע שרײַבער.

די שרײַבער־גרופּע „יוניאָן סקווער“ האָט געאַרבעט אונטער דעם לאָזונג: מיטן פּאַנעם צום קעמפּנדיקן אַמעריקאַנישן אַרבעטער־קלאַס און צו זײַנע טאַגטעגלעכע נויטן. די מיטגלידער פּונ „יוניאָן סקווער“, ווי פּריער די מיט־גלידער פּונעם אַרבעטער־שרײַבער־פאַריין, פּלעגן אַרויסטרעטן מיט לעקציעס וועגן ליטעראַטור און מיט פּאַרלעזונגען פּונ די אַייגענע ווערק אפּ אונטער־נעמונגען פּונ צענדליקער אַרבעטער־אָרגאַניזאַציעס פּריי, אָן שום געצאַלטס. „יוניאָן סקווער“ האָט אויך דורכגעפירט אַ גאַנצע רײ לעקציעס און ליטעראַ־רישע שמועסן וועגן די אופּגאַבעס און וועגן די פּראָבלעמעס פּונ דער פּראָ־לעטאַרישער ליטעראַטור. די גרופּע „יוניאָן סקווער“ האָט אויך אַיינגעאַרדנט ליטעראַרישע צוזאַמענקונפּטן מיט די כאַוויירימ: שאַכנע עפּשטיין, מײלעכ עפּ־שטיין און דאָויד בערגעלסאָן. די גרופּע האָט זיך אויך געפרוווט פאַרבינדן מיט די פּראָלעטאַרישע שרײַבער אינ אנדערע קאַפיטאַליסטישע לענדער (קאַ־נאַדע, קובע, אַרגענטינע).

די שרייבער-גרופע, יוניאָן סקווער" האָט ניט איבערגעלאָזט נאָך זיך קיינ אייגענעם אָרגאן, כאָטש א פרוו צו שאפן אן אייגענעם אָרגאן האָט זי געהאט. זי האָט שוין געהאט צוגעגרייט א זאמלבוך פון גאנצע 200 זייטן. א טייל פון דעם איז שוין אפילע געווען אויסגעזעצט. צום באדויערן, איז דער זאמלבוך, דעריקער איבער פינאנציעלע שוועריקייטן, ניט דערשינען. די מיטגלידער פון „יוניאָן סקווער" האָבן אָבער די גאנצע צייט מיטגעארבעט אין דער „פרייהייט" און אין „האמער", אכוצ דעם, וואָס זיי האָבן געפירט א גרויסע ארבעט אין דער פארטיי, אין די פראָפאריינען, ארבעטער-קלובן, ארבעטער-שולן און פאָ-בריקן. די מערהייט פון דער „יוניאָן סקווער"-גרופע זיינען שוין איצט מיט-גלידער פון דער אמעריקאנישער קאָמפארטיי.

מיר האָבן שוין אָנגעוויזן, אז די ערשטע שרייבער-אָרגאניזאציעס האָבן טאקע די ערשטע אין אמעריקע אָנגעהויבן רייזן וועגן פראָלעטארישער ליי-טעראטור און אָנגעהויבן שאפן אזא לייטעראטור. זייער טעטיקייט האָט אויך מיטגעוויקט דערצו, אז הי פראגע פון א קלאסנ-ליניע אין דער לייטעראטור זאָל אוועגעשטעלט ווערן אפ דער טאָג-אַרדענונג פון דער „פרייהייט". די ליי-טעראטור איז געוואָרן א „פראָנט", ווי דער כ' מיליעכ עפשטיין האָט זיך אויס-געדיקט אפ א צוזאמענקומעניש מיט אימ, א פראָנט, מיט וועלכן „די פריי-הייט" האָט זיך שוין גענומען רעכענען, כאָטש לייזויק, מענאכעם א. א. זיינען נאָך געווען די אָנגעזעענסטע שרייבער פון דער „פרייהייט". אדאנק דעם וואָס פון דער סאָוועטישער פראָלעטארישער לייטעראטור און אלס רעזולטאט פון דער ארבעט פון די ארבעטער-שרייבער-אָרגאניזאציעס האָט אפילע די בורזשואזע פרעסע אָנגעהויבן שטארק דיסקוטירן דעם איינען פראָלעטארישע לייטעראטור. די יונגע פראָלעטארישע שרייבער האָבן געדארפט פירן זייער א שווערן קאמפ פאר אנערקענונג, זיי האָבן, פארשטייט זיך, ניט געוואלט אנערקענונג בא די עלטערע, פאטענטירטע "בורזשואזע שרייבער אָדער בא די דעמאליקע, מיט-לויפער" (שפעטער — אנטלויפער), וועלכע זיינען דעמלט געווען וואָרטזאָ-גער אין דער „פרייהייט". די דאָזיקע שרייבער האָבן, פארשטייט זיך, קיינ-מאָל מיט גאָרנישט ניט געהאַלפן די יונגע פראָלעטארישע שרייבער, און פון זיי האָבן די יונגע שרייבער גאָרנישט דערווארט. נאָר אפילע צווישן די אייגענע, צווישן די אָנפירנדיקע טוער פון דער „פרייהייט" האָבן נישט אלע געוואָלט אנערקענען די יונגע ארבעטער-שרייבער. אייניקע טוער האָבן פאָ-שעט ניט געגלייבט אין דער מעגלעכקייט פון א פראָלעטארישער לייטעראטור. זיי האָבן געגלייבט מאקסימום אין „א קערנדל פון א לינקער ריכטונג אין דער יידישער לייטעראטור", ווי מיר האָבן שוין דערמאָנט פריער, כאָטש זינט „די פרייהייט" גייט ארויס האָבן די שאפונגען פון די יונגע ארבעטער-שרייבער פארנומען אמווייניקסטן צוויי דריטל פון דער גאנצער בעלעטריסטיק, וואָס איז געווען געדרוקט אין דער „פרייהייט". טוער פון דער דעמאליקער יידישקייט פון דער קאָמפארטיי האָבן אפילע געקוקט אפ שרייבן לייטעראטור שיר ניט, ווי אפ א פארברעכען קעגן דער קאָמוניסטישער באוועגונג. דאָס האָט בא זיי געהייסן, זיך באשעפטיקן מיט נארישקייטן.

אויך אין דער „פרייהייט“ האָבן אייניקע מיטארבעטער געהאט א נעגאטיווע באציונג צו ליטעראטור ביכלאל. מע האָט געקוקט אפּ ליטעראטור, ווי אפּ לייכטן שטאָפּ פאר דער צייטונג, ווי אפּ „בעלעטריסטישע“, און ניט ווי אפּ א שארפּ געווער אינעם קלאַסיקאָמפּ. דערפון האָט זיך, צווישן אנדערן, גענומען די גרויסע צאָל אָפּווינג אין דער בעלעטריסטיק פון דער „פרייהייט“. מיט די קליינפירגערלעכע שרייבער, וואָס מע האָט אַרײַנגעצויגן אין דער „פרייהייט“, האָט מען זיך געשפּיגלט. אינעם געיעג צו מאַכן „די פרייהייט“ פאר א מאַסנצייטונג, — האָט מען זיך אָפּט אָרײַענטירט, באַזונדערס אינעם לײַטעראַרישן אָפּטייל, אפּן קליינפירגער. קיינ פונדאמענטאלן אידעאָלאָגישן קאמפּ האָט מען דעמלט קעגן די לייזיקס ניט געפירט. מע האָט זיך ניט אָפּגעגעבן קיינ רעכענונג וועגן דעם, אז די דאָזיקע שרייבער ברענגען אַרײַן אין דער „פרייהייט“ א בורזשאַוואַרעאַקצאַנערע אידעאָלאָגיע, אז דאָס מוז האָבן א דעמאָראַליזירנדיקע ווירקונג אפּ דעם אופשטייגנדיקן יוגוואַלד פון דער פּראָ-לעטאַרישער ליטעראַטור, אז דאָס פאַרשוועריקט די אויסקריסטאליזירונג פון א רעוואָלוציאָנערער שרייבער-אָרגאַניזאַציע. מע האָט די יונגע פּראָלעטאַרישע שרייבער ניט געוואָרנט, אז די הערשנדיקע סימבאָליסטיש-אינדיווידואַליסטיש-נאַציאָנאַליסטישע ליטעראַטור-גרופּע איז איר געפערלעכסטער סוינע, פון ווע-מען זי דארף זיך אָפּשטויסן סײַ אידעאָלאָגיש, סײַ אין פּראַט פון ליטעראַ-רישע פּאַרמעס.

די יונגע ארבעטער-שרייבער פלעגן אָנווייזן, אז די איסטבראָרוויי-שרייבער זײַנען אָפּגעריסן פונעם לעבן פון די ארבעטער-מאַסן, אז זיי האָבן געשאפּן ריכטונגען און ווערק, וואָס זײַנען שעדלעך פאר די ארבעטער און פאר זייע-רע קאַמפּן. די ארבעטער-שרייבער פלעגן טײַנען, אז די פאַטענטירטע שריי-בער, וואָס זײַנען אַרײַנגעצויגן געוואָרן אין דער „פרייהייט“, האָבן זיך ניט באַפּרייט פון זייער בורזשאַוואַנאַציאָנאַליסטישער אידעאָלאָגיע, אז דעם וואָרפּ ציט אין וואַלד, אז זיי ציט צום קליינפירגערטום, צו איסט-בראָדוויי. אז די יונגע שרייבער זײַנען דעמלט געווען גערעכט, האָט באַוווּן די דיסקוסיע וועגן דער קולטור-געזעלשאַפּט אין דער „פרייהייט“, די מײַסע-האַלפּערן און שפּעטער די ציענ-וואַקאַנאַציע, ווען אונדזערע קלוימערשטע מיטלויפער זײַנען אנטלאָפּן אין לאַגער פונעם סוינע.

ס'איז עמעס, אז „יוניאַן סקווער“ איז נאָך אידעאָלאָגיש ניט געווען קיינ פאַרענדיקטע גרופּע, דעריקער האָט געפּעלט א פּעסטע אידעאָלאָגישע אָנפירונג מיט דער ליטעראַטור מיצאד דער פאַרטיי. די ליניע פון דער „פרייהייט“, פּר-נעם „האַמער“, ווי פון דער קאַמפּאַרטיי בענעגייע קולטור און ליטעראַטור, איז ווייט ניט געשטאַנען אפּ דער געהעריקער הייב. אסאַ, עפּשער דער גרעס-טער טײַל פון די שאַפונגען פון די יונגע פּראָלעטאַרישע שרייבער איז נאָך געווען שוואַך אידעאָלאָגיש און קינסטלעריש. די שאַפונגען פון די יונגע שריי-בער זײַנען אין א היפּשער מאָס געווען דורכגעדרונגען מיט זעלבסטגריבלע-דיי, מיט ייִעש-שטימונגען, מיט אויבערפּלעכלעכקייט, קײַנשטעטלדיקייט, קײַנפירגערלעכקייט, מיט איבערגעטריבענעם סעקסואַליזם, מיט ראַכמאַנעס-

באציונג צום ארבעטער, מיט עקזאטישקייט און אפילע מיט סימבאָליזם און מיסטיציזם.

כ' אָאָגני האָט שוין אמאָל געשריבן:

„מיר זײַנען אַרומגערינגלט מיט קליינבירגער־עכקייט פון אלע זײַטן. באַ-
לעבאטישע אײַנפלוסן קריכן אַרײַן סײַ אין פּאַבריק, סײַ אין דער יוניאָן,
סײַ אין דעם לאַגער פון די פּראָלעטאַרישע לײַטעראַטן.“
מיר וועלן נאָך בלוזן צוגעבן: פּראָלעטאַרישע קריטיקער. די געפאַרן
פון בורזשואַזע אײַנפלוסן אין דער אַמעריקאַנישער לײַטעראַטור זײַנען זײַער
גרויס.

דער הויפט־אופטו פון די יונגע ארבעטער־שרײַבער איז אָבער באַשטאַנען
דערין, וואָס זיי האָבן אָפּגעטאָן פּיאָנער־אַרבעט. זיי האָבן, פאַרשטייט זיך, ניט
געקאָנט געפּינען קײַן מוסטערן פון פּראָלעטאַרישער לײַטעראַטור באַ די עט־
לעכע „באַרימטע“ שרײַבער, וואָס האָבן זיך געדרוקט אין דער „פּרייהײַט“.
פאַרקערט, זיי האָבן נאָך באַדאַרפט באַקעמפּן דעם אײַנפלוס, וואָס עס האָבן
געהאַט אַם דער לײַטעראַטור פון די „יונגע“ די באַרימטע „שטערן“ אָדער
„בערן“. זיי האָבן קײַן מוסטערן פון פּראָלעטאַרישער לײַטעראַטור ניט געפּוֹ-
נען אויך אין דער לײַטעראַטור אַם דער ענגלישער שפּראַך, צום אונטערשייד
פון די ייִדישע פּראָלעטאַרישע שרײַבער אין פּסער, וועלכע האָבן זיך אַסאך
געלערנט באַ דער בלײַנדקער רוסישער פּראָלעטאַרישער לײַטעראַטור. באַ גינט־
טיקערע באַדינגונגען וואָלטן די יונגע ארבעטער־שרײַבער אין אַמעריקע דער־
גרייכט צו אַסאך מער.

אין דער רעזאָלוציע וועגן דער ייִדישער לײַטעראַטור, וואָס איז אָנגענומען
געוואָרן אַם דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנפּערענץ פון פּראָלעטאַרישע שרײַבער
אין כאַרקאָוו אין יאָר 1930, ווערט אַסאך פּלאַצ געווינדמעט דער „פּרייהײַט“
און די פּראָלעטאַרישע שרײַבער אין אַמעריקע. די רעזאָלוציע קאָנסטאַטירט
(און דערמיט באַשטעטיקט זי דאָס, וואָס איז אויבן געזאָגט געוואָרן), אַז „אין
די פאַרייניקטע שטאַטן האָבן אונדזערע כאַוויירן אין די ערשטע יאָרן פון
וואָס פון דער ייִדישער פּראָלעטאַרישער לײַטעראַטור זיך אָרײַנגעטירט אַם פאַר־
שײַדענע מיטלױפּער אפּן כּעושבן פון אַרויסרוקן פּראָלעטאַרישע שרײַבער־
קאַדרענ“. ס'איז קײַן סאָפּעק ניט, אַז ווען עס וואָלט ניט אונטערוואַצט גע־
וואָרן די פּראָלעטאַרישע לײַטעראַטור ביכלאַל און די יונגע פּראָלעטאַרישע
שרײַבער ביפּראַט, וואָלטן מיר שוין אַיצט געהאַט אַם דעם „פּראָלעטפּענ“־
פּראָנט אַסאך באַדייטנדיקערע רעזולטאַטן. אַ רעזולטאַט פון דער ניט דער־
שאַצונג איז אַגעוואָרן אויך דער פּאַקט, וואָס „די פּרייהײַט“ האָט אפּילע ניט
אָפּגעדרוקט די רעזאָלוציע פון דער כאַרקאָווער קאָנפּערענץ, און דאָרטן
איז גראָד גערעדט געוואָרן וועגן די זינד פון דער „פּרייהײַט“ אַם אָט דעם
געביט.

מיר וועלן דאָ אָנרופּן די נעמען פון דער גרעסטער מערהײַט שרײַבער,
וואָס האָבן זיך דעמלט געהאַט גרופּירט אַרומ „יוניאָן סקווער“: מ. בלעכ־
מאַן, י. גרינשפּאַן, שרױמע דאָוידמאַן, ש. דײַקסל, זעליק דאָרפּמאַן, י. דײַנאָוו,

. זעליג, פוליע טשערנער, לעָאָן יורמאן, ל. כאַנוקאָוו, כאַווער-פּאָווער
 (זערשן איינבינדער), לאַזאַר לאַמפּעל, בערטאַ לעלטשוק, א. מייזל, לייב
 סאַברין, א. פּרינץ, א. פּאַמעראַנצ, מאַקס פּערלמאַן, כ. פעט, א. פּלאַטנער, ז. פּאַ-
 רעם, ב. פּרידמאַן, י. קאַָן, מ. קאַצ, מ. קראַוועץ, אַרנ קורצ, י. ראָנטש, איטע
 שיקמאַן, מוישע שיפּריס, פ. שוואַרצמאַן א. א.

אסאך פון די אויסגערעכנטע דיכטער און דערציילער האָבן שוין ביז איצט
 באַוויזן אַרויסצוגעבן זאַמלונגען פון זייערע ווערק. ניט אלע פון די אויבנאָ-
 גערופענע שרייבער זיינען פאַרביבן אין אונדזערע רייען. עס זיינען פאַראַן
 צווישן זיי אפילו אַזעלכע, וועלכע האָבן אָנגעשפּאַרט אַזש אין „פּאַרווערטס“,
 ווי ל. פּאַרעם; ס'זיינען פאַראַן אַזעלכע, וואָס זיינען אַוועק צו דער בורזשואַ-
 זער ליטעראַטור, אשטייגער, כאַימ פעט. ס'זיינען פאַראַן אויך אַזוינע, וואָס
 זיינען אַרויסגעפאַלן איבער לאַווסטאַניזם (מאַקס פּערלמאַן, מ. קראַוועץ). אַי-
 ניקע פון די אויסגעליטשטע זיינען צוריקגעקומען צו אונדז, אשטייגער, גריי-
 שפּאַן, סאַברין, פּערלמאַן, קראַוועץ. דער וועג איז ניט געווען קיין גרינגער.
 נישט יעדערער איז געווען אַרגאַניש פאַרוואַרצלט אין דער רעוואָליוציאָנערער
 באַוועגונג, נישט יעדערער האָט געקענט ביישטיין די פאַרשידענע ניסיונעס,
 פאַרבלענדענישן און ווירקונגען פונעם בורזשואַזן לאַנער. ס'זיינען געווען אויך
 פרעמדע פּלאַנצן, וואָס האָבן זיך ניט געקאַנט אַקלימאַטירן אינעם „יוניאָן
 סקווער“. ס'זיינען געווען אויך אַזעלכע שעדלעכע געוויקסן, וואָס דער „יוניאָן
 סקווער“ האָט זיי אַרויסגעריסן פונעם גאַרטן פון דער יידישער פּראָלעטאַרי-
 שער ליטעראַטור אין אמעריקע. די שטאַרקע, מער באַוווּסטיניקע און אויס-
 געהאַלטענע זיינען אָבער פאַרביבן און זיך געמיט צו פאַרדינען דעם נאָמען
 פון א פּראָלעטאַרישן שרייבער. זיי זיינען פאַרביבן און האָבן געצויגן ווי-
 טער דעם רויטן פּאָדעם פון דער פּראָלעטאַרישער ליטעראַטור אין אמעריקע.

דיסקוסיע מיט „יוניאָן סקווער“

א וויכטיקע דיסקוסיע וועגן די קעגנזייטיקע באַציונגען פון דער „פּרייהייט“
 מיט די יונגע פּראָלעטאַרישע שרייבער, וואָס איז געפירט געוואָרן אפ די
 שפּאַלטן פון דער „פּרייהייט“ פון יענער צייט, איז פאַרבונדן מיט דעם אַזוי-
 גערופענעם „מעלצער-אינצידענט“. אַראַנק אָט דעם „אינצידענט“ איז אונדז
 פאַרביבן דער איינציקער געדרוקטער דאָקומענט פון אָט דער פּראָלעטאַרישער
 שרייבער-אַרגאַניזאַציע אין אמעריקע (די גרופע „יוניאָן סקווער“ האָט נאָך
 זיך ניט געלאָזט קיין אייגענעם אַרגאַן, ס'איז אויך ניט געבליבן פון דער
 גרופע קיין פּאַרמולירטע פּראָגראַם). דאָס איז דער ענטפער פון „אייגענע
 מענטשן“, וואָס די פּראָלעטאַרישע שרייבער-גרופע „יוניאָן סקווער“ האָט
 אָפּגעדרוקט אין דער „פּרייהייט“ אפ כ' אַלגינס ארטיקל, וועגן א הוימישן
 איינעם. די דערקלערונג פון „יוניאָן סקווער“ איז געגאַנגען אונטער א קעפל „פּראָ-
 לעטאַרישע קריטיקער. און באַלעבאַטישער איינפלוס“ אלס ענטפער אפ דעם
 קעפל פון כ' אַלגינס ארטיקל „פּראָלעטאַרישע פּאָעטן און באַלעבאַטישער איי-
 נעם“

פלוס". דער דאָקומענט פון „יוניאָן סקווער" איז געווען געדרוקט אין דער „פרייהייט" דעם 15טן סענטיאבער, 1928.

כ' אָלגינס ארטיקל האָט ארויסגערופן א ברייטע דיסקוסיע. אכוצ דעם קאָלעקטיוון ענטפער פון דער גרופע „יוניאָן סקווער", האָט נאָך פריער א צאָל מיטגלידער פון דער גרופע זיך באטייליקט אין דער דיסקוסיע מיט אינדיווידױזױע דועלע ארטיקלען אין דער „פרייהייט".

אפ דער געדרוקטער דערקלערונג פון „יוניאָן סקווער" האָט כ' אָלגינ געענטפערט מיט גאנצע דריי גרויסע ארטיקלען אין דער „פרייהייט". אדאנק דער דיסקוסיע דערוויסן מיר זיך וועגן דעם דעמלטיקן אידעאָלאָגישן צושטאנד אי פון דער „פרייהייט", אי פון די יונגע פּראָלעטארישע שרייבער.

קוידעמקאָל, אינקורצן וועגן דעם, וואָס עס איז אזוינס געווען דער „מעלצער-אינצידענט" און וואָס עס האָט וועגן דעם געשריבן כ' אָלגינ אין זײַן ארטיקל, וועלכער האָט ארויסגערופן די דיסקוסיע.

פּייוול מעלצער, אן ארבעטער, האָט ארויסגעגעבן א בוך קינדער-לידער. די לידער זײַנען געשריבן, האָט כ' אָלגינ געהאלטן, מיט קאוואַנעס, אָבער מיט ווייניק טאלאנט. כאווער מאַרמאָר האָט פארצייכנט דעם בוך אין זײַנע איבער-זיכטן „צווישן ביכער און זשורנאלן" און געזאָגט „א פאָר לעבלעכע ווערטער". איז געקומען ש. ניגער און האָט געזאָגט, אז די לידער זײַנען שוואכע און אז נאָר אין איין אָפטיילונג האָט ער געפונען „עטלעכע נישקאָשעדיקע לידלעך". קעגן ניגערן איז מעלצער ארויסגעטראַטן מיט א בריוול אין דער „פרייהייט". און אָלגינ דערציילט אין זײַן ארטיקל, אז „געטאָן האָט ער דאָס ניט ווי איינער מעלצער, וואָס האלט זיך פאר באלידיקט קעגן איינעם ניגער, וואָס האָט אים שלעכט באהאנדלט, געטאָן האָט ער עס, ווי א פּראָלעטאַר-רישער דיכטער קעגן א בורזשואוון קריטיקער: דאָס הייסט, ער האָט זיך פארוויקלט אין פרינציפן צו קילן זײַנע פּערזענלעכע געפילן". דערמאר, האלט כ' אָלגינ, איז דער מעלצער-אינצידענט שוין מער ווי א פריוואטער איינען. „דער מעלצער-אינצידענט האָט אופגעדעקט א קראנקן ווינקל אין אונדזער לינקער פּראָלעטארישער וועלט: עס איז שוין צײַט, אז מע זאָל וועגן דעם אָנהייבן ריידן".

אפ אָלגינס „פאָר ווערטער צו אייגענע מענטשן" האָבן זיך דעמלט אָפֿ גערופן מיט אינדיווידועלע ארטיקלען אין דער „פרייהייט": א. מייזעל, מאַקס פּערלֶאוו, יאָסל קאָן, פייסעך מאַרקוס, פּייוול מעלצער און די פּראָלעטארישע שרייבער-גרופע „יוניאָן סקווער" מיט איר קאָלעקטיווער דעקלאַראציע. מיר ברענגען דאָ דעם פולן טעקסט פון דער דערקלערונג פון „יוניאָן סקווער":

„פּראָלעטארישע קריטיקער און באלעבאטישער איינפלוס.

(אן ענטפער פון „אייגענע מענטשן" אפ אָלגינס ארטיקל „וועגן א היימישן אינענ")

די פּראָלעטארישע שרייבער-גרופע „יוניאָן סקווער", די איינציקע אָרגאניזירטע פּראָלעטארישע שרייבער-גרופע דאָ אין לאַנד, האָט באשלאָסן צו פארעסנטלעכן אין דער רעוואָלוציאָנערער ארבעטער-פרעסע די פּאָליטיקע באמערקונגען וועגן דעם ארטיקל

„פּראָלעטארישע פּאָעטישע און באַלעבאטישער איינפלוס“ טון מ. אַלגינ (פּרייהייט, 26 אויגוסט, 1928).

אָן „יוניאָן סקווער“ איז אָנגעשלאָסן קימאס די גאַנצע „כאַפּטע“ שרײַבער, וואָס אַלגינ באַצייכנט אין זײַן אַרטיקל מיט די ווערטער „אייגענע“, וועלכע האָבן אָנגעהויבן זייער אַרבעט טאַקע דאָ אין דעם לײַנקן סעקטער. מיר ווילן אָנווייזן אפּ אַלגינס פּאַלשן צוגאַנג און זײַן ניט באַרעכטיקטן אָנפאַל אפּ דער „כאַפּטע“ יונגע פּראָלעטארישע שרײַבער.

קרידעמאַקל וועגן דעם אויגערופענעם „מעלצער-אינצידענט“. מעלצער איז קיינמאַל ניט געווען פאַרבונדן מיט קײַן פּראָלעטארישער ליטעראַרישער אָרגאַניזאַציע, גרופּע אָדער זשורנאַל. די „מעלצער-פּראַנע“ האָט דעריבער קײַן שום שײַכעס ניט מיט די יונגע פּראָלעטארישע שרײַבער.

וואָס האָט אָבער אַלגינ געטאַן? ער האָט דעם „מעלצער-אינצידענט פאַראַנעמיינערט און געבראַכט אלס מוסטער פאַר אַ גרויסן פּראָצענט פון אונדזערע „אייגענע שרײַבער“ און אפּ דעם געבויט זײַן גאַנצן „באַשולדיקונג-אַקט“ קעגן די יונגע פּראָלעטארישע שרײַבער. דאָס איז ביטל, גרינגשעצונג לעגאַבע די זעלביקע (אייגענע — לײַט אַלגינען) צענזיריקער יונגע אַרבעטער-שרײַבער, וואָס דרוקן זיך די גאַנצע צײַט אין דער „פּרייהייט“ און „האַמער“, זײַט זייער אופּקומען.

עס איז ניט ריכטיק, ווי אַלגינ וויל האָבן, אז „ווען עס קומט צו דער ליטעראַטור-אַרבעט, איז שײַן ניט אַ „כאַפּטע“, אַ „כעווער“, אַ קאַלעקטיוו, נאָר יעדער איינער. דאָ איז מען עקסטרעמע אידיאָלירואליסטן. דאָ איז יעדנס „ענאָ“ פאַנאַדערעגעלאָזן ניט ערגער, ווי באַ די קליינבירגערלעכע שרײַבער. דאָ באַגעגנט איר זיך אַפּט מיט שמועסן, וואָס דערמאַנען די ליטעראַרישע קאַפּייען. ווילן מיר דערמאַנען כאַווער אַלגינען, אז נאָך איז 1924 האָט מען געגרינדעט דעם אַרבעטער-שרײַבער-פאַרײַן, וואָס האָט זיך עטלעכע יאָר צײַט פאַרנומען מיט קאַלעקטיווער אַרבעט און האָט אַריינגעגעבן פינף נומערן פונעם זשורנאַל „יונג-קוזניע“, פיר נומערן פון דעם זשורנאַל „יונגט“ א. א. ו. דער פאַרײַן האָט זיך שפּעטער אופּגעלייזט, ווייל קיינער פון די היגע לײַנקע פּראָלעטארישע טוער און שרײַבער, כאַווער אַלגינ בעסויכעם, האָט ניט געהאַלטן אונדזערע ערשטע טריט, אונדזער פּראָלעטאריש-ליטעראַרישע פּיאָנער-אַרבעט.

די היגע „לידעקציע“, אינאַנצן גענומען, האָט אונדז ניט געשענקט קיינשום אפּ-מערקוואַמקייט, האַגאַם די קאָמוניסטישע פאַרטייען פון אלע לענדער, אפּ דעם אופּטראָג פון דעם „ליטינטער“ (אינטערנאַציאָנאַלע פאַרבינדונג-ביראָ פאַר פּראָלעטארישער ליטעראַטור), זײַנען מעכיער צו גרינדן און העלפן אומעטום די פּראָלעטארישע שרײַבער-אַסאַציאַציעס און גרופּעס.

די פּראָלעטארישע שרײַבער האָבן ניט לאַנג צוריק ווידער באַנייט די קאַלעקטיווע ליטעראַרישע טעטיקייט, אָן שום שטויס מיצאד דער פּראָלעטארישער געזעלשאַפּטלעכקייט, און זיך אָרגאַניזירט אין דער גרופּע „יוניאָן סקווער“ (אלט דערמוטיקונג, ווייזט אויס, האָט אונדז אַלגינ איצט אונטערגעטראָגן זײַן אַרטיקל!). די פּאַקטן, ווי איר זעט, לייקענען אָפּ אַלגינ, יעדער איינער-היפּאָטעזע.

דאָס זעלביקע איז אויך מיט אַלגינס טעאָריע וועגן אונדזער, יאַקאַבי, „ספּעציפישן ליטעראַרישן ענאָצענטריזם“. איז אונדזער זשורנאַל האָבן מיר אָנגעווייזן, אז מיר האָבן ערשט אָנגעהויבן, מיר זײַנען נאָך יונג, אָבער מיר וואַקסן און גלייבן, אז מיר וועלן זאָגן אַ נײַ וואָרט, אַ פּראָלעטאריש וואָרט“ („יונג-קוזניע“ נומ. 4). אָט דאָס איז אונדזער באַאָנגן צו זיך און צו אונדזער אַרבעט. דער „ספּעציפישער ענאָצענטריזם“ איז אויסער-זײַגן פון פּיאָנער.

איצט מיקויע, געזעלשאַפּטלעכ באַוווּסזײַגן. אַלגינ זאָגט דאָס אליין: „מיר זײַנען אַרומגערינגלט מיט קליינבירגערלעכקייט פון אלע זײַטן. באַלעבאטישע איינפלוסן קריכן אַריין סײַ אין פאַבריק, סײַ אין דער יוניאָן, סײַ אין דעם לאַגער פון די פּראָלעטארישע ליטעראַטור“. לײַט דער מאַרקסיסטישער אפּאַסטונג קומט דעריבער אויס, אז דער אויגע-ר-

פענער ענגצענטריזם פון די „אייגענע“ (פראָלעטארישע יונגע שרייבער), וואָס האָבן אָנגעהויבן זייער ארבעט אין דעם לינקן סעקטער, אפּ וויפּל ער איז דאָ, איז ער א רעוּל-טאט פון דעם ענגצענטריזם, וועלכער הערשט נאָך אפּילע איבן דער לינקער פראָלעטארי-שער באוועגונג.

מיר האלטן, אז באלעבאטישע איינפלוסן קריכן אריין נישט נאָר אין דעם לאגער פון די פראָלעטארישע פּאָעטן, נאָר אויך אין דעם לאגער פון די פראָלעטארישע קריטיקער. עכטע פראָלעטארישע קריטיק דארפן זיין קאָנסטרוקטיוו, דאָרפן לערנען, דער-ציען דעם יונגן שרייבער און דעם ארבעטער-לייענער, און נישט פאָדערן קיין „זשעניען“ שרייבער און „זשעניאלע“ ווערק, און נישט געבן קיין אטעסטאטן אפ טאלאנט, גראַפֿ-מאניע און ענגצענטריזם.

כאווער אָלגיני האָט אזש געדארפט ווארטן אפּן „מעלצער-אינצידענט“, קעדיי אופצו-הייבן די פראגע פון לינקן ליטערארישן פליגל, און פון דעם שפּעט זיין ביטל-טאָב וועגן דער ארבעט פון די „יונגע“ (אין יאָרן) פראָלעטארישע פּאָעטן (און וואָס איז מיקריעך די פראָזע-שרייבער?). כאווער אָלגיני איז דאָ אליין געשטרויכלט געוואָרן פון דעם באלעבאטישן איינפלוס. דער טאָב פון זיין גאנצן ארטיקל איז מן־דעם אפּאָלאָגעטיש, ווי אויסגערעכנט צו באווייזן די בורזשואזע קריטיקער: אָט זעט, ווי מיר גיבן א גאָב אונדזערע יונגע שרייבער, מיר ווילן אויך זשעניען און פערצן קאראט קונסט! גאָכמער: „מיר פאָדערן העכערע קונסט אפּ א העכערער קולטור-פלאַך... די קונסט, וואָס מיר פאָדערן, איז אנדערש (... ווי די קונסט...) פון די דערווייל הערשנדיקע קלאסן.“ דאָס איז ביכלאל א זייער צעשוואַמענע דעפּיניציע פון פראָלעטארישער קונסט און האָט א קנאפע שניכעט צום אייניען.

ווען אָלגיני זאָל טאקע באטראכטן די ארבעט פון די יונגע „אייגענע“ פראָלעטארישע שרייבער נישט סטאטיש, נאָר דינאמיש, ווי יעדער מאַרקסיסט דארפן, לויט זיין מיינונג, אלץ באטראכטן, וואָלט ער געקומען צו גאָר אנדערע שלוסן.

די פראגע וועגן די אלטע „אריבערגעקומענע“ שרייבער אָדער „מיטלויפער“ איז נאָך ווייט נישט געלייזט. אסאך מיטלויפער מעגן זיך זיין „זשעניען“, זיי קענען פארמאָגן אסאך טאלאנט, נאָר דאָך זינען זיי נישט קיין „אייגענע“ און וועלן דאָס עפּשער קיינמאָל נישט זיין. מע קען זיין א בארימטער שרייבער און דאָך ברענגען דעם ארבעטער-קלאס מער שאָרן, ווי נוצן.

ווי שוואַכ עס זאָל נישט זיין די יונגע פראָלעטארישע שרייבער-„כאָפּטע“, וואָס „רייבט“ (?) זיך ארום דער לינקער באוועגונג, איז בלויז זי דערווייל אן „אייגענע“ און וועט אזא פארבלייבן, ווייל די „כאָפּטע“ באשטייט מערסטנס פון ארבעטער, און דינאמיש (מיר אונטערשטרייכן: דינאמיש) זינען די יונגע פראָלעטארישע שרייבער פון אלע לענדער פאר דעם ארבעטער-קלאס, פונקט ווי די מינדערהייט-באוועגונג פון דער רעוואָלוציאָנערער ארבעטערשאפט איז דינאמיש פּאָטענציעל די גאנצע צוקונפטיקע פראָלעטארישע מעלדע. די פראגע וועגן ליטערארישער יערושע און וועגן דעם, וואָס די יונגע פראָלעטארישע שרייבער קענען נעמען פון די עלטערע יידישע שרייבער און פון די מיטלויפער, איז נאָך פון די פראָלעטארישע קריטיקער, אָלגיני אריינגערעכנט, זייער ווייניק באריירט געוואָרן (און פארוואָס טוען זיי דאָס טאקע נישט?).

אפּ אָלגיניס טייער, אז דאָסראָוו פראָלעטארישע שרייבער זינען פונקט אזוי פאר ליבט אין זייערע נעמען, ווי זייערע בירגערלעכע קאָלעגן, וועלן מיר אָנזוייזן, אז פאר דעם איז דעריקער פאראנטוואָרטלעך אָלגיני און אלע אנדערע אונדזערע רעדאקטאָרן, וואָס אָנאָסירן אזוי סענסאציאָנעל און „היטן אָפּ מיט א בייזער שאַרפּקייט“ די נעמען פון די עלטערע „אריבערגעקומענע“ שרייבער, ווי עס טוען עס אלע בירגערלעכע צייטונגען מיט זייערע שרייבער. דאָס איז זיכער אָפּאָרטוניזם, אָדער נאָך עפּשער ערגער. דער זעלבער זעמען-קולט הערשט אין דער רעוואָלוציאָנערער פרעסע אויך בענעניע צו פּובליציסטן. מיר האָבן דעם קולט געוויס נישט געשאפן.

עס זינען נאָך פאראן אסאך אנדערע וויכטיקע פראָבלעמעס פון דער יידישער פראָ-

לעטארישער ליטעראטור אין אמעריקע: די פראָלעטארישע אויסגעוואלטנקייט פונעם דער רעוואָלוציאָנערער פרעסע, די באַציונג פונעם די מיטלויפער צו אונדז, די באַציונג פונעם דער היגער פראָלעטארישער געוועלשאפטלעכקייט צו דער יונגער פראָלעטארישער ליטעראַטור א. א. ו. נאָר וועגט די אלע זאכן, לאָמיר האָפּן, וועלן מיר נאָך האָבן אַ געלעגנהייט ברייטער און גענויער זיך דורכצורירן.

פראָלעטארישע שרייבער-גרופע „יוניאָן סקווער“
ניו-יאָרק. סעפטעמבער, 1928 י.

דער ענטפער איז, אין אלגעמיין גענומען, א ריכטיקער. כ' אָלגין האָט אין דער געגעבענער סיטואציע אָפּיעקטיוו זיך איבערגערופן מיט די קעגנער פונעם פראָלעטארישער ליטעראטור. אין דעם ענטפער איז אָבער אויך פאראן אַ צייל פערען. די וויכטיקסטע זינען: דאָס אוועקשטעלן זיך ווי אַ צאד לעגאבע דער קאָמפארטיי און די „לינקאטשישע“ באַציונג צו דער פראגע וועגן מיט-לויפערן. דאָרט ווערט ניט אטאקירט די קאָנקרעטע גרופע פסעוודאָ-מיטלויפער, נאָר מיטלויפער אין אלגעמיין, אויך עמעסע מיטלויפער. כאָטש איינמאָל ווערט דאָס וואָרט „מיטלויפער“ געגעבן אין גענדונ-פּיסטעכ, דאָך איז דער איינדרוק, אז די נעגאטיווע באַציונג האָט אין דעם ענטפער אַ שייכעס צו אלע מיטלויפער. אפּ די ארטיקלען און אפּ דער דעקלעראציע האָט כאווער אָלגין, ווי ס'איז אויבן געזאָגט געוואָרן, געענטפערט מיט נייע דריי גרויסע ארטיקלען: 1. „אנ ענטפער אונדזערע יונגע פראָלעטארישע שרייבער“ (דעק. 1, 1928); 2. „די קאָמוניסטישע פארטיי און די פראָלעטארישע שרייבער“ (דעק. 9, 1928); 3. קריטיק, „פּובליסטי“ (רעקלאַמע) און באוועגונג“ (דעק. 16, 1928).

אין דעם ערשטן ארטיקל האָט כאווער אָלגין ארויסגעפראכט פאָלגנדיקס: ערשטנס, איז ניט ריכטיק, אז ער באַציט זיך מיט גרינגשעצונג צו דעם סכּוּם ארבעט פונעם פראָלעטארישע יונגע שרייבער. צווייטנס, איז „יוניאָן סקווער“ דערוואָל אַנאַנימ. ער ווייסט ניט, ווער ס'גייט אהיין אריין, און דער אָפּגעדרוקטער דאָקומענט טראָגט ניט די כּסימע פונעם סעקרעטאר. דריטנס, פארווייילט ער דעם אויפן פונעם דער פאָלעמיק, ווען מע פארקריפלט אזוי דעם אָפּגעענטסט ווערטער, אז עס באקומט זיך אַן אומזיג (עס האָט זיך אינדערעמעסן געהאנדלט וועגן אַ דווקפּעלער אינעם אַ ציטאטע פונעם אָלגיןען, וואָס איז געבראכט אין דער דערקלערונג פונעם „יוניאָן סקווער“). אָלגין האָט עס אָבער דערקלערט מיט דעם, וואָס די שרייבער זינען „בעזגראמאָטנע“. פערטנס, אז „דאָס וואָרט „כאָפּטע“ ווערט אין דער יידישער שפראך באנוצט אָפּטער פונעם אלצדינג אין פארבינדונג מיט כּסידים: „אַ כאָפּטע כּסידים פאָרט צום רעבן“. און פינפטנס, אז אָלגין האָט אין „האמער“ געדרוקט אסאך יונגע פראָלעטארישע שרייבער.

אין דעם צווייטן ארטיקל האָט אָלגין דערקלערט, אז „מיר האָבן ניט קיין פראָפּעסיאָנעלע פראָלעטארישע קריטיק אין די פאָר-רייניקטע שטאטן. דאָס דארפן געדענקען די פראָלעטארישע „יונגע“. עס איז אַ פראגע — זאָגט ער — צי מע דארפן ביכלאָל אין קאָמוניסטישן לאגער דורכ-פירן אזא צעטיילונג פונעם ארבעט, אז איינער אָדער עטלעכע זאָלן זיך אָפּגעבן מיט לויטער קריטיק. מיר, קאָמוניסטן, זינען געוועלשאפטלעכע טוער, און א

פאקט פון לעבן איז אונדז וויכטיקער, ווי א פאקט א געשריבענער אפ פאפיר.
דעריבער זיינען אונדזערע קריטיקער אפילע אינאונטן פארבאנד ניט געבונדן
צו קריטיק אריין, נאָר פארנעמען זיך מיט אנדערער טעאָרעטישער און פראַק-
טישער ארבעט. ער זאָגט אויך: „מיר באַקלאַנג זיך ניט אפ אַזא לאַגע...
פארקערט, מיר האלטן, אז קומענדיק פון דעם קאָך פון טאָגטעגלעכע
פראַלעטארישע קאמפן, וועט א קריטיקער האָבן א קלאַרערן בליק אפ א קונסט-
ווערק, איידער קוועטשנדיק זיינ פאָטעל אינ קאבינעט.“

„פונדעסטוועגן מוז מען מוידע זיין, — זאָגט אַלגינ אַינעם ארטיקל — אז די
ייִדישע סעקציע פון דער קאָמוניסטישער פארטיי און „די פרייהייט“ האָבן זיך
ניט גענוג אָפגעגעבן מיט אַט דער מיטפאָכע שרייבער. „מיר האָבן פארפּעלט
צו טאָן דירעקטע אָרגאניזאטערישע ארבעט צווישן די שרייבער, מיר האָבן זיי
ניט פארייניקט, ניט באשטימט קיין פירנדיקע כאוויירימ, וואָס זאָלן זיי פאר-
אנטוואַרטלעך פאר דער שרייבער-אָרגאניזאציע, ניט אויסגעארבעט קיין געשרי-
בענע פראַגראַם פאר זייער שאפן.“

אַלגינ דערקלערט, אז

„אינ די אלע ארטיקלען און דעקלאַראציעס, וואָס זיינען ביז אהער דערשי-
נען אינ דער „פרייהייט“, האָבן זיך די שרייבער (יונגע) געשטעלט, ווי א צאד
קעגן דער ייִדעסקציע און דער „פרייהייט“, אז דער איקער איז ביטערע טאָר-
מעס פון די כאוויירימ, דער בייזער געשריי פון געקרוודעטע, וואָס פאר-
טיידיקן זייערע אייגענע אינטערעסן. דער איקער איז דער פער-
זענלעכער טאָג, וואָס פארהילכט אלע ארטיקלען פון די כאוויירימ — דיס-
קוסאנטן.“

הויפטזאכלעך וועגן דעם רעדט אַלגינ אויך אינ זיינ דריטן ארטיקל. ער

זאָגט:

„אָבער דאָס, וואָס די „יונגע“ טוען, איז ניט קיין קריטיק, נאָר א געשריי
פון קאָנקורענטן.“ דערביי פארגעסט איר, — זאָגט אַלגינ, — אז אפילע
אינאונטן פארבאנד, וואָס ער איז א מעלוכע, און ניט קיין קליינע פארטיי
אינ א גרויסן אימפעריאליסטישן לאַנד, האָט מען „געמאכט א צימעס“ פון
אזוינע עלעמענטן. „דערווייל אָבער האָט דער יונגער סעקטער ניט ארויסגע-
שטעלט אזוינע שאפער ווי די פלעיאדע אריבערגעקומענע. דערווייל זיינען זיי
נאָך זעלטן אפילע אינ רוסלאַנד.“ און אז „פאר דער ארבעט אינ אלגעמיין
זיינען די „אריבערגעקומענע“ פון גרויסער באדייטונג: פאר דעם „איך“ זענען
זיי אויס ווי א שטרויכלונג. דעריבער בונטעוועט דער יונגער „איך“ קעגן די
אריבערגעקומענע „אלטע“.

ווען עס וואָלט טאקע געווען אזוי שלעכט, וואָלט כ' אַלגינ אריין ניט
געקענט אָנשרייבן טאקע אינ זיינ צווייטן ארטיקל פון דער סעריע די פאָל-
גנדיקע ווערטער:

„עס איז געווען אומפארמיילעך, אז אינ פארבינדונג מיטן פראַלעטארישן
קלאַסנקאמפ זאָל בא אונדז אופקומען א פראַלעטארישע ליטעראטור (ס'איז
שוין מער ווי דער „לינקער פליגל“ מיט די „אריבערגעקומענע“ פון זיינ

ארטיקל צום „מעצעראינצידענט“. אַלגיין רעדט שוין וועגן א גאנצער פּראָ-
 לעטארישער ליטעראטור — א. פ. עס איז א סימען פון א געוונטקייט אין
 אונדזער באוועגונג, וואָס אזא ליטעראטור וואקסט. אין א קורצער צייט —
 אוינע זעקס-זיבן יאָר — איז די ליטעראטור געוואָרן א פאקטער אין אונדזער
 פּראָלעטארישער וועלט. א גוטע העלפט — אונ עפשער מער — פון דער „פּרײַ-
 הייט“-בעלעטריסטיק און פּאָעזיע איז די ארבעט פון די פּראָלעטארישע יונגע.
 א טייל פון דער „האמער“-ליטעראטור ווערט אויך געשאפן דורך די יונגע.
 אין אונדזערע קלובן, קינדער-שולן, דראמאטישע סטודיעס, פארטיי-שולן, קאָאָ-
 פעראטיווע קאָלאָניעס שפילן אַט די שרייבער אלץ א גרעסערע ראָליע. אָן
 זייער טעטיקייט — סײַ אפן ליטערארישן, סײַ אפן קולטורעלן געביט — וואָלט
 אונדזער ארבעט געווען אַרעמער און שוואכער.

אייניקע וואָרטפירער פון דער „פּרײַהייט“, וואָס זײַנען ארויסגעטראַגן אלס
 באשוואַדיקער, האָבן דעמלט ניט באגריפן, אז מעגן טאקע אייניקע אָנטיילנע-
 מער אין דער דיסקוסיע זײַן אומגערעכט, זײַן פערזענלעך און וואָבן אסאך
 כעסרוינעס, איז עס דאָך אין טאָך געווען א קאמפ פון פרישע פּראָלעטארישע
 קלאסן-קויכעס אין דער ייִדישער ליטעראטור. זיי האָבן ניט באגריפן, אז די
 וויכטיקסטע באזע פון דער פּראָלעטארישער ליטעראטור איז אמעריקע וועט זײַן
 קוידעמקאָל די נייע פּאָלאַנע יונגע ארבעטער-שרייבער; זיי האָבן ניט פאר-
 שטאנען, אז אין גרונט איז די פראגע דעמלט ניט געאנגען וועגן דער צאָל
 ווערק און אפילע ניט וועגן זייער קוואליטעט, ווי וועגן דער נייער אָריענטא-
 ציע, דער נייער קלאסן-ליניע, וועלכע וועט מיט דער צייט מוזן ברענגען מיט
 זיך אי קוואליטעט, אי קוואליטעט.

ווי מיר האָבן עס געזען פון דער ציטאט, וואָס איך האָב געבראכט אין
 אָנהייב פון דעם קאפיטל, האָט כ' אַלגיין אליין שפעטער צוגעגעבן, אז „די
 פּרײַהייט“ האָט דעמלט געגרינזט סײַ אין איר באציונג צו די „אריבערגע-
 קומענע“, סײַ אין איר באציונג צו די יונגע פּראָלעטארישע שרייבער. ער האָט
 צוגעגעבן, אז דער יונגוואלד פון דער פּראָלעטארישער ליטעראטור האָט סוף
 די קאָמוניסטישע וואָרטפירער „ניט באקומען די גייסטיקע הילף, וואָס וואָלט
 איר לייכטער געמאכט געפינען איר וועג“. דאָס האָט, ווי מיר האָבן שוין גע-
 זען, אויך באשטעטיקט די רעוואָלוציע וועגן דער ייִדישער ליטעראטור פון
 דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנפערענץ פון פּראָלעטארישע שרייבער אין כאַרקאָו,
 וועלכע האָט דערקלערט, אז „אין די פארייניקטע שטאטן האָבן אין די ערשטע
 יאָרן פון וואָס פון דער ייִדישער פּראָלעטארישער ליטעראטור אונדזערע כא-
 ווירימ זיך אָריענטירט אפ פארשיידענע מיטלויפער אפן כעזשפן פון ארויס-
 רוקן פּראָלעטארישע שרייבער-קאדרענ“.

כאָטש די דיסקוסיע איז ווייט ניט געשטאנען אפ דער נייטיקער פּרינצי-
 פיעלער הייך, איז זי דאָך געווען פרוכטבאר. ביידע „צדאָדים“ האָבן פון איר
 אסאך געלערנט. זי האָט געהאָלפן פארשארפן און פארשפיצן אסאך פראגעס.
 זי האָט געהאָלפן פארשארפן דעם קאמפ פאר דער העגעמאָניע פון דער פּראָ-
 לעטארישער קולטור צווישן די ייִדישע ארבעטער. „די פּרײַהייט“ האָט אָנגע-

הויבן אלצ שארפער דורכפירן די פראָלעטארישע קלאסן-ליניע אויכ אין די פראגעס פון קולטור און ליטעראטור. מע האָט זיכ שטארקער, אימפעטי-קער גענומען באזייטיקן די אָפּנויגן אפּן קולטור-פראָנט, דעם פּוילן ליבעראליזם צו דער בעלעטריסטיק, וואָס ווערט געדווקט אין דער „פּרייהייט“. מע האָט אָנגעהויבן שטעלן צו די שרייבער גרעסערע פּאָדערונגען, מע האָט אין דער „פּרייהייט“ אָנגעהויבן צוריקווייזן אנט-פּראָלעטארישע ווערק פון די „אריבער-געקומענע“ בארימטע שרייבער. מע האָט אָנגעהויבן דורכפירן אן אלגעמיינע רעוויזיע אין דער באציונג צו די אזויגערופענע „מיטלויפער“ און צו קולטור און ליטעראטור ביכלאָל.

און אויב אן אלגעמיינע אלאמעריקאנישע אָרגאניזאציע פון רעוואָלוציאָנאַר-נערע שרייבער אין געגרינדעט געוואָרן ערשט אין 1932, איז אָבער אלס רעזול-טאט פון דער געענדערטער באציונג שוין דעמלט פארווירקלעכט געוואָרן דער ברייטערער פראָנט אין דער יידישער פראָלעטארישער ליטעראטור. ער האָט זיכ פארקערפערט אין דער גרינדונג פון דעם „פּרייהייט“ שרייבער-פארטיי.

דער „פרייהייט”-שרייבער-פאריין

דער לעצטער טרעפ צום „פראלעטפענ” איז געווען דער „פרייהייט”-שרייבער-פאריין. ער איז געווען דער לעצטער ווערסטנס-סלופ אפן וועג צו דער אנערקענטער פראלעטארישער ליטעראטור אין אמעריקע.

דער „פרייהייט”-שרייבער-פאריין האָט זיך אויסגעצייכנט פון די פריער-דיקע פראלעטארישע שרייבער-אָרגאניזאציעס אויך דערמיט, וואָס די איניציאַל-טיוו פאר זײַן גרינדונג איז שוין ניט געקומען פון די יונגע פראלעטארישע שרייבער, נאָר פון דער יידסעקציע פון דער קאָמפארטיי און דעריקער פון דעם רעדאקטער פון דער „פרייהייט” כ' מ. אָלגינ.

דאָס האָט באטייט א נייע ווענדונג, א נייע קער פון די פארטיי-טוער צו דער פראלעטארישער ליטעראטור, צום אנערקענען איר וויכטיקן באטייט פאר דער דעוואָלייציע-ערער ארבעטער-באוועגונג. דער „פרייהייט”-שרייבער-פאריין איז אויך געווען א העכערער שטאפל אין אסאך אנדערע פראָטימ, ווי מיר וועלן עס שפעטער באווייזן.

דער פאריין איז געגרינדעט געוואָרן אין די ערשטע כאדאָשימ פון 1929 י. ער איז געבוירן געוואָרן בא פאָלגנדיקע אומשטאנדן. כ' אָלגינ האָט לויטן אופטראָג פון דער יידסעקציע צונויפגערופן א פארזאמלונג פון אלע בעלעט-ריסטנ-מיטארבעטער פון דער „פרייהייט”, אויסער עטלעכע „אריבערגעקומענע” (לייוויק, רייזענ, מענאכעם, מאני לייב א. אנד.). דאָס אליין האָט שוין גערעדט וועגן דעם אויסגעוואקסענעם אומצוטרוי צו די אזויגערופענע „מיטלויפער”. די פארזאמלונג איז פאָרגעקומען אינעם לאָקאל פון דער רעדאקציע פון דער „פרייהייט”. מע האָט פריער ניט מיטגעטיילט, צוליב וואָס די פארזאמלונג ווערט גערופן. כ' שווימע דאווידמאן איז אויסגעקליבן געוואָרן פאר א פאָרויצער פון דער פארזאמלונג, און דער שרייבער פון די דאָזיקע שורעס פאר פראָטאָקאל-פירער. געקומען איז ארום 30 שרייבער. מיטן אויטנאם פון זעקס, זינען אלע אנדערע געקומענע געווען מיטגלידער פון דער פראלעטא-רישער שרייבער-גרופע „יוניאָן סקווער”.

כ' אָלגינ האָט פאָרמירט דעם צוועק פון דער פארזאמלונג אין דער פאָרם פון א פאָרטראַג, וועלכער איז געווען פאקטיש א פראָגראמ-רעדע פאר דער נייער שרייבער-אָרגאניזאציע.

בא מיר איז געבליבן די ערשטע פראָטאָקאל-פארצייכענונג, לויט וועלכער איך וועל פרווון מער-ווייניקער רעסטיאירירן דאָס פאָרגעקומענע אפ דער פארזאמלונג. כ' אָלגינ האָט אומגעפער געזאָגט פאָלגנדיקס:

מיר האָבן איינגעלאדן צו דער פארזאמלונג בלויז די שרייבער, וואָס אַרײַענטירן זיך אינגאנצן אפּ דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי. מיר האָבן דערפאַר נישט איינגעלאדן די מיטלויפער. זיי וואָלטן בלויז אריינגעטראָגן א דיסאַנאָס. דער הויפט־צוועק פון דער פארזאמלונג איז מער צוואמענארבעט צווישן די פּראָלעטאריש־אַרײַענטירטע שרייבער מיט דער „פּרײַהײַט“. פאַר דעם צוועק וועט עפּשער זײַן נײטיק צו גרינדן דאָ הײַנט א „פּרײַהײַט־שרײַבער־פּאַרטיי“.

די בעלעטריסטיק און די פּאָעזיע איז דער „פּרײַהײַט“ גײט נישט נאָרמאַל. די בעלעטריסטיק דאַרף זיך מער נישט אַרײַענטירן אפּן קלײנפירגערלעכען לײענער. זי דאַרף זײַן פּראָלעטאריש, מער קאָמוניסטיש, מער צוגעפאַסט צו אן אַרגאַנ פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי. איז א קאָמוניסטישן אַרגאַנ ווערן גערוקט טעזיסן, רעזאָלוציעס און אזויגערופענער טרוקענער מאטעריאַל. דאָך דאַרף ער אויך זײַן פאַרביק, לעבעדיק און צוגענגלעך צו די ברייטע מאסן לײענער.

דער איצטיקער פּערזאָן איז אן אנדערער, ווי מיט 2 יאָר צוריק. דעמלט האָט אונדזער באוועגונג געכאַפט קלעפּ, זי איז געגאַנגען באַרג־אַראָפּ. איצט זעען מיר א גאַנג באַרג־אַרום. איז דער גאַנצער וועלט האָבן מיר איז דעם איצטיקן פּערזאָן אלץ מער פאַרשאַרפטע עקאָנאָמישע און פּאָליטישע קאַמפּן. מיר האָבן אויך א ריזיקן אופשטייג אינעם ראַטנפאַרבאַנד איז פאַרבינדונג מיטן אָנהײב פונעם פינפֿיאָר־פּלאַן.

האַבנדיק דאָס אלץ אינזינען, דאַרפן מיר שטעלן אויך די פראגע וועגן אונדזער לײטעראַטור איז אַט דער צײַט. ס'איז אויסגעוואָקסן א גרופע שרייבער, פּראָלעטאריש־אַרײַענטירטע, וועלכע וואקסן אריין אין דער ארבעטער־באוועגונג און וואקסן ארויס פון דער קלײנפירגערלעכער וועלט. די בורזשאזע טעאָריע זאָגט, אז דער שרייבער איז העכער פונעם לעבן. ער איז דער פירער פונעם לעבן. דער שרייבער איז א פרייער מענטש, וואָס קײנער קאָן נישט דיקטירן זײַן פּרײַען גײסט. טאַלאַנט אַלײַן איז א ווערט פאַר דער מענטשהײַט און פאַרן ארבעטער־קלאַס אויך. מיר אָבער האלטן, אז דער שרייבער איז א טייל פונעם לעבן, נישט דער פרימאַט. דער פרימאַט איז די סאָציאַלע מאטעריע. די בורזשאזע האָט מיט איר פּרײַער קאָנקורענץ געשאפן די איליוזיע וועגן דער פּרײַהײַט פונעם שרייבער. אויך איז שעקספירס צײַטן האָט מען געפּאָ־דערט פונעם קינסטלער, ער זאָל שאפן זאַכן, וואָס זאָלן דינען דעם דעמל־טיקן הערשנדיקן קלאַס. מיר קענען דעריבער אויך פּאָדערן פון די שרייבער, זיי זאָלן באפרידיקן די באדערפענישן פון אונדזערע לײענער. מיר ווילן זיי באַיינפלוסן איז אונדזער גײסט. טאַלאַנט אן און פאַר זיך אינטערעסירט אונדז נישט. א טאַלאַנט קען אַמאָל זײַן שעדלעך פאַר דעם ארבעטער־קלאַס. „די פּרײַהײַט“ נעמט אפּ זיך די פאַראַנטוואָרטלעכקײַט צו רײַדן איז דעם נאָמען פון די קעמפּערישע אוואַנגאַרד־עלעמענטן פון דעם ארבעטער־קלאַס. „די פּרײַהײַט“ דרוקט ארום 30 דערצײלונגען א כוידעש. מע קען רעכע־נען, אז איז מעשעך פון א כוידעש צײַט ווערן גערוקט אין דער „פּרײַהײַט“

90 בעלעטריסטישע זאכן. אינ וואָס פאר א בעלעטריסטיק נייטיקן מיר זיך זיכ סטאמ טשיקאווע זאכן זינען פאר אונדז ניט אינטערעסאנט. מיר געמינען זיך אפן שלאכטפעלד. אונדזער רעוואָליוציאָנערן ארבעטער-לייענער דארפ מען געבן מאַמאָשעסדיקע אמוניציע. פאר אימ איז ניט גענוג, מע זאָל אימ אונ-טערהאלטן, פארוויילן. מע דארפ אויך שרייבן, ווי מיט א שווערד אינ האנט. דאָס מיינט ניט, אז מיר באַרענעצן אונ פארשמעלערן דאָס שאַפן. דאָס לעבן פון דעם ארבעטער-קלאַס איז ניט ענג — עס איז ברייט, ווי די מענטש-הייט, ווי די צוקונפטיקע קאָמוניסטישע אָרדענונג.

אונדזער שרייבער דארפ זיך ווייניקער באשעפטיקן מיט דער פאראנגע-הייט, ווייניקער מיט סטאמ מענטשן, מיט מענטשן ביכלאל. ער דארפ קוקן אפ אלץ פון דעם שטאנדפונקט פון א קעמפנדיקן קלאַס, מיט קלאסנ-אויגן. פון אַט דעם שטאנדפונקט דארפ ער זען דאָס מאטערעלע, גייסטיקע, פאָלי-טישע און קולטורעלע אי פונעם נעכטן, אי פונעם היינט, אי פונעם מאָרגן. „די פרייהייט“ מוז זיין א לעבעדיקע צייטונג — צופיל פסיכאָלאָגישער אנאליז, צופיל זעלבסטגריבֿלעריי איז ניט גוט פאר אונדז. מיר דארפן קורצע דערציי-לונגען, מאַקסימום אועלע, וואָס זאָלן גיין צוויי און דריי מאָל אינ פאָר-זעצונגען. זי לאנגע מוזן שוין האָבן אזא צוצינג-קראַפט, עס זאָל דעם לייענער האלטן פריש, ער זאָל נישט פארגעסן. אמבעסטן דארפן מיר דער-ציילונגען קורצע, לעבעדיקע, שנעלע, דינאמישע, געילטע, מיט עקספרעס-טעמפן.

זייער שטימונג דארפ זיין אן אגרעסיווע, ניט קיינ ייעש-און העוועל-האוואָלימ (פעסימיזם) שטימונג, וועלכע איז קעגן אונדזער אידעאָלאָגיע, קעגן אונדזער פסיכאָאידיישער איינשטעלונג.

די שרייבער האָבן נאָך ברייט ניט געשריבן וועגן דעם אמעריקאנישן ארבעטער-קלאַס. זיין טאָגעטעגלעך לעבן, זיינע קאמפן זיינען נאָך ווייניק בא-רייט. זיי האָבן נאָך ניט געמאָלט דעם אמעריקאנישן קאפיטאליזם, דעם אומ-געהייערן ריז, וואָס די כליעס פון אפאָקאליפסוס זיינען קעגן אימ א קינדער-שפיל. זיי האָבן אימ נאָך ניט דערזען. מאָלן דעם אמעריקאנישן קאפיטאליזם איז א וויכטיקע אופגאבע פאר די פראָלעטארישע שרייבער.

„די פרייהייט“ דארפ האָבן קינסטלערישן רעפאָרטאזש. ניינ צענטל פון דער רוסישער ליטעראטור, וועלכע איז בארימט איבער דער וועלט, באשטייט פון קינסטלערישן רעפאָרטאזש (אָליגין רופט אָן אועלכע נעמען, ווי טאנ-באָנאָראו, גוסיעוו-אַרענבורגסקי א. א., וועמעס ווערק ער באצייכנט אלס קינסטלערישן רעפאָרטאזש). אויך א גרויסער טייל פון דער יידישער ליטע-ראטור באשטייט פון קינסטלערישן רעפאָרטאזש. אינ אמעריקע האָט מען דאָס קימאט ווי ניט געשאפן. אונדזערע שריפטשטעלער גייען ארום מיט פארמאכ-טע אויגן. עס איז דאָ א פוילע יידישקייט אינ אמעריקע, צום ביישפיל, וועל-כע מע דארפ ווייזן. אינ ניר-יאָרק לעבט, צום ביישפיל, א מיליאָן נעגערס, וועלכע מע דארפ באשרייבן. אָט די האלב-קינסטלערישע ווערק זיינען ניט בלויז וויכטיק פאר דער „פרייהייט“, נאָר אויך פאר די שריפטשטעלער. „די

פרייהייט" דארפ האָבן אַזעלכע 60 רעפּאָרטאזש־שאפונגען און 30 דערציילונגן גען יעדן כוידעש.

דער „פרייהייט־שרייבער־פאריינ וועט דארפן פון זיך אויסקלייבן א קאָמיטעט, א סאָרט פארמיטלונג־אינסטאנצ, וואָס זאָל צושטעלן דער „פרייהייט־אַט דעם נייטיקן מאַטעריאַל, — פארענדיקט אַלגיין.

נאָכדעם האָט זיך אנטוויקלט א דיסקוסיע, אינ וועלכער עס האָבן זיך באטייליקט די כאוויירימ: פ. שווארצמאן, ב. מאָזער, כאווער־פאווער, דאוויד־מאן, פאָמעראנצ, פרידמאן, שיפריס, פלאטנער, ווייסמאן, פערל־אָוו, קאָנ, דרוקער א. א. די כאוויירימ פרוון אוועקשטעלן די פראגע וועגן דער באַ־ציונג פון דער „פרייהייט" צו די יונגע פראָלעטארישע שרייבער, פון וועלכע ס'איז באשטאנען קימאט די גאנצע אארדיטאָריע. זיי ווייזן אָן, אז די לעצטע ארטיקלען פון אַלגינען האָבן אַנשטאָט אופמונטערן די יונגע שרייבער, זיי אומבארעכטיקט אטאקירט. דערמיט האָט מען בלויז נאָכמער געהויבן דעם פּרעסטיזש פון די „מיטלויפער" אין דער „פרייהייט", און דאָס איז א פאַלשער שריט. זיי האָבן אָנגעוויזן, אז די „מיטלויפער" שרייבן שעדלעכע זאכן אין דער „פרייהייט", און אז מע פירט אין דעם הינזיכט אן אַפּאָרטוניסטישע ליניע. פון די יונגע פאָדערט מען באלד הונדערט פראָצענט פראָלעטארישקייט, און די „מיטלויפער" לאָזט מען שרייבן וואָס זיי ווילן. עס דארפן זיי אן אויסגעהאלטענע ליניע צו אלעמען. זיי האָבן אויך אָנגעוויזן, אז די יונגע פראָלעטארישע שרייבער אנטוויקלען זיך אלץ מער אידעאָלאָגיש און קינסט־לעריש. אסאך פון „יוניאָן סקווער" האָבן אויך געשאפן קינסטלערישן רעפּאָר־טאזש. עס איז ניט געווען קיין אָרגאניזאציאָנעלע און כאווערישע באַציונג מיצאד דער „פרייהייט" צו די יונגע, עס טאָרן ניט זיי אַווינע מיטארבעטער פון דער „פרייהייט", וואָס מע זאָל זיך צו זיי פארהאלטן פרעמד. אריינגע־שיקטע דערציילונגען לינג אָפּ יאָרן לאנג און פוילן. מע דארפן ניט פאר־שווינגן אינגאנצן קיין שלעכטע ביכער, נאָר מע דארפן זיי קריטיקירן. מע קאָן ניט שרייבן נאָר אַזעלכע זאכן, וואָס זיינען צוגעפאסט פאר א טעגלעכער צייטונג. די פרייהייט דארפן האָבן מער ליטעראריש־קריטישע ארטיקלען. זי דארפן העלפן ארויסגעבן זאמלביכער פון די יונגע. די פראָלעטארישע שרייבער־אָרגאניזאציע „יוניאָן סקווער" האָט געטאָן א וויכטיקע ארבעט פאר דער אידעאָלאָגישער אויסבילדונג פון אירע מיטגלידער, און מע דארפן אָפּווארטן מיטן פאנאנדערלאָזן זי: מע דארפן זי לאָזן עקזיסטירן זייט־בא־זייט מיט דעם „פרייהייט־שרייבער־פאריינ.

אפ אָט זי אלע בארירטע פראגעס האָט כ' אַלגיין אַווי געענטפערט אין זיין שלום־וואָרט:

„די פרייהייט" אליינ האָט דורכגעמאכט אן עוואָלוציע אין איר באַציונג צו די יונגע פראָלעטארישע שרייבער. ס'איז געווען א צייט, ווען מע האָט זיי באהאנדלט, ווי שטרוי, כאלאטנע". דאָס איז געווען פאלש און אומפאר־אנטוואָרטלעך. אין דער פרעמדקייט איז אָפטמאָל ניט געווען קיין בייזער ווילן. מע איז פאָשעט געווען צופיל פארנומען אפ אנדערע פראָנטן. דאָס,

וואָס מע האָט ניט קריטיקירט, פארשוויגט און ניט געשריבן, איז געווען איי-
נער פון די גרעסטע פעלערן פון דער „פרייהייט“. אסאך מאָל איז אָבער ניי-
טאָ, ווער ס'זאָל שרייבן.

עמעס, מע האָט דורכגעלאָזט אידעאָלאָגיש-אָפּוויגלערישע ליטעראַטור. דאָס
דארף מען אין דער צוקונפט אויסמיידן. מע דארף זיין מער פּאַרזיכטיק, מער
איבערקלייבעריש. אויך די יונגע „פרייהייט“-שרייבער האָבן נאָך אַן א שיר
אָפּוויגט אין זייערע ווערק, ווי סימבאָליסטישע, פעסימיסטישע, לומפן-פּראָלע-
טארישע א. א. וו. דאָך איז אָט דאָס די „פרייהייט“-גרופע, פון וועלכער מיר
וועלן שעפּן קאָמוניסטישע ליטעראַטור.

מע דארף געבן דעם עמעס פונעם ארבעטער-לעבן, דעם עמעס פון דער
היסטאָרישער עפּאָכע. מע דארף באלויכטן דעם בעסערן טיפּ ארבעטער אין
דער ליטעראַטור, דעם ארבעטער מיט א פירנדיקן אידעאל. די אופגאבע פון
קונסט איז אויך אידענטיפיקאציע מיט די געשאפענע העלדן פון די ווערק.
מע דארף מארקסיסטיש און פּראָלעטאריש זען דאָס לעבן פון דעם ארבעטער.
מע דארף ניט בלוזן געבן די פאבריק, נאָר אויך שרייבן וועגן גאנצן קאפיטא-
ליזם, געווען דורך א מארקסיסטישן פּראָזשעקטער. מע קען אויך וועגן פאב-
ריק און ארבעטער שרייבן קאָנטרעוואָליזאָניזירע ליטעראַטור.

די היינטיקע פארזאמלונג איז אליין אן אידעאָלאָגישע ארבעט, א סטימול
צו ארבעט. דאָס צושטעלן מאטעריאל פאר דער „פרייהייט“ איז ניט דער
איקער. מאטעריאל איז טאקע אויך א סטימול, נאָר מיר זיינען אויסן אסאך זאכן.
„יוניאָן סקווער“ איז אידעאָלאָגיש נאָך ניט קיין פארענדיקטע גרופע. דער
„פרייהייט“-שרייבער-פאריין וועט אויך קענען טאָן אלע ארבעטן פון „יוניאָן
סקווער“. אין דער ארבעט פון גרייטן מאטעריאל פאר דער „פרייהייט“ קען
זיך אמאָל בעסער אויסקריסטאליזירן די אידעאָלאָגיע, ווי דורך דיסקוסיעס אין
„יוניאָן סקווער“. א רעדאקציע איז אַ לאַבאָראַטאָריע פון אידעאָלאָגיע. דער
קאָמיטעט פונעם שרייבער-פאריין וועט דארפן זיין די רעדאקציע פון
דעם בעלעטריסטישן טייל פון דער „פרייהייט“. איך גלייב, אז אין דעם קאָ-
מיטעט וועט אויך אריינגיין איינער פון דער רעדאקציע פון דער „פרייהייט“.
דער קאָמיטעט וועט דארפן צוזאמענעמען, דורכקוקן, סאָרטירן, צוועקטמאכן
סיי דעם קינסטלערישן מאטעריאל, סיי דעם רעפּאָרטאזש.

דער פאריין וועט דארפן צושטעלן ניט בלוזן קורצע דערציילונגען און
רעפּאָרטאזש, נאָר אויך גרעסערע זאכן פארן „האמער“ און ראָמאנען פאר דער
„פרייהייט“. דער קאָמיטעט וועט דארף האָבן אן אויג אפּ אלע מיטגלידער, פּאָדערן
פון זיי זאכן און ארויסקריגן פון זיי זאכן, צו וועלכע זיי זיינען אַמבעסטן
קוואליפיצירט. „די פרייהייט“ וועט העלפן ארויסגעבן זאמלביכער. דער פאריין,
ווי א הילפס-אָרגאניזאציע פון דער פארטיי, וועט אויך קענען אַינאַרדענען
ליטעראַרישע אָונטן און פארשיידענע אונטערנעמוגען. דער פאריין וועט אויך
דארפן זען אנטוויקלען יונגע קריטיקער פון די אייגענע רייען.

ס'איז דערנאָך אויסגעוויילט געוואָרן א צענטראל-קאָמיטעט פון דעם פא-
ריין אין באשטאנד פון 5 פּערזאָנן. איין פלאצ איז רעזערווירט געוואָרן פאר

אינעם, וועמען, יוניאָן סקווער" וועט באשטימען. די מיטגלידער פון, יוניאָן סקווער" זיינען נאָך ניט געווען איבערצייגט אין דעם פּאַרצוג פון דעם נייעם שרייבער-פאריין. זיי האָבן זיך דעמלט נאָך ניט געוואָלט אינגאנצן פאנאנדער-לאָזן. באזונדערס איז פאר זיי ניט געווען קלאָר די ספעציעלע אופגאבע פון צושטעלן בעלעטריסטישן מאטעריאל פאר דער, "פרייהייט", וואָס אַלגיין האָט אוועקגעשטעלט פאר דעם נייעם שרייבער-פאריין. דערפון האָבן זיך גענומען די רעזערוואציעס. מיט דער צייט אָבער האָט זיך די פּראָלעטארישע שרייבער גרופע, "יוניאָן סקווער" אינגאנצן ליקוידירט.

קיינ סאך האָט אָבער דער, "פרייהייט"-שרייבער-פאריין ניט באוויזן אופ-צוטאָן אין די קורצע עטלעכע כאראַקטישע פון זיינע עקזיסטענצ ביו דער, "ציענ-וואקסנאליע". כוזדעם זיינען דאָס געווען די הייסע זומער-כאראַקטישע אינ-יאָר, ווען עס ווערט אָפגעשוואכט די ארבעט ספעציעל איז אלע קולטורעלע אָרגאניזאציעס. דאָך איז דער פאריין מאכמעס אסאך טיימיג געווען וויכטיק אינעם קאמפ פאר א פּראָלעטארישער ליטעראטור אינ אמעריקע. אייניקע מאַטיוון האָבן איך שוין פריער אָנגעוויזן.

בא דער גרינדונג פונעם פאריין האָט כ' אַלגיין צום ערשטן מאל עפנטלעך אנערקענט, אז בא דער, "פרייהייט" און בא דער "ידעסקיע" איז געווען אן אָפּאָרטוניסטישער צוגאנג צו די פראגעס פון ליטעראטור. צום ערשטן מאל האָט ער עפנטלעך צוגעגעבן, אז רייזען, און ניט נאָר רייזען, איז א קלאסישער קליינבירגערלעכער שרייבער, כאַטש איז דער, "פרייהייט" גופע האָט מען נאָך אוועקע באהויפטונגען ניט געקאָנט געפינען ביזן דעזערטירן פון די קליינביר-גערלעכע, אריבערגעקומענע."

צום ערשטן מאל האָט, די פרייהייט" און די "ידעסקיע" פּאַרגעשלאָגן גייטיקע, אָרגאניזאציעלע און אפילע פינאנציעלע הילפ פאר דער יונגער פּראָלעטארישער ליטעראטור (ארויסגעבן זאמליכער א. ד. ג.).

מיט דעם, "פרייהייט"-שרייבער-פאריין האָט זיך פאקטיש אָנגעהויבן דער, "פּראָלעטפענ-עטאפ" איז דער אמעריקאנישער פּראָלעטארישער ליטעראטור. די גרינדונג פונעם פאריין דורכ די פירער פון דער, "פרייהייט" און פון דער "ידעסקיע" איז גלייכצייטיק געווען אן אויסדרוק פון די פארשארפטע קאמפן און פארשטארקטע רייבונגען און קאָנפליקטן מיט די פּאַטענציעלע דעזערטי-רער פון דער, "פרייהייט". פון אויבנופ האָט זיך נאָך געקענט דוכטן, אז אלץ איז רויק אפן, "פרייהייט"-פּראָנט מיט די, "אריבערגעקומענע" שרייבער, ס'איז אָבער געווען די שטילקייט פאר א שטורעם. עס איז שוין גע-ווען א פּאַרגעפיל פון דעם שפעטערדיקן פאראט פון די אזויגערופענע, "מיט-לויפער". "די פרייהייט" האָט דערפילט, אז זי דארף מער באפעסטיקן די איי-גענע פּאַזיציעס, אז זי דארף פארשטארקן אירע געטרייע מאכעס צו קענען אָפּשלאָגן דעם אָנוואקסנדיקן אָנגריפ פון דעם סוינע. די לופט איז געוואָרן אַלץ הייסער: עס האָבן זיך שוין אָפּטער געהערט די סטראשוניקעס פון די, "מיט-לויפער" צו פארלאָזן די, "פרייהייט". די ארבעטער האָבן אלץ העכער אָנגע-הויבן פּראָטעסטירן קעגן דער טשאַנדליקער ליטעראטור פון די, "בארימטע"

שרייבער אין דער „פרייהייט“. דאָס איז אויך געווען א רעזולטאט פון דעם, וואָס די רעוואָליוציאָנערע באוועגונג איז אמעריקע האָט גענומען גיין בארג-ארום.

דאָס אלץ האָט זיך באזונדערס בוילעט ארויסגעוויזן אין דער דיסקוסיע, וואָס איז געפירט געוואָרן אין דער „פרייהייט“ וועגן דער ניי-געגרינדעטער „יידישער קולטור-געזעלשאפט“, אין וועלכער לייוויק איז געווען סעקרעטאר, און מענאכעם — פארוואלטונג-מיטגליד. היינט קלינגט עס ווילד, אז מיטארבע-טער פון דער קאָמוניסטישער „פרייהייט“ זאָלן זיין קאָלעפּל אין א קליינפיר-גערלעך-יידישיסטישער קולטור-געזעלשאפט. די יידישע רעוואָליוציאָנערע אר-בעטער, די ליינער פון דער „פרייהייט“ האָבן טאקע קעגן דעם שוין דעמלט אָסן פראָטעסטירט. די קאָנפערענצ פון די ארבעטער-קלובן (אפריל 1929) האָט טאקע אָנגענומען א רעוואָליוציע, אין וועלכער לייוויק און מענאכעם זיינען אופגעפאָדערט געוואָרן „ארויסצוקומען אָפן און זאָגן, מיט וועמען זיי שטייען — מיט די ארבעטער, אָדער מיט דער ארבעטער-פיינטלעכער „קולטור-געזעל-שאפט“.

דעם 12-טן מיי 1929 האָבן לייוויק און מענאכעם אפ דער אופאָדערונג געגעבן פאָלגנדיקע ענטפערס. לייוויק האָט אין זיין „דערקלערונג“ געשריבן: „צווישן די רעוואָליוציעס, וואָס די ארבעטער-קלובן-קאָנפערענצ האָט אָנגענומען (געדרוקט אין „פרייהייט“ 25-טן אפריל), איז דאָ אויך א רעוואָליוציע וועגן דער יידישער קולטור-געזעלשאפט. די רעוואָליוציע דערקלערט די קול-טור-געזעלשאפט פאר אן ארבעטער-פיינטלעכער אינסטיטוציע. צום סאָפּ פון דער רעוואָליוציע ווערט געפאָדערט פון מיר און מענאכעם, מיטארבעטער פון „פרייהייט“ און אויך מיטגלידער פון דער קולטור-געזעלשאפט, אז מיר זאָלן „ארויסקומען אָפן און זאָגן, מיט וועמען מיר שטייען, מיט די ארבעטער, אָדער מיט דער ארבעטער-פיינטלעכער קולטור-געזעלשאפט“.

קומט מיר אויס מאָדנע אָט די דאָזיקע אופאָדערונג. און מאָדנע קוקט עס מיר אויס דערפאר, וואָס זי ווערט געווענדעט צו מענטשן, וואָס זייער מיי-נונג וועגן דער קולטור-געזעלשאפט האָט מען ניט אויסגעהערט פריער איידער מע האָט אָנגענומען די רעוואָליוציע, נאָר מע שטעלט זיי אוועק פאר א פאקט, פאר אן אָנגענומענעם באשלוס און מע פאָדערט פון זיי, אז זיי זאָלן ארויס-קומען און דערקלערן א.א.וו. ווי איז אָבער, אז איך בין ניט מאסקים מיט דער דאָזיקער רעוואָליוציע, ווי איז, אז איך האלט, אז די קאָנפערענצ האָט ניט ריכטיק אָפגעשאצט די צוועקן פון דער קולטור-געזעלשאפט? וואָס זאָל איצט זיין? איך בין ניט קיין מיטגליד פון קיין קלוב און אויך ניט געווען קיין דעלעגאט אפ דער קאָנפערענצ — איז פאר מיר בעמיילע ניט בינדנד א רעוואָ-ליוציע, וועלכע איך האלט פאר א ניט ריכטיקע. און מיט וואָס פאר א רעכט ווערט פון מיר געפאָדערט איצט א דערקלערונג, אין דער צייט, ווען מע האָט מיך אפילע ניט געלאדן צו דער קאָנפערענצ אויסצוהערן מיין מיינונג?

לייוויק האָט, אויבארומ, דערקלערט, אז ער אלס אן אומפארטייגער איז ניט מעכועו זיך אונטערצווארפן צו די רעוואָליוציעס, וואָס ווערן אָנגענומען

אפ קאנפערענצן פון דעם, קעמפערישן טייל פון אונדזער יידישער ארבעטער-שאפט, דאָס הייסט, פונעם קאָמוניסטישן טייל אירן. ער וויל ניט אונ קאָן ניט דערלויבן, אז אפילע דער דאָזיקער טייל זאָל שטיין איבער אימ און דיק-טירן א געוויסע אופירונג. ער זאָגט דאָרטן: „דער קעמפערישער טייל פון אונ-דזער ארבעטערשאפט איז דאָ אין לאנד נאָך ניט קיין מערזוכע-מאכט“.

מענאכעם פארפיקטלעכע לייוויקס געדאנקען. ער רעדט אָפן וועגן זיין „שוואַלזויקייט“ נעבעכ לעגאבע דער קאָמוניסטישער פארטיי.

וואָלט כ' אָלגינס ארטיקל אויסגערריקט זיינע פערזענלעכע מיינונגען—פרוביר איך—מיט אן אויסזיכט אפ מער אָדער ווייניקער קלעפ—צו פאָלעמ-זירן מיט אימ. אָבער ווען איך ווייס, אז דורכ כ' אָלגינען רעדט די פארטיי און איר שטעלונג צום איינע—וואָלט עס געווען א ריין דאָנקיכאָטישע אונ-טערנעמונג זיך צו פארמעסטן אפ א פאָלעמיק מיט דער פארטיי. איך האָב שוין אין דער „פרייהייט“ פאָלעמזירט, ניט היינט געדאכט, און איך ווייס שוין דעם טאם דערפון“.

מיט איין וואָרט, די פארטיי שטייט אימ ווי א ביין אין האַלדז. די עצעם גרינדונג פון דער קולטור-געזעלשאפט איז געווען א פרוו פונעם קליינביר-גערטום צו פארפעסטיקן זיינע פאָזיציעס אינעם קאמפ קעגן דער דערפאָלגרייכער קאָמוניסטישער קולטור-ארבעט, צו שאפן א באזע פארג קאמפ קעגן דער קאָמו-ניסטישער אָנפירונג, אריינצוציען האָרעפאשע און ארבעטער-מאסן אין דער ווירקונג-ספערע פונעם נאציאָנאליסטישן קליינבירגערטום. לייוויק, מענאכעם און רייזען האָבן געגרינדעט די קולטור-געזעלשאפט, קעדיי צו האָבן א בייטש קעגן די וואקסנדיקע פאָדערונגען פון דער קאָמוניסטישער אָנפירונג, קעדיי צוצוגרייטן א באפעסטיקטן פלאץ, ווהיגן זיי זאָלן קענען אָפטרעטן, ווען די קראַסנ-ליניע אין דער „פרייהייט“ וועט שארפ געצויגן ווערן. דאָס איז שוין געווען אן אָנזאָג אפ זייער שפעטערדיקער דזערטירערעיי.

און דערפאר טאקע האָט דאָס דער צוזאמענפאָר פון די ארבעטער-קלובן שוין אין אָנהייב 1929 אָנגענומען די רעזאָלוציע, וואָס האָט אופגעפאָדערט לייוויקן און מענאכעמען צו דערקלערן, מיט וועמען זיי שטייען—מיט די אר-בעטער, צי מיט דער ארבעטער-פיינטלעכער קולטור-געזעלשאפט. לייוויק און מענאכעם האָבן אָבער געענטפערט, אז זיי שטייען מיט דער ארבעטער-פיינט-לעכער קולטור-געזעלשאפט, און ניט מיט די ארבעטער. דער צאָרג פון די ארבעטער קעגן זיי האָט אלץ מער געשטייגט. נאָך זייערע „דערקלערונגען“ זיינען זיי פונדעסטוועגן פארבליבן אין דער „פרייהייט“, זיי האָבן זיך אָבער אָנגעהויבן פילן אלץ עריגער אין דער רעדאקציע גופע. מע האָט אָנגעהויבן פאָרויכטיקער דרוקן זייערע זאכען. מע האָט אפילע א ריי זאכען זייערע זיך אָפגעזאָגט אינגאנצן צו דרוקן. דאָס איז עפנטלעך ארויסגעשווומען דורכ א סקאנדאל אפ דעם בערגלעסאָנ-באנקעט אָנהייב 1929 אין ניו-יאָרק.

צום באנקעט, וואָס, די פרייהייט האָט איינגעאָרדנט פאר בערגלעסאָנען, זיינען איינגעלאדן געוואָרן די שטענדיקע און נאָענטסטע מיטארבעטער, ווי אויך א צאָל יונגע פראָלעטארישע שרייבער און די אָנגעזעענסטע טוער פון

דער יידישער רעוואָליוציאָנערער ארבעטער-באוועגונג. פון ביידע זייטן האָט מען אָנגעהויבן ארויסלייגן קריוודעס און טיינעס.

מע האָט דעמלט אויך ארויסגעשטעלט טיינעס צו בערגעלסאָנען, או ער האָט זיך נאָך אָרגאניזשט נישט אַינגעגלידערט אין דער רעוואָליוציאָנערער ארבעטער-באוועגונג, אז ער כאווערט זיך נאָך אפילע מיט אזעלכע בורזשואזע קולטור-אונ-ליטעראטור-קרייזן און יעכידים, וואָס זיינען אָפּענע סאָנימ פונעם ארבעטער-קלאס א. ד. גל. נאָך גרעסערע טיינעס האָבן די פירער פון דער „פרייהייט“ און פון דער ייִדסקציע ארויסגעשטעלט צו לייוויקן און צו מענאכעמען.

די לעצטע האָבן געענטפערט מיט קעגנ-טיינעס, אז מע קריוודעט זיי, אז די ליניע פון דער „פרייהייט“ איז צו א שארפע, אז מע האָט אין דער „פרייהייט“ נישט גענוג ליבע און מע האָט גאָר א פאלשע באציאונג צו ייִדיש און צו ייִדישער קולטור.

מענאכעם האָט בא אָט דער געלעגנהייט אויסגעזאָגט דעם „סאָד פון דער רעדאקציע“, אז מע האָט זיך אָפּגעזאָגט צו דרוקן זיין פּאָעמע „אפ די כורוועס פון דער באסטיילע“. ער האָט זי איבערגעלייענט אפן באנקעט און געפאָדערט דאפּקע פּונ בערגעלסאָנען א מיינונג, אז די פּאָעמע איז א רעוואָליוציאָנערע, ווי ער אליין מיינט, און אז מע האָט זי דעריבער געדארפט דרוקן. כ' אָלגין האָט דעמלט באוויזן, אז כאָטש עס רעדט זיך וועגן דער „באסטיילע“, איז אָבער די פּאָעמע א קאָנטרעוואָליוציאָנערע. דערפאר האָט ער זיך אָפּגעזאָגט אָפּצודרוקן זי אין דער „פרייהייט“. בערגעלסאָן, געדענק איך, האָט דעמלט געגעבן א „דיפּלאָמאטישן“ ענטפער. ער האָט געזאָגט, אז מענאכעם פּאָעמע איז שוואַך קינסטלעריש, און דערפאר אליין וואָלט ער זי נישט געדרוקט. אינ-דערעמעסן איז זי געווען שוואַך קינסטלעריש טאקע דערפאר, ווייל זי איז געווען אנטפּראָלעטאריש, ווייל זי איז געווען פאלש און האָט נישט געשטימט מיט דער ווירקלעכקייט.

דער סקאנדאל-כאראקטער פונעם באנקעט האָט אויך אופגעדעקט די וואקסן-דיקע קאָנפליקטן צווישן דער „פרייהייט“ מיט די „אריבערגעקומענע“, אופגע-געדעקט זעם אלץ גרעסער ווערנדיקן טהאָם צווישן די רעוואָליוציאָנערע אר-בעטער מיט די קלוימערשטע מיטלויפער. ס'איז אלץ קלאָרער געוואָרן, אז מע דערנענטערט זיך צו א פארשארפטן קאמפ, צו א ריט, און „די פרייהייט“ האָט זיך געגרייט צום שטורעם.

דער „פרייהייט“-שרייבער-פאריין צעשטערט די לעגענדע פון די אנטלאָפּע-נע, אז זיי זיינען אוועק קלוימערשט דערפאר, ווייל בעשאַס די פאלעסטינער געשעענישן איז „די פרייהייט“ פּלוצים „אראָפּ פון זינען“, אז זיי זיינען „גאָט די געשאַמע שוויק“. די גרינדונג פונעם פאריין צעשטערט די פארשפרייטע פאָרשטעלינג, אז די דעזערטירער פון די „בארימטע“ שרייבער איז געווען אן אומדערווארטער אקט, א דונער פון לויטערן הימל. אויך באווייזט אונדז דער „פרייהייט“-שרייבער-פאריין, אז דער „פּראָלעטפענ“ איז געגרינדעט גע-וואָרן ווייט נישט צופעליק און נישט אפ קיינ ווילן באַדן. ער באווייזט אונדז קלאָר, אז די לופט איז אלץ מער געוואָרן אָנגעפילט מיט פולווער, אז די ציענ-

וואקאנאליע איז בלויז געווען דאָס פּייער, פון וועלכן דער אופרײַס איז געקומען, אז דער „בונט“ איז ניט מיטאמאָל ארויסגעשפרונגען, — אויב נישט דער דאָ-זיקער מאָמענט, דאָס דאָזיקע פּייער, וואָלט זײַן א צווייטער מאָמענט. זײ וואָלט אלצײַנס דעזערטירט אינעם לאַגער פונעם סוינע. פּרײַער אָדער שפּעטער — די שײַדונג וואָלט אלצײַנס געקומען.

די גרינדונג פון דעם „פּרײַהײַט“־שרײַבער־פּאַרײַן האָט באוויזן, אז שױב לאנג פּרײַער פאר דער צײַענ־וואקאנאליע זײַנען רײַפ געוואָרן די קויכעס פאר א פּראָלעטארישן שרײַבער־פּראָנט, פאר „פּראָלעטפּענ“. אָט דאָס איז דער וויכ־טיקסטער באטייט פונעם „פּרײַהײַט“־שרײַבער־פּאַרײַן. דערפאר דארף ער בא־טראכטן ווערן פארן לעצטן טרעפֿ צום „פּראָלעטפּענ“.

II. דער פארבאנד פון פראלעטארישע
שרייבער אין אמעריקע "פראלעטפענ"

„כ'האָב אָפּגעשניטן מיט דער נודנער בירגער־וועלט :
מיט הארטן העמד און ווייבן קרעסל,
א הויכע באריקארע אופגעשטעלט
צווישן מיר און דיכטער—באלעבעסל.

א בליצ האָט נאָענט פון מיר דערלאנגט א קראכ,
אן אלטן בוים אין צווייען אופגעשפּאַלטן,
האָב איך געטאָן א כליפע און א לאכ,
און מער האָט שוין מיין כאָכמע ניט גענאָלטן.

... אוועק די צייט פון שיינ געקרויזטע ווערטער,
אוועק די צייט פון פראזן ווי שיפּאַן.
אפ א שטריק פון שטעכעדיקע פלאקסן—
צי איך איצטער מינע ווערטער אָן.

עס שמעקט ניט מער מיין ליד מיט מיידל (שענסטער),
נאָר טערפקע איז עס ווי א ווילדע טרויב.
אָנשטאָט דורכ לאנגע הויכקאָלירטע פענצטער—
זע איך איצט דאָס לעבן דורכ א פּראָסטער שויב.

מינע הענט פארקויטיקטע מיט ארבעט,
צעכראסטעט ברייט דער קאָלנער פון מיין העמד,
בין איך מער ניט צווישן „אָ“ און „עפּשער“
אין דער רויטער איינצוואנג פארקלעמט.

איצטער איז מיין וועג א גלייכער ווי א ווירע,
און וואָס עס ווארט באַם סאָפּ, דאָס ווייס איך וויל—
אָדער דורכגעריסן מיט צייג און נעגל,
אָדער... א קויל“.

(מוישע נאדיר—דריטער פּעריאָד)

דער „פּראָלעטפּענ“ איז געגרינדעט געוואָרן דעם 13-טן סענטיאבער 1929.
ער איז שוין געקומען צום לעבן אין נאָר אן אנדער פּעריאָד, אין דעם דריטן
פּעריאָד, ווען „א בליצ האָט נאָענט פון מיר דערלאנגט א קראכ, אן אלטן בוים
אין צווייען אופגעשפּאַלטן“, ווי נאדיר זאָגט. ס'איז געווען אנערעכ איין כוידעש
פאר דעם בארימטן „קראכ“ אפ דער וואָלטטריטער בירזשע¹. ס'איז געווען

¹ וואָל טריט איז א גאס אין ביר־יאָרק, ווו עס געפינען זיך די גרעסטע פינאנצ-בירזשעס
און בענק פון אמעריקע.

אנערעכ א כוידעש נאָכ דעם פאלעסטינע-קראכ, נאָכ די בלוטיקע געשעענישן
אינ פאלעסטינע.

ערשט דעם 11-טן אווגוסט 1928 האָט דער אמעריקאנישער פרעזידענט הר-
ווער דערקלערט: „מיר אין אמעריקע זײַנען איצט נעענטער צום ענדגילטיקן
טריומפ איבער אָרעמקײט, ווי ווען ס׳ניט איז פריער אין דער געשיכטע פון
וועלכן ט׳ניט איז לאַנד“. און מיט איינ יאָר שפעטער איז געקומען דער קראכ
אפ וואָל סטריט, וועלכער האָט שוין איצט ארומגעכאפט די גאנצע קאפיטא-
ליסטישע וועלט. דער פאלעסטינער קראכ איז אויך געווען פון דעם גרעסטן
באטייט אינעם לעבן פון די יידישע ארבעטער-מאסן, ווייל ער האָט אופגע-
דעקט דעם באַנקראַט פון דעם צײַנום.

אמעריקע איז לאַנג באטראכט געוואָרן, אלס די „גאַלדענע“ מעדינע, אלס
דאָס לאַנד פון אומבאגרינצטע מעגלעכקײטן, פון שיר ניט אייביקער עקאָנאָ-
מישער „פראָספעריטי“ (אופבלי). אמעריקע איז באטראכט געוואָרן, אלס דאָס
אומבאזיגארסטע קאפיטאליסטישע לאַנד, אלס די בעסטע פעסטונג קעגן פראָ-
לעטארישע רעוואָלוציעס, שיר ניט אלס א לעגענדאר קאפיטאליסטיש לאַנד.
אַט די קאפיטאליסטישע איליוזיעס זײַנען געווען אזוי מעכטיק, אז זײ האָבן
געפונען אַן אָפּקלאַנג אפילו אין די רײען פון דער קאָמפארטיי אין אמעריקע.
אפילו צווישן די מיטגלידער פון דער קאָמפארטיי האָבן זיך געפונען אזעלכע,
וואָס האָבן געהאלטן, אז זער קאפיטאליסטישער קריזיס וועט ניט האָבן קײן
שליטע אפ די פארייניקטע שטאטן, אז אמעריקע איז אן אויסנאם (לאָווסטאָג-גרופע).
דער קראכ אפ וואָל סטריט איז געווען א טויטקראַפ פאר אַט די איליוזיעס.
איצט איז שוין קלאַר פאר אלעמען, אז דער איצטיקער קריזיס איז ניט בלויז
„נאָכ איינ קריזיס“, וואָס וועט אינגיכט ליקווידירט ווערן, און נאָכ אימ
וועט אפ דער גאנצער וועלט אָנקומען א נײַע כוואליע פון „פראָספעריטי“.
דאָס איז א טיפער עקאָנאָמישער קריזיס, וואָס אנטוויקלט זיך אפ דער באזע
פונעם אלגעמינעם קריזיס פונעם קאפיטאליזם, וואָס ווערט אלצ טיפער. דאָס
איז דער ווייטגרייכנדיקסטער און לענגסטער קריזיס אין דער גאנצער געשיכטע
פונעם קאפיטאליזם. איצט זײַנען שוין אויך קלאַר פאר אלעמען זי ווערטער
פונעם כ' סטאלין, אז „דער קריזיס האָט אמשטארקסטן געטראָפן די הויפט-
פעסטונג פונעם קאפיטאליזם, די פארייניקטע שטאטן“.

ס׳איז פארשווינדן דער קישעפ פון דער „גאַלדענער מעדינע“. געפלאצט
האָט די לעגענדע וועגן דער אלמעכטיקײט פונעם דאָלער, וועגן אייביקער
„פראָספעריטי“ און „עקסעפשאַנאליזם“ (די אויסנעמעלעכקײט פון אמעריקע). ס׳איז
אופגעדעקט געוואָרן דער בלאַט פון דער אמעריקאנישער „פרייהייט“ און „דעמאָ-
קראטיע“. אמעריקע איז געוואָרן א לאַנד פון מאסנ-עליט און הונגער, פון מיליאָ-
נען ארבעטלאָזיקע, „פריימאפס“¹, לינטשערייען און דעפאָרטאציעס², א לאַנד,
ווי עס שוויבלט און גריבלט דער „קאפאָנע-גענגסטער“³ און „קינדעפער“⁴.

(1) לויט סאלשע באווייזן פארורטיילן רעוואָלוציאָנערע ארבעטער.

(2) פאָליטיש פארייניקטע אימיגראנטן-ארבעטער, וואָס מע שיקט זיי ארויס פון לאַנד.

(3) קעניג פון אמעריקאנער אונטערוועלט. (4) פאנגען מענטשן צוליב שאַנאזש.

דער „דעפיוטי“¹ מערדער, דער קו קלוסק קלענ², דער וואָלסטריט „רעקעטיר“³ און פארקויפטער יוניאָנ־פירער, דער פענ־פראָסטיטוט און רעליגיעזער גיפֿט־מישער.

אמעריקע האָט געשעמט אלס א לאַנד פון דעם סופערלאטיוו: די ריזיקסטע שטאַל־פאַבריקן, די העכסטע וואָלקנקראצער, די שנעלסטע לאָקאָמאָטיוו, די רייכסטע בענק, די גרעסטע „פראָספעריטי“, די בעסטע „דעמאָקראטיע“, די גרעסטע מאסנ־אימיגראציע. און איצט...—די גרעסטע ארבעטלאָזיקייט, די גרע־סטע צאָל ליינטשערייען, די גרעסטע צאָל באַנק־קראַכן.

צו דער צייט פון דער גרינדונג פון „פראָלעטפענ“ האָט שוין דער ייִדי־שער פראָלעטאריאט אין אמעריקע צוזאמען מיטן גאנצן אמעריקאנישן ארבעטער־קלאס געהאט דורכגעפירט גרויסע רעוואָלוציאָנערע קאמפּן. די דאָזיקע קאמפּן זיינען שוין געוואָרן א באַדייטנדיקער פאַקטער אינעם פּאָליטיש־געוועזשאפטלעכן לעבן פון אמעריקע. די יערידע פון דער בורזשואזיע אין דער גאנצער וועלט און אויך פון דער אמעריקאנישער בורזשואזיע איז שוין געווען אַנגעצייכנט אפּן פּאָן פון דער גרויסער היסטאָרישער טקופע פון אימפעריאַליסטישע מילכאָמעס, קאָלאָניאַלע אופשטאַנדן און פראָלעטארישע רעוואָלוציעס, אפּן פּאָן פון צוועלפּ יאָר סאָוועטנמאַכט אפּ א זעקסטכילעק פונעם ערד־קלעב.

די ציעניסטישע וואקאנאליע.

אין אוגוסט 1929 זיינען פאָרגעקומען די געשעענישן אין פאלעסטינע, וואָס זיינען באקאנט אין אמעריקע אלס די „ציענ־וואקאנאליע“. און דאָ האָט זיך ארויסגעוויזן, אז די אָפּאָרטוניסטישע טענדענצן אין דעם ייִדישן טייל פון דער אמעריקאנישער פארטיי און אין דער „פרייהייט“ זיינען נאָך ניט געווען אויס־געלעבט אפילו נאָך דער ווענדונג פונעם קאָמינטערנ (יוני 1929) אין פאר־בינדונג מיטן ליקווידינג דעם לאָוסטאַניזם, וועגן וועלכן איך האָב שוין געשריבן.

ווי נאָך „די פרייהייט“ האָט אַנגעהויבן דורכפירן א פראָלעטארישן קלאַסנ־אנאליז פון די געשעענישן אין פאלעסטינע, האָט זיך אַנגעהויבן אן עמעסע וואקאנאליע מיצאד דער ייִדישער בורזשואזיע און דעם נאַציאָנאַליסטישן קליינ־בירגערטום קעגן דער „פרייהייט“. די ייִדישע בורזשואזיע פרעסע איז פארפלייצט געוואָרן מיט צעיושעטער שאָוויניסטישער פראָפּאגאַנדע. זינט „די פרייהייט“ איז ארויסגעקומען מיט א קעפל איבער די נייס, אז „אראבער מאסנ־רעוואָלט קעגן ענגלאַנד כאפט ארום גאנצ פאלעסטינע“, האָט זיך אַנגעהויבן א מאָרד־און פּאָ־גראַמ־העצע קעגן דער „פרייהייט“ און קעגן אירע שרייבער. אַלע בורזשואזיע פענ־קעכט האָבן זיך ארופגעוואָרפּן מיט געשרייען: „די קאָמוניסטן באַדן זיך אין ייִדיש בלוט“, „די פרייהייט“ פריידיקט פאָגראַמען אפּ ייִדן“, „די פרייהייט“.

(1) גערונגע פאָליציי.

(2) פאשיסטישע און אנטיסעמיטישע אָרגאַניזאַציע.

(3) בירושע־ספעקוליאנט און שאַנטאָזיסט.

באגריסט פאָראַמאַשטשיקעס, „די פּרײַהײַט“ דארפֿ מען פֿאַרניכטן. מע האָט זיך אפֿ אַן עמעט פֿאַרמאָסטן אויסצונען דעם שאַוויניסטישן טשאַד אפֿ צו מאַכן אַ סאַפֿ מיט דער „פּרײַהײַט“. די ייִדישע בורזשואַזע פֿרעסע האָט זיך פֿאַרכלײַנעט מיט די געשרײַענ, קאָמוניסטישע מערער, בעסטיעס און פֿאַנאַמ־העלפֿער!. מע האָט ניט בלוין געשרײַענ, — נאָר אויך אליין אָרגאַניזירט עמעסע פֿאַנאַמ־באַנדעס. מע האָט דרײַ מאָל גראָמירט די קאָנטאַר פֿונ דער „פּרײַהײַט“ אין שיקאַגאָ. מיט די פֿאַנאַמענ האָט דאָרטן אָנגעפֿירט דער פֿאַרוואַלטער פֿונ שײַקאַגער „פֿאַרווערטס“ מיט דער הילף פֿונ געדונגענע אונטערװעלט־שלעגער. דאָס זעלביקע האָט מען געפרוּווט טאָן אין קליוולאַנד, באָסטאָן, דעטרויט, נײַ־יאָרק און אַנדערע שטעט. מע האָט צעבילדיקט אַרבעטער, באַ װעלכע מע האָט געפֿונען א „פּרײַהײַט“. מע האָט באַ די צײַטונג־פֿאַרקויפֿער געכאַפֿט די „פּרײַהײַט“, זײ צע־ריסן אָדער פֿאַרברענט. מע האָט געשלאַנג צײַטונג־פֿאַרקויפֿער, װעלכע האָבן געװאָלט פֿאַרקויפֿן „די פּרײַהײַט“, מע איז געגאַנגען צו אַלע פֿירמעס, װאָס גיבן אַנאַנסן אין דער „פּרײַהײַט“, און זײ געצװונגען מער נישט צו רעקלאַ־מירן זײַערע סכּוירעס אין דער „פּרײַהײַט“. די ייִדישע טעאַטער־װניאַן האָט דורכגעפֿירט אַ בויקאָט־דעװאָליציע און זיך פֿאַרפֿליכטעט ניט צו אַנאַנסירן מער קײן טעאַטער־פֿאַרשטעלונגען אין דער „פּרײַהײַט“. דער י. ל. פֿערעצ־שרײַבער־פֿאַריין האָט אויסגעשלאַסן די שרײַבער פֿונ דער „פּרײַהײַט“ און דערקלערט אפֿ זײ אַ כּײַרעם. און דאָס איז אַלץ דערפֿאַר, װאָס „די פּרײַהײַט“ האָט געװאַגט צו שרײַבן, אז די פֿאַלעסטינער געשעענישן האָבן זיך פֿאַרוואַנדלט אין אַן אַראַבישן מאַסנ־אופֿשטאַנד קעגן ענגלאַנד און קעגן אירע צעניסטישע מעשאַרסימ.

דעם 3־טן סענטיאַבער 1929 דערשיינט אין דער „מאָרגן־פּרײַהײַט“ פֿאַלגן־דיקע נאָטיצ אונטערן קעפל „רײַזען, מענאַכעם, לײַװיק און ראַבאָאָ װערן פֿאַרכאַפֿט פֿונ מאָרד־פֿאַרטישער היסטעריע“: „די רעװאַקציע פֿונ דער „מאָרגן־פּרײַהײַט“ האָט שאַפֿעס פֿאַרנאַכט (לעצ־טער טאָג אין אװגוסט) דערהאַלטן שרײַפֿטלעכע דערקלערונגען פֿונ די ייִדישע שרײַבער לײַװיק, מענאַכעם, רײַזען און ראַבאָאָ, װוּ זײ זאָגן, אז זײ שטימען ניט אײַן מיט דער שטעלונג פֿונ דער „מאָרגן־פּרײַהײַט“ אין פֿאַרבינדונג מיט דעם אופֿשטאַנד פֿונ די אַראַבישע מאַסן אין פֿאַלעסטינע און דערפֿאַר פֿאַר־לאָזן זײ די „מאָרגן פּרײַהײַט“.

די דאָזיקע דערקלערונג האָט אונדו גאָרניט איבעראַשט. ניט אײַנמאַל איז אונדו אויסגעקומען אַנצװײַזן אפֿ די נאַציאָנאַליסטישע שטימונגען פֿונ די דאָ־זיקע שרײַבער און זײ קריטיקירן אין דער „מאָרגן־פּרײַהײַט“. אין דעם איצ־טיקן מאָמענט, װען דער מאָרד־פֿאַטרײַקאַטישער טשאַד װערט אזױ שטאַרק צעבלאַזן פֿונ אַלע פֿינצטערע קויכעס, איז גאָר קײן װונדער ניט, װאָס אָט די שרײַבער זײַנען אװעק מיט דעם שאַוויניסטישן שטראָם און האָבן זיך אויס־געקערעװעט מיטן רוקן צו די רעװאָליוציאָנערע ייִדישע אַרבעטער.

אַגעװ איז װערט צו באַמערקן, אז מענאַכעם און לײַװיק האָבן אין זײַער צײַט אונדו געגעבן אַ „אױלטימאַטום“, אז אויב מיר װעלן ניט דרוקן זײַער

דערקלערונג אין דער „מאָרגן־פּרײַהײַט“ ביז דעם 3טן הענטיאַבער, וועלן זיי זיין געצווונגען צו פארענטלעכען דעם פאקט אין אנדערע צייטונגען. עס ווײַזט זיך ארויס, אז בײַם זײַ האָבן אונדז געשיקט דעם „אולטימאטום“, האָבן זיי באצײטנס מוידע געווען די באלעבאטיש־סאָציאַליסטיש־צעניסטיש־פּאַשיסטישע צײַטונגען וועגן דער פּרײַלעכער פּטורע.

„די מאָרגן־פּרײַהײַט“ וועט אין די נאָענטסטע טעג פארענטלעכען א גענויע דערקלערונג וועגן אָט די פיר שרײַבער און זײַערע דערקלערונגען.“ די פּרײַד פונ די פּאַשיסטישע צײַטונגען קען מען זען דערפונ, וואָס דער „פּאַרווערטס“, וווּ מ'האַט ניט געטראָט דערמאָנען די פיר „פּרײַהײַט־שרײַבער, האָט וועגן זײַער ארויסטריט פונ דער „פּרײַהײַט“ געשוּיבן א ספעציעלן לײַט־אַרטיקל און זיי אפילע אָנגערופן „עטלעכע טאלאַנטפולע מענטשן“. אָט צו וואָס זיי האָבן עס דערלעבט.

די בריוו פונ לײוויקן און מענאכעמען זײַנען געווען ביידע בוכשטעבלעך מיט דעם זעלביקן אינהאַלט. ס'איז אינטערעסאַנט, וואָס נאָך פּרײַטיק פּאַר־נאַכט האָט רײַזען געבראַכט אין דער רעדאַקציע פונ „פּרײַהײַט“ פאַרן זונ־טיקנדיקן נומער פונ דער צײַטונג זײַן ארטיקל פונ דער סעריע פונ זײַנע איינדרוקן אינעם ראטנפאַרבאַנד. דעמלעט האָט ער גאָרניט געזאָגט וועגן דעם, אז ער קלײַבט זיך פאַרלאָזן די „פּרײַהײַט“. און אין א נאַכט ארום, אפּ מאָרגן, שאַבעס, האָט ער ארײַנגעשיקט זײַן בריוו. דער זונטיקדי־קער נומער איז שוין דאַן געווען אויסגעזעצט מיט רײַזעס ארטיקל, און ס'איז שוין ניט געווען מעגלעך ארויסצונעמען אים פונ דער צײַטונג. זײַן לעצטער ארטיקל אין דער „פּרײַהײַט“ האָט זיך געענדיקט מיט דעם אונטער־קעפל „דער געמאַרע־נינג...“ דער גילגל פונ רײַזעס געמאַרע־נינג... האָט זיך עס, ווײַזט אויס, פאַרקערפערט אין דעם בריוו, וואָס ער האָט ארײַנגעשיקט אין דער „פּרײַהײַט“.

ווי איז עס צו דערקלערן, וואָס די שרײַבער, וועלכע האָבן זיך געהאַלטן שיר ניט פאַר קאָמוניסטן, וועלכע האָבן געזאָגט, אז זיי נעמען אָן א גרויסן טײַל פונ דער קאָמוניסטישער פּראָגראַם, אז זיי זײַנען געווען פּראָ־סאָוועטיש, זאָלן מיטאַמאָל זיך אָפּזאָגן פונ זײַער גאַנצן ראדיקאַליזם? מיט וואָס איז צו דערקלערן דעם פּאַקט, וואָס זיי האָבן אפילע ניט געפרוווט דורכפירן א ליניע צווישן זיך מיט די אנדערע, וואָס זיי האָבן גענומען באלד נוצן די פּראָ־זעאָלאָגיע פונ דער צעיושעטער מאָרד־פּאַטריאַטישער פּראָפּאַגאַנדע? לײוויק און מענאכעם האָבן געוואָרפן דעם זעלביקן בילבל, וואָס דער גאַנצער ײַדי־שער פּאַשיסטישער געמויזעכצ, אז „די פּרײַהײַט“ באַגריסט אַכזאָריעס און פּאַָגראַמען. זיי האָבן אין זײַערע בריוו געשריבן, אז די שטעלונג פונ דער „פּרײַהײַט“ איז „אַן ענגהאַרציקע פּאָליטיק־טרייבערײַ מיט אומשולדיק פאַרגאָ־סענעם ײַדישן בלוט“, אז „די באַגריסונג צו די קלײַמערשטע, אראבישע רעוואָ־לוציאָנערן“ איז א באַגריסונג צו אַכזאָריעס, וואָס זײַנען באַגאַנגען געוואָרן אַיבער אומשולדיקע מענטשן, יונגט, פרויען, קינדער“, אז „קײַנע אויסטייטשונג זען און פּשעטלעך וועלן עס ניט ענדערן“. און רײַזען האָט געשריבן: „איך

וויל גיט קיין רעוואָליוציע, וואָס קומט דורך ייִדישע פּאָגראַמען, און ער וועט גיט גיין ארבעטן אין דער „פּרייהייט“, ביז זי וועט זיך גיט אנטשולדיקן פארן ייִדישן פּאָלק“.

איז דער טערעז, ווי אַלגינ האָט אָנגעוווּן אין דער „פּרייהייט“, אז זיי זינען טאקע קיינמאָל גיט געווען דאָס, פאר וואָס זיי האָבן זיך געהאלטן (אויסער ראַבאָצני, וועמען „די פּרייהייט“ האָט אפילע גלייך דעמלט אויסגע- טיילט פון זי דריי, ווי מיר וועלן שפּעטער וועגן דעם שרייבן). זייער האַנד- לונג האָט געוואָרפן א ליכט אפ זייער קלוימערשטער ראדיקאלער פארגאנגע- הייט. זיי האָבן באוווּן מיט זייער האַנדלונג, אז די מיינונג פון די שאַוויניס- טישע שרייבער איז זיי טייערער, ווי די מיינונג פון טויזנטער רעוואָליוציאָנערע ארבעטער, אז א פּאָלעטארישע קלאס-ליניע — אָדער ווי עס הייסט בא זיי „פּאָליטיק-טוייבעריי“ — באטראכטן זיי פאר א פשעטל פון קאָמוניסטן. זיי האָבן באוווּן מיט זייער האַנדלונג, אז זיי זינען טיפישע קליינפירגער, וואָס האָבן זיך דערשראָקן פאר דער געזעלשאפטלעכער מיינונג פון דער בורזש- אוזע, וועלכע איז אריינגעפאלן אין א פאניק, ווען זי האָט דערפילט, אז איר ציעניסטישע אוואַנטירע הייבט אָן פלאצן.

די מענטשן האָבן זיך קעסיידער געוואקלט צווישן דער בורזשואזע מיטן פּאָלעטאריאט. וואָס באַלשעוויסטישער עס איז געוואָרן די רעוואָליוציאָנערע באוועגונג, ארץ מער האָט זיי געצויגן צו דער בורזשואזע. ביים דער ציענ- וואקאנאליע האָט בא זיי גיווער געווען דאָס „פינטעלע ייד“. דער פּאָדעם, וואָס האָט זיי געהאט פארבונדן מיט דער „מאָרגן-פּרייהייט“, האָט געפלאצט, און זיי זינען צוריק אריינגעפאלן אין שויט פון דער ייִדישער בורזשואזע. זיי זינען געווען קליינפירגער, וואָס האָבן ראכמאַנעס אפ „אַרעמע ברידער“, האָבן אָבער גיט ליב די שאַרפּקייט פון זייערע רעוואָליוציאָנערע קאמפּמעטאָנן. זיי סימפאטיזירן אבסטראקט מיט „רעוואָליוציע“, אָבער גלייכצייטיק אויך מיט די, וואָס ליידן פון דער רעוואָליוציע, מיט די געוועזענע עקספּלואטאטערס. אי „קלאסן- קאמפ“, אי „נאציע“ אלס גאנצע, און קעגנערשאפט צו דער קלאסן-טעאָריע פונעם מאַרקטיזם — לעניניזם. זיי אנערקענען דעם פּאָלעטאריאט פאר א גרויסן קולטורעלן קויעכ — זייקענען אָבער פּאָלעטארישע קולטור, וואָס דארפן ארויס- שטויסן די בורזשואזע קולטור און פארנעמען איר פּלאצ. עס ציט זיי צו דער ענערגיע און קאמפּלוסט פון די ארבעטער-מאסן, אָבער אויך צום „פינטעלע ייד“.

זיי האָט געצויגן צו דער „פּרייהייט“ דער פאקט, וואָס אין דער לינקער באוועגונג האָט מען געפירט קולטור-ארבעט אפ א ברייטן מאסשטאב, וואָס בא דער ייִדישער בורזשואזער געזעלשאפטלעכקייט איז גיט געווען קיין ראדי- קאלע אָרגאניזאציע פאר קולטור-צוועקן. ס'האָט זיי אויך געצויגן דער פאר- לאנג צו ווערן געשעצט, געליבט פון א לעבעדיקער, מונטערער, קולטור- דאָרשטיקער מאסע. א גרויסע ווירקונג האָט געהאט אפ זיי אויך דער ראסן- פארבאנד, איז וועלכע ס'האָט זיי אינטערעסירט גיט די פארווירקלעכונג פון דער פּאָלעטארישער דיקטאטור, נאָר די לייזונג פון דער נאציאָנאלער פּראָגע-

וועלכע זיי האָבן געפרוווט אויסטייטשן אפ א נאציאָנאַליסטישן אויפן. זיי האָבן באוונדערט ניט דעם אינטערנאַציאָנאַליסטישן כאראקטער פון דער יידישער סאָוועטישער פּראָלעטאַרישער ליטעראַטור און קולטור, ווי דאָס, וואָס מיר יידן שאפן אזוינע קולטורעלע ווערטן. מיט „מיר—יידן... מיט אָס דעם גרונט־טאָן זיינען זיי געקומען צו דער „פּרייהייט“. זיי האָבן געהאַפּט מיט דער צייט באַינפלוסן און צו רעפּאַרירן די „פּרייהייט“, אוועקצושטעלן די יידישע קאָמוניסטן אפן „גלייכן וועג“.

ס'איז א פאקט, אז רייזען, לייזיק, מענאכעם האָבן זיך קיינמאָל ניט אינגערעסירט מיט די טאָגטעגלעכע קאמפן פון די רעוואָלוציאָנערע ארבעטער. זייער סוויוע איז געווען די ליטעראַרישע קליינבירגערלעכע „קאפינע“. זיי האָבן זיך שטענדיק געכאווערט מיט די בורזשואזע נאציאָנאַליסטן, זיי זיינען געווען די טאָגעבער אינעם „פען־קלוב“, אין דער „קולטור־געוועלשאפט“ א.א.וו. אין אן ארטיקל פון כ' מיי־לעך עפּשטיין וועגן די דעזערטירן שרייבט ער: „די ארבעטער־עפנטלעכקייט וועט זיך באַקענען מיט דער געדולד (אָפּט צופיל), טאָלעראַנצ (אָפּט שעדלעכער), מיט די פּאַרוכנ (אָפּט פּיינלעכע) צו דערנענטערן די מענטשן צו דער באוועגונג“. ער דערציילט, אז ווען לייזיק איז געקומען פון ראטנפארבאנד, האָט ער געוואָלט איינשאדענען דער „פּרייהייט“, די גאַנצע יידישע ליטעראַטור איז אמעריקע, — עס זיינען אפילע מיט א גאַנצער ריי שרייבער פאַרגעקומען „שמועסן“, מע האָט זיי גע־דרוקט אין „האַמער“, א זאך, וואָס האָט ניט געטאָרט געטאָן ווערן, זאָגט ער, ס'איז אָבער דערפון גאַרניט ארויסגעקומען. יענע זיינען געפליבן שטעקן אין באלעבאַטישן געמייזעכצ און געוואָרן נאָך רעאַקציאָנערער. וואָס מער צייט עס האָט אָפּגעטיילט לייזיקן פונעם ראטנפארבאנד, אלץ בלאסער און אָפּגעריבענער זיינען געוואָרן זיינע איינדרוקן פון דאָרטן. זיי האָבן געפילט, אז די לייזיקער פון דער „פּרייהייט“ זיינען מיט זיי ניט צופרידן. די ארבעטער־לייזיקער האָבן ניט געקענט פארטראַגן, וואָס רייזען האָט אין זיינע „עפּיאָדן“ זיך געקליגט קיינעם ניט אַנצורירן, אפילע אייב קאהאַנען; וואָס איז זיינע איינדרוקן פון ראטנפארבאנד האָט ער בלויז דערציילט וועגן די קאַבאַלעס־פּאַנעם פאר אי.מ.

איך האָב שוין דערמאָנט וועגן בערגלעסאָן־באַנקעט. די שרייבער האָבן זיך אָנגעהויבן פילן אומבאַקוועם אין דער רעדאַקציע גופע. איך האָב שוין איבערגעגעבן וועגן דער רעוואָלוציע פון די ארבעטער־קלובן קעגן לייזיקן און מענאכעמען. די דאָזיקע שרייבער האָבן געפילט, אז זיי קענען ניט זיין קיינ גייסטיקע פירער פון זייערע פּראָלעטאַרישע לייזיקער. און ריכטיק האָט מיינלעך עפּשטיין געענטפערט רייזענען אפ זיין באַמערקונג וועגן זיך אנטשולדיקן פארן יידישן פּאָלק, אז „מיר קאָנען אימ פּאַרויכערן, אז ניט ער און ניט זיינע קאָלעגן וועלן ארבעטן אין דער „מאָרגן־פּרייהייט“ ביז זיי וועלן אפ א גאַנצע מאַמאָשעסדיקן אויפן זיך ניט אנטשולדיקן פארן ארבעטער־קלאס.“ רייזען האָט געשריבן אין זיין דערקלערונג, איך מוז רעזיגנירן (אוועק־גיין—א.א.ס.) פון דער „מאָרגן־פּרייהייט“ אלס מיטארבעטער, אומ איך זאָל ניט

פארעכנט ווערן, כּאָלילע, פּאַר. איינעם, וואָס איז מאַכקימ מיט אַייערע מיי-
 נונגען אין באַזוג צו די פּאָרראָמען, וואָס די אראבער מאַכן איצט אפּ ייִדן.
 אינדערעמעסן אָבער איז אָט די רעזיגנאַציע, ווי מיר האָבן שוין באוויזן,
 געווען דער לאַגיטער שלום פון אַ לאַנגער אנטוויקלונג פון די באַצונגען
 צווישן דער „מאַרגן־פּרייהייט“ מיט רייזענען, לייזונג און מענאכעמען. אנט-
 לויפן צום סיינע איז יענעם מאַמענט האָבן געקענט נאָר אזעלכע, וואָס זיינען
 אליין געווען באהאַלטענע סאָנימ. זיי האָבן מיט זייער האַנדלונג דעמלעט צו-
 געגעבן מוט און כּוצפּע די ציעניסטן און סאָציאַל־פּאַסיסטן, זיי האָבן געגעבן
 אַ געווער אין האַנט דעם „פּאַרווערטס“, ער זאָל קאָנען ארויסקומען און
 שרייבן, און גיט נאָר אלע פּראָמינענטע (אַנגעזעענע) ייִדישע שרייבער, נאָר
 אלע אַנשטענדיקע מענטשן טרייסלען זיך אָפּ מיט עקל פון די קאָמוניסטישע
 מערדער.“

אפּ די אַנטלאָפּענע האָט מען געקענט זאָגן אין בעסטן פּאַל:

„Была без радости любовь—
 Разлука будет без печали“.

איך האָב פּרייער גיט דערמאָנט ראַבאָיען, ווייל אימ האָט די „פּרייהייט“
 אפּילע באלד נאָך זיינ רעזיגנאַציע־בריוועלע אויסגעטיילט פון די אַנדערע דריי
 אלס אַ באַזונדער קאַטעגאָריע. אין די „שמועסן מיט די לעזער“ פון 7-טן סענ-
 טיאַבער 1929, אַ וואָך נאָך דער רעזיגנאַציע, שרייבט די רעדאַקציע פון דער
 „פּרייהייט“:

„וואָס איז שייַעך ראַבאָיען, איז ער ווייניקער אנטוויקלט געזעלשאַפטלעך,
 איידער רייזען, לייזיק און מענאכעם. ער האָט גיט געהאַט אזא אויסגע-
 שפּראַכענע נאַציאָנאַליסטישע ריכטונג. באַ אימ איז די רעזיגנאַציע געוויס גיט
 קיינ רעוולוטאַט פון דורכגעטראַכטע אידייען. מיסטאַמע האָט ער זיך געלאָזט
 באַיינפּלֹסן פון דער שרייַבערישער צעפּושעוועטער סוויוע. אַ שאַד, וואָס ער
 האָט ארויסגעוויזן אזוי ווייניק פּעסטקייט.“

דאָס שפּעטערדיקע אומקערן זיך פון ראַבאָיען אין דער „פּרייהייט“, אין
 1932, האָט באוויזן, ווי ריכטיק „די פּרייהייט“ האָט אָפּגעשאַצט אינדיווידועל
 די אוועקגעגאַנגענע שרייַבער אין אלגעמיין גענומען.

ס'איז וויכטיק צו באַצייכענען, אז פון די מיטגלידער פון דער פּראָלעטאַ-
 רישער שרייַבער־גרופּע „יוניאָן סקווער“, ווי אויך פון דעם „פּרייהייט־שרייַ-
 בער־פּאַרייז, איז קיינ איינציקער גיט מיטגעריסן געוואָרן פון דער פּאלעסטינע־
 היסטעריע, קיינ איינער פון זיי האָט דעמלעט גיט פּאַרלאָזן די „פּרייהייט“.

דער איינציקער פון די „אריבערגעקומענע“ שרייַבער, וואָס האָט זיך גיט
 פּאַרלאָזן בעשאַס די פּאַלעסטינער געשעענישן, איז געווען מוֹיִשֶׁע נאָדיר.
 דעם 14-טן סענטיאַבער דערשיינט זיינ אַרטיקל די „צאַר־וואַקאַנאַליע“, וווּ ער
 ווענדעט זיך צו רייזענען, לייזיק און ראַבאָיען און רופּט זיי צוריק אין דער
 „פּרייהייט“. ער שרייַבט דאָרטן:

„איצט, ווען דער ציעניזם איז אזוי ביטער ליַקוידירט, איז צייַט, אז מיר
 זאָלן באַ זיך אָפּמאַכן, מיט אַ שווע, אז מיר זיינען:

- (1) פאר דער קאָמוניסטישער פארטיי אינ איר קאמפ קעגנ דער וויסטער, שווינדלערישער, ציעניסטישער פאָליטיק.
- (2) אינ אלע אירע קאמפן אפ אלע פראָנטן קעגנ דער בורזשואזיע, קעגנ אימפעריאליזם, קעגנ ראסנ-האס.
- (3) מיר האלטן נישט, אז מענטשן פון געמאלעטן פאָלק זיינען בעסערע אָדער ערגערע מענטשן, ווי אנדערע.
- (4) מיר האָבן, פונקט ווי אלע אנדערע פעלקער, א רעכט אפ דאָס שלעכטע, וואָס צווישן אונדז, און אפ אויסצוראָמען דאָס שלעכטע, וואָס צווישן אונדז.
- (5) מיר בייגן זיך פאר דער דיסציפלין פון דער פארטיי, וועלן אָבער אָפן און מוטיק פון אינעווייניק פרווון פארשטארקן דאָס, וואָס איז שוואַך אינ אונדזער פארטיי-געווער.
- (6) מיר זיינען קעגן יידישקייט-קולטור, אָדער קולטור-יידישקייט, מיר זיי-נען אָבער
- (7) פאר קולטור אינ יידיש, מיט דעם גאנצן כיינ, זאפט, שיינקייט און רייכקייט פון אונדזערע קולטור-אויצרעס... פאר דער מענטש-פאָרשונג אינ אונדזער ליטעראטור. אפילע ווען דאָס צווייגט זיך אביסל אָפ פון דעם באַ-וואָפנטן וואָרט, איז דאָס אָבער שטארק נייטיק, קעדיי צו קענען וועלט און מענטשן (עס איז דאָך ניט ווייניקער וויכטיק פאר א קאָמוניסט צו קענען די בילד-מעכאניק פון דעם מענטשנס טרויער, ווי עס איז, לעמאָשל, פאר דעם רויטן ארמיער וויכטיק צו קענען די מעכאניק פון זיינ שיס-געווער, צו וויסן, פאר וואָס א ביקט שיסט).
- (8) מיר גייען נישט מיטן סוינע, קיינמאָל, קיינמאָל נישט. וואָס ס'זאָג זיך ניט טאָן, מיר דערזערטירן נישט, קיינמאָל, קיינמאָל נישט פון די רייען פון די יידישע ארבעטער, אפ אויפיל ווי זיי זיינען א טייל פון דעם גאנצן פראָ-לעטאריאט, ווייל נאָר אזוי קענען מיר אָפשאפן מילכאָמעס, אומווישער, שלעכטס-קייט, בלינדקייט און מענטשנ-סינע פון דער וועלט.
- ער האָט זיך געווענדעט בלויז צו רייזענען, לייזיקן און צו ראַבאָי. מע-נאכעמען — שרייבט ער — לאָז איך אויס, ער איז א פענ-קאליקע און א וויס-טער באלטאכלעס.
- דער ארטיקל איז געווען ווי א באַמבע אינעם לאַגער פון דער איסט בראַדווייער ליטערארישער זשיראַנדע. דאָרטן האָט מען שטארק ספעקולירט אפ נאדירן און וועגן דעם, וואָס ער וועט טאָן שוין נאָכן פארלאָזן די „פרייהייט“.
- און דאָ קומט נאדיר און טוט זיי אָפ אפ אן אומגעריכטן אויפן. ער פראָ-קלאמירט גאָר אינ זיינ ארטיקל:
- „איך רעזיגניר נישט פון דער „פרייהייט“. אדעראבע. איך בין מיט דער קאָמוניסטישער פארטיי מער ווי טאָמיד“.
- „נאָר איידער וואָס ווען (קעדיי צו באפרידיקן אייער אזארט-געפיל) וועל איך אייך זאָגן, אז איר מעגט זיך שוין אופהערן וועטן, אז נאדיר וועט זיך

מינאסטאמ אָנשליסן אָן דעם שרײַבער-קווארטעט וואָס רעזיגנירט פון דער „פּרייהייט“.

איך הייב גאַרנישט אָן צו טראכטן וועגן דעם. פארקערט, וואָלט איך געהאט מער קויעכ, און וואָלט איך נישט כוּישעד געווען, אז מיר קען דערפון ארויסקומען א טויווע, וואָלט איך היינט געוואָרן א מיטגליד פון דער קאָמוניסטישער פארטיי אין אמעריקע. היינט, — דא פקע היינט!

דאפקע היינט, ווען — אָנגעפירט פון היסטעריקער, ציעניסטיקער און אנ- דערע וואָלוועדע מענטשן — טרײַבט איר אײער צאר-וואקסאנאליע אזוי מעס, אזוי ווילגאר.

אין דעם ארטיקל, וואָס איז געשריבן מיט אסאך ברענ און מיט דער כא- דאקטעריסטישער נאדירישער סאטירע, ווארפט ער זײנע שארפ־סארקאסטישע פּיילן אין דעם לאגער פון די „פלישטימ“, פון די ציעניסטיקער און פאשיס- טיקער, ער באווייזט זײער גאנצע פאלשקייט און פארקויפטקייט, זײער גאנצע נידערטרעכטיקייט, געמיינקייט און געוונקענקייט.

ס'איז אויך אינטערעסאנט זײַן פאָלגנדיקע ווענדונג צו רײזענען: „און איר, לײבער אוראָמ רײזען, וואָס איר האָט זיך שוין אין אײערע ערשטע האַניק-וואָכן אין דער „פּרייהייט“ פון אונדז פּראָסטע פענ-ארבעטער אָפּגעטיילט מיט דעם, וואָס איר האָט זיך געלאָזט ארופשטעלן אפן צעטל פון אונדזער שארפ יונגאַניזרטן דרוקשאפ, קעדיי צו זײַן זיכער, אז איר וועט אלע וואָך באקומען אײער געהאלט. איר האָט רוּק געגעסן אײער מאָגער שטיקל ברויט, ביים אלע אנדערע שרײַבער האָבן דאָס מאָגער שטיקל ברויט אויך נישט געהאט — אײך האָט מען אין טאָוועטן-פארבאנד אויך זײער ברייט טראקטירט מיט לעקעכ און בראַנפן (מ'מוז זיך אמאָל רעכענען מיט א מענ- טשנס שוואכקייט!), האָט איר דעם לעקעכ אופגעגעסן, דעם בראַנפן אויסגע- טרונקען און באמ ערשטן שאָס (אין „ליטערארישן קאפּי“) פון א יידישן פאשיסט, וואָס סלונדעט מיט בלוט — זײַנט איר אנטלאָפּן.“

דער ארטיקל ענדיקט זיך מיט די ווערטער: „קוקט זיך ארום, קאָלעגן! רײזען, לײוויק, ראבאָאי! די היסטעריע וועט זיך אײַנשטײלן, די וואקסאנאליע וועט אײך אויסשפּײען, ווו וועט איר בלײַבן, מײַנע געוועזענע כאוויירימ? — אפ וועלכן פוטטן אינדזל? — אפ וועלכן וויסטן שטיינ? קומט צוריק!“

אָבער זאָל מען קײן טאָעס נישט מאכן, זאָל מען נישט מײַנען, אז די ווענ- דונג פון נאדירן צו די דעזערטירן וועגן קומען צוריק איז געווען אפן מינ- דסטן אויפן אינספּירירט פון דער „פּרייהייט“. מײשע נאדירס ארטיקל איז באגלייט געוואָרן מיט א רעדאקציע-דערקלערונג, אין וועלכער עס איז געזאָגט: „... מיר באמערקן, אז זײַן (נאדירס) רופ צו די דרײַ שרײַבער לײוויק, רײזען און ראבאָאי וועגן „צוריקומען“ איז געמאכט אפ זײַן אײגענער אכרײעס און בעשומיפּן נישט מיטן העסקעם פון דער „מאָרגן-פּרייהייט“.

אינ נאדירס שווע, אינ זײַן קרעד אָדער פּראָגראַם־מינימום פאר די „מיט־לויפער“, וואָס ער האָט פּאַרמולירט אינ זײַנע 8 פּונקטן, איז אויסער דעם נאָכ־געווענ אסאך אזוינס, מיט וואָס „די פּרייהייט“ האָט ניט געקענט און ניט גע־דארפט אײַנשטימען. דאָרטן איז נאָכ געווען א רײ פארשטעלטע רעזערווא־ציעס און נאציאָנאליסטישע, הומאניסטישע און אידעאליסטישע אײַנשטעלונגען וועגן דער „קולטור אינ ייִדיש“, „מענטש־פּאַרשונג“, „פּיג־מעכאניק פון דעם מענטשנס טרויער“ און וועגן „אָפּשאפּן מענטשנ־סינע פון דער וועלט“. דאָס איז עס געווען א גרויסער רוק פּאַרויס מיצאד נאדירן צום אײַנשליסן זיך אינ דעם רעוואָליוציאָנערן קלאסנ־פּראָגנאָס. די ציענ־וואקסאליע איז געווען א גרויסער אויספרוה פאר די אריבערגעקומענע פון אנדערע קלאסן. און נאדיר האָט מיט ערע אויסגעהאלטן די פּראָפּע, דעם גרויסן קלאסנ־עקזאמען און „אופגעשטעלט“ א הויכע באריקאדע צווישן זיך מיט דעם „דיכטער־באלעבעסל“. דאָ וויד בערגעלסאָן. אויך בערגעלסאָן האָט זיך ניט פארלאָרן און ניט איבערגעריסן מיט דער „פּרייהייט“. ער האָט אָבער פונדעסטוועגן נאָכ געהאט רעזערוואציעס. ער האָט פּאַרגעזעצט מיטצוארבעטן אינ דער „פּרייהייט“. ער האָט אָבער אינ בערלין זיך אָפּגעזאָגט אונטערצושרייבן א רעוואָליוציע וועגן די דעזערטירן, אינ וועלכער זײ ווערן פארמישפּעט פאר זײער פארעטרישער האנדלונג.

געטאָן האָט עס בערגעלסאָן מיט דער נײטיקער קראפט ערשט אינעם יאָר 1932 מיט זײַן סעריע ארטיקלען, ווי „מאטושקא—ייִדיש“ א. אנד., ווו ער האָט זיך שארפ אָפּגעגרענעצט פון די נאציאָנאליסטן פון דער קולטור־געזעלשאַפּט און ביכלאל פון דעם גאנצן ייִדישיסטישן און קולטוריסטישן געמײזעכצ. אָנשטאָט רײזענען, וועלכער האָט גאָר אינגיכט נאָכן פארלאָזן די „פּרייהייט“ זיך געפונען א נעסט אינ דעם געלן זומפ פון „פּאַרווערסט“, האָט „די פּרייהייט“ דערצויגן און אינ יאָר 1930 ארופגענומען אלס שטורעם־מאטראָס אפ איר שיפ אזא יונגן קרעפטיקן טאלאנט, אזא פולבליטיקן פּראָלעטארישן פּראָזאיקער, ווי כ' זיסקינד ליעו. אָנשטאָט די דריי באלעבאטישע שרײַבער־דעזערטירן האָט „די מאָרגן־פּרייהייט“ געוונען אינ אמעריקע א גאנצע פּראָלעטארישע ליטעראטור מיט צענדליקער יונגע טאלאנטפולע פּראָלעטארישע שרײַבער. „די מאָרגן־פּרייהייט“ האָט אָנשטאָט די דעזערטירן אויך געוונען אלע ייִדישע פּראָלעטארישע שרײַבער פון די קאפיטאליסטישע לענדער און פונעם ראטנפארבאנד, וועלכע האָבן זיך דערקלערט אלס מאָביליזירט פאר מיטארבעט אינ דער „פּרייהייט“.

דער רײזענ־לייוויק־סקאנדאל, ווי די ציענ־וואקסאליע, האָט אָפּגעקלונד גען וײַט אויסער די גרענעצן פון אמעריקע. ניט בלויז אינ די פּאַרייניקטע שטאטן, נאָר אויך אינ קאנאדע, ארגענטינע, פראנקרייך, פּוילן און פּסרר זײַנען אָפּגעהאלטן געוואָרן ריזיקע פארזאמלונגען פון ייִדישע רעוואָליוציאָנערע ארבעטער וועגן די געשעענישן אינ פאלעסטינע. אפ די פּאַרי־זאמלונגען זײַנען אָנגענומען געוואָרן רעוואָליוציעס וועגן סאָלידאריזירן זיך מיט דער שטעלונג פון דער „פּרייהייט“ צו די געשעענישן אינ פאלעסטינע, און

עס איז פארורטיילט געוואָרן די דעזערטירערײַ פון די פיר שרייַבער. אויכ די פּראָלעטאָרישע שרייַבער-אַרגאַניזאַציעס אינ אָט די אַלע לענדער האָבן אָפּגע- האלטן טפּעציעלע פּאַרזאַמלונגען וועגן אָט דעם איניען.

אינ כאַרקאָוו איז אינ סענטיאַבער 1929 י. פּאַרגעקומען א פּאַרזאַמלונג פון אַלע ייִדישע שרייַבער צוזאַמען מיט די ייִדישע זשורנאַליסטן, אפּ וועלכער ס'איז אָנגענומען געוואָרן פּאַלגנדיקע רעזאָליציע :

„מיר, די ייִדישע סאָוועטישע שרייַבער און זשורנאַליסטן פון אוקראַינע, באַ- גריסן די „מאַרגנ-פּרייהייט“ מיט איר מוטיקער, רעוואָליוציאָנערער שטעלונג צו די געשעענישן אינ פּאַלעסטינע. די דאָזיקע געשעענישן זיינען א רעזולטאַט פון דער רויבערישער קאָלאָניאַטערישער פּאַליטיק, וואָס די ציעניסטן, די אגענטן פון דעם ענגלישן אימפּעריאַליזם, פירן קעגן דעם אראבישן אָרעמען פּויערטום אינ פּאַלעסטינע. די גאַנצע שולד פאַר דעם פּאַרגאַסענעם בלוט פון די אומשולדיקע קאָרבאַנעס אינ פּאַלעסטינע פאַלט אפּ די ציעניסטישע פּאַשיסטן און אפּ דער אויגערופענער ענגלישער „אַרבעטער-רעגירונג. די געשעענישן אינ פּאַלעסטינע, וואָס ווערן טיילווייז אויסגענוצט פון די פּאַשיסטן צו פאַר- שטאַרקן דעם ראסנ-האַס צווישן די אראבישע און ייִדישע האָרעפּאַשניקעס, זיי- נען אינדערעמעסן א קלאסנ-מילכאַמע פון די אראבישע האָרעפּאַשנע מאסן קעגן בלוטיקן ענגלישן אימפּעריאַליזם און קעגן זיינע ציעניסטישע מעשאַרסימ. מיר פאַרורטיילן אפּן שאַרפּסטן אויפן די שאָוויניסטישע, רעאַקציאָנערע האַנדלונג פון אוראַמ רייזען, ה. לייַוויק, א. ראַבאָי און מענאַכעם באַרייאָ, וואָס זיינען ארויסגעטראָטן פון „מאַרגנ-פּרייהייט“ פאַר איר איינציק-ריכטיקער שטעלונג צו די געשעענישן אינ פּאַלעסטינע. מיט זייער האַנדלונג האָבן ריי- זען, לייַוויק, ראַבאָי און מענאַכעם, באַ דעם ערשטן ניסויען, וואָס האָט גע- דאַרפט קלאָר מאַכן זייער רעוואָליוציאָנערישקייַט, זיכ אָפּן געשטעלט אפּ דער זייט פון די סאָנימ פון דעם אַרבעטער-קלאַס, זיכ פאַרייניקט מיט דער פינצ- טערער רעאַקציע און מיט די פענקעכט פון דער געל-שוואַרצער פרעסע. מיר שליטן דעריבער אויס די דאָזיקע שרייַבער פון אונדזער מישפּאַכע און רייסן איבער מיט זיי יעדע באַציונג. מיר קאָנען ניט האָבן קיינ מאַגעומאַסע מיט פאַרטיידיקער פון דער ציעניסטישער בלוטיקער אוואַנטירע אינ פּאַלעס- טינע און מעיילע מיט אונטערשטיצער פון ענגלישן אימפּעריאַליזם; מיר קענען ניט האָבן קיינ געמיינזאַמט מיט מענטשן, וואָס לאָזן זיכ פאַרפירן פון דער שאָוויניסטיש-נאַציאָנאַליסטישער היסטעריקע, וואָס די געל-שוואַרצע פרעסע פאַבריצירט, ווי א מיטל פון קאַמפּ קעגן דער רעוואָליוציאָנערער אַרבעטער- באַוועגונג, קעגן ראַטנפאַרבאַנד.

מיר זאָגן צו אונדזער פּולסטע שטיצע דער „מאַרגנ-פּרייהייט“ מיט אונ- דזער נאַענטער מיטאַרבעט. מיר רופן די ייִדישע שרייַבער, זשורנאַליסטן און אַרבאַקאָרן פון אַלע ראַטנרעפּובליקן נאַכצויטאָן אונדזער בייַשפּיל. מיר רופן די ייִדישע אַרבעטנדיקע מאסן פון אמעריקע פעסטער זיכ פאַרייניקן אַרום זייער מוטיקן קאַמפּ-אַרגאַן — דער „מאַרגנ-פּרייהייט“ און אָפּשלאָגן די שענדלעכע אָנפאַלן אפּ איר מיצאַד די ציעניסטן-פּאַשיסטן און זייערע אונטערשטיצער.

כאוויירימ פון דער „מאָרגן-פּרייהייט“! מיר זײַנען מיט אייך מיט וואָרט
און מיט טאט.

אַרלאנד, גאַלדענבערג, גילדינ, דאמעסעק, ווינער, וועריטע, טוזמאנ,
טייטלבוים, לוריע, זיבערמאנ, לעוויטאנ, כאנע לעווינ, מארקיש, ניסטער,
שאכנע עפשטיין, פינטשעווסקי, פעלדמאנ, קאהאנ, קאַטליאר, קאזא-
קעוויטש, קאמענשטיין, קוויטקאָ, רעזניק, שניצער, שטורמאנ, שנייפאל,
שויכעט.

מיט די זעלביקע אונטערשריפטן האָט די רעדאקציע פון דער „פּרייהייט“
באקומען אזא טעלעגראמע:

„מיר, פארזאמלטע יידישע סאָוועטישע שרייבער, זשורנאליסטן פון כאר-
קאָוו, באגריסן די „פּרייהייט“ מיט איר רעוואָלוציאָנערע אויסגעהאַלטענער
שטעלונג צו די געשעענישן אין פאלעסטינע און פארוורטיילן אפן שארפסטן
אויפן די שאַוויניסטיש-רעאקציאָנערע האנדלונג פון אוואָרמ רייזענ, ליוויק,
ראבאָי און מענאכעמ. מיר שליסן אויס די דאָזיקע שרייבער פון אונ-
דזערע רייזע. מיר דערקלערן זיך מאַביליזירט פאר מיטארבעט אין דער
„פּרייהייט“.

ענלעכע רעוואָלוציעס זײַנען אויך אָנגענומען געוואָרן אין קיעוו, מינסק
און מאָסקווע, ווי אויך אין קאנאדע, ארגענטינע און אנדערע לענדער.

און די סאָלידארישקייט, ספעציעל פון די סאָוועטישע שרייבער, איז ווירק-
לעך געווען א גרויסע שטיצע די אמעריקאנישע רעוואָלוציאָנערע יידישע
ארבעטער קעגן דעם פארייניקטן ציעניסטיש-פאשיסטיש-יידישיסטישן פראָנט,
וועלכער האָט זיך פארמאָסטן אומצוברענגען זייער מעכטיקן קאמפּאָרגאנ, — די
מאָרגן-פּרייהייט. די סאָוועטישע יידישע שרייבער האָבן ניט בלויז געשטיצט
מיט רעוואָלוציעס, וואָס האָבן געהאט א גרויסן פּאָליטישן באטייליג, נאָר אויך
מיט מאמאָשעסדיקער הילף, מיט שיקן מאטעריאלן פאר דער „פּרייהייט“ און
„האמער“.

זיי האָבן ביז דעמלט אויך געשיקט, נאָר איצט האָבן זיי עס געטאָן מער
סיסטעמאטיש. דאָס איז אויך געווען א שטויס צו דער גרינדונג פון „פּראָלעט-
פענ“ און צו דער פארשטאַרקונג פון דער פּראָלעטארישער קולטור און ליטע-
ראטור אין אמעריקע.

פּראָגראַם פון „פּראָלעטפענ“

דעם 13-טן סענטיאבער איז אין ניריאָרק צונויפגערופן געוואָרן א פאר-
זאמלונג פון בעלעטריסטן און זשורנאליסטן וועגן גרינדן אן אלגעמיינע פּראָ-
לעטארישע שרייבער-אָרגאניזאציע.

אפ דער פארזאמלונג איז געצויגן געוואָרן די ליניע פון קלאסנקאמפ
צווישן די שרייבער פענקעכט, וועלכע שרייבן אפ באשטעלונג דאָס, וואָס
זייערע באלעבאטימ הייסן זיי, און צווישן די שרייבער, וואָס זײַנען פרייער
פון אלץ קעמפער פאר זייערע איבערצייגונגען און נוצן אויס זייער טאלאנט,

זייער הארצ און מויעכ צום דיגענ די אינטערעסן פונעם רעוואָלוציאָנערן אַרבעטער־קלאַס, צו וועלכן זיי געהערן.

די פּאַרזאַמלונג האָט באַשלאָסן צו גרינדן אַ פּראָלעטאַרישע שרײַבער־אַר־גאַניזאַציע, וואָס זאָל אַרײַנעמען אין אירע רײען בלוין אַזעלכע שרײַבער, וואָס שטייען מיטן אַרבעטער־קלאַס, וואָס זײַנען קעמפּער פאַר זײַנע אידעאַלן און וואָס ווילן ווידמען זייער טאַלאַנט די אינטערעסן פון קלאַסנקאַמפּ.

עס איז געווען אַן אומגעוויינלעכ־פּייערלעכע וויכטיקע פּאַרזאַמלונג. עס האָבן זיך אין איר באַטייליקט 54 שרײַבער. זי האָט זיך אויסגעצייכנט מיט זאַלעכקייט און ערנסטקייט.

כ' מ. אָלגינ האָט אין נאָמען פון דעם איניציאַטיוו־קאָמיטעט גע־האַלטן אַ פּאַרטראַג וועגן דער נייטיקייט פון אַזאַ אָרגאַניזאַציע און וועגן דעם צושטאַנד פון דער פּראָלעטאַרישער ליטעראַטור אין אַמעריקע. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אַפּ די פּאָלגנדיקע פיר מאָמענטן: (1) אַפּ דער האַנדלונג פונעם י. ל. פּערעצ־שרײַבער־פאַריין, וועלכער האָט אָנגענומען אַ רעוואָלוציע קעגן דער „פּרייהײט“, דערקלערט אַ כּירעם אַפּ די שרײַבער פון דער „פּרייהײט“ און זיי געשטעלט „מיכוצ־לעמאַנע“ (אויסער די רײען); (2) אַפּ זי פּרוּווט צו גרינדן פּראָלעטאַרישע שרײַבער־אָרגאַניזאַציעס אין אַמעריקע, וואָס זײַנען גע־מאַכט געוואָרן ביז דעמלט; (3) אַפּ דער נייטיקייט צו אָרגאַניזירן אין איינ פאַרבאַנד אלע שרײַבער, וואָס האָבן אַ רעוואָלוציאָנערע קלאַסן־אַקטיוואַציע; און (4) אַפּ דער פּראַקטישער דורכפירונג פון דער גרינדונג פון דעם נײַעם פּראָלעטאַרישן שרײַבער־פאַריין.

נאָכן פּאַרטראַג איז געווען אַ דיסקוסיע. אַלע זײַנען געווען פאַר דער גרינדונג פון אַזאַ אָרגאַניזאַציע. ס'איז אויסגעקליבן געוואָרן אַ קאָמיטעט מיטן כ' אָלגינ אין דער שפיץ אַפּ אויסצואַרבעטן די פּרינציפּ־דערקלערונג און דעם סטאַטוט פונעם פאַריין. אַלס פּאַרזיצער פון דעם נײַעם שרײַבער־פאַריין איז אויסגעקליבן געוואָרן כ' מיילעכ עפּשטיין, און אַלס סעקרעטאַר — כ' ב. פּענס־טער. אזוי איז געבוירן געוואָרן דער „פּראָלעטענאַ“ אין אַמעריקע (דער ער־שטער סעקרעטאַר פון דער פאַרטיי־פּראַקציע אינעם „פּראָלעטענאַ“ איז אַגעווען געווען דער שרײַבער פון אָט די שורעס).

מיט דער גרינדונג פונעם „פּראָלעטענאַ“ איז ענדלעך באַזיטיקט געוואָרן דער לעצטער פּאָדעם, אָדער ריכטיקער, דער לעצטער שאָטן פון אַ פּאָדעם, וואָס האָט פאַרבונדן די מיטאַרבעטער פון דער „מאָרגן־פּרייהײט“ מיט דעם י. ל. פּערעצ־שרײַבער־פאַריין.

דער י. ל. פּערעצ־שרײַבער־פאַריין, וועלכער ציילט 150 מיטגלידער, האָט זיך פאַרוואַנדלט אין אַ צעך פון פּענ־קנעכט, פון שרײַבער־הענט אין בורזשואַזע און סאָציאַל־פּאַשיסטישע ייִדישע צײַטונגען און זשורנאַלן. ער איז געגרינדעט געוואָרן אין 1915 אַלס אַ פּראָפּאַריין און פאַר די צילן פון אַכרעס, זעלבסטהילף און האַלטן זויך די פּאַנ פון ייִדישער קולטור. דער פאַריין פילט איצט ניט אויס קיין איינע פון אָט די אופגאַבעס. זײַן באַציונג צו די באַלעבאַטימ פון די צײַטונגען איז אַן אונטערשעניקע, אַ קנעכטישע. אַסאַך פון די מיטגלידער

נעמען אָן עקסטער־ארבעט אין דער צײַט, ווען זײערע „קאַלעגן־שרײַבער
 דרײַע זיך ארום אינגאנצן אָן ארבעט און לײַדן נויט. אין זײער טרײַקײַט
 צו די באַלעבאטימ דורן און שאפן אָט די קלױמערשטע קולטורטרעגער דעם
 עקלדיקסטן שונד אין די ייִדישע צײַטונגען; דאָס טוען אויך אָט די אלע פּײַנ־
 שמעקער און פּוריסטן, וואָס קאָנען ניט פּארטראָגן דעם „לאָשן“ פּונ דער
 ייִדישער רעוואָלוציאָנערער ארבעטער־וועלט־אליסטיק. די מיטגלידער פּונעם
 י. ל. פּערעצ־שרײַבער־פּאַריינ, מיט ווייניק אויסנאמען, זײַנען די גרעסטע סאָנימ
 פּונ דער רעוואָלוציאָנערער ארבעטער־באוועגונג. א גרויסער טײל פּונ זײ
 איז אקטיוו באשעפטיקט מיטן פּאַרשפּרייטן די ווילדסטע לײַנס און בילבולײַם
 וועגן דעם רעוואָלוציאָנערן קאמפּ פּונעם פּראָלעטאַריאַט. ספּעציעל האָבן זײ
 זיך אויסגעצײכנט מיט זײער מאָרד־פּאַטריאַטישער העצע און מיט זײערע
 פּאַגראַמ־אַרטיקלען קעגן דער „פּרײַהײַט“ און קעגן דער ייִדישער רעוואָלוציאָנ־
 ציאָנערער ארבעטער־באוועגונג אין דער צײַט פּונ דער צײַען־וואַקאנאַליע.
 טאַגטעגלעך פּאַלן אָן אָט די שרײַבער אפּ דעם סאָציאַליסטישן ראַטנפּאַראַד
 און אפּ אלע זײַנע אופּטוען.

אין די לעצטע פּאָר יאָר, נאָך ביז דער גרינדונג פּונעם „פּראָלעטאַט־
 האָבן שױנ די שרײַבער פּונ דער „פּרײַהײַט“ קימאַט ניט געהאַט קײן באַצײַ-
 גען מיט דעם י. ל. פּערעצ־פּאַריינ. זײ האָבן ניט געצאָלט קײן מיטגליד־
 אָפּצאָל, זײ פלעגן ניט קומען צו די פּאַרזאַמלונגען א. א. וו. פּאַרמעל אָבער
 האָט מען ניט איבערגעריסן מיטן פּאַריינ. דאָס איז, פּאַרשטייט זיך, געווען א
 פעלער, עס איז אמאָל נײטיק צו האָבן אינזײנען אויך די פּאַרמעלע זײַט.
 עס איז פּאַקטיש ניט געווען קײן אײַ זאַך, וואָס זאָל די „פּרײַהײַט־
 שרײַבער פּאַרייניקן מיט די בורזשואַזע שרײַבער. וועגן געמײנזאַמע עקאָנאָ-
 מישע אינטערעסן איז געווען ניט געווען וואָס צו רײַדן. דער י. ל. פּערעצ־
 פּאַריינ האָט, צום בײַשפּיל, אײַנגעשטעלט א געוויסן מינימום־געהאַלט פּאַר די
 צײַטונג־שרײַבער — עס האָט דאָך אָבער גאָר קײן רײד ניט געקענט זײַן, און
 וועגן די פּראָפּעסיאָנעלע אינטערעסן פּונ קאָמוניסט־שרײַבער אין א קאָמ-
 ניסטישן אָרגאַן זאָל זיך ארײַנמישן א פּרעמדער, א קלאַסנ־פּרעמדע אָרגאַניז-
 זאַציע. וואָס איז שײַעכ גײַסטיקע אינטערעסן, האָבן די שרײַבער פּונ דער
 „פּרײַהײַט“ געהאַט פּונקט אויפּיל געמײנזאַמט מיט די בורזשואַזע שרײַבער,
 ווי דער ארבעטער־קלאַס — מיטן קאַפיטאַליסט־קלאַס.

די העסלעכע שטעלונג פּונ דעם י. ל. פּערעצ־פּאַריינ צו די מיטארבעטער
 פּונ דער „מאָרגן־פּרײַהײַט“ אין פּאַרבינדונג מיט דער פּאַלעסטינע־פּראַגע האָט
 נאָר באַוווּזן זײַנ עמעסן כאַראַקטער. מענטשן, וואָס שרײַבן געוויינלעך ניט
 לויט זײערע איבערצײַגונגען, נאָר לויט דער פּאָדערונג פּונעם מאַרק, פּונ דער
 צײַטונג, וואָס צאָלט זײ, האָבן פּראָטעסטירט קעגן קאָמוניסטן, וואָס פּאַרשײ-
 דיקן זײערע קלאַסנ־פּרינציפּן, און דערקלערט אפּ זײ א כײרעם.
 די בעסטע כאַראַקטעריסטיק פּונ דעם י. ל. פּערעצ־שרײַבער־פּאַריינ האָט
 געגעבן מײַשע נאָדיר אין דעם פּאָלגנדיקן ליד :

„איך קען אייך גוט, איך קען אייך אויסגעפונדן,
איר טעמגע יידיש-שרייבער פון דער שטאָט ניר-יאָרק;
איר לעקט די האנט, וואָס מאכט אונדז טויטע ווינדן,
און געמט אומשטערבלעכקייט באַם פּאָלק אַפּ באָרג.

איך קען אייך גוט, איך קען דאָך אייך פּריזענטלעך,
איר פּערער-קנעכט, איר אלטע ווערטער-פּערדלער;
איר פּרעט זיך אויס מיט פּראַזודיקע פּערלעך
און רעדלט רייך, ווי מאַצעס — מאַצע-רעדלער.

... איך קען אייך לאַנג. איך וויל אייך מער ניט קענען,
איר פּינצטערע פּאַרעטער פּונ אַ קלאַס;
באַ דעם פּינער פּונ צוויי וועלטן, וועלכע ברענען,
פּאַרוויכערט איר זיך שטיל אַ פּאַפּיראַס.

אלע שרײַבער, וואָס שטייען אפּן שטאַנדפּונקט פּונעם פּראָלעטאַרישן
קלאַסנאָמפּ, האָבן אפּ דער רעוואָלוציע פּונעם י. 5. פּערעצ-שרײַבער-פּאַריינ
געענטפּערט מיטן אָנשליסן זיך צום „פּראָלעטפּענ“.

די ציעניסטיש-געוואָלטיש-פּאַשיסטישע כּוואליע האָט אַראָפּגעשווענקט בלוין
דאָס פּאַרדאַרטע, דאָס פּאַרפּוילטע, דאָס, וואָס האָט קיינמאַל גיט געוואָרצלט
אין די אַרבעטער-מאַסן. די עמעסע געדיכטע און טיפּע שייכטן פּונ די יידישע
רעוואָלוציאָנערע אַרבעטער זיינען אַרויס גאַנץ מער געלייטערט גאַנץ שאַווי-
ניסטישן טשאַד. די כּוליאַנישע העצעס, די איבערפּאַלן אפּ דער „פּרייהייט“,
אפּ אַרבעטער-אַרגאַניזאַציעס און אפּ ליינער פּונ דער צייטונג; די בלוטיקע
אַטאַקעס פּונעם פּאַרייניקטן פּראָגנאָס פּונ דער יידישער רעאַקציע אפּ די פּאַר-
זאַמלונגען פּונ די רעוואָלוציאָנערע אַרבעטער — דאָס אלץ האָט בלוין פּאַר-
האַרטעוועט זייער ווילן, מער אָנגעשטאַלט זייער גניסס, מער פּאַרשטאַרקט
זייערע איבערצייגונגען, מער קריסטאַליזירט זייער קלאַסן-אַידעאָלאָגיע, מער
קאָנסאַלידירט זייערע אָרגאַניזאַציעס.

דאָס האָבן באַוווּזן די גראַנדיעזע פּאַרזאַמלונגען, וועלכע זיינען פּאַרגעקו-
מען אין אלע שטעט פּונעם לאַנד קעגן דער ציענישעטער יידישער מאָרד-
רעאַקציע. דאָס האָט אויך באַוווּזן דער דערפּאָלג פּונ די געלט-זאַמלונגען פּאַר
דער „מאַרגן-פּרייהייט“, ווען די צייטונג האָט זיך געווענדעט צו די אַרבעטער-
מאַסן וועגן געלט-שטיצע. דאָס האָט אויך באַוווּזן דער גראַנדיעזער אַרבעטער-
מישפּעט אין ניר-יאָרק דעם 22טן סענטיאַבער איבער די פּענ-קנעכט פּונ דער
יידישער פּרעסע און איבער די שרײַבער-דעזערטירן. צום מישפּעט אין
געקומען אַרומ 5 טויזנט אַרבעטער. אפּ אימ אין צונויפּגעזאַמלט געוואָרן פּאַר
דער „מאַרגן-פּרייהייט“ העכער טויזנט דאָלער אין מעזמען. דאָס האָט אויך
באַוווּזן די גרויסע קאָנפּערענצ מיט הונדערטער פּאַרטעס פּונ אַרבעטער-
אַרגאַניזאַציעס, וואָס אין פּאַרגעקומען דעם 28טן סענטיאַבער אין ניר-יאָרק,
די קאָנפּערענצ קעגן די ציעניש-וואַקאַנאַליקער און פּאַר דער „מאַרגן-פּרייהייט“.
דאָס האָבן באַוווּזן די אלע ענלעכע דערפּאָלגרייכע קאָנפּערענצן, מישפּאַטימ
און פּאַרזאַמלונגען איבערן גאַנצן לאַנד.

דער מישפעט טון די 5 טויזנט יידישע רעוואָליוציאָנערע אַרבעטער פון ציו־אַרק האָט דעמלט אַרויסגעגעבן דעם אורטייל, אז רייזען, לייזיק און מענאכעם זיינען שולדיק אין פאַרבינדן זיך מיט די העסלעכע שאָוויניסטן און סאָנימ פון דער אלוועלטלעכער אַרבעטער־באוועגונג, זיי זיינען שולדיק אין פאַרבינדן זיך מיט די פאַשיסטישע העצער, וואָס זיינען אויסן צו באַקעמפן די רעוואָליוציאָנערע אַרבעטער אָרגאַניזאַציעל און אונטערצוגראַפן די עקזיסטענץ פון דער „מאָרגן־פּרײַזײַט“. די בריוו פון רייזענע און לייזיקן, וואָס זיינען לויט זייער פאַרלאַנג פאַרגעלייענט געוואָרן באַם מישפעט, זיינען אַנטשיידן צוריקגעשלידערט געוואָרן פון אלע פאַרזאַמלע (אַגעו, ווי איר זעט, האָט מען אויך אפן מישפעט אויסגעטיילט ראַבאָיען פון דער יידישער „טרויקע“, פון די איבעריקע 3 מושקעטיאַרן און ריטער פונעם יידישן וואָרט. מיר האָבן שוין פריער דערמאָנט, אז דאָס איז ניט געווען קיין צופאַל).

דער פּאַרטראַג פונעם כ' אָלגין באַ דער גרינדונג פון „פּראָלעטפּענ“ איז שפּעטער פאַרקערפּערט געוואָרן אין דער פּרינציפּ־דערקלערונג און אינעם סטאַטוט פון דער פּראָלעטאַרישער שרייב־אָרגאַניזאַציע, וואָס די אויסגעוויילטע קאָמיסיע האָט אויסגעאַרבעט. די צוגעשטעלטע פּראָגראַם איז אין פּרינציפּ באַשטעטיקט געוואָרן פונעם „פּראָלעטפּענ“. מע האָט בלוזן אַרײַנגעטראַגן געוויסע קלענערע און טעכנישע ענדערונגען. מע האָט באַשטימט עס ענדגיל־טיק נאָכאַמאָל צו רעדאַקטירן. אויך שפּעטער זיינען עטלעכע מאָל אָנגענומען געוואָרן אַזעלכע באַשלוסן צו רעווידירן און צו רעדאַקטירן די פּראָגראַם פון „פּראָלעטפּענ“. אפּ וויפּל איך געדענק, האָט מען עס אָבער קיינמאָל ניט דורכגעפירט.

די הויפּט־פונקטן פון דער פּראָגראַם, אפּ וויפּל איך האָב זיי געקענט דעסטאַווירן, זיינען געווען אומגעפער אַזעלכע:

דער נאָמען פון דער נײַ־געגרינדעטער אָרגאַניזאַציע איז פּראָלעטאַרי־שער שרייבער־באַנד „פּראָלעטפּענ“.

דער פ. ש. פ. קוקט אפּ זיך, ווי אפּ אַן אינטעגראַל טייל פון דער רעוואָליוציאָנערער אַרבעטער־באוועגונג אין די פאַריניקטע שטאַטן, וועלכע איז א טייל פון דער אלוועלטלעכער רעוואָליוציאָנערער אַרבעטער־באוועגונג. דער קאָמוניסטישער אינטערנאַציאָנאַל און די קאָמוניסטישע פאַרטייען שפּילן אין דער באַוועגונג די אָנפירנדיקע ראָלע.

דער פ. ש. פ. קוקט אפּ דער ליטעראַרישער טעטיקייט, ווי אפּ א טייל פון דער אידעאָלאָגישער אַרבעט, וואָס ווערט געטאָן פאַר די אינטערעסן פון די פאַרשידענע קלאַסן. דער פ. ש. פ. שטעלט זיך פאַר זיינ ציל אָנצופירן די אינדיוידועלע און קאָלעקטיווע אַרבעט פון זיינע מיטגלידער אין די אינטער־רעסן פון דעם אַרבעטער־קלאַס. דער פ. ש. פ. באַטראַכט די ליטעראַרישע און קולטורעלע אַרבעט אין דער זעלביקער ריי, ווי די איבעריקע טעטיקייטן, וואָס העלפן אַפּקלערן, אָרגאַניזירן און מאָביליזירן די אַרבעטער צום קאַמפּ פאַר דער מאַכט.

דער פ. ש. פ. שטרעבט צו פארייניקן אלע פראָלעטארישע קויכעס אינ
דער יידישער ליטעראטור, צו פארבעסערן זייערע שאפונגען און צו סטימיר
לירן זיי צו ווייטערדיקע דערגרייכונגען. אפ אזא אויפן איז דער פארייני אויב
א דאָבאָראַטאָריע, ווו עס ווערט אויסגעקריסטאליזירט און פארפיינערט די
אידעאָלאָגיע און די פראָדוקטיווע טעטיקייט פון די מיטגלידער.

דער פ. ש. פ. שטרעבט ארויסצוברענגען פון זיינע מיטגלידער דאָס
העכסטע, צו וואָס זיי זיינען פיייק לויט זייערע טאלאנטן. דאָס ווייסט, ער
שטרעבט צו פולקומענקייט אין אלע געביטן פון זייער שאפן.

דער פ. ש. פ. קוקט אפ פראָלעטארישער ליטעראטור, ווי אפ א ליטערא-
טור, וואָס, באוואָפנט מיטן קלאסנ־אנאליז, באטראכט זי די גאנצע וועלט, די
גאנצע קעגנווארט, פארגאנענהייט און טיילווייז די צוקונפט — אפ וויפל דאָס
איז מעגלעך אין היינטיקער עפאָכע — מיט די אויגן פון דעם קלאסנבאוויסט-
זיניקן פראָלעטאריאט. דאָס באטייט ניט פארשמעלערן, נאָר אומענדלעך פאר-
ברייטערן דעם האַריוואָנט פון דער ליטעראטור און פון אירע לייענער.

דער פ. ש. פ. באקעמפט די נאציאָנאליסטישע אידעאָלאָגיע און די קונסט-
צוליב קונסט־טעאָריע, וואָס לייקנט די עקזיסטענצ פון א קלאסנ־ליניע אין
דער קולטור. איינער פון די צוועקן פונעם פ. ש. פ. איז: אופצודעקן דעם
קלאסנ־כאראקטער פון דער אזויגערופענער „נייער קולטוריסטישער“ וועלט-
אַנשויונג און צו באקעמפן די בורזשואוע אידעאָלאָגיע, וואָס באהאלט זיך
הינטער אן אומפארטיישישער מאסקע.

דער פ. ש. פ. באטראכט דאָס שאפן פראָלעטארישע ליטעראטור פאר א
טייל פון פראָלעטארישער קולטור ביכלאל, וועלכע איז אינטערנאציאָנאלע
קולטור פון איינ־און דעם זעלביקן ארבעטער־קלאס, פאר איינ־און דעם זעל-
ביקן ציץ — צו צעברעכן די קאפיטאליסטישע הערשאפט און אופצושטעלן די
דיקטאטור פונעם פראָלעטאריאט.

דער פ. ש. פ. קוקט אפ סטאם „נאציאָנאלע קולטור“, ווי אפ א געצייג אינ
די הענט פון דער בורזשואזיע, ווי אפ א געצייג, וואָס זי נוצט אויס צו פאר-
ווישן די קלאסנ־ליניעס אין איר „נאציע“. מיר נעמען פון אָט דער נאציאָ-
נאלער קולטור דאָס, וואָס קעגן זיינ ווערטפול פאר דעם ארבעטער־קלאס, אָבער
אונדזער צוועק איז צו שאפן פראָלעטארישע קולטור.

מיר זעען דייטלעך דעם אינטערנאציאָנאלן כאראקטער פון דער פראָלע-
טארישער קולטור, וועלכע ווערט געשאפן אפ אלערליי שפראכן, אָבער דורכ
איינ קלאט און מיט איינ היסטאָרישן צוועק. מיר זאָגן דעריבער: אונדזער
אופגאבע איז צו שאפן פראָלעטארישע קולטור אפ יידיש — אלס א טייל פון
דער אינטערנאציאָנאלער פראָלעטארישער קולטור.

מיר געפינען, אז שאפן אזא קולטור איז מעגלעך נאָר אינעם ענגסטן קאָנ-
טאקט מיטן קעמפנדיקן ארבעטער־קלאס, סײ אינעם טאָגטעגלעכע לעבן, סײ
אין אלע מאָמענטן פונעם רעוואָליוציאָנערן אופברוי.

מיר באטראכטן זיך ניט פאר א פרווילעגירטע גרופע מיט א באזונדערן
ווערט; מיר האָבן ניט קיין ספעציעלע מיסיע — אנדערש ווי די מיסיע פון דער

ארבעטער באוועגונג. מיר זיינען פערנארבעטער, דאָס הייסט מענטשן, וואָס זייער ספעציפישער אינסטרומענט אינעם פראָלעטארישן קלאסנקאמפ איז דאָס געשריבענע וואָרט.

מיר זיינען א קעמפערישער פארבאנד. מיר נוצן אונדזער געווער קעגן דער מעלוכע, קעגן דעם קאפיטאליזם, קעגן דעם רעפארמיזם, קעגן דעם נא-ציאָנאליזם (יידישן ביפראט), קעגן אלע טעאָרעטיקער פון דער בורזשואזיע. מיר שטייען אין די ערשטע רייען פון דעם קאמפ פאר דער רעוואָליוציאָנע-רער אָרגאניזאציע פון אַרבעטער-קלאס, פארן רעוואָליוציאָנערן קלאסנקאמפ, פארן רעוואָליוציאָנערן אופשטאנד פון די קאָלעקטאָנאַלע מאסן, פאר אינטערנאַ-ציאָנאליזם, פאר סאָוועטיזם, פארן סאָוועטן-פארבאנד.

מיר שטעמפלען מיט פאראכטונג די גיט-אהינ, גיט-אהער-מענטשן, די ווא-קלדיקע, ווייכהויטיקע, וואָס היינט זיי קלוימערשט מיטן ארבעטער-קלאס, און מאָרגן ליגן זיי אפן בוזעם פון דער בורזשואזיע.

די פראָגראם איז צו אלגעמיין, לייַדט פון אבסטראקטייט, זי רעדט ניט וועגן די ספעציפישע פראָבלעמעס פונעם ליטערארישן שאפן (שעפערישער מע-טאָד, פאָרם און אינהאלט), זי רעדט צו אויבנאָפיק וועגן דער פראָבלעם פון יערושע, זי האָט א מעכאניסטישע איינשטעלונג בענעגייט דער ספעציפיק פון ליטעראטור, ס'פעלט אין איר א קלאָרע פאָרמולירונג פון דער נאציאָנאלער פראָבלעם אפן געביט פון דער פראָלעטארישער קולטור-בויונג, זי גיט ניט קיין קריטיק פון די שעדלעכע איינפלוסן און טראדיציעס פון דער בורזשואזער ליי-טעראטור. דאָס באווייזט בלויז, אז סיי די פראָלעטארישע שרייַבער, סיי די פראָלעטארישע קריטיקער זיינען נאָך דעמלט ניט געווען אימסטאנד אופצוהייבן די דאָזיקע פראָבלעמעס. מ'האָט עס נאָך אפילע ביז איצט ניט געטאָן ווי געהע-ריק. אָבער אפילע אָט די אלגעמיינע פראָגראם איז געווען וויכטיק דערמיט, וואָס זי האָט מיטגעהאָלפן אופצושטעלן א הויכע באריקאדע צווישן דעם פראָ-לעטארישן שרייַבער מיט דעם „דיכטער-באלעבעסל“.

פון די פרינציפן ביז דער פראקטיק איז נאָך אויך דעמלט געווען א גרוי-סער מעהאלעכ. א גרויסער טייל פון דער שרייַבערישער פראָדוקציע איז נאָך ווייט ניט געווען פראָלעטאריש. די בורזשואזע איינפלוסן און טראדיציעס זיי-נען נאָך געווען צו טיפ איינגעגעסן.

איך האָב שוין אָנגעוויזן, אז טיילווייז איז דעם געווען שולדיק דער אומנאָרמאלער צושטאנד, אין וועלכן עס האָט זיך יאָרן לאנג געפונען, די פרייהייט. און אין דעם צושטאנד פון דער „פרייהייט“ איז אסאך געווען שולדיק די אלגעמיינע לאגע אין דער אמעריקאנישער קאָמפארטיי ביכלאל און איר ייִדסעקציע ביפראט. די שרייַבער גופע — אינדיוידועל — זיינען געווען אויך געווען אסאך שולדיק פאר דעם שלעכטן צושטאנד פון זייער ליטערארישער פראָדוקציע.

דער „פראָלעטפענ“ האָט געוואָלט ווערן די לאבאָראַטאָריע אפ בייצוקומען

די שעדלעכע איינפלוסן און טראדיציעס. ער האָט געדארמט פרווון, אָפּוואַרפן, פאַרבעסערן, אנטדעקן, ברענגען צום אויסדרוק די באהאלטענע ענערגיע און שטויסן פּאָרויס די אנטוויקלונג פון א גרויסער, רייכער יידישער פּראָלעטארי-שער ליטעראטור אין אמעריקע. דער „פּראָלעטפּענ“ האָט אריינגעטראָגן ווא-רעמקייט, כאווערישע סטימולירונג, פּראָלעטארישע קריטיק און פּראָלעטארישע אָרגאניזירטקייט אין דער ארבעט פון די יונגע פּראָלעטארישע שרייבער.

די יונגע שרייבער, די מיטגלידער פון די פּרוערידיקע פּראָלעטארישע שריי-בער-אָרגאניזאציעס, זיינען געווען דער קערן פונעם „פּראָלעטפּענ“. די צוויי-טע גרויסע גרופע אין באשטאנען פון די פּובליציסטן מיטארבעטער פון דער „פּרייהייט“, וואָס זיינען אריין אלס מיטגלידער אין דעם נייעם אלגעמיינעם פּראָלעטארישן שרייבער-פארבאנד.

די גרינדונג פון „פּראָלעטפּענ“ איז געפיערט געוואָרן אין ניו-יאָרק מיט א גרויסער ארבעטער-פארזאמלונג דעם 10-טן נאָיאַבער. אפּ דער פּיערונג, צו וועלכער עס זיינען געקומען 6 הונדערט ארבעטער, זיינען די מיטגלידער פון „פּראָלעטפּענ“ ארויסגעטראָטן מיט רעדעס און מיט פּאָרלעזונגען פון זייערע שאפונגען. צו דער פּיערלעכער גרינדונג-פארזאמלונג זיינען אָנגעקומען בא-גריטונגען פונעם רויטן אינדוסטריעלן פּראָפּארייט פון נאָרד-ארבעטער, פון דער „מאָרגן-פּרייהייט“, פון דער יידישער ביוראָ פון דער אמעריקאנישער קאָמפּארטיי, פון דעם פארבאנד פון ארבעטער-קלובן, פון די ארבעטער-קיני-דער-שולן, פונעם „פּרייהייט“-געזאנג-פארייט, פונעם ארבעטער-טעאטער-פאר-באנד און פון אנדערע רעוואָלוציאָנערע ארבעטער-אָרגאניזאציעס. אפּ דער פאר-זאמלונג אין אויך ארויסגעטראָטן מיט א באגריסונג א פּאַרשטייער פון דעם דזשאָן ריד-קלוב, די ערשטע אָרגאניזאציע פון אמעריקאנישע רעוואָלוציאָנע-רע שרייבער און קינסטלער, וועלכע האָט זיך געגרינדעט קימאט און איינ-צייט מיטן „פּראָלעטפּענ“.

די באגריסונגען האָבן באוויזן, אז די רעוואָלוציאָנערע ארבעטער-באווע-גונג האָט אָפּגעשאצט דעם „פּראָלעטפּענ“ אלס א וויכטיק געווער אינעם קלאַסקאמף. דער „פּראָלעטפּענ“ האָט ארויסגעשטעלט דעם קאָזונג „מיט דער פּענ אין קלאַסנאמפ“.

דער פּראָלעטפּענ האָט זיך באלד נאָך דער גרינדונג א נעם געטאָן מיט אימפעט פאר קאָנקרעטער ארבעט. מע האָט אויסגעארבעט א פּראָגראַם פון טעטיקייט פאר די ווינטער-כאדאָשימ. מע האָט דורכגעפירט לעקציעס, לייטע-רארישע אָוונטן, אָוונטן פון קריטיק פון די שאפונגען פון די מיטגלידער א.א.וו. די „פּראָלעטפּעניקעס“ זיינען ארויסגעטראָטן מיט פּאַרטראַג און מיט פּאַרלעזונגען פון זייערע שאפונגען אין צענדליקער ארבעטער-אָרגאניזאציעס. דער „פּראָלעטפּענ“ האָט זיך אויך פארבונדן מיט דעם ראט פון די רויטע פּראָפּארייטע און זיך אָן אימ אָנגעשראַסן. די „פּראָלעטפּעניקעס“ האָבן די-רעקט געהאַלפן דער „פּרייהייט“ מיט קינסטלערישן רעפּאָרטאזש און האָבן זיך אקטיוו באטייליקט אין אלע פּאָליטישע און עקאָנאָמישע קאמפן און קאמפא-ניעס פון דער רעוואָלוציאָנערער ארבעטער-באוועגונג. מע האָט אויך אָן-

געהיבן פלאנעווען ארויסצוגעבן א ליטערארישן זשורנאל, װאָס איז רעאלי-
זירט געװאָרן ערשט אין דעקאבער 1930 מיטן ארויסגעבן דעם זאמלבוך
"יוניאָן סקװער".

א שפּערישע דיסקוסיע

איידער מיר גייען אריבער צום װײַטערדיקן װעלן מיר נאָך דערצײלן
װעגן דער ערשטער (נאָך דער גרינדונג פֿון „פּראָלעטפּענ“) גרויסער דיסקוסיע
איבער דער פּראָלעטארישער ליטעראטור אין אמעריקע, װאָס איז געפירט גע-
װאָרן אפֿ די שפּאלטן פֿון דער „מאָרגן־פּרייהייט“ אין אָנהייב 1930.
מע דארף קאָנסטאטירן, אז נאָכווייענישן פֿון רעכטע און לינקאטשישע
קליינבירגערלעכע שטימונגען זײַנען געװען בא די מיטגלידער פֿון „פּראָלעט-
פּענ“ אויך נאָך זײַן גרינדונג. דאָס איז געװען פארקערפּערט אויך אין זײַערע
שאפּונגען. אפּילע אפֿ דער גרינדונג־פּאָרזאמלונג, געדענק איך, האָט יאָסל
קאָן און אנדערע גערעדט ביים דער דיסקוסיע איבער כ' אָלגינס פּאָרטראַג
װעגן דעם, אז די ליניע איז א צו שטרענגע, אז מע באַגרענעצט צופּיל דעם
אינהאלט פֿון דער פּראָלעטארישער ליטעראטור, אז מע מעג געבן װערק מיט
צאר, טרויער, ייעש, אפֿ װיפּל דאָס איז אויך פּאראן בא אלע מענטשן און
אויך בא ארבעטער, אז סימבאָליזם איז אויך א שפּערישער מעטאָד פאר דער
פּראָלעטארישער ליטעראטור א.א.וו. אָט די רעכטע שטימונגען האָבן זיך
שפּעטער אויסגעקריסטאליזירט בא א גאנצער גרופּע שרײַבער, װי קאָן, גרינד-
שפּאן, סאָברין, קאצ, קראוועצ א.א.נד. זײ האָבן שפּעטער צוזאמענגעשטעלט
א גאנצע אָפּאָזיציע־גרופּע אין „פּראָלעטפּענ“, און אין 1931 איז אפּילע גע-
קומען דערצו, אז אייניקע פֿון זײ זאָל מען אויסשליסן, אז אייניקע פֿון זײ
זאָלן אליינ פּאָרלעזן דעם „פּראָלעטפּענ“ (אייניקע פֿון די אָפּגעגאנגענע זײַנען
שפּעטער צוריקגעקומען אין „פּראָלעטפּענ“). עס זײַנען געװען װאקלענישן,
זוכענישן און רײַפונגען. עס האָבן זיך געהערט מיינונגען, אז „שײַנקײט“ אליינ
איז א טאָך פּאָרן ארבעטער־קלאַס. עס האָבן זיך געהערט דעקלאראציעס,
אז װאָס זאָלן מיר טאָן, אויב אין אונדז איז דאָ אַזױפּיל אומעט“. עס
האָבן זיך געהערט פּאָדערונגען: „גיט אונדז א ברייטע און מעכטיקע ארבע-
טער־באוועגונג, גיט אונדז א רעװאָלוציע, װעלן מיר האָבן װעגן װאָס צו
שרײַבן. דערוױל איז דאָס אמעריקאנישע ארבעטער־לעבן צו שמאָל פאר
א קינסטלער“.

ס'איז אינטערעסאנט צו פארצײכענען, אז אויך אין פּסרד האָבן זיך אין
יענער צײַט, אין 1929 יאָר, נאָך געהערט איינצלענע שטימען פֿון מיטלױפּער-
שע דיכטער (מאַרקיש), אז קײן פּראָלעטארישע ליטעראטור איז נאָך ניט
פּאראן.

אָט די קליינבירגערלעכע נאָכווייענישן האָבן זיך אָפּגעשפּיגלט אין א דיס-
קוסיע אפֿ די שפּאלטן פֿון דער „פּרייהייט“. די דיסקוסיע האָט זיך אָנגעהויבן
מיט דעם ארטיקל פֿון יאָסל קאָן, צו װעמען טײַנעס? („מאָרגן־פּרייהייט“,

10-טער פערוראל 1930), אלס אן ענטפער אפ פרויקט שווארצמאנס ארטיקל, דער וועג צו פראלעטארישער ליטעראטור" (מאָרגן-פּרײַהײַט, 17-טן יאָר וואר 1930). שווארצמאנס ארטיקל איז געווען א לינקאטישער, פונקט ווי דער ארטיקל פון קאָנען האָט אויסגעדריקט רעכטע שטימונגען. ביידע האָבן אָפגעשפייגלט די קליינבירגערלעכע נאַכווייענישן אינעם „פּראָלעטפּענ“, נאָר פון פארשיידענע זייטן.

שווארצמאנ איז ארויסגעקומען מיט דעם טעזיס, אז עס איז נאָך פאקטיש נישטאָ אין אמעריקע קיין פּראָלעטארישע ליטעראטור, אז די „פּראָלעטפּעני-קעס“, שעפּן זייער קינסטלערישע יעניקע ניט פון דער מאָראַל און לעבנסשטיי-גער פון דעם ארבעטער-קלאַס, נאָר פון דעם אונטערגיינדיקן בורזשואו קלאַס. ער האָט אויך דערקלערט, אז אויב די ארבעטער „אפלאַדירן באגייס-טערט אונדזערע פּאַרלעוונגען, איז דאָס מער קרעדיט דערפאר, וואָס מיר האלטן זיכ פאר קינסטלער און קומען צו זיי מיט אונדזערע ווערק, ווי דער-פאר, וואָס אונדזערע ווערק געפינען א טיפן אָפּקלאַנג אין זייער נעשאַמע. איז געקומען יאָסל קאָן און אנטוויקלט א טעזיס פון א צווייטן, פון א רעכטן עקסטרעם. ער האָט שוין געפרווט אינגאנצן אריבערלייגן די פראגע פון א קראנקן קאָפּ אפ א געוונטן. ער האָט דערקלערט, אז די ארבעטער זיי-נען שולדיק. וואָס פּראָלעטארישע שרייבער געפינען צו זיי ניט דעם שליסל. ער האָט ארויסגעשטעלט א טיינע, אז מע גלאָריפּיצירט (אידעאליזירט) צופיל די ארבעטער-מאסן, אז די ארבעטער-מאסן זיינען אינדערעמעסן, נישט דערגאנגען צו אופנעמען די שאפונגען פון דעם איצטיקן דאָר פּראָלעטארישע קינסטלער. און, צווייטנס, אכוצ דעם, וואָס ביכלאל זיינען די אָנהייבן פון יענע קינסטלער שווער, קומט נאָך אויס דעם היינטיקן קינסטלער צו שאפן פאר א מאסע, וואָס טראָגט אין זיך די איינגעוואַקסענע טראדיציע פון באָוו-שאַווערס, עדעלשטאטס און ראָזענפעלדס לידער-זינגערניי. ער האָט אויך גע-טיינעט, אז „די מאָרגן-פּרײַהײַט“ דערנענטערט גראפאָמאניע (ער האָט גע-מיינט די פּאָליטישע לידער, וואָס ווערן דאָרטן געדורקט), און אויך, אז מע האָט פון דער פּראָלעטארישער שאפונג „ברוטאל פארוואָרפן“ זייער וויכטיקע מאַטיוו (טרויער, טויט), וואָס זיינען אינדערעמעסן, — זאָגט ער, — פון גרויסע נוצן פאר דער פּראָלעטארישער קונסט. קאָן אטאקירט אויך די פּראָלעטארישע קריטיק, וואָס האָט זיך פארנומען בלויז מיט גלאָריפּיצירן די מאסן און ניט מיט זייער דערציאונג.

נאָכדעם איז אינעם נומער פונעם 17-טן פערוראל 1930 געקומען אן אר-טיקל „נישט דאָס איז דער וועג“ (אויך אן ענטפער שווארצמאנען) פון א. פאָ-מעראנצ.

פאָמעראנצ פאָלעמיורט מיט שווארצמאנען און ווייזט אָן, אז גערעכט איז כ' אָלגינ, וועלכער האָט דעמלט געשריבן: „אונדזער היגע יידישע פּראָלעטא-רישע ליטעראטור וואקסט. טאלאנטן ווערן אלץ מער אויסגעקריסטאליזירט. די אָריגענטאציע גייט אלץ מער אפ דער ליניע צום ארבעטער און מיטן ארבע-טער. די אידעאָלאָגיע ווערט קלאָרער. יונגע שרייבער, וואָס האָבן אסאך גע-

בלאָנדזשעט, טאפּן סאָפּקאָלסאָפּ אָן דעם געזונטן פּראָלעטארישן וועג, און
ניט שווארצמאן, וועלכער פארלייקנט אינגאנצן די פּראָלעטארישע ליטעראטור.
פ. זאָנט אינעם ארטיקל :

„זיכער דארפּ מען ניט איבערשאצן אונדזערע דערגרייכונגען אפּן „פּראָ-
לעטפענ“ פּראָנט; זיכער מוז מען שארפּ באקעמפּן די באלעבאטישע איינפלוסן
און אָפּנויגן פּונ דער פּראָלעטארישער אידעאָלאָגיע. אָבער דאָס ניט דערשאצן
דעם אָנהייב פּונ דער פּראָלעטארישער ליטעראטור אין אמעריקע קעגן אויב
זיינ א גרויסע שטערונג פאר איר ווייטערדיקער אנטוויקלונג. דער לעצטער
וועג איז ניט ווייניקער געפערלעך.“

ער זאָנט אויב, אז

„פּראָלעטארישע ליטעראטור קומט אלס רעזולטאט פונעם קלאסנקאמפּ, אלס
רעזולטאט פון א געראנגל פון קלאסן-קויכעס אין דער ליטעראטור. פּראָלעטא-
רישע ליטעראטור וואקסט צוזאמען מיטן וויקס פון דער גאנצער פּראָלעטא-
רישער קולטור.“

אגעו, ווייזט ער אויב אָן אין אַט דעם ארטיקל אפּ א צווייטן שעדלעכן
מעטאָד פון דער פּראָלעטארישער קריטיק אין דער „פּרייהייט“, אפּ, דעם מע-
טאָד פון מוירע האָבן פאר א שארפּ וואָרט, פון ניט וועלן וויי טאָן דעם
אָדער יענעם שרייבער, פון וועלן יויצע זיינ פאר אלעמען, פון פארגלעטן
פעלערן און שרייבן אזוי העפלעך, פאָרויכטיק און פארשטעלט, אז ניט דער
שרייבער און ניט דער לעזער זאָלן וויסן גענוי, צי דער קריטיקער בענטשט
אָדער ער שעלט — דער מעטאָד פון אי דער וואָלפּ זאָל זיינ זאט, אי די ציג
זאָל זיינ גאנצ“. מיט איינ וואָרט — קעגן פארשמירערישער קריטיק.

אויב מוישע נאדיר האָט זיך באטייליקט אין דער דיסקוסיע מיט א זיבן
פען און ביקס-ארטיקלען וועגן פּראָלעטארישער ליטעראטור. ער זאָנט דאָרטן
ארויס אסאך זייער אינטערעסאנטע געדאנקען וועגן דעם אופקום פון קונסט
ביכלאל, וועגן בורזשואזער ליטעראטור און פּראָלעטארישער ליטעראטור, אסאך
ריכטיקע און אסאך פאלשע איינשטעלונגען. אָט די ארבעט נאדירס פאָדערט
א ברייטערע אָפהאנדלונג, וואָס מיר קענען זי דאָ ניט געבן.

נאדיר הייבט אָן זיינ סעריע מיט דעם פּאָלגנדיקן אריינפיר :

„די פראגע פון פּראָלעטארישער ליטעראטור רעגט יעדן פּראָלעט. שריי-
בער. אט אלע זייטן פון אָט דער פּראָבלעם זיינען טירן און טויערן. די בור-
זשואזע קריטיקער צעשטעלן אומיסנע אין די קאָרידאָרלעך פון דער פּראָבלעם
אלערליי גענאָ-שפיגלען, מע זאָל נישט מער זען נאָר זיך אליינ, און ס'זאָל
זיך אויסדאכטן, אז מע איז אסאך... די, וואָס זיינען פארפירט פון יענע
שווארצע „נישט גוטע“, בלאָנדזשען טאקע צווישן זיך און זיך, און מיינען
מליעדרייע, ווי טיפּ זיי זיינען אריינ אינעם וואָרט.“

ארום דער רייצנדיקער נוס, וואָס הייסט „קונסט“, זיינען אזויפיל שאָלעך-
צער אופגעוואָקסן, — שאָלעכצער, וואָס זיינען 100 מאָל זייער ווי די יאָדער,
שאָלעכצער, וואָס פּרעסן אפּ דעם קערן. איידער מע דלובעט ארויס ספיצל
נוס פון די טיפע שאָלעכצ-פאלבן, פארגייט שוין דער אפעטיט צום עסן.

און אמאָל פארקערט: דערפאר, ווייל די זינדיקע נוס איז אָנגעטאָגן אין אזא הייליקן פעלצ, רייצט זי נאָכ מער די זאטע בירגערלעכע קונסט־קוינים. אין א צווייטן ארטיקל אין דער דיסקוסיע האָט יאָסל קאָג געהאט טייערע אויב צו נאדירן און געשריבן אין א פערזענלעכע טאָג. אין א, פענ און ביקס" פון 24-טן מארט, ווו נאדיר ענטפערט קאָגענ, דערציילט ער, אגעוו, אז די כאוויירימ ווייסן, אז איב בין קראנקערהייט געקומען אין שטאָט אריין צו זייער גרינדונג־פארזאמלונג, קעדיי צו דעמאָנסטרירן, אז איב האלט מיכ כאָלילע נישט גרעסער פון קיין שום אנדערן פראָלעטארישן פענ־ארבע־טער. ער מאכט דאָרטן אויב די פאָלגנדיקע דערקלערונג:

... ס'איז עמעס, אז קאָמוניסטישע שרייבער האלטן ניט פון גלעטן זיכ איינס ס'אנדערע איבער די בעקלעכ. אָבער איב גלייב, אז פון „פראָלעטפענ" וועט ארויסוואקסן פונקט אזויפיל פייקע שרייבער, ווי פון דעם י. ל. פערעצ־פאריין. איב האלט, אז מיר האָבן אסאך פיקצאָניסטישע (בעלעטריסטישע) טאלאנטן, עטלעכע זייער גוטע דיכטער, נאָר גאָר ווינציק זשורנאליסטן און פובליציסטן. אין דעם לעצטן איז (נאָכ מיינ שטיקל מיינונג) שולדיק דר (יאָסל קאָג) און דייןס גלייכן, וואָס האלטן נאָכ אלץ, אז „בעלעטריסטיק" איז דאָס זאלצ פון דער ערד, די קרוין פון דער וועלט. דאָס טוט אָג אונדויער באוועגונג אסאך שאָדן. מיר דארפן נישט אזוי די שיינע שרייבער, וואָס ווילן זיכ מאכן א נאָמען אין דער ליטעראטור, ווי מיר דארפן פראָטעקונסט־ארבעטער, וואָס ווילן דינען בעליוו וואָנעפעש (מיט לייב און לעבן) דעם גרויסן ציל פון איבערגעבן די גאנצע מאכט דעם ארבעטער־קלאס. וועט מען דעטראָנירן די „קונסט צוליב קונסט", וועט מען גיין אין יידישן ארבעטער־אניווערסיטעט זיכ לערנען, וועט מען אוועקווארפן די גייווע, וועט זיין גוט און וויל, וועט דעם „פראָלעטפענ" באשערט זיין די גרויסע ארבעט צו באדינען דעם רויטן קולטור־פראָנט מיט פויסט און מיט פענ, מיט טינט און מיט בלוט. עלע נישט, וועט מען בלייבן באמ גוידערן זיכ—מיט צוויי קונסט־גוידערס, אפן קארק און אפן פאָנעם".

דאָס אנטקעגנשטעלן פובליציסטיק צו בעלעטריסטיק איז געוויס ניט ריכ־טיק. מע דארף האָבן ביידע זאכן. אָבער הייסן, אז בעלעטריסטן זאָלן ווערן אויסשליסלעך זשורנאליסטן—איז פאלש. אָט די „לינקאטשישע" ליניע איז געווען פא אסאך אנדערע פון דער ייִדסעקציע פון דער קאָמפארטיי און בא איינציקע פובליציסטן פון דער „פרייהייט". אין טאָג איז דאָס געווען א רעוולטאט פון ניטגלייבן אין דער מעגלעכקייט פון א פראָלעטארישער ליטע־ראטור אין אמעריקע און פון דער גרינגשעצונג בענעגייע די יונגע פראָלע־טארישע שרייבער.

אין דער דיסקוסיע האָט זיכ אויב באטייליקט ארן קורצ מיט אן ארטיקל „וון האלטן מיר" (14-טער אפרעל 1930).

קורצ האָט מער ווי אלע אנדערע געפרוווט זיכ אָפשטעלן אפ די קאמפן, וואָס זיינען דעמלט אָנגעגאנגען אינעם „פראָלעטפענ" ארום די פראגעס פון ליטערארישן שאבלאָגן אָדער „פראָקלאמאטארישע ארבעט", וואָס האָט גע־

מיינט די פראגע פון פאליטישע לידער אָדער פאָליטישער זשאנר. ער האָט דער איינציקער געפרוווט אופהייבן די פראגעס פון פאָרמ און אינהאלט, פון סטיל, זשאנר און שעפערישן מעטאָד. דערבײַז איז ער אליין אוינגעפאלן אין גראָבע טאָעסן פון פאָרמאליסטישן, אידעאליסטישן כאראקטער אָדער אין וואָרנשטשינע.

דאָס שפּיגלט אָפּ דעם אלגעמיינעם כאַאָס, וואָס האָט נאָך דעמלט גע- הערשט אינעם „פּראָלעטפענ“ בענעגייע די דאָזיקע פראגעס. דאָס באווייזט אונדז אָבער אויך, אז די דאָזיקע פראגעס זיינען שוין אופגעהויבן געוואָרן אין „פּראָלעטפענ“. און דאָס אליין איז שוין א סימען פון וואָס, פון אידעאָ- לאָגישן רײפּ ווערן, פון פארטיפערטן זוכן, כאַאָס מיט גוואלדיקע בלאָג- דושענישן.

עס זיינען אין „פּראָלעטפענ“ געווען מיינונגען, וואָס האָבן געפאָדערט אויסשליסלעך פאָליטישע לידער. עס זיינען געווען קעגנזעצלעכע מיינונגען, אז פאָליטישע לידער גייען ארויס אינגאנצן פון דער גרענעץ פון ליטערא- טור. אנדערע זיינען ארויסגעטראַטן קעגן פאָליטישע לידער אינעם נאָמען פון קאמפ קעגן שאַבלאָג, קעגן פּראָקלאַמאציע-מעסיקייט, קעגן פארפלאַכונג פון דער ליטעראַטור א.א.וו.

קורב באַרעכטיקט די אָרעמע אין הינזיכט פון קינסטלערישער קוואליטעט פאָליטישע לידער, ווייל ער איז „גרייט צו פארבייגן די אייגענע פאָדערונגען, ווען עס קומט די שאַ פון א נייטיקער ווענדונג“. ער האלט עס אָבער אינ- דערעמעסן פאר, דער אומוויכטיקסטער פאָרמ“. און עס ארט אימ, וואָס דאָס, קען ווערן דער סטאַנדאַרט פאר דעם באַנייטן ליטעראַטור-פאכ- עס פאלט אימ גאָר ניט אַינ, אז אויך פּראָקלאַמאציעס, וואָס זיינען „אַרעם אין קינסטלערישער קוואליטעט“, זיינען שלעכטע פּראָקלאַמאציעס און פילן ניט אויס זייער צוועק, און עס פאלט אימ גאָר ניט אַינ, אז צו פאָליטישע לידער דארפ מען גאָרניט, פארבייגן די אייגענע פאָדערונגען“, זיי זאָלן זײַן רייך אין הינזיכט פון קינסטלערישער קוואליטעט.

ער זאָגט: „אונדזער רעוואָלוציאָנערע עסטעטיק שטעלט פאר אונדז אי- דעאָלאָגישע גרענעצן, וואָס מיר מוזן היטן. אָבער קיין פאָרמעלע גרענעצן שטעלט זי ניט!“ און ער זאָגט אויך, אז אין אונדזער איצטיקן פּראָגנאָס האָבן מיר אומעטום רעוואָלוציאָנע פון אידיע און פון פאָרמ, אָבער אין דער ליטעראַטור איז בלויז פאראן רעוואָלוציאָנע פון אידיע, אָבער ניט פון פאָרמ. דאָ האָט איר א פולשטענדיקן אייגנטיים צווישן פאָרמ און אידיע, פאָרמ און אינהאלט. דאָס איז א ריינ פּורושואַן-פאָרמאליסטישער צוגאַנג. ער דריקט עס אויס נאָך שאַרפער מיט די ווערטער, דערפאר דארפן מיר זיך נאָך בא- וואָרענען מיט דער אידיע שער גאַנצקייט און געוונטקייט. דאָס איבערי- קע — זאָגט ער — וועט שוין דיקטירט ווערן פון דער אקטיווקייט פון דער סחיווע צו דעם אינטוויטיוון געהער פון די געהעריקע פאכמענטשן. א פולשטענדיקע אָפּגרענעצונג צווישן דער אידיע און דער קינסטלערישער פאָרמ! די קינסטלערישע פאָרמ, — זאָגט ער, — קומט ניט אין פארבינדונג מיט

דער אידייע, נאָר גאָר פֿונ דער אַקטיווקייט פֿונ דער סוויוע צו דער אינ-
טויציע פֿונעם קינסטלער. אָט האָט איר אייך די אלטע אָפּגעפֿליאקעוועטע
מאדאם, אינטוֹציע, וואָס פארפירט אייך באַרד אינ דעם בורזשואז-אירעאליס-
טישן קונסט צוליב קונסט-דושווגר!

קורצ רירט אָן אינ זײַן ארטיקל נאָך אַן אינטערעסאנטע פראגע, וועגן
וועלכער עט האָט זיך גערעדט אינ דער דיסקוסיע אונ אויך אינ „פּראָלעט-
פענ“.

„אויב מע זינגט ניט די נייע פּראָלעטארישע לידער, — זאָגט קורצ, —
זײַנען שולדיק אינ דעם אונדזערע מוזיקער. דער פּריערדיקער עלעמענט האָט
געזונגען די פּריערדיקע לידער אָן מוזיקער, ווייל זיי זײַנען געווען נאָענט
צו דער פּאָלקסטימלעכער פּאשטעס פֿונ יענער צײַט. געזונגען האָט מען זיי,
ווי מע זינגט פּאָלקס-לידער. היינטיקע לידער זינגען זיך ניט אליינ“.

קורצ פארענדיקט זײַן ארטיקל מיטן פּאָלגנדיקן אבזאצ:

„אונדזער טאלאנט מוז אָפּגעהיט ווערן קאָלעקטיוו! די ליטערארישע אר-
בעט פֿונ דער גאנצער גרופע איז די ליטעראטור פֿונ דעם היינטיקן טאָג.
מעג יעדער, אינדיוידועל, דערגרייכט מער אָדער ווייניקער. מיר האָבן איינ
אידייע צו פארטיידיקן! מוזן מיר שטיין זײַט בא זײַט!“

לייוויקיאדע

(וועגן דער צייטשריפט „די וואַכ“)

...נו, האָט אייך, ר' יודן,
א שליטוועג א גוטנ...
איר זענט נישט פונ שטאַם,
וואָס אינ קאמפן קענ בלוטנ.

אם פאראד נאָר געקומען
צו גלאנצן און צירן,
געוואָלט מ'זאָל סכירעס
און קאָוער קאוירנ...

און אויס מיטן קאָוער,
און סכירעס — דאָס וועט איר
שוין קריגן אינ „פאָרווערטס“,
אינ נאפּקישע בלעטער.

מיט בלאַטיקע פּוילן
פון ציענס לאגער שיטטנ,
נו, פעקלען זיכ אָפּ
די „פּרויזשיט-טוריסטנ.“

דער שטורעם אריבער,
די שויבן צעבראָכן,
און רייזען און לייוויק
צום סוינע פארקראָכן.

צום סוינע פארקראָכן —
פארברענט זאָל ער ווערן!
איז ביקספען גענומען,
געצילט אינעם אויג —
איז קופּערנעם שטערנ.

(מ. נאדיר — א. וועלט מיט ארבעט)

אם דער גרינדונג פונעם „פּראָלעטפּעני“ האָבן לייוויק און מענאכעם גע-
ענטפערט מיטן ארויסגעפן די וואַכנטלעכע צייטשריפט „וואַכ“. דער ערשטער
נומער איז דערשינען דעם 4-טן אָקטיאבער 1929. סאכאקל איז פון דער צייט-
שריפט דערשינען ארום 40 נומערן. די רעדאקציע איז באשטאנען פון זיי-
וויק, מענאכעם און 5. שאפיראָ. מיט דער „וואַכ“ האָבן די פּסעוודאָ-מיטלויפער

זיכ געפרוויט שאפן א טריבונע, פונוואנען זיי זאלן קענען, לויט אלע קראָלימ" אטאקירן דעם, פראָלעטפענ", די "פרייהייט", די קאָמוניסטישע פארטיי און אלע רעוואָלוציאָנערע אָרגאניזאציעס פון די יידישע ארבעטער אינעם אמעריקע. די וואַקאנאליע איז פאָרגעזעצט געוואָרן מיט קאָלאָנאלן אימ-פעט. זיי האָבן זיך פארמאָסטן זייער גרויס, זיי האָבן זיך פארמאָסטן נישט מער און נישט ווייניקער, ווי צו צעשמעטערן די גאנצע יידישע קאָמוניסטישע באוועגונג. זיי האָבן אָבער געמאכט דעם כעזשפּן אָן דעם באלעפּאָס. זיי האָבן א גרויסן טאָעס געהאט. זייערע הענט זיינען געווען קורצ פאר אזא אופגאבע. אפילע יענע יידישע ארבעטער, וואָס זיינען אפ א ווילע ארומגעכאפט גע-וואָרן פון שאָוויניסטישן טשאד, האָבן זיך שנעל אויסגעטשוּכעט. אויך זיי האָבן זיך ניט געוואָלט צוהערן צו דער "וואַכ".

וועגן דעם, וואָס פאר א אופגאבעס עס האָבן פאר זיך געשטעלט די "וואַכ"-מענטשן און אפ וואָס זיי האָבן זיך פארמאָסטן, דערוויסן מיר זיך פון די פארענטפערונגען און באוואַרענישן, וואָס זיי מאכן אינ די לייטארטיקלעך פונעם ערשטן נומער. אָט וואָס זיי זאָגן:

"דער ערשטער נומער אונדזערער קאָנ מאכן דעם איינדרוק, אזוי ווי אונ-דער אווודע (אופגאבע — א.פ.). זאָל זיינן בלויז אויסקעמפן א קאמפ מיט דער פרייהייט". אזא איינדרוק וועט זיי א פאלשער.

צמעס—מיר זיינען אופגעקומען אינ א מאָמענט פון א געזעלשאפטלעכער קאטאסטראָפע. אָבער צו דער קאטאסטראָפע האָבן געפירט אסאך וועגן, און אייניקע פון אונדז האָבן זיך שוין פון פריער געראנגלט מיט דעם, וואָס האָט צו איר געפירט. איצט זיינען מיר אריינגעוואָרפן געוואָרן אינ אַפּענעם קאמפ. אָבער אינ טאָך איז דער איצטיקער אָפּענער קאמפ מיט דער "פרייהייט" בלויז א דירעקטע קאָנסעקווענצ פון די שטילערע קאמפן פאר דאָס עכטע און אייגענע אינ אונדז, וואָס אייניקע פון אונדז האָבן פריער דאָרט אָנגעפירט אינעווייניק".

זייער אופגאבע איז, אלזאָ, געווען ניט בלויז אָפּענער קאמפ קעגן דער "פרייהייט". זיי פארמעסטן זיך אפ אסאך מער. זיי האָבן דערווארט, אז די יידישע ארבעטער וועלן זיך אָפּטרייסלען פון דער קאָמוניסטישער באוועגונג, וויבאלד די יידישע קאָמוניסטן נעמען ניט אָן זייער נאציאָנאליסטישע פּאָ-גראם. דערביי האָבן זיי געכאַלעמט צו גרופירן ארומ דער "וואַכ" די אוועק-געגאנגענע יידישע ארבעטער און צו אָרגאניזירן זיי אינ דער יידישער קולטור-געזעלשאפט. אָט וויאזוי זיי גיבן ארויס זייערע עמעסע קאוואַנעס.

"מיר ווארטן—שרייבן זיי—אפ א ווארעמער אופנאמע פון דער "מאָרגן-פרייהייט". די שרייבער פון יענער צייטונג וועלן, פארשטייט זיך, אופהייבן א גוואלד, אז די קליינפירגער וועלן פארנארן די ארבעטער אינ לאגער פון זייער קראַסניסניע".

אינדערעמעס אָבער, זאָגן זיי, זיינען זיי ארויס דערפאר, ווייל דער וועג פון דער "פרייהייט" איז, דער וועג פון אסימיליאציע". און זיי וואַרענען און זאָגן פאָרויס, אז

„יעדע געזעלשאפטלעכע באוועגונג, וואָס וועט אָנשרייבן אז איר פּאַן
אסימיליאציע, ווען אפילע מיט קאָנספּיראטיוון וואסער־טיגט, וועט דערין גע-
פינען די גרעסטע שטערונג פאר זיך אינ דער יידישער סווייווע—געדענקט דאָס,
כאוויירימ! די יידישע ווירקלעכקייט וועט מיט איר פאסיוון און אקטיוון ווי-
דערשטאנר ארופצוווינגען אפ אײַך די אנערקענונג פון דעם פאקט, אז דאָס
יידישע פּאָלק וויל און וועט לעבן— און פאר דעם דאָזיקן פאקט וועט איר
מוזן געפינען פּלאַצ אין אײַער טעאָריע און פראקטיק.“

אין פּאָשטע, ניט אועלכע לייזיקיטישע, פארשלייערטע ווערטער באטייט
עס, אז די קאָמוניסטישע באוועגונג וועט מוזן אָנעמען זייער בורזשואוע, נא-
ציאָנאליסטישע „יידישע פּאָלק“־טעאָריע און פראקטיק, אָדער אונטערגיינג.

און אין דער „פראקטיק“ האָבן זיי טאקע באלד אין דעם זעלביקן נומער
אָנגעהויבן „אויסשטרעקן א האנט“, געפרווט זיך אָפּרײַסן גרופעס פונעם
קאָמוניסטישן לאַגער. זיי שרײַבן: „אָבער שוין באַם ערשטן שריט וועלן מיר
אויסשטרעקן א האנט צו אונדזערע נאָענטסטע פארבינדעטע אין א געראנגל פאר
דאָס עכטע און אײַגענע—צו די יידישע לערער“ אויך פון די קאָמוניסטישע
שולן. נאָכדעם גייט אן אטאקע אפ די יידישע פּראָלעטארישע שולן, „די פּרײַער
אומפארטייִשע און איצט קאָמוניסטישע שולן“, ווי זיי רופן די דאָזיקע שולן.
זיי גיבן טאקע באלד אינעם ערשטן נומער א גרויסן ארטיקל פון יאנקעו
לעווין אונטער א קעפל „די מעטאמאָרפּאָזע פון די אומפארטייִשע שולן“.
אין דעם ארטיקל טײַנעט ער, אז די קינדער־שולן האָט מען פארוואנדלט אין
„ענג־פארטייִשע קאָמוניסטישע שולן“, אין הילפ־אָרגאניזאציעס פאר דער
ארבעטער־באוועגונג, אין צוגרייט־קלאסן פאר די פּאָנערן און דער ליגע פון
יונגע קאָמוניסטן, און פארמאסערט, אז אסאך לערער, האָבן פאקטיש פאר-
וואנדלט זייערע קלאסן אין אגיטאציע־אָנס־פארוואנדלונגען פאר די פּאָנערן.
זייער „אויסגעשטרעקטע האנט“ איז אָבער געבליבן הענגען אין דער לופט.
זיי האָט זיך ניט אײַנגעגעבן אריבערצוציען צו זיך די לערער פון די פּראָלע-
טארישע קינדער־שולן. דאָס האָט אָבער געוויזן זייערע גרויסע בורזשואוע אפע-
טיטן. דאָס האָט באשטעטיקט, אז זייער צי־אײַנשטעלונג איז טאקע געווען
אסאך מער ווי בלויז באקעמפן די „פּרײַהייט“. זיי האָבן געצילט צו פאר-
ניכטן די גאנצע יידישע קאָמוניסטישע באוועגונג. און זייער בורזשואוער
קלאסנ־כוש האָט זיי אונטערגעזאָגט אָנצוהייבן פון דעם סאמע פילבארן
פּלאַצ, פון דער קינדער־דערציִונג, פון דעמאָראליזירן די פּראָלעטארישע קינד-
ער־שולן.

שפעטער, פארשטייט זיך, זײַנען זיי אריבערגעגאנגען צום אטאקירן די
אנדערע צוויינג פון דער באוועגונג, ווי „איקאָר“, דעם אינטערנאציאָנאלן ארבע-
טער־אָרדן, די רעוואָלוציע־אָנערע פּראָפאריינען, דעם „פּראָלעטפּענ“ א. א. וו.
וועגן דעם וועט אונדז נאָך אויסקומען צו ריידן שפעטער.

דאָ איז אויך קעדיי צו באמערקן, אז זיי אײַנגעשטערן די לעגענדע,
אז זייער אוועקגיין פון דער „פּרײַהייט“ האָט געטראָגן א צופעליקן כאראק-
טער, אז דאָס איז זיי געווען ארופגעצוווינגען. זיי האָבן אליין דערקלערט, ווי

איך האָב פּרײַער ציטירט, אז זייער איצטיקער אָפּענער קאמפּ מיט דער „פּרײַהײַט“ איז בלױז א „דירעקטע קאָנסעקווענצ“ פּונ די קאמפּ, וואָס זיי האָבן דאָרט „פּרײַער אָנגעפירט אינעווייניק“. מע האָט זיי נישט פּארטריבן, נאָר זיי האָבן שוין לאנג פּרײַער באקעמפּט די ליניע פּונ דער „פּרײַהײַט“ אינ דער „פּרײַהײַט“ גופע. זיי זײנען אוועק, ווײל זיי האָבן זיך ארומגעזען, ווי זיי אריין זאָגן אינ די לייטארטיקלעך, אז „די טעג, וועג א נאַציאָנאַליסט האָט געוווּנט מיט אן אסימיליאטער און א רעכטער און א לינקער האָבן זיך געפאַ- שט צוזאַמען, זײנען פאַרבײ אפּ אייביק“. מיר קומען אפּ דער יידישער וועלט—שרײַבן זיי—נישט אינ מאַשױעכס צײַטן. זייער ריכטיק! נישט מאַשױעכס צײַטן, נאָר—אינ דעם דריטן פּערײַאָד פּונעם נאַכמילכאַמעדיקן קאפיטאַליזם. זיי האָבן דערזען, אז זייער פּסעוודאָמיטלויפּער־שפּיל איז „פאַרן טײוול־“, און זיי האָבן באשלאָסן אָפּצוטרעאָגן זיך בא א גוטער געלעגנהײַט, וועג זיי וועלן זיך קענען איינקויפּן אינ גוטן יכעס באם „פּאָלק יטרעאַעל“, בא דער יידישער ברוזשואַזיע.

פּונ אָנהײב האָבן זיי זיך נאָך געפּוצט אינ לינקע פּעדערן. זיי האָבן נאָך געהאַט רויע פּרעקן אפּ זייער פּאָן. מיט יעדן נומער אָבער האָבן זיי זיך אלץ מער אופּגעדעקט אלס אויסגעשפּרעכענע נאַציאָנאַליסטן, האָבן זיי אלץ מער און מער אנטפּלעקט זייערע אנטפּראָלעטאַרישע באשטרעבונגען. שוין אינעם ערשטן לייטארטיקל האָבן זיי זיך באוואָרנט מיט א פאַר- ענטפּערונג פאַר דעם. דאָרט ווערט געזאָגט: „זיי“ (טאַקע זייערע גענדונ- פּיסלעך—א. פ.) וועלן, לויט זייער אויסגעפּרובירטער טאַקטיק, אונדז שטויסן רעכטס. דאָס הייסט מע וועט זיי נעבעכ שטויסן אפּ רעכטס, אָבער זיי אריין וועלן זײַן „גאָט די נעשאַמע שולדיק“. ס'איז זייער טשיקאווע, ווי זיי האָבן זיך באלד פּונ אָנהײב באמיט אלץ צו באוואָרענען און צו בארעכטיקן. נאָר שוין אינעם ערשטן נומער דעקן זיי אונט גענוג קלאָר זייער עמעסע „פאַרצופּיסטיק“ (דאָס איז א וואָרט טאַקע פּונ זייער ארסענאַל).

ווי מיר האָבן שוין געשריבן, האָט „די פּרײַהײַט“ נאָך זייער אוועקגיין דורכגעפירט א ריזיקן מאסנ־מיטינג אינ דער פּאָרם פּונ א מישפּעט איבער די פּענ־קנעכט פּונ דער יידישער פּרעסע. וועגן אָט דעם מישפּעט זאָגן זיי אזוי אינ זייער לייטארטיקל: „נו, מײלע, אויב „די פּרײַהײַט“ האָט נישט קיין אַנ- דערע אינאַנימ מיט וואָס צו פאַרנעמען זיך (און זי האָט טאַקע נישט לעצטנס), איז דער „מישפּעט“ א גרויסער, א וואזשנער איניענ.“ דאָ האָט איר, אגעו, א פּרוו פּאַרצושטעלן די זאַך אזוי, אז די קאָמוניסטישע באוועגונג איז אזוי אָפּ- געשוואכט, אז „די פּרײַהײַט“ האָט זיך שוין נישט מיט וואָס צו פאַרנעמען, א פּרוו צו מאכן „די פּרײַהײַט“ צו קליינגעלט, אויטצולאכן זי. זייערע אינסינואַ- ציעס באנוגענען זיך אָבער נישט מיט דעם. אינעם זעלביקן ארטיקל ווערט ווייטער געזאָגט: „אפּילע אינ היינטיקע ציגישע און פאַרשמוצטע טעג גלייבן מיר אינ דעם מענטשנס נעשאַמע, און יעדער מענטש, וואָס איז געווען אפּ דעם מיט- פּעט, און זײַנע ליפּן האָבן אינ אופּגעצונג נאַכגעזאָגט אינ אלץ אָלגינען, ווי

א קינד זאָגט נאָכ מוידע־אני, איז ארויסגעגאנגען פון זאל א שולדיקער און א פארשעמטער פאר זיך אליינ. דאָ ווילן זיי שוין נעמען די יידישע ארבע־טער, אפ זיכער, ווי מע זאָגט בא אונדז אינ אמעריקע. און דער ארטיקל פארענדיקט זיך פאטעטיש:

„די הערצער פון די דיכטער זינען צו ריינ, מע זאָל זיי קענען פארפינג־טערן. די ליפן, וואָס האָבן צענדליקער יאָרן געזונגען רייזענס, הוליעט, הוליעט ביזנע ווינטן!“ און איצט שימפן זיי און לעסטערן זיין נאָמען, — די ליפן וועלן שטיילניקערהייט אויסזוכן זיין שווער און צופאלן צו אימ און זאָגן: „ניין, מיר קענען ניט מער, מיר ווילן ניט זיין די ביזנע אָסיענדיקע ווינטן, וואָס הוליען.“

באהאלטנדיק זיך אונטער רייזענס פארטעך, גיבן דאָ ארויס די, וואָכ־שרייבער זייערע שטרעבונגען, האָפענונגען און פלענער. אָט די „געשאַמע־שרייבער מיט די, ריינע דיכטער־העוצער“ רופן די יידישע ארבעטער, וואָס וועלן, ווי זיי גלייבן, זיך אָפקערן פון דער „פרייהייט“, צוצופאלן צו דער „שווער“ פון דער, וואָכ־אָט ווהינן זיי האָבן געצילט!

אינ אן ארטיקל „צום יאָנטעו פון וואָרט“ אינעם צווייטן נומער זאָגט עס ליידיק ארויס נאָכ אָפענער: „זיי (די קאָמוניסטן) טייטן אָפּ זיך אליינ מיט זייער לאָזונג „איזאָליאציע“. זיי הייבן אָן לעבן אינ א הויז, וואָס האָט ניט קיין לופט. זיי טיילן זיך ארויס פון אלץ, זיי וועלן אזוי אינגיכט אויך ארויס־טיילן זיך פון ארבעטער־קלאס“. און ליידיק פֿייערט שוין באַזייטנס דעם זיג. ער פראוועט א „יאָנטעו פון וואָרט“. ער גרייט זיך שוין יארשענען דעם ארבעטער־קלאס, וואָס וועט זיך אינגיכט „ארויסטיילן“, זיך אָפּטרייסלען פון דער „פרייהייט“ און פון דער קאָמוניסטישער פארטיי און אריבערגיין צו דער „וואָכ־און צו דער קולטור־געזעלשאפט.“

סאיז אָבער געווען פארקערט, און דאָס האָט זיך ארויסגעוויזן טאקע אינגיכט אויך, ווי מיר וועלן שפעטער ווייזן. לאָמיר זיך אומקערן צוריק צו דער „וואָכ־פארצופיסטיק“. אינ דעם ערשטן לייטארטיקל פונעם ערשטן נומער גיבן זיי „א צוויי־דריי“, אָסאָביע פרימעטי“ פון דער פארצופיסטיק, און „אפ אן אנדער זייט“ פונעם ערשטן נומער שיקן זיי אויך אָפּ דעם ליענער צום „פאספאָרט“ פון דער „וואָכ־וואָס זינען זייערע, אָסאָביע פרימעטי“?

זיי ענטפערן: „מיר זינען לינקע נאציאָנאליסטן“, מיר זינען קולטור־מענטשן“, „מיר זינען אינטעליגענטן“, „מיר זינען שרייבער“. און צולעצט: „מיר זינען אינ עקאָנאָמישע פראגעס קאָלעקטיוויסטן“. אינ אלע אנדערע זאכן—שרייבן זיי—זינען מיר אינדיווידואליסטן“. „מיר האלטן—זאָגן זיי ווייטער—אז דאָס לעבן און אויסלעבן זיך פונעם אינדיווידוּם איז זיין אייגענע זאך, און ניט די זאך פון דער געזעלשאפט“. „עמעס, שרייבן זיי ווייטער—די דאָזיקע צוויי ספערן לאָזן זיך ניט שארפ אָפּטיילן איינער פון דעם אנדערן. אָבער ערגעצוווּ מוז זיין א שייד־ליניע. אָט די ליניע—דארפ מען זוכן. דאָס הייכט, זיי שטעלן פאר זיך די אופגאבע צו געפינען די שייד־ליניע צווישן דעם

קאלעקטיוו און דעם אינדיווידוואל. יא, נאָכ א, פרימעטע" גיבן זיי דאָרטן אָן:
„ספייקעס“. „פאראן—זאָגן זיי— זאכן, וואָס זינען פאר אונדז זייער קלאָר,
און זאכן, וואָס זינען ניט אזוי קלאָר, און זאכן, וואָס זינען אונדז אינגאנצן
ניט קלאָר“. ווי גרויס עס זינען די „ספייקעס“ בא די „לינקע נאציאנאליסטן“,
קולטור-מענטשן“, „אינטעליגענטן“, „קאלעקטיוויסטן עקאָנאָמישע“ און „אינ-
דיוידואליסטן“, וועלן מיר זען שפעטער.

איצט לאָמיר זען, וואָס איז זייער פראָגראַם, זייער „פאספאָרט“.
פונקט איינס: „אנערקענענדיק די גאנצקייט פון יידישן פאָלק, זעען מיר
אין דעם יידישן ארבעטער דעם קלאס, פאר וועמען ס'איז באשטימט די העגע-
מאָניע אין אונדזער פאָלקס-לעבן“.

פונקט צוויי: „מיר אנערקענען דעם קלאסנקאמפ, אָבער מיר האלטן ניט,
אז דער קלאסנקאמפ איז דער איינציקער פאקטער, וואָס דעטערמינירט דעם
גאנג פון פאסירונגען אין דער געזעלשאפט. מיר ווייסן פון אנדערע פאקטערס,
וואָס זינען ניט ווייניקער וויכטיק, און איינער פון זיי איז דער קאמפ פון
פעלקער פאר זעלבסטדערהאלטונג“.

פונקט דריי: „מיר באטראכטן די אָקטיאבער-רעוואָלוציע פאר דער גרעס-
טער געשעעניש אין לעבן פון די לעצטע דוירעס. איבערגעבנדיק די מאכט
אין די הענט פון די ארבעטער, האָט די רעוואָלוציע גלייכצייטיק דערלייזט
אויך די פעלקער, פארזיכערט זייער זעלבשטענדיקייט און גענומען אפ זיך
צו העלפן דער אנטוויקלונג פון זייערע קולטורן.“

מיר זינען מיטן סאָוועטן-פארבאנד אין זיין אלגעמיינער סאָציאליסטישער
בויונג און אין דעם עקאָנאָמישן און קולטורעלן איבערבויען פון יידישן לעבן,
וואָס דער סאָוועטן-פארבאנד פירט דורכ“.

פונקט פיר: אָבער „אין אונדזער אמעריקאנישן לעבן געפינען מיר, אז די
טעאָריע פון קלאסנקאמפ איז בא א טייל יידישע ארבעטער—און גראָד באמ
לינקסטן טייל— דערפירט געוואָרן צו א טאקטיק פון אונטערשאצן און צו-
נישט מאכן די אייגנארטיקייט פון אונדזער לעבן און פסיכיק, צום ארון-
טערווארפן פון זיך אלע געזונטע און היסטאָריש-בארעכטיקטע נאציאנאלע אכ-
רייעסן, צו א מינ לינקן אמעריקאניזם, וואָס האָט אין זיך אלע פאָרמען פון
אָפענער אסימיליאציע.“

די וואָכ“ וועט באקעמפן אסימיליאציע-טענדענצן, פון וועלכן לאגער זיי
זאָלן נישט קומען, צי פון בורזשואזן, צי פון פראָלעטארישן“.

פונקט פינף: „מיר זינען יידישיסטיש, ד. ה. פאר דער ווינטערדיקער
אנטוויקלונג פון יידישן לעבן אפ וועלטלעכע, מאָדערנע יעסידעס“.

„מיר שטייען פאר יידיש אין אלע לענדער“.

„מיר זינען פאר דער אויסבילדונג פון קאָמפאקטע יידישע יישוויים אומע-
טום, ווו דאָס איז מעגלעכ“.

„מיר גלייבן, אז די יידישע ליטעראטור איז אלע לענדער אין איינע, א
גאנצע. עס קענען זיין שרייבער און ווערק, וואָס זינען אונדז פרעמד מיט
זייער טענדענצ און געמיט, אָבער זיי קענען ניט אויסגעשלאָסן ווערן פון דער

יִיִדִישֶׁר לִיטעראטור, אויב זיי טראָגן אינ זיך קינסטלערישע עמעסני
(מיין אונטערשטרייכונג—א. פ.).

און דער לעצטער פונקט: „מיר זיינען ניט פארבונדן מיט קיין שום
פארטיי און זיינען צו קיינעם מיט קיין זאך ניט פארפליכטעט. מיר ווילן
שאפן א פרייע טריבונע פאר די, וואָס קומען מיט א לעבעדיקן וואָרט. מיר
האַבן אָנגעצייכנט בלויז ליניעס, אָבער ניט קיין דאָגמעס. מיר ווייסן, אז עס
זיינען דאָ אסאך פראגעס, וואָס זיינען אונדז ניט קלאָר, און אינ פראָצעס פון
קומען צו קלאַרקייט וועט יעדער איינער, וואָס האָט עפעס צו זאָגן, געפינען
פלאַצ באַ אונדז“.

כאָטש די פראָגראַם איז פאַרמולירט געוואָרן זייער פאַרזיכטיק, זייער אל-
געמיינ און מיט ראדיקאלער פראוועלאָגיאַע, ווערט אָבער פון איר גענוג קלאָר
אופגעדעקט פאר אונדז דער רעאַקציאָנערער בורזשואווער טאָך אירער.
וואָס־זשע לאָזט אונדז הערן דער „פאספאַרט“? ער דעקט פאר אונדז אופ
די גאנצע וואקלדיקייט פון דער אידעאָלאָגיאַע, די וואקלדיקע פאָליטישע פאָזי-
ציעס און די בורזשואווע קינסטלערישע איינשטעלונגען פון אָט די קליינביר-
גערלעכע שרייבער. ער לאָזט אונדז אויך הערן, וויאזוי מע קען פארמאסקירן
א בורזשואוונ טאָך מיט ראדיקאלע און רעוואָלוציאָנערע פראוועס. וואָס פאר
א פראָגראַם באַקומט זיך באַ זיי?

זיי אנערקענען דעם קלאַסנקאָמפּ, זיי ווייסן אָבער פון אנדערע פאקטערן,
וואָס זיינען ניט ווייניקער וויכטיק פאר דעטערמינירן דעם גאנג פון די פאסי-
רונגען אין דער געוועלשאפט, צ. ב. דער קאָמפּ פון פעלקער פאר זעלבסטדער-
האלטונג.

זיי אנערקענען דעם קלאַסנקאָמפּ. זיי אנערקענען אָבער די גאנצקייט פון
נעם ייִדישן פאַלק.

זיי אנערקענען דעם קלאַסנקאָמפּ, אָבער די טעאָריע פון קלאַסנקאָמפּ באַם לינק-
סטן טייל פון די ייִדישע ארבעטער אינ אמעריקע איז דערפירט געוואָרן — זאָגן
זיי — צום „אונטערשאַצן און צונישט מאַכן די אייגנארטיקייט פון אונדזער לעבן
און פסיכיק, צום ארונטערוואַרפן פון זיך אלע געוונטע און היסטאָריש-באַרעכ-
טיקטע נאַציאָנאַלע אַכרייעסן“.

זיי זיינען מיטן סאָוועטן־פאַרבאַנד, אָבער זיי באַגריסן אינעם זעלביקן נר-
מער די אנאַרכיסטישע „פרייע ארבעטער־שטימע“ צו איר יוביליי, כאָטש זי
האַט אָנגעפירט די ערנסטע העצע קעגן דעם סאָוועטן־פאַרבאַנד. זיי באַגריסן
שפעטער דעם קאָמוניסטן־פרעסער דאָוויד איינהאַרן, ביאליקן, דעם צעניסטישן
„טאָג“ און אסאך אנדערע ביטערע סאָגים פונעם סאָוועטן־פאַרבאַנד. זיי שרייבן:
„מיר באַגריסן איר אויסדויער און אַטשאַנעס, איר לייטעראַרישע פרייהייט און ריי-
קייט פון וואָרט, וואָס טיילט זי אנגענעם אויס פון דער גאַנצער פרעסע אונדזער
דער“. כאָטש „איר קאָמפּ קעגן סאָוועט־רוסלאַנד, אפילו ווען דער קאָמפּ איז
באזירט אפּ מאַטיוון ניט ריינ־פאַרווערטסיסטישע, איז א קאָמפּ א פרוכטלאָזער,
א נוצלאָזער“, פונדעסטוועגן: „פארייניקן מיר זיך מיט אלע די, וואָס באַגריסן
זיי“ (די. פ. א. ש.).

דאָס איז אין איינקלאַנג מיט יענעם פונקט פון זייער פראָגראַם, וווּ זיי זאָגן: „עס קענען זיין שרייבער און ווערק, וואָס זיינען אונדז פּרעמד מיט זייער טענדענץ און געמיט, אָבער זיי קענען ניט אויסגעשלאָסן ווערן פון דער ייִדישער ליטעראַטור, אויב זיי טראָגן אין זיך קינסטלערישע עמעסן“. דער אַנטיסאָוועטישער „קינסטלערישער עמעס“ פון דער שוואַרצמיידיק-אַנאַרכיס-טישער „פּרייע אַרבעטער שטימע“ ווערט דערפאַר פון זיי באַגריסט, כאָטש דעם אַנטיסאָוועטישן קאַמפּ אירן האַלטן זיי פאַר פּרוכטלאָז און נוצלאָז. בלויז פּרוכטלאָז און נוצלאָז! פאַר שעדלעך און פאַרברעכעריש האַלטן זיי אים נישט. זיי זיינען „קאָלעקטיוויסטן“, אָבער זיי זיינען פאַר „נאַציאָנאַלע אַכריי-עסן“. דער אַלטער אויסרייד פון אַלע שאַוויניסטן און אימפּעריאַליסטן.

איר האָט אין דער פּראָגראַם אַלע גוט-באַקאַנטע בורזשואַד-נאַציאָנאַליסטי-שע טעאָריעס. אַן אידעאָליסטישן צוגאַנג צו דער געזעלשאַפט: קלאַסנאַמפּ איז ניט דער דעטערמינירנדיקער פאַקטער. דאָס ווערט באַ זיי פּאַרמולירט עקלעקטיש: „נאַכ אַנדערע פאַקטערס, וואָס זיינען ניט ווייניקער וויכ-טיק“. פאַר קאָלעקטיוויזם זיינען זיי בלויז אין עקאָנאָמישע פּראַגעס, אין אַלע אַנדערע פּראַגעס זיינען זיי פאַר אינדיוידואַליזם. דאָס לעבן און אויסלעבן פונעם יאָכיד איז באַ זיי אַ פּרווואַט-זאַכ. רעליגיע, קולטור, ליטעראַטור זיינען פּרווואַט-זאַכן. זיי זיינען פאַר דער גאַנצקייט פונעם ייִדישן פּאָליק, פאַר זיינ אַייגנאַרטיק לעבן און פּסיכיק, פאַר די היסטאָריש-באַרעכטיקטע נאַציאָנאַלע אַכרייעסן — מיט אַיינ וואָרט, פאַר דער אַלטער גוט-באַקאַנטער קלאַסיסטישער לידער-לידער, „פּינטלע-ייִד-טעאָריע. נאַציאָנאַלע פּסיכיק און היסטאָרישע אַכרייעסן — דאָ האָבן מיר ווירער אַן אידעאָ-ליסטישן און קורטור-היסטאָריסטישן צוגאַנג. נאַציע איז באַ זיי אַ זעלבסטצוועק. קולטור — אויך אַ זעלבסטצוועק. אַ זעלבסטצוועק זיינען אויך „קינסטלערישע עמעסן“ — די וויל-באַקאַנטע קונסט-צוליב-קונסט-טעאָריע. קונסט, ליטעראַטור איז באַ זיי אַיבער קלאַסן, איז אַ זעלבסטצוועק. אַכצודעם — די „אַסאָביע פּרימעס“: נאַציאָנאַליסטן, קולטור-מענטשן, אינטעליגענטן, שרייבער, אינ-דיוידואַליסטן, ייִדישיסטן, נעשאַמע-מענטשן און „ספּייקעס“. און אַיבער אַלץ — קאַמפּ קעגן דעם לינקסטן טייל פון די ייִדישע אַרבעטער אין אַמעריקע פאַר זייערע קלוימערשטע אַסימיליאַציע-טענדענצן. דאָס זיינען די ליניעס. וויאָזוי זיי האָבן געפירט זייער קאַמפּ אין דער „פּרייע טריבונע“ וועלן מיר נאָך זען.

צווערשט לאָמיר אַיבערגעבן זייערע „ספּייקעס“. וועגן זייערע ספּייקעס האָבן זיי געלאָזט רעדן י. ל. פּערעצן, הינטער אים באַהאַלטן זיי זיך. מע-נאַכעם זאָגט אין אַן אַרטיקל אין דער „וואַכ“: „מיר זיינען די שיטע — פּע-רעצ“, „מיר זיינען פּערעציאַנער“. זיי האָבן אַיבערגעדרוקט פּערעצעס גאַנצע עסיי „האַפענונג און שרעק“. די דאָזיקע עסיי פּערעצעט צימירט מענאַכעם אין אַ פּריערדיקן אַרטיקל. ער רעדט דאָרטן מיט שאַדנפּרייד וועגן דעם, ווי פּערעצ האָט פּאַרויסגעזען די הינטיקע צייט, כאָטש ניט, מיט אַינצולע דעטאַלן. שוין דער נאָמען אַליין פון דער עסיי „האַפענונג און שרעק“ גיט אַיבער מענאַכעס פּערעצ-שיטע. וואָס זאָגט דאָרטן אויך פּערעצ, וואָס די „וואַכ“-שרייבער באַגייטיקן,

אפלאָדירן אזוי שטארק און דערקלערן פאר זייער אייגענער שיטע? מיר גיבן
דאָ די שורעס, וואָס ווערן ציטירט פון מענאכעמען אליינ:
„מיט הארציקער פרייד קוק איך, ווי איר רייסט איינ די מויערן פונ אלטן
סדאָמ. מיין הארץ אָבער ציטערט דערבײַ, איר זאָלט אפ זיינע כורוועס קיין
נייעם, קיין ערגערן ניט בויען — א קעלטערן, א פינצטערן.“
„עס וועלן קיין שטיבער אָן פענצטער ניט זײַן; נאָר אינ נעפֿל וועלן
איינגעהילט זײַן בעשאַמעס.“

„און די גערעכטיקייט, וואָס האָט אייך באַגלייט אפן דאָרניקן און בלוטיקן
וועג צום זיג, וועט אייך פארלאָזן, און איר וועט עס ניט מערקן; דערצו זײַ-
נען זיגען און הערשער בלינד.“

„און געפענקענישן וועט איר בויען פאר די, וואָס וועלן אויסשטרעקן די
האנט צו ווייזן אייך דעם אָפּגרונט, צו וועלכן איר זינקט.“
„גרויזאם וועט איר פארטיידיקן די גלײַכבאָרעכטיקונג פון דער
סטאדע... און אייערע פּײַנט וועלן זײַן: פּײַע אינדיווידן, איבער־מענטשן,
דערלייזער, דיכטער און קינסטלער...“

ווי מיר זעען, האָט „די וואָכ“ ארופגעשריבן אפ איר פּאָן דאָס רעאקציאָ-
נערסטע פון פּערעצבן, זי האָט עס צוגעשריבן צו איר פּראָגראַם. דאָס ציטיר-
טע איז נאָך ניט גענוג רעאקציאָנער פאר זײַ. ווי מענאכעם זאָגט, דארפ
מען נאָך צוגעבן „איינצולנע דעטאלן“. אָט אינ וואָס עס באשטייען די ספּיר-
קעס פון די „וואָכ“־מענטשן! זיי האָבן מוירע פאר דער גאנצער זאך פונעם
ארבעטער־קלאס! זיי שרעקט די סאָציאַלע רעוואָלייציע, „דער געשפּענסט פּו-
נעם קאָמוניזם“.

„די וואָכ“ האָט אריינגעשטעלט אינ איר פּראָגראַם: „מיר באטראכטן די
אָקטיאבער־רעוואָלייציע פאר דער גרעסטער געשעעניש אינ לעבן פון די לעצ-
טע דוירעס... מיר זיינען מיטן סאָוועטן־פארבאנד...“ און אזוי ווייטער. אינ-
דערעמעסן אָבער גלייבן זיי ניט אינ דעם, ווי מענאכעם אליינ איז מוידע.
אינ בעסטן פאל האָבן זיי „ספּייקעס“ וועגן דעם, זיי שרעקן זיך פאר דעם,
אז דער סאָוועטן־פארבאנד זאָל כאסעוועשאַלעם, פארטיידיקן די גלײַכבאָרעכ-
טיקונג פון דער סטאדע... דאָס הייסט, — פון אלע ארבעטער, און די „פּײַע
אינדיווידן, איבער־מענטשן, דערלייזער, דיכטער און קינסטלער...“ פון דער
„וואָכ“ וועלן באטראכט ווערן ווי זיינע פּײַנט. און ס'איז טאקע עמעס, אז זיי
ווערן באטראכט, ווי פּײַנט.

ווי איר זעט, זיינען די „איבער־מענטשן“ און „דערלייזער“ פון דער „וואָכ“
ניט אופריכטיק מיט זייערע פונקטן וועגן דער אָקטיאבער־רעוואָלייציע און
וועגן דעם סאָוועטן־פארבאנד. אינ דער ווירקלעכקייט זיינען די דאָזיקע פונקטן
בלויז אריינגעשטעלט געוואָרן צוליב פארנארן די יידישע ארבעטער אינ די נעצן
פון דער בורשוואַזיע. דאָס וועלן באשטעטיקן די ווייטערדיקע מייסימ פון דער
„וואָכ“, ווי מיר וועלן עס שפעטער זען. די מייסימ זייערע וועלן אָפּלייקענען
זייערע „לינקע“ רעוואָלייציאָנערע פראזעס.
שוין אינעם ערשטן נומער זאָגן זיי:

אויכ אינ סאָוועטן־פארבאנד מישפעט מען זיי, די אוועקגעאנגענע פון דער „פרייהייט“. ליטוואקאָו און שאכנע עפשטיין האָבן שוין פראַקלאמירט דעם כירעם, און א גרופע יידישע שרייבער האָבן שוין געמוזט (ויער אונ־טעושרטייכונג — א. פ.) אונטעריילן זיך און געבן זייערע נעמען אפן כירעם. געמוזט? נו, אוואדע, געמוזט, געמוזט, געמוזט.

דריי־פיר־פינף מאָל האָבן זיי אונטערגעשטרייכט דאָס וואָרט „געמוזט“. אונ־טערגעשטרייכט אזוי שטארק, ווי מעגלעך, אז מע פארפאָלגט נעבעך די „פרייע אינדיוידן, איבער־מענטשן, דערלייזער, דיכטער און קינטטלער“ ניט בלויז אינ אמעריקע, „נאָר אויכ אינ סאָוועטן־פארבאנד מישפעט מען זיי...“ און ניט בלויז די „וואַכ־שרייבער פארפאָלגט מען דאָרטן, נאָר אויכ די סאָוועטישע. מע האָט די כאַראַקטער שרייבער געצווונגען, זיי האָבן געמוזט (פינף מאָל) זיך אונטעריילן און געבן זייערע נעמען אפן כירעם. איז זאָגט אליין, זינען עס ניט קיין טיראנען אינעם סאָוועטן־פארבאנד?

און „די וואַכ“ האָט מיט דער גרעסטער שאַדנפרייד איבערגעגעבן נעגא־טיווע ניס און ליטעראטור פונעם ראטנפארבאנד. זי האָט איבערגעדרוקט אוראַט קאהאנס „דער ווילנער גאַען האָט געזען“, וויצבליס „דראוושנע“ און אלב, וואָס האָט געקענט קאָמפראַמעטירן דעם ראטנפארבאנד און באשטער־טיקן איר איבערמענט־שיטע. זיי האָבן ניט בלויז באקעמפט דעם „לינקסטן טייל“ יידישע ארבעטער פון אמעריקע, נאָר אויכ פונעם ראטנפארבאנד.

פונדעסטוועגן האָט זיי דאָס ניט אָפגעהאלטן פון דערקלערן אינ א שפע־טערדיקן נומער „וואַכ“ פאָלגנדיקס: „פארמאכט די „וואַכ“ וואָלט עפשער גע־ווען א „הערויקשער זשעסט“. אָט זינען מיר געקומען און באשאפן א וואַכ־בלאט, וואָס האָט געפונען אופזען אינ אמעריקע און פוילן, אינ ראטנפאר־באנד (יאָ, אינ ראטנפארבאנד) און ארגענטינע, אינ פאריזש און טעל־אוויז, אָבער קיין מיטלען עס אופצוהאלטן האָט אונדז „דאָס פאָלק“ נישט צוגע־טראָגן.“ זיי האָבן אונטערגעשטרייכט ראטנפארבאנד. דערמיט האָבן זיי אויכ געוואָלט נעמען „אפ זיכער“ זי יידישע ארבעטער אינ אמעריקע און מאכט זיי גלייבן, אז „די וואַכ“ האָט געוונען אופזען אינ ראטנפארבאנד. און אויב אויכ אינ ראטנפארבאנד האָט זי אופזען, דארטן דאָך די יידישע ארבעטער אינ אמעריקע געוויס אונטערשטיצן זי. דאָ האָבן זיי געוואָלט שיסן צוויי האָזן פארמאָל: אי אויסנוצן די ליבע פון די יידישע ארבעטער צום ראטנ־פארבאנד פאר זייער געלט־קאמפאניע און ליינע־קאמפאניע, אי מאכט גלייבן די יידישע ארבעטער פון אמעריקע, אז בלויז די אמעריקאנישע יידישע קאָ־מוניסטן זינען פֿינטלעך צו דער „וואַכ“, אז אינ ראטנפארבאנד האָט „די וואַכ“ געוונען אופזען. זיי האָבן געוואָלט מאכט גלייבן די אמעריקאנישע אר־בעטער, אז די אמעריקאנישע יידישע קאָמוניסטן זינען די ערגסטע צווישן די ערגסטע.

זיכער האָבן זיך אלעמאָל געצויגן געוויסע פעדימ פון די „וואַכ־שריי־בער צו די רעכטע יידישע שרייבער פון פסרד. זיכער האָט „די וואַכ“ גע־פרוּווט נאָכמער דעמאָרליזירן די ווייניק שטאנד־האפטיקע יידישע שרייבער

פונ פסרר. ס'איז אָבער זיכער געווען א ליגערישע בייזוויליקע זעלבסטבא-
דימערע מיצאד די „איבערמענטשן“, „דערלייזער“, ווען זיי האָבן געשריבן,
אז „די וואָכ“ האָט „געווינען אופוען אין ראטנפארבאנד“. אינעם באקעמפן די
רעוואָליוציאָנערע באוועגונג האָבן, ווי איר זעט, די דאָזיקע „אינטעליגענטן“,
„קולטור-און נעשאַמעמענטשן“ זיך ניט אָפגעשטעלט אפילע פאר שרייבן
באוויסזיניקע ליגנס.

איז זיין ארטיקל אינעם ערשטן נומער „וואָכ“ אונטערן קעפל „פארוואָס
מיר זינען ארויס פון דער „פרייהייט“, שרייבט לייוויק: „איך דארף דער-
ציילן, אז איך דער נאכט פון 30-טן אווגוסט, ווען מענאכעם און איך, אופגע-
שוידערט פון דער „פרייהייט“ שטעלונג צו די פאָרגראַמען אין פאלעסטינע,
האָבן געשריבן אונדזער רעזיגנאציע-פראָטעסט קעגן דער „פרייהייט“, האָבן
מיר דערנאָך אין שמועס אויסגערעכנט איינער דעם אנדערן אלע ווערטער
פון באלידיקונג, וואָס די צייטונג וועט אונדז איינטיילן: שאָוויניסטן, קליינ-
בירגער, אינטעליגענטן, ביז — רענעאטן“. כאַטש זיי זינען געווען אופגע-
שוידערט, האָבן זיי פונדעסטוועגן קלאָר געוויסט, וואָס זייער אקט באטייט
און ווי ער וועט באטראכט ווערן. דאָס באשטעטיקט ווידער, אז זייער ארויס-
טריט איז געווען א גוט אויסגערעכנטער, גאָרנישט קיין צופעליקער.

בא דער געלעגנהייט וועלן מיר ברענגען נאָך א ציטאט פון דער „וואָכ“
וועגן דעם זעלביקן איינעם. ענטפערנדיק אפ דאָויר איינהאַרנס אן ארטיקל, צו
שפעט זיך ארומגעזען, שרייבט „די וואָכ“: „דאָויר איינהאַרנס האָט געמעגט
וויסן, אז אָט די שרייבער האָבן יאָרגלאנג געקעמפט (אונטערגעשטרייכט
פון דער „וואָכ“ — א. א. פ.) צו ברענגען די „פרייהייט“ צו זייער שטאנדפונקט
און זייער אופאסונג“. זיי האָבן יאָרגלאנג געקעמפט, נאָר ווען זיי האָבן זיך
ארומגעזען, אז „די פרייהייט“ וועט שוין טאקע באשטיין אפ איר שטאנדפונקט,
האָבן זיי געמאכט פלייטע. הייסט עס, אז זיי זינען אליין אנטלאָפן, געטריבן
האָט מען זיי גראדע ניט.

וויכער זאָגט לייוויק אין דעם ארטיקל: „וויפל איך קען ניט דעם פארטיי-
מענטשן — קען איך אימ נאָך אלץ ניט, ווייזט אויס. און ער אליין קען זיך
אויך ניט. ער הערט זיך ניט צו צום קאָל פון זיין געוויסן. ער איז גראַדלייניק,
הארט; מיט בלייכע פארפראָרענע ליפן גיט ער א זאָג: היינט דארפן
מיר קאשערן רעציקע — און ער קאשערט; היינט פאסט צו זאָגן: פאָגראַם, —
זאָגן מיר „פאָגראַם“. מאָרגן וועלן מיר דארפן זאָגן: אופשטאנד — וועלן מיר
זאָגן: „אופשטאנד“. דאָ דריקט לייוויק אויס אינדערעמעסן זיין גאנצן האס
ניט צום „פארטיימענטשן“ ביכלאָל, נאָר צום קאָמוניסט. און ווי געפעלט אייך
לייוויקס פאָרטערע פון א קאָמוניסט: א מענטש אָן געוויסן, הארט, מיט בלייכע
פארפריירענע ליפן, קאשערט רעציקע, היינט זאָגט ער איין זאך, מאָרגן א
צווייטע זאך?

דער דאָזיקער האס צום פארטיימענטשן, ריכטיקער צום קאָמוניסט, כאזערט
זיך איבער אין דער „וואָכ“ אסאך מאָל. איך וועל ברענגען נאָך איין ביישפיל.
אינעם צווייטן נומער „וואָכ“ שרייבט לייוויק ווידער אין זיין ארטיקל: „און

ווי מע זאל ניט זיין צעשפאלטן אין קלאסן, אינ גרופעס — דער אינטערעס צום מענטש ווערט ניט אונ טאָר ניט ווערן אָפגעשוואכט... נאָר פארקערט, ער וואקסט. דער פארטיי-מאן דער דורכשניטלעכער זעט עס אָבער ניט, פילט עס ניט. ער האָט אָנגענומען די טעאָריע פון מענטשנ-צעטיילונג, פון קלאסן-צעטיילונג, ער האָט אוועקגעלייגט גרענעצן צווישן איינ טייל פון דער בא-פעלקערונג און צווייטן, און ער טרעט ניט אָפ דערפון".... "ער גיט זיך גאָר קיינמאָל ניט די מי אפילע א טראכט צו טאָן, וואָס אינ דער נעשטאָמע פונעם קעגנערישן קלאס קומט פאָר. דאָס אָבער טוט דער קינסטלער". לייזויק קלאָנט, וואָס דער פארטיי-מאן האָט ניט קיין אינטערעס צום מענטש, צו דער נע-שאָמע פונעם קעגנערישן קלאס, וואָס ער טרעט ניט אָפ פון דער טעאָריע פון מענטשנ-צעטיילונג, פון קלאסן-צעטיילונג, וועלכע האָט אוועקגעלייגט גרע-נעצן צווישן איינ טייל פון דער באפעלקערונג מיטן צווייטן. איז עס טאקע נישט קיין סקאנדאל? אָט א פארשאלטענע טעאָריע אזעלכע, וואָס צעטיילט די מענטשן און לייגט אוועק גרענעצן! און שולדיק אינ אלץ איז דער פארטייער! איז אראָפ די פארטיי! איז וועמען קענען זיי נאָך אזעלכע דיבורים פון ליי-זויקן איינשמעסן, אז זיי זינען אופריכטיק, ווען זיי שרייבן אינ דער פראָ-גראם: "מיר אנערקענען דעם קלאסנקאמפ... די אָקטיאבער-רעוואָלוציע איז די גרעסטע געשעעניש... מיר זינען מיטן סאָוועטן-פארבאנד"... און אזוי ווייטער. די מיקלוימערשטע, אומפארטיי-שקייט" און "אנטיפארטיי-שקייט" איז נאָך איינע פון די "אָסאָביע פרימעטי" פון דער "וואָכ" פארצופיסטיק.

דער קינסטלער לייזויק האָט אן אינטערעס פאר דער נעשטאָמע פון קעגנע-רישן קלאס. ער וויל, אז אויך דער פארטיי-מאן זאל האָבן דעם דאָזיקן אינטע-רעס. דערצייילט ער אונדז טאקע אינ דעם ארטיקל "פארוואָס מיר זינען ארויס פון דער "פרייהייט" פאלגנדיקס: "איך בינ געשטאנען מיט ארונטערגעלאָזטע אויגן אפילע דעמלט, ווען מיינער אפעטער, א געוועזענער רייכער פאבריקאנט און איצט אן איינווינער פון א פינצטערן קעלער (וועגן ראטנפארבאנד רעדט ער — א. פ.), האָט געקלאָנגט פאר מיר די לעצטע קלאָג. מאָלט אייך (אָ, קליינ-בירגער, וואָס איך בינ!) אפילע דאָס געזיין פון א געוועזענעם פאבריקאנט האָט צעריסן מיר מיינ הארץ!" לייזויק מוסערט די פארטייער-קאָמוניסטן, פארוואָס זייערע הערצער ווערן ניט צעריסן פון דעם געוויינ פון געוועזענע פאבריקאנטן! זינען טאקע די פארטיי-מענטשן, די קאָמוניסטן, לויט לייזויקן, גאָר קיין מענטשן ניט, נאָר "סאדיסטן, וואָס טאנצן איבער פארגאסן בלוט", מיט איינ וואָרט — ווילדע כייס!

ניין, קיין קריסטוס און קריסטלעכע ליבע-פריידיקער קענען פראָלעטארישע קינסטלער ניט זיין! די פראָלעטארישע קינסטלער וועלן אלעמאָל באזינען די אלע, וואָס ראָטן אויס מיטן וואָרצל די קאָנטרעוואָלוציאָנערן און שעדיקער. די פארטיי-מענטשן און רעוואָלוציאָנערע ארבעטער וועלן אלעמאָל בענטשן די הענט פון די אויסראַטער און פאָדערן די שטרענגסטע שטראָפ פאר קאָנטרעוואָלוציאָ-נערן. ניין, פון הערן דעם געוויינ פון געוועזענע פאבריקאנטן וועט זייער הארץ ניט צעריסן ווערן, כאָטש דאָס געפעלט ניט לייזויקן!

לייוויק האָט פונדעסטוועגן יאָ געפונען „אידעאלע“ קאָמוניסטן, ניט אין ראטנפארבאנד, פארשטייט זיך, פון אמעריקע שוין אָפגערעדט, נאָר טאקע אין דעם הייליקן לאַנד, אין דעם לאַנד פון די אַוועס. וואָס, איר גלייבט ניט? טאָ לייענט נאָך א ציטאט פון דעם זעלביקן ארטיקל ליייוויקס:

„ווי געמט מען גלייכגילטיקייט און רויקייט צו קענען באנעמען אַט דעם דאָזיקן אבסורד, אָט דעם דאָזיקן בילבל אפ א זעלבסטשוצ, וואָס באשטייט פון ווונ-דערבארע באַכורים, שווערע שטיינהאקער, וועגנ-אויסלייגער, שטעט-אונ-דערפער-בויער, זיך צו קאָרבן געבראכטע כאלוצים — כאלוצים, וואָס די מערסטע פון זיי זיינען ערשט דער עמעסער מוסטער פון קאָמוניסטישן שטייגער-לעבן!“

ווער זאָגט עס, אז אין ראטנפארבאנד זיינען פאראן קאָמוניסטן? ס'יאַ זייגן! זיי זיינען פאראן אין ערעצייטראַעל! די כאלוצים — זיי זיינען די „עמעסע מוסטער-קאָמוניסטן!“ אין ווי קען ליייוויק גלייכגילטיק און רויק בא-נעמען דעם „אבסורד און בילבל“, אז „די מערסטע פון זיי“, פון זיינע „עמעסע מוסטער-קאָמוניסטן“, פון די „כאלוצים“, זאָלן פון דער „פרייהייט“ אָנגערופן ווערן שאַוויניסטן און פאשיסטן. אין ווי וועט ליייוויק קענען גלייכגילטיק און רויק באנעמען, ווען מיר וועלן אים זאָגן, אז אזוי שרייבן קען בלויז א ציע-ניסט, א העלפער פון עקספּלאַטאטערס און אימפעריאליסטן! און איצט קענט איר שוין פארשטיין, „פארוואָס מיר (לייוויק מיט זיינע כאוויירימ) זיי-נען ארויס פון דער „פרייהייט“.

מיר האָבן שוין איבערגעגעבן ליייוויקס מיינונג וועגן דעם, אז בא א קאָ-מוניסט דארפ צעריסן ווערן דאָס הארץ ווען ער הערט דאָס געוויינ פון א געוועזענעם פאבריקאנט. איצט וועל איך איבערגעבן ליייוויקס מיינונג, ווען „דאָס הארץ אפילע פון א קאָמוניסט ווערט אָנגעפילט מיט פרייד“. ליייוויק שרייבט אין דעם זעלביקן ארטיקל:

„און ווען די צייטונגען זאָגן אָן, אז ענגלאַנד שיקט מידיטער: מיליטער גייט, מיליטער קומט אָן, מידיטער הייבט אָן קאָנטראָלירן די לאַגע, אין ווי פארשטענדלעך עס זאָלן אונדז ניט זיינן די צילן פון ענגלאַנד, אירע כירע קאוואַנעס, ווי גרויס עס זאָלן אין אונדז ניט זיינן די סינע צו מידיטאריזם, — ווערט דאָס הארץ אפילע פון א קאָמוניסט אָנגעפילט מיט פרייד, וואָס ענדלעך וועט עמעצער אָפּשטעלן די שכיטע, אפילע דאָס הארץ פון א „פרייהייט-מיט-ארבעטער“.

דאָס ענגלישע מידיטער, וואָס האָט דורכגעפירט און פירט דורך יעדן טאָג די שוידערלעכסטע שכיטעס איבער די רעוואָלוציאָנערע מאסן אין אינדיע און אין אלע ענגלישע קאָלאָניעס, וואָס פּראָוואַצירט בלוט-בעדער און שכיטעס צווישן די פארשידענע ראסן און נאציאָנאליטעטן אין אלע קאָלאָניעס פון ענגלאַנד — דאָס אָנקומען פון אַט דעם מידיטער אין פאלעסטינע — האלט ליי-וויק — האָט עס געדארפט אָנפילן מיט פרייד דאָס הארץ אפילע פון א קאָמו-ניסטישן „פרייהייט-מיטארבעטער. ווי געפעלט אייך ליייוויקס סימכע, ליייוויקס אידעאל פון א קאָמוניסט?

ס'איז, פארשטייט זיך, קיין ווונדער ניט, וואָס אזא פרייד קלינגט אזוי
וילד פאר אן עמעסן קאָמוניסט. ס'איז אָבער זייער טשיקאווע, וואָס אזא
פרייד איז געוואָרן פריקדע אפילע דעם לייטארטיקל-שרייבער פון לייזויקס
„וואָך“ מיט א פאָר כאַדאַשימ שפעטער. ס'קאָנ זײַן, אז אפילע אזא כאַלוצי-
שער „מוסטער-קאָמוניסט“, ווי לייזויק אליין, האָט עס שפעטער דערפילט, און
אז ער אליין האָט געשריבן דעם לייטארטיקל (ועם ערשטן לייטארטיקל פונעם
צענטן נומער „וואָך“), אינ וועלכן ס'ווערט אזוי געזאָגט:

„... וועגן דעם „אויסגעהאלטענעם ניסויענ“ רעדט עס י. ד. בערקאוויטש
אין „טאָג“. מיינען מיינט עס: דער ייִשעווע האָט זיך ניט דערשראָקן, ניט פאר-
לירן דעם קאָפּ. עס איז אוואַדע גוט. קומט דערנאָך א קיפלינגיאַדע וועגן די
שווערע טעג, צווישן אנדערן — וועגן דעם, וויאזוי דרייצן יונגעלייט פונעם
זעלבסטשוצ האָבן פארטיידיקט טאלפּיעס. בא וועמען וועט זיך עפענען דאָס
מויל צו זאָגן עפעס קעגן דעם זעלבסטשוצ? גא אונדז — זיכער ניט. נאָר אָט
איז דער שלום: „ביז עס זײַנען געקומען ענגלישע סאָדראַטן און האָבן עווא-
קירט די באַפעלקערונג.“ קיפלינגס אַרטעריס און זײַנע כאַוויירימ האָבן אויך
דאָ געראַטעוועט די סיטואַציע, ווי זיי טוען עס שוין אין אינדיע אד האַיווימ
האזע. דאָס לעפל דזשעגעכצ פארשלאָגט דעם רייעכ פונעם גאנצן פעסל
האַניק“.

און מיט אָט דער קיפלינגיאַדע, מיט אָט דער „דזשעגעכצ“ פרייד פון
קיפלינגס „אַרטעריס“ און פון זײַנע כאַוויירימ, די אימפּעראַליסטישע ראַצנימ
פון צענדליקער טויזנטער רעוואָלוציאַנערן אין אינדיע, אד האַיווימ האזע
האָט עס לייזויק געוואָלט אָנפילן די הערצער פון די קאָמוניסטן און „פרייהייט“
מיטארבעטער. די קאָמוניסטן און „פרייהייט“ מיטארבעטער האָבן אָבער אָט די
„דזשעגעכצ“ פרייד געלאָזט פאר בערקאוויטש און פאר די כאַלוצישע מוס-
טער-קאָמוניסטן א-לא לייזויק.

גאנעו, ווערט אינעם זעלביקן לייטארטיקל געזאָגט נאָך דעם, וואָס איז
אויבן ציטירט געוואָרן, פאָלגנדיקס:

„איז-וואָס-זשע פאָרט האָט פאסירט אין פאלעסטינע? איצט איז עס שוין
גאנצ קלאָר: אן אופשטאנד באַגלייט פון פאָגראַמען (דאָס האָט
„די פרייהייט“ אויך געזאָגט — א. פ.), און ניט אן אופשטאנד פון „די אונטער-
דריקטע אראבישע מאסן קעגן בריטישן אימפּעריאַליזם“ („די פרייהייט“ האָט
דערצו נאָך צוגעגעבן — „און זייערע ציעניסטישע מעשאַרסימ“ — א. פ.), נאָר
פון דער אראבישער בורזשואַזיע קעגן ציעניזם“.

דאָ, ווי איר זעט, האָט שוין „די וואָך“ געמוזט בייטן איר פריערדיקן טע-
זיס. פריער האָט זי געשרייען, אז אין פאלעסטינע זײַנען געווען בלויז פאָגראַ-
מען און ניט קיין אופשטאנד, ווי „די פרייהייט“ האָט געשריבן. איצט האָט
שוין „די וואָך“ עס געמוזט פאָרמולירן אזוי: אן אופשטאנד באַגלייט פון
פאָגראַמען. ס'פארשטייט זיך, אז וועגן אופשטאנד מאכט זי געוויסע רעזער-
וואַציעס.

אויב אזוי, אויב אן אופשטאנד, איז פארוואָס טאקע איז לייזויק ארויס

פון דער „פרייהייט“? אפ דעם ענטפערט לייזיק אין זיין ארטיקל פונעם ערשטן נומער אזוי: „מיר באשולדיקן די „פרייהייט“־שרייבער, אז זיי האָבן געשריבן, ווי אנטיסעמיטן, ווי לייט פון דער אמאָליקער „נאַוואַיע-וורעמיא“. זיי האָבן סאָ-דיסטיש געריבן די הענט פון סימכע אין אַ צייט פון אַ פּאָלקס-אומגליק און האָבן מיט אָפּשפּאַטונג (אפילע וועג זיי זאָלן האָבן זיין גערעכט), ווי צערייז-טע מעשומאָדימ, געטאנצט איבער פארגאָסן בלוט און האָבן זיך געשטעלט אין אזא פּאָויזיע, ווי זיי וואָלטן אַ שפּיי געטאָן אין פּאַנעם דעם פּאָלק, פון ווע-מען זיי קומען ארויס“.

„מיר באשולדיקן די „פרייהייט“־שרייבער, אז זיי האָבן, דורכ אלעם ארוב-געזאָנטן, פאראטן דעם ליכטיקן עמעס פון קאָמוניזם, און אז זיי זינען ניט ראָע צו זיין די פירער פון די ארבעטער“.

סארא בלומענ-שפראך פון דעם „איבערמענטש“ און „דערלייזער“! אַנטי-סעמיטן, לייט פון דער אמאָליקער „נאַוואַיע-וורעמיא“, סאדיסטן, צערייזטע מעשומאָדימ, טענצער איבער פארגאָסן בלוט, פארעטערס א. א. א. א. א. א. וועלכן „עמעסן קאָמוניזם“ זיי האָבן פאראטן — ווייסן מיר שוין. לייזיקס קאָמוניסטן-אידעאָל קענען מיר אויך. דער איקער איז באַ לייזיקן, פארשטייט זיך, דער סאָפּ: זיי זינען ניט ראָע צו זיין די פירער פון די ארבעטער. דאָ ליגט דער הונט באַרגאָבן. בלויז די „וואַכ“־שרייבער זינען ראָע. און זיי האָט זיך שטארק געוואָלט ווערן „די פירער פון די ארבעטער“ — נאָר די ארבעטער האָבן זיך פון זיי אָפּגעקערט, ווי פון רענעגאטן און פארעטער. און זיי זינען נעבעך געבליבן באַם וועלן, ווי דער פּאָטעק זאָגט אין זייער לייטארטיקל „אַר הוימ האזע“...

און אין זעלביקן טאָג, וואָס לייזיק, האָבן אינעם ערשטן נומער „וואַכ“ געשריבן לעיעלעס און מענאכעם. דער עסטעט און אינוזיכיסט לעיעלעס האָט אין זיין ארטיקל, ווו ער האָט דערמאָנט אויך וועגן „אויסגעסאָרטירטע זידלזויער-טער“ אין דער „פרייהייט“, אליין אטאקירט די „פרייהייט“־שרייבער מיט אזא בלומענדיקער „אויסגעסאָרטירטער“ שפראך, ווי „פרייהייט“־מאקיאַוועליס, פּאָ-גראַמפּאָלאָגעטן, שפּאַנישע אינקוויזיטערס, מאַליוטא סקוראַטאָוס א. א. א. ו. א. א. ו. באַם אטאקירן די „פרייהייט“ האָט זיך באַ די איבערמענטשן און דערלייזער אָפּגעטאָן די „שכינע“ אפילע פון קלוימערשטע קולטור-מענטשן און אינטעליגענטן. דאָ זינען זיי שוין גאַרנישט געווען איבערקלייבעריש. אלע מיטלען האָבן געהייליקט זייער צוועק.

און מענאכעם — ער האָט די קאָמוניסטן אָפּגעטאָן גאָר אפּ... בורלעסקיש. אַט וואָס ער דערציילט אליין וועגן דעם:

„מיט עטלעכע יאָר צוריק זינען מיר געגאנגען פון אַ לעווייע. מע האָט אוועקגעפירט אין דרערד א מענטשן א יונג, א שיינעם, וואָס איז אוועק-געפאלן פלוצלינג אין עטלעכע טעג. אין דעם פלוצלינג קראַנק ווערן און שטארבן פון דעם יונג מענטשן איז געווען אזויפיל וועלט-העפּקער און אומ-גערעכטיקייט, אז גייענדיק פון דער לעווייע האָט מען געמוזט ענטפערן מיט העפּקער: שפּיען עמעצן אין פּאַנעם, אָדער לאָזן זיך אליין אין פּאַנעם שפּיען.“

מיר זײַנען פארגאנגען אין א בורלעסק, אין א ביליקן, אומפארשעמטן,
העפקערדיקן — און ער האָט געהאט א בארעכטיקונג.

איך האָב ניט געזוכט דעם מיין פארווילונג פון דעמלט אָן ביז מיטוואָך,
דעם 28טן אווגוסט. אין יענעם טאָג זײַנען ייִדישע ארבעטנדיקע מענטשן,
גלויביקע, געלייטערטע אין מי און דערהויבענע אין זייער קאמפֿגרייטקייט —
ייִדישע ארבעטער זײַנען גערופן געוואָרן אין א האָל (זאל) קעגן עפעס צו
פּראָטעסטירן, עפעס אזוינס אָפּצוטאָן, איך האָב נישט געוואוסט ענוי, וואָס
עס וועט אָפּגעטאָן ווערן, אָבער פון דעם טאָג און דעם נוסעכ פון דער
„פּרייזטייט“ אין יענעם טאָג האָב איך געזען, אז עפעס וועט דאָ זײַן אזוינס,
פון וואָס עס קאָן שמעקן מיט שאַנד. וואָס טאָן? גיין אהין, זיצן צווישן די
ארבעטער, שווייגן און מיטן שווייגן גוט־זאָגן די טוהנג? גיין און פרוווג
דיינ? קעגן א פארטיי, קעגן אינסטרוקציעס, קעגן א פארטיקן באשלוס?
אופהיבן א העצע און פארטיוקעט ווערן? און עפשער וועט עס דאָך ניט
זײַן אזוי שענדלעך?

יענעם פארנאכט האָב איך זיך דערמאנט אָן דעם ייִדליק פון בורלעסק
און דערפילט, אז צו איך געהער איך דעם אָוונט.

איז פארייביקן מיר עס. און זאָל די גאנצע וועלט וויסן, וויאזוי מענא-
כעם האָט געפרווט שפּייען אין פּאָנעם די „גלויביקע, געלייטערטע אין מי
און דערהויבענע אין זייער קאמפֿגרייטקייט ייִדישע ארבעטער“. ווען יענע
האָבן זיך פאראמלט מישפעטן די שרייבער, וואָס זײַנען אנטלאָפּן פון דער
ייִדישער קאָמוניסטישער פּרעסע, איז ער אוועק, אין א ביליקן, אומפארשעמטן,
העפקערדיקן „בורלעסק“. אָט וויאזוי מענאכעם האָט געענטפערט אפּ דעם
וועלטהעפקער און אומגערעכטיקייט פון די קאָמוניסטן! ווייזן זיך פאר די
ייִדישע ארבעטער — האָט ער ניט געוואגט, און ווי אלע מענטשן מיט שולדיקע
געוויסנס איז ער אוועק דערטוינקען זײַן העמקירעס אין גײַע העמקירעס.
ס'פארשטייט זיך, אז מענאכעם האָט דערמיט בלוזן זיך אליין געשפיגן אין
פּאָנעם. און ווי געפעלט אײַך, ווי מענאכעם צאָרנט עס, קעגן א פארטיי, קעגן
אינסטרוקציעס, קעגן א פארטיקן באשלוס? אָט וואָס עס שטייט איך, ווי א
בייז אין האַלדז: די קאָמפּארטיי! אירע אינסטרוקציעס! דאָ האָט איר נאָך
א ביישפיל פון דער קריגערישער „אנטיפארטייִשקייט“ פון דער „וואָכ“.

און אינעם זעלביקן ארטיקל בורלעסקעוועט ווייטער מענאכעם:

„מע האָט געוואָלט, מע האָט מאמעש געבעטן אפּ זיך
א פּאָגראַם, — צו אונדז זײַנען דערגאנגען יעדעס, אז די
פאשיסטן קלייבן זיך צו מאכן אפּ אונדז איבערפאלן —
האָט „די פּרייזטייט“ אונטערגעזאָגט אירע סאָנימ, וואָס צו
טאָן. און מע האָט זיך שטארק ניט געדארפט איינבעטן. דער קרעמער האָט
געוואוסט זײַן קורס“.

מענאכעם ווייסט, אז „ניט בלוזן פּאָלקס־צאָרן“ האָט געטריבן די אלע,
וואָס זײַנען ארוםגעגאנגען איבער די סטענדס⁽¹⁾ און אָרגאניזירט דעם בוי-

(1) ציטונג: קאָסקן.

קאָט אפּ דער צײַטונג („פּרײַהײַט“). נײַט „פּאָלקס־צאָרן“ האָט אונטערגעזאָגט די, נײַט־ײַדישע פּירמעס ארויסצונעמען די אנאָנס פּונ דער „פּרײַהײַט“. ער ווײַסט, אז „דער קרעמער, דער קאָנקורענט, האָט אײַן דעם בראַך פּונ א באוועגונג דערזענ דעם שאס האקוישער⁽¹⁾, און אַן אַרגאניזירטע האנט האָט געארבעט צו דערווארג דעם קעגנער“. מענאכעם ווײַסט עס אײַסגעצײכנט, האלעמײַ זאָל ער עס נײַט וויסן? אויך ער האָט דאָך געמײַנט, אז דאָס אײַז דער „בראָך“ פּונ דער קאָ־מוניסטישער באוועגונג און האָט דערזענ דעם „שאס האקוישער“ אפּ ארויס־צוגײַן פּונ דער „פּרײַהײַט“, אפּ העלפּן „דערווארג דעם קעגנער“ און אײַבער־נעמען די פּירערשאפט אײַבער די ײַדישע ארבעטער.

מענאכעם ווײַסט אויך, אז „דעם „פּאָלקס־צאָרן“, דאָס בלוטיקע וואָרט, מיט וועלכען עס שפּײַלן אלע פּאָגראַם־אַרגאניזאטערס, האָט מען אופּגעוויבן און זײַך פּארדעקט מיט אײַם, און מע האָט עס געלאָזט גײַן בײַז געבראָכענע שױבן און מעבל־אײַן. שיקאגא (די דרײַ אײַבערפּאלן אפּ דער קאָנטאַר פּונ דער „פּרײַהײַט“), בײַז געשלאַגענע קעפּ אײַן דעטרויט (אן אײַבערפּאל אפּ א רעוואָלוציאָנערן ארבעטער־קלוב), בײַז שײַר־שײַר — אַ לײַטשערײַ אפּ א נײַער אײַן בראָנוויל (א שטאַט־טײַל אײַן נײַ־יאָרק, וווּ עס אײַז קאָנצענטרירט א גרויסע ײַדישע באפּעלקערונג — א. פּ.).

— זײַ פּראָוואַצירן — אײַז געווען דער ענטפּער. אָבער ווי גרויס עס זאָל נײַט זײַן די טײַפּעס אָדער אײַסגערעכנטע צעלאַכעסדיקײַט פּונ שיקן א נײַער קײַן בראָנוויל — די ײַדישע בירגערלעכע פרעסע האָט דאָך דערפּירט די הע־צע צו דעם, אז א האמוינ פּונ צוויי טײַזונט ײַדן האָט געוואָלט לײַטשן א שווארצן מענטשן אפּ דער גאס אײַן בראָנוויל, און מע האָט געדארפּט האָבן פּאָליצײַ און פּײַערלעשער דעם האמוינ צו צעטרײַבן און דעם מענטשן צו ראַטעווען, און די ײַדישע בירגערלעכע פרעסע, וואָס דופּעט מיט ײַדישער עטיק, האָט קײַן וואָרט נײַט געלאָזט פּאלן וועגן דער צעיושעטער שטיק ײַדישקײַט, וואָס האָט זײַך מעשאדעכ געווען מיט דער מאָראל פּונ דער סאָט⁽²⁾ און אײַז גרײַט געווען צו „לײַטשן“...

מענאכעם ווײַל דאָ מאכט, כאַזער קאָשער פּיסל⁽³⁾, ער פּאָרטײַלט קײַן־מערשט די פּאָגראַמען אפּ דער „פּרײַהײַט“ און די „צעיושעטע“ ײַדישקײַט. גלײַכצײַטיק אָבער פּרוווט ער זײַך אײַן רײַנצוואשן די עמעסע נײַט געפּעל־שטע ײַדישע פּאָגראַמשטיקעס דורכ באשולדיקן די „פּרײַהײַט“ אײַן פּראָוואַ־צירן די פּאָגראַמען.

אײַן זײַן ארטיקל „דער האַרב“ אײַנעם צוײַטן נומער „וואַך“, פּארן 11־טן אָקטאָבער 1929, שרײַבט מענאכעם:

„ווען נײַט די פּאַרביטערונג אצינד, וואָלט מען געדארפּט צונויפּרופּן א מעדיסאָן סקווער גארדן, דרײַ מעדיסאָן סקווער גארדנס (דאָס אײַז דער גרע־סטער זאל אײַן נײַ־יאָרק, וועלכער נעמט ארײַן ארום 25 טײַזונט מאַן — א. פּ.) מיט אלע, וואָס האָבן זײַך פּונ דער באוועגונג אָפּגעטרייסלט, און זאָלן אלע

(1) א פּאָטיקע געלעגנהײַט.

(2) דאָרעם־שטאַט, וווּ מע לײַטשט נעגערס.

צענער טויזנטער אוועקשיקן א פעטיציע אהינ, אויבן, צו די גרויסע צאלע-
באטימ, און זיך מיטטאדל זיין :
— ראטעוועט די מענטשן! אויב נישט צוליב זיי, איז צוליב דער בא-
וועגונג.

די „וואַך“־שרייבער האָבן טאקע געמיינט, אז „צענער טויזנטער ארבעטער
האָבן זיך אָפגעטרייסלט פון דער קאָמוניסטישער באוועגונג“. זיי האָבן אפ-
אן עמעס געמיינט, אז זיי האָבן געגעבן א טויטקלאפ אמווייניקסטן דער ייִדי-
שער קאָמוניסטישער באוועגונג. און אינ דעם „בראָך“ פון דער באוועגונג
האָבן זיי, ווי אלע קרעמער און קאָנקורענטן, דערזען דעם „שאס האקוישער“
צו דערוואַרנג דעם קעגנער און אליין איבערצונעמען די פירערשאפט איבער
די טויזנטער ארבעטער. געשריבן האָט מענאכעם וועגן מעדיסאָן סקווער גארדן,
געמיינט און גערופן אָבער האָט ער די „אָפגעטרייסלטע“ ארבעטער אין זאָל-
פון קופער־יוניאָן. וועגן דעם איז אזוי געווען געשריבן אינעם ערשטן לייט-
ארטיקל פונעם צווייטן נומער :

„היינט, פרייטיק אָונט, דעם 11-טן אָקטאָבער, וועלן די ערשטע לייענער
פון דער „וואַך“ זיך באַגעגענען מיט אונדז אין קופער־יוניאָן און אויסהערן
פון אונדז — דערווילל באַרפּע (מינדלעך — א. א. ב.) — די פלענער פון די פּאָזי-
טיווע ארבעטן, מיט וועלכע מיר זיינען געקומען.“
און ווייטער :

„מיר וויימן אָבער אויך, אז צווישן די טויזנטער, וואָס האָבן עפּשער
געזוכט סענסאציע אין אונדזער ערשטן נומער, איז געווען א זייער גרויסע
צאָל מענטשן, וואָס האָבן אויך אין דעם „פרייהייט“־אינצידענט געזען א נא-
טירלעכע שלום פון א טיפערן קאמפ, וואָס האָט זיך אָנגעפירט פון פּרזער.
מענטשן האָבן געוויסט, אז ניט פון היינט און נעכטן איז דער ריז, אז דער
טאָך פון דעם ריז איז די באַציונג צו אונדזער נאַציאָנאַל לעבן, צו אונדזער
קולטור, ליטעראַטור, און שוין אין ערשטן נומער אונדזערן האָבן זיי געזוכט
דאָס פּאָזיטיווע, דאָס גאַנצע און בויערישע, וואָס אין נאָמען פון דעם האָבן
מיר זיך געראַנגלט אויך ביז ערשט.“

און נאָך ווייטער :

„איידער מע נעמט פלאַנצן, עס זאָל וואַקסן, מוז מען אָפרייניקן דעם
באָדן, אפ וועלכן עס זאָל געפלאַנצט ווערן.“

און ליינדיק איז אין זעלביקן נומער ארויס מיט אן ארטיקל „צום יאָג-
טעו פון וואָרט“. אפ דער יאָנטעו־פארזאמלונג אין קופער־יוניאָן האָבן זיי
געפלאַנט אָנצוהייבן „פלאַנצן“ זייער טויער, נאָכדעם ווי זיי האָבן געמיינט,
אז צענער טויזנטער ייִדישע ארבעטער האָבן זיך שוין „ארויסגעטיילט“, אָפ-
גערייניקט זיך פון דעם באָדן פון דער „פרייהייט“ און פון דער קאָמוניסטי-
שער פארטיי. דער קופער־יוניאָן־זאָל נעמט אריין אינגאנצן 800 מאַן. ווי
ס'איז צו זען, האָבן זיי פונדעסטוועגן ניט געוואגט צו נעמען טאקע א
גרויסן זאָל פאר די טויזנטער אָדער צענער טויזנטער, וואָס האָבן זיך לויט
זייערע ווערטער „אָפגעטרייסלט“ פון דער באוועגונג. אלנפאָרס, האָט מען

געקאנט רעכענענען, אז בלויז מיט נייגעריקע ארבעטער וועלן זיי קענען
אָנפֿילן דעם קופער-יוניאָן.

און אָט עפנט זיך די פארזאמלונג אין קופער-יוניאָן. און – פון דער זיי-
וויקיאדע, פון לייזיקס פראָקלאמירטן „יאָנטעוו“ איז געוואָרן „וואַכ“. ס'איז
געווען וואַכעדיק, אומעטיק און ליידיקע בענקלעך אין קופער-יוניאָן. לייזיקס
האַבן שטארק ניט געשמעקט די „ליידיקע בענקלעך“. אזא דורכפאל מיט א
טראַסק פון אלע זיינע פֿלענער וועגן די צענער טויזנטער „אַפּעטרייסלעטע“. ער
האַט געפרוווט אָפּשוואַכן דעם איינדרוק און זיך אריינגעבן קוראזש, זיך א
קניפ טאָן אין בעקל, אז די פארב זאָל כאַטש בליבן. האָט לייזיקס דער-
קלערט אין זיינ רעדע, אז „ערגעצוו“ (ער האָט אויסגעמיטן צו דערמאנען
די „פרייהייט“) וועט מען מיטטאמע שרייבן, אז עס זיינען געווען אסאך ליי-
דיקע בענקלעך אין קופער-יוניאָן, אז עס איז געווען א גרויסער דורכפאל,
אַבער... נישט בא לייזיקס. ניט געקוקט אפ די סאך ליידיקע בענקלעך, האלט
לייזיקס, אז לויט זיינ „מיסטיקע“ דארפ מען דעם אָוונט פאָרט רעכענען פאר
א דערפאַל.

די „ליידיקע בענקלעך“ האָבן אָבער פאָרט געמאטערט דאָס געוויסן פון
די „וואַכ“ איבערמענטשן און דערלייזער. מענאכעם, לעיעלעס און די אנדע-
רע האָבן אין זייערע רעדעס זיך ווידער אויגעקערט צו אָט דער טעמע. זיי
האַבן שוין איצט דערקלערט, אז קיין גרויסן אוילעם האָבן זיי ניט דער-
ווארט. לעיעלעס האָט דערציילט, אז ער האָט טאקע געטראכט, אז קופער-
יוניאָן איז צו גרויס (איר הערט! א זאל פון 800 מענטשן פאר „צענער
טויזנטער“ איז אויך געווען צו גרויס!) נאָר... ער האָט געוואָלט זען, וויפל
מענטשן עס קען צונויפברענגען „די יונגע, נייסטע ליטעראטור“, וואָס פאר
א רעזערוואַרמי עס שטייט הינטער דער „וואַכ“. ס'איז געווען אן עקזאמען,
א „סמאָטר“ פון די קויכעס, פון וועמען זיי האָבן געוואָלט אָנהייבן דעם
געפלאנטן פולשטענדיקן פאָגראַם פון דער „פרייהייט“ באוועגונג!

ווער זיינען געווען די „וואַכ“ רעווערוון? נאָכדעם, ווי מע האָט געפויקט א
גאנצע וואַך וועגן דעם „גרויסן“ ליטעראטור-יאָנטעוו אין קופער-יוניאָן מיט
אנאָנסן און נאָטיצן אין „פאָרווערטס“, „טאָג“ און „מאָרגן-זשורנאל“, איז
אפן אָוונט געווען א פאָר הונדערט מענטשן, און דאָס איבעריקע – „ליידיקע
בענקלעך“. די פאָר הונדערט „מענטשן“ (די „וואַכ“ רעדנער האָבן קעסיידער
באנוצט דעם טערמינ „מענטש“, „רעוואָליוציאָנערער מענטש“, „יידישע מענטשן“
א.א.וו.) זיינען באשטאנען פון באלעבאטישע שרייבער, אקטיאָרן, לערער
פון די שאַלעם-אלייכעם-אונ-ארבעטער-דינג-שולן, פארבאנדיקעס, פ. ציעני-
קעס און פון א קליין ביסל נייגעריקע ארבעטער. דאָס אָרט פון די רע-
וואָליוציאָנערע יידישע ארבעטער האָבן פארנומען די „ליידיקע בענקלעך“.

עס האָבן גערעדט: מענאכעם, האַלפערן, שאַפיראָ, יאנקעוו לעווינ, לעיע-
לעס און לייזיקס. וואָס איז געווען דאָס „פאָזיטיווע, גאנצע און בויער-
רישע“ אין זייערע רעדעס? העצעס קעגן דער „פרייהייט“, קעגן
די יידישע רעוואָליוציאָנערע ארבעטער, בילבולים און כויעק אפ

די פירער פון דער רעוואָליוציאָנערער ארבעטער-באוועגונג און אפ דער יידישער פראָלעטארישער קולטור און ייטעראטור לויט דעם נוסעכ פון די ארטיקלען זייערע, וואָס מיר האָבן שוין ציטירט. דער פאראָל איז געווען: קאמפ אפ לעבן און טויט קעגן דעם איינפלוס פון דער „פרייהייט“ און פון דער קאָמוניסטישער פארטיי אינעם יידישן לעבן.

וועגן די „ליידיקע בענקלעך“ האָבן זיי אפילע אליין געמוזט דערציילן אין דער „וואַך“ פונעם 18-טן אָקטיאבער 1929; זיי האָבן זיך אליין געמוזט אָפשמייסן. זיי שרייבן:

„דער גרויסער זאל פון קופער-יוניאָן, זיין אמפיטעאטער-פאָרם דערלויבט צו זען דעם דרויסנדיקן קרייז פון שטולן ארום — ליידיק. מיר, די, וואָס געפינען זיך אפ דער בינע, זעען דאָס זייער גוט. אָבער — עס מאכט ניט.“

ניט בלויז אפ דער בינע האָט מען גוט געזען דעם דרויסנדיקן קרייז פון „ליידיקע שטולן“, נאָר וווּ מע איז ניט געזעסן, האָט מען געזען אי די דרויסנדיקע אי די אינעווייניקסטע קרייז פון ליידיקע שטולן. די דאָנקיכאַטישע ליידיקע איז מערס דורכגעפאלן. דער דורכפאל האָט באוויזן, אז די ברייטע מאסן פון די יידישע רעוואָליוציאָנערע ארבעטער זיינען ניט פארכאפט געוואָרן פונעם שאַוויניסטישן טשאד, אז זיי זיינען ווייט געווען פון אָנעמען די פירער-שאפט פון די „וואַך“-מעשיכים.

נאָכן דורכפאל אין קופער-יוניאָן האָט געפרוווט ראטעווען די לאגע די יידישע קולטור-געזעלשאפט. אין דעם 3-טן נומער „וואַך“ פון 18-טן אָקטיא-בער ליינען מיר א גרויסן אנאָנס, אז די יידישע קולטור-געזעלשאפט האָט אָרגאניזירט א לעקציע-ביראָ פון די אָנגעזעענסטע יידישע שריפטשטעלער און לעקטאָרן איבער פארשיידענע יידישע און אלגעמיינע קולטור-ליטערא-טור-קונסט-און וויסנשאפט-פראגעס, ווי אָפאטאָשו, מענאכעם, ליידיק, רייזע, לעווינ, לערער, ביאלאָסטאָצקי, גאָלדבערג, לעיעלעס, פראָפ. גילדין, זאקס, ווינפער, זשיטלאָווסקי, יאַפע, קאהאן, ליטווינ, ד״ר מוקדויני, ניגער, עלקינ, פינסקי, ד״ר שאצקי א. אַנד. זיי האָבן אזויארום געוואָלט דורכ לעקציעס אריינארן צו זיך די יידישע ארבעטער. אויך דאָס איז געווען א גרויסער דורכפאל.

דעם זעלביקן 18-טן אָקטיאבער איז אין דער „וואַך“ געווען אָפגעדרוקט אויך א גרויסער אנאָנס וועגן „די ערשטע דעבאטע פון סעזאָן“ (אין נוסעכ פון אן עמעסער רעקלאמע) צווישן מענאכעם-לייוויק און לערער-ניגער אפ „איינע פון די וויכטיקסטע אקטועלסטע פראגעס: „צי קאָן א יידישער שרייבער גיין מיט א פארטיי? ליייוויק און מענאכעם זאָגן: יא! לערער-ניגער: — ניין!“ קענט איר דאָך מיינען, אז ליייוויק און מענאכעם האָבן כאראַטע געקראָגן, זיך אָפגעזאָגט פון זייער קריגערישער מיקלוימערשטער „אנטיפארטיישישקייט“? — הייבט זיך גישט אָן! דאָס איז בלויז געווען א נייער מאנעוור זיך צוצו-פאסן צו די נייע אומשטאנדן נאָכן קופער-יוניאָן-דורכפאל און צו פארנארן די ארבעטער צו דער דעבאטע דורכ זייער קלוימערשט פראָ-פארטיישישער שטעלונג.

אז דאָס איז אזוי, וועלן מיר לאָזן איידעס זאָגן טאקע דעם באריכט איי-
בער דער דעבאטע, וואָס איז געווען אָפּגעדרוקט אין דער „וואָכ“ פארן 25-טן
אָקטאָבער 1929. דערצייילט אונדז „די וואָכ“:

„צווישן אוילעם (אין זאל, וווּ די דעבאטע איז פאָרגעקומען) האָט זיך
געוואָרפן אין די אויגן דאָס יונגווארג. מיידלעך און באַכור־מלעך אין די
18-נער יאָרן, טאלמידימ פון די ייִדישע שולן. דער נײַער דאָר קומט שוין,
נאָך אַפּאָר און ער וועט ווערן דער אואנגארד פון אונדזער קולטור-לעבן.
די דעבאטע אליינ? אייגנטלעך איז דאָס נישט געווען קײַן געפּעכט.
מע האָט נישט געצויגן שאַרפע לײַניעס. נאָר קלאָר געמאַכט. ערנעצ-וווּ
צעגײט מען זיך, אָפּער ערגעצ-וווּ באגעגנט מען זיך. אין טאָך גענומען האָבן
ביידע אײַן צוגאַנג: די ייִדישע ליטעראַטור און קולטור.“

„אין טאָך גענומען האָבן ביידע צדאָדים אײַן צוגאַנג.“ „די וואָכ“ האָט
נאָך קײַנמאָל אואַעמעס ניט געשריבן. ביים די דעבאטן, דוכט זיך, איז עס
לייבוש לערער בארימט געוואָרן פאר זײַן אָריגינעלן פּסיכאָלאָגישן אנאַליז,
אז מע דאַרף די קאָמוניסטן אלץ מויכל זײַן, ווייל זײ זײַנען אומנאַראַלע
מענטשן, פּסיכאָפּאַטן. אלס רײַע האָט ער געבראַכט דעם פאַקט, וואָס זײ באנוצן
שטענדיק אַ מיליטערישע טערמינאָלאָגיע פון קאַמפּ און קריג. אין טאָך גענומען
האָבן אויך לײוויק, מענאַכעם און די אנדערע „וואָכ“-מענטשן געהאַט דעם
זעלביקן צוגאַנג. אויך זײ האָבן געשרײַען, אז „די פּרײַהײַט“ איז מעשוּגע
געוואָרן — בלינדער, שרײַענדיקער אומזינ.“ קײַן דעבאַטן זײַנען אינדערעמעסן
ניט געווען, ווייל לײוויק און מענאַכעם האָבן אין טאָך ארויספּאַוויון דעם
זעלביקן „צוגאַנג“ צו דער פּאַרטיי, ווי לערער און נײַער.

מיר דאַרפן אויך דאָ פאַרצײכענען דאָס, וואָס דער „וואָכ“-רעפּאָרטער אליינ
שרײַבט, אז „געוואָרפן אין די אויגן“ ביים די דעבאַטן האָט זיך די גרויסע
צאָל „מיידלעך און באַכור־מלעך אין די 18-נער יאָרן, טאלמידימ פון די
ייִדישע שולן“. קײַן דערוואַקסענע ייִדישע אַרבעטער האָבן זיך אין די אויגן
ניט געוואָרפן. אזוינע זײַנען טאַקע ניט געקומען. מע האָט זײ געדאַרפּט זוכן
אַפּ אַ רעפּוע. אזוי איז דורכגעפאַלן אויך זײער טרײַק מיט די דעבאַטן וועגן
פּאַרטיי! די אַרבעטער האָבן פון זײ געוויכט, זיך ניט געלאָזט פאַרנאַרן.

„די וואָכ“ האָט אלץ גיפטיקער פּאָרגעזעצט אירע אַטאַקעס קעגן „פּאַרטיי-
אינסטרוקציעס“, קעגן דער „פּרײַהײַט“ און אירע מיטאַרבעטער און קעגן דער
גאַנצער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג. באזונדערס בײַוויליק און דערבײַ פּער-
זענלעך האָט זי אַטאַקירט די פירער פון דער קאָמבאַוועגונג. מע האָט זיך
באַמיט צו זידלען די דאָזיקע פירער אפּן שענדלעכסטן אויפן, מאכן זײ צו
גאָרנישט און צו דיסקרעדיטירן.

אין דער דאָזיקער „הײליקער“ אַרבעט האָבן זיך, אכוצ לײוויקן, אויסגע-
צײכנט אויך לעיעלעס, מענאַכעם, האַלפּערן און אנדערע. זײ האָבן פּאָר-
געזעצט זײערע אַטאַקעס אין דעם טאָג פון די זידלערישע ארטיקלען פון לײ-
וויקן און מענאַכעמען אין די ערשטע נומערן, אין דעם גײסט פון „דעם מופּ-
טיס אַרבל“, „דער האָרב“ א. א. וו.

אויב אינעם ערשטן נומער האָבן זיי געמאכט א גענעראלע אטאקע אפ די פראָלעטארישע קינדער-שולן, האָבן זיי אינעם צווייטן נומער געמאכט א גע- נעראלע אטאקע אפ דעם „איקאר“, אינעם דריטן נומער — אפ די לינקע אר- בעטער-רינג-ברענטשעס (אָפטיילן), אינעם פערטן נומער — אפ דעם קאָמי- טערן, אפן „פראָלעטפענ“, אינעם פינפטן נומער — אפ די סאָוועטישע שריי- בער, און שפעטער אפ די רעוואָליוציאָנערע פראָטאריינען, אפ די ארבעטער- קלובן — מיט איינ וואָרט: אפ דער גאנצער קאָמוניסטישער און רעוואָליוציאָנערער ארבעטער-באוועגונג.

איך קען זיך ניט אָפּשטעלן גענויער וועגן זייערע אטאקעס אפ אָט די אלע טיילן פון דער רעוואָליוציאָנערער באוועגונג, ווייל דאָס וואָלט פארנומען צו- פיל אָרט.

פאר דער טעמע פון אונדזער בוך האָבן, פארשטייט זיך, דעם גרעסטן אינטערעס זייערע פאָזיציעס אין ליטעראטור-פראגעס. מיר וועלן דעריבער איצט אריבערגיין צום באטראכטן די ליטערארישע און קינסטלערישע פּיזיאָנאָמיע פון דער „וואַכ“ און איר קאמפ טעגן דעם „פראָלעטפענ“.

מיר האָבן שוין דערמאנט, אז נאָך אינעם ערשטן נומער „וואַכ“ געפינען מיר שוין אן אטאקע אפ די סאָוועטישע שרייבער ביכלאל, אפ די כאַראַקיאָר ביפראט. די אטאקעס האָט „די וואַכ“ פאָרגעזעצט קימאט אין יעדן נומער. אינעם צווייטן נומער אטאקירן זיי אויך איינצלנע שרייבער, דאָוויד בערגעל- סאָנען און מוישע נאדירן. זיי האָבן זיך געפילט, גאָר שטארק געטראָפן דער- פון, וואָס בערגעלסאָן און נאדיר — צוויי פון די וויכטיקסטע מיטלויפער און אזוינע אָנגעזעענע יידישע שרייבער — האָבן ניט נאָכגעטאָן זייער ביישפיל. וועגן בערגעלסאָנען שרייבן זיי:

„אָבער... און עס וועט אונדז נישט העלפן דאָס צו פארלייקענען — בער- געלסאָן טוט אונדז וויי. אונדז וואָלט אסאך ליבער געווען צו רעדן וועגן אימ, ווען מיר קענען אימ ציילן צווישן די, וואָס האָבן רעאגירט ווי יידישע מענטשן אפ דער מייסע „פרייהייט“ — פאלעסטינער פאָגראַם. און בערגעלסאָן איז א יידישער מענטש.“

בא זיין אָפּשייד-באנקעט פאר זיין אָפּפאָרן פון אמעריקע האָט בערגעל- סאָן ווירדיק און שטאָלצ דערקלערט דער רעדאקציע פון דער „פרייהייט“.

— איך וועל נישט צושטייער געבן קיין איינ שורע פון מיינע ווערק אפ דעם, אז איר זאָלט זיך דערמיט אויסקויפן פאר אייערע אמאָליקע כא- טאָימ.

מיט בערגעלסאָנס וועיק, וואָס ווערן ערשט געדרוקט אין דער „פרייהייט“, ווערן אויסגעקויפט נישט אמאָליקע, נאָר די סאמע לעצטע און ערגסטע כא- טאָימ — מענטשלעכע, יידישע און קאָמוניסטישע, וואָס די רעדאקציע פון דער „פרייהייט“ טראָגט אפ זיך. און בערלין פון ניר-יאָרק איז נישט אזוי ווייט, אז בערגעלסאָן זאָל דערפון ניט וויסן.

די „יידישע מענטשן“ פון דער „וואַכ“ האָבן גערעכנט, אז ווייל בערלין פון ניר-יאָרק איז ניט ווייט, וועלן זיי קענען אופהעצן אויך בערגעלסאָנען קעגן

דער „פרייהייט“. זיי האָבן גערופן בערגעלסאָנען צו „רעאגירן“, אזויווי זיי האָבן געטאָגן. און דעמלט, זאָגן זיי אימ צו, וואָלטן זיי אימ געציילט צווישן די אייגענע „ידישע מענטשן“. ווי באוויסט, איז עס זיי אָבער ניט געלונגען. בערגעלסאָנען האָט זיך ניט געלאָזט כאַפּן אַפּ דער ווענטקע פּונ, פּינטעלע יידן. זיי האָט געמעגט וויי טאָג, וואָס אָנשטאַט צו אינזאָלירן די „פרייהייט“ האָבן זיי זיך אליין אינזאָלירט. וועגן נאדירן האָבן זיי געשריבן פּאָלגנדיקס:

„... און מוישע נאדיר האָט זיך געשטעלט אַפּ דער זייט פּונ די, וואָס האָבן אין זייער בלינדן, מאניאקאלישן לויפ אריבערגעטראַטן אלע גרענעצן... זיי וואָרענען אימ, אז מיט אימ וועט פאסירן, ווי מיט זינעם א העלד פון נאראיעו: „די פרייהייט“ וועט אנטלויפן מיט זינע מאלבושימ און אימ לאָזן שטיין א נאקעטן און עלנט אפן ברעג פונעם טיכ...“

אָבער... דאָס האָט נאדירן אויך ניט דערשראָקן, און ער האָט ניט געפּאָלט די גוטע אייצעס פון די „ידישע מענטשן“.

אינ זעלביקן נומער „וואָכ“ איז אָפּגעדרוקט א קריטיק איבער דעם „אל-מאנאכ“ פון „וויספּפּ“. דער קריטיקער פון דער „וואָכ“ גיט דאָרט דער סאָווע-טישער ליטעראטור א מעלאמדישן קניפ און א שטאָכ פון אונטערן טיש. נאָכ דעם ווי ער ברענגט דריי לידער-אויסצוגן פון כאַנע לעווי, מ. שטורמאן און כאַנע ווינערמאן, גיט ער צו:

„די דאָזיקע געבראכטע פּערזן זינען די קאָלעקטיוויסטישע שאַפּונג פון דריי יונגע סאָוועטישע דיכטער. עמעס, זיי האָבן אונטערגעשריבן באַזונדער די נעמען. אָבער אז איר קלייבט אויס די פּערזן און שטעלט זיי צונויפ, ווערט קלאָר, אז יעדער פון זיי איז ניט קיין דיכטער פאר זיך, נאָר איינער פונעם קלאָר סאָוועטישע פּאָעטן, וואָס שאַפט די נייע יידישע פּאָעזיע אין רוס-לאַנד“. און ער ענדיקט מיט א כויוועק: „אייך דאכט זיך נאָך אלץ, אז אויב איינ פּאָעט איז צוויי טראָפּן וואַסער ווי דער אנדערער, וואָלט געווען א יידישער אויסצוקלייבן איינעם פון גאַנצן קאָלעקטיוו, דעם בעסטן און קרעפ-טיקסטן, און זאָל ער שאַפּן דעם נייטיקן פּאָעטישן שטאָפּ“.

א גוואלדיקע, טיפּזיניקע כאַכמע!

און פונקט ווי דער לעצט פון דער „וואָכ“ האָט געפרוווט מיט א פלאכער כאַכ-מעלע מאכט צונישט די יידישע סאָוועטישע ליטעראטור, האָט דער זעלביקער לעצט אָדער אן אנדער לעצט פון דער „וואָכ“ געפרוווט אויך מיט אן ענדלעכער כאַכ-מעלע מאכט צונישט דעם „פּראָלעטפּענ“. אָט וואָזוי „די וואָכ“ האָט געמאכט די ערשטע באַגעגעניש דעם „פּראָלעטפּענ“. דעם 25-טן אָקטאָבער 1929 שרייבט זי אינ א ספּעציעלן לייטארטיקל:

„נישט פון אופריכטיקער באַשיידנקייט האָבן די שרייבער פון „פּראָלעט-פּענ“ זיך אליין באַצייכנט פאר פּענ-ארבעטער. פארקערט, יעדער איינער פון זיי האלט זיך פאר מער, ווי אן איינפאכער ארבעטער באַמ, „פּענ-טרייד“ (שרייבער-פּאכ-א. פ.). דער טומלדיקער אויפן, ווי די אָרגאַניזאַציע האָט זיך געגרינדעט באַווייזט קלאָר, אז דער אוילעם דאָרט איז גאַרניט אזוי אַניוועסריק (באַ-שיידן - א. פ.).“

„פּראָלעטפענ“ איז געקומען דורכפירן א שיטע: שרײַבער דארפן זיך ניט אויסטיילן פונעם קלאַל אַרבעטער... קוקן מיר דורך דאָס צעטל פון די פענאַר-בעטער, דאכט זיך, אז אפּ 95% האַלט די נײַע שיטע אויס: טאַקע נאָך פענאַרבעטער. אָבער אפּ די איבעריקע פינף פּראָצענט איז א שאַד... גראַד די 95% פון „פּראָלעטפענ“ גײען איצט ארומ מיט הויכ־געהויבענע קעפּ. וואָרעמ פאר זיי איז דער „פּראָלעטפענ“ א רויט קארטל אפּ שרײַבערײַ. דער צעמער שרײַבער דארפּ דאָס דאָזיקע קארטל נישט האָבן... דער שוסטער וועט זיך ניט אופכאַפּן אינמיטן נאכט און זיך זעצן קלאַפּן פּלעקלעך אינ א זײַל. דער שרײַבער טוט עס. ער איז אנדערש, און דערפאַר איז ער נישט קײן פענאַרבעטער“.

דאָ האָט איר די אײַנשטעלונג, אז א שרײַבער איז ניט קײן אַרבעטער. ער איז אנדערש, ער איז אַן אויסדערווײַטער, א פּרײַער אינדיוויד, איבער־מענטש, דערלײַזער, קינסטלער א. א. ו. א. א. ו. ו. (אגעוו געפינען מיר אינעם זעלביקן נומער אין דער כראָניק די פּאָלגנריקע מעלדונג (פון דרײַ ניט קײן פּולע שורעס פעטיט) אָן שום קאָמענטאַר:

„אוראָמ רײזען איז געוואָרן א שטענדיקער מיטאַרבעטער אין „פּאַרווערטס“. לעצטן שאַבעס זײַנען אין יענער צײַטונג געדרוקט געווען רײזעס לײדער און זונטיק א דער־צײלונג“.

איבערגעגעבן זײער עפיש. גאָרנישט. ס׳איז אַלץ ווי ס׳באַדאַרפּ צו זײַן. יאָ, אזוי איז עס טאַקע. ס׳איז בלוז דער לאַגישער שלום פון זײער פּאָזיציע: זיך דערקײלעצן צום „פּאַרווערטס־רײַנשטאַק“.

איז אַלגעמײן האָט מען זיך געפרוווט פאַרניכטן דעם „פּראָלעטפענ“ בלוז מיט גאַליקן כוּזעק. זיי האָבן אָבער אינגיכטן דערפילט, אז דאָס איז ניט גע־נוג. מיט א נומער שפּעטער געפינען מיר שוין אין „וואַכ“ נאָך א לײַט־אַרטיקל וועגן „פּראָלעטפענ“. דאָרטן פרווון זיי זיך שוין מאכט א גרינטלעכערע אטאַקע. דאָרטן פרווון זיי זיך שוין באַקעמפּן די פּרינציפּיעלע אײַנשטעלונגען פונעם „פּראָלעטפענ“. זיי פרווון לײַקענען אינגאַנצן די מעגלעכקײט פון א פּראָלעטאַרישער לײַטעראַטור. דאָס איז זײער צווייטער מעטאָד. זיי שרײַבן:

„פּראָלעטאַרישע לײַטעראַטור — ס׳איז ניט שײַעך צו זײַן פאַר אַדער קעגן איר. ווען א קלאַס קומט צו דער מאכט, הײבט די לײַטעראַטור מעמײלע אָן אָפּצושפּיגלען זײַן לעבן. דערווײל איז קײן פּראָלעטאַרישע לײַטעראַטור ניטאַ מאכעס עטלעכע טײַמי: דער אַרבעטער־קלאַס איז נאָך צו דער מאכט ניט געקומען, ער קומט ערשט צו איר. דער אײַנפלוס פון דער פּראַנצויזישער בורזשואַזיע אפּ דער פּראַנצויזישער לײַטעראַטור האָט זיך אָנגעהויבן פילן ערשט אין א 30 יאָר ארומ נאָך דער פּראַנצויזישער רעוואָלוציע“ (וואַלטער, דידראָ, רוסאָ, באַמאַרשע האָבן לײַט דער טעאָריע פון די „וואַכ־געלערנטע קײן שום אײַנפלוס ניט געהאַט אפּ דער פּראַנצויזישער לײַטעראַטור פונעם 18־טן יאָרהונדערט).

ווייטער ווערט געזאגט אינעם ארטיקל, אז „קריטיק אפן אדרעס פונעם ארבעטער ווערט אָנגענומען פאר סינע און קעגנערשאפט צו אימ; אזא צור־שטאנד איז ניט גינסטיק פאר דער אנטוויקלונג פון א פראָלעטארישער ליטע־ראטור, וואָס איז ווערט דעם נאָמען „ליטעראטור“. אָבער, די פראנצויזישע ליטעראטור פון נאָך דער רעוואָלוציע אָן פארנעמט זיך הויפטזאכלעך מיט שינדן פאסן פונעם בורזשוא“.

„וואָס איז שײַעך ספּעציעל צו דער קינסטלערישער ליטעראטור, איז איר בליק געווענדעט הויפטזאכלעך צום יאָכיד. מאסן קאָנען ניט דינען אלס הויפט־מאטעריאל פאר קונסטווערק אין א וועלכער ס׳ניט איז באדייטנדיקער מאָס, די קונסט באנוצט זיך מיט זיי פאר א הינטערגרונט אָדער פאר אטמאָספּערע, בלויז זעלטן קאָנען זיי גענומען ווערן אלס טעמע פאר זיך, און אויך דאן געפינען זיי זייער קינסטלערישן טיפן נאָך דורך דער אויסשיידונג פון וויניט־ווי א שארפן יעכדישן פאָגעם. דער צענטער פון אינטערעס פארן קינסטלער איז אלעמאָל געווען און וועט אלעמאָל זיין די דיפערענצירטע פערזענלעכקייט. נו, די דערציִונג, וואָס דער ארבעטער קריגט איצט פון דער געזעלשאפט און אפילע פון זינע אייגענע פארטייען, איז ניט מעסוגל צו אנטוויקלען פער־זענלעכקייטן, נאָך פארקערט — צו פארײַבן כאראקטער־שטריכן און צו שאפן א רעגומענטירטע איינהייטלעכע מאסע. און אָט דאָ ליגט דערווייל די הויפט־שטערונג צו דער אנטוויקלונג פון א ליטעראטור, וואָס מע וואָלט געקאָנט אָנרופן פראָלעטארישע.“

דאָס אלץ באציט זיך הויפטזאכלעך אפ דער טעמאטיק. מאָטיוון, אײַנ־פלוסן, סימאָניע פון אן אָנקומענדיקער פראָלעטארישער ליטעראטור זינען דאָ דערפֿאַר. וועגן זיי דארפן מען שרייבן און שרייבן“.

וועגן דער אָנקומענדיקער פראָלעטארישער ליטעראטור האָבן זיי טאקע מער ניט געשריבן. זיי האָבן אָבער שוין אין אָט דעם ארטיקל געשריבן און געהאלטן, אז מע דארפן שרייבן און שרייבן, אז „דערווייל איז קיינ פראָלע־טארישע ליטעראטור ניטאָ“ און אויך באווייזן, אז זי קאָן גאָרניט זיין און דארפן ניט זיין.

דער גאנצער ארטיקל דערמאנט שאָלעמ־אלייכעמס אנעקדאָט מיטן ווייבל און טעפּל. ערשטנס, ס׳איז גאָר קיינ טעפּל ניט געווען אפ דער וועלט. פראָלעטארישע ליטעראטור — ס׳איז ניט שײַעך צו זיין פאר אָדער קעגן איר... צווייטנס, זינען מיר גאָר פארן טעפּל: סימאָניע פון אן אָנקומענדיקער פראָלעטארישער ליטעראטור איז דאָ אסאך און מע דארפן וועגן זיי שרייבן. אָבער... מיר זינען אויך קעגן דעם טעפּל: מאסן קענען ניט דינען אלס הויפט־מא־טעריאל פאר קונסטווערק אין א וועלכער ס׳ניט איז באדייטנדיקער מאָס. און צום סאָפּ — ס׳איז נאָך קיינ טעפּל נישטאָ: דערווייל איז קיינ פראָלעטארישע ליטעראטור ניטאָ...“

איז דעם ארטיקל קאָן מען טרעפן א גאנצע ריי גוט־באקאנטע בורזשואזע אײַנשטעלונגען פון א טראַצקיסטישן און ביכלאל מענשעוויסטישן שניט. איר טרעפט דאָ די טראַצקיסטישע אײַנשטעלונג, אז קאָלומאן עס איז ניטאָ קיינ

פולשטענדיקער סאָציאליזם, קאָג ניט געמאָלט זײַן קײַן אנדער ליטעראַטור, ווי בורזשואַזע. אַז די פּאַקטן לײקענען עס, — איז „טיעם כּוּזשע דליאַ פּאַק-טאָו“ (אַלצ ערגער איז פאַר די פּאַקטן). האָט דאָך דער קריטיקער פּונ דער „וואַכ“ געוויזן דעם קונצ מאַכנ צונישט די סאָוועטישע ליטעראַטור אפּן גרונט, וואָס זי איז קלוימערשט בלויז קאָלעקטיוויסטיש און ניט אינדיווידועל.

איר טרעפט דאָ די באַקאַנטע דיסטאַנצ-טעאָריע, וועלכע ווערט „באַגרינ-דעז“ דערמיט, וואָס דער אײַנפלוס פּונ דער פּראַנציוזישער בורזשואַזע אפּ דער פּראַנציוזישער ליטעראַטור האָט זיך אָנגעהויבן פילן ערשט אין א 30 יאָר ארום נאָך דער פּראַנציוזישער רעוואָלוציע. די באהויפטונג וועגן דער בור-זשואַזער ליטעראַטור שטימט ביכלאַל ניט מיט די פּאַקטן פּונ דער געשיכטע. איר טרעפט דאָ אויך די אינסינואַציע, אז קריטיק אפּן אדרעס פונעם אר-בעטער ווערט אָנגענומען פאַר סינע און קעגנערשאפט. עס הייסט נא זיי, אז דער פּראָלעטאַרישער שרײַבער מוז „גלאָריפּיצירן“ (אידעאליזירן), כאַנפּענען די ארבעטער. דאָס איז א בעפירעשער בילבל. דער פּראָלעטאַרישער שרײַבער דאַרף שרײַבן נאָר דעם עמעס, זײַן מעטאָד איז דער מעטאָד פּונ סאָציאַליס-טישן רעאַליזם. ס'איז, פאַרשטייט זיך, א בורזשואַזע אידעאליסטישע אײַנשטע-לונג, אז דער בליק פּונ דער קינסטלערישער ליטעראַטור מוז זײַן געווענדעט הויפטזאַכלעך צום יאָכיד, און אז מאַסן קאָנען ניט דינען אין א וועלכער סיניט איז באַדייטנדיקער מאָס אַלס הויפט-מאַטעריאַל פאַר קונסטווערק. דאָס לייקנט אַפּ אפּייע אַזא ווערק, ווי „די וועבער“ פּונ דעם בורזשואַזן שרײַבער הויפטמאַן. און ס'איז אויך פאַלש, אז פּראָלעטאַרישע ליטעראַטור פּאָדערט צו איגנאָרירן די דיפּערענצירטע פּערזענלעכקײַט. פאַרקערט, זי פּאָדערט, ווי ענ-געלס האָט געשריבן, ריכטיק איבערצוגעבן, טיפּיזירטע געשטאַלטן אין טיפּי-זירטע אומשטאַנדן.

וידער טרעפט איר דאָ די אטאַקע אפּ פאַרטייען אַלס אַזעלכע (פּאַקטיש צילעווען די „וואַכ“ שרײַבער בלויז קעגן אײַן פאַרטיי — קעגן דער קאָמוניסטי-שער), און זיי שטערן קלוימערשט דער אנטוויקלונג פּונ פּערזענלעכקײַטן, אז זיי פאַרײַבן כאַראַקטער-שטריכן און שאפּן א „רעגײמענטירטע“ מאַסע, און אז די פאַרטייען זײַנען זי הויפט-שטערונג פאַר דער אנטוויקלונג פּונ א פּראָלע-טאַרישער ליטעראַטור.

איך וויל דאָ ברענגען נאָך אַן אויטצוג, וואָס כאַראַקטעריזירט אַמבויילעסטן די גרויסע סינע פּונ לייזיקן און קאָמפּאַני צו דער קאָמפּאַרטיי. אין א לייטאַרטיקל אין דער „וואַכ“ פאַרן 6-טן זעקאַבער 1929 ווערט אזוי געשריבן:

„עס כאַפט אונדו גאָר ארום אַמאָל א מיטלייד צו א מענטשן, צו אַן אײַנ-ציקן, אפּ וועמען צענדליקער, צענדליקער טראָגן אַן אָנגעלאָדן ביזן האַרצ, פּונ וועמען צענדליקער, צענדליקער ווילן זיך באַפּרײַען, און ניט האָבנדיק קײַן מוט אָדער קײַן וועג, וויאזוי צו באַפּרײַען זיך, שעלטן זיי און צאָרענען. האָבן ניט קײַן מוט און אויך ניט קײַן אײַנזעעניש, אז אראָפּוואַרפּן דאַרפּן זיי ניט דעם דרוק פּונ ליטוואַקאָון איבער דער ליטעראַטור, נאָר דעם דרוק פּונ

יענער קראפט, וואָס ליטוואַקאָוו איז איר פּאַרשטייער — די קראַפט פון דער פּאַרטיי.

דעם זעלבליקן רעזעפט צו ווייכנ פון דער פּאַרטיי, וואָס „די וואַכ“ האָט געגעבן דעם „פּראָלעטפּענ“, גיבן זיי אויך די סאָוועטישע שרייבער. „די וואַכ“ רופט די סאָוועטישע שרייבער קלאָר און דייטלעך צו פּאַרניכטן דעם וואַרצל פון אלדאָס בייז: „אַראַפּוואַרפן די קראַפט פון דער פּאַרטיי“. פאַר אזאָ אָפּענעם קאַמפּ קעגן דער אַלפּאַרבאַנדישער קאַמפּאַרטיי קומט זיי בעמעס אַנערקענונג פונעם גאַנצן קאַפיטאַליסטישן קלאַס.

און לייזיק און זיינע קאָלעגן מאַכן נאָכדעם אַלעמען דעם אָנשטעל, אז זיי זיינען קאַמוניסטן!

אינ דער „וואַכ“ געפינען מיר אויך אַנדערע אַנטי־קאַמוניסטישע אַרויס־טרעטונגען, וואָס האָבן זיך ניט וואָס צו שעמען פאַר די גרעסטע קאַמוניסטן־פּרעסער. אָט וואָס עס שרייבט, אַשטייגער, מענאַכעם וועגן דער קאַמפּאַרטיי פון אַמעריקע:

„...די יידישע קאַמוניסטישע פּאַרטיי (געמיינט די יידיש־רוסישע פון דער קאַמ־פּאַרטיי—א.א.פ.) דאָ אינ לאַנד מיט איר אָרגאַן איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ האַס־פאַבריק, און דאָס איז דער הויפּט־אַרטיקל, וואָס זי פּראָדוצירט... עס גייט אין דעם, וואָס אויסער קלאַסנקאַמפּ, געפירט פון דער פּרעמד, אויסער אַ קלאַס־ליניע אינ דער קולטור און ליטעראַטור, וואָס ווערט ווי אַ פעטליע אַפּן האַרדז, האָט זי גאַרניט וואָס צו געבן דעם היגן מענטשן. עס גייט אין דעם, וואָס אינ די פון איר געפירטע מענטשן ברענגט די פּאַרטיי אַריין בלויז סינע און גאַליקע סעקטאַנטישקייט“.

מענאַכעם שטעלט זיך דאָ אַפּ דער פּאָזיציע פון אַלע קאַפיטאַליסטישע דעכילעס־טרייבער און דעמאַגאָגן, אז דער קלאַסנקאַמפּ אינ אַמעריקע איז קלוימערשט אַן אימפּאַריטירטע זאַך, אז ער ווערט געפירט פון מאַטקווע, פון קאַמ־ינטערנ, הייסט עס. דאָ זעט איר ווידער, ווי שווינדלעריש עס איז דער פּונקט פון דער דערקלערונג פון דער „וואַכ“, אז „מיר אַנערקענען דעם קלאַסנקאַמפּ“. די לעצטע אַטאַקע אַפּן „פּראָלעטפּענ“ איז געמאַכט געוואָרן אין איינעם פון די לעצטע נומערן „וואַכ“ פאַר 11־טן אַפּרעל, 1930, אין פאַרבינדונג מיטן 8־טן יוביליי פון דער פּרייהייט:

„און וואָס האָט זי („די פּרייהייט“) געטאָן מיט דער ליטעראַטור און מיט די יונגע שרייבער אירע, וואָס זיינען נאָך אונדזער אוועקגיין צוגעפאלן מיט אזא אייפער צו די ליידיקע פּלעצער? וואָס האָט זי געטאָן מיט זיי? זי האָט זיי קלוימערשט אָרגאַניזירט אין אַ „פּראָלעטפּענ“ און געמאַכט דעם אָנשטעל, אז זי נעמט זיך זיי מאַדריכ זיינ (דערצייען—א.א.פ.), אַנטוויקלען זיי, אָבער אינדערעמעס, וואָס האָט זי געטאָן מיט זיי? זי האָט זיי געמאַכט פאַר פאַר־ראַדיסטן, כאַנפער און אַפּ אַלץ יאָ־זאָגער, און דערנאָך זיי אַליין אַופּגעהעצט איי־נעם קעגן אַנדערן, און צעשטויבט זיי, און אָפּגעטאָן פון זיי דעם מינדסטן שפור פון פּערזענלעכקייט“.

„און טאַמער האָט איינער פון זיי (בורזשוי יאַסל קאַנ!) געהאַט מוט

ארויסצוווייזונ א טראָפּעלע פארלאנג צו האָבן אן אייגענע מיינונג, האָט מען שוין אימ געגעבן אַנצוהערעניש, אז ער קען זיך, בימכילע, אָפּטראָגן.
 דאָס באַקלאַנג דעם גוירל פון די יונגע שרײַבער אין „פּראָלעטפּענ“ איז געווען א מאנעוור צו העצן די אָפּאַרטוניסטישע עלעמענטן אין „פּראָלעטפּענ“ קעגן דער „פּרײַהײט“ און קעגן דער פארטיי. צוליב דעם זײַנען זיי אפילע געווען גרייט צו נעמען אונטער זייער שוץ יאָטל קאַנען און אלע אנדערע וואַקלדיקע, ניט־שטאנדהאפטיקע עלעמענטן פון „פּראָלעטפּענ“. אבי צו אטאקירן נאדירן, אבי צו אטאקירן דעם „פּראָלעטפּענ“ און די „פּרײַהײט“, זײַנען זיי גרייט געווען צו מאכן אן אָנשטעל פון רירנדיקער ליבשאפט און זאָרג פאר די יונגע שרײַבער.

איצט לאָמיר זען, וואָס פאר א ליטעראטור, וואָס פאר א קינסטלערישע עמעסן געפינען מיר אין די ווערק פון די העכערע סאַציאלע באוועגונגען, פון די פּרײַע אינדיוידן, איבער־מענטשן, דערלייזער, דיכטער און קינסטלער, וואָס זײַנען געדרוקט געוואָרן אין דער „וואַך“? וואָס איז זייער קינסטלערישע פּיזאַנאַמיע? וואָס שאַט די שרײַבער, וועלכע זײַנען ניט אָרגאניזירט אין „פּראָלעטפּענ“? וואָס שאפן די דיכטער, וועלכע ווערן געפירט ניט פון דער „פּרײַהײט“, נאָר פון די עסטעט און מעשיכים פון דער „וואַך“? וואָס שרײַבט מען אין דער „וואַך“ אין דער צײַט פון וואָל סטריט־קראַנ און הונגער־מארשן, אין דער צײַט פון די פארשארפטע קלאסן־קעגנזאצן?
 לאָמיר נעמען פאר א ביישפּיל קינדעמקאַל די ליטעראטור פון די ערשטע פּראָגראַמ־און שפּיגל־נומערן פון דער „וואַך“. וואָס פאר א דערציילונגען געפינען מיר דאָרטן?

די ערשטע דערציילונג פון 5. שאפיראָ טראָגט א פאנטאסטישן נאָמען „נעסיק דורכן מילכוועג“. עס האנדלט זיך אָבער וועגן א זייער איינפאכער געשיכטע. א יידישער יונגערמאן פון רומעניע איז געקומען קיין אמעריקע אין אָנהייב פונעם יאָרהונדערט און האָט מיטגעבראכט „א זאק מיט כפיצימ אפ די פליי־צעס, א גרעבלעכע זאפטיקן יידיש און א געוויסע מאָס ליבשאפט צו לינג און בארימערײ — פונקט אזויפיל, וויפיל ס'איז נייטיק“.

ער האָט אָנגעהויבן ארבעטן אין א קליידער־שאפ און מיט דער צײַט זיך ארופגעארבעט, איז געוואָרן דער באלעבאָס פון א בארימטער קליידער־פירמע, וואָס האָט באשעפטיקט 35 טויזנט ארבעטער, און דער גרעסטער פּראָדוצענט פון בילדיקע מענער־קליידער פארן לאנד און פאר אויסלאַנד.

ער איז געווען פון דעם עמעסן פארוועניו־טיפ. דעם גרויסן שטרײַק אין זײַנע שפּעטער (1) האָט ער געבראַכט אזוי גרינטלעך, אז די שניידער־יוניע (פּראָפּאריי) איז קימאט ווי פארניכטעט געוואָרן. מיט א צײַט שפּעטער, נאָך דער מילכבאַמע, דאָס הייסט ארום 1927 יאָר אָדער 1929, האָט ער דערקלערט א נייעם שניט אין די סכירעס פון די ארבעטער. די „יוניע“ האָט געסטראשעט מיט א שטרײַק, און ער האָט געענטפערט מיט א לאָקאוט. זײַן אידיע איז

(1) סאבריק.

געזעהן אויסצוניצן דעם שטרײַט צווישן די „לינקע“ מיט די „רעכטע“, און ווען „די געשלעגן צווישן די רעכטע מיט די לינקע האָבן דערגרייכט צו דעם בלוטיקסטן „פונקט“, האָט ער געקראָגן אן אטאקע פון זײַן צוקער־קראַנקײַט. און דאָ פֿלוצים — דערצײלט 5. שאַפיראָ — האָט ער אָנגעהויבן זוכן „לע־בעדיקע אינפֿאַרמאַציע און אינטימע באַקאַנטשאַפט מיט די הימלשע קערפֿערס“. זײַן צימער האָט ער אָנגעפֿילט מיט אַטלאַסן פֿון הימל, מיט קאַרטעס פֿון פֿלאַנעטעס און מיט פֿאַפּולערע ביכער פֿון אַסטראָנאָמיע. ער האָט אינגיכט פֿאַרוואַרפֿן די שטערנוזעערײַ און זיך פֿאַרינטערעסירט מיט אַן ערדישער זאַך, מיט דער „דאַמע מיטן רויטן שרײַפֿל אַפֿן האַלדז“. ער ווערט אָבער אַלץ שוואַכער פֿיזיש. ער ווערט ווידער ערנסט קראַנק, און פֿאַרן שטאַרבן, איז זײַן דעליריע, זאָגט שאַפיראָ, האָט ער זיך „שוין ווידער אוועקגעלאָזט אַפֿ זײַנע וואַנדערונגען מיט אַ שנעלקײַט, וואָס האָט אָפּגעשאַפֿט אַי דעם רוימ, אַי די צײַט. דאָס מאַל האָט ער זיך ענדלעך דורכגעריסן דורכן מילכוועג, אַיז פֿאַר־פֿלויגן אַיז די ווייטערע רוימען, ביז ער האָט אינגאַנצן פֿאַרלאָרן דעם וועג צוריק, אינגאַנצן פֿאַרגעסן דעם וועג און דעם צוריק. מיט דער לײַכטקײַט פֿון אַ ביזן צווישן פֿלומען האָט ער אַרומגעפֿלאַטערט צווישן קאָלירטע וועלטן, גאָר נײַע, אַנדערע — אָ, אוי אַנדערש! — הייסע, דאָרשטיקע, וווּ די ליפֿן טריקע־גען, פֿלאַצן און שפּאַלטן זיך ביזן בלוט. און זײַ בײַטן זיך צו שנעל, אָט די דאָזיקע וועלטן“.

צוליב וואָס האָט געזויגט די גאַנצע „נעסיִע דורכן מילכוועג“, איז נישט קלאָר. די סימבאָליק און פֿאַנטאַסטיק, מיט וועלכע שאַפיראָ רינגלט אַרומ דעם עקספּלואַטאַטערײַשן פֿאַרוועניר־פֿאַבריקאַנט, באַשטראַלט אַימ מיט אַ הימלשן נײַט־דאָנקן ליכט און אידעאָלויזירט אַימ, דאַרפֿן, קענטיק, העלפֿן אַנטפֿלעקן באַם פֿאַבריקאַנט דאָס פֿינטעלע מענטש. עס באַקומט זיך, אַזוואַרום, אַ סימבאָליק, וואָס דאַרפֿן פֿלויז העלפֿן אָפּשוואַכן דעם האַס צום פֿאַבריקאַנט און דערוועקן צו אַימ מיטלייד. דער גאַנצער עקסקורס דורכן מילכוועג איז אויסן, וויזט אויס, אויסצופֿילן דעם געבאָט פֿון לײַוויקן, אַז דער קינסטלער דאַרפֿן שטודירן די נעשאַמע פֿון די קעגנערײַשע קלאַסן, געפֿינען דאָס פֿינטעלע מענטש אַיז דעם ברוטאַלן קאַפּיטאַליסט. אַפֿ אזאַ אויפֿן אַיז דאָס ווערק אַיז טאָך אַפּפֿאַל־גײַע פֿונעם קאַפּיטאַליזם.

א. ראַבאָי באַגריסט דעם ערשטן נומער „וואָך“ מיט זײַן „סאַליוט!“ וואָס געפֿינען מיר אַיז ראַבאָיִס דערצײלונג? ער דערצײלט אזאַ געשיכטע: „און עס איז געווען אזוי: די שיפֿ פֿאַנאַניאַ האָט זיך באַדאַרפֿט אָפּשטעלן אַיז פּיומע אַפֿ צוויי וואָכן. צווישן די פֿאַסאַזירן זײַנען אויך געווען די „בעסאַראַבער ייִדן“. עס איז געווען סאָפּ זומער, און די ייִדישע הייליקע טעג זײַנען אָנגע־קומען און אויסגעפֿאַלן אזוי, אַז ראָשע־שאַנע האָט באַדאַרפֿט זײַן פֿונקט אַפֿן מיטן יאַם! די „בעסאַראַבער ייִדן“ האָבן אַפּגעהויבן אַ געשרײַ. „סטייטש, ראָ־שע־שאַנע אַפֿן מיטן יאַם!“ און דער ענגלישער קאַפּיטאַן, זאָגט צו, אַז ראָ־שע־שאַנע וועט ער פֿאַר די „בעסאַראַבער ייִדן“ אָפּגעבן אַ באַזונדער אָרט אַפֿ דער שיפֿ. ער זאָגט אויך צו אַ יאָנטעוודיקע סודע. דער קאַפּיטאַן שיקט רופֿן

דעם פיומער ראבינער, רעדט מיט אימ איבער וועגן דעם. דער ראבינער זאגט די יידן, אז ער וועט זיי באזארגן מיט קאשער פלייש, טייפערטוריע און סיי עטלעכע מאטראסן, אז זיי זאלן בויען די שול". די שול איז פארטיק, לאנג טישן בא די בענק, און די טישן מיט וויסע טישטעכער. מע ברענגט צו טראגן לייכטער. יידן פירן קיין אמעריקע לייכטער, מעשענע און זיבערנע, קליינע און גרויסע. אין א ווינקל שטעלן די מאטראסן אוועק די שאפע מיט דער טייפערטוריע. די שאפע האָט גלעזערנע טירן, זעט זיך ארויס די טייפערטוריע. געפעלט דאָס ניט יידן. ברענגט א פרוי א זיידענעם שאל, אין עס ווערן פארדעקט די גלעזערנע טירלעך. לייכטער אָן א שיר שטייען אפ א טיש ניט ווייט פון דער טייפערטוריע. לייכט ברענען אין די לייכטער. די זון טונקט זיך אין יאמ. דער יאמ איז גלאט און שטיל. און דאָרט, וווּ די זון טונקט זיך, איז דער גאנצער הימל אין פייער.

יידן טוען אָן דאָס שענסטע, וואָס זיי האָבן. דער קאפיטאן שטייט אפ דעם בריקל מיט זינע יאמ-גלעזער. די שיפ טוט א ברומ ארויס איר סיגנאל, אז עס הייבט זיך אָן. "דער הימל איז מילד אוי, ווי ווייסע מילך, און דער יאמ איז אוי גאָענט, און ער (דער כאָזן) הייבט אָן פריער שטילער און דער-נאָך העכער און העכער: אוי! אוי! איי, איי, איי-איי!

די צוויי מאטראסן, וועלכע זינען געשטאנען בא דער אָפענער זייט מיט ביקסן אפ די אקסלען, האָבן גיך אראָפגעוואָרפן די ביקסן פון די אקסלען, זיך אויסגעצויגן אין זייער גאנצער הייך און פארהייבן די הענט צום שטערן-סאליוט".

ווי פאָעטיש, ווי רירנדיק און ווארעם ראבאָי — ראבאָי פון דער "וואָך" — האָט דאָ געשילדערט די "בעסאראבער יידן", וואָס דאווענען ראָשעשאָנע אפ א שיפ אין יאמ! ראבאָיען קומט בעעמעס אנערקענונג, וואָס ער האָט צוגע-קליבן אזא ווערק אפ צו סאליוטירן די "וואָך".

מע זעט דאָ באשטימפערלעך, וויאזוי נאציאָנאליזם גייט האנט אין האנט מיט רעליגיע און פארהערלעכונג פונעם בעסמערדעש, פון אבערגלויבן. מער קיין דערציילונגען איז אינעם ערשטן נומער נישטאָ. מיר געפינען נאָר אין דער כראָניק אזא מערדונג: "ל. מילער האָט אין הויז פון דר. י. קלינג איבערגעלייענט פאר א גרופע קאָלעגן זיין דראמע "מר. מענטש". די דראמע איז א פרוו צו פארטיפן זיך אין דער פסיכאָלאָגיע און לעבן פון א גרויסן קאפיטאליסט, וועלכער קומט צום סאָפ צוריק צו זיך און ווערט אן ארבעטער". ווי איר זעט, איז עס בא דער "וואָך" געווען אן אויסגעהאלטענע ליניע. די דראמע "מר. מענטש" גייט אויך לויט דער ליניע פון לייוויקס מענטש-טעאָריע אין קעגנזאצ צו דער קלאַסן-טעאָריע, לויט דער ליניע פון פארטיפן זיך אין דער פסיכאָלאָגיע פון א גרויסן קאפיטאליסט, אין דער געשאַמע פון די קעגנערישע קלאַסן. דער צוועק איז צו באווייזן, אז דער גרויסער קאפיטא-ליסט קומט צום סאָפ צוריק צו זיך. ווידער האָבן מיר דאָ אפאָלאָגיע פונעם קאפיטאליזם.

אינעם צווייטן נומער געפינען מיר איינ דערציילונג פון אַפּאַטאַשו, די כאסענע-
ביטערנ" (א סצענע פונעם בוך „רעגענשבורג מיט פיר הונדערט יאָר צוריק“).
און עס הייבט זיך אָן אזוי:

„די ייִדנ-גאָס האָט זיך גלייך דערוואָסט, אז דער רייכער יוסלין, דער ניט
באַצאָלטער „שענפּעראַ“ (שפּאַסטרייבּער) זיצט אין טרינקשטוב, וואָס איז אין
„גילדענע-הערש“ און „טוט טראַקטירן און וויל אַקאַמאָדירן“ די פּראַנער
לייבאַנימ“.

„די ניס האָט געוואַנדערט איבער די הילצערנע הינער, דערגרייכט יום-
לינס מויער, ווי רייכע פּאַרמעגלעכע און „געמיינע“ שכינימ זינען געשטאַנען
האלב אָנגעטאָן אין די אָפּענע טירן, געהאלטן ווער א זיידן קלייד, ווער א
סאַמעטענע מאַנטל אָן אַרבל, ווער א קאָלנער געשטיקט מיט פּערל. געהייסט
האָט עס — מע יישעווט זיך, וואָס אָנצוטאָן צו דער כּופּע. אינעמען האָט מען
זיך געכידעשט, איבער די לייפּן ניט געבראַכט, און אין דער שטייל זיך געער-
גערט, וואָס די רעגענשבורגער פּאַטראָנעסע, גימכען, רעב שמועל פּעלאַסערס
ווייב, האָט גאָך דערווייַל די „כאַסענע-ביטערנ“ ניט געשיקט“.

א גוואַלדיקע פּראָבלעם!

נאָר... — „זי קומט! — די כּופּע-ביטערנ קומט!“ און „— הע-הע-הע! וואָס
פאַר א גוטע „שמועס“ (ניס) דערציילט די ביטערנ“?

— „נון, מאַגט איר, מיינע ליבע קינדער, גערן הערן... ווען איינ שפּיל-
ווייב, א מאַכשיפע, אָדער א וואַנדער-ווייב טוט באַ אַן איישעס איש די ליבע
פון איר מאַן אוועקנעמען, גיבט איינ סגולע, איינ אויסגעפרוּוטע... באַדעק
אומנוסע...“

איר האָט דאָ אזויאַרום די נייע פּערזענלעכקייט ליטעראַטור. די כאסענע-ביטערנ,
ראַשעשעאַנע אפּן יאַמ, די רייזע דורכן מילכוועג — דאָס זינען די נייע פּראָב-
לעמעס און קינסטלערישע עמעסן, וואָס „די וואָכ“ האָט פּראָקלאַמירט. און
נישט בעסער זינען די דערציילונגען אין די ווייטערדיקע נומערן „וואָכ“. דאָס-
ראָוו האָבן זיי א שייכעס צום שטודירן די נעשאַמע פון די מענטשן
פון קעגנערישע קלאַסן, אָדער דאָס זינען סטאַמ טשיקאווע, אויסטער-
לישע, עראַטישע מאַנ-אונ-ווייב און „נישט-דאָיקע“ געשיכטעס. אויב עס
ווערט ערגעצווו דערמאַנט אַן אַרבעטער, איז עס פּאַרבייגענדיק, צוליב
פייזאזש, צוליב אַטמאָספּער, אָדער אין נעגאַטיוון זינען. אפּילע אין דער
קליינער צאָל אויסנאַמען, אשטייגער, באַ אַרנ ראַפּאָאָרטן, ל. מילערן און באַ
אַ פּאַר אנדערע האָט איר אין בעסטן פאַל אַ ראַכמאַנעס-באַציאָנג צום אַרבע-
טער, א פּילאַנטראָפּישן, קליינפירגערלעכען צוגאַנג.

איצט לאָמיר זיך באַקענען מיט דער פּאָעזיע פון דער „וואָכ“, וויאַזוי זיין
גען אין דער „וואָכ“ די פּאָעטן, וועלכע האָבן ניט קיינ ליטעראַטור-
קאָמיסאַרן איבער זיך, וועלכע זינגען „ווי דער פּויגל פּריי“. איר געפינט
אין דער „וואָכ“ דאָס זעלביקע „קראַענ-געוואַנג“, וואָס אין די זאַמל-
ביכער „שריפטן“ פון די „יונגע“. די זעלביקע אויסגעוואַרצלטקייט און באַדנ-

לְאָזיקייט, שלײער אפּ שלײער, סימבאָלן אפּ סימבאָלן, ייעש און מאָרעשכױרע, יעדעדע, טױט און אומקום איבער אלץ.

„גרויע טעג ווירער...“ (אוראָם ריזענ)

אזוי הייבט זיך אָן דאָס ערשטע ליד אינעם ערשטן נומער „וואָכ“ יאָ, ווי דער די גרויע טעג און די גרויע געזאנגענע פון די אמאָליקע „יונגע“!

„ניט גוט בא אונדז, זייער ניט גוט, מינע ליבע, מינע טייערע ברידער.

און עפּשער איז עס ניט נאָר אזוי בא אונדז, נאָר אפּ דער גאָרער קיילעכדיקער וועלט;

די טעג קומען אָן ווי פּאַרלאָזטע געליבטע, אָן רייז, אָן געזאנג און אָן לידער,

און גייען אוועק אָן א זינגענדיג, ווי בא אָרעמעלייט דאָס געלט.“

(א. גיסענזאָג)

ניין, מיר קענען אימ ניט טרייסטן, אז אפּ דער גאָרער קיילעכדיקער וועלט זינגען די טעג אזעלכע. אפּילע אינעם אמעריקע קומען די טעג בא די רעוואָלוציאָנערע ארבעטער און בא די פּראָלעטארישע שרייבער מיט געזאנג און לידער פון קאמפּ און זיג. ניין, מיר קענען אימ ניט טרייסטן! און פאַר צאָרעס איז ליידיק אוועק א טאנצ מיט זיבן וועלס, מיט אלע שרייבער פון דער „וואָכ“.

„בלעקער קלינגען, סירענעט שאָלן,

נאכט שלאָגט אויס די שטונדע צוועלפּ,

איבער ווייטע פּוסטע זאלן

גיי איך א טאנצ מיט זיבן וועלס.

זיבן וועלס — זיבן ווונדער,

טופּעריי פון דרייטיק מיט.

אָט אינגינעם, אָט באוונדער,

האלדונג, צערטלעכקייט און ביט.“

א צווייטער „וואָכ“ פּאָעט פּרוּווט אויסטייטשן, אז דאָס זינגען זיבן אלטע יידן.

„זיבן זיבן אלטע יידן אפּ גראָע טרעפּ,

און וויגן שווער אינעם ווייטע די ווייטע קעפּ,

הינטער זיי דער קארשנ-גוימ צעבליט

מיט פּרילינג, מיט כאָלעם און מיט צווייט.

זיבן אלטע יידן שמייכלען אומעטיק און קלוג,

און איינער גיט א טרונק פון א דעמער-קרוג,

א צווייטער הייבט זיך אפּ... ס'פּינקלט זיין געוואנט

און דאוונט מיריוו פאַר דער טונקלער וואנט,

און אלע, אלע שטייען פּאַרטיק און פאַרטראכט,

און שפּרינגען דריי מאָל קאָרעש קעגן נאכט.“ (איציק מאנגער).

ווי ריכטיק ער האָט כאראקטעריזירט די „וואָכ“ קינסטלער: הינטער זיי דער קארשנ-גוימ צעבליט מיט פּרילינג, — עס קומען פאַר שטרייפּן, רעוואָלוציאָנערע ארויסטרעטונגען, — נאָר זיי שמייכלען אומעטיק, טרינקען פון א דעמער-קרוג, דאוונען מיריוו און שפּרינגען קאָדעש, באזינגען גאָס און דעם בעטמערדעש און מאָשעכע און דאָס העכערע סאָציאלע באוויסטזיין...

די ציפער זיבן ווערט שטארק עקספּלאַטירט פון די מיסטיקער און סימ-
באָליקער. און ניט בלויז מאַנגער, נאָר אויך אסאך אנדערע, וואָכ־פּאָעטן און
טאלמידים פון לייזיקן נוצן אימ אפ אלע זייטן.
זינגט אויך פּינבערג אין דער „וואָכ־וועגן זיבן זונען:

„זיבן זונען זיינען זומערדיק פארוואַקען,
שטייט אב אכטע זון, א מאַכיקע איבן רוימ.
שפּרייט שטילע שאַטנס, שאַרכנדיקן טונקל,
איבער הוילער ערד און איבער הוילן בוים.
אין ווער וועט נאָעטקייט פון ערד און בוים דערלייזן
פון א זון אזא איבן זשאַווערדיקן רוימ?“

זינגט דאָוויד גאַלדשטיין:

„זיבן זונען וועלן קומען,
זיבן וועלן זיך פארלעשן,
שטארבן וועלן איבן ביינאשמאַשעס,
ווען די לעצטע זון פארגייט.“

גאַלדשטיינען וועלן מיר טרייסטן, אז די זיבעטע זון איז נאָכ ניט די
לעצטע. פּינבערג האָט פאר אימ צוגעגרייט נאָכ אן אכטע זון, עמעס, זי איז
א „מאַכיקע“, און שפּרייט „שטילע שאַטנס“, „שאַרכנדיקן טונקל“ — אָבער דאָך
א זון, כאַטש איבן א „זשאַווערדיקן רוימ“.
וואָס קען מען זאָגן וועגן אַזעלכע לידער: ס'איז הוילע סימבאָליסטישע
און פּאָרמאליסטישע „קונצ“ דאָס קענען שרײַבן בלויז באַדנלאַזיקע, אויסגע-
וואַרצלעטע פּאָעטן, וואָס דריקן אויס די שטימונג פון די צום אומקום פאר-
מישפעטע קלאסן. דעריבער זיינען זייערע לידער פול מיט „שטילע שאַטנס“,
„שאַרכנדיקן טונקל“, „דעמער“ און ביינאשמאַשעס און טויט־מאַטיוון. דאָס איז
קראַעניג־געזאנג איבער די צום טויט פארוורטיילטע קלאסן.
אויב פּינבערג און גאַלדשטיינען געפּעלט די זון, שיקט אונדז אָפּ ראַל-
ניק צו דער לעוואָנע.

„לערן זיך פון דער לעוואָנע:
גיין דורכ גאסן שטילעהייט,
זאָל מען דינע טריט ניט הערן,
ניט פארנעמען דינע רייד.“

לערן זיך פון דער לעוואָנע —
גיין איבן שטילקייט, זיבן אליין.
און אהינטער יעדן וואַלקן
אפ א וויילע אונטערגיין.“

לערנט זיך נישט פון לעבן — לערנט זיך פון דער לעוואָנע. גייט ניט מיט
דעמאָנסטראַציעס דורכ די גאסן מאַנען ארבעט און ברויט, — גייט דורכ גאסן
שטילעהייט. זאָל מען דינע טריט ניט הערן, ניט פארנעמען דינע רייד.
שרעקט ניט די בורזשויעס און קאפיטאליסטן, שטערט ניט זייער רוי! פאריי-
ניקט זיך ניט מיט נאָך פּראָלעטאריער — לערנט זיך פון דער לעוואָנע זיין

אליינ. איי איר וועט אונטערגיין — פארפאלן: לערנט זיך פון דער לעוואָנע
און אהינטער יעדן וואָלקן אפ א ווילדע אונטערגיין. אויב גאַלדשטיין וויל
אונטערגיין דאפקע, ווען די זון פארגייט, אייצעט אונדז ראָלניק אונטערצוגיין
אהינטער יעדן וואָלקן.

אַבער מיר דאנקען אינען גנעדיק (באלד אינעם סטיל פון אָפּאטאָשום
רעגענשבורג) פאר דער גוטער אייצע. די ארבעטער ווילן אפילע אפ א ווילדע אויך
ניט אונטערגיין. זיי האָבן בעדייע אריבערצולעבן די צום טויט פארמישפעטע.
און זיי זאָגן: ווערימ-וועלט — אינ קייווער! און אויב איר וועט זיך קאָזן
בעטן, וועלן מיר אייך אהיין אריינשטופן. און ליייוויק האָט טאקע דערפילט, אז
די קאטאסטראָפּע פון דער קאפיטאליסטישער וועלט איז שוין נאָענט.

„איך שטיי ווידער מיטן פאָנעם צו דיר, האר פון קאטאסטראָפּע.
דו בענטערסט זיך צו מיר און לייגסט ארום אפ מיר רינע הענט.“

און ליייוויק זעט שוין, ווי

„דער אייסלייזער ליגט אינ זיין אָרן
אָנגעטאָג אינ פאראנדע קליידער, —
און צוקאָפּנס אימ ברענען צוויי ליכט.“

אַבער ליייוויק פרוווט זיך פארשטעלן:

„איך קען ניט באהאלטן,
אז איך לעב נאָך פארשטעלט, —
א געשטאלט פון געשטאלטן
פון א פארפֿיניקטער וועלט.“

ער איז גוואלדיק אינ קאס, וואָס מע רופט אימ פארעטער:

„און מיינ זון ליגט א דערקוילעטער אפ ברעטער,
זיג קינדערשער האלדז איז, ווי געזען, די,
איך טינע צו אימ: זון מיינער, זיי רופן מיך פארעטער —
די היליענדיקע טאטעס מיט די טאנצנדיקע זיג.“

מיר ווייסן טאקע, אז די יידישע ארבעטער רופן ליייוויקן פארעטער,
און דערפאר רופט ער זיי: הו לייענדיקע טאטעס מיט טאנצנדיקע
זיג. אָט וואָס פאר א נעמען ער האָט פאר די יידישע ארבעטער! איז לאָמיר
עס פארגעדענקען.

און מענאכעם איז פאר קאס געפאָרן צו זיין קאלע:

„מיט פריינט און דינער — א לאנגער קאראוואן.
זיינען זיי געקומען צו א בארג א הויכן,
און אונטערן בארג — א טינצטערע הייל.
און די הייל פלעגן אלע דורכגייער ווייכן,
וויל מ'האָט וויסטע שרעקן פון איר דערציילט.
איז אבו עדין (מענאכעם) אראָפּ פון זיין זאָטל
און געזאָגט: ער וויל צו די שרעקן גיין,
געזאָגט — און די שוועל אריבערגעטרעטן
און פארוועקען אינ פינצטער אוויווי א שטייג.
האָט ער געהערט, ווי עס יאָמערט געווארג

דער כוישעכ איב הייל ארומ פלעמל, וואָס גליט,
אונ ער איז געזעסן אזוי ביז פרימאָרג
אונ דעם שוועל פון זיין קאלעס געצעלט געהיט".

אונ עפראַיִם אויערבאכ זאָגט :

„ס'האָבן דעם הימל צעריסן אפ שטיקער
ווינט און כמארעס און אונדזערע רייד,
אז ס'איז ניטאָ פאר אונדז קיין צוריקער,
וועלן מיר טראָגן דעם צובונד, די קייט".

זייער שטארק געזאָגט : „אונדזערע רייד" האָבן דעם הימל צעריסן ! פונדעסט-
וועגן אָבער ווייסט ער, אז ס'איז ניטאָ קיין צוריקער — ווערט ער א מאַר-
טירער און איז גרייט צו טראָגן די קייט, און גאָט ווייסט, וואָס דאָס איז פאר
א קייט : עפּשער די גאָלדענע קייט ?
ניין, ס'איז גאָר „א זילבערנער שטריק", ווי ס'הייסט זינס א צווייט ליד.
אינ יענעם ליד דערציילט ער אונדז זיין ייכעס, אז זיין טאטע האָט געוועט
דעם פאָדעם פון כאבאד" און ביז 13 יאָר האָט אימ דערצויגן ר' דאָוידל
סקווער :

ר' דאָוידל, ר' דאָוידל, דער ווייסער יוד,
ר' דאָוידל, ר' דאָוידל אינ בלויען זיד,
פאר מיר האָט זיין וואָרט זיך הינט צעפליט,
ווי א געזאנג איב שנייקער ווינט.
ר' דאָוידל, ר' דאָוידל דער זילבערנער שטריק,
איך וויג זיך אפ אימ, ווי דער אומרו פון זיגער,
ר' דאָוידל, ר' דאָוידל, אָט זע ווי איך לייג —
א שולדיקער — איך, און דו — דער קאטיבער".

דאָס איז, ווייזט אויס, אויך לויט דער ליניע פון שטודירן די נעשאַמע
פון די קעגנערישע קלאסן...
און מ. ל. האלפערן איז פון פארצווייפלונג אוועק זוכן מאריא מאנדאלע-
נען גאָר צו דעם פויפסט אינ רוימ. זיין ליד הייסט טאקע „אונ עס כויוזקט
דער רוימער" :

„ווער עס קניט פאר זיין ווינט, ווי דער פריסטער איב קלויסטער
פאר דער מוטער מיטן הייליקן קינד —
איך זיך מאריא מאנדאלענא,
ווי זיין אויגנליכט א מענטש, וואָס איז בלינד".

אונ דאָויד גאָלדשטיין באשליסט, אז ס'איז א „גזאר" :

„קיינמאָל מער קיין רו גיט האָבן
ליגט אפ מיר א בלינדער גזאר,
ווער עס וועט מיין קיווער גראָבן,
גראָבט פאר מיר, און פאר מיין צאר.
עלנט מינער — מיין באגלייטער
מינער ביז מיין סאָפ וועט זיין.
גראָבט מיין קיווער טיפער, ברייטער
ס'איז פאר מיר און פאר מיין פליין".

מיר קענען גאָלדשטיינען פארזיכערן, אז ווען מיר וועלן גראָבן דעם קיי-
ווער פאר זיין קלאס, וועלן מיר אים גראָבן טיפער, ברייטער. איצט קען ער
שוין זיין רויק און זיך לערנען פון ראָלניקס לעוואָנע.
און זעט נאָך, ווי אומבאהאַלפן, נעבעכדיק עס איז ארן ראפאָפּאָרטס
לעבן:

„איך מײַנע פּוּלחער-בליגנדיקע רעגעס,
איך מײַנע רעגעס פּונ פּאַרנעם,
הער איך אזא לײַערן,
הער איך אזא טרויערן,
פּאַרנעם איך דיך, לעבן מײַנס...
און איינער איך מיר אזא הײַכער, א גרויער
פּאַרגײט זיך איך געוויי פּונ באַרויער —
לעבן, לעבן מײַנס...“

א ראכמאַנעס, בענעמאַנעס, אפּ אזא יונגן מענטשן און שוין אזוי אָפּהעב-
טיק און אומקומענדיק.
אָט וואָס „די וואָכ“ האָט געמאַכט פּונ דעם ארבעטער ראפאָפּאָרטן, וועל-
כער האָט געקענט ווערן א פּראָלעטאַרישער שרײַבער. אָבער אזא פּאַנעם האָט
שוין דאָס לעבן, ווען מע פּאַלגט ראָלניקן און מע לערנט זיך פּונ דער לע-
וואָנע אָדער פּונ די זיבן אלטע „וואָכ“-יידן.
און אָט איז נאָך א קאָרבן, נאָך א יונג-פּאַרשניטן לעבן—אלעס קאַצ:

„אונטער א שווערן פּאַרפּרויענעם טײַך
שווימט דער פּאַרלֶאָרענער שווימער.
ער זוכט א באפּרײונג פּונ אייניקן דעק,
וואָס האַלט אים פּאַרטפּיסעט
און וועגט אפּ זײַן קאָפּ
און גלעט אים מיט קאַלטקײט
און שלעפט אים אראָפּ
צום גרונט פּונ פּאַרגלײַווערטע טאָפּן.“

איז ווילט איר וויסן, פּאַרוואָס ער איז א פּאַרלײַרענער שווימער, און
וואָס האָט ער געזוכט אונטערן טײַך? איז הערט, וואָס ער וויל געפּינען:

„ווי קאָן איך געפּינען דעם זיך פּונ צעריסענע שײַמעס
פּאַרשטויבטע,
און דאָס פּאַרבאָרגענע לײַכט פּונ כאַלוימעס צעשטערטע
אַנטפּלעקן:
צו זינגען דאָס שטומע פּאַרלײַרענע ליד פּונ מײַן טאַטן?“

אז מע לָאָזט זיך אוועק אונטער דעם שווערן פּאַרפּרויענעם טײַך פּונ
דער „וואָכ“ זוכט דעם זינען פּונ צעריסענע פּאַרשטויבטע שײַמעס, דאָס לײַכט
פּונ צעשטערטע כאַלוימעס אַנטפּלעקן: צו זינגען דאָס שטומע ליד פּונ טאַטן,—
מוז מען ווערן א פּאַרלײַרענער שווימער.

און די יונגע מאלקע זיי זינט „רות“ געזאנגען וועגן „דריי ווייבער מיט פארזאגטע, פארשעמטע זייבער“. און ב. לאפינ זינגט פון „יאסעמס כאלעמ“, און יאסעפ ראליניק רעדט מיט גאט:

„אונדזער לעבן איז א שמאלער, קרישליקער וועג,
מיר גייען און מיר מוזן גיין אימ טראגט בא טראגט.
גדישט און האגל, טיפע טאלן, הויכער אפגרונט-ברעג, —
מירן קומען אפ דער נאכט אהיים צו גאט.“

און איינער פון די גאר יינגסטע פאָעטן, וואָס „די וואָכ“ האָט אנטדעקט —
ד. פ. טעלער — זינגט דאָס „ליד פון א מיטלמאן“ און וועגן „סאָד פון דער
וועלט“. און וווּ, מיינט איר, האָט ער געפונען דעם סאָד פון דער וועלט?
אנטפלעקט ער אונדז דעם גרויסן סאָד:

„איז מענטשן גאר ניט איינגעפאלן, אז א מעס זאל טראָגן
דעם סאָד פון דער וועלט
אפן לייב אופגעהאנגען...“

ווי איר זעט, האָט ער שנעל אנטדעקט דעם סאָד פון זייוויקס מיסטיק און
אויכ אָנגעהויבן מיט א מעס. ער האָט אויך איבערגענומען דעם „מיטלמאן“
לאנגווייל פון די סימבאָליקער און מיסטיקער. איז זיין ליד פון א „מיטלמאן“
שרייבט ער:

„זיצ איך מיט די זקיינימ פאר די טויערן פון שטאָט,
און עס פון אייבן שיסל מיט דער לאנגווייל.“

אָבער ער האָט דאָך פאָרט יונג בלוט אינ זיך. קעמפן אינ אימ „ליידן“
שאפטן, דערציילט ער אונדז אינ זיין ליד „ליידןשאפטן“:

„ווי פארווונדעטע און גויסעסדיקע זעלנער,
אינ דער שפעטער נאכט-שאַ
אפן איינגעשטילטן שלאכטפעלד,
וויצע אונדזערע בלוטן מיטן אָנקומ פונעם אָונט;
און זיי יאָמערן, ווי כזאָס פארביי
קעצ, וואָס ריען אינ די מיסטן...
פויזעט א מענטש אפן בויך,
גראבלט די ערד מיט די געגל,
דריגעט מיט די פיס,
העשעט מיט אָטעם פון וואנזיב,
און זינגע ליפן סלונען מיטן אָפשוים פון אוראלטע טייוועס.“

ס'וועט שוין זיין פון דעם גענוג. א פאָעט, וואָס טראָגט אריין אועלכע
קעצ-דרייענדיקע מיסטן, „ליידןשאפטן“ און „אוראלטע טייוועס“ האָט בעז-
מעס פארדינט דעם לייטארטיקל, וואָס „די וואָכ“ האָט אימ געווידמעט.
און דער צווייטער פון די גאר יונגע „איבערמענטשן“ און דערלייזער,
וואָס „די וואָכ“ האָט אנטדעקט — מוישע אייזנשטאט — האָט באלד אָנגעהויבן
ווי א „געטלעכער“, וואָכ-פאָעט:

„ס'איז מיינ אומפארמירלעכער געבאָט:
ווארטן, נישט דערווארטן זיך, און שטרעבן,
זוכן דעם אָאויס פון א גאָט
אינ דער גרויסער וויסעניש פון לעבן.“

אויכ דער דריטער פון די דריי יונגע „וואַכז-גרענאדירן זינגט מינאַר און פארנאכטיק :

„און דער פארנאכט שטייט אפ דעם ראנד פון נאכט
און מיט איין רויטן אויג קוקט אין דער ווינט,
און ערגעץ-ווי מיט לאנגע שאַטן-פינגער טיט און שווינגט...“

מענאכעם בארייטן שווינגט אָבער ניט. ער האָט מעקאנע געווען דעם
יונג טעלערס „ליד פון א מיטלמאן“ און צעזונגען זיך וועגן דעם מיטלמאן
„באלעבאָסטע“ :

„די באלעבאָסטע שטייט איין קיך און שילט קארטאָפֿל.
די באלעבאָסטע שילט א ציבעלע אין קיך.
די באלעבאָסטע מיט די וויכע פּוכקע פינגער בראָקט א ציבעלע אין קיך.
די באלעבאָסטע, א געזונט אין אירע ווינטע הענט,
שילט ווינטע מאנדלעך פון דער ברוינער שאַל.
קומט אריין דער מאן איג שווערן רעקל, איגעם לערערנעם,
מיט די כאַלעווקעס און רימענט פארשטמפט ארום די לייטקעס,
קלאפט ער אָפּ די פיס און פרעגט : — האָסטו עפעס, הארץ מינס ?
טרייסלט זי אראָפּ דעם שניי פון רעקל, הענט אימ אופ צו טריקענען.
און זאָגט : — ווילסטו עפּשער אביסל ציבעלע מיט אייער ?
עסט דער באלעבאָסטע באמ גרויסן קיכ-טיט ציבעלע מיט אייער —
די באלעבאָסטע מיט די רויטע פלאמען אפּ די ווינטע באַקן
צוט ארויס די בלעך מיט מאנדל-קיכעלעך פון אויוו.“

דאָס דאָזיקע ליד האָט כאַטש איין מילע, עס איז אָן סימבאָליקע און אָן מיס-
טיקע... דערפאר איז די טעמע א ביז גאָר וויכטיקע און דער געדאנק מינאסטאם
אויכ ניט ווייניק וויכטיק. אויב מענאכעם וועט זיך ווייטער פארפולקומען אין
דער דאָזיקער ריכטונג, קען ער נאָך אָנשווייבן א גאנצן קאָכבוך אין פערזן.
מיר געפינען נאָך ארן צייטלינג „פינף לידער פון טויט און געשלעכט“ :
„פארטאָג איז זי געלעגן בלוי“, „דאָס ליד פון דעם טויט איג פאריזשער קא-
פּע-הויז“, „כופע-נאכט-ליד“, „ליד פון מעס און קינד“, „טויטגראַנד, אָדער די
לעצטע טיר“. די נעמען אליין, דוכט זיך, זאָגן אונדז שוין גענוג וועגן זייער
כאראַקטער.

דאניעל טשארני לערנט זיך אויכ פון ראָליניקס לעוואָנע. נאָר אימ ארט א
רײ קאשעס :

„דער ציפערבלאט אפ דער לעוואָנע
באוויזט אפ כאַציעלעל.
צוויי הינט סקאווטשען מיט קאוואָנע
אפ שלעפּעריקע שוועלן,
א דריטער שטייט דעם קאָפּ פאריסן
צום טעלערל פון הימל,
נאָר ווער קאָן וויסן, ווער קאָן וויסן —
צי וואכט ער, צי ער דרימלט ?“

אָט האָט איר אייך נאָך א וויכטיקע פּראָבלעם פאר די „וואַכז-גייסטער !
און אויב דאניעל טשארני באשעפטיקט זיך מיט הינט און מיט הינטישן

סקאווטשענ, אינ עפראים אויערבאכ א נאָענטער באקאנטער מיט, ווייסע פערד" און, בלינדע העראָלדנ":

„אפ ווייסע פערד זינען אָנגעקומען די בלינדע העראָלדנ
און זינען געפאלן אין שטייג פאר די טויער-היטער,
פון הימל האָבן ארונטערגעהאנגען נאָלדענע טראָלדנ
און אויסגעוויגט דעם פארגאכט פון אינדזערע געמיטער.

העראָלדנ בלינדע, פון אינדזערע פארגאכט די אָנזאָגער,
די ווייסע אַמערע פערד ווי מידע, טונקעלע כוואליעס שוימען,
און איר אליינ ליגט אויסגעצויגן, הונגעריק און מאָגער,
און לאַנג איז שוין פארשוומען דער רויכ פון לעצטן קוימען.

די בלינדע העראָלדנ האָבן די קוילעס זייערע אופגעהויבן,
די שוימיקע פערד מיט בלינדקייט אין דער גאכט ארייב זי צו באלייטן.
די קאָפּיטעס האָבן מיט בייזקייט דעם שלאכ גענומען שטויבן
און אופגעאקערט דאָס זאמר ווי שניי אין ווינטערדיקע בייטן.

בא טשאַרניי סקאווטשען הינט מיט קאוואָנע, און בא אויערבאכנ הייבן
אופ קוילעס בלינדע העראָלדנ אפ ווייסע פערד. אין דער יידישער פאָעזיע פון
די „שריפטנ" האָבן גאלאָפּירט מאני לייבס „בלויע פערדלעכ מיט פארשארצטע
עקנ", און אין דער „וואַכ" פאָעזיע גאלאָפּירן „בלינדע העראָלדנ אפ ווייסע
פערד מיט גאָלדענע טראָלדנ".

און וואָס קענען מער טאָן בלינדע העראָלדנ, ווי נאָך אופהייבן זייערע
קוילעס און באלייטן די שוימיקע פערד מיט בלינדקייט אין דער גאכט ארייבן.
און אַט זינגט נאָכ א באנאכטיקער „בלינדער העראָלד" בער האַראָוויצ
וועגן זיין ביטערן מאזל און אויסוועגלאָזיקייט:

„איכ האָב מיכ איבער מיינע טעג טארטראכט
אזוי צאאר-פול און טרויעריק רייכ,
ווי טעמען אָלעס טיפ באנאכט
איבערן גייענדיקן שטילן טייכ.
איכ האָב פארטראכט מיכ איבער מיינע טעג,
וואָס גייען אריבער אזוי וויסט און פוסט —
ס'טרעפט מיינ מאזל נישט צו מיר דעם וועג,
ווי קען עס זיין? א, וואָלט איכ דאָס געוויסט!"

וויסט און פוסט. — ריכטיק, פארוואָס מיינט אָבער האַראָוויצ, אז ס'איז
רייכ?

קאפּצאָנעס, קאפּצאָנעס!
און דער „בלינדער העראָלד" מענדעל נייגרעשל האָט זיך שוין עפעס
דערוויסט. ער האָט געפונען דעם וועג צו זיין מאזל:

„ס'איז פול מיינ וואָס און אָונטיק מיינ פרייטיק —
און עפעס רופט מיכ, רופט אונק פונראנען
(איז יעדן אָטעם איז דער טויט פאראנען?)
און איכ האָב, גאָט, דעם גרויסן רופ פארשטאנען! —

און אָט רופט זיך איבער מיט נייגרעשלענ פלינבערג. אויך ער האָט דער-
הערט גאָטס גרויסן רופ און איז אויך גרייט צו פארלאָזן די „ברודנע וועלט“, און
ער פארענדיקט מיט אָט די שורעס:

„כיִּינ ארויס אונטער רוטע פאָגענ —
און פארגיי אונטער שווארצער פאָג.“

דאָס איז ווירקלעך געווען דער סאָפּ פון אלע „בלינדע העראָלדנ“. נאָך
מיט לייזיקען איז געשען א נעס. לייזיקע, וואָס האָט אונדז שוין דערציילט, אז

„דער אויסלייזער ליגט אין זיין אָרן
אָנגעטאָן איב פאראנע קליידער —
און צוקאָפּט אימ ברענען צוויי ליכט —

— איז צוריק לעבעדיק געוואָרן. דער „אויסלייזער“ איז אופגעשטאנען
טכיעס האמייסימ. זיין גרויסע פאָעמע, וואָלקנס א הינטערן וואָלד“ פארענדיקט
זיך אזוי:

„איך באטראכט מיין גאנצן אויסזען, איך קוק אפּ מייןע הענט:
דער רייכע פון גאָטס אָפּגעריטן לייב הערט זיך טון מיר און פון דער ערד ארום,
רייכע פון טראכט, פון געבורט — אָט דאָ אינדערמיטן פון וועלט,
באמ ברעג פון א וואלד, האָסטו מיך נאָכאמאָל באשאפן, באשעפער,
האָסטו מיך א צווייטן מאָל, א צווייטן מאָל געבוירן,
געבוירן און איבערגעלאָזט ליגן מיט שפורן פון גלוט אפּ מיין פאָגעמ. —
— באשעפער — באשעפער!“

דער אויסלייזער איז א צווייט מאָל געבוירן געוואָרן. א נייער מאָשעכ קומט
אָן, א נייער דערלייזער האָט זיך באוויזן. לאָמיר דערמיט פארענדיקן מיט דער
פאָעזיע פון דער „וואָכ“. לאָמיר פארענדיקן מיט אן אמעריקאנישן (גוטן) סאָפּ.
„די וואָכ“ האָט א קארג יאָר געלעבט און איז געשטאָרבן. לייזיקעס, וואָכ“
איז שפעטער אופגעשטאנען טכיעס האמייסימ אין דעם זשורנאל „יידיש“ פון דער
יידישער קולטור-געזעלשאפט. די אויסגעשפראַכטן בורזשואזע און נאציאָנאליסטישע
פאָזיציעס פון דער „וואָכ“ טרעטן נאָך ארויס בוילעטער אינעם זשורנאל „יידיש“.
לייזיקע, ווי אלע „בלינדע העראָלדנ“ פון דער „וואָכ“, קענען מיט פולע
רעכט אפּ זיך זאָגן:

„איך בין ארויס אונטער רוטע פאָגענ —
און פארגיי אונטער שווארצער פאָג.“

דאָס איז א גלענצנדיקע מאָטאָ און עפיטאפּ אפּ דער „וואָכ“. זי איז
דערשינען אונטער קלוימערשטע רוטע פאָגענ, און איז געשטאָרבן אונטער
דער שווארצער פאָג פון שוויניזם און קאָמוניסטן-פרעסעריי.

דער „בלינדער העראָלדיזם“ ווערט אויך דורכגעפירט אין די קורצע
רעצענזיעס אפּ די ביכער, וואָס זיינען געווען געדרוקט אין דער „וואָכ“.
אָט איז א קריטישע רעצענזיע פון מ. ל. ה. אפּן בוך „יאגד“ פון כאסיע

קופערמאן. נאָכנ אָפּשטעלן זיך אפּ די ריינ־פּאַרמאליטישע עלעמענטן פונעם
 בוך, פארענדיקט מ. ל. ה. אין א „טכינע־נוסעך:
 „און איטלעכער פונ אונדז איז ניט מער, ווי א בלינדער אין וואלד.
 און ווען מע דעהערט דאָס קאַל פונ א קינד, וואָס אַיַלט זיך באַם האַנט
 אָנצונעמען, איז דאָס אויגנליכט, און אוואדע, פרייט מען זיך.“
 א צווייטע רעצענזיע איבער דעם לידער־בוך „ידן“ פונ נאפטאַלי גראָס,
 ווו עס ווערט געזאָגט, —

„אז ס'גאנצע בעסטערעש דעהויבט זיך העכער
 אריבער אלע הייזער, דעכער אין דער גאס, —

פארענדיקט מ. ל. ה. אזוי:
 „אַבער גראָס באַזינגט אָן א היטל אפּן קאַפּ די פרומקייט פונ שטעטל און
 ווערט ניט ניספּאַעל דערפונ. זיין אינסטרומענט איז ניט דאָס ייִדישלעכע פֿי־
 דעלע, וואָס מע קאָן זיך א שאַקל טאַן בא דעם ווי בא שמוינעסרע, נאָר די
 גויִישע גיטאר עפּשער, וואָס ער האָט מיט זײַן ערלעך דיכטעריש בלוט. פאר־
 ייִדישט אזויווי מיר אלע.“
 און אָט איז נאָך איין בײַשפּיל, ווי מ. באַרייַשאַ שרײַבט קריטיק (2־טער
 מײ 1930).

„אמאָל. אין א יוויל.“
 (זאמלבוך פאר בעדעטריסטיק, ווארשע, 1929).

געזונט זאָלן זײַן די פּאָעטן!
 א מענטש דארפ שרײַבן א רעצענזיע. און אז מע איז גראָד נישט גע־
 שטימט צו שרײַבן א רעצענזיע — וואָס זאָל מען טאַן? עפנט מען דאָס בוך
 און מע הייבט אָן ווידער לײַענען שױנ דאָס איינמאָל געלײַענטע און מע
 שטויסט זיך אָן אפּ א פּאַר שורעס און ס'עפנט זיך דער טויער.
 קאדיע מאָלאָדאווסקי זעט יירמעיאָהונ. זאָגט זי צו אים:

„דיינע פיס, ווי די פיס פונ א קעמל,
 וואָס האָפט ניט צו ווארפן די מאסע,
 און גרויס איז די (דער ?) מידבער
 און ווייט איז דאָס וואסער —
 אזוי דינע פיס יירמעיאָהו.“

זי זעט אים ווייטער גיין: צום קייסער באַנאכט און איבער מערק צו
 מענטשן. אָבער פאר מיר איז גענוג דאָס איינציקע בילד פונעם נאָווי „מיט
 די פיס פונ א קעמל“.

מיר דערמאנט זיך אן אנדער דיכטער, לעסיא אוקראַינאַ, וואָס האָט אויך
 געזען יירמעיאָהונ. באַ קאדיען איז ער דינער, צארפולער, אייגענער. אָט פאר־
 גלייך איך שוינ, אָט בינ איך שוינ אינדערהיים. אדאנק, כ־טע קאדיע! דער־
 נאָך קומט — — — אַצ אינעם זעלביקן שניט.

אבי מענאכעם האָט געפונען באַ קאדיען א נאָווי, וואָס גייט צום קייסער
 באַנאכט, כאָטש מיט פיס פונ א קעמל, איז ער שוינ באַ זיך אינדערהיים,

איז ער שוין צופרידן און דאנקט. או מע זאָנט איבערמענטשן, װױסלייזער, דערלייזער און „בלנידע העראָלדן“ — איז דאָך ניט שײַעכ.

אַט אוא פּאָנעם האָט אויך די נעווייגע קריטיק אין דער „וואַכ“.

אַפענע דיבורים געפינען מיר אינעם ארטיקל פון לעיעלעס, דער קינסטלער אינ דער געזעלשאפט „די וואַכ“ 24-טער יאנוואר, (1930):

...ײַ, די „וואַכ“-פּאָעזיע ביז איצט קאָן ניט פארשאפן קיין צופיל נאכעס-רועך די, וואָס שרײַענ, פּאָדאוויי פּראָלעטארישע לידער, פּאָדאוויי סאַציאַלע לידער! די „וואַכ“-פּאָעזיע, פון זייער שטאנופונקט, איז מירעדיק אינדיווי-דואליסטיש. מע שטויסט זיך אָן אָן סאַציאַלע מאַטיוו, אָן סאַציאַלע אָנרע-גונג אין מ. ל. האלפערנס א ליד, אינ ה. לייזיקס, אינ עפראים אויערבאכס, אינ עסטער שומיאטשערס און אנדערע. בעדערעך קלאַל אָבער — נישט סאַ-ציאַל.

לאַמיר דעריבער מוידע זיין: מיר שרײַבן אינדיווידואליסטישע לידער. וואָס זשע זאָל מען טאָן? דערפון איז בלויו קלאָר, אז דער יאָכיד, דער איי-גענער איך אינטערעסירט אונדו זייער שטארק. די פראגע איז נאָר — צי איז עס טאקע אזא „ראק“, צי איז עס א שרעקלעכער פארניכטנדיקער „קאנסער“ (ראק), ניט דאָ געדאכט?

און לעיעלעס ענטפערט:

אָן דער שרײַער קונסט היינט און אלעמאָל וועט די סאַציאַליסטישע געזעלשאפט זיין ניט מער, ווי אן איבערגעקערטער, פרימיטיווער אינדיווידוא-ליזם, א מינ פאראדאקסאל-קליניגענדיקער קלאַל-אינדיווידואליזם, וואָס וועט אונטערדיקעריש אויסבלאָזן אלע ליכטער, און אינ פינצטערניש, מוראשקע-מעסיק מאַנאָטאָן רעציטירן: ארבעט, ארבעט, ארבעט! — און אליין אויס-גיין.

די אינויכיסטן, — זאָנט ווייטער לעיעלעס, — האָבן אופגעהויבן א רעוואָלוציע קעגן דער שטימונג-ענגשאפט און שטימונג-פארקראַכנקייט פון די „יונגע“, האָבן געעפנט פענצטער נאָך פענצטער פאר סאַציאַלע וויינגען. און איבעראשטע דערזענ מיר, ווי אָט די פריידיקער פון ברייטן פארנעם און מער סאַציאַל-קייט רופן זיך „אינויכיסטן“, און ווי עס צייט זיי קעסיידער צום אינדיווידועלסטן אויסדרוק. געוויס, דאָס איז געווען אינ אָנהייב, און פון אָנהייב איז מען שוין אוועק א היפשן מעהאלעכ“.

און ווילט איר דאָך וויסן, וואָס איז דאָס פאר א כײַע לעיעלעס „העכער סאַציאַל-באוואוסטזיין“, טאָ הערט ווי ער אליין פארטייטשט עס:

„דער מאַשעכ-מאַטיוו איז אונדזער ליטעראטור, וואָס צייט זיין מאַקער פון פערעצעס אָנרעג, איז דער גרעסטער צושטייער צום העכערן סאַציאַלן בא-וואוסטזיין, וואָס די נייע יידישע ליטעראטור האָט געבראכט“.

און דער איבערום גייט אָן. מיט א נומער שפעטער איז אן ארטיקל וועגן יעהויאָשן און זיין טאנאכ-איבערזעצונג אפ יידיש שרײַבט מענאכעם:

„נאנצע פופצן יאָר איבער איין ארבעט, און די ארבעט איז א טאנאכ-איבערזעצונג, און די ארבעט האלט קעסיידער נאָענט בא די קוואלן פון רע-“

רעליגיעזער דעהוויבונג, מאמעש געבאָרן זיך אין רעליגיעזער דיכטונג — דארפ
מען בלינד זיין נישט צו זען, אז אין דער ארבעט האָט א מענטש זיך בא-
פרידיקט און אויסגעלעבט — רעליגיעז.
און אז די רעליגיע, דער „העכערער זין“ האָבן אָפגענומען דאָס זייעריקע,
האָט זיך דער מענטש געקענט פרייער שפילן אין היינער, אין פאָעטישער פאָ-
עזיע.

זייענען גליקלעכער די, וואָס זייענען געקומען אין א שפעטערדיקן דאָר, גע-
קומען שוין דורכויס-וועלטלעכע, האָבן ליכט אָפגעטרייסלט פון זיך דאָס
עטיש-רעליגיעזע און געקענט ארויסטרעטן ווי „ריינע“ פאָעטן, פאָעטישע
פאָעטן? עפּשער...

אָבער בא דעם גרעסטן טייל אויך פון אונדזער דאָר האָט זיך נאָך די
צווייענדיקייט נישט אפגעלייזט. זי האָט זיך בלוין קלאָרער דער-
קענט, זי האָט אָנגעטאפט דעם שוירעש (וואָרצל) אין זיך און גייט באווסט-
זיניקער צום סינטעזע.

מיר האָבן געבראכט אועלכע לאנגע ציטאטעס פון ביידנס ארטיקלען, ווייל
אין זיי געפינען מיר דעם אויסגאנג-פונקט, דעם מעהוס פון דער אידעאָלאָ-
גיש-קינסטלערישער פּיוֹאַנאָמיע פון דער „וואַכ“-ליטעראטור, ווי ביכלאָר פון
דער בורשוואוער יידישער ליטעראטור אין אמעריקע.

מענאכעם איז זיך מוידע, אז בא דעם גרעסטן טייל פון אונדזער דאָר
(געמינט פון די יידישע בורשוואוע שרייבער) איז די צווייענדיקייט
נישט אפגעלייזט. זיי האָבן פון זיך נאָך ניט אָפגעטרייסלט, — וואָס ער רופט, —
דאָס „עטיש-רעליגיעזע“, דאָס הייסט, זיי שטעקן נאָך אַפּעס אין דער אל-
טער וועלט, עס ציט זיי נאָך צום בעסמערעש, צום אטאָבעכארטאָניזם, צום
און גריבלט עס אין זייער ליטעראטור, ווי מיר האָבן שוין געזען, מיט
בעסמערעש, מיט גוטע און אלטע ייִדן, מיט ר' דאָוידל סקווערערס,
מיט באשעפער, מיט גאָט, נעוויִימ, מיטן שעם און שיימעס, מיט ליכט און
מיזבייכעס און כאלאָפּים און טארעברעטער און קוואַרימ און גוירל און מאזל
און... ביינאשמאָשעס און דאוונען מייִריוו און שפּרינגען קאָדעש. און ס'איז אויך
ניט קיין צופאל די רעליגיעז-מעליצעדיקע שפראך, מיט וועלכער עס באנוצט
זיך לעיעלעס און מענאכעם אפילע אין זייערע ארטיקלען, אשטייגער, ווי אין
די געבראכטע ציטאטעס: „פון דער ווייטן שטייט ערגעץ דער גייער, דער
וונדערלעכער“, „עס גייט א גרויסע מאכנע גייער“, „דער כאָלעם פון דער
מאָשיע-געשטאלט“, „דער גרויסער קנויל פון דער העלדישער אויסגעבענקטער
פּיגור“. עס זייענען נישט קיין צופאל אויך די „פארפלאַנטערנישן“, די אינדיווּ-
דואליסטישע „פינצטערנישן“ בא לייוויקן, ווי דער שלייער אפ שלייער, סימ-
באָלן אפ סימבאָלן אין דער גאנצער פאָעזיע פון דער „וואַכ“.

וועגן לייוויקן זאָגט לעיעלעס:

„זיין סאָציאָלקייט, פראָלעטארישקייט איז טיפ און עכט. אָבער קיינער איז
ניט מער פארפלאַנטערט אין אינדיווּדואליסטישע „פינצטערנישן“, ווי ער. איז

לייוויק אויב א מוסטערהאפטער ביישפיל צו פארשטיין דעם גאנצן איניענ
העכער סאציאל באווסטזיגן.

אז לייוויק איז א מוסטער פון פארפלאַנטערטקייט און אינדיווידואליסטישע
פינצטערנישן איז געווען ריכטיק. ס'איז אָבער ביז גאָר פאלש דער טעזיס,
אז לייוויקס סאציאלקייט און פראַלעטארישקייט איז טיפ און עכט. ריכטיק
וועט זיין צו זאָגן פונקט פארקערט: לייוויקס סאציאלקייט און פראַלעטאריש-
קייט איז נישט טיפ און נישט עכט; דער בעסטער באווייז פאר דעם איז
טאקע זיין פארפלאַנטערטקייט אין אינדיווידואליסטישע, פינצטערנישן. און
דאָס זעלביקע איז מיט אלע יידישע שרייבער, וואָס זיינען פארפלאַנטערט
אין אינדיווידואליסטישע, פינצטערנישן. די מיסטיק, די סימבאָליק און אלע
פינצטערנישן און רעליגיעזע מאַטיוון בא די שרייבער זיינען טאקע א
רעזולטאט פון זייער אנטפראַלעטארישקייט, א רעזולטאט פון זייער אויסגע-
וואַרצלטקייט און באַדנלאַזיקייט, א רעזולטאט פון דעם, וואָס זיי דריקן אויס
די אידעאָלאָגיע פון קלאסן, וואָס זיינען פארמישפּעט צום אומקום.

קלאַנג זיך דאָך לייוויק אליין אין דער „וואַך“ פארן 14טן פעו-
ראל 1930:

„און אָט — אמעריקע. איך ווילן שוין דאָ 15 יאָר, און אלע מינע קאַלעגן
וווּנען שוין דאָ אזוי לאַנג און נאָך לענגער פון מיר, און — צו אמעריקע
זיינען מיר נאָך מיטן האַרצן גיט צוגעפאלן. מיר האָבן אמעריקע נאָך גיט
מעקאַבל געווען“ (אופגענומען). און דאָס, זאָגט לייוויק, איז „א פאטאלער מאַ-
מענט אין אונדזער היגער ליטעראַטור“.

און פארוואָס האָבן זיי גיט „מעקאַבל“ געווען אמעריקע? פארוואָס זיינען
זיי געבליבן באַדנלאַזיק? פארוואָס האָבן זיי זיך גיט באהעפט מיטן אמערי-
קאנישן ארבעטער-קלאַס? ווייל זיי זיינען קליינבירגערלעכע אינטעליגענטן,
וואָס שטעקן נאָך אין בעסמערדעשייטישקייט. זיי ציט נאָך צו די ר' דאָוידל
סקווערערס. זיי בענקען נאָך צו מאַשעכע. זיי וואקלען זיך שטענדיק, ווי אלע
קליינבירגער, צווישן דעם פראַלעטאריאט מיט דער בורזשואַזיע. זיי האָבן
„האַפּענונג און שרעק“. זיי מאכטן איין טריט פאַרויס און צוויי טריט
אפצוריק. דאָס „פינטלע ייד“ איז בא זיי וויכטיקע פארן פראַלעטארישן
קאמפ.

די יידישע בורזשואַזיע שרייבער פון לייוויקס שניט האָבן מוירע פארן פראַ-
לעטאריאט, האָבן מוירע פאר דער אַנקומענדיקער רעוואַליוציע, האָבן מוירע פאר
דער פראַלעטארישער ווירקלעכקייט. זיי פרווון קעמפן קעגן זייער גורל. זיי בא-
קעמפן די רעוואַליוציאָנערע ארבעטער-באוועגונג. זיי פילן אָבער די נאָענטקייט
פון דער „קאטאסטראַפּע“ — פרווון זיי אנטלויפן פון דער ווירקלעכקייט. פרווון
זיי זיך טרייסטן מיט „אויסגעטרוימטע, אויסגעבענקטע מאַשעכע-געשטאלטן“,
פרוון זיי זיך בארוישן מיט אינדיווידואליסטישע, פינצטערנישן, מיט רעליגיעזע
טראנסן, מיט מיסטיק און סימבאָליק. אָבער אפילע די „בלינדע העראַלדן“ ליי-
גען דאָס געשריפטס אפ דער וואנט, זיי ווייסן דעם „גואר“, זיי פילן זייער
אומפארמידלעכע אומקום.

דערפאר געפינען מיר אין דער ליטעראטור פון דער „וואַך“ אזא גערע-
טעניש אפ רעליגיעז-מאָשיכטישע, מיסטיש-סימבאָליסטישע, שאָוויניסטישע
און ענגאַצעטריסטישע אידייעס, עמאַציעס און שטימונגען!
דערפאר געפינען מיר אין דער ליטעראטור פון דער „וואַך“ אזויפיל אלט-
קייט, מירקייט, אומעט, צאר, טרויער, ייעש, מאָרעשכוייע, לאַנגווייל, געבעכדי-
קייט, אומבאהאַלפנקייט, אויסוועגלאָזיקייט, באַדנלאָזיקייט, אויסגעוואָרצלסקייט,
גרויקייט, אונטערטעניקייט, קרענקלעכע עראָטיק, צווייפל, זעלבסטפּייניקונג,
זעלבסטגריבלעניש, זעלבסטפאראליבטקייט און זעלבסטקרייציקונג, יערדע, טויט
און אומקום — דערפאר אזא קראַענ-געזאנג!

צוזאמענפאָר פון דער קולטור-געזעלשאפט

אפ דער עפענונג פונעם ערשטן צוזאמענפאָר פון דער יידישער קולטור-
געזעלשאפט, וואָס איז פאָרגעקומען אין א האלב יאָר ארום נאָך די געשעע-
נישן אין פאלעסטינע, האָט זיך לייוויק אין זיין רעדע מיטוואדע געווען, אז
דעם ערשטן מאָל רעד איך פאר א פארוואלונג, ווו איך פיל ניט קיינ ווי-
דערשפּרוך אין זיך. ער איז אסאך מאָל אופגעטראַטן אפ פארוואלונגען
בא די קאָמוניסטן, האָט ער געזאָגט, און האָט זיך דאָרטן קיינמאָל גוט ניט
געפילט — און דאָ, צווישן די בורזשואזע „גייסטיקע ידן“ איז אימ א מע-
כניע. ער האָט זיך ענדלעך דערקענט. ער האָט דערקענט זיין מינ. און מיט
אַט דער „דערקענטעניש“ האָט ער באגריסט די „כאוויירימ, דעלעגאטן און
געסט“.

קיינ ארבעטער זינען צום אָוונט ניט געקומען, ניט געקוקט אפ דעם
גרויסן פויקן אין דער באלעבאטישער פרעסע וועגן דעם „ערשטן יידישן
קולטור-צוזאמענפאָר אין אמעריקע“ און ניט געקוקט אפ די ברייט אנאַנסיר-
טע „אטראקציאָנעני“, ווי ד״ר כאַימ זשיטלאָווסקי און זאלמען רייזען, וועמען
מע האָט פאר דעם צוועק ספעציעל אראָפגעבראכט אזש פון אייראָפּע. עס
זינען געקומען: די פענקעכטישע שרייבער-מישפּאַכע, די דערער פון די
בורזשואזע שולן, די פראַפעסיאָנעלע „אינטעליגענצ“, די „גייסטער“ פון דעם
יידישן באלעבאטישן געמיינעכצ און ארויסגעשפיגענע רענעגאטן און פארע-
טער פון דער רעוואָלוציאָנערער ארבעטער-באוועגונג.

און פארמאָסטן האָבן זיך די „גייסטער“ דאָרטן זייער גרויס, ווי פאר א
נייעם „מאטן טויער“. מע האָט גערעדט וועגן דעם יידישזום, אלס נייער
„רעוואָלוציאָנערער פילאָסאָפיע“, אלס נייעם ציל, „נייעם רעליגיעז און אינהאלט
פון יידישן גייסטיקן לעבן“, אלס „גייסטיק-נאציאָנאלער יידישער היימ“, „נא-
ציאָנאלער הייליקייט“, „נאציאָנאל-פסיכישער באהעפטונג-קראפט“ א. א. וו.
א. ד. ג. מע האָט זיך מאמעש געבאָדן אין „הייליקייט“ און „גייסטקייט“.
וואָס אָבער זינען אינדערעמעסן אויסן געווען די „גייסטער“?

ד״ר כאַימ זשיטלאָווסקי, דער פאָרויצער, האָט, פארשטייט זיך, אָנגעהויבן
זיין רעדע מיט דער „גרויסער היסטאָרישער באדליטונג“ פון דעם צוזאמענפאָר.

ער האָט גערעדט דעריקער וועגן דער „ידישער אינטעליגענץ“ און האָט אנט-
וויקלט אַ נייע טשיקאווע רעאקציאָנערע טעאָריע. יעדעס פּאָלק — האָט ער
געזאָגט — האָט צוויי היימען: אַ מאטער־עלע און אַ גייסטיק־נאַציאָנאַלע. אַ
מאַטער־עלע (ניט עקאָנאָמישע) פּאַרן גופּ פונעם פּאָלק, און אַ גייסטיקע — פּאַר
דער נעשאַמע פונעם פּאָלק. באַ ייִדן, זאָגט ער, זיינען די צוויי היימען צע-
טיילט. אָנשטאַט דעם רעליגיעזן אינהאַלט פונעם ייִדישן גייסטיקן לעבן פון
אַמאָל בויט זיך אַיצט אַ נייער אינהאַלט — דער ייִדישיזם, די ייִדישע קולטור
איז געוואָרן די נאַציאָנאַלע פּסיכישע באַהעפטונג־קראַפט, וואָס בינדט פּאַקטיש
צונויפן אַלע ייִדן פון דער וועלט.

די אַלדוועלטלעכע ייִדישע פּראַגע — האָט זשיטלאָווסקי דערקלערט — איז
אַ נאַציאָנאַלע און זי איז אויף פּאַרוויקלט, אַז עס וועט עפּשער גייטיק זיין
די אַרײַנמישונג פון דער גאַנצער וועלט צו לייזן זי (איינע ייִדישיסטישער גאַט
ווייסט, וואָס ער האָט געמיינט דערמיט). באַ זשיטלאָווסקין איז אויך אויס-
געקומען, אַז די גייסטיקע נאַציאָנאַלע ייִדישע היים איז אַ „פּאַרבאדינג“ פּאַר
דער מאטער־עלע ייִדישער היים.

מע האָט געהאַלטן ד״ר זשיטלאָווסקין פּאַר אַן עקלעקטיקער, נאָך דאָ איז
ער שוין אינגאַנצן און ניט מאסקירט אַריבער אַפּ אידעאליסטישע רעלעס און
האַט, ווי אַלע מעטאפּיזיקער און אידעאליסטן, געמאַכט דעם „גייסט“ פּאַרן
פונדאַמענט פון דער וועלט. און נאָך אזא רעדע האָט שוין ניט אומזיסט
דערקלערט לייזיק, וועלכער איז אַלעמאַל זייער אינטימי מיט מיסטיק, מיט די
מאהאַראַלס און גוילעמס, אַז דער אָונט איז באַ אימ א „רעליגיעזע איבער-
לעבונג“.

דער „אומפּאַרטייִשער“ גאַסט פון אַיראָפּע זאַלמען רייזען האָט אויך גע-
וויזן, אַז ער שטייט ניט אָפּ פון זיינע „כאווייריב“. רייזנדיק וועגן דער ייִדי-
שער קולטור־טעטיקייט איבער דער גאַנצער וועלט, האָט ער דערמאַנט, אַז אינ-
ראַטנפּאַרבאַנד לערנט זיך 150 טויזנט קינדער אין די ייִדישע שולן, אַז עס איז
דאָרטן פּאַראַן 5000 ייִדישע לערער. ער האָט אָבער דערפּין פּאַרגעשטעלט די
זאַך אזוי, ווי די גראַנדיעזע קולטור־אַרבעט אַפּ ייִדיש וואָלט געטאָן ווערן ניט
פון דער פּאַרטיי און פון דער ראַטנ־רעגירונג, נאָך פון עפעס, באַהאַלטענע
ייִדישיסטן, אַז די ייִדישע קאָמוניסטן זיינען קלוימערשט קעגן דער ייִדישער
קולטור־אַרבעט. קעדיי דאָס לעצטע צו באַשטעטיקן, האָט ער דערציילט וועגן אַ
באַגעגעניש אַפּ דער שיפּ מיט אַ יונג ייִדיש מיידל פון מינסק, וואָס האָט אימ
געזאָגט: „יאַ נייע גאָוואָריו פּאַ יעוורייסקי, פּאַטאַמו טשטאָ יאַ נייע פּריזאָניו עטאַוואָ
יאַויקאַ“. דער גאַנצער ריזיקער אַרבעט אַפּ ייִדיש אינעם ראַטנפּאַרבאַנד, וואָס האָט
ניט צו זיך קיין גלעכען, האָט ער אָפּגעגעבן אין זיינע באַריכט ווייניקער פּלאַצ,
ווי אַלע לענדער און לענדלעך, וווּ די ייִדישע קולטור־טעטיקייט איז ווי אַ
שפּילכלע לעגאַבע דער אַרבעט אין דעם ראַטנפּאַרבאַנד. אָט אזא „אומפּאַר-
טייִשן“ באַריכט האָט אָפּגעגעבן דער „אומפּאַרטייִשער“ גאַסט.

זאַלמען רייזען האָט דעמלעט אויך דערקלערט, אַז ייִדיש איז אַ קיילע,
דעם אינהאַלט וועט שוין אַרײַנגיסן יעדער איינער, ווי ער באַגרייפּט. דאָס

גרָאָד איז עמעס, מע דארפ נאָך צוגעבן, אז פאר דער קולטור-געזעלשאפט
יז כאראקטעריסטיש בלויז איינ אינהאלט — דער אַנטי־פּראָלעטאַרישער.

און דער ארבעטער-פּינטלעכער אינהאלט, וואָס די קולטור-געזעלשאפט
האָט אַרײַנגעגאַסן אין דער „קײלע“, וועט אונדז קלאָר ווערן פון די דעבאטן
איבער די רעזאָליציעס אפן צוזאמענפאָר.

ווען מע האָט אַרײַנגעטראָגן די דעקלאַראַציע אָדער די אויגערוּפּענע
פּאָליטישע רעזאָליציע פונעם „קולטור“-צוזאמענפאָר, זײַנען דערבײַ פּאָרגעקור-
מען ניט קײַן „קולטור-דעבאטן“, נאָר אַן עמעסע וואַקאַנאַליע. איבער צוויי שאַ
צײַט האָבן צענדליקער רעדנער דעבאַטירט: מײַנט איר וואָס? דאָס אײַנ-אונ-
אײַנציקע אומגליקלעכע וואָרט „ספּעציעל“.

די רעזאָליציע האָט זיך אָנגעהויבן מיט די ווערטער „דער ײִדישױם,
וואָס איז... אזוי און אזוי...“ און זיך געענדיקט מיט די ווערטער „אין העס-
קעם מיט אָט די איבערצײַגונגען רופט דער ערסטער צוזאמענפאָר פון דער
שער קולטור-געזעלשאפט אין אמעריקע די ײִדישע פּאָלקס-מאַסן זיכלאל
און ספּעציעל די ײִדישע ארבעטערשאפט, אָן כילעק פון פּאָליטישער
אָדער פּאַרטיי־ריכטונג, אָנצושליסן זיך אָן דער קולטור-געזעלשאפט פאר דער
ארבעט צו באפעסטיקן די ביז-איצטיקע און צו געווינען וואָס מער נײַע קול-
טור-פּאָליציעס פאר אונדזערע מאסן דאָ אין לאַנד“.

די דעבאטן וועגן אָט דעם פונקט האָבן דעמאָסטרירט די גאַנצע קולטור-
געזעלשאפט און אופגעדעקט איר ארבעטער-פּינטלעכע פּאַרצעפּ. איך וועל
פרוּוּן איבערגעבן א טײל מײַנונגען, וואָס זײַנען ארויסגעזאָגט געוואָרן בײַט
עבאַטן.

וואָס איז באַ דער קולטור-געזעלשאפט „ײִדישע קולטור“? — טאַלמעטוידעס
אַפּ ײִדיש, דאַוונען אפּ ײִדיש — האָט אײַנער געזאָגט. „איך שליס אפּײַע
ניט אויס דעם „מאָרגן-שורנאַל“, — האָט געזאָגט ש. נײַער.

וואָס איז די באַצײַונג פון דער קולטור-געזעלשאפט צום ארבעטער? —
„דערשרעקט זיך ניט, וואָס „די פּרײַהײַט“ וועט זאָגן. ארבעטער זײַנען בלויז
אַ טײל פון פּאָלק“ (ד״ר איקס). „מע דארפ ניט געבן דער ארבעטערשאפט
דעם אויבנאָן. מע דארפ אויסטרײַכן דאָס וואָרט „ספּעציעל“ (ל. דערער).
„דעם ארבעטער צײַט מען פון אַלע זײַטן, דאַרפן מיר אים אויך צײַען. דאָס
קלײַנבירגערטום קומט אַלײַן“ (י. לעווינ). „קלײַנבירגער זײַנען די פירער פון
נעם סאָציאַליזם“ (זשיטלאָווסקי).

צוליב וואָס לאַדט אײַנ די קולטור-געזעלשאפט „ספּעציעל“ די ארבעטער-
שאפט? — „מע האָט געזאָגט די ארבעטער, אז מיר זײַנען קעגן זײַ. מוז מען
דעריבער האָבן דעם פּאָסעק“ (א מענטש מיט רעליגיעזער איבערלעבונג, ווי
לייוויק, קען זיך ניט באַגײַן אָן א פּאָסעק). „מע קען זיך ניט העלפן, אויב
ניט זײַ זײַנען מיר א גאַרנישט“ (גלאַנצ). „פון א געזעלשאפטלעך-מאָראַלישן
שטאַנדפונקט בײַן איך קעגן דעם וואָרט „ספּעציעל“, אָבער צוליב פּסיכאָלאָ-
גישע מאָטיוון, ווײַל עס פאַרשאפט געוויסע מענטשן פאַרעניגן, וועל איך
שטימען פאר דער רעזאָליציע“ (נײַער). „עס איז ניט אָן א מײַן, מיר זײַ-

געבן אלע פון איינ קלאט. מיר אָריענטירן זיך ניט ספעציעל אפּ די ארבעטער,
זיי זעלן נאָך פאָדערן פון אונדז פראָלעטארישע קולטור און ליטעראטור־
(מוקדויני).
ס'זעט זיין, דאכט זיך, גענוג. די פיזיאָנאָמיע פון דער קולטור־געזעלשאפט,
איר ארבעטער־פיינטלעכער מעהוס טרעט דאָ ארויס גאנצ בויילעט.

זאמלבוכ „יוניאָן סקווער“

„שפּרייט זיך האַרט און טראַציק
דער רויטער „יוניאָן סקווער“,
ווי א סאָוועטן-לאַנד,
וואָס ברויט אַקשָׁנעסדיק
און ליכטיקט זיך ארויס
פֿון שוים פֿון בורזשואַנז גסיסע-בראַנד.“
(י. גרינשפּאַן — „יוניאָן סקווער“)

די קאָלעקטיווע אָנשטרענגונג פֿונעם „פּראָלעטפּענ“ האָט אינ דעקאַבער 1930 געבוירן דאָס זאמלבוכ „יוניאָן סקווער“. דאָס איז געווען דער גרעסטער ליטעראַרישער אופטו פֿון „פּראָלעטפּענ“ ביז פּעווראל 1933, ביז ס'האָט אָנגע-הויבן דערשיינען „דער סיגנאַל“, דער אָרגאַן פֿון „פּראָלעטפּענ“.

„יוניאָן סקווער“ איז טאַקע אַ גאַנצ דיך בוכ פֿון 340 גרויסע בוכ-זייטן. ער איז רעדאַקטירט געוואָרן פֿון אַ רעדאַקציע, וואָס איז באַשטאַנען פֿון די כאַוויירימ: וויליאַם אייבראַמס, י. גרינשפּאַן, ב. מאָזער, א. פֿרינצ און אַרנ קורצ.

אינעם לייטאַרטיקל „די ייִדישע בורזשואַזיע און די ייִדישע אַרבעטער“ ווערט געזאָגט, אז „יוניאָן סקווער“ דערשיינט אינ אַ פּעריאָד, ווען דער ייִדישער פּראָלעטאַריאַט זייט באַ זייט מיטן גאַנצן אַמעריקאַנישן אַרבעטער-קלאַס האָט דורכגעפירט אַ ריי רעוואָליוציאָנערע קאַמפּן און זיך אוועקגע-שטעלט ווי אַ רעוואָליוציאָנערער פּאַקטער אינעם אַמעריקאַנישן קלאַסנאַמפּ. די יערידע פֿון דער בורזשואַזיע אינ דער גאַנצער וועלט און אויך פֿון דער אַמעריקאַנישער בורזשואַזיע איז שוין אָנגעצייכנט אַפּן פּאָן פֿון דער גרויסער היסטאָרישער טקופּע פֿון אימפּעריאַליסטישע מילכאַמעס, קאָלאָניאַלע רעוואָלוציע און סאָציאַלער רעוואָליוציע.

די קאָנטראַרעוואָליוציאָנערע יערידע-שטימונגען פֿון דער „איסט בראָדוויי-ער“ טקופּע זיינען פאַרביטן פֿון רעוואָליוציאָנערן אופּברוי, וואָס קומט פֿון 13 יאָר סאָוועטן-מאַכט און פֿון די רעוואָליוציאָנערע קאַמפּן אינ אַלע קאַפיטאַ-ליסטישע לענדער; „יוניאָן סקווער“ איז דערפאַר דער אויסדרוק פֿון אַן אופּגייענדיקן קלאַס, בעשאַס „איסט בראָדוויי“ — מיט וועלכען גאַמען זי זאָל זיך היינט ניט רופּן, וואָס פאַר אַן אָרגאַניזאַציאָנעלע אָדער קולטורעלע פּאַר-מעס זי זאָל ניט אָנעמען — איז היינט די ליטעראַטור פֿון אַ קלאַס, וועלכער

איז פארמישפעט צום אונטערזאנג. „יוניאָן סקווער“ ציט די יעניקע פון אלע קלאסנ־שלאַכטן קעגן קאפיטאליזם אין אלע ווינקלעך פון דער וועלט; „איסט בראָדוויי“ ציט איר יעניקע פון דער מירע פארן אומקום פון דער בור־זשואַזיע.

א צווייטער לייטארטיקל „די ליניע פון „פראָלעטפענ“ און „יוניאָן סקווער“ דערציילט, וויאזוי דער „פראָלעטפענ“ איז געבוירן געוואָרן, אין א שטורעם־דיקן קלאסנ־מאָמענט אפ דער אמעריקאניש־ייִדישער ארבעטער־גאס, ביים דער פאלעסטינע־וואַקאנאליע, און גיט איבער אויך דעם אינהאלט פון דער פרינציפנ־דערקלערונג פונעם „פראָלעטפענ“ אין דער פאָנגנדיקער פאָרמיל־רונג:

„דער „פראָלעטפענ“ דערקלערט: די קונסט־צוליב־קונסט־טעאָריע איז א בורזשואַזע אויסטראַכטעניש צוליב אופהאלטן די איינהייט פון דער נאציע, פונקט ווי די רעליגיע, וועלכע שטייט קלוימערשט העכער פון קלאסן. די קונסט־צוליב־קונסט־טעאָריע איז א מיטל צו זייען דעם נאציאָנאליסטישן סאָמ אין די מאסן, צו וועקן באַ זיי פאטריאַטיזם פארן פאָטערלאַנד, צו פעסטיקן זייער גלויבן, אז קולטור איז א ווינקל, אפ וועלכע עס קאָנען זיך אייניקן אלע קלאסן. אָט אזא איז די אופגאבע פון די קלוימערשט אומפארטייִשע קולטור־טרעגער.

דער „פראָלעטפענ“ זאָגט, אז נאציאָנאלע קולטור איז א קאפיטאליסטיש לאַנד איז א געווער אין די הענט פון דעם הערשנדיקן קלאס צום אונטער־דיקן די ארבעטער־מאסן, פונקט ווי דעמאָקראטיע איז א מיטל אין די הענט פון דער בורזשואַזיע צו באוויקן דעם ארבעטער־קלאס אזוי, אז עס זאָל אים זיין שווער צו דערזען דעם טאָך פון דער בורזשואַזער דיקטאטור. די בורזשואַזיע, א קליינע מינדערהייט פון דער געזעלשאַפט, מוז אָנווענדן די אלע „קולטור־מיטלען (קלויסטערס, נאציאָנאליזם, נאציאָנאלע קולטור), קעדיי איינצוהאלטן די מאכט איבער דער גרויסער מערהייט פון דער באַפעלקערונג, איבערן פראָלעטאריאט.

אפ דער בורזשואַזער איינשטעלונג: נאציע איז העכער פון קלאס, ווייל נאציע שליסט אַינ קלאסן אויך, ענטפערן מיר מיט די ווערטער פון אונדזער פירער לענין: „עס זײַנען פאראן צוויי נאציעס אין יעדער מאָדערנער נאציע. עס זײַנען פאראן צוויי נאציאָנאלע קולטורן אין יעדער נאציאָנאלער קולטור.“ דער „פראָלעטפענ“ דערקלערט: יעדער איינער, וואָס רעדט אין א קאפי־טאליסטיש לאַנד וועגן נאציאָנאלער קולטור, פארטיידיקט די איינהייט פון דער נאציע, לייקנט מיט דעם אליין דעם קלאסנקאָמפ און איז א סויגע פונעם ארבעטער־קלאס. דער „פראָלעטפענ“ נעמט אָן מיטן גאנצן הארצן סטאלינס איינשטעלונג איבער דער פראגע פון נאציאָנאלער קולטור. כאווער סטאלין האָט אפ דעם 15־טן צוזאמענפאָר פון דער אלפארבאנישער פארטיי קלאָר גע־מאכט דעם אינהאלט פון נאציאָנאלער קולטור. ער האָט געזאָגט: וואָס איז נאציאָנאלע קולטור אונטער דער הערשאַפט פון דער נאציאָנא־לער בורזשואַזיע? א קולטור, וואָס איז בורזשואַז און לויטן אינהאלט און נא־

צײַגנאַל לױט דער פּאָרמ, װאָס איר צײַל איז צו סאַמען די מאַסן מיטן
נאַציאָנאַליסטישן גיפּט און צו פאַרשטאַרקן די הערשאַפט פון דער בורזשואַזיע.
װאָס איז אַװינס נאַציאָנאַלע קולטור אונטער דער דיקטאַטור פון פּראָלעטאַריאַט?
אַ קולטור, װאָס איז סאַצײַאָנאַל און נאַציאָנאַל לױט
איר פּאָרמ, װאָס איר צײַל איז צו דערצײַען די מאַסן אין גײַסט פון אינטער-
נאַציאָנאַליזם און צו פאַרשטאַרקן די דיקטאַטור פונעם פּראָלעטאַריאַט.
אַ דריטער לײטאַרטיקל, די קולטור־יסטן און דער „פּראָלעטפּענע“ דערקלערט,
אַז דאָס „זאַמלבוך איז נישט בלױז אַן אױסדרוק פון אָרגאַניזאַציאָנעלן װילן
צו גײַן אַפּ פּראָלעטאַרישע װעגן אין דער לײטעראַטור. עס איז דער סיננאַל,
װאָס שטעלט אַװעק די פּראָלעטאַרישע קױכעס אין פּאָדערגרונט פון לײטעראַ-
רישן שאַפן. די לײטעראַטן, װאָס גרופּירן זיך אין און אַרױם „װינאַן סקױער“,
זײַנען דער אײנציקער מאַמאַשעסטיקער לײטעראַרישער קױכע, װאָס טראַגט אין
זיך די לײטעראַרישע גאַב פאַרן אַרבעטער־קלאַס.
נאָך אַ לײטאַרטיקל, אין דער רײ מיט אלע רעװאָליוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס
דריקט אױס די באַצײַונג פונעם „פּראָלעטפּענע“ צו דער אַמעריקאַנישער קאַמ-
פּאַרטיי. דאָרט װערט געזאָגט:
„דער „פּראָלעטפּענע“ איז נישט קײן פאַרטיי־אָרגאַניזאַציע. דער „פּראָלעט-
פּענע“ שטעלט זיך אָבער אײנגאַנצן אין דינסט צו דער פאַרטיי פון אַרבעטער-
קלאַס. דער אװאַנגאַרד פונעם אַרבעטער־קלאַס האָט נישט און קאָן נישט האָבן
קײן אַנדערע אײנטערעסן אױסער די אײנטערעסן פון אַרבעטער־קלאַס. אַפּ די
פּלייצעס פון דער פאַרטיי איז אױסגעפאַלן צו טראַגן די געשיכטלעכע ראָליע
פון באַפּרײַענע דעם אַרבעטער־קלאַס. די אָרגאַניזאַציע „פּראָלעטפּענע“ איז מע-
כױעו מיט װאָרט און שריפט צו באַדינען די פאַרטיי, העלפן איר אין אלע
אירע קאַמפּן קעגן הערשנדיקן קלאַס.“
די לײטאַרטיקלען פון דעם זאַמלבוך פאַרענדיקן זיך מיט דער פּאָלגנדי-
קער באַגריסונג צו די פּראָלעטאַרישע שרײַבער אין ראַטנפאַרבאַנד און אין
די קאַפיטאַליסטישע לענדער:
דער „פּראָלעטפּענע“ שיקט זײַן רעװאָליוציאָנערן גרוס די
פּראָלעטאַרישע שרײַבער־אָרגאַניזאַציעס אין סאָװעטנפאַר-
באַנד און צו די פּראָלעטאַרישע שרײַבער־גרופּעס אין אלע
קאַפיטאַליסטישע לענדער.
דער „פּראָלעטפּענע“ פּאָלגט נאָך מיט ברענענדיקן אײפּער
יעדע לײטעראַרישע דערגרייכונג אין סאָװעטנפאַרבאַנד, װוּ
עס װערט געשאַפן אַ פּראָלעטאַרישע לײטעראַטור.
די אלע לײטאַרטיקלען, װאָס דאַרפן זײַן פּראָגראַמ־אַרטיקלען, לײַדן
דערפון, װאָס אין זײ װערט נישט פאַנאַנדערגעװיקלט קײן קריטיק און זעלבסט-
קריטיק פון די אידעאָלאָגישע אָפּװינג פון די פּראָלעטפּענישע שאַפונגען, עס
װערט נישט געגעבן קײן כאַראַקטעריסטיק פון דער שפּעטרישער פּראָדוקציע
פון די מיטגלידער פונעם פּראָלעטפּענע און עס װערט נישט באַלויכטן די „די-
פּערענצירונג־פּראָצעסן אין די רײען פון די פּראָלעטאַרישע שרײַבער“, די

דיפערענצירונג פראָצעסן, וועלכע ווערן דערמאָנט בלויז ווי א פאקט. די אר-
טיקלען לידן אויך דערפון, וואָס איז זיי ווערן ניט אָנגעצייכנט די ספעציפישע
שעפּעריש-ליטעראַרישע אופגאבעס און פּערספּעקטיוון פון די פּראָלעטפּעניקעס.
די ארטיקלען זיינען צו אלגעמיינדעקלעראטיוו, זיי האָבן די פּאַרמעס פון
פּאָליטישע פּראָגראַמעס. עמעס, דער „פּראָלעטפּענ“ פאַרייניקט ניט בלויז בעלעטרי-
סט, נאָר אויך פּובליציסטן. דאָס זאַמלבוך טראָגט אָבער דאָך קימאַט אויסשליס-
לעך א ליטעראַרישן כאַראַקטער, און די אלע אויבאַנגעוויזענע מאַמענטן האָבן
געדאַרפֿט פאַרסאַכאַקלען ווערן אין די לייטאַרטיקלען. באַזונדערס נאָך האָט
דאָס געדאַרפֿט געטאָן ווערן דערפאַר, ווייל אין די איבעריקע ארטיקלען
וועגן ליטעראַטור, וואָס זיינען געדרוקט אינעם זאַמלבוך, איינגעשלאָסן אויך
דעם ארטיקל פון דעם שרייבער פון די שורעס, איז דאָס אויך ניט געגעבן
געוואָרן.

דער ארטיקל פון מילעכ עפּשטיין „איז קאַמפּ געבוירן“ האָט דעם כאַ-
ראַקטער בלויז פון א באַגריסונג. די אלע זאַכן, וואָס פּעלן אין די לייטאַר-
טיקלען, ווערן אויך פון אימ ניט באַלויכטן. ער פּרוּווט פּונדעסטוועגן אונדז
געבן אן ענטפּער טאַקע אפּ דער פּראַגע, פאַרוואָס עס ווערן איינגאַרירט די
שעפּערישע ליטעראַטור-פּראָבלעמעס אין די לייטאַרטיקלען. ער זאָגט: „גוט
איז, ווען אן אָרגאַניזאַציע ווערט געבוירן אין שטורעם פון קאַמפּ. דאָס איז
די מילעכ פון „פּראָלעטפּענ“. ער האָט זיך גלייך דערפילט ווי א גליד
פון א קריגס-אַרמיי, און ניט סטאַם א קרוב, וואָס דאַרפֿט ערשט אויס-
דעבאַטירן זיי אַינהאַלטן. גלייכצייטיק איז דאָס אַ כּיסאַרן. ניט געווען קיינ
צייט אויסצוקריסטאַליזירן די אידעאָלאָגיע פון די מערסטע יונגע פּראָלעטאַרישע
שרייבער“.

דער דאָזיקער טעזיס איז, פאַרשטייט זיך, ניט קיינ ריכטיקער. מיר ווייסן,
אז דאַפּקע איז קאַמפּ קריסטאַליזירט זיך אויס די קלאַסן-אידעאָלאָגיע. דער-
פאַר איז אָבער ריכטיק, וואָס ער שרייבט באַלד נאָכדעם:

„זאָל עס גלייך געזאָגט ווערן: דער ייִדישער טייל פון דער קאַמוניסטי-
שער באַוועגונג טראָגט אפּ זיך אסאַך שולד. אויב ביז איצט הערשט נאָך
טיילווייז אומקלאַרקייט אין די רייען פון „פּראָלעטפּענ“, איז דאָס גרעסטן-
טייל אונדזער שולד. מיר האָבן ניט באשאפן די באדינגונגען, וואָס זיינען
מעסוגל אויסצוהאַדעווען און אויסהאַמערן א פּראָלעטאַרישע ליטעראַטור. מיר
האָבן זיך צופיל און אומבאַרעכטיקט געצאַצקעט מיט די אריבערגעקומענע און
געוועזענע. דערביי פאַרנאַכלעסיקט די יונגע שפּראַצונגען אין אונדזער איי-
גענעם לאַגער“.

דער צווייטער ארטיקל, א גאַנצ היפשער, פון י. פּאַמעראַנצ, אונטערן קעפּל
„דער סאָוועטישער איינפלוס אפּ דער ייִדישער ליטעראַטור אין אמעריקע“,
גייט ניט גענוג גרינטלעכע מאטעריאַל אפּ צו באַרעכטיקן דעם טיטל פונעם
ארטיקל. ער גייט היפּטזאַכלעך א קורצן איבערבליק איבער דער פּאָרגעשיכטע
פונעם „פּראָלעטפּענ“ און שטעלט זיך אָפּ באַ איר גרינדונג. אינעם ארטיקל
ווערט געזאָגט:

די שאַגטעמאטיק פון די סאָוועטישע פּראָלעטארישע שרײַבער צו העלפֿן דעם ארבעטער-קלאַס אפֿ אלע עטאפֿן פֿון זײַנע קלאַסנקאַמפֿן איז אויך אַרײַנגעטראַגן געוואָרן אין דער אמעריקאַנישער לײַטעראַטור...”

...“אין הינזיכט פֿון פֿאַרמ האָבן די סאָוועטישע פּראָלעטארישע שרײַבער מיט זײַערע פּראָסטע, געוונטע, פּרישצאַפֿלדיקע, מונטערע און יאָגטעוודיקע קלאַנגען, מאַטיוו און פֿאַרמעס זיכער געהאַט אַ גרויסע האַשפּאַצ אפֿ אונדזערע יונגע פּראָלעטארישע שרײַבער. זײ באַפֿרײַען זיך אַלץ מער פֿון די אינזיכטישע, רײַזענישטישע און לײַוויקסישע פינטיפֿליושקעס. די פּראָבֿלעמעס פֿון פֿאַרמ און סטיל זײַנען נאָך ניט געוואָרן אַקטועל אין „פּראָלעטפּעני“. אָבער געוונטע זוכענישן און טענדענצן מערקן זיך שוין באַ אלע פּראָלעטאַרישע שרײַבער. עס אַנטוויקלען זיך אויך נײַע יונגע פּראָלעטארישע לײַטעראַטור-קריטיקער”.

אין דעם אינטערעסאַנטן אַרטיקל „קאָמוניסטישע לײַטעראַטור-קריטיק“ פֿון ל. טאַלמי פֿאַלעמירט ער מיט אַן אמעריקאַנישן קריטיקער הענרי האַוילט, וועלכער האַלט, ווי אַלע בורזשואַזע קריטיק-מאַנדאַרינען, אַז קריטיק, פֿונקט ווי לײַטעראַטור, איז און דאַרף זײַן „אַפֿאַליטיש“ און בעמילע „אַגעזשאַפֿטלעכ“. „אַ לײַטעראַריש ווערק — שרײַבט טאַלמי — פֿירט אויס אַ געזעלשאַפֿטלעכע פֿונקציע. די פּראַגע וועגן דעם גראַד טאַלאַנט אָדער קונסט, וואָס דאָס ווערק פאַרמאַגט, קאָן דעם מאַרקסיסטישן קריטיקער אינטערעסירן נאָר אין דעם זײַנען, וואָס דאָס באַשטימט די עפֿעקטיווקײַט, די ווירקאַמקײַט פֿון אַט דער פֿונקציע”.

און ער פאַרטייטשט דאָס אזוי:

„פֿון אַט דעם שטאַנדפֿונקט איז אַ ווערק-אויב עס איז שעדלעך-אַפֿ קײַן ברעקל ניט ווייניקער שעדלעך דערפֿון, וואָס עס איז געשריבן מיט אַ הויכן גראַד קונסט. פאַרקערט-עס איז נאָך מער שעדלעך. עס איז נישט די אופֿגאַבע פֿון קאָמוניסטישער קריטיק צו פאַרמינדערן און אונטערשאַצן דעם קינסטלערישן ווערט פֿון אַזאַ ווערק. עס איז יאָ איר אופֿגאַבע אָנצווייזן, אַז אַט דער „ווערט“ איז אַסאַך ווערט פאַר דער בורזשואַזיע, אָבער שעדלעך פאַר די אינטערעסן פֿון פּראָלעטאַריאַט.

און פֿונקט אזוי ווערט די נוצלעכקײַט פֿון אַ פּראָלעטאַריש-רעוואָליוציאָנער ווערק נישט גרעסער, ווען עס איז געשריבן מיט ווייניקער טאַלאַנט. דער ווערט פֿון אַזאַ ווערק פאַרן פּראָלעטאַריאַט ווענדט זיך אויך אין דעם גראַד קונסט, וואָס דער שרײַבער פאַרמאַגט”.

דער שרײַבער איז אַ געזעלשאַפֿטלעכע באַשעפֿעניש, און זײַן ווערק איז אַ סאָציאַלע פֿונקציע. און ווי אַוועלכע ווערן זײ באַטראַכט פֿון דער קאָמוניסטישער קריטיק.

וואָס איז דער געזעלשאַפֿטלעכער מעהוס פֿון אַט דער באַשעפֿעניש און וואָס איז דער סאָציאַלער כאַראַקטער פֿון אַט דער פֿונקציע?—דאָס איז די פּראַגע, און דאַן: מיט וועלכער מאָס טאַלאַנט אָדער קונסט איז די שרײַבער קראַפט, וואָס באַוועגט אים?”

דאָ האָבן מיר אָן שום סאָפּעק אין א געוויסער מאָס אן אָפהילכ פון פּלעכא-
 נאָוס באַרימטע צוויי אקטן פון מאַרקסיסטישער קריטיק.
 דער אַרטיקל פון ב. מאָזער „די ייִדישע פּראָלעטאַרישע קינדער-שולן אין
 אמעריקע“ וועט וועגן אָפּשאפּן די „גרעסטע“ שטערונג פאַר דער קלאַס-
 דערצײונג פון די ייִדישע אַרבעטער-קינדער: „וואָס די ייִדישע רעוואָליוציאָנע-
 רע אַרבעטער האָבן נאָך גיט באַנומען, ווי וויכטיק עס איז פאַר זייערע קי-
 דערס דערצײונג די פּראָלעטאַרישע קינדער-שול“. דעריקער אָבער אַטאַקירט ער
 יענע, וואָס האַלטן, אַז מע דאַרף גיט קיינ פּראָלעטאַרישע קינדער-שול אין
 דער ייִדישער שפּראַך, די אָפּשטעלער פון דער טעאָריע פון אַ ביזרעוואָלי-
 ציאָנערן פּעריאָד און פון אַ נאָכ-רעוואָליוציאָנערן, — פון דער טעאָריע, אַז
 אין דאַטנפאַרבאַנד דאַרף מען יאָ ייִדישע קינדער-שולן, אין אמעריקע
 אָבער גיט.

עס געפינט זיך נאָך אַ טעאָרעטע-פּעליעטאַנ „רעווע כינע!“ פון א. מ. מאַנ-
 דעלבוים וועגן דער שטעלונג פון טרעטיאַקאָוס „ריטישי קיטי!“ אפּ דער אַמע-
 ריקאַנישער בורזשואַזער בינע.

אינעם זאַמלבוך זײַנען אַרײַן נײַן דערצײונגען, אַן איינאַקטער, אַ הומאַ-
 רעסקע, צוויי גרויסע פּאָעמעס און עטלעכע צענדליק לידער פון זעכצן די-
 טער. אַ גאַנצ גרויסער מאַטעריאַל. וועגן זאַמלבוך איז דערשינען אַסאַך
 קריטישע אַרטיקלען אין דער „פּרײַהײַט“ און „האַמער“. אַלגינס אָפּשאַצונג פון
 דער בעלעטריסטיק איז „יוניאָן סקווער“ איז אויך איבערגעדרוקט אין זאַמל-
 בוך „אין שאַטן פון טליעס“, וואָס איז דערשינען אין כאַראַקאָו.

עס דאַרף אויך דערמאַנט ווערן די „פּראָלעטעפּענ“ אויסגאַבע פונעם 13-טן
 דעקאַבער 1930, „דער רויטער האָנ“. דאָס איז אַ ספּעציאַלער הומאַריסטיש-
 סאַטירישער זשורנאַל, וואָס איז אַרויסגעגעבן געוואָרן צום 1-טן אַזויגערופּע-
 נעם „פּראָלעטעפּענ“ באַל אין ניו-יאָרק. די „פּראָלעטעפּענ“ בעלער זײַנען, אַגעו, 1
 געוואָרן אַ שטענדיקע יערלעכע יוביליי-פאַרווייַלונג פונעם פּראָלעטאַרישן שרײַ-
 בער-פאַרבאַנד.

די ייִדישע פּראָלעטאַרישע קינדער-שולן אין אמעריקע געפינען זיך אין
 רעזוס פונעם גרויסן אינטערנאַציאָנאַלן אַרבעטער-אַרדן, וואָס האָט זיך גע-
 גרינדעט אין 1930 יאָר. דער אָרדן גיט אַרויס דעם כוידעש-זשורנאַל „פּונק“.
 דער בעלעטריסטישער אָפּטייל פונעם זשורנאַל ווערט צונויפגעשטעלט פון די
 מאַטעריאַלן, וואָס עס גיבן די מיטגלידער פונעם „פּראָלעטעפּענ“. דער אָרדן
 פירט אַ ריזיקע קולטור-אַרבעט. ער האָט אויך זײַן אייגענעם פאַרלאַג, וואָס
 גיט אַרויס, אַכצן דעם „פּונק“, אויך שול-ביכער, כרעסטאַמאַטיעס און פּאָליטיש-
 געזעלשאַפּטלעכע ביכער.

זאָל דאָ שוין אויך דערמאַנט ווערן נאָך אַ כוידעש-זשורנאַל אפּ ייִדיש,
 וואָס דערשיינט אין ניו-יאָרק אַכצן דעם „האַמער“ און „פּונק“—דאָס איז דער
 „אַיקאָר“, דער אָרגאַן פון דער אָרגאַניזאַציע, וואָס טראַגט דעם זעלביקן נאָמען.
 דאָס איז די אמעריקאַנישע געזעלשאַפּט צו העלפּן דער ייִדישער קאַלעאַניזאַציע
 אין בירעבידזשאַן. דער „אַיקאָר“ גיט אויך אַרויס אַן „אַיקאָר-יאָרבוך“, וואָס

האָט געוויינלעך א גרויסע בעלעטריסטישע אָפטיילונג מיט די ווערק פון די פּראָלעטפּעניקעס.

עס דערשיינען אויך אין ניו־יאָרק: „ארבעטער־קלוב“, דער אָרגאן פון די „יידישע רעוואָליוציאָנערע ארבעטער־קלובן, און „נאָדל־ארבעטער“, אָרגאן פון דעם רעוואָליוציאָנערן אינדוסטריעלן נאָדל־פאָריין.

וועגן דעם צושטאנד פונעם „פּראָלעטפּעני“ צום כוידעש מײ 1931 געפינען מיר א באַריכט אין דעם זשורנאַל „דער האַמער“ פאַר יענעם כוידעש, געשריבן פונעם כ' מ. אָלגינ. כ' אָלגינ האָט דעמלט געהאַלטן באַם אוועקפּאַרן אין ראַטנ־פאַרבאַנד, און ער האָט „אַנגעצייכנט די לייניע“, ווי ער שרייבט, לויט וועלכער ער וועט אין ראַטנפאַרבאַנד אָפּנעבן א באַריכט וועגן דעם דעמלטיקן צושטאנד פון דער פּראָלעטאַרישער לייטעראַטור אין אמעריקע.

אין אלגעמיין האָט כ' אָלגינ ריכטיק באלויכטן די דעמלטיקע לאַגע פונעם „פּראָלעטפּעני“. נאָך ווען ער האָט גערעדט וועגן אָביעקטיווע און סוביעקטיווע סיבעס פון די פעלערן און שוואַכקייטן פונעם „פּראָלעטפּעני“, האָט ער פאַר־פּעלט צו ריינדן וועגן נאָך אייניקע וויכטיקע סוביעקטיווע מאַמענטן, וואָס האָבן טאַרמאַזירט די אַנטוויקלונג פונעם „פּראָלעטפּעני“. ס׳איז ריכטיק, אז די גרע־סטע געפאַר איז געווען די רעכטע געפאַר, אז זי איז געקומען פון די רעכטע עלעמענטן. ס׳איז אָבער נישט ריכטיק, אז עס זיינען גאָר אינגאַנצן נישט געווען קיין „לינקסיטישע“ איבערבוּיגן. אזעלכע זיינען יאָ געווען, און זיי האָבן בלויז גע־דינט צו פאַרשטאַרקן די רעכטע עלעמענטן. כ' אָלגינ אינגאַרירט דאָרט אין־גאַנצן די פּראַגע וועגן דעם מאַנגל אין מאַרקסיסטישער לייטעראַטור־קריטיק און אויך די נישט גענוגנדיקע פאַרטייִשע אָנפירונג מיט דער לייטעראַטור. כ' אָלגינ אליין, ווי דער גרעסטער אוטאָריטעט אין אמעריקע איבער מאַרקסי־סטישע לייטעראַטור־פּראַגעס, טראָגט אויך אַסאַך שולד פאַר דעם. ס׳איז אַ פאַקט, אז די פּובליציסטן, וואָס האָבן אויסגעמאַכט א גרויסן טייל פון די מיט־גלידער פונעם „פּראָלעטפּעני“, האָבן אינגאַרירט די אָרגאַניזאַציע און זיך אפּילע דאָרטן זעלטן באַוווּזן צו א פאַרזאַמלונג. און די פּובליציסטן זיינען צום גרעסטן טייל געווען די, וואָס האָבן געדאַרפט און געקענט אַסאַך בייטראַגן צו דער פאַרטייִשער אָנפירונג מיט דער לייטעראַטור. די אָרגאַניזאַציע איז געווען קי־מאַט אינגאַנצן אָננעוויזן אַפּ די יונגע פּראָלעטאַרישע בעלעטריסטן. עמעס, די כאַוויירימ אָלגינ און אַנדערע וועלן קענען אָנווייזן אַסאַך אָביעקטיווע סיבעס פאַר זייער אומאַקטיווקייט אינעם „פּראָלעטפּעני“ גופע. אַפּ די פאַרזאַמלונגען פון די פאַרטייִ־פּראַקטיקעס, אין פאַרבינדונג מיט אויסשליסלעכע לאַגעס אין „פּראָ־לעטפּעני“, פּלעגן זיי, פאַרשטייט זיך, יאָ זיינן. מע האָט אָבער געדאַרפט וואַרטן אַלעמאַל, ביי דער „פּראָלעטפּעני“ פּלעגט שטיין פאַר אַ שאַרפּן קריזיס, אז מע זאָל צוואַמענרופּן פּראַקטיקעס און מע זאָל זיך פאַרנעמען מיטן „פּראָלעטפּעני“. ווען זיי וואַלטן אָבער די גאַנצע צייט געהאַט אַן אויג און אַקטיוו אָנגעפירט מיט דער אַרבעט פונעם „פּראָלעטפּעני“, וואָלט עפּשער נישט געקומען צו קיין

קריוסן, וואָלטן ניט געקומען צו די אלע פעלערן, וואָלט געווען אסאך א בעסערע לאגע. אָביעקטיוו זײַנען זיי געווען אלע פארנומען, איך מײַן דערײ קער אועלכע, ווי כ' אָלגין, מיט בעמעס וויכטיקער פארטיי-ארבעט. ס'איז אָבער א פאקט, אז די פארטיי־ישע אָנפירונג מיט דער לײטעראטור איז געווען ניט קײן גענוגנדיקע, און דאָס איז אסאך שולדיק אין די פעלערן. דאָס דארפ מען אויך האָבן אינווענען באַמ אַנאליזירן דעם דעמלטיקן צושטאנד. ס'זײַנען געווען נאָך אנדערע סיבעס, ווי דאָס „פראָדוצירן פארן אייגענעם שופלאָד“, ווי דאָס, וואָס די ווערק פון די פראָלעטארישע שרייבער פלעגן לײַגן זייער לאנג ניט געדרוקט אין דער „פרייהײט“, ווייל אָלגין צי עמעצער אנדערש האָט ניט געהאט קײן צײַט דאָס איבערצולײענען א. או. וו.

דער רעכטער אָפּאָרטוניזם איז אָבער געווען א רעאלע געפאר אין „פראָ- לעטפענ“. אמשטארקסטן איז ער געווען פארטראָטן דורכ לײב סאָברין, קאצ, גרינשפאן, קאָב און קראוועצ. ס'איז אין יענער צײַט געקומען דערצו, אז סאָברין, קאצ, גרינשפאן און קראוועצ זאָלן אינגאנצן ארויספאלן אָדער אויס- געשלאַסן ווערן פונעם „פראָלעטפענ“. ס'איז אויך אינטערעסאנט, אז זייער לײַנע אין דער לײטעראטור איז אויך געגאנגען האנט אין האנט מיט א רעכטן קורס אינעם פּאָליטישן און עקאָנאָמישן קאמפ. די זעלביקע קראוועצ און סאָ- ברין זײַנען דעמלט אפ א צײַט געווען אריבערגעגאנגען אינעם לאגער פון לאָוסטאָניזם בענעגײע דעם יוניאָן-קאמפ, וואָס איז דעמלט אָנגעגאנגען. אָט די אלע כאוויירימ זײַנען איצט צוריק אין „פראָלעטפענ“. זיי האָבן זיך ארומגע- זען, צו וואָס זייערע בלאַנדזשענישן קענען דערפירן.

אינעם „האמער“ פאר מארט—אפרעל 1931 געפינען מיר אין דעם ליד, צום פראָליט-פראָנט“ פּאָלגנדיקע שורעס, וואָס האָבן א שייכעס צו דער דיסקוסיע מיט די כאוויירימ פון רעכטס (אגעו), איז דאָס א כאראקטעריסטיק פון סאָ- בריןען):

„סאָברין, מײַן טײַערער כאווער,
פארוואָס בײַנאשמאַשעס?
שעפּס-קאָפּ געקרויזטער, טשיקאווער,
ווו זײַנען דינע אָפּהאַלסטערער?—לידער
מיט „העמעלעך קלײַנע ווי קינדערשע צאצקעס“,
די ארבעט, דאָס לעבן?
לײַבל,
צום טײַויל! —
דינע כאוויירימ צעשטויסן קאָשטשאָלן,
צעניסן די גלעקער אפ מעש צו מאשינען,
צעסיסן דעם צאר
און פארברענען דעם אומעט,
נאָר דו גײסט אומעט
„מיט קעזישע טריט“.
ווו איז א ליד, און מיר זאָלן גלײַבן?
עס זאָל ניט געפעלן שוין מער מוישע לײַבן...“

(1 מעבל-ארבעטער.)

מוישע־לייב האלפערנ האָט אין לייוויקס „וואַכ“ אמאָל געשריבן אַן ארטיקל וועגן די יונגע פּראָלעטארישע שרייבער, אין וועלכן ער האָט געלויבט סאָבריי־נען אלס א זייער טאלאנטפולן. האלפערנ האָט ציטירט סאָבריינס א לייוויקיס־טיש־סימבאָליסטיש ליד וועגן „בלודנע הינט“ און האָט געראַטן דעם יונגן דיכטער, ער זאָל שרייבן נאָר אועלכע לידער און ניט קיין קעמפּעריש־פּאָליטישע לידער, וואָס געפּעלן דער „פּרייהייט“ און ווערן אפּ אימ „ארוּפגעצווונגען“. און וועגן דעם רעדט זיך עס אין דער ווענדונג פון פּלאטנערן צו סאָבריינען אינעם צי־טירטן ליד.

און נישט נאָר צאר, אומעט און קעציש־הינטיש־סימבאָליסטישע אָפּנונגן געפינען מיר דעמלט אין „פּראָלעטפענ“ אלס אויסדרוק פון דער רעכטער גע־פאר. מיר געפינען אויך אסאך אנדערע. צום ביישפּיל, זוכנדיק דאָס עקאָטישע, מאָלן די יונגע פּראָלעט־שרייבער דעם „טרעמפּ“ (בראַדיאגע). דאָ, דוכט זיך זיי, געפינט מען סאָציאַלן פּראָטעסט. דער טרעמפּ איז אָבער ניט קיין רעוואַלוציאָנער, העכסטנס איז ער א לומפּן־פּראָלעטאריער, ער איז א קליינבירגערלעכער ראדיקאַל, אַן אנארכיסטישער בונטאר. צו וואָס זוכן פארשוניען, וואָס זינען ניט באקאנט דעם שרייבער גופע, ווען ארום קאָכט און ברויזט דאָס ארבע־טער־לעבן, דער קלאַסנקאמפּ?

זוכנדיק קראפט און אָפּנהאַרציקייט, זייער נייטיקע און גוטע זאכן, פאַרנע־מען זיך אנדערע מיט שילדערן די סעקסועלע פאַרלאנגען אין אָפּענע ווערטער. דאָס דאַרפּ בא זיי הייסן א מיין אופשטאַנד קעגן דער בורזשוואזער מאָראַל. אמאָל האָט מוּישע־לייב האלפערנ געפרוּווט אריינפירן אין דער „פּרייהייט“ דעם ענלעכע קולט פון „גראָבע רייד“, און „די פּרייהייט“ אליינ האָט דאָס שיר ניט געהאַט אָנגענומען אלס אַן אויסדרוק פון רעוואַלוציאָנערישקייט. דאָס סעקסועלע לעבן פאַרנעמט טאַקע א וויכטיק אָרט אין דער מענטשלעכער גע־זעלשאפט, אָבער אָפּטיילן און אויסטיילן עס פון אלע איבעריקע סאָציאַלע מאָמענטן אין דעם לעבן פון די קלאַסן איז שעדלעך און דאַרפּ זיינן פּרעמד דער פּראָלעטארישער ליטעראַטור.

אייניקע שרייבער, וואָס ארבעטן אליינ נאָך איצט אין פאַבריק, שיל־דערן אין זייערע ווערק אינדיוידועלע איבערלעבונגען און פאַרבינדונג מיטן סאָציאַלן גאַנצן, אָן איבערגעבן די קלאַס־וואַרצלען פון דער אינדיוידו־עלער פּסיק. זיי פאַרגעסן אָפּט, אז ניט יעדע איבערלעבונג פון דעם ארבע־טער איז פּראָלעטאריש. אנדערע מאָלן בלוין דאָס אויבערפלעכלעכע, דעם שאַב־לאַן פונעם ארבעטער־לעבן, זיי שרייבן נישט טיפּ, ניט לעבעדיק, ניט אָרגאַני־זירט, ניט קאָנצענטרירט, ניט רעאליסטיש א. א. ו. מיט איין וואָרט—ניט פּראָלעטאריש.

די ארבעטער־קולטור־פּעדעראציע

אין יון 1931 האָט זיך געגרינדעט די „ארבעטער־קולטור־פּעדעראציע“ פון ניו־יאָרק, צו וועלכער עס האָט זיך אָנגעשלאָסן דער „פּראָלעטפענ“, ווי אלע אנדערע פּראָלעטארישע קולטורעלע און ליטערארישע אָרגאַניזאַציעס פון די

פארשיידענע נאציאנאליסטישע פון אמעריקע. די גרינדונג פון דער דאָזיקער אָר-
גאניזאציע האָט פארברייטערט די מעגלעכקייט פאר דער אנטוויקלונג פון פראָ-
לעטארישער קולטור אין די פארייניקטע שטאטן.

דער עקאָנאָמישער קריזיס, וואָס האָט אופגעטרייטלט די זייל פון דער
קאפיטאליסטישער געזעלשאפט, האָט ראדיקאליזירט ניט בלויז די ארבעטער,
נאָר אויך א גרויסן טייל פון דער אינטעליגענצ, פון די קינסטלער און מענטשן
פון די אויגערופענע „פרייע“ פראָפעסיעס. דער קריזיס האָט אין זיי צעשטערט
די איליוזיעס וועגן „פראָספעריטי“, וועגן דעם „הויכע אמעריקאנישן לעבן-
סטאנדארט“ א. א. ו. וואָס דער הערשנדיקער קלאס האָט אזוי אינטענסיוו
געשפרייט. אסאך פון דער אינטעליגענצ האָט דער קריזיס אופגעוועקט פון
זייער גלייכגילט צו סאָציאלע פראגעס און געבראכט געענטער צו די ארבע-
טער. טויזנטער אינזשעניערן, מוזיקער, לערער, שרייבער, קינסטלער און ציי-
טונג-מענטשן גייען איצט דאָרט ארום איבער די גאסן אָן א מעגלעכקייט צו
קריגן באשעפטיקונג. נאָך אפילע פאר דעם קריזיס האָבן די ראציאָנאליזאציע,
די טעכנאָלאָגישע אויסבעסערונגען און די טרעסטיפיקאציע (צום ביישפיל, צונויפגי-
סונג פון צייטונגען) ארויסגעוואָרפן אפ די גאסן גרויסע מאסן קוואליפיצירטע
ארבעטער.

אינעם פעריאָד פון דער צעפּוילונג פון דער בורזשואזער קולטור און פונעם
אופשטייג פון דער קולטור פונעם פראָלעטאריאט האָט די פארערגערטע עקאָ-
נאָמישע און סאָציאלע לאגע פון דער אינטעלעקטועלער אינטעליגענצ ארויסגע-
רופן צווישן זיי א טיפן סאָציאלן אופברויז. דאָס האָט געשטויסן אסאך פון זיי
צו מאכן אן אנטשיידנדיקן קער אַז לינקס. דאָס האָבן מיר געזען אין דעם
פאל מיט די בארימטע אמעריקאנישע שרייבער, ווי שערוווד אנדערסען, טע-
אָדאָר דרייזער, וואלדאָ פראנק א. א. דער דאָזיקער קער אפ לינקס איז, פאר-
שטייט זיך, ניט בא אלעמען פון דער זעלביקער שטארקייט.

אָט די ראדיקאליזאציע האָט אין אָנהייב פונעם קריזיס באקומען איר אָר-
גאניזאציע אָנעלן אויסדרוק אין דער אויספאַרמירונג פונעם ערשטן אמעריקאנישן
פאריינ פון רעוואָליוציאָנערע שרייבער און קינסטלער „דזשאָן ריד-קלוב“. דער
דאָזיקער קלוב האָט זיך געגרינדעט אין אָקטאבער 1929 קימאט גלייכצייטיק
מיטן „פראָלעטפעני“ (סענטיאבער 1929). דער דזשאָנריד-קלוב האָט איבער-
גענומען די רעדאקציע פונעם זשורנאַל „ניו-מעסעס“, וואָס איז א וויכטיקער
כוידעש-זשורנאַל פון רעוואָליוציאָנערער ליטעראטור און קולטור. איינער פון זיינע
גרינדער און רעדאקטערס איז דער באוויסטער אמעריקאנישער רעוואָליוציאָ-
נערער שרייבער מייקל גאַלד. דאָס האָט געגעבן א שטויס פאַרויס דער גאנ-
צער פראָלעטארישער קולטור-באוועגונג, וועלכע האָט געפונען איר אָרגאני-
זאציע אָנעלע פאַרם אין דער ארבעטער-קולטור-פעדעראציע.

די ארבעטער-קולטור-פעדעראציע פון ניו-יאָרק איז געשאפן געוואָרן אפ
א גרויסער קאָנפערענצ, אפ וועלכער עס זיינען געווען פארטראַטן 170 אָרגאני-
זאציעס מיט א מיטגלידערשאפט פון ארום 20 טויזנט. זי איז אופגעקומען
אין דעם שארפסטן פעריאָד פונעם קאפיטאליסטישן קריזיס. זי איז געווען אפן

קולטור-פראָנט דער אויסדרוק פונעם קאמפּס-ווילן, וואָס האָט באהערשט טויזנטער ארבעטער, אומצווארפן די סיסטעם, וואָס ברענגט מיט זיך אומפארמיידלעך קריזיס, נויט, הונגעריגקייט, מילכאָמעס. קעגן דער רעאַקציע־אַנערער קאפיטאַל־ליסטישער ליטעראַטור און אירע רעפּאַרטיטישע מעשאַרמ האָט זי אוועקגע־שטעלט די זיך גיב אנטוויקלענדיקע קויכעס. פון דער רעוואָליוציע־אַנערער פּראָ־לעטארישער ליטעראַטור. דער פארעטערישער פּאָליטיק פון קלאסנ־מיטארבעט אפּן געביט פון קולטור און דער אָפּענער אָדער פארשטעלטער שטיצע די רעאַקציע־אַנערער אָרגאניזאציעס האָט זי אנטקעגנגעשטעלט די פּאָליטיק פון קלאסנ־קאמפּ אין געביט פון קולטור, די פּאָליטיק פון שטיצן אָפּן אלע רעוואָליוציע־אַנערער אָרגאניזאציעס פונעם ארבעטער־קלאס. די פעדעראציע האָט דערקלערט א קאמפּ דער אידעאָלאָגישער רעאַקציע, דעם פאשיזם, דעם מיסטיציזם, דער ליבעראלער אקראַבאטישקייט און די פּסעוודא־וויסנשאַפּטלעכע אפּאָלאָגיס, וואָס זיינען געוואָרן די פלאטפאָרמע פון די קולטורעלע פארטרעטער פונעם קאפיטאַליזם. זי האָט דערקלערט, אז זי שטייט פעסט אפּ דער פלאטפאָרמע פונעם דיאַלעקטישן מאטעריאַליזם, פון דער לערע פון מאַרקס־ענגעלס און לענין.

אין מעשעך פון אסאך יאָרן האָבן אמעריקאנישע ארבעטער־אָרגאניזאציעס פון פארשיידענע נאַציאָנאַליטעטן געפירט א קולטורעלע טעטיקייט אין פאַר־שיידענע פּאַרמעס. די דאָזיקע טעטיקייט איז אָבער נישט געווען קאָאָרדינירט. כּוּצדעם האָט זי דאָסראָון געהאט א שייכעס צו די אויגערוּפּענע פרעמד־שפראַכיקע ארבעטער. קליינע קולטורעלע אינדזלען זיינען געווען אויסגעוואָקסן צווישן די פארשיידענע נאַציאָנאַליטעטן, און כּאַטש זיי האָבן אלע געהאט אלגעמיינע צילן, איז אָבער צווישן זיי נישט געווען קיין קאָנטאַקט. נאָכמער, די דאָזיקע ארבעט איז געווען מערסטנס באַגרענעצט מיט די גרויסע שטעט און מיט די פּאַרגעשריטענע ארבעטער, בעשאַס די ברייטע מאסן אין די שעפּער און פאַבריקן און ספּעציעל די ארבעטער, וואָס זיינען געבוירן געוואָרן אין אמעריקע, זיינען גאָר אינגאַנצן נישט באַרירט געוואָרן.

קעדי צו באַזייטיקן די דאָזיקע פעלער און פאַרברייטערן און אנטוויקלען די קולטור־טעטיקייט, אלס א געווער אין די קאמפּן פון די ארבעטער, איז אויסגעפּאַרמירט געוואָרן אָט די ארבעטער־קולטור־פעדעראציע פונעם ניו־אָרקער געגנט. דער 5־טער קאָנגרעס פונעם רויטן פּראָפּינטערן און די כאַרקאָווער קאָנפּערענצ פון רעוואָליוציע־אַנערער שרייבער און קינסטלער, וואָס איז פּאַרגע־קומען מיט א יאָר פּרִיָער, האָבן געגעבן דעם אומיטלבאַרן שטויס צו דער גרינדונג פון דער דאָזיקער פעדעראציע. די דערפאַרונגען פון די הויכ־אנטוויקלטע פּראָלעטארישע קולטור־באוועגונגען אין סאָוועט־פאַרבאַנד און אין דייטשלאַנד האָבן דער פעדעראציע געוויזן דעם וועג. דער וועג איז: צו די פאַבריקן און פּראָפּעסיאָנעלע פאַריינען! די רעוואָליוציע־אַנערער פּראָפּעסיאָנעלע פאַריינען מוזן ווערן אינדערעמעסן דער באַזיס פאַר דער גאַנצער קולטור־ארבעט. פון דאָרט וועט אָט די ארבעט אריינדרייגען אין די אנדערע מאסנ־אָרגאניזאציעס, אין די אינאָלירטע אינדוסטריעלע און לאַנדווירטשאַפּטלעכע ווינקלען, אין די

שטרײַק-קאמפן און פּאָליטישע קאמפאניעס, אין אלע מיני טעטיקייט פון דעם ארבעטער-קלאס.

די ארבעטער-קולטור-פעדעראציע האָט שפעטער, אין 1932, געבוירן די אמעריקאנישע רעוואָליוציאָנערע שרײַבער-פעדעראציע. די שרײַבער-פעדעראציע האָט אין אויגוסט 1932 אָנגעהויבן ארויסגעבן אַן אייגענעם אָרגאן א „מאָנאַטלעכע ליטעראַרישע אויסגאבע“. דערווײַל איז דערשינען בלויז 4 נומערן. דער אָרגאן ווערט נישט ארויסגעגעבן פארן איינצל-פארקויפן. זײַן צוועק איז הויפטזאכלעך צו באדינען די פּראָלעטאַרישע צײַטונגען און זשורנאַלן מיט פּראָלעטאַרישער ליטעראַטור. אין דעם ארײַנפיר-וואָרט צום ערשטן נומער ווערט אזוי געזאָגט:

„די כוידעשדיקע ליטעראַרישע אויסגאבע ברענגט צום פּאָדערגרונט ארבעטער-שרײַבער און פּראָפעסיאָנעלע שרײַבער, וואָס האָבן אנערקענט, אז זייערע צעמסע אינטערעסן, אין יעדן הינזיכט, זײַנען מיט די פּראָדוצירער און שאפער. זי ברענגט דאָס שאפן פון פרעמדשפראכיקן שרײַבער אין אמעריקע, וואָס איז געהאלטן געוואָרן אינאָלירט איבער שפראכ-באַריערן. זי ברענגט צונויף מענטשן-שרײַבער, וואָס האָבן רעוואָלוציאָנעלע קעגן דער אלטער וועלט און אומזיסט געליטן דערפון, וואָס זיי זײַנען געווען אליין.

צו דערמוטיקן אזעלכע שרײַבער צו לייזן זייערע פּראָבלעמעס, צו פאר-בעסערן זייער קאָנטאַקט מיטן לײענער-קרײַז, צו אנטוויקלען נײַע שרײַבער, קריטיקער, רעפּאָרטיאָרן און קאַרעספּאָנדענטן — דאָס זײַנען די צווישן אונדז אופגאבעס פון דער רעוואָליוציאָנערער שרײַבער-פעדעראציע.“

די ערשטע פיר נומערן האָבן באוויזן, אז אין די געדיכטענישן פונעם אמעריקאנישן לעבן צווישן די האָרעפאשנע מאסן, סײַ צווישן די געבוירענע אמעריקאנער און סײַ צווישן די, וועלכע האָבן עמיגרירט קיין אמעריקע פון אנדערע לענדער, צווישן די ארבעטנדיקע פון דער גרויסער צאָל פארשיידענע נאַציאָנאַליטעטן אין אמעריקע, געפינט זיך אסאך טאַראַנטפולע רעוואָלוציאָנעלע ציאָנערע שרײַבער, פון וועלכע עס וועט זיך אנטוויקלען די אמעריקאנישע פּראָלעטאַרישע ליטעראַטור.

דער „פּראָלעטענ“ איז אָנגעשלאָסן אין דער דאָזיקער פעדעראציע. די רע-וואָליוציאָנערע שרײַבער-פעדעראציע גרופירט ארום זיך אלע פּראָלעטאַרישע שרײַבער, וואָס שאפן אפ פארשיידענע שפראכן. זי שאפט דעם גונד צווישן אלע פּראָלעטאַרישע שרײַבער אין אמעריקע. זי שאפט אן אלאמעריקאני-נישן פּראָלעטענ-פּראָגראַם, א באזע פאר דער מעכטיקער אמעריקאני-שער פּראָלעטאַרישער ליטעראַטור, פאר א גרויסער פּראָלעטאַרישער קולטור אין אמעריקע.

פּראָלעטענ-אָוונט

אין „פּראָלעטענ“ קומט פאר די גאַנצע צײַט א פארשיידנארטיקע אידעאָ-לאָגישע און פּאָליטיש-געזעלשאפטלעכע טעטיקייט. עס ווערן געפירט דיסקוסיעס וועגן שעפּערישן מעטאָד, מע קעמפט קעגן די פארשיידענע אָפּנויגן, ווי סימ-

באליזם בא מענקע קאצ א. א.; קעגן מעכאנישן אָבעקטיוויזם און יערידע-
שטימונגען בא קראוועצן, סאָבריענע, גרינשפאנען א. א.; קעגן די שטעטל-
און, אלסע היימ-מאָטיוון בא לאמפעל און אנד.; קעגן די טרעמפּ-מאָטיוון,
ווי בא יאָסל קאָנענ; קעגן פאָרמאליזם, ווי בא קורצן און אנדערע; קעגן
קליינברוגערלעכקייט, האָפּענונגלאָזיקייט, פעסימיזם. עס ווערן געפירט דיס-
קוסיעס וועגן דעם זשורנאל, "דער האמער" און וועגן א ריי ביכער און ווערק
פון די פראָלעטפעניקעס.

מע אָרגאניזירט פאָליטישע און פאָליטיש-געזעלשאפטלעכע אָוונטן, ווי דער
אָוונט פאר די קאנדידאטן פון דער קאָמוניסטישער פארטיי ביים דער וואל-
קאָמפאניע אין אמעריקע, ווי דער הירש לעקערט-אָוונט, אפ וועלכן דער
פראָלעטפענ" האָט אויך אָנגענומען א רעזאָלוציע קעגן דער, דאָלער-אינקווי-
ציע-העצע פון ביאליקן און פון אנדערע פאשיסטישע שרייבער אין אמע-
ריקע. גאָר לעצטנס האָט דער, פראָלעטפענ" דורכגעפירט גרויסע יאָרצייט-
אָוונטן גאָך עדעלשטאטן און ווינטשוועסקין.

אין אָנהייב 1932 האָט דער, פראָלעטפענ" אויך אָנגעהויבן גרייטן מאסע-
ריאל פאר צוויי זאמלביכער. איינער האָט געזאָלט זיין געווינדעט אויסשליסלעך
דער טעמע, "הונגער (אָדער ארבעטלאָזיקייט) און מילכאָמע". דער אינטערנא-
ציאָנאלער ארבעטער-אָרדן האָט זיי געזאָלט ארויסגעבן. איבער פארשיידענע
סיבעס זיינען אָבער די פלענער ניט דורכגעפירט געוואָרן. הויפטזאכלעך האָט
דאָ געוויקט דער מאנגל אין געלט, דער מאנגל אין א פארלאג.

די געזעלשאפטלעכע טעטיקייט פונעם, פראָלעטפענ" אין ניר-יאָרק איז זינט
זיין עקזיסטענצ באשטאנען הויפטזאכלעך אין די ארויסטרעטונגען פון די מיט-
גלידער אפ פארזאמלונגען פון ארבעטער-אָרגאניזאציעס. אזעלכע ארויסטרע-
טונגען פלעגן געוויינלעך פאָרקומען יעדער וואָך, אלע פרייטיק, שאבעס און
זונטיק, ווען עס קומען פאָר די פארזאמלונגען פון פארשיידענע ארבעטער-
אָרגאניזאציעס, אשטייגער, פון א דריי צענדליק ארבעטער-קלובן, פון א זעקס
צענדליק ברענטשעס (אָפּטיילן), פון דעם אינטערנאציאָנאלן ארבעטער-אָרדן,
פון צענדליקער קינדער-שולן, פון די ארבעטער-פרויענ-אָרגאניזאציעס, פון די
"איקאָר"-אָפּטיילן א. און וו.

די מיטגלידער פון, פראָלעטפענ" פלעגן דאָרטן פאָרלייענען זייערע שא-
פונגען, כוודעם פלעגן זיי אויך רייזן און האלטן פאָרטראגן וועגן ליטערא-
טור. געוויינלעך פלעגט געטאָן ווערן ביידע זאכן פאר אמאָל. עס פלעגט אויך
געמאכט ווערן ספעציעלע, פראָלעטפענ"-אָוונטן אין די ארבעטער-אָרגאניזאציעס.
צו די אָרגאניזאציעס פלעגן אראָפּגעשיקט ווערן גאנצע, פראָלעטפענ"-פריגא-
דעס פון א סינפ-זעקס מיטגלידער: פאָעטן, נאָוועליסטן און פאָרטרגער. עס
פלעגט דערביי געוויינלעך דורכגעפירט ווערן א דיסקוסיע וועגן די שאפונגען
פון די פראָלעטגעניקעס, אין וועלכער די ארבעטער פלעגן ארויסזאָגן זייער
מיינונג וועגן די פאָרגעדייענטע ווערק. אסאך מאָל פלעגט דער, פראָלעטפענ"
דארפן שיקן יעדע וואָך א סינפ און מער פריגאדעס אין די ארבעטער-אָרגאניזא-
ציעס. אָט די טעטיקייט איז ספעציעל פארברייטערט געוואָרן אין לעצטן יאָר.

קעדיי צו געבן א באגריפ, וויאזוי אזעלכע אָוונטן פלעגן דורכגעפירט ווערן, וועל איך דאָ איבערגעבן צוויי באריכטן וועגן אזעלכע, פראָלעטפעני-אָוונטן, וואָס זײַנען געדרוקט געוואָרן אין דער „מאַרגנ־פּרײַהײַט“. אזעלכע אָוונטן האָט דער „פּראָלעטפעני“ פאר די לעצטע עטלעכע יאָר דורכגעפירט אין די הונדערטער. פון די בריוולעך אין דער „פּרײַהײַט“ ווערט אויך קלאָר דער וויכטיקער באַטייט פון די אָוונטן אי פאר די ארבעטער, אי פאר די שרײַבער, אי פאר דער גאנצער פּראָלעטארישער קולטור-באוועגונג.

אונטער א קעפל „גײט אונדו מער אזעלכע אָוונטן“ איז אין דער „מאַרגנ־פּרײַהײַט“ אָפּגעדרוקט דער פּאָלגנדיקער באריכט פון אן ארבעטער וועגן א „פּראָלעטפעני-אָוונט“, וואָס איז פאָרגעקומען אין נײַ-יאָרק אין דער קאָאָפּעראַ-טיווער ארבעטער-קאָלעאָניע.

„דער „פּראָלעטפעני“-אָוונט אין דער קאָאָפּעראַטיווער קאָלעאָניע זונטיק, דעם 1-טן יאנואר 1932, האָט באוויזן, מיט וואָס פאר אן אינטערעס אונדזערע כאוויירימ-לייענער באַצײען זיך צו זייערע פּראָלעטארישע שרײַבער און דיכטער. ווייט ניט פיל איז אנאַנסירט געוואָרן דער אָוונט, נאָר אייניקע נאָ-טיצן אין דער „מאַרגנ־פּרײַהײַט“, און דער אאודיטאָריום איז געווען געפאקט מיט איבער 5 הונדערט ארבעטער.

און מיר האָבן זיך נישט גענארט. פארבראכט אן אָוונט, וואָס מע וועט פון אימ זאָגן ריידן אין דער קאָלעאָניע. עס איז געווען אן אָוונט פון פרייד און גײַסטיקן פארגעניגן.

א גרויסן אינטערעס האָבן די פארזאמלטע ארויסגעוויזן צו די פאָרגע-לייענטע דערציילונגען און לידער. דער ערשטער איז געווען כ' כאשמאל מיט אן ערנסט ליד, ניט קיין הומאָריסטיש, ווי מע האָט דערווארט (ער איז א הומאָריסט). כ' ראבאָי האָט געלייענט א נייע דערציילונג וועגן א האָרעפאש-נער געווינערן, וואָס האָט די צוהערער זייער פארינטערעסירט, און שפעטער האָט דער אויפֿעם וועגן דעם אסאך דיסקוסירט. ס'איז באַם אויפֿעם געווען א פרייד אימ צו הערן. עס איז אויסגעקומען, ווי ער איז נאָרוואָס ארויס פון געפאר און איז איצט ווידער מיט אונדו א געזונטער, נאָך שטארקער ווי פריער. כ' שיפּריס האָט פאָרגעטראַגן זײַנע „פלאקאטן“, וואָס האָבן זייער אויס-גענומען.

כ' ראפּ פון דזשאָן ריד־קלוב האָט גערעדט וועגן דער דערנענטערונג פון די יונגע אמעריקאנער שרײַבער צו אונדזער אידעאָלאָגיע, צו אונדזערע קאמפּן. זײַנ רעפּעראַט איז געווען א זאכלעכער און אינטערעסאנטער.

כ' א. קורצ האָט פאָרגעלייענט אייניקע לידער און, ווי שטענדיק, איז מען געווען פון זיי באַגײַסטערט.

כ' וויליאם אייבראמס האָט געגעבן אן איבערבליק איבער די פּראָלעטפע-נישע דערגרייכונגען און כעסרוינעס אין די לעצטע דריי יאָר און אָנגעוויזן די מײַלעס און פעלערן פון ביידע דערציילונגען. ער האָט גערעדט וועגן דער פּראָלעטארישער ליטעראטור. דאָס האָט שפעטער פארנומען די מערסטע צײַט אין דער דיסקוסיע.

און דער לעצטער — דער יינגסטער אונדזערער פון „פראָלעטפענע“ —
כ' מ. א. סוף מיט א ליד „סקאַטסבאָראָ“, וואָס האָט פאָשעט פארכאפט די
פארוואלטע מיט באגייסטערונג, און מע האָט דאָס טאקע אויסגעדריקט אין פיל
אפלאָדיסמענטן.

די דיסקוסיע, וואָס איז נאָכנ לייענען דורכגעפירט געוואָרן פון די
כ"ב קאפלאַנ, מאיערס, ליטווינ א. א., איז געפירט געוואָרן אפ און אינטעלי-
גענט, זאכלעכנ אויפן. זיי האָבן ארויסגעוואָגט מיינונגע און אַנווייזונגען צו
די סאָרלייענער, וואָס האָבן זייער פארינטערעסירט די פארוואלטע. אין דעם
גאנצן אָונט האָט געהערשט א מוסטערהאפטע פראָלעטארישע אָרדענונג.
לאַמיר האָפן, אז אזעלכע אָונטן וועלן מיר האָבן נאָכ פיל דעם ווינטער
אין דער קאָלאָניע און אויך אין אנדערע שטאַט־טיילן.

מױשע ראָזענפעלד.

(אן ארבעטער־קאָרעספאָנדענט).

און אָט איז א צווייטער באריכט פון אזא „פראָלעטפענע“ אָונט אין בראַנק-
סער ארבעטער־קלוב אין ניריאָרק:

„פריטיק אָונט, דעם 10-טן פעווראל (1932), איז אין בראַנקסער ארבע-
טער־קלוב פאָרגעקומען דער ערשטער פראָלעטפענע אָונט, וואָס האָט איבער-
געלאָזט א זייער גוטן איינדרוק אפ די אַנוועזנדיקע ארבעטער.

דער פאָרויצער כ' קאמינסקי האָט אין זײַן קורצער העדע אַנגעוויזן אפ
דער נייטיקייט פון אזעלכע אָפטע אָונטן אין די מאסנ־אָרגאניזאציעס, וואָס
וועט אסאך העלפן צו דערנענטערן אונדזערע שרייבער מיט זייערע לייענער.
פאָלגנדיקע פראָלעטפעניקעס האָבן געלייענט זייערע זאכנ:

5. דינסקי, סוף און קורצ (לידער); מאָזער (א דערציילונג); דאווידזאָן
(גאסנבילדער) און ליפציג (איינאקטער).

די געלייענטע זאכנ האָבן ארויסגערופן א לעבעדיקע דיסקוסיע. אויסער
דעם, וואָס עס איז קריטיקירט געוואָרן כ' מאָזערס דערציילונג און כ' ליפציגס
איינאקטער, און כ' סוף איז שטארק געלויבט געוואָרן פאר זײַנע לידער, איז
דאָרט ארויסגעבראכט געוואָרן די אלט־נייע טײַע: פארוואָס דער „פראָלעטפענע“
שאפט ניט גענוג אגיטראָפ־מאטעריאל פאר די דראמסקעציעס פון די קלובן,
און פארוואָס די פראָלעטפעניקעס טרעטן ניט אריין אין די קלובן דאָרט צו
טאָן פראקטישע ארבעט.

כ' וויליאם אייבראמס האָט פארגליכנ צוויי לידער פונעם זשורנאל „יידיש“
מיט די פאָרגעלייענטע לידער פון די פראָלעטפעניקעס, וואָס באהאנדלט דעם
זעלביקן מאַטיוו, און באווייזן, אז מיר האָבן דאָ צו טאָן מיט צוויי אַנשויונגען,
מיט צוויי וועלטן:

ריינדיק וועגן „פראָלעטפענע“, האָט כ' אייבראמס מיט פאקטן באווייזן די
דערגרייכונגען פון דרײַ יאָר „פראָלעטפענע“ און אינפארמירט די קלוב־טוער,
אז זייער טײַע וועגן מאנגל איז בינע־זאכנ איז א הייש ביסל איבערטריבן.
די מיטגלידער פון „פראָלעטפענע“ האָבן גויט די שווערע באדינגונגען דאָך גע-
שאפן אסאך זאכנ, וואָס זײַנען נאָכ ניט אופגעפירט געוואָרן.

די גוטע אופנאמע, וואָס די פּראָלעטפּעניקעס האָבן געקראָגן פּונד זייערע
לייענער אין בראַנקסער ארבעטער-קלוב, וועט זיכער ברענגען גוטע פּרוכט.
יאנקעווי פיש".

אועלכע אָונטן ווערן דורכגעפירט פון די אָרטיקע מיטגלידער פון „פּראָ-
לעטפּענ" אויך אין אנדערע שטעט פון לאנד: אין שיקאגא, דעטרויט א. א.
אמאָל פאָרן אויך ארויס פּראָלעטפּענ-בריגאדעס פון ניו-יאָרק אין די דערביי-
קע נאָענטע און אויך אין ווייטע שטעט, קעדיי ארויסצוטרעטן פאר די דאָר-
טיקע ארבעטער-אָרגאניזאציעס. וועגן די יערלעכע „יוביליי"-אָונטן פונעם
„פּראָלעטפּענ" האָב איך שוין דערמאנט.

דער באשלוס פונעם צ.ק. אלקפ(ב) פונעם 23-טן אפרעל 1932
וועגן איבערבויען די שרייבער-אָרגאניזאציעס אין פּסער,
אין וועלכן די פארטיי האָט נאָך אמאָל אונטערגעשטרעכט
די וויכטיקייט פון דער ליטעראטור פארן סאָציאליסטישן
אופבוי, האָט געהאט אן אנטשיידנדיקע באדייטונג אויך
פארן „פּראָלעטפּענ", פאר די פּראָלעטארישע שרייבער אין
אמעריקע, ווי פאר די פּראָלעטארישע שרייבער-אָרגאניזא-
ציעס אין אלע אנדערע קאפיטאליסטישע לענדער. אין
פארבינדונג מיט אָט דעם באשלוס פונעם 23-טן אפרעל איז
געקומען אויך די באוויסטע דעקלאראציע פון „פּראָלעט-
פּענ".

דעקלאראציע פון „פראָלעטפענ“

דעם 7-טן יאנוואר 1933 האָט דער פראָלעטארישער שרייבער-פארייג פראָלעטפענ“ דורכגעפירט זיין דריטן יערלעכן קונסט-אָוונט און באל. 15 הונדערט מענטשן, מערסטנטייל יוגנטלעכע ארבעטער, האָבן איבערגעפילט דעם זאך, וווּ דער אָוונט איז פאָרגעקומען. הונדערטער האָבן געמוזט צוריקגיין איבער מאנגל אינאָרט. דאָס איז בעמעס געווען א מאסנ-דעמאָנסטראציע פאר דער פראָלעטארישער ליטעראטור אין אמעריקע.

דער באריכט-אָפּגעבער אין דער „מאָרגן-פרייהייט“ פארן 16-טן יאנוואר 1933 דערציילט, אז „די באגריסטערונג פון דעם אוילעם בא דעם אָוונט איז געקומען צום העכסטן אויסדרוק, ווען כ' אייבראמס האָט פאָרגעליינעט די פאָלגן-דיקע דעקלאראציע פונעם „פראָלעטפענ“:

„א רופ צו די יידישע ארבעטער און א וואָרט צו איי-ניקע שרייבער.“

די פראָלעטארישע שרייבער-אָרגאניזאציע „פראָלעטפענ“ רופט אייך, רע-וואָלוציאָנערע יידישע ארבעטער, צו באפעסטיקן די ביז איצט דערוואָרבענע פאָזיציעס פון דער פראָלעטארישער ליטעראטור אין אמעריקע און דערפֿאַרן נייַע קולטורעלע ווערטן צום דינסט פון אונדזער פראָלעטארישן קאמפ אפאלע פראָנטן.

אין די דריי יאָר, וואָס דער „פראָלעטפענ“ עקזיסטירט, האָבן מיר צוואַ-מען מיט די רעוואָלוציאָנערע יידישע ארבעטער אָפּגעהאלטן איינ זיג נאָכן צווייטן אפ דעם קולטור-פראָנט. מיט דריי יאָר צוריק איז נאָך געשטאנען א פראגע, טיילווייז אפילע אין אונדזערע אייגענע רייען, צי עס איז ביכלאל מעגלעך א פראָלעטארישע ליטעראטור אין אמעריקע. היינט, נאָך דריי יאָר ארבעט און קאמפ, איז ניט נאָר די פראגע פאר אונדז אָלעמען געוואָרן א גע-זייזטע, נאָר מיר קענען שוין אָנווייזן, ערשטנס, אפ דער פיל העכערער אי-דעאָלאָגישער ריפּאָזיציע פון אונדזערע כאווייר-שרייבער, צווייטנס, אפ דעם שטייגן פון קוואליטאטיוון ווערט פון זייער שרייבן. היינט מוזן שוין אפילע די ערגסטע סאָנימ פון ארבעטער-קאמפ אפן קולטור-פראָנט ריידן וועגן דער „געזעלעכקייט“ אָדער „דערלויבבארקייט“ פון א פראָלעטארישער ליטעראטור, אָבער ניט וועגן איר עקזיסטענץ-מעגלעכקייט. מיר האָבן איצט א שרייבער-קאָלעקטיוו, וואָס איז זייער נאָענט צום לעבן און קאמפ פון די ארבעטער-פאסן און האָט אין מעשעך פון די לעצטע יאָרן אויסגעראָטן פון זיך דעם

אויגערופענעם „גייטיקן וידערווילני' און דעם ביטל — א יערושע פון דער בירגערלעכער וועלט — צו די ארבעטער-מאסן, אלס מאטעריאל פאר זייער שאפונג-ארבעט און אלס נאטירלעכע סוויוע פאר זייער געזעלשאפטלעכער-וואָליוציאָנערער טעטיקייט.

ביים מיר פארצייכענען די דערגרייכונגען פון דער פראָלעטארישער ליטע-ראטור, וואָס גייט אופ צוזאמען מיט די פארשארפטע קאמפן פון ארבעטער-קלאס, פארצייכענען מיר אויך די קינסטלערישע יערידע פון דער בירגערלע-כער ליטעראטור, וואָס דינט דער בורזשאַזיע אין איר איצטיקן קריטישן, גסי-סעדיקן פעריאָד. די גרעסטע שטערן פון דער יידישער באַלעבאטישער ליטע-ראטור האָבן אין די לעצטע יאָרן אונטערגעטראָגן ווערק, וואָס אידעאליזירן דעם רעליגיעזן טשאד, דעם כסידישן שימל, ווי זינגער און אש, זינען דורכ-געזאפט מיט נאציאָנאַלן און ראסנ-שאַוויניזם, ווי דער וויסער שאַוויניזם באַאַפאטשאַו, אָדער פירן אין די וועגן פון פארצווייפלונג און וויקלען זיך אין מאָנאכישע קיטלען, ווי באַ לייזיקן. די בירגערלעכע ליטעראטור, וואָס ווערט געשאפן אין טויטן שאַטן פון אן אונטערגריינדדיקן קלאס, איז אויך קינסט-לעריש דעגראדירט. אירע דיכטער האָבן ניט וועלכע סיניט איז צענטראלע אידיע, אָן וועלכער א קינסטלערישע ליטעראטור איז אומעגלעכ. זייער אופ-גאבע איז פארטיידיקן די פראָפיט-סיסטעם, וואָס ווערט אופגעריסן פאר אונ-דערע אויגן.

די יערידע פון די בורזשאַזיע ליטעראטור ווערט נאָך בוילעטער אונטער-געשטרײכט אין זייערע געזעלשאפטלעכע ארויסטרעטונגען. די יידישע קולטור-טרעגער זינען אין די לעצטע יאָרן געוואָרן אָדער אָפּענע שטיצער פון אַ פאָראַמ-רעזשימ, ווי אב. קאהאן, קאָראַליניק, ראָזענפעלד, זשיטלעאָוסקי, מוקדוני, שאַלעם אש, אָדער אזעלכע, וואָס גיבן זייער האסקאמע צו דער דאָזיקער פאָליטיק דורכ שווייגן.

ווייטער ווערט אין דער דעקלאראציע געזאָגט, אז „קעדי צו באשיצן דעם ספעקוליאַנט, שווארצן בירזשעוויק און קאָנטרעוואָליוציאָנער, הייבט אופ זייער כאַימ נאכמען ביאליק אַ ביזווייליק געפלאנטן גוואלדגעשריי וועגן א „דאָלער-אינקוויזיציע“; דער צוועק איז — העלפן די דאָזיקע עלעמענטן פון א געשלעכטענעם פאראזיטישן קלאס אונטערוואַנדלן די פראָלעטארישע זיקן טאטור און העלפן שאפן שטימונג באַ די יידישע מאסן אין די קאפיטאליסטי-שע לענדער פאר אימפעריאליסטישער אינטערווענציע.

אין דעם קאמפ קעגן די דאָזיקע קולטוריסטישע פאָראַמ-שטיצער און קאָנטרעוואָליוציאָנערן וועט דער יידישער ארבעטער דארפן געווינען אפ זיין זיט אלע יענע עלעמענטן פון דער בירגערלעכ-קולטורעלער וועלט, וואָס הייבן זיך אָן אָפּקערן פון יענעם לאַגער און הייבן אָן דערזען דאָס ליכט פון רע-וואָליוציאָנערן אופשטייגן. אלץ, וואָס האָט נאָך אין זיך אביסל סימפאטיע צו די קאמפן פון ארבעטער-קלאס, אלץ, וואָס איז ניט פארוונקען אין טהאָם פון קאפיטאליסטישער דעגענעראציע, הייבט זיך אָן באַקערן צום רעוואָליוציאָנערן ארבעטער-פראָנט. דאָס קומט פאָר באַ אלע פעלקער.

אין דער דעקלאראציע ווערט נאָכדעם אָנגעוויזן אַפּ די נייע דערשייַנונגען
אין דער ייִדישער סוויױע אין אמעריקע: דער שרײַבער ל. שאַפיראָ אין
ארויסגעטראַטן פּונ פּענ־קלוב פּונ פּראָטעסט קעגן דעם, װאָס דער ערנ־
פרעזידענט פּונ פּענ־קלוב איז שאַלעמ־אש, װעמען פּילסודסקי האָט באַלוינט
מיט אַ מעדאַל; פּערעצ הירשבייַן האָט אונטערגעשריבן אַ פּראָטעסט קעגן
די פּאָגראַמען אין פּוילן א. א. וו.

„באגריסנדיק די דאָזיקע דערשייַנונגען אין דער קולטורעלער װעלט אלס
סימפּטאָמען, מאַכן מיר אין דער זעלביקער צײַט אופּמערקזאַם, — זאָגט זיך
אין דער דעקלאַראַציע — אַז מע דאַרפּ ניט איבערשרײַבן זײער קאָנקרעטע באַ־
דײַטונג. שאַפיראָ װײסט, װי מיר װײסן, אַז שאַלעמ־אש איז ניט דער אײנ־
ציקער ליבלינג פּילסודסקי, פאַראַן נאָך הערן אין דעם פּענ־קלוב, װאָס האָבן
פאַרן קאַפיטאַליזם און פאַר פּילסודסקי ניט קײן קלענערע פאַרדינסטן. דער
ייִדישער ארבעטער פאַרלאַנגט פּונ פּערעצ הירשבייַן, פּונ ל. שאַפיראָ און פּונ
די אלע, װאָס זײַנען מיט זײ מאַסקים, מער װי אונטערשריפטן און מער װי
אַ באַרויגעז אַפּ יעכידים.

דער „פּראָלעטפּענ“, װאָס פּאָלגט נאָך אין שאַצט אָפּ דעם קער לינקס פּונ
יענע לײטערטאָן און קינסטלער, װעמען עס איז ענג געװאָרן אין די בלוטיקע
ראַמען פּונ דער אונטערגײענדיקער קאַפיטאַליסטישער װעלט, װענדעט זיך צו
זײ מיט פּאָלגנדיקן ארויסרוף: מיר װײסן אײער קינסטלערשישן װערט, און מיר
װײסן גלײַכצײטיק, אַז אײַך שלעפּן זיך נאָך אַסאַך פּונ יענע „קולטורעלע
טראַנטעס“, מיט װאָס דער קאַפיטאַליזם האָט אײַך באַשאַנקען. נאָר אין די
קאַמפּן צווישן ארבעטער־קלאַס און דער בורשוואַזיע קען יעדער אײנער,
װאָס װיל כּאָטש טײלוױזן צו לײגן אַ האַנט, צו לײגן ערלעך און ערנסט און
מיט רײנע קאַװאַנעס, געפּינען אַ פּלאַצ אין אונדזערע רײען. אונדז װעט אױס־
קומען מיט אײַך צו פּאָלעמײזירן, זיך שלאַנגן מיט אונדזערע קולטור־מיטלעך
און אַזױאַרומ אױסקריסטאַליזירן אונדזערע פּאָזיציעס. מיר פאַרלאַנגען אײַנס:
אין קאַמפּ קעגן אַלגעמײנעם סױנע פּונ ארבעטער־קלאַס זאָלן מיר באַשאַפּן
אײַן מעכטיקן פאַרײניקטן קולטורעלן פּראָגראַם.

גרויס איז די אַכרײַעס פּונ אַ פּראָלעטאַרישער שרײַבער־אַרגאַניזאַציע אין
פּעריאָד פּונ פאַרשאַרפטע רעװאָלוציאָנערע קאַמפּן. טאָג נאָך טאָג װאַקסן אָן
ברענענדיקע, פאַרשיידנאַרטיקע פּראָבלעמעס. מיר רופּן דעריבער אײַך, ייִדי־
שע ארבעטער, צו שטיצן דעם באַשלוס פּונ „פּראָלעטפּענ“ ארויסצוגעבן אַ
פּראָלעטאַריש־לײטעראַרישע צײַטשריפט אונטערן נאָמען „סיגנאַל“, װאָס זאָל
פאַרפּעסטיקן אונדזערע ביזן אײַצטיקע דערגרייכונגען, זיך שלאַנגן מיטן סױנע,
העלפּן אױסקריסטאַליזירן אונדזער אידעאָלאָגיע און דעראַבערן נייע קולטורע־
לע פּאָזיציעס.

קעגן אלע קאָנטרעװאָלוציאָנערע עלעמענטן פּונ ייִדישן פּירגערטום רופּן
מיר אײַך, ייִדישע ארבעטער, צו אַן אומבּעראַכמאַנעסדיקן קאַמפּ. מיר רופּן
אײַך אָפּצוװאַרפּן דעם סאַם, װאָס זײ גיסן אין די מױכעס פּונ די ארבעטער־
מאַסן. מיר רופּן אײַך צוזאַמען מיט אונדז צו באַשיצן די פּאָזיציעס פּונ

דער שלאָג-בריגאדע פון דער אלוועלטלעכער רעוואָלוציע, דעם סאָוועטן-פארבאנד.

ייִדישע ארבעטער! בלויו א פראָלעטארישע ליטעראטור, וואָס גייט פאָר-רויס מיטן ארבעטער-קלאַס, וואָס ווײַזט דעם וועג צו שטורעמען די קאפיטאליסטישע באַסטיליעס, איז אינאיינעם פּער־יאָד מעסגול צו ברענגען גרויסע קינסטלערישע ווערק. מיר רופן אײַך, רעוואָלוציאָנערע ייִדישע ארבעטער, צוזאמען מיט אונדז, פראָלעטארישע שרייבער, צו בויען א ליטעראטור, בויען א קולטורעלן פראָנט, וואָס זאָל העלפן צעשטערן די איצטיקע קאפיטאליסטישע וועלט צוזאמען מיט אירע קולטור-מעשאַרסימ.

אַט די דעקלאַראציע פונעם „פראָלעטפעג“ און זײַן וועגדונג צו די ייִדישע ליניקע ליטעראטור און קינסטלער, „וועמען עס איז ענג געוואָרן אינ די בלוטיקע ראַמען פון דער אונטערגייענדיקער קאפיטאליסטישער וועלט“, צו „באשאפן אײַן מעכטיקן קולטורעלן פראָנט אינ קאמפ קעגן אלגעמיינעם סוויגע פון ארבעטער-קלאַס“, קעגן דעם ייִדישן קולטור-פאשיזם — איז דער אָנהייב פון א נייעם קאפיטל אינ דער געשיכטע פונעם קאמפ פאר פראָלעטארישער ליטעראטור אינ אמעריקע. מע קאָן ארויסשטעלן דערווידערונגען קעגן געוויסע פאָרמולירונגען אינ דער דעקלאַראציע. אינ אלגעמיינ אָבער איז די דעקלאַראציע זייער סימפּטאָמאטיש פאר דער אויסגעקעמפטער פעסטער פּאָליציע פון נעם, פראָלעטפעג. זי איז אויך אינ אײַנקלאַנג מיט דער ליניע פונעם קאָמינטערן און פראָפינטערן צו שאפן א פארייניקטן פראָנט קעגן דעם פאשיזם. זי איז אויך, ווי מיר האָבן שוין דערמאנט, אן אָפקלאַנג פונעם היסטאָרישן באשלוס פונעם צ.ק.א.לפ(ב.) פונעם 23-טן אפרעל 1932.

דער רופ פונעם „פראָלעטפעג“ האָט באזונדערס געטראָפן די, וואָס האלטן זיך פאר ליניקע, קימאט פאר רעוואָלוציאָנערן — און זײַנען אינ דער ווירקלעכ-קײט גאָר ווײַט דערפון. עס האָבן זיך אָנגעכאפט די ערשטע ציוויי מיט-ארבעטער פון „טאָג“, וואָס קאָקעטירן מיט רעוואָלוציע — ב. צ. גאָלדבערג און א. גלאַנצ (לעיעלעס). זייער רעאגירן אפ דער דעקלאַראציע איז בא-שטאנען דערין, וואָס זיי האָבן געפרוּווט ארוּפּוואַרפן אפ די קאָמוניסטן די שולד, פארוואָס די קלוימערשט ליניקע שרייבער געפינען זיך אינעם פא-שיסטישן לאַגער. דער לעצטער האָט זיך באנונגט בלויו מיט דעם, וואָס ער האָט געשריבן אינעם זשורנאל „ייִדיש“: עט, ס'וועט ניט אויסהאלטן! באלד וועלן זיי כאַראַטע האָבן! און ב. צ. גאָלדבערג איז באלד, אינ צוויי טעג ארום נאָכן פארעפנטלעכן די „פראָלעטפעג“-דעקלאַראציע, ארויסגעק-מען מיט „פאקטן“.

זײַן הויפּט-טיינע איז געווען, אז מע האָט, פארטריבן לייוויקן און גע-צוונגען רייענען צו גיין אינ, פאָרווערטס.

בא אַט דער געלעגנהייט, האלט איך, איז קעדיג אָפּצופרישן די געשיכטע רייענע-לייוויק. אינ ראַטנפארבאנד געפינען זיך אזעלכע, פאר וועמען די געשיכטע איז נאָך ביז איצט ניט אינגאנצן קלאָר. רעדנדיק וועגן דער פאלעסטינע-וואקאנאליע, האָבן מיר שוין פריער געהאט אופגעקלערט

איג א געוויסער מאָס די געשיכטע. מיר האָבן שוין אויך גערעדט וועגן דעם איג פארבינדונג מיט דער רעזאָלוציע פונעם צוזאמענפאַר פונ די קלובן און באַם אנאליזירן די צייטשריפט „וואָך“. ס'וועט אָבער זײַן וויכ־טיק איבערצוגעבן געווער די איינצלהייט, וואָס מיר געפינען וועגן דעם איינעם איג דער „מאַרגן־פרייהייט“ איג די ארטיקלען פונ די כ״כ נאָוויק און זאלצמאן.

כ' זאלצמאן האָט פערזענלעך אסאך מיטגעהאָלפן אריינצוברענגען רייזענען איג דער „פרייהייט“. ער האָט זיך אויך באטייליקט אינעם אויסארבעטן דעם אָפּמאך, וואָס האָט ענדלעך אריינגעבראכט רייזענען איג דער רעדאקציע. און כ' זאלצמאן דערציילט, אז א לאַנגע צייט פאר זײַן אריינקומען איג דער „פרייהייט“ האָט רייזען אַנגעקניפט פארבינדונגען מיט פירנדיקע כאוויירימ פונ דער רעדאקציע. בא יעדער באגעגעניש פלעגט רייזען שרייען, אז איג איז ענג איג „טאָג“, אז ער איז מיט דער לינקער באוועגונג און אירע קאמפן, אז „די פרייהייט“ איז זײַן צײַטונג, אז ער האָט פײַנט דעם „טאָג“ א. אז. וו. פלעגט מען איג זאָגן: אויב אזוי, טאָ פארוואָס קומט איר טאקע ניט צו דער „פרייהייט“? אפ דעם פלעגט ער אָנגעבן קאַלערליי טערוצים.

ס'איז געקומען רייזנס יוביליי אינעם יאָר 1926. „די פרייהייט“, וואָס האָט דעמלט געהאט א שוואַכקייט צו בארימטע נעמען ביכלאָר און צו רייזענען ביפראט, האָט באשלאָסן: „צוציען“ רייזענען, ניט געקוקט אפ זײַנע וואקלע־נישן. כאַטש ער האָט דעמלט מיטגעארבעט אינעם בורשוואזן „טאָג“, האָט „די פרייהייט“ גערופן די יידישע ארבעטער צו פײַערן זײַן יוביליי. דאָס איז זיכער געווען אַן אקט פונ אָפּאַרטוניזם. די קאוואַנע איז געווען — זאָגט זאלצמאן — אַפּצורײַסן רייזענען פונ די סאָנימ פונעם ארבעטער־קלאס. עס איז שוין פאַריבער אסאך כאדאָשימ נאָכן יוביליי ביז רייזען האָט בא זיך געפועלעט צו ברענגען דעם גרויסן „קאַרבן“ און אריבערצוגיין איג דער „פרייהייט“. דערביי האָט מען איג געמוזט גאראנטירן 60 דאָלער א וואָך, און אויך גאָראנטירן, אז ער וועט זײַנע סכירעס טאקע באקומען יעדע וואָך, וואָס עס זאָל זיך ניט מאכן!

איג „טאָג“ האָט ער דעמלט געקראָגן 75 דאָלער א וואָך. רייזענען האָט דעמלט שטארק געארט, וואָס איג דער „פרייהייט“ וועט מען איג צאָלן ווייניקער. ער האָט זיך שטארק געוואקלט, ביז ער האָט זיך אויסגערעכנט, אז ער וועט „אָפּמאכן“ די 15 דאָלער אפ אנדערע וועגן: לײַטערארישע אָונטן, ארויספאַרן איג פארשיידענע שטעט, ארויסגעבן זײַנע ביכער א. אז. וו. ניט רייזען האָט דאָ געבראכט א קאַרבן. אינדערעמעסן איז „די פרייהייט“ געווען דער קאַרבן דערמיט, וואָס זי האָט געדארפט צושטימען צו רייזענס באדינגונגען און זיך געמוזט אָנשטרענגען ביז ווייטעק די באדינגונגען אויס־צופילן. ביים די אנדערע שרייבער פונ דער „פרייהייט“ האָבן וואָכן נאָכאנאנד — ווי עס פאסירט אָפּט — ניט באקומען קײַן איינע סענט, פלעגט רייזען יעדער וואָך מוזן באקומען די צוגעזאָגטע סומע. און טאָמער פלעגט מען פארשפעטיקן אפ א טאָג, איז געווען הימל עפן זיך, א ביטערער סקאנדאַל (אפילע די לעצטע

וּזְאֵךְ, וועגן רייזענען האָט שוין געשטעקט אין דער צײַענ-וואַקסאָנאַליע, האָט ער פונדעסטוועגן גיט פארפּעלט אײַנצומאַגען זײַנס).

וועגן רייזענס רייזע און וועגן זײַן צוריקער פונעם ראַטנפאַרבאַנד — האָב איך שוין פּרײַער געשריבן. ס'איז, אַלזאָ, אַ ליגן, ווען מע שרײַבט, און מע האָט געצווונגען רייזענען צו גײַן אין „פּאַרווערסט“.

וועגן לײוויקן האָב איך שוין אויך פּרײַער דערמאָנט. מיט לײוויקן און מיט מענאַכעמען האָט „די פּרײַהײַט“ נאָך מיט אַ צײַט פּרײַער פאַר דער וואַך-כאַנאַליע געהאַט געפירט אַ קאַמפּ קעגן זײַערע פּרווון אָנצוזאַפּן די „פּרײַהײַט“ מיט ייִדישטישע טענדענצן. מע האָט זיך אָבער מיט אַלע קויכעס באַמיט צו ווירקן אַפּ לײוויקן, ער זאָל אין דער „פּרײַהײַט“ דורכפירן אונדזער לײַנע. די ייִדישע ביוראָ פון דער קאַמפּאַרטי האָט אָפּגעהאַלטן אַסאַך ספּעציעלע קאַנפּערענצן מיט לײוויקן, דעם אומפאַרטייִשן, קעדיי צו איבערצײַגן אים אין דער שעדלעכקײַט פון די טענדענצן, וואָס ער ברענגט אַרײַן און וויל אַרײַנברענגען אין דער „פּרײַהײַט“. באַ דער ערשטער געלעגנהײַט איז לײוויקן אַריבער אינעם זאַגער פון די ביטערסטע סאָנימ פון די אַרבעטער. בײַם דער צײַענ-וואַקסאָנאַליע טרעפּן מיר אים שוין אין דער שפיץ פון אַ גאַנצער גרופּע, וואָס האָט געפירט אַן אויסראַט-פּאָליטיק בענעגײַע דער „פּרײַהײַט“. אָט דאָס זײַנען די עמעסע פאַקטן.

גאַלדערעג גיט אויך אָנצוהערן, אַז לײוויקן האָט ווידער געוואָלט אָנ-הײַבן אַרבעטן אין דער „מאַרגן-פּרײַהײַט“ און מע האָט אים „פאַרטריבן“ און געצווונגען צו ווערן אַ „פּייפּער-הענגער“ (טאַפּעס-קלעפּער, „אַבוישטישק“). וועגן דעם זײַנען פאַרשפּרייט געגענדעס (און לײוויקן אַלײַן האָט זײַ געהאַלטן פאַרשפּרייטן) אויך צווישן סאָוועטישע שרײַבער. ס'איז דעריבער קעדיי זײַ אופּצורײַסן און אופּצוקלערן די עמעסע לאַגע.

ס'איז עמעס — גיט איבער כ' נאָוויק, — אַז לײוויקן האָט נאָך מיט אָנדער-האַלבן יאָר צוריק געוואָלט אָנקומען אין דער „מאַרגן-פּרײַהײַט“. וואָס האָט מען אים געענטפּערט? „די מאַרגן-פּרײַהײַט“ איז דער אָרגאַן פון דער קאָ-מוניסטישער פּאַרטיי אַפּ ייִדיש, און מע קאָן נישט סטאַמ אַזוי „אָנקומען“. אין דער „מאַרגן-פּרײַהײַט“ אַרבעטן קאָמוניסטן. די נישט פאַרטייִשע צווישן די דרויסנדיקע מיטאַרבעטער זײַנען אַזעלכע, וואָס האָבן אָנגענומען די אָנפירונג פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי. אויב עמעצער וויל ווערן אַ מיטאַרבעטער אין דער „מאַרגן-פּרײַהײַט“, מוז ער האָבן אָט די קוואַליפיקאַציע. און מע דאַרפּ באַווײַזן, אַז מע האָט אַזאַ קוואַליפיקאַציע דורכ אַ באַשטימטער פּאַרמ פון טעטיקײַט, דורכ קאַמפּ קעגן דער בורשוואַזיע און קעגן דעם סאָ-ציאַל-פּאַשיזם, דורכ קאַמפּ קעגן זײַער קולטור מיט דער פען, מיטן מויל און דורכ אַקטיוון אָנטייף אין דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג, אינעם קאַמפּ פאַרן סאָוועטן-פאַרבאַנד, קעגן דער איםפּעראַליסטישער מיכאַמפּע, קעגן די פּאַשיסטישע פּאַגראַמען א. ד. גל. עס איז פאַראַן אַסאַך געלע-גנהײַטן.

פּאַפּירענע דערקלערונגען אַלײַן זײַנען נישט גענוג.

און לייזיקן האָט מען פאַרגעלייגט א וועג. קומ אריין אין די רעוואָלוציע ציָאָנערע מאַסן-אַרגאַניזאַציעס — אַרבעטער-קלובן, „אַיקאָר“, פּריינט פונעם סאַוועטן-פאַרבאַנד, אינטערנאַציאָנאַלער אַרבעטער-אַרדן, אין דעם פּאַפּאַריי. לייזיקן האָט אָט דעם וועג נישט געוואָלט אָנעמען. נאָך יעדן פּרוּוו צו פאַרבינדן זיך מיט דער „מאַרגן-פּרייהייט“ האָט מען אים באלד געזען — אפּ א יוביליי פון א מיטאַרבעטער פון א געל-שאַוויניסטישער צייטונג (און ער האָט ניט אויסגענוצט דעם יוביליי קעדיי צו באַקעמפן די געל-שאַוויניסטישע צייטונג), אָדער אלס מיטאַרבעטער פון א זשורנאַל צוזאַמען מיט זשיט-לאָוסקי און אנדערע סאַנימ פון דער קאָמוניסטישער באוועגונג און פון דעם סאַוועטן-פאַרבאַנד און אין איינפּענקלעך מיט שאַלעם אשן, און אזוי ביז היינטיקן טאָג. און אָט דאָס האָט טאַקע באוויזן, ווי ריכטיק, די מאַרגן-פּרייהייט האָט געהאַנדלט בענעגייע לייזיקן.

דאָס האָט אויך באוויזן לייזיקס ארטיקל אינעם ערשטן נומער פונעם זשורנאַל „יידיש“ פאַרן 18-טן נאָיאַבער 1932. לייזיק זאָגט דאָרטן:

„ס'איז געווען א מאַמענט, ווען ס'האָט זיך געדאַכט, אז דער רעוואָלוציע ציָאָנערער קאָמוניזם וועט אריינברענגען אין אונדזער ליטעראַטור באנייטונג, דערהויבונג... אָבער צום אומגליק האָט ער אריינגעשטאַכט א מעסער אין אונדזער געשיכטלעכע מעהוס... קיין ליטעראַטור אפּן סמאכ פון דער דאָזיקער איידיע איז אין אמעריקע ניט געוואָרן... די אידיע איז דאָ אָנגעשטאַכט אין א לעווש פון באַנאַלקייט, פון פּראָזעס, אָן א שפור פון אינדיווידואליטעט, אָן דעם רייע פון לעבן.“

מיר דאַרפן טאָן דאָס פאַרקערטע: אנטקעגן פאַרלייקענונג — ארויסשטעלן באשעפטיקונג. אלץ, וואָס איז ניי קינסטלעריש, ארויסהייבן. אָנשטאַט נוסעכ פון שאַבלאַן — אינדיווידואליטעט... און איבעראל — געוויסן.“

לייזיקן איז, הייסט עס, געקומען צו דער איבערצייגונג, אז אפּן „סמאכ“ פונעם רעוואָלוציע ציָאָנערן קאָמוניזם קען מען קיין ליטעראַטור ניט שאפן. ער פּראָקלאַמירט דעם לאָזונג פון „ארויסהייבן“ אלץ, וואָס איז „ניי קינסטלעריש“, און איבער אלץ — „אינדיווידואליטעט“ און „געוויסן“. ווי מיר זעען, זיינען דאָס די זעלביקע לאָזונגען, וואָס זיינען פּראָקלאַמירט געוואָרן אינעם ערשטן נומער פון דער „וואַכ“ פאַרן 4-טער אָקטאָבער 1929, באלד נאָך לייזיקס דעזער-טירן פון דער „פּרייהייט“. ס'איז קלאָר, אז פאַר אזא לייזיקן האָבן זיך ניט געקענט עפענען די טירן פון דער „פּרייהייט“.

א שאַד, וואָס איבער מאַנגל אין אָרט קאָן איך ניט געבן קיין ברייטערע אָפּשאצונג אויך פון דאָס „ארויסהייבענע“, ניי קינסטלערישע“ איז דער ליטעראַטור פונעם זשורנאַל „יידיש“. אייניקע מוסערן וועלן אָבער זיין גענוג אפּ צו געבן א פאַרשטעלונג וועגן דער דאָזיקער ליטעראַטור.

מיר געפינען אינעם ערשטן נומער פון „יידיש“ אזעלכע „ניי-קינסטלערישע“ פּערדיקע שורעס, ווי גלאַטשטיינס ליד. גלאַטשטיינ געפינט אינמיטן גרויסשטאַטישן ווירואר פון ניר-יאָרק א דאָרפ, מיט שעפּסענער שטיליקייט, מיט א באַרוועס מיידל, וואָס „וואַרעמט דעם שטיין מיט איר געזעס“ (ויער גע-

וויסנהאפט"יק) און ווו, לאנגזאמ גייט אָפּ א קאראוואן פון שאַטנס", באלאָ-
דענע מיט זעק, מיט רענצלעך רייד און שטומקייט".

אינא דאָרפּ, "מיט שעפּסענער שטילקייט" געפינענ זיך, נאטירלעך, אויך
"אומעטיקע שניטער". און אויערבאך זינגט נאָך לייזויקן:

"מיר, די אומעטיקע שניטער,

שנייד אָפּ די לעצטע גארבן;

ווער וועט זייען אונדזערע גיטער?

ווער וועט אונדזער אומעט ארבעט?" (יארשענע)

און ווייטער:

"דעם גוירל, שניטער, וועט איר ניט פארמיטן —

מיר דארפן ווייטער אונדזער אומעט שפרייטן".

אַט וואָס די "ארויסגעהויבענע ניי-קינסטלערישע" ליטעראטור לייזויקס האָט
זיך געשטעלט פאר איר נייצמ צוועק: "אומעט שפרייטן!" דאָס האָבן דאָך
אַבער די רעאקציאָנערע שרייבער אלעמאָל געטאָן. די יידישע ארבעטער זיי-
נען זיי מויכל דעם אומעט מיטן גרעסטן קאָוועד. זיי ווילן אים גאַרניש
"ארבן". און ס'איז טאקע זייער "טראָווערדיק" און ביטער פאר די "אומע-
טיקע שניטער" פון אן אונטערגיינדיקן קלאס, וואָס זייערע גיטער וועט
קיינער ניט זייען, וואָס די גיטער וועט מען אוועקנעמען און מאכן פון זיי
קאָלעקטיוון און קאָמונעס, וואָס מען וועט בויען א פראָלעטארישע ליטערא-
טור ניט קיינ ניי-קינסטלערישע "אומעט" ליטעראטור — טאקע דורך דעם
רעוואָלוציאָנערן קאָמוניזם.

און אַט איז איר דעם זעלביקן נומער נאָך אביסל "ניי-קינסטלערישע"
פערל פון לייזויקס, "ארויסגעהויבענער" ליטעראטור:

"אינערע וועלט מינע, העל בלייב איך מיר:

לאָז ניט קיינ קינע אריין דורך דיין טיר.

לאָז ניט קיינ טינע אריבער דיין שוועל".

גוואלדיק ניי! ס'זאָל ניט זיין קיינ קינע, ניט קיינ טינע, אויס, הייסט עס,
קלאסנקאמפ, קלאסן-מילכאָמעס! און אזוי שרייבן אלע אנדערע. קיינאונ-
טערשייד וועמעס דאָס איז:

"ביי איך אלט-מאָדיש — דער שער זאָל עס נעמען —

וועל איך היינט זינגען פון (פינצטערן) בארג איז זיך שעמען".

אלט-מאָדיש — זאָגט איר, ניי-קינסטלעריש — זאָגט לייזויק.

"עס לייגט דער בארמענען אפ דערד — אונדזער גלויבן...

מיר אליין האָבן דאָך אומגעהויבן,

און מיר אליין מיר ווייסן:

ס'איז אזוי באשערט".

ס'איז באשערט צו פארלירן דעם גלויבן. ס'איז באשערט צו זיין אומעטיק
און צו באוויינען בארמענענס אָדער "אָונט אינ פעלד". בארמענענס, שלעפע-
דיקייט, אומעטיקייט, פאטאליסטישער אומעט — אַט וואָס לייזויק וויל ארמ-
ברענגען איז דער ליטעראטור, אלס דאָס "ארויסגעהויבענע ניי-קינסטלערישע"
איז קעגנזאצ צו דער "שאבלאָנער, באנאלער" פראָלעטארישער ליטעראטור
"אַן א שפור פון אינדיווידואליטעט, אָן דעם רייעך פון לעבן!"

אָפּקלאַנג פֿון דער דעקלאַראַציע

אפ דער דעקלאַראַציע פֿונעם „פּראָלעטפּענ“ האָט זיך אויך אָפּגערוּפֿן מיט צוויי בריוו אין דער „פּרייהייט“ דער שרייבער פֿ. שאַפּיראַ, איינער פֿון די, צו וועמען דער רופֿ איז געווען ספּעציעל געווענדעט. די בריוו דעקן אופֿ דעם אידעאָלאָגישן פּלאַנטער, וואָס הערשט נאָך באַ אַט דעם שרייבער. דער ערשטער בריוו פֿון פֿ. שאַפּיראַ איז אָפּגעדרוקט אין דער „מאַרגן פּרייהייט“ פֿארן 27 פעוּראַל 1933.

די טייַנע פֿון פֿ. שאַפּיראַ אינעם ערשטן בריוו, אז זייַן לינקשאַפֿט, — אַט „אזעלכע ווי זי איז“, דאטירט זיך בוכשטעבלעך פֿונעם ערשטן טאָג פֿון דער אָקטיאָבער־רעוואָלוציע, ווערט אָפּגעלייקנט פֿון זייַן בריוו גופּע. פֿ. שאַפּיראַ האָט מיסטאמע פֿארגעסן, וואָס זייַן גאָר אינטימער שטענדיקער באַגליי־טער לאַמעד שינ... האָט געשריבן אין דער „וואַכ“ פֿארן 11טן אָקטיאָבער 1929. וועלן מיר עס אימ דערמאנען. וועגן נאדירס ארטיקל „צאָר־וואַקאָנאָ־ליע“ אין דער „פּרייהייט“, וואָס איז געווען געווענדעט קעגן די דעזערטירן, זאָגט דאָרטן לאַמעד שינ אזוי: „און מוּישע נאדיר האָט זיך געשטעלט אפֿ דער זייַט פֿון די, וואָס האָבן אין זייער בלינדן מאַניאָקאלישן לויפֿ אריבער־געטראָטן אלע גרענעצן: ביז צום באַגריסן די פּאלעסטינער פּאַגראַמען, אָדער — זאָל זייַן — דעם אראַבישן אופּשטאנד אין זייַן פּאַגראַם־פּאָזע.“ און לאַמעד שינ וואַרנט נאדירן קעגן דער „פּרייהייט“, וועלכע וועט מיט אימ טאָג, ווי ס'האָט געטראָפֿן נאדירס א העלד פֿון נאראיעוו, וועלכע וועט אימ „לאַזן שטיין א נאקעטן און אַן עלנטן אפֿן ברעג פֿון טייַכ“ און וועט אַנטלויפֿן מיט זייַנע מאַלבֿושימ. פֿון יענעם לאַמעד שינ ביז דעם פֿ. שאַפּיראַ, וועלכער האָט געבעטן דרוקן אין דער „פּרייהייט“ וועגן דעם, אז ער טרעט ארויס פֿונעם פענ־קלוב אלס פּראָטעסט, וואָס שאַלעם אש איז דאָרט אַן ערנ־מיט־גליד און וועלכער האָט איצט געשריבן אין דער „פּרייהייט“ דעם בריוו אלס איינער, וואָס אנערקענט דעם וויכטיקסטן „פּונקט“, זייַן „טעכניק“ און „ענד־זיל“ — איז באַשטימט פֿאראַן א געוויסער טראָט פּאַרויס. שאַפּיראַ פֿארזייַט אויך די פּאקטן, ווען ער שרייבט, אז דער „פּראָלעטפּענ“ האָט ניט ריכטיק אָפּגעשאצט די ווענדונג אפֿ לינקס, וואָס איז די לעצטע צייַט צו מערקן באַ געוויסע ייִדישע שרייבער — די ווענדונג, וועלכע איז א מינ אָפּשפּייגלונג פֿון דעם, וואָס עס קומט פּאַר באַ דער אמעריקאנישער אינטעליגענצ. דער קער אפֿ לינקס איז אָבער נאָר אייַן זייַט פֿון דער מאַטבייע. פֿונקט ווי ס'איז פֿא־ראַן א ווענדונג אפֿ לינקס מיצאד געוויסע ייִדישע שרייבער, פֿונקט אזוי האָט אין דער זעלביקער צייַט א צאָל אנדערע עוואָלוציאָניזירט אפֿ רעכטס. אז עוואָלוציע אפֿ רעכטס האָבן מיר, אשטייגער, געזען באַ ליוויקן, באַ מענא־כעמען, באַ רייזענען און באַ א גאַנצער ריי אנדערע. די קלוימערשטע „לינקשאַפֿט“ פֿון די ליוויקס און קאָמפּ. האָט דעריבער געמוזט באַקעמפֿט ווערן. די זעלביקע „לינקע“ האָבן דאָך שאַפּיראַן אלייַן אטאקירט אין „ייִדיש“ פֿאַר זייַן בריוול אין דער „פּרייהייט“ און פֿאַר זייַן ארויסטרעטונג פֿונעם פענ־קלוב.

און וויבאלד אזוי, האָט „די פּרײַהײַט“ געהאנדלט ריכטיק, וואָס גיט יעדע „לינקע“ פּראָזע האָט זי אָנגענומען פאר אן עמעסן קער אפּ לײַנקס.

ס'איז ריכטיק, ווי שאַפּיראַ זאָגט, אז דאָס „ליכט“ באַזײַטיקט נאָך גיט די דאָזיקע פּראָגעס. ווען שאַפּיראַ וואָלט אָנגער באַנוצט דאָס ליכט פונעם מאַרקס-לענינישער דאָזיקטיק, וואָלט ער, פאַרשטייט זיך, גיט באַזײַטיקט, נאָך גע-קאָנט לײַזן די פּראָגעס. ער וואָלט דעמלעט גיט געקאָנט שרײַבן, מענטשן האָבן אויך זייערע אָפּגאַבעס, וואָס מעגן זײַן אויך אַייערע“. סטאַמ מענטשן, סטאַמ אָפּגאַבעס און סטאַמ זייערע און אַייערע. ס'איז קלאָר, אז דאָס איז געשריבן גאָר אָן דעם „ליכט“. ווען ס'וואָלט זיך געהאנדלט בלויז וועגן געוויסע „פּאַנאָדערעגאַנגענע געדאַנקען“ וואָלט ער דאָך גיט געקענט אינאַנצן שטיין אָן א זײַט פונעם „דעם סאַמע וויכטיקסטן פּונקט“, איז וועלכע ער גלייבט. איז אלע אנדערע פּראָטימ האָט אים „די פּרײַהײַט“ זייער ריכטיק געענטפּערט, אז דער נאַציאָנאַליזם, וואָס איז באַ אים נאָך גיט אויסגעלעבט, איז באַ אים געווען וויכטיקער, ווי דער גאַנצער קלאַסנקאַמפּ פאַר דעם וויכ-טיקסטן פּונקט און ענדזיל.

דער צווייטער בריוו פונעם 5. שאַפּיראַ איז דערשינען דעם 13-טן מאַרט 1933.

דער בריוו ווערט באַגלייט מיט פּאָלגנדיקן ענטפּער פונעם דער „פּרײַ-הײַט“ רעדאַקציע:

„וואָס-זשע לאָזט אונדו דאָס אלץ הערן? דאָס לאָזט אונדו הערן, אז 5. שאַפּיראַ האָט גיט דער קאָמוניסטישער פאַרטיי טיפּ-גייענדיקע מיינונג-פאַרשיידן-הײַטן. עס לאָזט אונדו הערן, אז א מענטש קען דעקלאַרירן זײַן אַינשטימי-קײַט מיטן „וויכטיקסטן פּונקט“ — און טאַקע באלד דעקלאַרירן זײַן גיט-אַינשטימיקײַט מיט דער קאָמוניסטישער פאַרטיי איז דער נאַציאָנאַלער פּראַ-גע און איז דער פּראָגע וועגן קלאַסנקאַמפּ איז לײַטעראַטור.

ווי איז דאָס מעגלעך? עס איז טאַקע גיט מעגלעך. ווער עס אַנערקענט רעוואָלוציאָנערן סאַציאַליזם, פּראָלעטאַרישע דיקטאַטור און די קלאַסנלאָ-זע געזעלשאַפט — אויב ער אַנערקענט דאָס אלץ באַוווּסזיניק און איז דער פּולער מאַס, קאָן גיט האָבן קײַן מיינונג-פאַרשיידנהײַטן מיט דער קאָמוניסטי-שער פאַרטיי איז פּונדאַמענטאַלע פּראָגעס. ווידער צוריק: אויב א מענטש גייט זיך פאַנאָדער מיט דער קאָמוניסטישער פאַרטיי איז דער נאַציאָנאַלער פּראָגע און איז דער פּראָגע וועגן קלאַסנקאַמפּ איז לײַטעראַטור, איז זײַן מעל-דונג וועגן „וויכטיקסטן פּונקט“ אונטער א גרויסן פּראָגעצײַכן. אָבער מיר ווילן גיט אַרײַנגיין מיט 5. שאַפּיראַ איז א דיסקוסיע וועגן עצעמ אַיניען.

5. שאַפּיראַ איז גיט צופּרידן מיט אונדזער שטעלונג צו דער נאַציאָנאַלער פּראָגע. ער דערקלערט, אז פאַר אונדו האָט דער קלאַסנקאַמפּ „פּאַשעט אַראָפּ-געשווענקט ייִדיש-נאַציאָנאַלע פּראָגעס“, און פאַר אים — גיט. די ווער-טער זײַנען באַקאַנט, צו באַקאַנט. מיר האָבן זיי געהערט פונעם לײַוויקן און מענאַכעמען, ווען זיי האָבן זיך נאָך באַטייליקט איז דער „פּרײַהײַט“. מיר האָבן זיי געהערט איז דער „וואָך“ און איז „ייִדיש“. מיר קענען די טערמי-

נאָלאָגיע. זי באטייט — אנערקענען די יידישע נאציאָנאַלע (בורזשואַע) קול-
טור, ווי עפעס אוינס, וואָס דער ארבעטער-קלאַס דאַרפ העלפן בויען. דורכ-
געטראַכט ביזן סאָפּ, באטייט זי — קלאַסנ-מיטאַרבעטערשאַפט מיט דער בור-
זשואַיע אפן קולטורעלן געביט (און פונדאנען איז נאָך איינ טריט צו אנדערע
געביטן).

באקאנטע ווערטער, באקאנטע באגריפן. „נאציאָנאַליזם“, נאָך ניט, שאַווי-
ניזם“. „נאציאָנאַליזם“ האָט אָבער נאָך איינ זינען: פאַרייניקונג פונ אַלע
קלאַסן ארום עפעס, וואָס האָט א ווערט פאַר דער גאַנצער נאַציע. קיינ אַנ-
דער נאַציאָנאַליזם איז ניטאָ — באַ ייִדן. באַ די קאָלאָניאַל-אונטערגעדריקטע
נאַציאָנאַליטעטן, באַ די נעגערס איז די פאַרייניקטע שטאַטן, קאָנ זיי א רע-
וואָליזאַציערער נאַציאָנאַליזם. באַ ייִדן איז דאָס ניט מעגלעך. דעריבער איז ייִדי-
שער „נאַציאָנאַליזם“ (זשיטראָווסקיס, לייזיקס, ניעערס, ניט ווייניקער ווי דעם
ליבאוויטשער רעבנס און ביאַליקס) גאָר א נאָענטער שאַכט מיט „שאַוויניזם“.
וויאָזוי מע קאָנ ניט פאָרן בורזשואַזן נאַציאָנאַליזם מיט שאַוויניזם, וויאָזוי מע
קען דענקען וועג א ייִדישן נאַציאָנאַליזם, וועלכער איז ניט בורזשואַז, און
דאָס פאָרן מיט סאָציאַלער רעוואָלייציע און מיט פראָלעטאַרישער דיקטאַטור,
איז ל. שאַפיראַס זאכ. ניט וועגן דעם האַנדלט זיכ עס דאָ.

5. שאַפיראַ איז, נאַטירלעך, ניט מאַסקים מיט דער שטעלונג פונ דער קאָמ-
פּאַרטיי צו ליטעראַרישער ארבעט. ער מאַכט זיכ לייכט דעם איינען דורכ דעם,
וואָס ער פראָטעסטירט קעגן „מאַנונג פונ דרויסן“. ער איז גערעכט, אז מע
דאַרפ ניט כאַנפּענען דעם ארבעטער און מע דאַרפ ניט סענטימענטאַל באַוויי-
נען זיינ שיקוואַל. אָבער דאָס זיינען אויסנווייניקסטע, פאַרמעלע זאַכען. ל. שאַ-
פיראַ ענטפערט ניט אפ דער גרונט-פראַגע, וואָס מיר האָבן אוועקגעשטעלט
איז אונדזער ענטפער אפ זיינ ערשטן בריוו: „וואָס דאַרפ א שרייבער, לויט
זיינ מיינונג, טאָן אַלס שרייבער, קעדיי צו דינען דער זאַכ פונ דער פראָ-
לעטאַרישער רעוואָלייציע און פראָלעטאַרישער דיקטאַטור, וואָס ער, 5. שאַפיראַ,
איז מיט איר מאַסקים, ווי מיט דעם „וויכטיקסטן פונקט“? 5. שאַפיראַ ענט-
פערט, אז ער איז פאַר „נייטראַלער“ ליטעראַטור, דאָס הייסט פאַר אזא ליטע-
ראַטור, וואָס שטעלט זיכ ניט פאַר קיינ ציל צו דינען דעם ארבעטער-קלאַס,
וואָס איז ניט דורכגעדרונגען מיט דער אידעאָלאָגיע און לעבנס-עמפּינדונג
פונ דעם קלאַסנאַמפ און וואָס קען דינען אַלע קלאַסן. 5. שאַפיראַ דער-
מאַנט אונדז וועגן „קולטורעלער יערושע“, פונ וועלכער די קאָמוניסטישע
פּאַרטיי באַרויבט קלוימערשט דעם ארבעטער, פאַרגעסנדיק דערביי, אז עס
איז ניט די אופגאַבע פונעם ארבעטער-קלאַס צו בויען אָדער צו העלפן בויען
די בורזשואַד-קולטורעלע יערושע.

אויכ אָט די שטעלונג איז ניט ניי. מיר האָבן זי געהערט פונ אסאַכ בורזשו-
אַזע שרייבער. מיר האָבן זי געהערט פונ די יידישע „קולטוריסטן“. מיר בא-
מערקן אָבער דערביי די גאַנצע אייגנטימלעכע דערשיינונג, אז גראָד איז דער
פראָלעטאַרישער דיקטאַטור, ווו מע „מאַנט“ און מע פאָדערט, און מע ארבעט
אַם באַשטעלונג און מע אינטערעסירט זיכ דאַפקע יאָ מיט דעם, וואָס עס טוט

זיכ אינ „דעם שרייבערס לאבאָראַטאָריע“, אונ מע דערקלערט, אז אָט די לאַ-
 באַראַטאָריע איז ביכלאָל ניט קיינ „פּריוואַט־זאכ“, נאָר א זאכ, וואָס דער
 קלאַס האָט א רעכט צו וויסן, וויאָזוי אונ וואָס דאָרט טוט זיכ — גראָד דאָרט,
 וווּ ל. שאַפּיראָ זאָגט, אז ער וואָלט זיכ געפּילט זייער אומבאקוועם, מערקן
 זיכ, אפּילע לויט 5. שאַפּיראָס אייגענער באַמערקונג, „באדייטנדיקע דערפּאָלונג“,
 אונ עס קומען צו „פּרישע, יונגע טאלאנטן“. אונ גראָד דאָרט, וווּ מע היט אָפּ
 „די יעכדישע לאַבאָראַטאָריע“, ווי דעם שוואַצאָפּל פּונעם אויג, וווּ מע פּאָר-
 דערט ניט אונ מע מאַנט ניט (ס'הייסט מאַנען מאַנט מען יאָ, ווייל די בור-
 זשוואַע שרייבער, זייענדיק א טייל פּונ דער בורזשוואַער וועלט אונ זייענדיק
 דורכגעדרונגען מיט איר אידעאָלאָגיע אונ לעבן־באַנעם, שרייבן אפּ דער באַ-
 שטעלונג פּונ דער בורזשוואַיע) — גראָד דאָרט באַמערקט זיכ א פּארוואַנען
 פּונ קויכעס, אַן עלטערשוואַכקייט אונ א ניט־אופשטייג פּונ נייַע, פּרישע טא-
 לאַנטן.

אַבער אויכ דאָס איז 5. שאַפּיראָס אייגענע פּראָבלעם. מיר זינען זי דאָ
 ניט אויסן צו דיסקוטירן. ל. שאַפּיראָס ווידערשפּרוכט זינען 5. שאַפּיראָס
 ווידערשפּרוכט. אונ ניט דאָס ווערט דאָ באַטראַכט.

מיר ווילן נאָר פּרעגן איינס: מיט וואָס פּאָרט קען א שרייבער, וואָס
 דערקלערט זיכ פּאָר א לינקן אונ פּאָר אַ אָנהענגער פּונ דער רעוואָליוציע,
 ארויסווייזן זיין לינקזימ? געזעלשאַפטלעכע אַרבעט, זאָגט ל. שאַפּיראָ, איז
 פּאָר א שרייבער לאָוו דאַפקע (ניט קיינ מוז — א. פ.). קלאַס־ליטעראַטור —
 כאַלילע: בעסער „נייטראַלע“ ליטעראַטור. קלאַס־נאַשטעלונג — שלעכט. נו,
 טאָ וואָס־זשע זאָל טאָן אזא שרייבער צו באַהויפּטן זיין לינקזימ?
 דאָס האָט א שייכעס ניט נאָר צו ל. שאַפּיראָ. עס זינען פּאָראַן ייִדישע
 קולטורטוער, וואָס בילדן א זייער אקטיוון טייל פּונ דעם בורזשוואַן לאַגער.
 זיי קעמפּן אינ ייִדישע באַלעבאַטישע צייטונגען די מילכאַמעס פּונ דער בור-
 זשוואַיע. זיי נוצן אויס אלע קויכעס צו באַקעמפּן די רעוואָליוציע, דעם אַר-
 בעטער־קלאַס, די פּראָלעטאַרישע דיקטאַטור, דעם אָפּנוי פּונ דעם סאָציאַליזם —
 אונ אינ דער זעלביקער צייט זינען זיי „לינקע“. פּרעגט זיכ: איז גענוג איינ
 דעקלאַראַציע, אָדער מע דאַרפ טאָן עפעס מאַמאָשעסדיקס, קעדיי צו זיין א
 לינקער?

אונזו האָט לענין געלערנט צו דערקענען מענטשן ניט לויט זייערע דע-
 קלאַראַציעס, נאָר לויט זייער געזעלשאַפטלעכע אַרבעט. שריפּטשטעלערישע
 אַרבעט איז אויכ געזעלשאַפטלעכע אַרבעט. ווען א שריפּטשטעלער איז לינק,
 דאַרפ דאָס קוידעמקאָל זיכ אויסדריקן אינ זיין שרייבן.

די פּראַגע בלייבט די זעלביקע, וואָס מיר האָבן אָפּגעשטעלט צוריק
 מיט צוויי וואַכן, אונ וואָס 5. שאַפּיראָ האָט אפּ איר אפּילע ניט געפרוּווט
 ענטפּערן:

„אויב ל. שאַפּיראָ אונ זיין גלייכנ גייען זיכ פּאַנאַדער מיטן פּראָלעטעפּען
 נאָר אינ „געוויסע פּונקטן“, טאָ ווי קומט עס, וואָס זיי האָבן זיכ אינ ערעצ
 ניט באַטייליקט רעוואָליוציאָנער? אויב אָבער דאָס פּאַנאַדערגיין זיכ איז אויב

שטארק, אז די „אָפּיציעלע שטעלונג“ דערלאָזט ניט די באטייליקונג (און
 7. שאפּיראַס היינטיקע דעקלאַראַציע האָט נאָר באוויזן, אז דאָס פּאנאנדערגיין
 איז גענוג ערנסט), טאָ וווּ איז דער לינקיזם?
 נ. ב. — מיר האלטן, אז דערמיט איז די דיסקוסיע פאַרענדיקט.

7. שאפּיראַס צווייטער בריוו האָט נאָכמער באוויזן דעם אידעאָלאָגישן
 פּלאַנטער און די ווידערשפּרוכט אינ זײַן געדאַנקענאנג, ווי בא די איבעריקע
 שרייבער פון זײַן גלײַכ. דאָס האָט זיך אויסגעדריקט אויך אין דער פּאַרמ
 און אינעם סטיל פון זײַנע בריוו. ער האָט זיך באמיט צו שרייבן זײַער די-
 פּלאַמאַטיש. די בריוו זײַנען פּויל מיט אבסטראַקציעס, פאַראלגעמיינערונגען
 און פּילפּויליטישע „קאָמפּליקאציעס“. ווען מע זאָל דאָס אלץ דעשיפּירן,
 ווערן מיר דאָרט געפינען אלע גוט באַקאַנטע בורזשואז-אידעאליסטישע, נאַציאָ-
 נאַליסטישע און קונסט צוליב קונסט-טעאָריעס.

דער קלאַסנאָמפּ, זאָגט שאפּיראַ, האָט אַראָפּגעשווענקט די יידיש-נאַציאָ-
 נאַלע פּראָגעס, און מעמילע איז אימ אויסגעקומען, זאָגט ער, צו שטעלן דעם
 טראָפּ אפּ א ווינקל פונעם עפּנטלעכע לעבן, וואָס די קאָמוניסטן האָבן פאַ-
 ריינפאַכט ביז צום פאַרשווינדן, און פאַר אימ איז עס א שווערע קאָמפּליקאַ-
 ציע. דער טראָפּ — דאָס איז דער גוט באַקאַנטער „פינטעלע ייד“ שטאַנדפּונקט
 פון דער בורזשואזיע. דאָס „פינטעלע ייד“ — דאָס איז שאפּיראַס „שווערע
 קאָמפּליקאציע“, פון וועלכער ער האָט זיך נאָך ניט באַזײַט.

ער האָט צופּיל פאַרפּלאַנטערט דעם איניען, אז א שרייבער דאַרפּ זײַן א
 געזעלשאַפטלעכער טוער. דער פּלאַנטער נעמט זיך דערפּון, וואָס ער האַלט
 פון א ספּעציעלער „דיכטערישער פּליכט, וועלכע דער דיכטער וועט ניט
 אוועקגעבן פאַר אלע פּליכטן אין דער וועלט, ווייל שרייבערײַ פאַרלאַנגט דעם
 גאַנצן מענטשן, — און מער“. דער „און מער“ איז שוין פּאַשעט מיסטיק, וואָ-
 רעם, וואָס קען שוין זײַן מער, ווי דעם גאַנצן מענטשן? דאָס איז שוין
 פּאַשעט פון „יענער זײַט גרענעצ“, דאָס שמעקט שוין מיט טעאָריעס
 יענעזיטיקע. און וואָס איז דאָס פאַר א ספּעציעלע „דיכטערישע פּליכט“,
 וועלכע איז איבער אלע פּליכטן? און וואָס באַטייט, אז מיר האָבן דאָ צו טאָן
 מיט טונקעלע, נאָך אלץ ניט אויסגעפּאַרשטע קויכעס, וואָס זײַנען ניט אינ-
 גאַנצן אונטער אונדזער קאָנטראָל? קונסט איז, הייסט עס, א טונקעלער, ניט-
 אויסגעפּאַרשטער איניען, וואָס קאָן ניט ווערן קאָנטראָלירט. דער קינסטלער
 איז, הייסט עס, אויסער קאָנטראָל. וואָס-זשע לאָזט אונדז דאָס אַלץ הערן? דאָס
 לאָזט ער אונדז הערן, אז קונסט קומט קלוימערשט פון קוואַלן, וואָס זײַנען
 אויסערן סייכע, אויסערן לעבן, אויסער די קלאַסן, אז קונסט קומט פון אינ-
 טויציע, פון אונטערבאווסזײַן, פון הייליקן גייסט, פון געטלעכקייט. און
 דערפאַר איז דער קינסטלער „איבער אלע פּליכטן“. ער איז, הייסט עס, א מינ
 שוטעפּ צו דעם וועלט-באַשעפּער, א פּונק פון גאָט אליין, ער איז אליין א
 באַשעפּער און א גאָט. מיר האָבן דאָ דעם הונדערט-פּראָצענטיקן בורזשואז
 אידעאליזם.

און דערפון ווערט שוין קלאַר שאַפיראַס „טראַפּ“ און „פּינטעלע ייד“—
 נאַציאָנאַליזם. און דערפאַר זאָגט שאַפיראַ, אז „יעדער שרייבער האָט זיך
 זינע וועג פון צוגאַנג צו דער פּראָבלעם (אויב דער שרייבער איז אַ רע-
 וואָליוציאָנער, מוז זיך עס אויסדריקן אין זײַן שרייבן)“ און זײַן אייגענע
 אָפּשאַצונג פון די דערגרייכטע רעזולטאַטן. סײַז ניטאָ, לויט שאַפיראַ, קײַן
 קלאַס־צוגאַנג צו ליטעראַטור. קלאַסנקאַמפּ — יאָ, נאָר ניט אין דער ליטע-
 ראַטור. אין דער ליטעראַטור האָט יעדער שרייבער זײַנע אייגענע וועגן,
 זײַן אייגענע צוגאַנג, זײַן אייגענע אָפּשאַצונג. יעדער איינציקער שרייבער
 האָט אַן אנדער צוגאַנג און אַן אנדער אָפּשאַצונג. וויפּל שרייבער, אזויפּיל
 צוגאַנגען און אזויפּיל אָפּשאַצונגען. יעדער שרייבער — אַ מינ, אַ קלאַס פאַר
 זיך, אַ יעכדישע לאַבאָראַטאָריע. לייזיקס אינדיווידואַליטעט און געוויסן!
 מיר געפּינען באַ שאַפיראַ אַויך די אידעאָליסטישע דיסטאַנצ־טעאָריע,
 אז דאָס נאָענטע צוויי צומ קאָנקרעטן מאַטעריאַל קען שעדיקן די קונסט.
 דאָס, וואָס שאַפיראַ שרייבט וועגן „ניטראַלע“ ווערק און וועגן באַרויבן דעם
 אַרבעטער פון דער גאַנצער קולטורעלער „יערושע“, איז שווער אפּילע פּאַנאַ-
 דערשיפּירן. „דער פּסאַקדיג, אַז גייטראַלע ווערק זײַנען שוין דערמיט אַליינ
 שעדלעך, וואָס זײ זײַנען גייטראַל, — זאָגט שאַפיראַ, — האָט זיך אַרויסגעצײגט
 פאַר אַ צווייזײטיקער שווערד“. מיר ווייסן אָבער, אַז אפּאָליטיק איז אַויך פּאַ-
 ליטיק. גייטראַלע ווערק זײַנען שעדלעך ניט דערמיט, וואָס זײ זײַנען גייטראַל,
 נאָר ווייל זײ פאַרמאַסקירן אַ פּינטלעכע קלאַס־אַרײַענטאַציע. קײַן ווירקלעך
 גייטראַלע ווערק זײַנען ניט פאַראַן.

איז נאָכאַמאָל: וואָס־זשע לאָזט אונדז דאָס אַדז הערן? דאָס לאָזט אונדז
 הערן, אַז מע קען ניט אנערקענען דעם „וויכטיקסטן פּונקט“, דעם רעוואָליוציאָנאַר-
 נערן סאָציאַליזם און פּראָלעטאַרישע דיקטאַטור אָן דער מאַרקס־לענינישער
 דאָלעקטישער טעאָריע פון קלאַסנקאַמפּ. „אַן דער רעוואָליוציאָנערער טעאָריע —
 האָט לענין געזאָגט — איז ניט מעגלעך קײַן רעוואָליוציאָנערע אַרבעטער־באַ-
 וועגונג“. אָן דעם „ליכט“ פונעם מאַרקסיזם־לעניניזם וועט שאַפיראַ ניט קאָנען
 בײַקומען זײַנע בורזשאַזע טעאָריעס, ווי אין דער נאַציאָנאַלער פּראַגע, אזוי
 אַויך אין דער פּראַגע פון קונסט און ליטעראַטור. און מיט אַז דעם „ליכט“
 וועט ער פאַרשטיי, אַז פאַרטיי־שקײַט גופּע (זעלבסטפאַרשטענדלעך, פּראָלעטאַ-
 רישע פאַרטיי־שקײַט) איז אַ מיטל ריכטיק צו דערקענען וועלט, לעבן, מענטש,
 נאַציאָנאַלע פאַרשטעלונגען, ליטעראַטור א. א. וו.

איז דעם ענטפּער פון דער „מאָרגן־פּרײַהײַט“ אפּ שאַפיראַס צווייטן בריוו,
 וואָס איז אין גרונט אַ ריכטיקער, געפּינען מיר אָבער אייניקע ניט פּינקטלעכע
 פּאַרמולירונגען און איינשטעלונגען.

איז דעם ענטפּער ווערט, צום בײַשפּיל, געזאָגט: „ער (שאַפיראַ) איז גערעכט,
 אַז מע דאַרף ניט כאַנפּענען דעם אַרבעטער און מע דאַרף ניט סענטימענטאַל
 באַוויינען זײַן שיקאַל. אָבער דאָס זײַנען אויסנווייניקסטע, פּאַרמעלע זאַכען.
 נײַן, כאַוויירי! דאָס זײַנען שוין גאַרניט קײַן „אויסנווייניקסטע, פּאַרמעלע
 זאַכען“. דאָס איז בורזשאַז־פּילאַנטראָפּישער צוגאַנג צום אַרבעטער־קלאַס, דאָס

זײַנען אידעאָלאָגישע זאכן. בלויז אויסנווייניקסטע, פאַרמעלע זאכן זײַנען איבערהויפט ניט פאראן. דעם „וויאזוי“ קען מען ניט און מע טאָר קיינמאָל ניט אָפטיילן פוג דעם „וואָס“, מע טאָר ניט אָפרייסן די פאַרם פונעם אינ-האַלט. זיי זײַנען דאָלעקטיש איינהייטלעך אינ זייער ווידערשפרעכלעכקייט. עס ווערט אויך געזאָגט: „ס׳איז ניט די אופגאבע פונעם ארבעטער-קלאס צו בויען אָדער העלפן בויען די בורזשואז-קולטורלע יערושע“. ערשטנס, קען מען א יערושע ניט בויען און ניט העלפן בויען. בויען איז ביכלאל ניט שײַעכ צו זאָגן אפ יערושע. די קולטור-יערושע פון דער בורזשואזיע דארפ און וועט דער ארבעטער-קלאס ניט בויען, נאָר איבערנעמען. ס׳פארשטייט זיך, אז ער וועט זי ניט איבערנעמען מיט האק און פאק, נאָר ער וועט זי פרייער קריטיש איבערארבעטן, אויסנוצנדיק די ווערטפולע עלעמענטן אירע פאר דער בויונג פון דער פראָלעטארישער קולטור, וועלכע וועט ארויסשטויסן און פאר-נעמען דעם פלאַצ פון דער בורזשואזער קולטור.

מע דארפ זאָגן, אז די פראָבלעם פון יערושע איז נאָך ביז איצט ניט אופגעהויבן געוואָרן אין אמעריקע. די פראָלעטארישע קריטיקער דארפן זי אָבער פאנאנדערארבעטן. מיט דער הילף פון דער מאַרקס-לענינישער טעאָריע וועט די דאָזיקע פראָבלעם אָן סאָפעק געפינען איר ריכטיקע לייזונג. דערווייל אָבער האָבן מיר אזא טרויעריקן פאקט, וואָס מע האָט נאָך אין אמעריקע אפידע ווי געהעריק ניט אופגעהויבן די יערושע-פראָבלעם בעגעגייע די ערשטע יידישע רעוואָלוציאָנערע דיכטער (ווינטשעווסקי, עדעלשטאט און באָושוואָנער). דער כ׳ קאלמען מאַרמאָר איז דער איינציקער, וועלכער האָט מיט זײַנע פאַר-שונגען וועגן ווינטשעווסקי און עדעלשטאטן שוין ביז איצט אָפגעטאָן א גרויסע ארבעט אפ דעם געביט. אָבער אויך די יונגע ליטעראטור-קריטישע קרעפטן פונעם „פראָלעטפענ“ דארפן זיך נעמען פאר אָט דער ארבעט, וועלכע איז פון גרויס וויכטיקייט ניט בלויז פאר דער יידישער פראָלעטארישער ליטעראטור אין אמעריקע.

דער בריוואויסטיש האָט אונדז באוויזן, אז ל׳ שאפיראָ און זײַן גלײַכן זײַנען נאָך ניט פארטיק אריבערצוגיין אינעם לאגער פון ארבעטער-קלאס. זיי דארפן זיך נאָך באפרייען פון א היפשן באגאזש פון בורזשואזע אידעאָ-לאָגישע „טראנטעס“, און זייער אייגנשטימונג מיטן וויכטיקסטן פונקט וועלן זיי דארפן דערווייזן דורך זייערע ווייטערדיקע ווערק און האנדלונגען.

„דער סיגנאל“

דאָס דערשיינען פונעם „סיגנאל“, פון דער צייטשריפט פאר ליטעראטור און קריטיק, וועלכע ווערט ארויסגעגעבן פונעם „פראָלעטפעני“, באצייכנט א נייעם אופשטייג אין דער אמעריקאנישער יידישער פראָלעטארישער ליטעראטור, זי עפנט א נייע רויט בלעטל אין דער געשיכטע פון דעם קאמפ פאר פראָלע-טארישער ליטעראטור אין אמעריקע.

„דער סיגנאל“ ווערט אָנגעפירט פון א רעדאָקלעגיע אין באשטאנד פון די כאוויירימ: וויליאם אייבראמס, ב. פענסטער, ארנ קורצ, א. ראבאָי און ד. יוקלסאָן. רעדאָקציע סעקרעטאר: א. ראבאָי; פארוואַרטער: ארנ קורצ. עס איז שוין דערשינען זעקס נומערן (2 טאָפּלעט) פונעם זשורנאל. דער ערשטער נומער איז דערשינען אין פעוואַל 1933, אין 32 זייטן. אין אימ איז געגעבן א ריי לידער, דערציילונגען, רעצענזיעס, ארטיקלען וועגן ליטע-ראטור און אנדערע מאטעריאלן. אכוצ די לייטאריטיקלען זיינען דאָרט אָפּגע-דרוקט באגריסונגען פונעם כ' אָלגין, רעדאָקטער פון דער „מאָרגן-פרייהייט“, פונעם כ' זיסקינד ליעוו און פון דער רעוואָליוציאָנערער אמעריקאנישער שרייבער-פעדעראציע. אין דעם ערשטן נומער באטייליקן זיך די פאָלגנדיקע שרייבער: ארנ קורצ, סאָרע באַראַן, מ. א. סול, קאלמען מאַרמאָר, סעם ליפציג, א. ראבאָי, פיליפ ראפ, 5. לאַמפּעל, כאַימ שוואַרצ, מאַרטיג בירנבוים, פייסעכ מאַרקוס, מוישע נאדיר, ל. יורמאן, ב. פענסטער, ב. מאָזער.

אין דער „מאָרגן פרייהייט“ פארן 6-טן מאַרט, 1933, געפינען מיר א באַריכט פון דעם אָוונט צום דערשיינען פונעם ערשטן נומער „סיגנאל“,— פון דעם באַנקעט, וואָס איז איינגעאָרדנט געוואָרן דעם 26-טן פעוואַל אינעם יידישן אַרבעטער-אניווערסיטעט. אפ דעם באַנקעט איז פאָרגעקומען א הייסע דיסקוסיע וועגן פראָלעטארישער ליטעראטור. פון דער דיסקוסיע קאָנען מיר זיך דערווייטן וועגן דעם „סיגנאל“ און וועגן דעם צושטאנד אפן פראָלעטפענישן פראָנט אין אמעריקע. ס'וועט דעריבער זיינן קעדן צו באַקענען זיך מיט דעם אינהאלט פון דער דאָזיקער דיסקוסיע.

כ' אָלגין, וועלכער האָט באַגרייט דעם „סיגנאל“ אינעם נאָמען פון דער רעדאָקציע „מאָרגן-פרייהייט“, האָט אונטערגעפירט א סאכאָל פון די דערגרייכונגען, שוואַכקייטן, אופגאבעס און פערספעקטיוון פונעם „פראָלעט-פעני“. דער „פראָלעטפעני“, האָט געזאָגט כ' אָלגין, האָט פאר די לעצטע דריי יאָר דורכגעמאכט א באדייטנדיקן אנטוויקלונג-וועג. ביז צוריק מיט דריי יאָר איז דער וועג פאר דער נייער פראָלעטארישער ליטעראטור געווען טיילווייז

פארבלאקירט דורכ באלעבאטישע „מיטלויפער“, וועלכע האָבן פארנומען בא אונדז די ערשטע פּאָזיציעס, און דורכ דער ניט ריכטיקער ליניע פונ די אָנפירנדיקע פארטיי-כאוויירימ אפן געפיט פון ליטעראטור. פאר די לעצטע דריי יאָר, דאָס הייסט זינט דער פּאָרמעלער גרינדונג פונעם „פּראָלעטפענ“, זינען אָט די שטרזיכלונגען אינ א גרויסער מאָס פארשוונדן. וואָס איז דערגרייכט געוואָרן פאר אָט די יאָרן? ערשטנס, איז געשאפן געוואָרן א ברייטע מאסן-סוויזע פאר די יידישע פּראָלעטארישע שרייבער — אסאך א ברייטערע און אופנעמפיייקערע, ווי צוריק מיט עטלעכע יאָר. דאָס איז דערגרייכט געוואָרן אדאנק דער טעטיקייט פונ דער קאָמוניסטישער פארטיי אינ א צייט, ווען דער קריזיס רעוואָלוציאָניזירט די מאסן, און דער סאָוועטן-פארבאנד וויזט דעם וועג פון סאָציאליסטישן אופבוי. צווייטנס, איז אינ אזא סאָציאלער אסד מאָספער פאָרגעקומען די אידעאָלאָגישע צוזאמענשמעלצונג פון די פארשיידענע עלעמענטן, וואָס האָבן געבילדעט דעם „פּראָלעטפענ“. אויב צוריק מיט דריי יאָר האָט א „פּראָלעטפענ“-מיטגליד נאָך געקענט אָפן אָדער באהאלטן אויס-דריקן א צווייפל, צי עס איז פאראן אזא זאך, ווי פּראָלעטארישע ליטעראטור, זינען איצט אלע איבערצייגט, אז דער ליטערארישער פּראָנט דארף זיין א טייל פון דעם פּראָלעטארישן קלאסן-פּראָנט. דריטנס, איז דער „פּראָלעטפענ“ ביכראַר רייפער געוואָרן. אסאך שרייבער האָבן מער אנטוויקלט זייערע קויכעס, נייע קומען אָן פון די פּראָלעטארישע רייען. מיר האָבן שוין אן אויסגעקריסטאליזירטן קערן, א צוציונג-צענטער פאר נייע שרייבער פון דער ארבעטער-מאסע, ניט געקוקט אפ די אָדער יענע רעשטן פון בורזשואנ-אינפּלוס.

אויב דאָס איז אָבער א גרויסע דערגרייכונג, אויב דאָס איז דער באַדן, אפ וועלכע עס קען און ס'וועט געשאפן ווערן אן ערנסטע פּראָלעטארישע ליטעראטור, קען מען דאָס ניט זאָגן וועגן דער קוואליטעט פון דער ליטע-רארישער ארבעט. דער פארלאנג „זיך איבערצוברעכן“, די שטרעבונג צו שטעלן זיך אפ א פּראָלעטארישער ליניע האָט אָפט געפירט דערצו, אז די טעכניש-קינסטלערישע זייט פון די ארבעטן האָט געליטן. די אויסבעסערונג אינעם אינהאלט איז דאָ און דאָרטן פּאָרגעקומען אפן כעזשפן פון א פאר-ערגערונג אינ דער באארבעטונג. אזוי האָט זיך געקענט באשאפן א סיטואציע, אז מיר זאָלן האָבן „מאָדעס“ פרייער איז געווען די הערשנדיקע טעמע: דעמאָנסטראציע, יוניאָן סקווער, „פיקעט-לייני“⁽¹⁾; שפעטער איז געקומען די טעמע: ארבעטלאָזיקייט, און צוזאמען דערמיט די טעמע „דערוואכונג צום קלאסן-באווסטזיין“. אינ יעדן פאל האָבן די שרייבער ווייניק אינדיוידואלי-זירט, ווייניק קאָנקרעטיזירט, זיך ווייניק אינטערעסירט מיטן לעבעדיקן מענטשן — און דער רעזולטאט איז געווען, אז די טעמעס זינען זייער שנעל געוואָרן אויטגעדראָשן און האָבן אָנגעהויבן דערעסן.

דאָך איז אפילע דורכ די דאָזיקע פּראָבעס עפעס דערגרייכט געוואָרן. דער ליטערארישער באַדן איז אָנגעזעטיקט געוואָרן. די שרייבער האָבן אינ אלגעמיין

(1) פון שטריק-שטייגער.

און אינ גאנצן גענומען באקומען מער זיכערקייט. זייער קלאסן-מאטעריאל איז בא זיי געוואָרן מער נאטירלעך. די אדעקוואטע באהאנדלונג פונעם מאטער-יאל שטייט שוין פאר פילע ווי א דרינגענדיקע פראבלעם. א דראג צו זען דאָס לעבן אינ זיין פולער קאָנקרעטקייט לאָזט זיך מערקן אינ דער לעצטער צייט. דאָס, וואָס די פארצייכענונג האָט זיך באוויזן אפ דער ארענע, איז א וויכטיקער סימען.

די פארנאנגענע דריי-פערטהאלבן יאָר זיינען דעריבער געווען פרוכט-בארע יאָרן. זיי האָבן געשאפן דאָס, וואָס ס'מאכט מעגלעך א ווייטערדיקע פיל שנעלערע אנטוויקלונג.

די דאָזיקע אנטוויקלונג פאָדערט קוידעמקאל אן ערנסטערע בא ציונג פון די שרייבער צו זייער ארבעט. די כאוויירימ שרייבער האָבן זיך אָפּט צו לייכט געמאכט די אופגאבע, צו אָפּט געשעפט זייער, אינספיראציע פון דער סומע דערפארונגען, וואָס האָט זיך צופעליק אָנגעזאמלט אינ זייער באוויסזיג, אָנשטאָט צו גיין און זיך בא רייכערן מיט דערפארונגען אפ א סיטעמאטיש-געפלאנטן שטייגער.

צווייטנס, אָדער עפּשער ערשטנס, איז נייטיק פאר אונדזערע שרייבער, זיי זאָלן זיך מער אונטערשמידן אידעאָלאָגיש. א פראָלעטארישער שרייבער קען ניט אויספירן זיין פליכט, ווען ער איז ניט פארבונדן אפן ענגסטן אויפן מיט דעם קלאסנקאמפ, און ער קען ניט זיין ערנסט פארבונדן מיטן קלאסנקאמפ, און ער קען ניט דינען דעם קלאסנקאמפ מיט זיינע דיטערארישע ארבעטן, אויב עס הינקט בא אימ די אידעאָלאָגיש-טעאָרעטישע צוגרייטונג. אָן א דע-וואָליציאָנערער טעאָריע קען ניט זיין ניט בלוזן קיינ רעוואָליציאָנערע באווע-גונג, נאָר אויך קיינ רעוואָליציאָנער-פראָלעטארישע ליטעראטור.

דריטנס, דארפן אונדזערע שרייבער אויסארבעטן און בא רייכערן זייער טעמאטיק. מיר דארפן האָבן ניט בלוזן דעם שאפן-דאָ איז בא אונדז א גוואלדיקער, שרייבענדיקער בלוזן, וועלכער דארפן וואָס גיכער אויסגעפילט ווערן און וואָס וועגן אימ מוז מען בעעמעס אופהייבן דעם אליארעמ-סיגנאל — און ניט בלוזן די ארבעטלאָזיקייט און די ארבעטער-פראָ-טעסטן, נאָר דאָס גאנצע ברייטע געזעלשאפטלעכע לעבן, דאָס גאנצע פארשיידן-ארטיקע סאָציאלע געוועב, געזען מיט מארקסיסטיש-לענינסטישער אופאסונג און פאָרגעשטעלט דורך לעבעדיקע קאָנקרעטע פערזאָנען.

פערטנס, דארפן די פראָלעטארישע שרייבער זיך פארהאלטן מיט מער אופ-מערקזאמקייט צו זייערע ארבעט-מעטאָדן. די אומצעטיילבארקייט פון קלאסן-פאָרמע מיט קלאסן-אינהאלט איז א פראָלעטארישן ווערק איז א פאקט, וואָס, צום באווייערן, ווערט בא אונדז אָפּט פארזען. מיר אָפּפירן אָפּט מיט טעכ-נישע מיטלען, גענומען פון דער ברוזשואזער ליטעראטור. איז אסאך פראָטימ דארפן זיך אונדזערע שרייבער פאָשעט לערנען צו זיין פאסיקע מייסטערס.

אָבער די דאָזיקע ארבעט, זאָגט אָלגיני, איז איצט אסאך לייכטער, ווי זי איז געווען פריער. לאָמיר ניט פארגעסן, אז מיר האָבן אן ארבעטער-אויילעם,

וועלכער האָט שוין באקומען א ברייטע און פארשיידנארטיקע קלאסנקאמפ-
דערציגונג. די פּאָדערונגען פון אַט דעם אוילעם זײַנען שטארק אויסגעוואקסן.
דעם עמעס גערעדט, זײַנען דאָך די שרײַבער פון פּראָלעטארישער ליטעראטור
אפּ אנדערע שפראכן אין אמעריקע אונדז מעקאנע אפּ אונדזער קולטורעלער
מאסן-אאוויטאַריע.

צוריק מיט דרײַ יאָר האָבן מיר ניט געהאט קײַן ארבעקאַרן. אונטערן „פּראָ-
לעטפענ“ און צוליב דער נײַטיקייט פון אזא אָרגאניזאציע האָבן מיר איצט א
פארצווייגטע נעצ ארבעקאַרן.

אינ וועלכע פּראט זײַנען מיר אמערסטן צוריקגעשטאנען? עס פּעלט אונדז
ליטערארישע קריטיק. דאָס מײַנט, —פירערשאפט. דאָס דארפּ פארפולט ווערן
דורך קאַלעקטיווער ארבעט. „דער סיגנאַל“ דארט זײַן דער אָרגאן, וועלכער
פירט אָן און קריסטאליזירט די ארבעטן פונעם „פּראָלעטפענ“. אינעם „סיג-
נאַל“ פּעלט נאָך מער פּאַלעמיק, ס'פּעלט קאמפּ קעגן דעם סוינע, קאמפּ קעגן
„ידיש“ — קעגן נײַגעריזם, באַלעבאטישער קריטיק און ביכלאַל קעגן דעם גאַנצן
באַלעבאטישן וועלט.

כ' אָלגינ שליסט מיט דער באַמערקונג, אז אויב די פּראָלעטארישע
ליטעראטור אפּ יידיש אינ די פארייניקטע שטאַטן האָט געמאַכט א גרויסן
טריט פּאַרויס פאר די לעצטע דרײַ יאָר, האָט אָבער דער פּראָלעטארישער
קלאסנקאמפּ געמאַכט בערעכ א פיל גרעסערן טריט פּאַרויס. אזוי, אז די
צוריקגעשטאַנענקייט פון דער ליטעראטור לעגאַבע דעם אוואַנגארד פון דעם
קלאסנקאמפּ איז איצט פּראָפּאַרציאָנעל גרעסער, ווי זי איז געווען צוריק מיט
פּינפּ יאָר.

די צווייטע וויכטיקע רעדע האָט געהאַלטן כ' וויליאם אייבראַמס, איינער
פון די פּינאַנערן און פּונ די אקטיווסטע טוער אפּן „פּראָלעטפענ“-פּראָגנאַט.
כ' אייבראַמס האָט געזאָגט:

מיר האָבן לאַנגע יאָרן געווארט אפּ אזא ווארעם וואָרט, ווי מיר האָבן
דאָ היינט געהערט. דאָס אַליינ בארעכטיקט שוין דאָס דערשײַנען פונעם ער-
שטן נומער „סיגנאַל“, ניט געקוקט אפּ אלע זײַנע שוואכקייטן. כ' אָלגינט
אנאליז פונעם „פּראָלעטפענ“ דארפּ אונדז לערנען, אז מיר האָבן שוין אין דער
פּראָלעטארישער ליטעראטור באשטימטע דערגרייכונגען. מיר קוקן אפּן כ' אָל-
גינען, ווי אפּ א מענטשן מיט א ברייטן מארקסיסטישן וויסן, וואָס קען און
דארפּ שפּילן די סאַמע פּירנדיקסטע ראַליע אינ דער אנטוויקלונג פון א פּראָ-
לעטארישער ליטעראטור אין אמעריקע.

אומגעווענט זײַנען די כאוויירימ, וועלכע רעדן וועגן דעם, אז עס זײַנען
געווען אַביעקטיווע סיבעס, פארוואָס די פּראָלעטארישע ליטעראטור איז ניט
געוואָקסן. אפּ אַביעקטיוויזם בארופן זיך אסאך אָפּאַרטוניסטן, וועלכע ווילן
אַראַפּווארפן פון זיך די פאראנטוואָרטלעכקייט פאר באַגאַנגענע פּעלערן. די
שולד ליגט אין אונדז. דאָ זײַנען פאראנטוואָרטלעך די סוביעקטיווע עלעמענטן.
מיר האָבן אַליינ ניט דערלאָזט, עס זאָל וואקסן א פּראָלעטארישע ליטע-
ראטור.

אָנגעהויכט מיט בירגערלעכער קולטור, האָבן מיר, פון איינ זייט, געבענקט „אהיים“ און, פון דער צווייטער זייט, ניט דערשאצט די ערשטע שפראַכן אין אונדזערע אייגענע רייען. כ' אָלגין איז גערעכט, ווען ער רעדט וועגן דעם, און לייזיק און אנדערע האָבן פארבלאָקירט דעם וועג פאר די יונגע פראַלע-טארישע שרײַבער-קאָרענע. אָבער אויסער דעם דארפ מען דאָך געדענקען, אז דעם „פראַלעטפענע“ גופע האָט מען געדארפט איבערברעכן, אז מע האָט גע-דארפט אויסברענען די יערושע פון איסט בראַדוויי. ווי לאנג איז דאָס, ווי מיר האָבן געדארפט איינעם צוויי-דריי הייסן פארמאכן די טיר פון דער צוויי-טער זייט, און איינער האָט אונדז א קלאפ געטאָן מיט דער טיר? די אלע עלעמענטן האָבן מיר אין זיך היינט בליגעקומען. מיר זיינען אלע רייער, און די שטימונג ארום אונדז ענדערט זיך אויך. דער „ארטעפ“, לעמאַש, וועל-כער איז נאָך א שטיקל מעהאלעך פון צו זיינ און אויסגעפורעמטער קינסט-לערישער טעאטער אין אלע פראַטימ, האָט אויך אונטער פועמדע ווירקונגען געדרייט מיט דער נאָז אפ „פראַלעטפענישע“ ארבעטן. אזוי איז אויך געווען בא אנדערע ארבעטער-אָרגאניזאציעס. די דאָזיקע באציאונג און אטמאָספער זיי-נען ניט געקומען פון די ארבעטער, נאָר פון אונדזער אייגענער שלעכטער יערושע, און פון דעם, וואָס מיר אלע פונויבן זיינען געווען אָנגעהויכט מיט ברוזשאווער קולטור.

איצט באמ דערשיינען פונעם „סיגנאל“ פילן מיר אלע, אז די דאָזיקע שטי-מונג ענדערט זיך, אז אונדזערע כאוויירימ האָבן זיך אין אלגעמיין און אינ-גאנצן אידעאָלאָגיש איבערגעבראָכן, און איצט שטייט די פראַבלעם פון אר-בעטן איבער זיך, פון אָנהייבן בעמעס שרײַבן אזוי, אז מיר זאָלן דאָס קאָ-נען א נאָמען געבן ליטעראטור — פראַלעטארישע ליטעראטור. מיר האָבן א געוונטן קאָר שרײַבער. מע דארפ בלויז געפינען דאָס אָרט פאר יעדן פון זיי. טאקע דערפאר, וואָס מיר טרעטן אריין אין א נײַעם פּערזאָנל פון ארבעט און אקטיוויקייט אפן געזעלשאפטלעך-קולטורעלן געביט, קאָן מען ניט פאר-בייגן דאָס, וואָס בא כאוויירימ פילט זיך נאָך, אז זיי פארציען א שטריקל ערגעץ אין דער „אייביקייט“ אריין. פאר דער אייביקייט זאָל זיך דער היסטאָ-ריקער זאָרגן. פארן קלאסנקאמפ, פאר אָרגאניזירן מיט אונדזער ליטעראטור דעם ארבעטער צום קאמפ, היינט שוין — דאָס איז אונדזער אופגאבע. מיר אלע ווייסן די דאָזיקע אופגאבע, מיר אלע פארשטייען זי, און מיר מוזן זי אלעמאָל האלטן אין פאָדערגרונג פון אונדזער ארבעט. לאָמיר האלטן אין זינען, אז ארום די פּיערן פון „פראַלעטפענע“ איז אויסגעוואקסן א כאווער סוף, איז צוריקגעקומען כ' ראבאָי, זיינען צוריקגעקומען גרינשפאן, סאָברין, מעינקע קאצ.

כ' איינראמט באריט נאָך א ריי פראַבלעמעס וועגן די סאָנימ, וועגן איסט בראַדוויי און וועגן דעם אוריגערופענעם לעבעדיקן מענטש, וואָס פעלט נאָך אין דער „פראַלעטפענע“ ליטעראטור. ער ווייזט אָן, אז וויבאלד מע האָט בא אונדז אָנגעהויבן רייזן וועגן ליטעראטור, ווי וועגן א גרויסן און וויכטיקן איינען, וויבאלד מע האָט באשאפן די ווארעמקייט ארום דעם, וועלן אויך

מוזן קומען די ארבעטן. וואָרעם, ווען מע רעדט וועגן מענטשן, מוז מען גע-
דענקען, אז אפילע אין דער ייִדישער פּראָלעטארישער ליטעראטור פון ראטנ-
פארבאנד האָט גענומען יאָרן, ביז עס האָט זיך אויסגעשיילט א מענטש, א
טיפאזש, וועלכן מע זאָל קאָנען זען בוילעט. דאָס איז פאר אונדז ניט קיינ
אנטשולדיקונג. מיר מוזן גיין אין זייערע פוסטריס, און מיר וועלן אופ-
בויען א געזונטע, א קרעפטיקע פּראָלעטארישע ליטעראטור.

כי אייבראמס האָט אויך אָנגעוויזן אין זײַן רעדע, אז בא אונדז מעג מען
שוין היינט פארשטיין, אז אונדזער ליטעראטור דארפ אינגאנצן שטיין צו
דינסט דער פארטיי פונעם ארבעטער-קלאס. אָן אונדזער קאָמוניסטישער
פארטיי איז איבערהויפט ניט מעגלעך קיין פּראָלעטארישע ליטעראטור אין
אמעריקע, אָבער דאָס הייסט גאָרניט, אז מיר טוען דער פארטיי א טויווע,
ווען מיר זאָגן, אז זי האָט אלעמאָל געגעבן די ריכטיקע ליניע. ס׳זײַנען גע-
ווען צײַטן פון לאָוסטאַניזם. ס׳זײַנען געווען צײַטן, ווען אײַנצלנע כאוויירימ
און גרופעס האָבן געמאכט פעלערן, האָבן סײַ אין די טריידייניאָנס, סײַ
אינעם ארבעטער-רינג, סײַ בענעגײע ליטעראטור פארקריפלט די פארטיי-ליניע.
אין גרונט גענומען אָבער קאָן ניט געמאָלט זײַן קײַן פּראָלעטארישע ליטערא-
טור אָן דער געזונטער אָנפירונג מיצאד דער קאָמפארטיי פונעם ארבעטער-קלאס.
כי קורצ האָט גערעדט וועגן דעם, אז אינעם ערשטן נומער „סיגנאל“ פעלט
„וועגן דער פּראָבלעם מענטש און מעטאָד פון אונדזער ליטעראטור“, וואָס דאָס
דארפ זײַן דער רוקנבײַן פון זשורנאל. מיט דער פראגע וועגן „מענטש“ מײַנט
מען אינעם „פּראָלעטפענ“ די פראגע וועגן שעפּערישן מעטאָד, קאָנקרעט: די
פראגע וועגן סאָציאַליסטישן רעאַליזם, ווי מע וואָלט געזאָגט אין ראטנפאר-
באנד. דאָס אופהײַבן אָט די טײַע וײַזט שױן אליין אפ דעם גרויסן וווקס
אינעם „פּראָלעטפענ“.

כי שיפריס רעדט וועגן דער אטמאָספּער, אין וועלכער ס׳איז אויסגעקומען
צו ארבעטן. „די מאָרגן-פּרייהײַט“, האָט ער געזאָגט, האָט געפאָדערט באַלדיקע
ארבעטן און האָט גאנצ אָפט געטריבן צו פארפלאכונג. „דער סיגנאל“, זאָגט
ער, וועט זײַן דערפאר וויכטיק, וואָס דאָרט וועט זײַן די מעגלעכקײַט פאר
קריסטאליזירונג און פארטיפונג. דאָס וועט בעשומיפן ניט שטערן, נאָר עס
וועט העלפן דער ארבעט פארן טאָגטעגלעכן קאמפ פון די ארבעטער-מאסן.
כי מאָזער האָט אָנגעוויזן, אז די ייִדישע ארבעטער האָבן נאָך מיט יאָרן
צוריק אײַנגעזען, אז די לײוויקס און מענאכעס זײַנען אונדז פּרעמד. דאָס
האָבן אויך אָנגעוויזן אסאך פּראָלעטפענ-מיטגלידער נאָך איידער ס׳איז געווען
א „פּראָלעטפענ“. אויך דער „פּראָלעטפענ“ האָט זיך, ווי אלע אנדערע אָרגאַני-
זאַציעס, דורכגעראנגלט א וועג דורך אסאך שוועריקײַטן און אנטאגאַניזמען.
עס האָט ביז איצט געפּעלט די כאווערישע מיטארבעטשאפט, וואָס ער האָפט,
אז זי וועט זײַן איצט, מיטג דערשײַנען פונעם „סיגנאל“.

כי ליפציג האָט אָנגעוויזן, אז „דער סיגנאל“ וועט זײַן דאָס בעסטע מיטל
צו היילן דאָס, וואָס איז נאָך אומגעזונט אין די שרייבער. און אומגעזונטע
עלעמענטן זײַנען נאָך פאראן, און היילן מוז מען.

כ' פרידמאן האָט אויך גערעדט וועגן דער פּראָבלעם, מענטש". ער ווײַזט אָן, אז די שרײַבער זײַנען ניט געווען אין די ארבעטער־רײַען און האָבן ניט געקאָנט דעם ארבעטער. די שרײַבער זײַנען פונדעסטוועגן ניט צוריקגעגאנגען, נאָר געוואקסן. מע האָט זיי ניט געכאַוועט, ניט געווארעמט. זיי האָבן מיט־אמאָל ניט געקענט ארויסשפּרינגען.

כאווער־פּאווער האָט אָנגעוויזן, אז די ארבעט אין „פּראָלעטפּענ" האָט זיך געגעבן א שטארקן רוק פּאַרויס פאר היינטיקן ווינטער. עס באשאפט זיך א נעענטערע באציונג, עס ווערט געשאפן א בונד צווישן די שרײַבער מיט די מאסנ־ארבעטער. פּרײַער האָט מען געפּאָדערט: גיב דעמאָנסטראציע, יוניאָן סקווער — לויפ, גיב! איצט א נײַס — פארטיפונג. מע האָט געדארפט פּאַרויס־זען דעם וועג, ניט פארפירן די שרײַבער אין א טעמפן ווינקל, וואָלטן זיי שוין היינט פיל מער דערגרייכט. שולדיק איז דאָ די פירערשאפט מיט דער פּראָלעטארישער ליטעראטור אין אמעריקע.

אין דער דיסקוסיע איז ריכטיק קימאט אלץ, וואָס אלע האָבן געזאָגט. אין די „מאָדעס", וועגן וועלכע כ' אָלגינ האָט גערעדט, איז אסאך שולדיק „די פּרײַהייט" און כ' אָלגינ אליין, ווי עס האָבן אָנגעוויזן שיפּריס און פּאווער. אין טאָך איז עס געווען א געוונטער קער מיטן פּאַנעם צו די טאָגטעגלעכע גײַטן פון דעם אמעריקאנישן ארבעטער־קלאַס. דעם לאָזונג האָט נאָך ארויסגעשטעלט די פּראָלעטארישע שרײַבער־גרופע „יוניאָן סקווער". מע האָט אָבער געהאט אַרבעטער־בײַגן דעם שטעקן.

די פּראָבלעמעס: מאַרקס־לענינישע ליטעראטור־קריטיק און פּארטיישע אָנפירונג, סאָציאַליסטישער רעאליזם, קוואליטעט, פארטיפונג, מאַרקס־לענינישע דערציִונג, ווי אויך די פּראָבלעם פון יערושע, סײַ בענעגייע דער ייִדישער בורזשואזער קולטור און ליטעראטור, סײַ בענעגייע די ערשטע ייִדישע ארבע־טער־דיכטער, סײַ בענעגייע דער אמעריקאנישער ליטעראטור ביכלאל, און דער קאמפ קעגן די בורזשואזע איינפלוסן און טראדיציעס — דאָס זײַנען זיי צענט־ראלע פּראָבלעמעס און אופגאבעס, וואָס שטייען פאר דער פּראָלעטארישער ליטעראטור אין אמעריקע און פארן „פּראָלעטפּענ".

דער סיגנאַל איז אן אָנזאָג דערפון, אז אָט די אופגאבעס וועלן ווי גע־העריק רעאליזירט ווערן. דער „פּראָלעטפּענ" וועט העלפן אנטדעקן און שאפן די פּראָלעטארישע ליטעראטור פארן אמעריקאנישן פּראָלעטאריאט און מיט דעם אמעריקאנישן פּראָלעטאריאט. דער „פּראָלעטפּענ" וועט שפּילן אן אָנגע־זענע ראָליע אינעם קאמפ פונעם ייִדישן ארבעטער, אלס א טײַל פונעם גאַנצן פּראָלעטאריאט, פאר אן אמעריקאנישן אָקטיאבער, פאר א סאָוועט־אמעריקע! די ייִדישע סאָוועטישע שרײַבער וועלן געבן דעם „פּראָלעטפּענ" די פּוּלסטע שטיצע און הילף אין זײַן ארבעט.

III. ביא-ביבליאָגראַפיע פֿון די
פּראָלעטפּענ-מיטגלידער

פרויקטים

MO

סינרזל

15c
DER
HAMMER

20c

א'סר "ICOR"

PIONEER

RECORDS

Illustration of a tall skyscraper and other architectural elements.

מיר האָבן ביו איצט זיך פארנומען מיט דער פראָלעטארישער ליטעראטור-
 באוועגונג אין אמעריקע. מיר וועלן איצט איבערגעבן, ווער עס גייט אריין
 אינעם „פראָלעטפענ“, פון וועמען עס באשטייט דער אקטיוו פון דער פראָלע-
 טארישער ליטעראטור אין אמעריקע און וואָס האָבן די אמעריקאנישע פראָ-
 לעטארישע שרייבער שוין באוויזן צו שאפן ביו איצט.
 מיר גיבן דאָ קורצע כאראקטעריסטיקעס און ביאָגראפיעס פון די פראָ-
 לעטפעניקעס און די ביבליאָגראפיע פון זייערע ווערק.

אייבראמס וויליאַם. געבוירן אין 1894 אין שאוועל, געוון קאָוונער
 גוב. (איצט ליטע). דער פאָטער א שוסטער. צו 11 יאָר אָנגעהויבן ארבעטן אין
 א פאבריק, צו 18 יאָר געפירט אין שאוועל צוויי שטרעקן, בא נוראָקן אין
 לעדער-פאבריק און בא די ברידער קאהאן אין קאָנפעקטנ-פאבריק (5 הונדערט
 ארבעטער), און צו 19 יאָר, אין 1913, געקומען קיין אמעריקע. געוואָרן אקטיוו
 אין דער סאָציאַליסטישער פארטיי. געארבעט באַם אויסלאָדן פראַכט-וואַנאַנעס,
 אין א פילאדעלפיער שטאָלגיסעריי, אין האַפנס, בא פוטערוארג, שניידעריי
 א. א. נד.

אָרגאניזירט צוזאַמען מיט נאָכ 4 כאוויירימ די ערשטע לינקע גרופע אין
 דער סאָציאַליסטישער פארטיי דאָן-טאָוונער ברענטש (אָפטייל) 2. געפירט א
 קאמפ אין די רייען פון דער סאָציאַליסטישער פארטיי ביו דער גרינדונג פון
 דער קאָמפארטיי אין 1919. זינט דאן אין דער פארטיי. אָנגעהויבן שרייבן
 טרייד יוניאָנ-פעליעטאָנען אינעם אונטערערדישן קאָמוניסטישן „קאמפ“, גלייכ-
 צייטיק אָנגעפירט מיט בילדונג-קרייזן אין דער פארטיי. שפעטער געשריבן
 ארטיקלען אינעם אמעריקאנער „עמעס“ (אונטער שאכנע עפשטיינס רעדאק-
 ציע). געפירט א שטארקן קאמפ קעגן די רעאַקציאָנערע פראָפאריינישע פירער
 אין דער „אַמאַלאַמיטעד“ שניידער-יוניאָן און דערפאר אויסגעשלאָסן גע-
 וואָרן. אין 1924 געוואָרן א רעדאָלעגעי-מיטגליד פון דער „פרייהייט“, גע-
 שריבן ארטיקלען, בילדער, סקיצן, פעליעטאָנען, רעצענזיעס, דערציילונגען
 א.א.וו.

בעשאַס זײַן באַזוכ אין ראַטנפאַרבאַנד אין 1928 האָט די אוקראַינישע
 אָפטיילונג פונעם צענטראַלאַג ארויסגעגעבן זײַן באַשאַר „די יידישע אר-
 בעטער-באוועגונג אין די פארייניקטע שטאַטן“ מיט א פאָרוואָרט פון כ' שאַכ-
 נע עפשטיין. אין די לעצטע פאָר יאָר אָנגעשריבן א דראַמע „אַרומ א פאַב-
 ריק“, געבויט אפ מאטעריאַל פונעם בארימטן טעקסטיל-שטרעיק אין גאַסטאָניע.
 פאַרענדיקט א גרעסערע נאָוועלע פונעם יידישן ארבעטער-לעבן אין ניו-יאָרק.
 איינער פון די גרינדער פונעם „פראָלעטפענ“ און פון זײַנע אָנפירנדיקסטע

טויער. געווען רעדקאָלעגיע-מיטגליד פון, פראָלעטפעני-זאמלונג, יוניאָן סקווער, איצט רעדקאָלעגיע-מיטגליד פונעם פראָלעטפענישן זשורנאל, סיגנאל. האָט אויך געדרוקט אסאך ליטעראטור-קריטישע ארטיקלען אין דער, פרייהייט און אינ, האמערי. אויך איבערגעזעצט ליטעראטור פון אנדערע שפראכן. רעדנער, לעקטער, אקטיווער פארטיי-טוער.

אינ אמעריקע איז ניט לאנג דערשינען אין פארלאג, סיגנאל זינע א געדרוקטע נאָוועלע, דער פאטש. ער האָט אויך צוזאמענגעשטעלט צוזאמען מיטן כ' קאלמען מארמאָד דעם, רעוואָליוציאָנערן דעקלאַמאטער (ניו-יאָרק 1933).

אלמאזאָרן ש. (שלימע פערל). געבוירן אין 1889 אין ראָוונע, געו. וואָלינער גובערניע (איצט פוילן) אין א פארמעגלעכער פאמיליע. ביז 1913 מיטגעארבעט אין, יוגאָ-זאפאדנא יא וואָלינ, דאן אויסגעוואנדערט קיין קאנאדע, ווו געענדיקט אוניווערסיטעט, געווען א לערער פון ענגליש. א לאנגע צייט אויך געארבעט אין די יידישע קליינבירגערלעך-ראדיקאלע שולן. בעשאס דער מילכקאָמע, אלס גענעראל-סעקרעטאר פונעם, מײַרע-יאָקאנאדער הילפס-פארבאנד פאר די יידישע מילכקאָמע-געליטענע, רעדאקטירט אנדערוואלפן יאָר א מאָנאטשריפט, ״הילפ״, געווען אויך סעקרעטאר פונעם, פארבאנד פון אוק-ראינער יידן אין מײַרע-יאָקאנאדע״ און פון דער, ״אוקראינער פּעדעראציע״ אין מאָנטריעאל. געווען קאַרעספּאָנדענט פון, פאַרווערטס. שפעטער רייסט ער מיט די בורושואוע אָרגאניזאציעס און מיט דער בורושואוער און געלס-אָ-ציאליסטישער פרעסע. א קורצע צייט נאָכדעם, ווי, די פרייהייט״ האָט אָנגע-הויבן דערשיינען, ווערט ער איר שטענדיקער רעדקאָלעגיע-מיטגליד. מיטגליד פון דער קאָמפארטיי. געווען א געוויסע צייט סעקרעטאר פון, פראָלעטפעני. איצט גענעראל-סעקרעטאר פון, ״איאָר״.

א כוז זשורנאליסטישע ארבעטן געדרוקט אויך דערציילונגען, סקיצן, בילד-דער און לידער. אין 1932 ארויסגעגעבן א בוך, ״אפ די וועגן פון אמעריקע״ מיט רייזע-באשרייבונגען און בילדער פונעם לעבן און קאמפ פון די ארבע-טער אין אמעריקע. איז אויך א באוויסטער רעדנער און לעקטער.

אָלגין מ. (מוישע-יאָסעפּ נאָוואַמיסקי). געבוירן אין 1878 אין א דאָרפ פון געו. קיעווער גוב, אומאנער אויעוד. זיין פאָטער איז געווען א שאפער אין וועלדער. אין יאָר 1900 איז ער אָנגעקומען אפן יורדישן פאקולטעט פון קיעווער אוניווערסיטעט. אין יאנואר 1901 אָפגעגעבן, צוזאמען מיט א פאָר הונדערט אנדערע סטודענטן, אין סאָלדאטן פארב אָנטיל אין די סטודענטישע אומרוען. שפעטער געשפילט א פירנדיקע ראָליע אין דער סטודענטן-באוועגונג. אין 1904 פארלאָזט כ' אָלגין דעם אוניווערסיטעט און פאָרט אריבער קיין ווילנע, שפעטער קיין דווינסק. ער באטייליקט זיך אין יענע יאָרן, ביז זיין סאמע קומען קיין אמעריקע, אין 1914, זייער אקטיוו אלס אָנפירנדיקער טוער פונעם, בונד, אלס רעדאקטער פון בונדישע אויסגאבעס א. א. ו. ער שרייבט אויך אין יענע יאָרן דערציילונגען און בילדער פונעם רעוואָליוציאָנערן לעבן

און פארעפנטלעכט איבערויכטן איבער נייע ליטערארישע ווערק. סאָם 1906 פארלעזט ער רוסלאנד איבער קראנקייט, שטודירט אין 1907 אין היידעלבערג סאָציאלע וויסנשאפטן און פילאָסאָפיע.

אין 1909 איז ער צוריקגעקומען קיין רוסלאנד. אין דעם יאָר אויך ארויסגעגעבן א זאמלונג בעלעטריסטישע זאכן, ווען דאָס לעבן רופט, וואָס איז געווען קאָנפֿיסקירט פון דער צארישער מאכט; אין 1918 איז עס איבער-געדרוקט געוואָרן אונטערן נאָמען „ווען קייטן קלינגען“.

אָנהייב 1913 זיך באזעצט אין ווינ, ווו ער האָט, צווישן אנדערן, געארבעט איבער זיין דיסערטאציע, דער אורשפרונג פון מאַרקסיזם אין רוסלאנד. די אימפעריאליסטישע מילכאָמע האָט אים געטראַפֿן אין דייטשלאנד. ניט קענען-דיק זיך אומקערן קיין רוסלאנד איבער פּאָליצייִשע פארפּאָלונגען, איז ער אוועק קיין אמעריקע, ווו אריינגעטראַטן אין דער רעדאקציע פון „פּאָרווערטס“. אין 1915 איז ער מיטערדאקטער פון דעם אָרגאן פון דער יידישער סאָציאליסטישער פעדעראציע, די נייע וועלט. אין 1916 איז ער אָנגעקומען אין קאָלומביא-אוניווערסיטעט (אין ניו-יאָרק) אפ דער אָפּטיילונג פון עקאָנאָמיע און סאָציאָלאָגיע. אין 1918 באקומען דעם טיטל דאָקטער מיטן רעכט צו פאר-נעמען א פּראָפּעסער-קאטעדראַ אין אמעריקאנער אוניווערסיטעטן. אין 1919 באשטימט אלס לעקטער איבער רוסישער סאָציאַלער געשיכטע אין דער ראַ-דיקאלער הויכשול, „נייע שול פאר סאָציאַלער פּאַרשונג“. אין דעם יאָר אויך ארויסגעגעבן א בוך קריטיק „אין דער וועלט פון געזאנגענע“ מיט פּאַרמאליס-טישע און יידישיסטישע איינשטעלונגען.

אין 1920 האָט ער באזוכט דייטשלאנד, פראנקרייך און דעם ראטנפארבאנד. אין פּרילינג 1921 צוריקגעקומען קיין אמעריקע, פארעפנטלעכט א לאנגע סעריע אָפּהאַנדלונגען וועגן ראטנפארבאנד אין „פּאָרווערטס“ און אין דער ענגלישער פרעסע פון אמעריקע.

צו יענער צייט הייבט אָן אַלגיין אָפּגיין פון זינע מענשעוויסטישע און נאַציאָנאַליסטישע פּאָזיציעס, אפ וועלכע ער איז געשטאנען פון סאַמע אָנהייב פון זיין פּאָליטיש-געזעלשאפטלעכער טעטיקייט. נאָך דער שפּאַלטונג אין דער סאָציאַליסטישער פעדעראציע אין 1921 ווערט ער א מיטגליד פון דער „וואָר-קערס פארטיי“. איניכט ווערט כ' אַלגיין איינער פון די אָנגעזעענסטע טוער אין דעם יידישן טייל פון דער פארטיי און איינער פון די רעדאקטערס פון דער „פּרייהייט“, וואָס האָט אָנגעהויבן דערשיינען אין אפרעל 1922.

כ' אַלגיין האָט אין מעשעך פון זיין געזעלשאפטלעכער טעטיקייט אָנגע-שריבן טויזנטער ארטיקלען, א גאַנצע ריי איטאַציע-בראַשורעס אין רוסלאנד און אין אמעריקע. ער האָט אויך אסאך איבערגעזעצט פון רוסיש: „הונגער“ פון ש. יושעוויטש; „דערציילונג וועגן זיבן געהאַנגענע“, קעניג הונגער“ און „דער געדאַנק“ — פון לעָאָניד אנדרייעוו; פון פּויליש: א באנד דערצייל-לונגען פון עליזע אַרזשעשקאָ; פון דייטש: „יונגטגעשיכטע פון אן ארבע-טערן“ פון אדעלהיימ פּאַפּ; פון העברייש: צוויי בענד פון מענדעלע מויכער-ספּאַרים; פון ענגליש: „די שטימע פון בלוט“ פון דושעק לאַנדאָן און, צען

טעג, וואָס האָבן אופגעשטורעמט די וועלט פונעם באוואוסטן פארשטאָרבענעם אמעריקאנער קאָמוניסט דזשאָן ריד. אין 1921 ארויסגעגעבן מיין שטעטל אין אוקראינע, האָט אָנגעשריבן צוויי ווערק אין ענגליש: „A guide to Russian literature“ — און איבערבליק איבער די וויכטיקסטע רוסישע שרייבער פון 1820 ביז 1920 און „The soul of the Russian Revolution“, אפ יידיש איבער-געזעצט געוואָרן א. נ. „די נעשאַמע פון דער רוסישער רעוואָלוציע“ (2 בענ-דער, 1920).

שפעטער זיינען דערשינען זיינע פאָלגנדע בעלעטריסטישע ביכער אפ יידיש: „פון מיין טאָגבוך“ (געשטאלטן און סצענעס, פארציילונג אין אמע-ריקע און סאָוו. רוסלאנד), ניו-יאָרק 1926; „האווירילע און יאָעל“ (נאָוועלע), 1927; א דראַמע „איר פארברעכען“ (אופגעפירט געוואָרן אין ניו-יאָרקער מאָריס שוואַרצ-טעאטער). ער האָט אויך איבערגעזעצט אפ ענגליש א גאנצע ריי פון לענינס ווערק. האָט אָנגעשריבן צענדליקער בראַשורעס אפ יידיש רוסיש און ענגליש.

כ' אָליגן איז איצט איינער פון די אָנגעזעענסטע פארטיי-טוער, ליטערא-טור-קריטיקער, רעדנער און לעקטערס אין אמעריקע. רעדאקטער פון דער „פרייהייט“ און „האמער“, מיטרעדאקטער פונעם זשורנאַל „ניו-מעסעס“, מיט-ארבעטער פון „דיילי-וואָרקער“ און „קאָמוניסט“, ספעציעלער ניו-יאָרקער קאָ-רעספאָנדענט פון דער מאַסקווער „פראוודא“, מיטגליד פון דעם דזשאָן ריד-קלוב, א גרינדער פון „פראָלעטפענ“, אוועק פון זיינ פראָגראַם. ער האָט אויך געשריבן לידער, וועלכע זיינען אריינגענומען געוואָרן אין דער אנטאָלאָ-גיע „די הינטציטיקע פראָלעטארישע יידישע דיכטונג אין אמעריקע“, וואָס איז דערשינען אין מינסק אין 1933.

באָכ פּעסי. געבוירן אין 1903 אין דווינסק. פאָטער געווען א לערער. אין אמעריקע געקומען אין 1917. אָנגעהויבן ארבעטן אין שאַפ אין 1918. אין 1924 באזוכט דעם לערער-סעמינאַר פונעם ארבעטער-רינג. שפעטער גע-ארבעט אין אן ארבעטער-רינג-שול אלס געהילפ-לערער. צום ערשטן מאָל אָנגעהויבן דרוקן דערציילונגען אין דער „פרייהייט“ אין 1926. זינט דעמלט געשריבן, און אויסשליסלעך פאר דער „פרייהייט“, דערציילונגען פונעם ארבע-טער-לעבן און אויך אסאך פון דעם נעגער-לעבן. אקטיוו אין דער רעוואָלוציע-ציאָנערער באוועגונג. אין 1930 געוואָרן א מיטגליד פונעם „פראָלעטפענ“, און אין 1932 א מיטגליד פון דער קאָמפארטיי.

באָריס סאַרע. געבוירן אין 1889 אין דווינסק (איצט לאטוויע). פאָ-טער געווען א לערער. צו 11 יאָר אוועק ארבעטן אין נאטאנאָנס קנעפל-פא-בריק. אין 1907 געקומען קיין אמעריקע. אין 1911 אָפגעדרוקט די ערשטע לידער אין „פאָרווערטס“. זינט ס'האָט אָנגעהויבן דערשיינען „די פרייהייט“, אָנגעהויבן דאָרטן קינדער-לידער, דערציילונגען, אָפערעטקעס און איינ-אקטערס. צו דער קינדער-אָפערעטע „א כאַלעם“ האָט מען געשאפן מוזיק, זי איז אין 1925 אופגעפירט געוואָרן אין ניו-יאָרק פון די ארבעטער-רינג-שולן.

דרוקט זיכ אויכ אינעם „האמער“, אין די „פראָלעטפענ“ אויסגאבעס און אין די כרעסטאָמאטיעס פון דעם אינטערנאַציאָנאַלן ארבעטער־אָרדן. איז א מיט־גליד פון דער קאָמפארטיי און פונעם „פראָלעטפענ“. די קינדער־שולן באַמ ארבעטער־אָרדן פירן אויכ אופ דעם „שטומאק“ און „די באַפרינונג פון דער זונ“. שרייבט הויפטזאכלעך פאר קינדער. האָט גרייט מאטעריאַלן פאר צוויי ביכער לידער. אייניקע פון אירע לידער האָט מען אריינגענומען אין דער זאַמלונג „די היינטצייטיקע פראָלעט“. ייִד. דיכטונג אין אמעריקע“.

באָרנשטיין מ. געבוירן אין 1895 אינעם שטעטל לויסאָפּיק, געוו. סעדילעצער גוב. (איצט פּוילן), באַ אָרעמע עלטערן. צו 13 יאָר אָנגעהויבן אר־בעטן אין א געשעפט. שפעטער זיכ אריבערגעצויגן קיין ווארשע. סאָפּ 1913 אָנגעקומען קיין אמעריקע.

געארבעט עטלעכע יאָר אין פּאָרדס אווטאָמאָביל־פאַבריקן אין דעטרויט. נאָכדעם צוריקגעקומען קיין ניו־יאָרק, אָפּגעדרוקט א ריי דערציילונגען אין דער „צייט“ און אינעם זשורנאַל „דאָס וואָרט“. געארבעט אין דער קליידער־אינדוסטריע. געדרוקט א ריי ארטיקלען אין דער „פרייהייט“. די לעצטע צייט אָפּגעדרוקט דערציילונגען אין דער „מאָרגן־פרייהייט“ און אין „האמער“.

ברוכוואלד נ. געבוירן אין 1890 אין לייבון, געוו. וואָלינער גובער־ניע (איצט פּוילן) אין א קליינבירגערלעכער פּאַמיליע. אין 1910 געקומען קיין אמעריקע, וווּ שטודירט אינעם אוניווערסיטעט פון דזשאָרדזשאַ, אינעם פּאָלי־טעכניקום פון ברוקלין, און אין 1918 געענדיקט דעם אוניווערסיטעט פון שטאַט ניו־יאָרק אלס „קאוואליער פון ווינסשאפט“. גלייכצייטיק געארבעט אלס פארבער. באשטימט געוואָרן אלס דאָצענט אין דעם כימישן דעפּאַרטאַמענט פונעם ניו־יאָרקער קאָלעדזש, אָבער אָנשטאָט דעם זיכ אָפּגעגעבן מיט זשורנאַ־ליסטישער טעטיקייט, פון אָנהייב אין ענגליש.

זינע ערשטע ארטיקלען אין ייִדיש זיינען געדרוקט געווען אין „נייע זועלט“ (אָרגאַן פון דער אמעריקאַנישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי) 1918, וווּ ער האָט פון דעמלט אָן רעגלמעסיק מיטגעארבעט. זינט דער גרינדונג פון דער „פרייהייט“ — מיטגליד פון איר רעדאַקציע. האָט אויכ איבערגעזעצט אפּ ייִדיש: אלפּאָנס גאָלדשמידס „דאָס לעבן און שטרעבן אין סאָוועט־רוס־לאַנד“ (1921); א. לונאַטשאַרסקיס „קונסט און סאָציאַליזם“; לענינס „טעאָ־ריע און פּראַקטיק פון רעוואָלוציע“; ראָוע ליוקסעמבורגס „רעפּאָרמ אָדער רעוואָלוציע“.

זינט 1925 איז ברוכוואלד דער הויפטלעכער טעאטער־קריטיקער פון דער „פרייהייט“, פון די הויפט־טוער אינעם ייִדישן ארבעטער־טעאטער „ארטעפּ“. באארבעט פון ענגליש א דראמע, וואָס איז אונטערן נאָמען „טריקעניש“ אופגעפירט געוואָרן אין „ארטעפּ“. פארפאסט טעאטער־שפילן, וואָס האָבן אויסגעלאכט די שונד־פרעסע, דעם שונד־טעאטער און די צעפּוילטע ייִדיש־קייט אין אמעריקע. אָנגעשריבן א ריי בראַשורעס, איבערגעזעצט א ריי ביכער פון רוסיש, פון ענגליש און אנדערע שפראכען. איז א רעדקאָלעגיע־

מיטגליד פון דער „פרייהייט“, מיטגליד פון דער קאָמפארטיי, פון „פראָלעט-פענ“ און פון דושאָן ריד-קלוב.

סאָפּ 1932 געקומען אלס ספעציעלער קאָרעספּאָנדענט פון דער „פרייהייט“ און „דיילי וואָרקער“ אין ראטנפארבאנד, וווּ געווען ארום א יאָר צייט. אין דער אמעריקאנישער קאָמפרעסע פארעפנטלעכט לעצטנס א גרויסע צאָל ארטיקלען וועגן דער סאָצביונג אין ראטנפארבאנד. געשריבן אויב אייניקע בראָשורעס וועגן ראטנפארבאנד. ער האָט אויב צוזאמענגעשטעלט דעם טעקסט פאר דער אָראטאָריע „אָקטיאבער“, מוזיק פון י. שייפער, וואָס ווערט אופגע-פירט פון „פרייהייט“ געזאנג-פאריינ אין ניו-יאָרק. זי איז אויב אופגעפירט געוואָרן דעם 17-טן נאָיאבער 1932, מיט כ' שייפער אלס דיריגענט, אין כאַרקאָוו.

פירנבוימ מאַרטינ. געבוירן אין 1904 אין גאליציע. זיינ פאָטער א גוראלניק. נאָכן אויסברוך פון דער וועלט-מיליטאָרע געלעבט אין ווינ. אין יאָר 1923 געקומען קיין אמעריקע. געוואָרן א פוטערווארג-ארבעטער. אין יעדער צייט אָנגעהויבן דרוקן לידער אין דער דייטשישער ניו-יאָרקער „פאָלקס-צייטונג“ און אינעם דייטשישן קאָמוניסטישן פארטיי-אָרגאן „דער ארבייטער“. אין 1929 אָנגעהויבן זיך דרוקן אין דער „פרייהייט“, געוואָרן א מיטגליד פונעם „פראָלעטפענ“, ארויסגעגעבן א בוך לידער „וויזערס“. זיבן לידער זיין נע איז אריינגענומען געוואָרן אינעם בוך „די הינטצייטיקע ייִדן. פראָלעט. דיכטונג אין אמעריקע“.

פירנבוימ איז איינער פון די יינגסטע און טאלאנטפולסטע פאָעטן אין אמעריקע. זיינ סטיל איז פריש און קרעפטיק. ער ווייזט ארויס א זעלב-שטענדיקייט אין שפראך און אויסדרוק. ס'זיינען פאראן נאָך בא אימ אידעאָ-לאָגישע און קינסטלערישע פעלערן. אין אסאך לידער, ספעציעל פון די ערש-טע יאָרן, געפינט מען נאָך בא אימ די אלטע ליבע-לידיק און ריזענטישן איינפלוס. אמאָל איז זיינ ליד געווען צעשויערט, האָט געליטן פון א ווער-טער-איבערפלוס. די איבערבלייבעכצן פונעם ברוזשואזן ליריזם האלטן אָבער בא אימ אין פארשווינדן. זיינ אינטערעס איז איצט געווענדעט צו די ארבע-טער-קאמפן, האגאם ער איז אָפט נאָך אלץ אין דער סטאדיע פון געבן דעק-לאראטיוע לידער. לעצטנס דרוקט ער שוין מערער לידער מיט א קאָנקרעטן צוגאנג צום פראָלעטארישן לעבן און צו דעם ארום ביכלאל. ער וואקסט אי-דעאָלאָגיש און קינסטלעריש.

פיילין ל. ב. (יִסראָעל בער). געבוירן אין 1883 אין נאָווארעדאָק, געוו. מינסקער גוב. (איצט פוילן) אין א רעליגיעזער פאמיליע. דערצויגן זיך אין לאָדז. אין 1901 אריין אין „בונד“. געוואָרן ארעסטירט אין ווארשע אין דעם זעלביקן יאָר. אין 1904 ארעסטירט אין לאָדז. געזעסן אין די טורמעס פון קאליש און סעראדז און זיך באטייליקט אין די הונגער-שטרעיק אין די ביידע טורמעס. אין 1906 אוועקגעפאָרן אין דער שווייצ. אומגעקערט זיך קיין לאָדז סאָפּ 1907. ארעסטירט געוואָרן אין מיי 1908, און נאָך א יאָר זיצן אין פאָר-שידענע טפיסעס פארשיקט קיין אסטראכאנער גוב.

אָנהייב 1911 געקומען קיין אמעריקע, שטודירט געשיכטע און פֿילאָסאָפֿיע אין וואַלפּאָרטיזאָ, אינז. גלײַכצײַטיק באַטייליקט זיך לײַטעראַריש אין דער „ײִדישער אַרבעטער-װעלט“, אין „ײִדישער סאָציאַליסט“ און אין אַנדערע אױסגאַבעס. פֿון 1914 ביז 1918 סעקרעטאַר-אַיבערזעצער פֿאַר דער סאָציאַליסטישער פֿאַרטיי אין אמעריקע. אין 1918 געװאָרן רעדאַקטער פֿון „פֿרײַנד“, אָרגאַן פֿונעם „אַרבעטער-רײַנג“, און זײַן בילדונג-דירעקטער. געװען אין דער אָפּאָזיציע קעגן די מילכאַמפֿע-„סאָציאַליסטן“ און אָנגעפֿירט מיט דער אָפּאָזיציע אַפֿ דעם צוזאַמענפֿאַר פֿון דער ײִדישער פּעדעראַציע פֿון דער סאָ. פֿאַרטיי אין מײַ 1918. פֿון דעמלט אָן אין דעם לײַנקן פֿליגל פֿון דער ס. פֿ. ביז דער צװײטער שפּאַלטונג צום סאָפֿ 1921, װען ער איז אַרײַן אין דער „װאָרקערס פֿאַרטיי“. זײַנע שריפטן זײַנען צעװאָרפֿן איבער דער אמעריקאַנישער ײִדישער פרעסע פֿאַר די לעצטע 22 יאָר. געשריבן סקיצן, דערציילונגען, לידער, קריטישע אַרטיקלען און אײַבערזיכטן, הױפּטזאַכלעך פּובליציסטיק, פֿאַרענטלעכט א ריי ביליאָגראַפֿיעס, אין בוך-פֿאָרם — קאַרל מאַרקס און פֿערדינאַנד לאַסאַל (פֿאַר קינדער). די לעצטע צײַט געדרוקט א גרעסערע אַרבעט „שפּײַנאָזע און דער מאַטעריאַליזם“ אין „האַמער“ פֿאַר יאַנואַר און פעברואַר 1933. מיטגליד פֿונעם „פֿראַלעספענ“. לעקטער אינעם ײִדישן אַרבעטער-אױווערסיטעט, רעדנער און קולטורטוער. אײַצט רעדקאָלעגיע-מיטגליד און פֿאַרוואַלטונג-רעדאַקטער פֿונעם „האַמער“.

בלעכמאַן מ. די גענויע ביליאָגראַפֿישע מאַמענטן פֿון בלעכמאַנען זײַנען מיר ניט באַקאַנט. איך װײַס בלױז, אַז ער אײַצט אַלט אַרומ 40 יאָר, האָט הױכ-שול-בילדונג. געװען אַ לערער, לעקטער און קולטורטוער. פֿון אַנערעכ 1925 איז ער אַ שטענדיקער מיטאַרבעטער פֿון דער „פֿרײַהײַט“, אױך געװען אַ מיטגליד פֿון דער רעדקאָלעגיע פֿון דעם „האַמער“, מיטגליד פֿון דער קאָג-פֿאַרטיי און „פֿראַלעספענ“.

בלעכמאַן האָט אַכּוּז אַ גרויסער צאָל דערציילונגען, אָנגעשריבן אַ גרעסער ווערק „װאָטערטאָן“ — אַ בילד פֿון דער ײִדישער ראַדיקאַלער און סאָציאַליסטישער קולטור-װעלט אין אַן אמעריקאַנישער פֿראַזוינז-שטאַט. אין די זאַכן האָט בלעכמאַן אַרױסגעװיזן אַ גוטע באַקאַנטשאַפט מיט דער סװױוע, אַ פֿײַקייט צו שילדערן פֿלאַסטישע פֿיגורן, אַ געזונטע אָנגעװעטיקטע שפּראַך און אַ ברייטקייט פֿון אױפֿיר. „װאָטערטאָן“ איז כּוּזדעם געװען דורכגעדרונגן גען מיט אַ פֿײַנעם הומאָר, װאָס האָט זיך מאָדנע געפֿאַרט מיט אַ צײַטנווייזן לײַרשן טאָן. אָט דער לײַרזום האָט אָבער ערטערװיזן פֿאַרקלענערט דעם ווערט פֿון דער זאַך. אָפּטמאַל האָט ער אײַבערגעװינגן דעם הומאָר, — און ס'איז ניט געװען קלאָר, צי דער שרײַבער לאַכט אָפּ פֿון די טרעגער פֿון דער פֿראַזוינז-ציעלער געזעלשאַפֿטלעכקייט צװישן יִדן, צי ער האָט ראַכמאַנעס אַפֿ די אָפֿגעשטאַנענע קלײַנבירגערלעכע טיפּן. אַ נײַע סעריע פֿון דעם זעלביקן „װאָטערטאָן“, אָבער שױן מיט אַ קרעפּטיקערן סאַטירישן טאָן, האָט בלעכמאַן אָנגעהויבן אינעם באַנײַטן „האַמער“ ... (מ. אָלגינ).

בעלסקי ש. י. געבוירן אין 1891 אין נאָווא יעלאַנא, געוון. גראַדנער גוב. צו 11 יאָר אָנגעהויבן ארבעטן. נאָכ גאָר יונג ווערט ער אריינגעצויגן אין פארשיידענע ארבעטער-קרייזלעך, באקענט זיך מיט דער אונטערערדישער ליטעראטור און באזוכט געהיימע פארזאמלונגען.

אין 1904 וואנדערט ער אויס קיין ניו-יאָרק. ביז דער אָקטיאבער-דעוואַ-ליזיע געפינט ער זיך אונטערן איינפלוס פון דער גרופע „יונגע“ און פון די „אינזיכטיגן“. ער דערפילט אָבער דעם ווידערשפרוך צווישן זיין אייגענעם ארבעטער-לעבן מיט דער ליטעראטור פון די יידישע בורזשוואזע שרייבער. אין 1921 שליסט ער זיך אָן אָן דער קאָמפארטיי, וועלכע איז דעמלט אונטערערדיש. אינעם זעלביקן יאָר פארלאָזט ער ניו-יאָרק און באזעצט זיך אין קאליפארניע. ווען עס גרינדעט זיך די „וואַרקערס-פארטיי“, ווערט ער דאָרט א מיטגליד און איז זינט דעמלט טעטיק אין דער קאָמוניסטישער באוועגונג. אין 1924 הייבט ער זיך אָן דרוקן אין דער „פרייהייט“. געווינט דעם 2-טן פריז אין דעם לידער-קאָנקורס. דרוקט זיך אין „האמער“, שרייבט לידער פארן לאַס-אנדזשעלעסער „פרייהייט-געזאנג-פארטיי“. לעצטנס איז ער קולטור-דירעקטער פון דעם יידישן ארבעטער-קלוב, רעזיסער פון דער דראם-סעקציע.

בערקאָוויטש ל. געבוירן אין 1897 אין אניקסט, געוועזן קאָוונער גוב. (איצט ליטע) אין אן אָרעמער שניידער-פאמיליע. געקראָגן א טראַדיציאָ-נעלע דערציִונג. צו 13 יאָר אויסגעוואנדערט קיין קאנאדע. צו 15 יאָר אָנגע-הויבן ארבעטן בא פארשיידענע מעלאָכעס. אפן 17-טן יאָר אָנגעהויבן שרייבן און דרוקן לידער און סקיזן אין פראָווינציאלע צייטונגען און פּעריאָדישע אויסגאבעס. אין 1925 געקומען קיין ניו-יאָרק, וווּ אָנגעהויבן שרייבן לידער פאר קינדער. א טייל פון זיי געדרוקט אינעם „קינדער-זשורנאל“ און „קונדעס“. שפעטער זיי געדרוקט אויסשליסלעך אין דער „פרייהייט“.

דורכגעמאכט צווישן 1915 און 1927 א ריי אידיישע בלאַנדזשענישן, גע-ווען מיטגליד פון דער „יאָנג סאָשעליסט ליג“, סאָציאל-דעמאָקראטישער פארטיי און „לינקע“ פ. צ. ביז 1927, ווען אריינגעטראַטן אין דער קאָמ-פארטיי. אין די לעצטע יאָרן טעטיק ארום דער פראָלעטארישער שול-באווע-גונג. זינט 1929 וווינט ער אין קאליפארניע.

גאַרעליק ד. געבוירן אין 1889 יאָר אין זשלאָבין (ווייסרוסלאַנד). צו 17 יאָר געקומען קיין אמעריקע. געארבעט בא פארשיידענע מעלאָכעס. זינט 1911 פארעפנטלעכט לידער אין „פ. א. ש.“, „צוקונפט“, אינעם זאמלבוך „פון מענטש צו מענטש“, אין דער אנטאָלאָגיע „ניו-יאָרק“ און אין אנדערע אויסגאבעס. אין 1919 ארויסגעגעבן א זאמלונג „לידער“. אינעם זאמלבוך „יונג-שיקאגאָ“ און אינעם זשורנאל „אינינעם“ געדרוקט ציקלען לידער, וואָס האָבן אים פארבונדן מיט די אויגערופענע „אינזיכטיגן“ אָדער אינטראַס-פעקטיוויסטן. אין די לידער קומען צום אויסדרוק שטימונגען פון צאר און ייִעש אפ דעם יידישן כורבן אין דער אלטער היים.

פאר די לעצטע אכט יאָר זיך אויך געדרוקט פון צײַט צו צײַט אין דער „פּרײַהײַט“ און אינעם „האַמער“. אין 1931 געוואָרן א מיטגליד פון דער קאָמפּאַרטיי. זײַנע לידער פון די לעצטע יאָרן זײַנען שוין פון דעם לעבן און קאַמפּ פון די אַמעריקאַנישע אַרבעטער. עטלעכע פון זײַנע לידער זײַנען אויך אײַנגעשלאָסן אין דער זאַמלונג „די הײַנטצײַטיקע פּראָלעט. י.ד. דיכטונג אין אַמעריקע“.

גרינשפּאַן י. געבוירן אין 1902 אין קלעצק, געו. מינסקער גוב. פּאָטער א גלעזער. אין דער צײַט פון דער פּוילישער אָקופאַציע עמיגרירט קײַן קאַנאַדע. געווען מיטגליד פון דער קאַנאַדער קאָמפּאַרטיי פון 1922 ביז 1925. שפּעטער אויסגעוואַנדערט אין די פאַרייניקטע שטאַטן. א שטיקל צײַט געווען מיטגליד פון דער אַמעריקאַנישער קאָמפּאַרטיי. געווען א שוין אַרבעטער. איצט א לערער אין די פּראָלעטאַרישע קינדער-שולן. שרייבט שוין 7 יאָר. געדרוקט פאַר אָט דער צײַט לידער אין „פּרײַהײַט“ און אין „האַמער“. בײַס דער גרינדונג פון „פּראָלעטפּען“ געוואָרן א מיטגליד פון דעם דאָזיקן פאַרייניגטן שפּעטער, אין דער צײַט פון דער אידעאָלאָגישער קריסטאליזאַציע פונעם פאַרייניגטן פאַרטראָטן די רעכטע ריכטונג. פאַר ארויסגעבן קעגן באשלוס פונעם „פּראָלעטפּען“ א בוך מיט אַנטיפּראָלעטאַרישע לידער „ערעוואַצײַט“ צוזאַמען מיט ל. סאַברײַנען, אויסגעשלאָסן געוואָרן פונעם „פּראָלעטפּען“ אפּ און אומבאַשטימטער צײַט. ער האָט שפּעטער אײַנגעזען זײַנע פעלערן און איז אַיצט צוריק אײַנגעשלאָסן געוואָרן אינעם „פּראָלעטפּען“. גרייט זיך ארויס-געבן א בוך לידער. פון זײַנע גרעסערע פּאָעמעס זײַנען באקאַנט: „14-טע גאַס“ („פּראָלעטפּען“ זאַמלונג „יוניאָן סקווער“ 1930) און „ס'האַט א ווינט זיך צעווייעט קאַפּויר“ („האַמער“, אױגוסט 1932). ער האָט צוזאַמענגעשטעלט דעם טעקסט פאַר דער אָרטאָאָריע „געוויטער“, וואָס ווערט אױפגעפירט פונעם „פּרײַהײַט“ געזאַנג-פאַרייניג, מיט מוזיק פון י. שײַפּער.

גרינשפּאַן האָט אידעאָלאָגיש אסאך געבלאָנדזשעט. געשריבן לידער פונעם פּראָלעטאַרישן קאַמפּ און גלײַכצײַטיק אינדיווידואליסטישע ליריק, סימבאָליסטישע און אפילע מיסטישע לידער. די ניט קלאָרקייט פון זײַן אידעאָלאָגישע האָט באשאפן דעם כאָס פון זײַנע בילדער. ער האָט זיך געפונען אונטערן אײַנפלוס פון דער „שריפּטנ“ פּאָעזיע און אידעאָלאָגישע. ער באפרייט זיך אָבער לעצטנס פון די רעשטן פון פרעמדן אײַנפלוס. זײַנע לעצטע גרעסערע פּאָעמעס זײַנען פון די בעסטע אין דער איצטיקער יונגער אַמעריקאַנישער פּראָלעטאַרי-שער ליטעראַטור.

דאווידזאָן — זע מארגאָליס — דאווידזאָן.

דאווידמאַן שלוימע. געבוירן אין יאָר 1900 אין מאָלעוואַ-פּאָדאָלסק. אין 1916 געאַרבעט אין אָדעס אפּ א רראַטנ-פאַבריק. געדינט פּרײַוילדיק 9 כאַדאַשימ אין דער רויטער ארמיי אין 1919. אינעם זעלביקן יאָר ארויסגע-געבן א ביכעלע לידער „בענקעניש“, געדרוקט אין יאַמפּאָל-פּאָדאָלסק. אין

1920 געקומען קיין אמעריקע. געארבעט בא פלייש, פרוכט, און געפרעסט העמער. געדרוקט דערציילונגען אין דער פילאדעלפיער בורזשואזער, יידישער וועלט"ט אין 1921—1922, נאָכנ דערשיינען פון דער „פרייהייט“, דרוקט ער זיך אויסשליסלעך אין דער קאָמפּרעסע. איז א מיטגליד פון דער קאָמפּארטיי. דער איניציאַטער פונעם ערשטן יונגן ארבעטער־שרייבער־פאריי, איינער פון די מיטערדאקטערס פון דער „יונג־קווינע“, „יוגנט“ און „ספארטאק“. ביז 1933 זיינען דערשינען אין בראַשור־און בוך־פאָרם זיינע פאָלגנדיקע ווערק: (1) פאר קינדער: „דער פאבריק־קוימען שטרייַקט“, „דאָס ערשטע נעגערל“, „כאווער לענין האָט געזאָגט“, „בירעבידזשאַנ“, „מאָטעלע פון דאָרפ „איַקאָר“, „כאָ ווער לענין“; (2) פאר יוגנט: „די מילכאָמע אין ניו־יאָרק“; (3) פאר דערוואַק־סענע: „ערשטע טריט“, „ווען הערצער ברענען“, „געקניפטע ריטלעך“. נאָכנ סארענדיקן די לערער־קורסן באַם ארבעטער־רינג אין 1926 ווערט ער אַ לע־רער. איצט איז ער לערער אין די יידישע קינדער־שולן באַם ארבעטער־אַרדן און אַקטיווער פארטיי־און קולטורטוער.

דאווידמאן איז דער אוטער פון א גרויסער צאָל מאָמענט־פארצייכענונגען, בילדער, עסקיון, דראַמאטישע עטיודן. זיינע טעמעס זיינען פון דער רעוואָלוציאָ־נערער ארבעטער־באוועגונג אין אלע אירע פאזעס. אליין א טוער אין דער ארבעטער־באוועגונג, קען ער אלע אירע פראָבלעמעס און שילדערט זיי גערנ אין בעלעטריסטישער און האַלב־בעלעטריסטישער פאָרם. זיין שפראַך איז קלאָר. זיין צוגאנג איז אַן איינפאכער און דירעקטער. ער האָט גרויסע פארדינסטן אפן געבויט פון דער פארצייכענונג (אַטשערוק) אָדער קינסטלערישן רעפאָר־טאזש. ער איז זייער פראָדוקטיוו, ער דארף אָבער לענגער אויסטראַגן זיינע ווערק און לענגער אפ זיי ארבעטן. ער איז דער ערשטער פון די יונגע פראַ־לעטארישע פראָזע־שרייבער, וואָס האָבן איבערגעריסן מיט דער „שריפטני־טראַ־דיציע און „אַלטע“ היימ־דערציילונגען און זיך גענומען פאר אמעריקאנישער ארבעטער־טעמאטיק, פאר שילדערן דאָס לעבן און דעם קאמפ פון די רעוואָ־לוציאָנערע ארבעטער אין אמעריקע. נאָכנ דערשיינען פון דער „פרייהייט“ איז ער געווען איינער פון די ערשטע פּיאָנערן פונעם קאמפ פאר א פראַלע־טארישער ליטעראַטור אין אמעריקע. לעצטנס זיינען ארויס אין ניו־יאָרק זיינע צוויי ביכלעך: „איציק דער פּיאָנער“ (א מייסעלע) און „מיר ווילן ברויט“ (שפילן).

דוואָרקין מייַער. געבוירן אין 1893 אין סטרעשינ (ווייסרוסלאַנד), אין א האָרעפאשנער אָרעמער פאמיליע. באזוכט אַוונטשולן אין מינסק, יעקאטערינאָ־סלאַוו און ווארשע.

אין 1908 אָנגעקומען קיין אמעריקע און אוועק ארבעטן אין שניידער־שע־פער. שפעטער זיך גענומען פאר שווערער דרויסנדיקער ארבעט. אין די אָונטן געשטודירט אין פארענדיקט פאָלקס־און מיטלשול. אריין אין אוניווערסיטעט. איבער מאנגל און געלט־מיטלען אימ געמוזט וואַרפן נאָך צוויי יאָר שטר־דירן. אָנגעהויבן מיטארבעטן אין דער „פרייהייט“ אלס קאָרעספּאָנדענט און דערציילער זינט איר דערשיינען. זיך אויך באטייליקט אין „דיילי וואָרקער“ מיט

ארטיקלען, דערציילונגען און רעוואָליוציאָנערע שפּילן. וווינט איצט אין קליוו-לאנד, אָהיאָ.

דינסקי ל. געבוירן אין 1890 אין סוואַלסק (איצט ליטע) באַ רעליגיעזע עלטערן. אוועק קיין פאריז אין 1905. אין 1913 געקומען קיין אמעריקע. די ערשטע לידער אָפּגעדרוקט אין 1917 אין „גרויסן קונדעס“. אין 1922 ארויסגעגעבן אַ זאַמלונג לירישע לידער „דערווייל“. פון 1922 ביז 1925 געלעבט אין שיקאַגאָ, געווען פארבונדן מיט דער גרופע „יונג-שיקאַגאָ“, צוזאַמען אַרױסגעגעבן דעם זשורנאַל „אינינעם“. אלע יאָרן אַ שאפֿ-אַרבעטער באַ פעלצן. אַ מיטגליד פון „פּראָלעטאַרענע“ זינט 1932. דרוקט לידער אין דער „פּרייהייט“ און „האַמער“.

דייקסעל ש. געבוירן אין 1886 אין קעשעניעוו, בעסאַראַביע. פּאָרטרעך געווען אַ שניידער. אין דער צײַטונג „בעסערבאַסקאַיאַ זשיזש“ האָט ער עטלעכע יאָר צײַט געשריבן פעליעטאַנען, דערציילונגען און אַרטיקלען. אין יאָר 1912 געקומען קיין אמעריקע. געשריבן אין די רוסישע צײַטונגען „נאַווי מיר“, „רוסקי גאַלאַס“ א. אַנר. און אויך געדרוקט דערציילונגען אין „צוקונפֿט“, „פּאַרווערטס“ און „פּרייע אַרבעטער-שטימע“. אין אמעריקע האָט דייקסעל געאַרבעט פּרייער אין אַ קליידער-פאַבריק, לעצטנס געענדיקט דעם ייִדישן אַרבעטער-אויניווערסיטעט און געוואָרן אַ לערער אין די פּראָלעט. קינדער-שולן. זינט „די פּרייהייט“ איז דערשינען דרוקט ער זיך אין דער קאַמפּערעסע. איז איצט אַ מיטגליד פון דער קאַמפּאַרטיי.

ש. דייקסעלס ערשטער באַנד דערציילונגען, די וועגן אין נעפֿל“ איז אַרויס אין יאָר 1923; דער 2-טער באַנד „אַזאַטישע דערציילונגען“ — אין 1924; דער 3-טער באַנד — „זײַן מאַיעסטעט“, און דער 4-טער — „צען איינאַקטערס“ — זײַנען אַרויס אין יאָר 1925 אין „פּרייהייט“-פאַרלאַג. אין יאָר 1929 אָנגעשריבן אַ דראַמע „דער צאָרן פון דער ערד“, פּונעם לעבן פון די אמעריקאַ-נישע קוילנגרעבער (די דראַמע איז געשפּילט געוואָרן אין קיעווער ייִדישן מעלודע-טעאַטער). דייקסעל האָט ניט לאַנג צוריק פאַרענדיקט אַ צווייטע דראַמע „טשיינגענג“ — פּונעם לעבן פון די נעגערס אין אמעריקע. ער האָט נאָך גרייט אַרויסצוגעבן די פּאַלגנדיקע ביכער: „אינדיאַנישע דערציילונגען“ — פּונעם אינדיאַנער לעבן אין די שטאַטן אַריזאָנאַ און ניו-מעקסיקאָ; „איינאַקטערס“ — דראַמאַטישע שפּילן פון אמעריקאַנישן הונגער און עלנט; קוני-אַילאַנד“ — דערציילונגען וועגן באַרימטן „אינדזל פון פּרייד“ (אַדער „אינדזל פון געלן טײַלד“, ווי גאַרקי האָט אים אָנגערופּן); „פּאַרוטיק גיקאַלסקי“ — אַ נאָוועלע פּונעם מיליטערישן לעבן אינעם אַלטן רוסלאַנד.

ש. דייקסעל איז איינער פון די עלטערע צווישן דער גרופע רעוואָליוציאָנערע בעלעטריסטן, האָט אָנגעהויבן ווי אַ בורזשואַזער דערציילער מיט אַ ראַדיקאַלער טענדענצ. ער האָט אינוינעם געהאַט דעם אונטערגעדריקטן, אָבער ער האָט זיך מער אָפּגעשטעלט אַפּ די ליבע-דראַמעס פון אלערליי אינטעליגענטישע, האַלב-אינטעליגענטישע און פּראָלעטאַרישע פאַרשוינען. ער האָט סימפּאַטיזירט מיט דער רעוואָליוציאָנערער באַוועגונג, אָבער ער האָט זיך הויפּט-

זאכלעך אינטערעסירט מיט טשיקאווע כאראקטערס און עפעקטן. ער האָט גע-
קענט די מיטלאַזיאטישע וועלט, ווי ער האָט פארבראכט א געוויסע צײַט,
אַבער ער האָט אויך דאָרטן געזוכט מער דאָס פיקטאָרעסקע (בילדערישע), ווי
דאָס סאַציאַלע. אין אמעריקע האָט ער פארבראכט א צײַט צווישן די אינדיאַ-
נער, און אין זײַנע אינדיאַנישע עסקיזן האָט ער געשילדערט די אונטערנע-
דריקטע לאגע פון די אורשפרינגלעכע באלעבאטימ פונעם היגן קאָנטינענט, ער
האָט זיך אָבער אָפגעגעבן מער מיט אינדיאַנישע לעגענדעס, ווי מיט שילדערן
די סאַציאַלע קאָנפליקטן. ערשט אין די לעצטע יאָרן האָט ער שוין געפרווט
אריינטראַגן א קלאסנ-מאָטיוו אין זײַנע דערציילונגען ביכלאַל, אין זײַנע
אינדיאַנישע דערציילונגען ביפראט. דײַקסעל איז א געשיקטער בויער פון
דראמאטישע עטיודן. אין זײַנע לעצטע דראמעס באמיט ער זיך צו געבן די-
רעקט און אומיטבלאר קאמפליצירונטן פון די אמעריקאנישע ארבעטער און
אונטערנעמער דריקטע מאסן" (מ. אָלגינ).

הארקאווי לוי. די ביאָגראַפישע מאַמענטן פון האַרקאווי זײַנען מיר ניט
באקאנט. ער „האָט אָנגעהויבן מיט קליינע בילדלעך פון איסט-סיידער אָרעמ-
שאפט — און געצויגן האָט אים צו האַפּענונגלאָזיקע קאַרבאַנעס פון דער סאַ-
ציאַלער אָרדענונג: אן אלטער היימלאָזיקער ארבעטער, א בלינדער בעטלער, א
קראַנקע אלמאָנע. געשילדערט האָט ער די דאָזיקע טיפן מיט א געמיש פון
עכטער מענטשלעכער וואַרעמקײַט, סענטימענטאַלער ווייכקײַט און פּײַנעם
רעזיגנירטן הומאָר. אָפּט פלעגט ער שרײַבן לירישע אויסגוסן אין פּאַעזיע, וווּ
נאטור-שיינקײַט אלס קאָנטראַסט צו סאַציאַלע עלנט האָט געגעבן א פּעסימיס-
טישן טאָן. אין דער זעלביקער צײַט האָט ער אויך געשריבן הומאָרעסקן, וווּ
ער האָט אָפּגעכויזעקט פון די רעכטע. שפּעטער, אונטער דעם אײַנפלוס פון
דער וואַקסנדיקער ארבעטער-באוועגונג און אונטערן דרוק פון דער קריסטאלי-
זירונג פון דער פּראָלעטאַרישער אידעאָלאָגיע אפן ליט-פּראָנט, הייבט ער אָן
שרײַבן ארבעטער-דערציילונגען מיט א קעמפּערישן כאַראַקטער. אויך דאָ בא-
האַלט ער דעם ליריזם, די צארטקײַט, די טרוימערישקײַט. אָבער עס הייבט
זיך אָן מערקן מער קראַפט אין זײַנ אויסדרוק. האַרקאווי גיט זיך לעצטנס נאָך-
אנאנד אָפּ מיט רעוואָליוציאָנערע ארבעטער-געשטאַלען.

לוי האַרקאווי איז אײַנער פון די ווייניקע רעו. שרײַבער, וואָס פארמאָגן
הומאָר. א גרעסערע נאָענטקײַט צו די אַקטועלע פּראַגעס פון דער ארבעטער-
באוועגונג וואָלט געגעבן מער קאָנקרעטן שטאַפּ פאר זײַנ הומאָר" (מ. אָלגינ).

וויקטאָר אב. (אווראָם וויגדאָראָוויטש). געבוירן אין 1871 אין קאַרטווי
בערעזע (וויסרוסלאַנד) אין א רעליגיעזער מיטפּאַכע. צו 20 יאָר אוועק אין
אוקראַינע, געווען לערער, געהילפּ-בוכהאַלטער, פארוואלטער פון אפטייק א.א.וו.
אין 1904 אויסגעוואנדערט קײַן אמעריקע. געארבעט איבער דריי יאָר צײַט
אין ציגאַר-פאַבריקן אין שיקאַגאָ, ניו-יאָרק און דעטרויט. שפּעטער געארבעט אין
אפטייקן, געענדיקט אלס פארמאַצעווט אין שיקאַגאָ. אין האַרבסט 1904 זיך אָנגע-
שלאָסן אָן דער גרופּע „רוסישע סאַציאַל-דעמאָקראַטן". אין 1905 אריינגעטראָטן אין

ארבעטער־רינג, שפעטער, מיט אלע לינקע פונעם ארבעטער־רינג, אריין אין ניי־גערינדעטע אינטערנאציאנאלע ארבעטער־אָרדנ. מיטגליד פון דער צענטראל־עקזעקוטיווע (אויספיר־אָרגאן) פונעם „איקאָר“.

מיטגליד פון „פּראָלעפענ“ זינט דעקאבער 1929. אין אָנהייב 1932 אויסגע־וויילט אינעם פרעזידיום פונעם „פּראָלעטפענ“. זינט 1928 מיטגליד פון דער פארטיי.

דאָס ערשטע ליד אין ייִדיש אָפּגעדרוקט אין 1906 אין דער וואַכנשריפט „דער נייער דאָר“ אין שיקאַגאָ. געדרוקט לידער, פּאָעמעס און ארטיקלען אין „ייִדישע ארבעטער־וועלט“, „פּאַרווערטס“, „צייט־גייסט“, „נייע־וועלט“, „צו־קונפט“, „קונדעס“, „ייִדישער־קעמפּער“, „פּריינד“, „די צייט“, „ייִדישער סאָ־ציאליסט“, „דעטרויטער וואַכנבלאט“ און אנדערע. איבערגעזעצט א גאנצע ריי לידער פון רוסיש, דייטש און ענגליש. אריבערגעגאנגען צו דער „פּרייהייט“ גלייך ווי זי האָט אָנגעהויבן דערשיינען. געדרוקט אין דער „פּרייהייט“ און „האמער“ ציקלען לידער, סעריעס ארטיקלען, קאָרעספּאָנדענציעס און באשריי־בונגען, זיכ אויך געדרוקט אין „פּונק“, אין „איקאָר“ און „איקאָר־יאָרבוך“.

אין בוכ־פּאַרמ ארויסגעגעבן: „גארבנ“ (לידער) אין 1920; „ראַנדזשע גראַביאנקאָ“ (סאטירישע לידער אין קאמפ קעגן דער פארעטער־ישער פירערשאפט פונעם ארבעטער־רינג אין 1926); „אין סאָוועטישן געבוי“, אַינדרוקן פון א ריזע איבערן ראטנפארבאנד אין 1930. זינט א ליד (א פּאַראָדיע) אין אריין אין דער מינסקער אנטאָלאָגיע.

ווייס שיפרע. געבוירן אין 1889 אין קעלעם, געווען קאָוונער גוב. אין 1906 געקומען קיין אמעריקע. געלעבט אין פּיטסבורג, שיקאַגאָ און זינט 1917 אין קאליפּאָרניע. איצט טעטיק אין דער רעוואָליוציאָנערער באוועגונג. פארעפנט־לעכט אסאך לידער אין א ריי צייטונגען און אויסגאבעס, און פאר די לעצטע יאָרן זיך געדרוקט אין דער „פּרייהייט“, „האמער“ און אין דער קאָמפּרעסע ביכלאל. אסאך פון אירע לידער צייכענען זיך אויס מיט זייער געזונטן אָפּטימיסטישן טאָן. זי שרייבט מערסטנס אפ טעמעס פון דעם לעבן פון דער ארבעטער־פרויו און פונעם ארבעטער־קאמפ ביכלאל. ארויסגעגעבן א בוך לידער „אין גאנג“ (1932).

ווייסמאן נאָכעם. געבוירן אין 1894 אין א דערפֿ אין רומעניע. פאָטער געווען א פּאָסטעלע־מאכער (לאפטיעס פאר פויערעם). דורכגעמאכט אין בוקאַ־רעסט אלס עקסטערנ א לערער־קורס און באקומען דאָס רעכט צו זיין א גימ־נאזיע־לערער. אין 1920 אָנגעקומען קיין אמעריקע. אָנגעהויבן שרייבן נאָך אין רומעניע לידער און דערציילונגען אפ רומעניש און ייִדיש. ביז דער „פּרייהייט“ זיך געדרוקט אין דער בורזשואזער פרעסע. שפעטער אויסשליסלעך אין דער קאָמפּרעסע. מיטגליד פון דער קאָמפּארטיי. אין 1926 איז דערשינען זיין ערשט בוך: „די באלאדע פון א קינדער־קעמפ“ (קינדער־לידער). גרייט איצט צום דרוק א גרויס לידער־בוך „ניו־יאָרק“, וואָס שילדערט די רעוואָליוציאָנערע קאמפן אין אמעריקע. פינף לידער זיינע זיינען אריין אין דער זאמלונג „די הינטציטיקע פּראָלעטארישע ייִדישע דיכטונג אין אמעריקע“.

וויסמאנס לידער זינען קימאט אלע דירעקט געווינדמעט די קאמפן פון די רעוואָליוציאָנערע אַרבעטער אין אמעריקע. ער האָט געשריבן אסאך לידער און מיטטעלעך פאר קינדער. אויך געשריבן אסאך דערציילונגען. ער איז ביים לאל זייער פראָדוקטיוו. זיין שטרעבונג גייט אָפער מער אין דער ברייט, ווי אין דער טיפ. זיין שפראך איז זייער ליכט און קלינגענדיק, אָפער ניט גענוג וואָגיק און קאָנצענטרירט. ער האָט באנוצט פאר דעם נייעם אינהאלט די ריזעניסטישע, פלאַכע, בלאסע, צעקראַכענע ליריק. לעצטנס אָפער באַפרייט ער זיך דערפון. זינע לידער קרינג מער מעטאל, ווערן קרעפטיקער און שלאָגנדיקער.

זלאַטקינ ה. י. ד"ר. געבוירן אין 1882 אין באָריסאָוו (וויסרוסלאַנד). פאָטער געווען א שוטער. צו 11 יאָר אָנגעקומען אין א ווילנער יעסוימי-הויז. פון דאָרטן אין א פאכ-שול. צו 16 יאָר זיך אָנגעהויבן גרייטן צו מאטורע און געלעבט פון געבן פריוואטע לעקציעס. גלייכצייטיק געוואָרן טעטיק אין „בונד“. אין 1904 געקומען קיין אמעריקע, געארבעט אין א פאבריק און זיך גלייכצייטיק געגרייט צום מעדיצינישן פאקולטעט פונעם קאָלומביא-אוניווערסיטעט. אין 1915 געענדיקט דעם פאקולטעט, דערנאָך געארבעט צוויי יאָר אין לינ-קאָלג-שפיטאל. אין 1928 צוגעשטאנען צו דער רעוואָליוציאָנערער ארבעטער-באוועגונג. פון יענעם יאָר אָן אָנגעהויבן שרייבן רעגולער ארטיקלען וועגן מעדיצינישע פראגעס אין דער „מאָרגן פרייהייט“. מיטגליד פון „פראָלעטפענ“.

טשערנער פוליע. געבוירן אין 1901 אין בערשאד, פאָדאָליער גוב. פאָטער געווען א לערער. אין 1921 געקומען קיין אמעריקע. געוואָרן א פאבריק-ארבעטער, פריער בא שטאָל, דערנאָך אין נאָדל-פאכ. אין 1925 אריין אין דער פארטיי. אין 27—1926 באזוכט דעם יידישן ארבעטער-אוניווערסיטעט (געווען איינער פון אירע גרינדער), און איז איצט דער סעקרעטאר פון נעם אוניווערסיטעט.

אין 1923 י. אָנגעהויבן דרוקן אין דער „מאָרגן-פרייהייט“ שאפ-בילדער, הומאָריסטישע פעליעטאָנען, איינאקטערס און דערציילונגען. אן איינאקטער „פּרעסער“ אָפגעדרוקט אינעם זשורנאל „יוגנט“, א דערציילונג „אפ נייער ערד“ — אין „יוניאָן סקווער“. אָנגעשריבן א דראמע „אין רויש פון מאשינען“ — פון דעם לעבן און קאמפ פון די יידישע נאָדל-פאכ-ארבעטער אין אמעריקע. די דראמע איז אופגעפירט געוואָרן אין ניו-יאָרק און פילאדעלפיע פון „אר-טעפ“. איז אויך געווען פון צייט צו צייט א שטענדיקער אינעווייניקסטער מיט-ארבעטער פון דער „מאָרגן-פרייהייט“.

פוליע טשערנער איז איינער פון די ינגסטע פראָלעטארישע דערציילער אין אמעריקע. זינע בילדער זינען נאָענט צו דער ווירקלעכקייט פון שאפ, שטריק, „פיקעט-ליינ“, מיטינג-זאל, פארטיי. זינע מענטשן זינען עכטע, לעבעדיקע פראָלעטאריער-אַט די, וואָס אין די צענדליקער טויזנטער בויען זיי אופ דעם פראָלעטארישן קלאסן-פראָנט. זיין צוגאנג צו זיי איז פון אן אייגענעם, אן אינעווייניקסטן, ער איז א טייל פון אַט דעם פראָנט. ער זוכט נייע, פאסיקע אויסדרוק-מיטלען.

יודיטש. פ. געבוירן אין 1887 אין ברוסילאָוו (קיעווער געגנט). צו 15 יאָר געוואָרן א סטאַליער. געווען א מיטגליד פון „בונד“. אין 1909 אויס-געוואנדערט קיין אמעריקע, וווּ ביי 1915 געווען באשעפטיקט בא זיין פאכ. דאן געוואָרן פארוואלטער פון דעם אָרגאן פון דער יודישער סאָציאַליסטישער פעדעראציע „די נייע וועלט“ (1914—1922) און פון צייט צו צייט געדרוקט דאָרט ארטיקלען. זינט 1923 איינער פון די הויפט-טוער פון דער רעדאקציע „פרייהייט“, דער הויפט-רעדאקטער איבער אלע איניאַנימ, וואָס האָבן א שני-כעס צום קאמפ אין דער יוניאַנ-באוועגונג. ער האָט אויך געשריבן בילדער און דערציילונגען פון ארבעטער-לעבן און קאמפ. א מיטגליד פון דער פארטיי, פאָרויצער פון „פראָלעטפענ“. באזוכט דעם ראטנפארבאנד אין 1927, אָנגע-שריבן וועגן זיין באזוכ א בוך אין דער פאָרם פון א באריכט פון דער דע-לעגאציע פון די לינקע ארבעטער-רינג-ברענטשעס קיין ראטנפארבאנד. פארעפנטלעכט אסאך גרעסערע ארבעטן וועגן יוניאַנ-פראָבלעמעס אינעם קאָמוניסטישן כוידעש-זשורנאל דער „האמער“. איז איינער פון די באהאוונסטע עקספערטן איבער פראגעס פון פראָפבאוועגונג איג אמעריקע.

יוקלסאָן ר'וון. געבוירן אין 1885 אין דאָרפ נעביריווקע, לעבן זשיטאָמיר (קיעווער געגנט). פאָטער פלעגט זיך פארדינגען אלס אן ארויסהעלפער בא א שניט-קרעמער אפ יארדן. איז אין עלטער פון 15 יאָר אוועק קיין זשיטאָמיר, גע-זוואָרן אן אָנגעשטעלטער אין א באקאליי-געשעפט. מיט א יאָר שפעטער אוועק ארבעטן אין א דאמפ-מיל, אין נעביריווקע, וווּ געארבעט 6 יאָר. האָט פאר דער צייט אָרגאניזירט צוויי שטרעיקן — פון די ארבעטער אין דער מיל, און פון די פויערימ, וואָס האָבן געפירט מער און קליינע קיין זשיטאָמיר. קיין אמעריקע אָנגעקומען סאָפּ 1906, געוואָרן א ציגארן-מאכער, האָט זיך באלד גענומען אָרגאניזירן די ציגארן-מאכער, איז געווען זעקס יאָר דער סעק-רעטאר פון דער ניי-געגרינדעטער „פראָגרעסיווער ציגארן-מאכער-יוניאַן פון אמעריקע“.

יוקלסאָן איז פאר דער זעלביקער צייט אויך געווען העכער פיר יאָר דער פאָרויצער פון די פארייניקטע יודישע געווערקשאפטן אין שיקאָגאָ. פאָליטיש האָט ער איז יענער צייט געהערט צו די „פויאלעציענ“, שפעטער — צו די „לינ-קע“ פ. צ. אין 1922 אוועק פון די פ. צ., ווידער צוגעשטאנען צו די פ. צ. אין 1924, ער האָט אָבער יענע רייען באלד פארלאָזט און איז אין 1925 אריינגעטרעטן אין דער קאָמפארטיי.

זיין זשורנאליסטישע טעטיקייט האָט ער אָנגעהויבן אין 1908 מיט ארטיקל-לען איבער טרייד יוניאַנ-פראָבלעמעס. אין 1925 געקומען קיין ניו-יאָרק און רעדאקטירט דעם אָפּיציעלן זשורנאל (יודיש און ענגליש) פון דער יוניאַן פון פוטערווארג-ארבעטער, ווען די לינקע האָבן איבערגענומען די יוניאַן. אָנהייב 1926 איז ער געוואָרן א שטענדיקער מיטארבעטער פון דער „פרייהייט“, שרייבט מערסטנס ארטיקלען איבער פאָליטיש-געוועלשאפטלעכע פראגעס. מיט-גליד פון „פראָלעטפענ“ זינט זיין גרינדונג. אקטיוו אין „ארטעפ“ און „איאָקאָר“.

שרייבט אָפּט פּעריעטאַנען, אין דער „פּרייהייט“ אין דער אָפּטיילונג, טאַג-
איין, טאַג-אויס“ ביפראט. איז איצט אויך א רעדאָלעגעיִע-מיטגליד פונעם
„סינאָל“.

יורמאן לעאָן. געבוירן אין 1906 אין האָראָדענקאָ, מיזרענ-גאליציע.
די עלטערן—הענדלער. ביים דער מילכאָמע אנטלאָפּן מיט די עלטערן אין
דייטש-בעמען. זיך שפּעטער אומגעקערט קיין גאליציע, וווּ צו 13 יאָר אוועק
ארבעטן אין א ציינ־טעכנישער לאַבאָראַטאָריע. געקומען קיין אמעריקע סאָפּ
1923. געארבעט בא אסאך פאכן. אין 1925 געוואָרן א פוטערווארג-ארבעטער.
אין 1927 אָנגעהויבן שרייבן אפּ דייטש. געדרוקט אין דער דייטשישער ניר-
יאָרקער „פּאָלקס-צייטונג“ א גאנצע ריי לידער, פּאָעמעס, לירישע סקיצן
א.א.וו. שפּעטער—אין דעם דייטשישן קאָמוניסטישן וואַכנבלאט „דער אר-
פּייטער“. סאָפּ 1927 ארויסגעגעבן א ביכל דערצייילונגען אין ייִדיש „צוריק צום
לעבן“. שפּעטער געדרוקט דערצייילונגען אין דער „פּרייהייט“, „האמער“, אויך
איינ דערצייילונג אין „יוניאָן סקווער“. אין דער „פּרייהייט“ אָפּגעדרוקט אנערעכ
35 דערצייילונגען, אפּאָעמע, א ליד, א ראָמאן „בומציע רעזניק“ אונטערעכע
אונ צוואנציק ארטיקלען „אפּן אמעריקאנישן שליאכ“ (ריזע-באשרייבונגען).
לעצטנס פארענדיקט א גרויסן ראָמאן פונעם אמעריקאנישן לעבן „א הויז באַם
איסט־דיווער“. איז געווען סעקרעטאריאט-מיטגליד פון „פּראָלעפען“.

5. יורמאן האָט אָנגעהויבן מיט לירישע פּאָעטישע בילדער אין פּראָזע.
ביסלעכווייז איז ער אריבערגעגאנגען צו שילדערונגען פון דעם ארבעטער-
לעבן אין אמעריקע. יורמאןס הויפט-העלדן: דער אמאָליקער אינטעליגענט,
וואָס באטייליקט זיך איצט אין דער רעוואָלוציאָנערער ארבעט, און דער אָפּ-
געשטאנענער ארבעטער, וואָס הייבט אָן דערוואכן צום קלאסן-באוואוסזיין.
דער לעצטער טיפּ איז פארקערפערט אין זיין „בומציע רעזניק“— א ראָמאן-
כראָניק פון א ייִדישן ארבעטער אין ניו-יאָרק.

יורמאן איז א שווייגער, ער האָט ניט לייב צו דערקלערן. ער האָט אפילו
ניט לייב צו ווייזן אלצדינג, וואָס ער וויל מאַכן. ער האָט ניט לייב צוצוגיין
דירעקט צו דער זאך, וואָס ער באהאנדלט. עס באקומט זיך, ווי ער וואָלט
געזוכט אן אומגעריכטן ווינקל, פונוואנען צו קוקן אפּ זינע פארשויענע דאָ-
זינען נאָך רעשטלעך פון בורזשואזע ליטעראטור-טראדיציעס צו זוכן סוידעס,
צו „אנען“ טיפענישן אונטערן דעקטוכ פון אויגנשנילעכע פאקטן“ (מ. אָלגין).
יורמאן באמיט זיך לעצטנס גויווער צו זיין אָט די טראדיציעס, צו באפרייען
זיך פון זיי, וויל אין עצעם איז ער א רעאליסט. ער האָט אן אויג פאר כא-
ראקטערט. ער זעט סיטואציעס. ער קען זיין דינאמיש. ער באפרייט זיך פון
די בורזשואזע פענטעס, וואָס האָבן געהאט געבונדן זיין שפּערישע קראפט.

כאווער-פאווער (גערשן איינבינדער). געבוירן אין 1901 אין בער-
שאד, וויניצער געגנט, אין אן אָרעמער קליינבירגערלעכער פאמיליע. פון
12 יאָר אליין זיך אויסגעהאלטן פון לערעריי אין אָדעס און אין בערשאד.
אין דער צייט פון די פּאָנאָמען אנטלויפט ער קיין רומעניע. איז דאָרטן צוויי

יאָר אויך באשעפטיקט מיט לערערײַ. אָפּגעפּאַרן נאָכדעם קיין אמעריקע. זײַנע ערשטע קינדער־מײַסעלעך געדרוקט אינעם זשורנאל „קינדערלאַנד“. דער פּאַר־לאַג, מאַטאַנעס׳ פּוֹן די שאַלעמ־אײַכעמ־קינדער־שולן האָט אין 1925 אַרויס־געגעבן זײַנע מײַסעלעך אין צוויי ביכער אונטערן נאָמען „כאווער־פּאָווערס קינדער־מײַסעלעך“. שפעטער רײַסט ער מיט די דאָזיקע קליינבירגערלעכע שולן. דערנאָך גיט ער אַרויס זײַן גרעסערע דערציילונג, פּוֹן יענער זײַט טײַכ׳ (די זעלביקע דערציילונג איז אַרויס אין מאַסקווע אין „צענטרפּאַרלאַג“). דאָס בוך איז אויך איבערגעזעצט געוואָרן אפּ רוסיש און אַרויסגעגעבן געוואָרן פּוֹן דער „מאַלדאָיאַ גוואַרדיאַ“.

כאווער־פּאָווער האָט שײַן בײַן איצט אָנגעשריבן אַ הונדערט קינדער־מײַסעלעך און עטלעכע קינדער־שפּילן, וואָס זײַנען צעזײַט און צעשפּרייט איבער די נײַ־יאָרקער ייִדישע צײַטונגען און זשורנאַלן. זײַנע קינדער־מײַסעלעך ווערן געלייענט פּוֹן די קינדער אין די אמעריקאַנישע אַרבעטער־שולן, וועלכע פירן אָפּט אופּ זײַנע קינדער־שפּילן. אין מעשעך פּוֹן די לעצטע פּיר יאָר האָט גערשן אײַנבינדער געדרוקט אלע יאָר אַ גרעסערן ראָמאַן, וואָס איז געזאַנגען טעגלעך אין „מאַרגן־פּרײַהײַט“ אין פּאַרזעצונגען. די ראָמאַנען זײַנען: „אפּ יענער זײַט טײַכ׳“ (אפּ בײַדע ברעגן פּוֹן דניעסטער), „בראַנוויל“, „קאַפּל דער האַרבאַטער“, „אַ שול אין די בראַנקס“. אין 1932 אויך אָנגעשריבן די דראַמע „האַלד די פּאַרט“ (געדרוקט אין „האַמער“ 1932. זי איז שפעטער אויך איבערגעזעצט געוואָרן אפּ ענגליש). זי איז אויך געשפּילט געוואָרן אין אַרענטינע, אין האַרבסט 1933, און אַ צווייטע דראַמע „סקאַטסבאָראָ“.

אײַנבינדער איז אַ לענגערע צײַט געווען אַ לערער אין די פּראַלעטאַרישע שולן. לעצטנס געוואָרן אַ שטענדיקער מיטאַרבעטער פּוֹן דער „מאַרגן־פּרײַהײַט“ געהערט צו „יוניאָן סקווער“ און איצט צו „פּראַלעטפּען“.

אין די קינדער־מײַסעלעך האָט אײַנבינדער אַרויסגעוויזן פּאַנטאַזיע, שפּילעוו־די־קײַט, הומאָר, אַ פּאַרשטענדעניש פּאַר שפּראַכ־ווערטן און אַ באַזונדערע קינדער־יש־קײַט. דאָס האָט די דערציילונגען צוגעגעבן כײַנעוודיקע עכטקײַט. כאַטש אידעאָלאָגיש זײַנען גיט אלע גלייכווערטיק. אין אַ צאָל דערציילונגען געפּינען מיר צופּיל סענטימענטאַלישקײַט און אנדערע קליינבירגערלעכע שטימונגען.

דער ראָמאַן „פּוֹן יענער זײַט טײַכ׳“ באַהאַנדלט די רעוואָלוציאָנערע באַ־וועגונג אין רומעניע באלד נאָכן וועלט־קריג. „בראַנוויל“ גיט איבער די געשיכטע פּוֹן אַ ייִדישן באַכער, וואָס קומט אַריבער קיין אמעריקע, ווערט אַ נאָדל־אַרבעטער, שטייט אַ לאַנגע צײַט אָן אַ זײַט פּוֹן דער אַרבעטער־באַוועגונג, ווערט נאָכדעם אַרייַנגעצויגן אינעם קאַמפּ און ווערט אַ רעוואָלוציאָנער. קאַפּל דער האַרבאַטער“ גיט איבער דעם אָנוואַקס פּוֹן די רעוואָלוציאָנערע שטימונג־גען און באַוועגונגען אין אַ שטעטל פּוֹן רוסלאַנד בײַן יאָר 1917. דאָס דינט באַ אים אלס הינטערגרונט פּאַר דער געשיכטע פּוֹן אַ רעוואָלוציאָנערן אַר־בעטער, וואָס באַטייליקט זיך נאָכדעם אין דער פּעוּראַל־רעוואָלוציע און אין דער אָקטיאַבער־רעוואָלוציע און קומט אומ אין קאַמפּ. „אַ שול אין די בראַנקס“ באַהאַנדלט די רעוואָלוציאָנערע קאַמפּן פּוֹן די לעצטע יאָרן אין נײַ־יאָרק.

די דראמע „האַלד די פּאַרט“ איז וועגן די שטרײַק־קאמפּן פּונ די אמעריקא־נישע קוילנרגרעבער, און „סקאַטסבאָראָ“—וועגן די אכט אמעריקאנישע יונגע נעגער־ארבעטער, וואָס שמאכטן אין דער טפּיסע פּונ „סקאַטסבאָראָ“, אלאבאמא סטייט, און וואָס זײַנען דורכ א בילבל פּארמישפּעט געוואָרן צום טויט אויב אפּ דעם צווייטן פּראָצעס, וואָס ס'האַבן פּאר זיי אויסגעקעמפּט די רעוואָליר־ציאָנערע ארבעטער. ער האָט לעצטנס אויב אָנגעשריבן א דראמע פּונעם לעבן פּונ די שניידער־ארבעטער אין אמעריקע.

אײַנבינדערס טעמאטיק איז אָרײַנטירט אפּ דער רעוואָליר־ציאָנערע ארבע־טער־באוועגונג, האגאם אין „בראַנזוויל“ האָט ער, צײַטנווייז פּארגעסנדיק די אלגעמיינע צײַל־אײַנשטעלונג, זיכ געלאָזט פּארכאפּן מיט מאָלן צוליב מאָלן. דער דאָזיקער כּיסאַרן איז אין „קאָפּל דער האַרבאטער“ קימאט אינגאנצן פּאר־שווונדן. כּאָטש ס'איז ניט קלאָר, פּארוואָס קאָפּל מוז דאפּקע זײַן א האַרבא־טער. ס'קען זיכ באקומען דער אײַנדרוק, אז ווען ניט זײַן פּיזישער פעלער, וואָלט ער קיין רעוואָליר־ציאָנער ניט געוואָרן. די פּיגורן, וואָס ער מאָלט, זײַנען אַלעמאָל קלאָר געשילדערט און זיי האָבן זייער אינדיווידועלע כאראק־טער. די פּיגורן שריסן ניט אויס און פּאראשטעלן ניט דעם סאָציאַלן הינטער־גרונט, נאָר זיי זײַנען אליין א טייל פּונ אָט דעם הינטערגרונט, און סימבאָליזירן דאָס גאנצע. דאָס געוועב פּונ אײַנבינדערס דערציילונג איז שטענדיק לעבע־דיק, שטענדיק פּול מיט באוועגונג, מיט יוגנטלעכע אומרו.

...אמאָל באקומט זיכ אָבער דער אײַנדרוק, אז ער האָט אָקאָרשט אופּגע־עפּנט א פּאַר נאָיווע אויגן, קוקט אפּ דער וועלט צום ערשטן מאָל און קען זיכ ניט אײַנהאַלטן פּונ גאפּן איבער יעדן פּיצל. פּאר כאווער־פּאווערן איז דאָס עפּשער גוט, פּאר גערשן אײַנבינדערן פּאסט זיכ דאָס ניט. גערשן אײַנ־בינדער איז א דערוואקסענער און שרײַבט פּאר דערוואקסענע. ער איז א פּראָלעטארישער שרײַבער, וואָס דארפּ דורכנעמען די קאָמפּליצירטע סאָציאַלע ווירקלעכקייט מיט די לײַכט־שטראלן פּונ א וויסנשאפטלעכע קלאסנ־אנאליז און זי אוועקשטעלן אין איר וועזנטלעכקייט פּאר די אויגן פּונ די ארבעטער־מאסן. דאָ דארפּ מען זיכ ניט „וונדערן“. דאָ דארפּ מען פּאַרשטעלן און געבן פּאר־שטיין מיט די ספּעציפּישע מיטלען פּונ א קינסטלער. אײַנבינדער אנטוויקלט זיכ אָבער שנעל, ער ארבעט איבער זיכ. אין זײַנע לעצטע ארבעטן באפּרייט ער זיכ פּונ די פעלער. זײַנע ווערק ווערן קרעפּטיקער, אידעאָלאָגיש־אָנגע־זעטיקער און אויסגעהאַלטענער“ (מ, אָלגינ).

כאַנוקאָוו ל. געבוירן אין 1892 אין דעם גוט אַלכאָוואָ, געוו. פּסקאָווער גוב. פּאָטער געווען א פּלאקס־הענדלער. אין 1913 אָנגעקומען קיין אמעריקע. געארבעט אין שעפּער בא פּארשיידענע מעלאָכעס, אין פּאבריקן פּונ שיפּבוי און לאָקאָמאָטיוון. ייַנגלווייז געשריבן און געדרוקט לידער אפּ רוסיש. זינט 1915 געדרוקט דערציילונגען און דער פּיאדעלפּיער „יידישע וועלט“, ווו גע־וואָרן א שטענדיקער מיטארבעטער. גלײַכצײַטיק אויב געשריבן אין „אין זיכ“, „דער צווייג“, „פּאם פּיער“, „פ. א. ש.“, „טאָג“ א. ד. גל. געווען אסאך יאָרן לערער אין די שאַלעמ־אלייכעם־קינדער־שולן.

אינ בוכ-פאָרמ אַרויסגעגעבן: א זאַמלונג דערצײלונגען „גרויע הימלען“ (1923), וווּ ס׳גייען אויך אַריין צוויי זאַכן, וואָס שפּיגלען אָפּ די שטײַמונגען און איבערלעבונגען פֿון די פּאָגראַמען; א זאַמלונג מינאַטורן „אַין פּרומע שאַען“ (1925) לידער און פּראָזע לויט די אָפּטיילונגען „אַין שאָטן פֿון ווענט“, „הײַקע פּייערן“, „ליבע“, „טויט“, „יאַמ“, „שטיינערנע שוועלן“.

שפּעטער זיך דערנענטערט צו דער רעוואָלוציאָנערער אַרבעטער-באווע-גונג און אָנגעהויבן דרוקן דערצײלונגען אין „פּרייהײַט“ און „האַמער“. אין דער צײַט פֿון דער צײַענ-וואַקאַנאַליע זיך א וואַקל געטאַן. זיך אָנגעשלאָסן אָן דער קולטור-געזעלשאַפּט און אָן דער „וואַך“. אין 1932 זיך אומגעקערט אינעם רעוואָלוציאָנערן לאַגער, געוואָרן א מיטגליד פֿון „פּראָלעטפּען“. אין די לעצטע פּאָר יאָר אַרויסגעגעבן א בוך דערצײלונגען „דער מענטש“ או א גרויסע נאָוועלע „סאַבמאַרינ“, וווּ ער שילדערט די זינקונג פֿון א מיליטע-רישער אונטערוואַסער-שיפּ און די איבערלעבונגען פֿון די שפּלייט און-טערן וואַסער ביז זייער טויט. דאָס בוך „סאַבמאַרינ“ האָט אַרויסגערופֿן אַסאַך קריטישע אַרטיקלען.

כאַשמאַל (לייביש קאַצ). געבוירן אין 1891 אין קרופּקי, געו. וואָל-נער גוב. פּאָטער א לערער. אָנגעהויבן שרייבן אין דער הומאַריסטישער אָפּ-טיילונג פֿון דער „וואַרהײַט“. אין 1921 אַרויסגעגעבן מיט אַנדערע הומאַריסטן דעם כוידעש-זשורנאַל „דער הומאַריסט“. שפּעטער נאָך געשריבן א קורצע צײַט אין דער הומאַריסטישער אָפּטיילונג פֿונעם „טאַג“. אין 1926 האָט ער זיך דערנענטערט צו דער רעוואָלוציאָנע און אָנגעהויבן מיטאַרבעטן אין דער הומאַריסטישער אָפּטיילונג פֿון דער „פּרייהײַט“, דרוקט פעליעטאַנען אין גראַמען איבער די פּאָליטישע ניס פֿון דער וואַך אונטערן נאָמען „רייד-יאָ—גראַמען“. ער אַר-בעט אין דער „פּרייהײַט“ ביז איצט. שרייבט אויך פעליעטאַנען (אָן גראַמען) און אַרטיקלען וועגן קינדער און וועגן דער שול-באוועגונג. אין א לערער פֿון די פּראָלעטאַרישע שולן. שרייבט אויך אין די אויסגאַבעס פֿונעם אַרבעטער-אַרדן, שרייבט אויך „לאַנגע“ רעציטאַציעס און דעקלאַמאַציעס. רעדאַקטירט לעצטנס צוזאַמען מיטן כ' ב. פּרידמאַן די אָפּטיילונג „קינדער-ווינקל“ פֿון דער „מאַרגן-פּרייהײַט“. זײַנע שאַפּונגען זײַנען דערשינען אין א בוך „שער און אײַז“ אינעם פּאַרלאַג „סיגנאַל“ אין 1933. האָט אויך אַרויסגעגעבן נאָך א ביכל „פּראָ-וואַד“ (פּראָלעטאַרישער וואַדעוויק).

לאוער כאַיַמ. געבוירן אין 1907 אין אָפּאַטאַוו, לעבן ראַדאַם, פּוילן. זיך געהאָדעוועט בא א זיידן, אַן אַרעמען שוסטער. נאָך דער מיליטאַר-גע-וואָרן א היטלמאַכער. סאָפּ 1924 אוועקגעפּאַרן קיין קאַנאַדע, דאָרטן געאַר-בעט באַם טאַכ. געווען פּראָטאַקאָל-סעקרעטאַר פֿון דער היטלמאַכער-יוניאָן. אין דער צווייטער העלפט 1927 יאָר אָנגעקומען קיין שיקאַגאָ. געווען אַקטיוו בא די „לינקע“ פ. צ. אין א יאָר אַרומ איבערגעריסן מיט די פ. צ. און געוואָרן טעטיק אין דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג. אין אָונטשול דורכגעמאַכט עלעמענטאַרע און מיטלשול. זיך אָנגעשלאָסן אָן דעם קאָמוני.

דאן אָנגעהויבן שיקן ארבעקאָרישע קאָרעספּאָנדענצן אין דער „פּרייהייט“. זיך שפּעטער ספּעציאַליזירט אפּ דער פּאַרצייכענונג. שרייבט איצט גרעסערע בע-
לעטריסטישע זאכען. ארבעט אין א גרויסער פּאַרבנ-פּאַבריק.

ראַמפּל לאַזאַר. געבוירן אין 1904 אין שטעטל קאָנטשווא, גאַלי-
ציע. אין 1920 געקומען קיין אמעריקע צום פּאָטער, וואָס איז א נאָרד-אַרבע-
טער. זיך אָנגעהויבן דרוקן אין דער „פּרייהייט“. געדרוקט לידער און דער-
ציילונגען אויך אינעם „האַמער“, אין „יונג-קוּזניע“, „יונגט“, ספּאַרטאַק, קאַ-
נאַדער „קאַמפּ“. אין די לעצטע יאָרן האָט ער אופּגעהערט שרייבן לידער און
אַפּגעדרוקט אין דער „מאָרגן-פּרייהייט“ א צאָל דערציילונגען און א גרוי-
סע נאָוועלע. האלט איצט באַמ פּאַרענדיקן א גרויסן ראַמאַן פון אמעריקאַ-
נישן ארבעטער-לעבן. איינער פון די ערשטע מיטגלידער פון די פּראָלעטאַרי-
שע שרייבער-אָרגאַניזאַציעס, מיטגליד פון „פּראָלעטענע“. פון פּאַכ א לע-
דער-אַרבעטער.

ראַמפּל איז איינער פון די יינגסטע רעוואָלוציאָנערע דערציילער. ער האָט
א דערפּינדערישע פּאַנטאַזיע, אן אייגענעם אינטימען טאָן, אן עמאַציאָנעל-אַנ-
געזעטיקטע שפּראַך און א כּוּש פאַר כאַראַקטער-שילדערונג. ער פּסיכאָלאָגזירט
אַמאָל צו פּי, איז אָפּטמאָל צו ווייך, צו פּאַרטרוימט, צו טונקל. ער איז אָפּער
א פּייקער און אינטערעסאַנטער שרייבער. ער באַפּרייט זיך לעצנטס פון די
בורזשואַזע איינפלוסן און פּאַרנעמט זיך צו געבן ברייטע לייזונגען פונעם
פּראָלעטאַרישן לעבן אין אמעריקע.

ליפּציץ סעם (אַנקל סעם). געבוירן אין 1893 אין לייפּס, געווען סוואַלקער גוב.
פּאָטער א שניידער. פון 10 יאָר אָנגעהויבן ארבעטן צוזאַמען מיטן פּאָטער.
אין 1909 געקומען קיין אמעריקע. אין דער זעלביקער וואַך זיך אָנגעשלאָסן
אַן דער שווינדער-יוניאָן, אינגיכטן אריינגעטראַטן אין דער ס.פ. און געוואָרן
אַקטיוו אין ביידע אָרגאַניזאַציעס. גלייכצייטיק גענומען שרייבן לידער צו פּאַ-
פּולערע מעלאָדיעס וועגן די קאַמפּן אפּ דער ארבעטער-גאַס. געשריבן אויך
לידער פאַר וואָדעוויל-טעאַטערס אפּ פּראָלעטאַרישע טעמעס.
ליפּציץ איז געווען איינער פון די גרינדער פון דער „אַמאַלאַגאַמיטער“
שווינדער-יוניאָן. דאָס איז דאן געווען א גרויסער אופטו פאַר דער ארבעטער-
באוועגונג. די גאַנצע צייט געווען אַקטיוו, ביז די יוניאָן איז פּאַרוואַנדלט גע-
וואָרן אין א נעסט פון רעאַקציע און קאָרופּציע. ער האָט דעמלט אופּגע-
דעקט די כאַפּאַרגעשעפטן פון די פירער. דערפאַר איז ער אויסגעשלאָסן גע-
וואָרן פון דער יוניאָן, ארויסגעוואָרפן געוואָרן פון שאַפּ און נאָך באַגלייט גע-
וואָרן מיט פיזישע אַנפאַלן פון די געדונגענע שלעגער פון דער יוניאָן. אין 1917
איז ער ארעסטירט געוואָרן פאַר אָרגאַניזירן אן אַנטימיליטאַר-ליגע. אין
1919 האָט ער געהאַלפּן אָרגאַניזירן די ערשטע קאָמוניסטישע צייטונג
„דער קאַמפּ“, געשאפן דאָס ערשטע געלט, וואָס האָט מעגלעך געמאַכט ארויס-
צוגעבן די צייטונג. זינט 1920 א מיטגליד פון דער אמעריקאַנישער קאָמ-
פּאַרטיי.

ליפציג איז אויך געווען פון די ערשטע גרינדער פון דער רעוואָלוציאָנאַר־געזעלשאַפֿט נאַדלפּאַכ־יוניאָן. האָט זיך אקטיוו באטייליקט אין דעם אופבוי פון דער „פּרייהייט“. געווען אַ לענגערע צייט פארוואלטער פון די געלט־קאמפאניעס פון דער „מאַרגנ־פּרייהייט“. אין דער „פּרייהייט“ געשריבן אסאך ארטיקלען איבער יוד־ניאַנ־פראגעס און איבער די קאמפן פון דער רעוואָלוציאָנאַרער באוועגונג. זיך אויך באטייליקט מיט פעליעטאַנען, הומאַרעסקעס, שאפּסאן און מיט „רויטע פעפערלעך“.

אין בוכ־פאַרם זיינען דערשינען: „אפֿ לייטישע געלעכטער“, „איך לאך פון דער וועלט“, „רויטע פעפערלעך“ (דאָס זיינען מערסטנס הומאַריסטישע דער־ציילונגען און פעליעטאַנען), „רַאָמיר זינגען“, „מיט געזאנג אין קאמפֿ—לידער און פאַראַדיעס צו פאַפּולערע מעלאָדיעס, וואָס ווערן פיל געזונגען. לעצטנס ארויסגעגעבן אַ נייַ בוך איינאַקטערס און דערציילונגען „פאר רויטע אָונטן“.

סעם ליפציג איז אויך געווען ערשטער פארוואלטער פונעם זשורנאל „סיג־נאלי“, וואָס ווערט ארויסגעגעבן פונעם „פּראָלעטפּען“.

לעווין ס. ד. (שמועל־דאָויד מיכאלישקער). געבוירן אין 1885 אין מיכ־לישאַק, געו. ווילנער גוב. געקומען קיין אמעריקע אין 1900. געוואָרן אַ מיט־גליד פון דער ס.פ. אין 1903. געווען איינער פון די ערשטע אינעם לינקן פּליגל פון דער ס.פ. און פון דער קאָמפּאַרטיי.

גלייך ווי ס'האָט אָנגעהויבן דערשיינען „די פּרייהייט“, איז ער באשטימט געוואָרן אלס באַסטאַנער פארוואלטער פון דער „פּרייהייט“. שפעטער—פארוואל־טער אין נוארק, ניו־דזשירסי, ווו ארעסטירט געוואָרן אין 1930 פאר זייַן טע־טיקייט צווישן די ארבעטלאָזיקע. די גאנצע צייט געשריבן קאָרעספּאָנדענציעס אין דער „מאַרגנ־פּרייהייט“ און אויך אין „דיילי וואָרקער“. מיטגליד פון „פּראָלעטפּען“, איצט אַ מיטארבעטער פון דער „מאַרגנ־פּרייהייט“.

לעלטשוק בערטא. געבוירן אין 1901 אין פינסק (איצט פוילן). פּאָטער געווען אַ סויכער. אין 1916 געארבעט אלס אָנפירער אין אַ קינדער־גאַרטן אין סאַקאַלאָוו, פוילן. אין 1917 שטודירט אין ווארשע און שליט זיך אָן דער דראמסעקציע פון די „לינקע“ פ.צ. אין 1920 אוועק קיין פאלעסטינע, זיך באזעצט אין אַ קאָלאָניע אלס צייַן־דאָקטער. שפעטער אריינגעטראַטן אין פּאָ־לעסטינער טעאטער. ווערט אנטוישט אינעם צעניזם און קומט קיין אמעריקע. שפילט אין „מאַריס שווארץ קונסט־טעאטער“, אין „אונדזער טעאטער“ און אין אנדערע טרופעס. אין 1925 אָנגעהויבן דרוקן דערציילונגען אין דער בוך־זשאווער טעגלעכער פרעסע. אין 1927 זיך אָנגעשלאָסן אָן דער שרייבער־גור־פע יוניאָן סקווער“.

אין 1929 באזוכט ראטנפארבאנד. נאָכן אומקערן זיך קיין אמעריקע אָנגע־הויבן דרוקן דערציילונגען אין דער „מאַרגנ־פּרייהייט“. אין 1931 אריינגע־טראַטן אינעם קאָלעקטיוו פון דעם ארבעטער־טעאטער „ארטעפּ“. האָט גרייט צום דרוק אַ בוך דערציילונגען.

מאנדעלברוימ א. מ. געבוירן אין 1892 אין ליבעשעוו, געו. מינסקער גוב. פא אַרעמע ארבעטער־עלטערן. יונגער הייט פארלאָזן די היים. געארבעט אלס טאָקער פון סיפאָנמעכאניזמען אין ווארשע. שפעטער אַנגעשטעלטער אין א קאָנטאַר אין קיעוו. קיין אמעריקע געקומען אין 1906. דורכגעמאכט פארשיידענע אימיגראַנטישע וואנדלונגען: געווען א סיגארג־מאַכער, א שאכט־מאַכער און געטאָן אנדערע שווערע ארבעטן אין ניו־יאָרקער שפּעטער. אָנגע־הויבן זשורנאליסטישע טעטיקייט מיט אָפטע ארויסטרעטונגען אין דער טאָג־פרעסע. געשריבן דערציילונגען, פעליעטאָנען, טעאטער־רעצענזיעס און אנד. איבער סימפאטיעס מיטן קאָמוניזם ארויסגעוואָרפן געוואָרן פון א בורזשואזער צייטונג אין קאנאדע.

פון 1925 ביז 1930 געווען א מיטגליד פון דעם אינעווייניקסטן שרײַבער־פּערסאָנאל אין דער „פּרייהייט“. פארעפנטלעכט ארטיקלען, פעליעטאָנען, טעאטער־רעצענזיעס א. אז. וו. אין „פּרייהייט“, קאנאדער „קאמפ“, „פּונק“ און אנדערע פּראָלעטארישע אויסגאבעס. א שטיק צייט געפירט די טעאטער־אָפּטיילונג און אנדערע אַפּטיילונגען אין דער „פּרייהייט“. אין 1925 געוואָרן א מיטגליד פון דער פארטיי. איז א מיטגליד פון „פּראָלעטפּען“. ארבעט איצט בא מימאָ־גראפיע און מאָלטיגראפיע.

מארגאָלעס — דאווידזאָן כאַימ. געבוירן אין 1891 אין ווארשע. פאָטער אן ארבעטער. יונג אָנגעהויבן ארבעטן בא פארשיידענע מעלאַכעס. אוועק אין מיליטער־דינסט און זיך באטייליקט אין דער וועלט־מילאָמע. שפעטער אויס־געוואנדערט קיין אמעריקע. זיך אָנגעהויבן דרוקן אין 1921 אין א פּראָווינצ־צייטונג. באטייליקט זיך אין דער „פּרייהייט“ און „האַמער“ זינט זייער דער־שיינען. אָנגעשריבן און אָפּגעדרוקט א גרויסע צאָל דערציילונגען, א מיל־כאָמעדיאַמאן, קאָנאָנענ־פלייש“, א פיר אקטנדראמע, עטלעכע איינאקטערס, נאָוועלעס „איווע“, „ראָזענבערג דזשוניאָר“ און „שימשוין האַגבער“. האָט צוגעגרייט צום דרוק א בוך דערציילונגען „געשלאָסענע רייענ“. א מיטגליד פון דער קאָמפּארטיי און פונעם „פּראָלעטפּען“.

אין זײַן „ראָזענבערג דזשוניאָר“ שטעלט דאווידזאָן אוועק א זון, אן אר־בעטער־פירער אין אמעריקע קעגן א פאָטער — א קאפיטאליסט און פארביסער נעם רעאַקציאָנער. אין זײַנע דערציילונגען, בילדער און כאַראַקטער־שטודיעס איז דאווידזאָנס צוגאנג אין גרונט א רעוואָליוציאָנערער. זײַן שפראַך איז לייכט און לעבעדיק, זי צייכנט זיך אויס מיט א געוויסער ווייכקייט. ער לייכט נאָך דערווייל פון א געוויסער צעצויגנקייט, פון א נויגונג אָנצוהויפן דעטאלן, וואָס זײַנען ניט אלעמאָל אומבאדינגט נייטיק. ער באפרייט זיך אָבער פון זײַנע פעלערן. ער באַקומט אלעמאָל מער זיכערקייט אין שפראַך, אין כאַראַקטער־ריסטיק און אין דער קאָמפּאָזיציע. ער האָט א כּוּש ניט בלויז פאר איינצלנע כאַראַקטערס, נאָר אויך פאר א סאַציאַלער אטמאָספּער, וועלכע ער שילדערט מיט געלונגענע שטריכן.

מארמאָר קאלמען. געבוירן אין 1876 אין מיישאנאָלע, געווי. ווילנער
 גוב. זיין פאָטער, א לאַמדן און א מאַסקוֹ, איז געווען אן ערדארבע־
 טער, דערנאָך זיך פארנומען מיט מיסכער. אין 1894 האָט קאלמען מאַרמאָר
 געוואָרפן דאָס גרייטן זיך צו מאַטורע, זיך אויסגעלערנט טאַקערײַ, צוגעשטאַט־
 נען צו די רעוואָלוציאָנערע קרייזלעך. זעקס־זיבן יאָר שפּעטער, אלס סטור־
 דענט אין דער שווייצ, געוואָרן א צינעניסט, און נאָכדעם, אין ענגלאַנד, א
 פּוילאָעצינעניסט. שטודירט אין בערנער און פרייבורגער אוניווערסיטעטן. אין
 1906 געקומען קיין אמעריקע. אין 1914 געריסן מיט די „פּוילאָעציען“ און
 געוואָרן א מיטגליד פון דער סאָציאַליסטישער פארטיי. אין 1920 זיך אָנגעשלאַסן
 אָן דער אומלעגאלער קאָמוניסטישער פארטיי פון אמעריקע און זיך באַזעצט
 אין ניו־יאָרק. געווען די גאַנצע צייט טעטיק אויך אלס קולטור־און שול־טוער.
 מאַרמאָר האָט אָנגעהויבן זיין ליטעראַרישע טעטיקייט אין 1901 מיט אַר־
 בערעזעצונגען. שפּעטער זיך באַטייליקט מיט פּובליציסטישע, וויסנשאַפטלעכע
 און קריטישע אַרטיקלען אין א גרויסער צאָל ייִדישע טעגלעכע צייטונגען פון
 ענגלאַנד און אמעריקע, ווי אויך אין וואָכנבלעטער און מאָנאַט־זשורנאַלן,
 און אין אייניקע העברייִשע און ענגלישע צייטשריפטן. אליין ארויסגעגעבן
 און רעדאַקטירט א ריי זשורנאַלן, וואָכנבלעטער און צייטונגען אין ענגלאַנד
 און אמעריקע, צווישן זיי די לינקע־סאָציאַליסטישע טעגלעכע „וועלט“. אין
 ניו־יאָרק געווען רעדאַקטער פונעם אונטערערדישן „קאָמוניסט“ און א מיט־
 גליד פון דער רעדאָקלעגירע פון די וואָכנבלעטער „עמעס“ און „נייע וועלט־
 עמעס“, דער אָפיציעלער אָרגאַן פון דער ייִדישער סעקציע פון דער „וואָר־
 קערס“־פארטיי, וואָס איז אפרעל 1922 פארוואנדלט געוואָרן אין דער
 טעגלעכער צייטונג „פרייהייט“. אין דער „פרייהייט“ איז כ' מאַרמאָר גע־
 ווען איינער פון די הויפּט־מיטארבעטער, דאָרט געפירט די ביבלאָגראַפיש־קריטי־
 שע אָפּטיילונג „צווישן ביכער און זשורנאַלן“. אויך געווען מיט־רעדאַקטער פון
 קאָמוניסטישן כוידעש־זשורנאַל „דער האַמער“, וווּ געדרוקט גרעסערע מאָנאָ־
 גראַפישע אַרבעטן וועגן אַרן ליבערמאַנען, ווינטשעווסקינ, עדעלשטאַטן און
 אַסאַך אַנדערע וויכטיקע אַרבעטן.

ער האָט פאַרעפנטלעכט אין דער „פרייהייט“ א גרויסע אַרבעט אויסגע־
 רעכנט אפּ צוויי בענדער „געשיכטע פון קלאַסנאַמפּ פון אַלטערטום ביז הייַנט“
 (ערשטער באַנד „קלאַסנאַמפּ אין אַלטערטום“ דערשינען אין בוכ־פאָרמ אין
 1933) און הונדערטער ביאָגראַפיעס פון „וועגווייזער“ פון דער מענטשהייַט
 פאר די לעצטע טויזנטער יאָרן, אויך א סעריע ביאָגראַפיעס פאר קינדער
 „אַמאָל איז געווען איינער“. ער האָט צונויפגעשטעלט צוואַמען מיטן כ' וויל־
 יאַם אייבראַמס א „רעוואָלוציאָנערן דעקלאַמאַטער“ (ניו־יאָרק, 1933). האָט
 איבערגעזעצט אָסקאַר ווילדס „דע פּראָפּונדיס“ און געשריבן אן אַרײַנפיר
 „אָסקאַר ווילד און זיין טראַגעדיע“; געשריבן פאָרווערטער צו א גאַנצער ריי
 ווערק. האָט געזאַמלט און באאַרבעט פיל מאַטעריאַל צו דער געשיכטע פון
 דער ייִדישער אַרבעטער־באוועגונג און פון דער ייִדישער פרעסע און ליטע־
 ראַטור אין אמעריקע.

מארמאָרס גרעסט ווערק איז די אויסגאבע פון אלע שאפונגען פון מאָריס ווינטשעווסקי אין צען בענדער, וואָס ער האָט רעדאקטירט. דער ערשטער באַנד איז זײַנע אַ מאַנאָגראַפיע וועגן ווינטשעווסקי. די אויסגאבע איז דער-שינען אין דעם „פּרײַהײַט“ פּאַרלאַג.

כ' מאַרמאָר איז די לעצטע עטלעכע יאָר געווען קולטור-דירעקטער פונעם אינטערנאַציאָנאַלן אַרבעטער אָרדן, סעקרעטאַר פון זײַנע שולן און רעדאקטער פונעם כוידעש-זשורנאַל „דער פונק“. אין אויגוסט 1933 איז ער געקומען קיין ראַטנפאַרבאַנד לויט דער אײַנלאַדונג פונעם וויסנשאַפֿטלעכ-פּאַרשערישן אינסטיטוט פאַר ייִדישער פּראָלעטאַרישער קולטור פון דער אַלוקראַינישער וויסנשאַפֿט-אַקאַדעמיע אין קיעוו.

מאָרד זוני. געבוירן אין 1892 אין וואַשליקאָווע, געוו. גראָדנער גוב. אין אַ קליינבירגערלעכער מישפּאַכע. די גאַנצע קינדער-יאָרן „געצייכנט און געמאַלט אפּ די ספּאַרימ און צעשניצט די סטענדערס אין בעסמעדרעש“, אופּגעפירט פּורע-שפּילן א. ד. גל. צו 12 אָדער 13 יאָר (שוינ זײַנע עלטערן געהאַט פאַר-לאָרן) אוועק קיין אמעריקע, געאַרבעט אלס שיק-ינגל אין אַ שפּייד-קראַמ, באַ פּרויענ-בלווקעס, באַ ציגאַרן און אנדערע אַרבעטן. אין די אָוונטן געלערנט אין אַ רעגירונג-שול, שפּעטער אין די קונסט-שולן: „קופּער יוניאָן“, „קונסט-אַקאַדעמיע“ און אַנד. אין יאָר 1909 אָנגעהויבן מיטאַרבעטן אלס קאַרטוניסט אין די ניו-יאָרקער הומאַריסטישע זשורנאַלן און צייטונגען. איליוסטרירט און קאַליגראַפירט אַ ריי ביכער. ביז 1924 מיטגעאַרבעט אין אַ ריי זשורנאַלן, געמאַלט פּלאַקאַטן, דעקאָראַציעס און קאַסטיומען — צוזאַמען מיט יאַסל קאַט-לער — פּאָרן קונסט-טעאַטער צו „די באַבע יאַכנע“ און אנדערע פּיעסעס. אין 1925 געשאפן צוזאַמען מיט יאַסל קאַטלער דעם טעאַטער „מאָדיקאַט“ (ייִדישער מאַרין-ענט-טעאַטער). געשריבן פאַר „מאָדיקאַט“ שפּיל „קעניג אכאַשוויירעש“, אַ סאַטירע אפּ דער מעגילע; „דער לייטישער מענטש“, סאַציאַלע סאַטירע; „דער מאַגיד“ (גראַטעסק), אַ פאַראַדיע אפּן „דיבעק“ און אנדערע. אין 1929 טורנירט איבער אייראָפּע מיט „מאָדיקאַט“-שפּילן. שפּעטער זיך דער-נעענטערט צו דער רעוואָלוציאָנערער אַרבעטער-באוועגונג. אין 1932 באזוכט דעם ראַטנפאַרבאַנד, געשפּילט אין מאַסקווע, מינסק און אנדערע גרעסערע און קלענערע שטעט אין וײַסרוסלאַנד. געשריבן קינדער-מײַסעלעך, קינדער-לידער און גראַטעסקן. אין די לעצטע יאָרן זיך אָפּט באַטייליקט אין דער הומאַריסטישער אָפּטיילונג פון דער „פּרײַהײַט“, די קראַפּעווע“ מיט פעליע-טאָנען אין גראַמען און אָן גראַמען. לעצטנס געשריבן אַ סעריע פעליע-טאָנען אין דער „מ. פ.“ וועגן מ. אַשעראָוויטשעס פּאַסקוילן אין „פּאַרווערטס“ קעגן דעם ראַטנפאַרבאַנד. מיטגליד פון „פּראָלעטפּען“.

מאָווער ב. געבאָרן אין 1894 אין יאַגעליניצע (גאליציע) באַ אַ פּאָטער אַ קליינ-הענדלער. אין דער יוגנט געלערנט אין טשערנאָוויצער טעכנישער שול און אין ווינער האַנדלס-אַקאַדעמיע.

ביז הײַנט אַרויסגעגעבן אַ באַנד נאָוועלעס, אַן איינאַקטער און אַ קינדער-

רָאָמָאן „בעני“. ער האָט אויך איבערגעזעצט אנדערסענע אפ ייִדיש. שפעטער זיך אָנגעהויבן דרוקן אין דער קאָמוניסטישער פרעסע. מאָזער איז פֿון די ערשטע מיטגלידער אין דער שרייבער-גרופע „יוניאָן סקווער“ און פֿונעם „פּראָ-לעטפענ“. איז אַ לערער פֿון די פּראָלעטארישע קינדער שולן. מאָזער איז איצט אַ מיטגליד פֿון דער קאָמפּארטיי (פּריער געווען אַ מיטגליד פֿון די „פּוילאָע-ציענ“).

מאָזער איז איינער פֿון די פּראַקטישע טוער אפּן פּראָנט פֿון קלאסן קאמפּ. זײַן אינטערעס אלס קינסטלער איז געווענדעט אפּ די טאָג-פּראָבלעמעס פֿון דער ארבעט. ער האָט אַן אויג פֿאַרן שיינעם און דראַמאטישן אין אָט דער ארבעט. ער מאַלט עס מיט דײַטלעכע, אָפּטמאָל גענוג שטאַרקע שטריכן. זײַן שרייבן איז פֿול מיט וואַרעמקײט, כאַטש עס טראָגט אָפּט דעם כאַראַקטער פֿון אַ פּאָטאַגראַפֿישן עטיווד. זײַן „בעני“, דער ערשטער רָאָמָאן פֿאַר קינדער איז דער אַמעריקאַנישער פּראָלעטאַרישער לײַטעראַטור, איז געשריבן לעבעדיק, כאַטש נײַט אלעמאָל אויסגעוואַלטן פּראָלעטאַריש. ס׳זײַנען פֿאַראַן דאָרט שפּורן פֿון לײַוויקיום און פֿון אַנדערע בורזשואַזע אַיומען. מאָזער האָט אויך געשריבן אַטאַכ פֿאַרצײכענונגען לײַט דער לײַנע פֿון קונסט-רעפּאָרטאַזש. גרײַט צום דרוק אַ בוך נאָוועלעס „אַפּן ראַנד פֿון דער צײַט“.

מילער ל. געבוירן אין 1889 אין לאָנאָוויץ (וואָלין). איז אַ ראַבאָנישער פּאַמיליע. געוואַקסן און דערצײגן געוואָרן אין בענדער, בעסאַראַביע. אין 1906 אויסגעוואַנדערט קײַן אַמעריקע, וווּ געאַרבעט באַ פֿאַרשידענע מעלאָכעס, אויך געהאַנדלט. אָנגעהויבן שרייבן נאָך אין דער אַלטער הײַם. אין 1910 דעפּיטירט אין דער „פּ. א. ש.“ זײַנט דאַן זיך באַטייליקט הױפּטזאַכלעך מיט לידער אין פֿאַרשידענע צײַטשריפטן און זאַמלביכער.

געשטאַנען נאָענט צו די זאַמלביכער „שריפטן“ און געווען מיטערדאַקטער פֿון די ערשטע צוויי ביכער. אין באַנד פֿינף געדרוקט אַ רָאָמָאן „אַבע“ (1920). אין רָאָמָאן געשילדערט די איבערלעבונגען פֿון אַ ייִדישן יונגמאַן אין אַמעריקע, וואָס זײַן פּאַמיליע איז אומגעקומען אין אַ פּאָגראַם בעשאַס דער מילכאַמע. אין בוכ-פּאַרם פֿאַרעפּנטלעכט לידער „אַפּ גאַטס וועלט“ (1919), געשריבן אונטער די אַינדרוקן פֿון דער מילכאַמע און פּאָגראַמען. האָט איבער-געזעצט אַ בוך לידער פֿון וואָלט וויטמען (אייניקע פֿון זײַ געדרוקט אין די „שריפטן“). אין אָקטאָבער 1925 געגרינדעט אין שיקאַגאָ די אויסגאַבע „קולטור“, אילוסטרירטע וואָכנבלאַט פֿאַר לײַטעראַטור, קונסט און אלגעמײַנע קולטוראַינאַנימ, וווּ פֿאַרעפּנטלעכט, אלס רעדאַקטער, אַ רײַ „קולטוריסטישע“ אַרטיקלען.

אין 1928 רײַסט ער מיט דער בורזשואַזער פרעסע און האָט זיך אָנגעהויבן באַ-טייליקן אין דער קאָמוניסטישער פרעסע. אין די לעצטע יאָרן דרוקט ער זיך אויס-שליסלעך אין דער „פּרײַהײַט“, „האַמער“ און אין אַנדערע קאָמוניסטישע אויסגאַ-בעס. פֿאַר די לעצטע יאָרן האָט זיך אינגאַנצן געביטן דער אינהאַלט פֿון זײַנע לידער, זײַ זײַנען געווידמעט אויסשליסלעך דעם רעוואָלוציאָנערן קאַמפּ, זײַ האָבן

באקומען פרישע קראפט און שטארקע בילדערישקייט. מילער איז איצט א לערער אין די פראלעטארישע שולן באמ ארבעטער-אָרדן. איז א מיטגליד פון „פראלעטפענ“. ער האָט אָנגעשריבן א ריי קינדער-מיסעס און קינדער-שפילן, וואָס ווערן אויך אופגעפירט פון די קינדער פון די פראלעטארישע שולן. אייניקע פון זיינע לעצטע לידער זיינען אריינגענומען אין דער מינסקער זאמלונג.

מייזעל א. געבוירן אין בערעזין (וויסרוסלאנד). פון 12 מיט א האלב יאָר אָן געארבעט. געקומען קיינ אמעריקע אין 1911. געארבעט, נאָכדעם—א לערער אין ארבעטער-שולן, איצט אין די קינדער-שולן באמ ארבעטער-אָרדן. אָנגעהויבן שרייבן לידער און דערציילונגען נאָך אין „נייע וועלט-מעס“ און שפעטער (ביז איצט)—אין דער „פרייהייט“, „האמער“ און אין אלע אנדערע רעוואָלוציאָנערע אויסגאבעס. ארויסגעגעבן מיט עטלעכע יאָר צוריק א בוך דערציילונגען, „דער וויסער בער“ און א טעקסט-בוך פאר די פראלעטארישע קינדער-שולן וועגן דער געשיכטע פון די יידן אין די פארייניקטע שטאטן. אָנגעשריבן לעצטנס א דראמע „הערי סימס“.

מייזעל איז איינער פון די קרעפטיקסטע און בעסטע פראלעטארישע בעלעטריסטן אין אמעריקע. האָט אָנגעהויבן מיט בילדער פון פארציטיקן שטעטל און פון די כידער-יאָרן אין דער „אלטער היים“ און פון שילדער-רונגען פון אָרעמקייט און נויט אין אמעריקע. מיט דער צייט האָט ער אריבער-געטראָגן זיינ היפט-אופמערקזאמקייט אפ דעם רעוואָלוציאָנערן ארבעטער-קאמפ אין „נאָלדענעם“ לאנד.

מייזעל איז א מינסטער פון דער קורצער דערציילונג. אין א ווערק פון עטלעכע בעלעטלעך געלינגט אימ אָפט אריינצופאסן א וויכטיקן און קאָמפלי-צירטן אינהאלט. זיינ שפראך איז שארף, מעצומצעם. די באהאנדלונג פונעם שטאָפּ—דירעקט און נאטירלעך. ער איז רעאליסטיש... וואָס דאָס האָט אימ ניט געשטערט צו זיינ צייטנווייז ליריש“ (מ. אָלגינ).

מייזעל האָט געשריבן א מאסע בילדער פון שטאָט, דאָס הייסט, פון ניר-יאָרק. ער האָט זיך די לעצטע צייט שטארק אנטוויקלט אלס פראלעטארישער שרייבער. אין זיינע לעצטע דערציילונגען אין דער „פרייהייט“ און „האמער“ האָט ער דערגרייכט צו א הויכער שטופע פון אידעאָלאָגיש-קינסטלערישער רייפקייט.

מעלצער פיינול. געבוירן אין 1893 אין ראדאוו, בוקאווינע. פאָטער א לערער. געקומען קיינ אמעריקע, אָנגעהויבן דרוקן יידישע לידער אין „גלייכהייט“, „נייע וועלט“, „יידישע ארבעטער-שטימע“, „וועגן“, „דאָס יידישע וואָרט“, „מעדער“ און אנד. געדרוקט אויך איבערזעצונגען פון סערבישע פאָלקס-לידער. שפעטער געריסן מיט דער בורזשוואָזער פרעסע. אין דער „פריי-הייט“ געדרוקט קינדער-לידער און קינדער-מיסעלעך. ארויסגעגעבן א בוך קינדער-לידער „שטאָט און דאָרף“. מיטגליד פון „פראלעטפענ“ זינט 1930. זיך באטייליקט אינעם זאמלבוך „יוניאָן סקווער“. גרייט זיך ארויסצוגעבן א ניי בוך קינדער-לידער און א בוך לידער. זיינע דריי לידער האָט מען אריינגענומען אין דער מינסקער זאמלונג.

נאדיר מוישע (יצחק ריז). געבוירן אין 1885 אין נאראיעוו, מירעכ
 גאליציע (איצט פוילן). דער פאָטער א הענדלער, שפעטער א לערער פון
 דייטש. געקומען קיין אמעריקע אין 1898. פון 16 יאָר אָן געטאָן פארשיידענע
 ארבעטן. אין 1902 אָנגעהויבן שרייבן לידער, סקיצן און ארטיקלען. מיט דער
 אנטשטייגונג פון די יידישע הומאַריסטישע צייטשריפטן באקומען די מעגלעכ־
 קייט צו אנטוויקלען זיין טאלאנט אלס הומאַריסט. אין זיין ערשטן בוך
 „ווילדע רויזן“, 1915, איז ער שוין ארויס אונטער זיין נייעם נאָמען מוישע
 נאדיר. די דאָזיקע עראָטישע מינאַטורן, „טומלדיק פארשייט“, אומעטיק פּרעכ,
 איידעלע גראָפיקייט, האָבן אָנגעמאכט א ראש. צו יענער צייט איז נ. געשטאָ-
 נען געענט צו דער מאָנאטשריפט „ליטעראטור און לעבן“ פון די „יונגע“.
 צוזאמען מיט מ. ל. האלפערנען רעדאקטירט דאָס זאמלבוך „פון מענטש צו
 מענטש“ (1916). שפעטער אָנגעהויבן שרייבן אין „טאָג“ זייער ליריש־פּילאָסאָ-
 פישע מינאַטורן „פון מענטש צו מענטש“, וואָס האָט אימ געמאכט א נאָמען
 אלס איינעם פון די גרעסטע יידישע סטיליסטן. אין דער „פרייהייט“ האָט ער
 א ריי יאָרן געשריבן טאָג־איינ, טאָג־אויס זיינע אייגנארטיקע פעליעטאָנען
 אונטערן נאָמען „פון נעכטן ביז מאָרגן“ און שפעטער „פענ־אונ־ביקס“, אין
 וועלכע ער באַרייט אפ זיין שטייגער אויב די פארשיידענע אקטועלע פּראָ-
 בלעמעס פון דער יידישער קולטור, ליטעראַטור, טעאטער, געזעלשאַפטלעכקייט.
 נ. האָט אויב אָנגעשריבן א ריי דראמען, ווי „קלויסטער־בערג“, „סוקסעס“
 (דערפּאָלג), „דער לעצטער ייד“, „די טראַגעדיע פון גאַרנישט“, „יעזוס עכאָד“
 (איינער), „עליאַהו האַנאָווי“ (דראמאטישע פּאָעמע), „מאַשעכ אין אמעריקע“
 און א ריי איינאַקטערס, ווי „מענטשעלעכ“, „די מעשוּגאַנאַמ“, אן אָפּערעטע.
 איינינעם מיט מ. ל. האלפערנען אָנגעשריבן א דראמע „אונטער דער לאסט
 פון צייעמ“. א צאָל פון זיי, ווי „סוקסעס“, „דער לעצטער ייד“, „די טראַגע-
 דיע פון גאַרנישט“, „מאַשעכ אין אמעריקע“ און אנדערע, ווי אויב זיינע
 איינאַקטערס זיינען אופגעפירט געוואָרן אפ דער בינע. זיין נאָענטקייט צום
 טעאטער האָט ער געבראכט צום אויסדרוק אויב אין די צענדליקער ארטיקלען
 און רעצענזיעס וועגן טעאטער, אין וועלכע ער האָט ניט געשווינט דעם שונד
 און די ווילגאַרקייט פון דער יידישער אמעריקאַנישער בינע. האָט אויב גע-
 שריבן זייער פיל עסייען איבער יידישע און ניט יידישע דיכטער; האָט
 זייער פיל איבערגעזעצט אפ יידיש, אשטייגער, אַנאַטאָל פראַנס ראָמאַן
 „די רויטע ליליע“; פעטער אלטענבערגס בוך „ווי איב זע עס“; קימאַט אלע
 ווערק פון דזשעראָמ ק. דזשעראָמ, אסאך זאכן פון מאַרק טווען; דושיימס
 אַניעלס דראמע „די האָריקע מאלפע“; הויפטמאַנס דראמאטישע פּאָעמע „דער
 פאַרזונקענער גלאַק“ (איבערדיכטונג); האָט דראמאטיזירט לעוו טאָלסטויס
 נאָוועלע „דער טויט פון איוואַן איליטש“, פאַריידישט רודיאַרד קיפּלינגס
 „Just so stories“ אונטערן נאָמען „פאַרוואָס־און פאַרוועג־געשיכטן“. גע-
 שריבן אויב אסאך אין ענגליש, דאָסראָו גאַנצ אנדערע זאכן, ווי אין יידיש,
 דערהויפּט עסייען, ארויסגעגעבן אויב א בוך אונטערן נאָמען „Peh el Peh“
 און פאַרענגלישט שאַעמ־אלייכעמס קאָמעדיע „שווער צו זיין א ייד“.

אָנגעשריבן א גאנצ בוך בוך לידער א. נ. „דעלוייעס“. אין בוך־פאָרמ זײַנען נאָך ארויס: „פון מענטש צו מענטש“, „מיטעלעכ מיט א מאָראַל און אויסגעטראכטע זאכן“, „קומ שפאצירן, געליבטע, און פליטער פלירט“, „אין ווילדן ווערטער־וואלד“, „מינע הענט האָבן פארגאַסן דאָס דאָזיקע בלוט“ — וועגן ביכער און טעאטער. אין פארלאג „פרייהיים“ זײַנען ארויס: „אונטער דער זון“ (1926); „א לאַמפּ אפּן פענצטער“ (1929); „דערלאנג אהער זי וועלט, ברוזשיױן“, „א וועלט מיט ארבעט“. אסאך פון זײַנע ווערק זײַנען נאָך ניטאָ אין בוך־פאָרמ. „די פרייהיים“ גרייט א זעקסצענדיקע זאמלונג פון זײַנע ווערק. אסאך פון זײַנע זאכן זײַנען איבערגעזעצט אין פארשיידענע שפראכן:

דייטש, פראנצויזיש, רוסיש, פויליש, ענגליש.

לאַמיר זען, ווי נאדיר מאַלט זײַן אייגענעם פאָרטעט פון זײַן ערשטן ביזן ער האָט זיך דערנעענטערט צו דער רעוואָלוציאָנערער ארבעטער־באווע־גאַנג פּעריאָד:

„ווי איבער לייגט גראָד־קוואַדראַטן,
פליכיקע ערד צו פארדעקן,
אזוי פוצ איך מיך אויס אין קראוואטן,
דריי מיך ארום אייגענעם שטעקן...“

איך וואקס מיך אריין שוין צוביסלעך
אין היגער אין שטייגיקער, ערד;
איך וואקס מיטן קאָפּ ארונטער —
איך וואקס — פארקערט.

מיין וואַרצל, ער בלייבט אין דער לופטן,
צו ערד און צו צייט ניט באהאַפּטן,
דער טאָג טרעפט מיך אָן א צעדולטן,
די נאכט טרעפט מיך אָן א פארגאפּטן.

עס פרעסט מיך די פוסטקייט, ווי זשאוער,
איך וויינ מיט פארושאוערטע טרערן;
אפ וויצ־בלעטער זויערע מ'קען הינט
סיפארוזשאוערט געלעכטער מינט הערן.

א האק ביז איך — לייג איך פארגעסן,
מיין שטאָל איז פאראַסט און פארשטומפיקט,
איך האָב מיך געפרעגט אפ די ברועמט,
זי האָבן געפירט מיך צו זומפן...“ („א וועלט מיט ארבעט“).

און אָט ווי ער מאַלט די צייט, וואָס ער האָט מיטגעארבעט אין דער „קוגל־צײַטונג, טאָג“ און דאָרטן געפירט א טעגלעכע אָפּטיילונג, פון מענטש צו מענטש“:

„רעדאקטער פון טאָג“
איז חיליאט ערליך,
ארויסגעשניפּט מאמעש
פון ליטערארישער ברעלינג 1.

(1) די ריי, ווו מע שטייט נאָך צדאָקע־ברויט.

א ייר מיט א טאליע
אונ לאסאלישע לאָקן,
א קאָפּ ווי א ציבער
אפּ אויסוואַשן זאָקן.

זיין סטאזש : איבערזעצונג
פונ אָפּערניטעקסטן
(גערדוקט אינעם יאָר
ניינצן הונדערט און זעקסטן).

געווען ערשט אנומלט
סאָציאל־דעמאָקראַט,
און היינט א רעדאקטער
פונ קוגלדיק בלאַט.

א מאלעכ מיט הערנער,
א טיפּל מיט פליגל :
איז לייג איך צום „טאָג“ צו
מיין טרויעריקן ציגל.

איך מענטש־צו־מענטשל,
זידל גאָט, זידל לייט,
פונ אלע בלוטיקע ווונדן
בייג איך ווייט.

לאָז איך אראָפּ מיין שטאַרן,
פארהאק איך מיין נישטערע טיר.
שרייב איך : „מיין צאר איז געפליטערט,
מיין צאר איז א צירונג פאר מיר“ („א וועלט מיט ארבעט“).

און אָט ווי נאדיר האָט אופגענומען דעם סאָפּ פונ דער אימפּעריאליסטישער
מילכאָמע און די רוטלענדישע רעוואָלוציע :

„איז אָנגעקומען דאָס יאָר ניינצנאכצן,
האָט אויסגעבראָכן פרידן אין לאנד,
איז מען געוואָרן אביסל מעטושטעש,
ניש געווען שוין צו פרידן געוויינט.

איז די לופט צו מילכאָמע—פּסיכאָזיש,
איז דער פרידן־פאראר—א קאָנזולט,
צעברעכט זיך שטעטיקע צאמען,
פלאצט שיר פונ סיגקע דער פולט.

אפּ ערד פילדארעלמיער—טרעפט מיך
היסטאָרישער טאָג, ווען ניקאָלי
דאנקט אָפּ פונ טראָג, און עס ווערט
א שקלאפ־פּאָק „פריי“.

פליעסקעט מיין הארץ אויס א בראוּן,
אפּ בלעטער פונ „יידישער וועלט“,

צעוויג איך פון „מענטשלעכע שטאנדפונקט“
אינ „ליבערטי (פרייהייט) גלאַקס“ דעם שפאלט.

פארפלאַנטערט אינ אייגענעם גאָרטן—
דער גאָרטן די גרייט ווי א שפאן—
פאר אלעם האַכ איך דאָך געליטן,
„אַלס איינער פון ייִדישע שטאַם“.

איז ליכטיק ווי ווינטרויב
דער גרינלעכער בלאַטער,
אונ פאָש איז א טאטע,
אונ פערשינג— א פאָטער.

איז געקומען דער טאָג,
ווען ס'האָט לעניג געזאָגט:
„זאָל טאָגן אַט דאָרט,
ווי ס'האָט נאָך גישט געטאָגט.“ (א וועלט מיט ארבעט)

איז געקומען פאר נאדירן אָט דער טאָג: ס'איז געקומען „די פרייהייט“,
געקומען דער דריטער פערזאָד, געקומען דער „פראַלעטפּענ“. נאדיר שרייבט
זיין „צאר-וואקאנאליע“. נאדיר שרייבט זינע לידער אונטערן נאָמען „דריטער
פערזאָד“, ער וואקסט שוין גלייכ, ניט— „פארקערט“, „מיטן קאָפּ ארונטער“. ער
שרייבט שוין מער ניט „מיין צאר איז געפליטערט, מיין צאר איז א צירונג
פאר מיר“. ער דרייט זיך שוין מער ניט „ארום אייגענעם שטעקן“... אפ „וויצ-
בלעטער זייערע“ הערט מען שוין מער ניט זיין „פארזשאווערט געלעכטער“.
ער שרייבט שוין מער ניט אינ קיין „קוגל“-בלעטער. ער שרייבט שוין מער
ניט פון „מענטשלעכע שטאנדפונקט“ און „אַלס איינער פון ייִדישע שטאַם“. עס
פרעסט אימ שוין מער ניט „די פוסטקייט“, דער טאָג טרעפט אימ שוין מער
ניט אָן קיין „צעדולטן“, ער האָט געפונען „א וועלט מיט ארבעט“. געפונען
„די גרויסע, אלע ארומגעענדיקע אידייע“, געפונען „עקסטאוו“, און פאָדערט
איצט „דערלאנג אהער די וועלט, בורזשוי!“.

און וועגן נאדירס איצטיקן „דריטער פערזאָד“ שרייבט שוין אזוי דער
מארקסיסטישער קריטיקער ד. ק. אינ דער זאמלונג „די היינטצייטיקע פראַלע-
טארישע ייִדישע דיכטונג אינ אמעריקע“:

... „אויך נאדיר איז אָפטמאָל פאטעטיש (געזאָלט), אונטער דער ערד“
און אנד.), דאָס איז אַבער בא אימ בלויו איין עלעמענט פון די פילצאָליקע,
זייער פארשיידנארטיקע און ווידערשפרעכלעכע עלעמענטן אינ זיין שאפונג.
זיין פאטעטיק ווידער איז אָפט סימבאָליסטיש באהויכט. ביכלאל איז נאדיר
זייער שטארק אינ זיין נענאציע: אינעם סאטירישן פעליעטאָן, פאמפלעט, פא-
ראַדיע א. אז. וו. דאָרטן איז ער בייסיק, גאליק, שארפזיניק. דאָרט איז די
שפראך בא אימ א שפרודליק-שעפערישע, דאָס בילד— קאריקאטוראטיק פאר-

(1) „פרייהייט גלאַקס“, דורכ וועלכע מ'האָט געקלונגען אינ פילארעלפיע אינ 1776, ווען די
פארייניקטע שטאַטן האָבן זיך דערקלערט אוטאָפּהענגיק פון ענגלאנד.

שארפט. אלץ שלאָגט טרעפלעך אין פינטל. גייט ער אָבער אריבער צו פּאָזי-
טיווע דערשיינונגען, איז אָדער ער ווערט פלאקאטנמעטיק, אָדער ער ווערט
זיסלעך-סענטימענטאל (ווי אין „בורזשוי, דערלאנג אהער די וועלט“, ווען ער
פרוווט זיך מאַלן די צוקונפט). דאָס באווייזט, אז דער גרויסער דיכטער אונ-
דזערער האָט נאָך ניט גענוג טיפּ באנומען אונדזער רעוואָלוציאָנערע ווירק-
לעכקייט, אז ער באהערשט נאָך ניט אין דער געהעריקער מאָס דעם פּראָלע-
טארישן מעטאָד.

די לעצטע יאָרן, — באוונדערט נאָכן העסלעכען פאראט פון לייזויק, רייזען
עט קאָמפּ — זעען מיר בא נאדירן א קאָלאָסאלן אידיי-שיקניסטלערישן וויקס.
נאדיר האָט אנטשלאָסן זיך איבערבאוואָפנט. ער האָט סובלימירט דעם געווע-
זענעם באָהעמיש-אינטעליגענטישן כויעק אין פּאָליטיש-פאראשארפטער סאטירע.
די קליינפירגערלעכע אנארכיסטיש-אינדיווידואליסטישע בונטארישקייט — אין
צילגעווענדטער, קלאסעווער, פּראָלעטארישער קעמפּערישקייט א. א. וו. שעפע-
ריש אָבער קען נאָך ניט נאדיר, ווי געהעריק איז, זיך צאמען. ער איז נאָך
ניט גענוג שעפּעריש דיסציפלינירט, ער צעווארפט זיך אָפּט, צעבייט זיך אפּ
קלייניקייטן (גראָד ניט זיינ סעריע „פען און בייקס“ האָבן מיר דאָ אינוינען.
פארקערט, מיר שאצן זייער הויכ אָט די געזעלשאפטלעכע אקטיווקייט, די פּאָ-
ליטישע פאראשארפטקייט נאדירס באמ באווייזט פארשידנערליי טאָג-פראגעס
פון וויכטיקן פּאָליטישן באטייט). ניט געקוקט אפּ דעם, וואָס אויך דאָרטן זיי-
נען צעשאַטן עכטע קונסט-פּערק, איז פונדעסטוועגן א שאַר צעשפּליטערן זיך
צעשטויבן זיך. אָנשטאָט זיינ עקסצענטריש-פאראשווענדעריש, דארפ נאדיר
ווערן מער קאָנסטרוקטיוו-בויעריש. דעמלט וועלן אויך זיינע קלעפּ איבער אונ-
דזערע קלאסן-סאָנימ זיינ מער ווירקפול, מער פארניכטנדיק. נאדירס סאטירע
וואָרצלט, אָן שום סאָפעק, אין דער שאפונג פון ווינטשעוויסקין (באוונדערט
האָט נאדיר אסאך געיאַרשנט פון דעם זיידנס פעליעטאָנען). נאדיר גופע אָבער
האָט שוין היינט א גאנצע ריי טאלמידים (כאשמאל, אמכאָ, יאָסל קאָטלער און
אנד.). זיינ איינפלוס איז זייער גרויס אפּ דער גאנצער פּראָלעטארישער ליטע-
ראטור אין אמעריקע. כאַראַקטעריסטיש איז, אז צענדליקער נאדירישע אויס-
דרוקן זיינען שוין אזוי אריינגעדרינגען אין די געדיכטע מאסן אמעריקאנער
”דיישע ארבעטער, אז זיי ווערן שוין אפילו באנוצט אין פארטיי-אפ-
רופן...”

און בעמעס: פון נאדירס גאנצן בוך לידער „דעלזיעס“, וואָס ער האָט
געדרוקט איינציקווייז אין דער „פּרייהייט“, ביז זיינע „דריטער פּעריאָד“-לידער —
איז פּאָלג מיך א גאנג. נאָך אין 1925, ווען ער האָט שוין געארבעט עטלעכע
יאָר אין דער „פּרייהייט“, האָט נאדיר אפּ זיינ עפנטלעכע מאסעווען יוביליי-
אָוונט געוואָרפן דאָס טרויעריק-בארימטע ווערטל צו די ארבעטער, אז זיי
האָבן בלויז אינוינען „ברויט מיט פוטער“. ער האָט שפעטער זיך פון אימ אָפּ-
געטרייסלט. דאָס האָט דעמלט ארויסגערופן א גרויסע דיסקוסיע אין דער
„פּרייהייט“. אָבער פון זיינ „ברויט מיט פוטער“ ביז „דערלאנג אהער די וועלט,
בורזשוי!“ און „א וועלט מיט ארבעט“ — איז גאָר א ווייטער מעהאלעך.

נאדיר האָט געבראכט קאַלאָסאלע נוצן דער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג אין אמעריקע דערהויפּט מיט זײַנע פּאַרניכטנדיקע, פּיילנשאַרפּע אַטאַקעס קעגן די אַרבעטער־פּײַנט און די פּענ־קנעכט פּונעם דער ייִדישער בורזשואַזער פרעסע. זײַנע דעמאָסטרירנדיקע פעליעטאַנע און אַרטיקלען קעגן ביאליקן, אַפּ. קאהאַנע, ניגערן, זשיטלאָווסקי, קאַראַלניק, מוקדויניג און קעגן די צאַר־וואַקאָנאַ־ליקער האָבן גיט קײַן גלײַכע מיט זײַער צילטרעפּלעכקײַט. נאדיר דינט לעצטנס בעמעס דער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג מיט „פענ און פּיקס“.

נאַוויק פּײַסעכ. געבוירן אין 1891 אין בריסק (איצט פּוילן) אין אַ פּאַמיליע פּונעם אַרעמע קרעמער. געקראָנ א טראַדיציאָנעלע דערציִונג. צו 16 יאָר געוואָרן אַ פּאַבליק־אַרבעטער. אין 1907 צוגעשטאַנען צום „בונד“. אין 1910 אוועק קײַן ציריך (שווייץ), געאַרבעט באַ זײַנע פּאַכ (מעכאַניק באַ גילדזנ־און פּאַפּיראַס־מאַשינעס). אין אָנהײב 1913 געקומען קײַן אמעריקע, געאַרבעט אין שאַפּ (דעגנ־מאַנטלען). אין 1915 געוואָרן געהילפ־סעקרעטאַר פּונעם דער ייִדישער סאָציאַליסטישער פעדעראַציע פּונעם אמעריקע און סעקרעטאַר פּונעם איר אָרגאַן „נײַע וועלט“. דאָ הייבט ער אָן זײַנע זשורנאַליסטישע טעטיקײַט. אין 1917 צוריקגעקומען קײַן רוסלאַנד. אוועק אַרבעטן אין אַ פּאַבליק (מאָסקווע). אין 1919 אַריבער אין ווילנע, וווּ געווען רעדאַקטער פּונעם „בונד־דישער“ צײַטונג. אין 1920 געווען אײַנער פּונעם די רעדאַקטערס פּונעם ווילנער ייִדישטישונ „טאַג“. אין זומער 1920 געקומען צוריק אין נײַ־יאָרק, מיטגעאַרבעט אין „פּאַרווערטס“. זומער 1921 געפּונט אַ דיסקוסיע אין דער דאָזיקער צײַטונג וועגן דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, ווי אַ קעגנער, און אין סענטאַבער, בײַם דער צווייטער שפּאַלטונג אין דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, אוועק פּונעם „פּאַר־ווערטס“, און צום סאָפּ פּונעם דעם יאָר אַרײַן אין דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי (אין איר לעגאַלן אפּאַראַט „וואַרקערס־פּאַרטיי“). ער איז שפּעטער העכער אַ יאָר צײַט געווען אוועקגעגאַנגען, נאָך אין יאָר 1924 צוריקגעקומען צו דער פּאַרטיי. האָט געהאַלפּן, אין אפרעל 1922, גרינדן די „פּרײַהײַט“. געווען אַ צײַט פּאַרטרעטער פּונעם רעדאַקטער פּונעם דער צײַטונג. אין 1927 רעדאַקטירט דעם וואָכנ־אַרגאַן פּונעם נאָרד־אַרבעטער־פּאַרטיי „אײַניקײַט“. באַזוכט ראַטנפּאַרבאַנד אין 1929 און 1932. אָנגעשריבן די בראַשורעס: „די פּאַרשווערונג אין מינעאַלאַ“, נײַ־יאָרק 1928 (מינעאַלאַ איז אַ שטעטל לעבן נײַ־יאָרק, וווּ שטרײַקנדיקע נאָרד־אַרבעטער זײַנען געווען אין טורמע־געפּאַר); „דער 16־טער צײַעניסטישער קאָנגרעס און דער אופּשטאַנד אין פּאַלעסטינע“, כאַרקאָו 1929; „די לאַגע פּונעם די ייִדן אין ראַטנפּאַרבאַנד“, נײַ־יאָרק 1930; „אַמעריקאַנער גליקן“, מאָסקווע 1930; „פּאַלעסטינע אָן אַ פּאַרויכעס“, מינסק 1932 (נאָך אַ באַזוכ אין פּאַלעסטינע, דער־שײַנען אויך אין פּוילן); „דער קעסלגרוב־פּוילן“, נײַ־יאָרק 1933; און אָפּגע־דרוקט אַ גרעסערע אַרבעט: „פּאַלעסטינע, די אַראַבער, דער צײַעניזם“ (150 זײַטן), נײַ־יאָרק 1932.

סאַנדלער פ. (נ. וואַגנער). געבוירן אין 1905 אין דעם שטעטל זאַסלע, געווען ווילנער גוב. פּאָטער געווען אַ שניידער, אין 1912 אוועקגעפּאַרן קײַן

אמעריקע. אין 1915 איז פ. ס. מיט זײַן פאמיליע געוואָרן א טייל פון דער „בעזשענצעס“ ארמיי. געווען פריער אין מאַסקווע, שפעטער אין ניושני-נאַוו-גאַראָד און סאמארע. דאָרט אריינגענומען געוואָרן אין א קינדערהייט, און אין דער צײַט פונעם הונגער אריבערגעשיקט געוואָרן קיין האַמלער גוב. געווינט א שטיק צײַט אין סטאראָדוב, נאַוואַזיבקאָוו און אין האַמעל.

אַנהייב 1923 אָנגעקומען קיין אמעריקע. געארבעט בא מענער-קליידער און אין אנדערע פאכן. איצט בא סוועטערס און באָד-קאָסטיומען. איז א טער אין דער רעוואָליוציאָנערער ארבעטער-באוועגונג אין פילאדעלפיע. אָנגעהויבן שרײַבן פאר דער „מאַרגן-פרייהײט“ אין 1926, ווען מע האָט אָנגעהויבן ארויסגעבן א פילאדעלפיער זײַט. געדרוקט ארטיקלען אויך אינעם „איגאָר“, „פונק“, „אייניקײט“ און אנדערע.

סאָפרינ לייב. געבוירן אין 1907 אין קאליבעלאָדי, געו. קיעווער גוב. אָנהייב 1921 אָנגעקומען קיין אמעריקע. געארבעט בא פארשידענע מעלאַכעס, איצט אינעם פאך פון האנט-בייטלען. מיטגליד פון דער רעוואָליוציאָנערער און אינדוסטריעלער יונגן פון מעטאל-ארבעטער. אין 1927 אָנגעהויבן שרײַבן לידער, געדרוקט אין דער „פרייהײט“ און אינעם „האמער“. אריין אין „פראָ-לעטפענע“ נאָך זײַן גרינדונג. אין 1931 פארטראָטן די רעכטע ריכטונג, אויסגע-שלאָסן געוואָרן אינײַנעם מיט גרינשפאנען פאר ארויסגעבן דאָס אנטפראָלע-טארישע לידער-בוכ „ערעוואַצײַט“, זיך דערקײַקלט א געוויסע צײַט אויך צום לאָוסטאָניזם אין דער יונגן-באוועגונג. שפעטער איינגעזען זײַנע טאָעסן, צוריק אריינגענומען געוואָרן אינעם „פראָלעטפענע“. לעצטנס אריבערגעגאנגען צו פראָוע, אָפגעדרוקט אין דער „מאַרגן-פרייהײט“ קאפיטלען פון א דאָמאן „קאָלומביא דרעס קאָ“.

„לייב סאָפרינ האָט אין אייניקע יאָרן פון זײַן שרײַבן זיך ארויסגעוויזן פאר א קינסטלער פון זעלענער בילדערישקײט און קויעכ. זײַנע פערזן קענען זײַן ווי אויסגעגאָסן פון מעטאל און האָבן די קוואליטעט פון סקולפטור. פאראן אין זיי א וואַגיקײַט, וואָס איז אין פולער האַרמאָניע מיט אינדוסטריע-לער שווער-ארבעט אין א גרויסער מאָדערנער שטאָט.

ער איז אָבער ווי דערשראָקן געוואָרן פון דער גרויסשטאָט. ער האָט בלויז געזען דעם געלן פוילן דאלעס פון ארויסגעשטויסענע און צעדריקטע. ער האָט געזען בלויז דעם אונטערשלאַק ניט נאָר פון דער קאפיטאליסטישער גרויסשטאָט, נאָר אויך פון די האָרעפאשנע מאסן גופע. ער האָט זיך אליין אידענטיפיצירט מיט די באַנקראַטירטע לעבנס, וואָס האָבן מער ניט קיין אויס-זיכט און קיין זינ. ער האָט זיך אויפיל געגראָבן אין יענע טויטע און דעגע-נערירטע צעלן, וווּ האַפּענונג איז א כויעק, אז די האַפּענונגלאָזיקײַט האָט אָנגעהויבן ארויסטישען פון זײַנע שורעס. ער האָט עס געפרווט פארטיידיקן אין „פראָלעטפענע“ אין נאָמען פון אַביעקטיוויזם. ער האָט פראָטעסטירט קעגן דער קאפיטאליסטישער געזעלשאַפט דורכ ארויסרוקן די שימל-און עקל-זײַטן פון א וועלט, וווּ עס האָט זיך ניט געזען קיין שימער פון אויסלייז. צוליב זײַן ניט מאַרקסיסטישער דיאַלעקטיק, צוליב זײַן מעכאנישן אַביעקטיוויזם האָט

ער גיט געזען די אויסלייזונג, ער איז לאנג געווען געפענטעט אין די ברוזש-
אזע איינפלוסן, וואָס האָבן אים גיט דערלאָזט אנטוויקלען און אנטדעקן זיין
טאלאנט. לעצטנס אָבער באַפֿרייט ער זיך פֿון זײַנע ברוזשאַזע פענטעס און
גייט אפֿן וועג פֿון געזונטן פֿראַעטאָרישן שאַפֿני (מ. אָלגינ).

סול ג. א. געבוירן אין 1908 אין דעם שטעטל פֿאַדגאַניצע, גאליציע.
אין 1923 אָנגעקומען קיין אמעריקע, געארבעט באַ פֿאַרשיידענע מעלאָכעס.
פֿאַרענדיקט אַן ענגלישע מיטלשול, באַזוכט קורסן אין סיטי קאלעדזש און
געשטודירט אַ יאָר אינעם ניו-יאָרקער אוניווערסיטעט. אָנגעהויבן שרײַבן אין
ענגליש אין דעם זשורנאַל פֿון דער מיטלשול. שפּעטער אָנגעהויבן שרײַבן
ייִדיש און אָפּגעדרוקט אין 1928 אינעם ברוזשאַזע זשורנאַל „אַמעריקאַנער“ אַ
בילד אין פֿראַזע און צוויי לידער. אין 1931 פֿאַרלאָזט ניו-יאָרקער אוניווערסיטעט
און אַרײַן אינעם ייִדישן אַרבעטער-אוניווערסיטעט. אינעם זעלביקן יאָר אָנגע-
הויבן דרוקן לידער אין דער „פֿרייהײַט“ און שפּעטער אויך אינעם „האַמער“.
איצט לערער אין די פֿראַעטאָרישע קינדער-שולן באַם אָרדנ. מיטגליד פֿון
דער פֿאַרטיי, מיטגליד פֿונעם „פֿראַעטפֿענ“ געווען ערשטער רעדאַקטיר-
סעקרעטאַר פֿונעם „סיגנאַל“. סול איז אַיינער פֿון די יִנגסטע, אָבער פֿילצו-
זאַנגדיקסטע דיכטער אין אמעריקע.

סיגאַלאָוסקי ג. געבוירן אין 1901 אין דאָרפֿ מעדווין, געוו.
קעווער גוב. אין אַן אָרעמער קליינבירגערלעכער פֿאַמיליע. באלד נאָך דער
פֿעוראַר-רעוואָלוציע אָנגעקומען לערנען זיך אין דער נײַ-געגרינדעטער גימ-
נאַזיע אינעם שטעטל ליינצ. שפּעטער — אין ליפֿאַוועצער רעאַל-שול. זיך דורכ-
געלעבט פֿון געבן פריוואַטע לעקציעס. אין 1919 געארבעט אין אַ קאַנצעליאַ-
ריע פֿון אַ רויטן באַטאַליאַן, און אין 1920 אין וויניצער „אַפֿראָקאַמגוב“.
געקומען קיין אמעריקע אין 1922, געארבעט אין פֿאַבריקן און באַ בויען הײַ-
זער, געוואָרן אַ סטאַליער. געווען אַ יאָר צײַט אַ לערער אין די פֿראַעט.
קינדער-שולן, אַרבעט איצט אין אַ קראַמ.

צו פֿונפֿן יאָר אָנגעהויבן שרײַבן לידער. לויט דעם ראַט פֿון דאָויד
האַפֿשטיין, אָנגעהויבן שרײַבן פֿראַזע. די ערשטע דערציילונגען געדרוקט אין
דער קעשעניעווער ברוזשאַזער צײַטונג „דער ייד“. אין אמעריקע די ערשטע
יאָרן געדרוקט סקיזן אין דער ייִדישער און רוסישער ברוזשאַזער פרעסע.
פֿון 1928 געדרוקט דערציילונגען בלויז אין דער „מאַרגן-פֿרייהײַט“ און
צײַטנוויזן אינעם „נאָווי מיר“, אָרגאַן פֿון דער קאַמפֿאַרטיי. מיטגליד פֿון
„פֿראַעטפֿענ“.

סיגאַלאָוסקי האָט זייער אַ לעבעדיקן דערציילער-טאלאַנט, ער גייט אָבער
דערווייל ערשט צו צו פֿראַעטאָרישער לייטעראַטור. די הויפּט-קראַפֿט פֿון זײַן
שרײַבן ווײַזט זיך אַרויס אינעם מאָלן דאָס אוקראַינישע דאָרפֿ, די אוקראַינישע
פֿויעריג אין דער ערשטער צײַט פֿון דער רעוואָלוציע.

סעלצער דאָויד. געבוירן אין 1904 אין סאַראַקי, בעסאַראַניע, אין אַ
שניידער-פֿאַמיליע. אין 1917 אָנגעקומען לערנען זיך אין דער שטאַטישער

גימנאזיע. אין 1920 פארלאזט ער די גימנאזיע קעגן דעם ווילן פון זײַנע עלטערן און ווערט א לערנ־ינגל אין א דרוקערײ, ווו זעקס כאדאָשימ זיך געלערנט זעצן שריפט. סאָפּ 1920 געקומען קיין אמעריקע, געארבעט אין דרו־קערײַען, און אין סאָפּ 1922 געוואָרן מיטגליד פון דער קאָמוניסטישער יוגנט־ליג (אמעריקאנישער קאָמוניזם). אין 1924 אריינגעטראַטן אין דער קאָמוניסטי־שער פארטיי. אין 1928 געוואָרן קולטור־דירעקטער פון די ניו־יאָרקער ארבע־טער־קלובן. אין 1929 באשטימט פון דער פארטיי אלס אָנפירער פון דער ארבעט צווישן נעגערס אין דער בראַנקסער סעקציע פון דער פארטיי. אָנ־הייב 1931 געווען רעדאקציע־סעקרעטאר פון דער „מ. פ.“, אין 1932 געווען נײַס־רעדאקטער. אָנהייב 1933 אריבערגעשיקט געוואָרן קיין דעטרויט אלס סעקרעטאר פון דער ״דבײַוראָ״ פון דער פארטיי און פארטרעטער פון דער „מאָרגן־פרייהײט“.

סעלצער האָט, אכוצ זײַן זשורנאליסטישער טעטיקייט, נאָך אין 1921 גע־דרוקט אין בורזשאַוואַן זשורנאַל „אמעריקאנער“ א סעריע קינדער־לידער. אויך געדרוקט לידער אין „יונג־קווינע“; געדרוקט קינדער־מײסעלעך אין דער „פרייהײט“. געשריבן גרעסערע פובליציסטישע ארבעטן: „הונדערט יאָר קאמפ פאר נעגער־רעכט“ (אין די נומערן פאר אפרעל־מאָרט 1931 פון דער „מאָרגן־פרייהײט“) און „די ראָליע פון די ארבעטער־קלובן אינעם קלאסנ־קאמפ“ (אינעם „האמער“ פאר פעווראל 1932).

עווין יאָנקל. געבוירן אין 1888 אין בירוש, געווי. קאָוונער גוב. פאָטער א שניידער־ארבעטער. אין 1904 איז י. ע. אריינגעטראַטן אין „בונד“. אין 1905 אסאך מאָל ארעסטירט געוואָרן. פון 1910 ביז 1913 געווען אונטער פאָליציי־אופֿ־זיכט. אין 1915 געפירט אומלעגאַלע רעוואָלוציאָנערע ארבעט אין אָדעס. אין 1917 אריינגעטראַטן אין דער באַלשעוויסטישער פארטיי. אין 1921 אריבערגעפאָרן קיין ליטע און געהאַלפן גרינדן די „קולטור־ליגע“. איבערן טערפאָר אין ליטע געצווונגען געווען אין 1922 אוועקצופאָרן קיין אמעריקע. באלד געוואָרן אקטיוו אין דער אמעריקאנישער פארטיי און אין דעם רעוואָלוציאָנערן פליגל פונעם מענער־שניידער־פראָפארײַן „אמאלגאמיטעד“. פון 1922 געשריבן אין דער קאָמפּרעסע אונטערן נאָמען „לייזער דער רויטער“ ארבעטן קאָרעס־פאָנדענצן און האלב־בעלעטריסטישע בילדער פון פאבריק, גאס און פונעם לעבן און קאמפ פון די אמעריקאנישע ארבעטער. איצט סעקרעטאר און גרינ־דער פון דער ארבעטער־אָרגאניזאציע בא דער „מאָרגן־פרייהײט“.

עפשטיין מיילעך (עפלטרגער). געבוירן אין 1889 אין ראָזשינוי, געווי. גראַנדער גוב. בא אָרעמע עלטערן. האָט געלערנט אין כײדער און יעשיווע. געווען א לערער אין ארבעטער־קרייזלעך פון 13 יאָר אָן. אין ראָזשינוי זײַנען געווען אסאך גארבער און וועבער. געזעסן פיר מאָל אין טורמע: אין ראָ־זשינוי, אין ביאַלעסטאָק (1906), אין לאָדז (1908) און אין ווארשע (1913). נאָך דעם ארעסט אין ווארשע אָפּגעפאָרן קיין אמעריקע. געארבעט פריער אלס לערער אין די ייִדיש־וועלטלעכע שולן (קליינבירגערלעכע), נאָכדעם אינעם

טאָג. די אָקטיאבער-דעוואָליוציע האָט בא אימ ארויסגערופֿן א גרויסע נייטיטיקע איבערקערעניש, ניט געקענט מער פארבלייבן אין „טאָג“, וועלכער האָט געפירט אן אינטערווענציע-פּאָליטיק. אין 1920 אריין אין דער פּוילאע-ציעניסטישער „צייט“, וואָס פלעגט אין יענער צייט צוליב פארשיידענע מא-נעויר-רעטימימ דערלויבן אפ אירע זייטן א פריינטלעכ וואָרט וועגן דער סאָוועטנמאכט. גלייכצייטיק מיטגעארבעט אונטערן נאָמען מ. גישינ אין דער ערשטער צייטשריפט פונעם לינקן פליגל („עמעס“, שפעטער „קאמפ“), וואָס איז שפעטער געוואָרן דער ערשטער וועכנטלעכער אָרגאן פון דער יידישער סעקציע פון דער קאָמפּארטיי אין אמעריקע. געפירט דאָרטן די אָפּטיילונג „פאר איין אינדוסטריעלער יוניאָן“, געווען א נאָענטער סימפאטיקער פון דער קאָמפּארטיי, אָבער ניט קיין מיטגליד.

אריינגעטראַטן אין דער אומלעגאלער קאָמפּארטיי ערשט אין 1921. געוואָרן א מיטארבעטער פון דער „פרייהייט“ — פונעם ערשטן טאָג פון איר דערשיי-נען. געווען א מיטגליד פון דער רעדאָקאָלעגיע, א מיטערדאקטער און פאראנט-וואָרטלעכער רעדאקטער אין פארשיידענע צייטן. אינעם לעצטן אמט געווען פינף יאָר צייט. אויך געווען א מיטגליד פון דער רעדאקציע פונעם „האמער“. אין 1930, נאָך א ריזע פון זעקס כאדאָשימי איבערן ראטנפארבאנד, אָנגעשריבן א בוך „סאָוועטנפארבאנד בויט סאָציאליזם“. דאָס בוך איז ארויסגעגעבן געוואָרן פון דעם אינטערנאַציאָנאַלן ארבעטער-אָרדן. אין ראטנפארבאנד אָנ-געשריבן א ביכל „דער קריזיס אין אמעריקע“, ארויס אפ יידיש, אוקראיניש און דייטש. געדרוקט ארטיקלען אינעם כוידעש-זשורנאַל „קאָמוניסט“, אָפיציעל-עלער טעאָרעטישער אָרגאן פון דער פּארטיי, און אין אנדערע קאָמ. אויסגאַבעס. געווען ערשטער פּאָרויצער פונעם „פּראָלעטפּענ“. מיטגליד פון דער רעד-קאָלעגיע פון „סאָוועט ראַשיע טודיי“ (דער ראטנפארבאנד היינט-צוטאָג), דער אָרגאן פון דער געזעלשאפט „פריינט פונעם ראטנפארבאנד“.

עפּראָס ייצכאָק. געבוירן אין 1896 אינעם שטעטל באדקע, געו. גראָד-נער גוב. בא באלעבאטישע עלטערן. ביז 15 יאָר געלערנט אין ישוועס. צו 17 יאָר אויסגעוואנדערט קיין אמעריקע. זיך אויסגעלערנט די ארבעט פון א פּו-טערמאַכער, נאָר מערסטנס געארבעט און ארבעט אויך איצט בא אווטאָמאָבילן. זיך אָנגעהויבן דרוקן אינעם יאָר 1921. געדרוקט אסאך לידער אין פארשיי-דענע זשורנאַלן. אין די לעצטע יאָרן הויפטזאכלעך אין דער קאָמפּרעסע. מיט-גליד פון „פּראָלעטפּענ“.

פּאָמעראַנצ אלעקסאַנדער. געבוירן אין 1901 אין גראָדנע. פּאָטער-א-מעשניסער. געקראָגן א יידישע טראדיציאָנעלע דערציאָנונג. בעשאט דער אימ-פעריאליסטישער מילכאָמע געארבעט אין פּאָטערס ווארשטאט. אין 1918 גע-ווען א שטיקל צייט א מיטגליד פון די פ. צ. אין 1919 פארעפנטלעכט אין א גראָדנער צייטונג זיין ערשט ליד. אָנהייב 1921 געקומען קיין אמעריקע (ניו-יאָרק). דריי יאָר געארבעט אין א לאָמפּפּ-פּאַבריק. גלייכצייטיק באווכט און געענדיקט דעם יידישן לערער-סעמינאר פון „ארבעטער-רינג“ אין ניו-יאָרק,

אינעם 3טן נומער „פרייהייט“ (5טער אפרעל 1922) אָפּגעדרוקט צום ערשטן מָאָל א ליך אינ פּראָזע, שענדעליכערס (לאַמפּו). אינ 1923 ארײַנגע- טראָטן אינ קאָמיוג, אינ 1924—געוואָרן א מיטגליד פונ דער קאָמפּארטיי. די גאַנצע צײַט פּאַרעפּנטלעכט לידער, סקיצן, דערציילונגען, איבערזעצונגען פונ רוסיש און אנדערע שפּראַכן, ארטיקלען און רעצענזיעס—דערהויפּט אינ „פרייהייט“, אינ קאַנאַדער קאָמפּיזיטונג „קאַמפּ“, אינ די זשורנאַל „יונג-קווינע“, „יונגט“ און „ספּאַרטאַק“ (פונ וועלכע ער איז געווען רעדאַקטער), וואָס זײַנען ארויסגעגעבן געוואָרן פונעם „יונג ארבעטער־שרײַבער־פּאַרייז“ (פונ וועלכע ער איז געווען סעקרעטאַר). אינ 1926 בײַסן דערשײַנען פונעם קאָמוניסטישן כּוידעש־זשורנאַל „דער האַמער“ געווען דאָרטן די ערשטע אַכט כאַדאַשימ דער סעקרעטאַר און געהילף פונעם רעדאַקטער כּ' אָלגינ. נאָכדעם געוואָרן רעדאַקלעגיע־מיטגליד פונ דער „פרייהייט“, וווּ געאַרבעט מיט קליינע איבערזײַסן ביז זײַן אָפּפּאַרן קײַן ראַטנפּאַרבאַנד, זומער 1932 (געשריבן אויך אונטער די נעמען: אלעקסאַנ- דער, י. פּאַמעראַנצ, יעהוישוע פּאַמעראַנצ, יעהוישוע גראַנדער און אנד.). זײַנט 1933 געפּינט ער זיך אינ קיעוו, אלס אַספּיראַנט אינ דער סעקציע פאַר ליטעראַטור און קריטיק פונ דעם אינסטיטוט פאַר ייִדישער פּראָלעטאַרי- שער קולטור.

פּלאַטנער אייזיק. געבוירן אינ 1896 אינ סאַקאַלאָוו, פּוילן. פּאַטער געווען א שניידער. ביז 1921 געווען א פּאַרטיי־טוער און קולטורטוער אינ דער פּאַרטיי פונ די „פּוילאַעציענ“ אינ פּוילן און אינ ליעטע. נאָכדעם אָפּגעפּאַרן קײַן אמעריקע, וווּ ער איז אָפּגעגאַנגען פונ די פ. צ. ער איז פונ די ערשטע מיטגלידער פונ דער פּראָלעטאַרישער שרײַבער־גרופּע „יוניאָן סקווער“ און „פּראָלעטפּענ“. מיטאַרבע- טער אינ דער קאָמפּרעסע. די ערשטע יאָרן אינ אמעריקע געאַרבעט אינ א פאַ- בריק, שפּעטער געווען א לערער אינ די פּראָלעטאַרישע קינדער־שולן. ארויס- געגעבן א בוך לידער, וואָס דער טאָג דערציילט“ (1930). אינ 1932 געקומען קײַן ראַטנפּאַרבאַנד, וווּ ער געפּינט זיך אויך איצט.

זײַן נײַ־יאָרקער בוך לידער באשטייט פונ פיר טײלן: ארבעט און גע- זאַנג, שטאַט, סקווערן און וואָס דער טאָג דערציילט. אינ דעם ערשטן טײל פילט זיך ניט די אמעריקאַנישע ווירקלעכקײַט. פּלאַטנערס פּראָלעטאַריער בא דער ארבעט איז א „צוקונפטיקער“, רעאַלער איז פּלאַטנער אינעם צווייטן און אינעם דריטן טײל, וווּ ער מאַלט נײַ־יאָרקער סצענעס. דער פערטער טײל איז א פּאַעמע־שפּיל אינ צוויי בילדער. עס איז שוין נאָך דער סאַציאַ- לער רעוואָלוציע. אײַנער דערציילט פאַר קינדער וועגן דעם אמאַליקן (הײַנ- טיקן) לעבן, און נאָכדעם שידערט ער דאָס נײַע לעבן, נאָך דער רעוואָלוציע. סײַזײַנען נאָך דאָ פאַראן עלעמענטן פונ סימבאָליזם און רעטאַריק.

דער וויקס פונעם קריזיס, די ארבעטלאָזיקײַט, ווי דער וויקס פונ דעם רעוואָלוציאָנערן קולטור־און ליטעראַטור־פּראָגנאָס אינ אמעריקע האָבן פּאַליטיש פאַרשאַרפט זײַן דיכטונג. פּלאַטנערס שפּראַך איז א פּאַשעטע, אָבער ניט קײַן אויס- געדראָשן־שאַבלאָנע. פּלאַטנער האָט אויך א געזונטן כּוש פאַר דער נאַטור. סײַפילט זיך בא אים די ווירקונג פונ די ערשטע ייִדישע רעוואָלוציאָנערע שרײַבער.

פלאטנער האָט די לעצטע יאָרן אָפּגעדרוקט א ריי נייע קאמפּלידער און פּאָליטיש-פּאַרשארפטע פּאָעמעס אין דער „פּרייהייט“, „האַמער“, ווי אויך אין דער סאָוועטישער פרעסע, און ספּעציעל אין דער פרעסע פון מינסק, וווּ ער ארבעט איצט. דרייצן לידער פּלאטנערס זיינען אריין אין דער זאַמלונג, די היינטצייטיקע פּראָלעטאַרישע יידישע דיכטונג אין אמעריקע. אין מינסק איז אין 1934 דערשינען 2 ביכלעך פון זיינע לידער: „פון אמעריקע“ און „פון צוויי לענדער“.

פּערלאָוו מאַקס. געבוירן אין 1902 אינעם שטעטל דאָמבראַוויץ, געוו. וואָלינער גוב. ווען ער איז אלט געווען צוויי יאָר, איז זיין פאָטער אוועק געפאָרן קיין אמעריקע, וווּ ער איז געוואָרן א פרעסער בא שניידעריי; מוטער געווען א שווינדערקע, און דערפון געלעבט מיט דער פאַמיליע. געלערנט אין כא-דאָרי און טאַלמעטורעס, שפּעטער געפרוווט טאָן פאַרשיידענע מעלאָכעס. דורכגע-מאַכט די אָקופאַציע פון די דייטשן, פּאָליאַקן און פעטליורען און זייערע פּאָגראַף-מען, פיל מאָל געווען אין לעבן-געפאַר. אָנהייב 1922 געקומען פון פינסק קיין אמעריקע, באלד אָנגעהויבן ארבעטן בא פאַרשיידענע פאַכן. אין 1923 זיך ספּעציאַליזירט אלס מעבל-אַרבעטער, געוואָרן א מיטגליד פון דער יוניאָן. אין 1924 געוואָרן אן אקטיווער מיטגליד אין דער „וואָרקערס“-פאַרטיי. אין א יאָר ארום געוואָרן „אָרגאַניזאַטער“ פון „דאַנטאַנער ברענטש“ אין דער פאַרטיי. שפּעטער אויסגעוויילט געוואָרן אלס מיטגליד אין דער יידישער ביוראָ פון דער קאָמפּאַרטיי. געוואָרן אויך אקטיוו אין דער „יוניאָן“. אין 1925 גע-וואָרן אויטגעוויילט אלס פרעזידענט (פּאַרזיצער) פונעם „לאָקאַל“ (פּראָפּאַרייט). אין 1923 אָנגעהויבן דרוקן דערציילונגען אין דער „פּרייהייט“, געהאַלפן גרינדן דעם יונגן ארבעטער-שרייבער-פאַרייט, געווען זיין ערשטער פּאַרזיצער, זיך געדרוקט אין „יונג-קווינע“, „יוגנט“, „ספּאַרטאַק“. רעדאקטירט די קלובן-אַפּטיילונג אין דער „פּרייהייט“ א. א. ו. ו. אין 1928 ארויסגעגעבן צוזאַמען מיט שלוימע דאווידמאַנען א בוך דערציילונגען „געקניפטע ריטלעך“. אין 1929 אויסגעשלאָסן געוואָרן פון דער קאָמוניסטישער פאַרטיי, ווי אַ לאָאוסטאַניסט. שפּעטער דערזען זיין פעלער און איז אין 1933 ציריק אריינגע-נומען געוואָרן אין דער פאַרטיי. אָנגעהויבן העלפן בויען דעם רעוואָלייצאָ-נערן מעבל-אַרבעטער-פאַרייט. אינעם קאַמפּ קעגן די רעפּאַריסטישע פּראָ-פאַרייט-ביוראָקראַטן פיל מאָל באפאלן געוואָרן און בלוטיק צעשלאָגן געוואָרן. געשריבן אויך אונטער פּסעוודאָנימען: יוניע פּנינע, מאָטל גאָלפּער א. אַנד.

פּרינץ אַ. (איציק גרינבערג). געבוירן אין 1901 אין שטעטל יאַרוגע, וויניצער געגנט. זיך געלערנט אין קאָמערצ-שול (מאָליעוו-פּאַדאָלסק). שטעלט זיך „אַפּ די אייגענע פּיס“ אלס העבריישער לערער. געשריבן לידער אין הע-ברייש און רוסיש. זינט 1921 אין רומעניע. דאָרט באשעפטיקט אלס לערער. זינט 1923 אין די פאַרייניקטע שטאַטן. ארבעט בא פאַרשיידענע פאַכן, שטודירט אינעם קאָלומביאַנער אוניווערסיטעט, דערינאָך אינעם ברוקלין קאָלעדזש פאַר יוריטפּרודענץ. ענדיקט אין 1929 אלס אדוואָקאַט. דרוקט זיך זינט 1924

אינ דער „פעדער“, „אופקום“ שפעטער זיך אָנגעשלאָסן אָן דער גרופע אר-
בעטער־שרייבער ארומ דער „יונג־קוֹזניע“. באטייליקט זיך אינעם זשורנאל
„יוגנט“. דרוקט זיך אינ דער „מאָרגן־פרייהייט“, „האמער“, „פונק“ און אינ
אנדערע רעוו. פּראָלעט. אויסגאבעס. מיטגליד פון „פּראָלעטפענ“. פארנעמט דאָרט
א צייט דעם פּאָסטן פון אַרגאניזיר־סעקרעטאר. זינט סאָפּ 1930 סעקרעטאר
און פארוואלטונג־רעדאקטער פון „האמער“, שפעטער — מיטגליד פון דער רע-
קאָלעגיע פון דער „מאָרגן־פרייהייט“, איינער פון דער רעדקאָלעגיע פונעם
זאמלבוך „יוניאָן סקווער“. פארן לעצטן יאָר געווען רעדאקטער פון דער
וועכנטלעכער קאָמוניסטישער צייטונג אינ קאנאדע „דער קאמפ“. איצט אר-
בעט ער ווידער אינ דער „מאָרגן־פרייהייט“.

גרייט צום דרוק א בוך לידער. פארענדיקט א ביכל איבערזעצונגען פון
פרעמדשפראכיקע לידער. דריי לידער זינע זינען אריין אינ דער זאמלונג
„היינצצייטיקע פּראָלעט. דיכטונג אינ אמעריקע“. ער שרייבט דעריקער אפ
אקטועלע צייט־טעמעס פונעם רעוואָלוציאָנערן קאמפ אינ אמעריקע. איז איי-
נער פון די טאלאנטפולסטע יונגע פּראָלעטארישע ליטעראטור־קריטיקער (שרייבט
אויך אונטער די פסעוודאָנימען: ד. קאהיר, א טאָראָנטער, בער גרינ און אנ-
דערע).

פעל—יעלין סאָרע. געבוירן אינ 1895 אינ שטעטל קריניק, געוו. גראָדנער
גוב. האָט געענדיקט גראָדנער גימנאזיע אינ 1912. געוואָרן א פּרוואַט-
לערער פון רוסיש אינ קריניק. האָט זיך אָנגעשלאָסן אָנעם „בונד“.
אינ 1920 געקומען קיינ אמעריקע, געוואָרן לערער פון אן ארבעטער-
רינג־שול אינ באָסטאָן. פון דער צייט אָן הייבט זיך אויך אָן איר שרייבערישע
טעטיקייט. זיך געדרוקט אינ דער אנארכיסטישער „פרייע ארבעטער שטימע“,
„רוסקי גאַלאַס“, „נאָווי מיר“, שפעטער אינ „די נייע וועלט“, „פרייהייט“
און „פונק“. שרייבט מערסטנס פאר קינדער. איינ ליד אויך אריין אינ דער
מינסקער אנטאָלאָגיע. געקומען קיינ אמעריקע אלס מיטגליד פונעם קאָמוניס-
טישן „בונד“, אריין אינ דער ס. פ. און שפעטער אריבער אינ דער „וואָר-
קערס“־פארטיי. איז איצט טעטיק אינ דער קאָמפארטיי, אינ דעם אינטערנא-
ציאָנאלן ארבעטער־אָרדן, באזונדערס אינ דער פרויען־און שול־באוועגונג.
מיטגליד פון „פּראָלעטפענ“.

פענסטער ב. (א פּראָלעטאר—יאט, בענעדיקט). געבוירן אינ 1901 אינ א
דאָרף לעבן טיכ נארעוו (פּוילן). פּאָטער געארבעט אינ א טארטאק. געקומען
קיינ ניו־יאָרק אינ 1920. טרעט באלד אריין נאָך אינ דער אומלעגאלער קאָמ-
פארטיי. ווען „די פרייהייט“ דערשיינט אינ 1922, הייבט ער אָן שיקן שאפ-
קאַרעספּאָנדענצן. גייט אריבער צו קינדער־מיסעלעך און לידער, וואָס ער דרוקט
פון צייט צו צייט אינ דער „פרייהייט“. איז איינער פון די ערשטע אינ דעם
ארבעטער־שרייבער־פאריין און „יונג־קוֹזניע“, ווו ער באטייליקט זיך מיט לידער
פון פאבריק (ער ארבעט דעמלט אינ א שאפ). אינ 1928 גיט ער ארויס א
א בוך לידער „רויטע ווינטן“. אינעם זעלביקן יאָר ווערט ער א שטענדיקער

מיטארבעטער פון דער „פרייהייט“. אכוצ ארטיקלען, שרייבט ער דאָרטן אָפּט פעליעטאָען אין דער אָפּטיילונג „טאָג-איינ, טאָג אויס“ אונטערן נאָמען „א פראָלעטאר — יאט“. ארבעט איצט אפ גרעסערע בעלעטריסטישע זאכן. איז איי-נער פון די רעדאקטערס פונעם נייעם פראָלעטעפּענישן זשורנאל „סיגנאל“. א צאָל קלענערע דראַמאטישע שפילן זיינע איז אופגעפירט געוואָרן דורך „ארטעפ“.

אין „רויטע ווינטג“ זיינען אריין לידער, געשאפן אין מעשעכ פון פינף יאָר. ניט אלע לידער זיינען פון גלייכן אידעאָלאָגיש-קינסטלערישן ווערט. ער לעבט אָבער מיט דער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג, און זיינע לידער דריקן אויס די איבערלעבונג פון אן ארבעטער אין דער נאָענט פונעם שראַכטפֿעלד. פונדעסטוועגן פעלן דאָרטן שטארקערע קאמפּאַמענטן. זיין טאָג איז מערסטנס א שטילער, אָבער א ליכטיקער, זיינע רייר זיינען לעבע-דיקע, געזאָגט פון א פול הארץ. ער פארמאָגט אינטימקייט, פאָלקסטימלעכ-קייט, ער האָט אויך אסאך הומאָר.

„איבער פענסטערס שאפֿ-לידער שוועבט א „פריידיקער אומעט“ אָדער „אר-מעטיקע פרייד“. פענסטער ווייסט גענוי דעם ווערט פון ארבעט. ער איז אויך איבערצייגט אינעם לעצטן זיג פון ארבעט איבער קאפיטאל, נאָר ער זינגט פון דער אמעריקאנער קעגנווארט, ווו דער מענטש איז נאָכ פארשקלאפט, ווו זיין ארבעט-קראפט איז פארדונגען צום סוינע. דער זעלביקער שטילער אומעט פילט זיך אויך אין פענסטערס „זמירעס“ פון אן ארבעטלאָזיקן און אין זיין בילד פון „פיקעט-לייג“. אין די לידער פון דעם בוך זעט נאָכ ניט פענסטער דעם נייעם ארבעטער, וואָס שטעלט אָפּ די מאשינעס אינמיטן העלן טאָג... ער הערט אין שאפּ בלויז דאָס געוויינ און ניט די פרייד פון קאמפּ (ק. מאר-מאָר).

אין זיינע שפעטערדיקע לעצטע לידער הערן מיר שוין אָבער אלץ מער „די פרייד פון קאמפּ“.

פרייד י. געבוירן אין 1907 אין בערשאד (וויניצער געגנט) אין א מיט-פאָכע פון קרעמער און ראבאָנימ. אין 1921 אָנגעקומען קיין אמעריקע. זיך באזעצט אין פילאדעלפיע, דאָרט פארענדיקט א קורס פון מיטלשול. זינט 1928 א מיטגליד פון דער פארטיי. סאָפּ 1932 זיך באזעצט אין ניו-יאָרק. אָנהייב 1933 געוואָרן א שטענדיקער מיטארבעטער פֿון דער „פרייהייט“ און מיטגליד פונעם „פראָלעטעפּען“.

פרידמאן בעצאלעל. געבוירן אין 1897 אין בריסק (געווי. גראָדנער גובערניע). פאָטער געווען א פאפיראַסן-מאכער. אריינגעטראָטן אין דער „פוי-אלעציענע-פארטיי“ אין 1916. געארבעט אלס לערער אין א שול פאר קינדער געליטענע פון מילכאָמע אין סאָקאָלאָוו, פוילן. געדרוקט די ערשטע לידער אין וויסנבערגס זאמליכער אין 1919 און אין אנדערע אויסגאבעס. אוועק אין 1920 קיין פאלעסטינע, ווו געארבעט בא לאנדווירטשאפט און שאַסיי-ארבעט. גע-שטאנען אין פאלעסטינע אונטער פאָליציי-אויפזיכט.

אין 1922 אָנגעקומען קיין אמעריקע. געטאָן פארשידענע ארבעטן. אין 1924 געוואָרן א לערער אין די קינדער-שולן פונעם „ארבעטער-רינג“. אין 1927 זיך אָנגעהויבן דרוקן אין דער „פרייהייט“. איינער פון די גרינדער פון „יוניאָן סקווער“-פארייז.

אין 1928 ארייז אין דער קאָמפארטיי. אין 1929 ארויסגעגעבן א בוך „באלויכטענע וועגן“ — מיט לידער, געשריבן אין די יאָרן 1927 — 1929. איז נעם זעלביקן יאָר דערשיינען צוויי לערנביכער פאר די קינדער-שולן באַם א. א. א., וועלכע פרידמאן האָט צוגעגרייט צוזאמען מיט ד. טאראנט. רעדאקטירט צוזאמען מיט כאשמאלן דעם קינדער-ווינקל אין דער „פרייהייט“ אינעם 1931—1932. שרייבט אסאך פאר קינדער. גרייט איצט נאָך צוויי ביכער. איינס — לידער, דאָס צווייטע — איינאקטער-שפילן פאר גרויס און קליינ. האָט אויך פארענדיקט א גרעסער פאָעטיש ווערק: „דער וועג פון מאַטלעע דעם שניידער“. פרידמאן אכט לידער זיינען אריינגענומען געוואָרן אין דער מינסקער אַנ-טאָלאָגיע.

פרידמאן „באלויכטענע וועגן“ באשטייט הויפטזאכלעך פון צייט-געזאנגען. די אכצן „מאנ-און ווייב“-לידער געהערן ניט לויט זייער עצעם צו די בא-לויכטענע וועגן... זיי געהערן צו זיינע בלאַנדזשענדיקע וועגן... לויט זייער קליינפירגערלעכען כאראקטער. פרידמאן באזינגט דעם סאָוועטן-פארבאנד, דעם ד-טן נאָיאבער, לענינע, כאקאָוואנצעטי, די שטרעיקנדיקע קוילנרגרעבער, דעם ד-שאַקן ארבעט-טאָג, די יידישע קאָלאָניזאציע אין בירעבידזשאן, די כינע-זישע סאָוועטן, די „פרייהייט“, דעם לערער פון די יידישע פראָלעטארישע קינדער-שולן א. א. וו. ער שרייבט זיינע לידער קימאט נאָר אין פארבינדונג מיט דער אָדער יענער געשעעניש אפן רעוואָליוציאָנערן ארבעטער-פראָנט סיי אין אמעריקע, סיי אינעם סאָוועטן-פארבאנד. זיינע לידער זיינען קימאט שטענדיק א פאָעטישע אינטערפרעטאציע פון א געוויסן רעוואָליוציאָנערן אקט אָדער רעוואָליוציאָנערער דאטע. זיינ צוגאנג איז א שארפער, קעמפערישער. אָפטמאָל זיינען די לידער סכעמאטיש, ניט גענוג אָנגעזעטיקט מיט בילדער און געשטאלטן. אין זיינע לעצטע לידער און געדרוקטע ווערק אין דער „פרייהייט“ און „האמער“ איז אימ געלונגען אין א גרויסער מאָס צו באזינג דעם סכעמאטיזם און די טרוקנקייט פון אסאך פון זיינע פרעדיקע שאפונ-גען. ס'איז שוין אין זיי אויך ניט פארבליבן קיין סימען פון זיינע אמאָליקע קליינפירגערלעכע „מאנ-און-ווייב“-מאָטיוון.

פריימאן איציק. געבוירן אין 1908 אין בעלז, בעסאראביע. פאָטער — א שווארצארבעטער. צו צען יאָר אָנגעהויבן ארבעטן — צוערשט אין אן אייל-פאבריק, דערנאָך אין א מעטאל-פאבריק אלס טאָקער. אלס לערנינגל זיך באטייליקט אין א שטרעיק פון לערנינגלעך, זיך אויך באטייליקט אין דער אומלעגאלער ארבעט פון דער קאָמפארטיי.

אין 1927 עמיגרירט קיין אמעריקע. אין זעלביקן יאָר אָנגעהויבן שרייבן לידער. דורכגעמאכט א דריי-יאָריקן קורס אינעם יידישן ארבעטער-אוניווערסיטעט. אין 1930 דעפיוטירט מיט א ליד אין דער „פרייהייט“.

גערדוקט לידער אינעם זאמלבוך „יוגאָנ סקווער“. זײַנע דרײַ לידער ארײַנגענו-
מען אין דער מינסקער אנטאָלאָגיע. צווישן זײַנע ניט געדרוקטע זאכן: א דרא-
מע „רעלסני“, וועגן דעם לעבן פון דעם אמעריקאנישן מעטאל-ארבעטער;
פּסיכאָלאָגישע געאָגראַפיע“, א פּאָעמע אפּ א קולטור-היסטאָרישער טעמע.

קאַפּלאַן ריווקע. געבוירן אין 1899 אין זעלווע, געו. גראַדנער גוב.
פּאָטער א „פּראָשעניע“־שרײַבער. געגעבן העברײַישע אוראַקן אין וואָלקאַ-
וויסק. אין 1917 געקומען קײַן אמעריקע. זיך געדרוקט צום ערשטן מאַל אין
1918. אָנגעשריבן א סעריע מילכאַמע-בידער, בלוט און טרערן“ און א סעריע
רײַזע-בידער „קײַן אמעריקע“ אין דער שיקאַגער טעגלעכער ארבעטער-צײַ-
טונג — „וועלט“. אין 1920 ווערט זי אויס העברײַישע לערערין, ארבעט א גע-
וויסע צײַט אין א שאַפּ בא שניפּסן. טרעט שפּעטער, אין עטלעכע יאָר ארום,
אריין אין דער קאָמפּאָרטיי, ווערט לערערין אין די קינדער-שולן פונעם אר-
בעטער-רינג. שרײַבט ארטיקלעך וועגן פּרויען, קינדער און שול-פּראָבלעמעס
אין דער „פּרײַהײַט“. אין די יאָרן 1929—1931 רעדאַקטירט די פּרויען-אַפּטיי-
לונג פון דער „מאָרגן-פּרײַהײַט“. איצט א לערערין אין די שולן פונעם אינ-
טערנאַציאָנאַלן ארבעטער-אַרדן. שרײַבט איצט א גרעסערע נאָוועלע פונעם
לעבן פון די ייִדישע מאַסן אין נײַ-יאָרקער, איסט סייד“.

קאַצ מעיניקע. געבוירן אין 1905 אין סוועניאַנא, געו. ווילנער גוב.
בא ארבעטער-עלטערן. געקומען קײַן אמעריקע סאַפּ 1920. עטלעכע יאָר
געשטודירט אין אמעריקאנער שולן. איצט א זײַגעראַכער פון פּאָל. דאָס
ערשטע ליד געדרוקט אינעם זשורנאַל „ספּאַרטאַק“. האָט זיך געדרוקט קימאַט
אויסשליסלעך אין דער קאָמפּרעסע. זיך אָנגעשלאָסן אינעם „פּראָלעטפּען“ באַ
זײַן גרינדונג. שפּעטער געווען איינער פונעם רעכטן פּליגל, וואָס האָט באַ-
קעמפּט די „פּראָלעטפּען“־פירערשאַפּט און איר ליניע אין פּראַגעס פון פּראָ-
לעטאָרישער ליטעראַטור. איז נאָכדעם אויטאָמאַטיש ארויסגעפאלן פונעם „פּראָ-
לעטפּען“ און קעגן דעם באַשלוס פון דער אָרגאַניזאַציע ארויסגעגעבן א בוך
דעקאַדענטישע אַנטיפּראָלעטאָרישע לידער, פון וועלכן ער האָט זיך שפּעטער
אַפּגעזאָגט. קאַצ האָט שפּעטער אנערקענט זײַנע טאָעסן, ער איז צוריק ארײַן-
גענומען געוואָרן אינעם „פּראָלעטפּען“. די לעצטע צײַט האָט ער דעפּיוטירט
מיט א צאָל לידער אין דער „פּרײַהײַט“ און אינעם „האַמער“.

„מעיניקע קאַצ קעמפּט איצט זײַער אָנגעשטרענגט צו באַפּרײַען זיך פון
דעם מיסטיציזם פון דער בורזשואַזער ייִדישער דיכטונג. ער איז געקומען
אין פּראָלעטאָרישן לאַגער מיט אן אומגעזונטן אינטערעס פאַר דעם „געײַמ“
ניספּולג“, „ניט־היגן“ און „קראַנקן“. אריבערטראַגנדיק אָט דעם אינטערעס אפּ
דער ארבעטער-וועלט, האָט ער זיך אָפּגעשטעלט אפּ די כוּשענדיקע ווינקלעך
און שפּאַלטן פון דער סאָציאַלער אָרדענונג, וווּ ער האָט אַנטדעקט קריפּלעך,
מאָנסטער-וועזנס, שוידער-געשטאַלטן, וואָס שוויבלעך—גריבלעך אין געדיכטן
שימל פון א קאַפיטאַליסטישער גרויסשטאַט. אָנשטאַט אוועקצושטעלן זיי אין
א ריכטיקער פּערספּעקטיוו, אָנשטאַט צו זען עס דיאַלעקטיש, אָנשטאַט אָנצו-
אַנצו-אַנצו“.

וויזן זייער באציונג צום סאָציאַלן גאנצן און דערמיט ניט נאָר דערקלערן זייער אָפּשטאַם, נאָר אויך אָנווייזן דעם וועג פון געזונט מאכט די וויסטע ווינקלעך און דערמיט אומעגלעך מאכט דעם סאַמע קיעם פון אזוינע גע- שטאַלטן, האָט מעינקע קאַצ פאַרמאַכט די סענצטער, פאַרהאַקט די טירן און געבליבן הויזן מיט זיינע קאַליקע פּיגורן. צוליב דעם האָט זיך געמוזט בא- קומען, אז די אומגעוונטקייט איז א זעלבסטצוועק, האָט שוין די פאָרם פון קאַצס שרייבן מעמילע געמוזט צוגעפאַסט ווערן צו שפּרייטן טומאַן, האַלב- טונקל.

און דאָס האָט געהייסן — פאַרגוואַלטיקן מעינקע קאַצס טאַלאַנט, וואָרעם דער טאַלאַנט איז בעמעס א געזונטער, ערדישער, „היגער“ — גאָרניט קיין סימבאָלישער, גאָרניט קיין „פּונ-ענער-זייטיקער“. דעריבער קעמפט איצט מעין- קע קאַצס טאַלאַנט קעגן מעינקע קאַצס ליטעראַרישער טראַדיציע און איין- פלוס — און דער טאַלאַנט זיגט. מעינקע קאַצ מאכט א גרויסן אָנשטרענג צו באַפרייען זיך פון די ביינערדיקע קלאַמערן פון זיינע סקעלעטן. ער גייט ארויס אפ א ברייטן וועג“... (מ. אָלגינ).

קאָטלער יאָסל. געבוירן אין 1896 אין שטעטל טראַיאַנאָוו (אוקראַינע). פאָטער געווען א קאַצעוו. נאָך זיין טויט האָט די מאַמע געלעבט פון באַקן ברויט. ווי אן אָרעמער יאָסעם, דורכגעמאַכט א שווערע יוגנט. ליב געהאַט פון קינדווייז אָן צו „שניצן צאַצקעס“ און אויך „באַקומען א ליינדשאַפט צום שיינעם בלויען טינט מיט די געוויקעטע בייגעלעך פאַפּיר“. געפרוּווט נאָך צו ערפּ יאָר זיך לערנען פאַרשיידענע מעלאַכעס, צום סאָפּ אריינגעפאַלן ארבעטן צו א שילדן-מאַלער לויט דעם ראַט פון א פעטער, וואָס האָט געהאַלטן, אז יאָסל האָט א טאַלאַנט צו „צייכענען מענטשעלעך“. אין 1911 געקומען קיין אמעריקע. א יאָר צייט געאַרבעט ווידער בא א שילדן-מאַלער, געשריבן פּלאַ- קאַטן פאַר קינאָ-טעאַטערס, שפּעטער אוועקגעפאָרן צו א ברודער אין די דאָ- רעם-שטאַטן, דאָרט בייגעווען, ווי מע האָט געלינטשט א יוגנט נעגער, און „דערשמעקט דעם טאַם פון דער אמעריקאַנער „פּרייהייט“. צוריקגעקומען קיין ניו-יאָרק און געאַרבעט פון 1913 ביז 1921 אין א גרעסערער שילדן-פאַבריק. אין 1921 אריין אין דער ניו-יאָרקער קונסט-אַקאַדעמיע. דורכ א רעוואָליוציאָ- נערן מאַלער פאַס זיך באַקענט מיט דער ראַדיקאַלער באַוועגונג און אָנגע- הויבן העלפן מיט פּלאַקאַטן און צייכענונגען די אונטערנעמונגען פון די אר- בעטער-אָרגאַניזאַציעס. שפּעטער אוועק קיין פּילאַדעלפּיע, ווו באַטאָג געאַרבעט בא א שילדן-מאַלער און גלייכצייטיק זיך געלערנט צייכענען אין אן אָוונטשויל. זיך באַקענט מיט מוישע נאַדירן און אונטער זיין אינפּלוס זיך גענומען אין- טערעסירן מיט ליטעראַטור, אָנגעהויבן אַליין שרייבן און איילוסטרירט מיט צייכענונגען זיינע אייגענע ווערק.

נאָך דער גרינדונג פון דער „פּרייהייט“ אָנגעהויבן מיטאַרבעטן סיי מיט ווערק אין גראַמען און אין פּראָזע, סיי מיט קאַריקאַטורעס און צייכענונגען און זיך דערנענטערט צו דער רעוואָליוציאָנערער באַוועגונג, אָבער דאָך איז ער די ערשטע יאָרן נאָך געווען פול מיט „פאַרשיידענע דעקאַדענצן, וואָס האָבן

קיינ שײַנעס ניט געהאט מיטן ארבעטער־לעבן. ער האָט נישט געוויסט, ווי אזוי, פֿיטעראַריש זיך צורירן צו אן ארבעטער. איצט האָט ער זיך שוין „אויסגערײַבן“ און זיך „מיט אטאך קלייזייען באַמיט צוצוטראָגן זײַן הילף צום קאָמפּ פֿון די אמעריקאַנער רעוואָליוציאָנערע ארבעטער.“ ער האָט געשרײַבן, געצײכנט, געשפּילט מאַרשאָנעטן, און לעצטנס אויסשליסלעך פֿאַר רעוואָליוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס. אַ גרויסן שטויס פֿאַרויס האָט אים געגעבן דער טורנע איבערן ראַטנפֿאַרבאַנד... „און טאַקע די לעצטע זאַכן, וואָס ער און זײַן כאַווער מאָרד טוען אינעם מאַלערײַ, שרײַבערײַ, אָדער מאַרשאָנעטן־שפּיל, זײַנען בעסער און נוצלעכער ווי ביז איצט.“ ער איז אַ מיטגליד פֿון „פֿראַג־לעטפֿענ“ און פֿון דעם דזשאָן ריד־קלוב. אין 1934 האָט ער אַרויסגעלאָזט אַ בוך אונטערן נאָמען „מונטערגאַנג“. קאָטלער איז אן אויסגעצײכנטער הומאַַריסט, אן אייגנאַרטיקער שרײַבער, אַ טאַלמיד פֿון מוישע נאַדיר. צוויי סאַטירעס זײַנען זײַנע אַרײַן אין דער זאַמלונג „די הײַנטצײַטיקע פֿראַלעט. ייִד. דיכטונג אין אמעריקע“.

קאַפּעלאָוויטש — האָפּמאַן לײַע. געבוירן אין 1899 אין ליווענהאַפּ, געוון וויטעבסקער גוב. פֿאַטער און ארבעטער. אויסגעוואַנדערט קיינ לאַנדאָן אין 1906, פֿון דאָרטן קיינ אמעריקע אין 1913. האָט ניט געקראָגן קיינ סיס־טעמאַטישע בילדונג. געדאַרפֿט ארבעטן נאָך אלס קינד. אָנגעהויבן שרײַבן צו פֿערצן יאָר, זיך געדרוקט אין לאַנדאָנער זשורנאַל. אין 1918 אָנגעהויבן שרײַבן קינדער־לידער און קינדער־מיסעלעך. פֿרײַער זײַ געדרוקט אין דער ברושואַזער פֿרעסע. אין די לעצטע יאָרן — אויסשליסלעך אין דער „פֿרייהײַט“. זיך אויסגעצײכנט אלס קינדער־שרײַבער און אַרויסגעגעבן דרײַ ביכער וועגן קינדער: „אין קינדערלאַנד“ (לידער) אין 1919; „קליינע אין דער גרויסער וועלט“ (סקיצן) אין 1920; „קינדער־שפּילן“ אין 1929. האָט קימאַט אַלע יאָרן געאַרבעט באַ שווידערײַ, אָבער לעצטנס געוואָרן אַ פֿערער אין די פֿראַלעט. קינדער־שולן באַמ אינטערנאַציאָנאַלן ארבעטער־אָרדן.

קאַרמאַן נ. ד. געבוירן אין 1901 אין ראַדאָמ, פּוילן. פֿאַטער געווען אַ קירושנער, מוטער געהאַלטן אַ שפּײַן־קרעמל. געאַרבעט באַ אַ היטלמאַכער. געווען אַ מיטגליד פֿון אַ פּוילאַלעצקעניסטישער אָרגאַניזאַציע „יוגנט“. צו 18 יאָר גענומען געוואָרן אין דער פּוילישער אַרמײַ. אין 1925 אַרעסטירט אין ראַדאָמ, אָפּגעוועסן דרײַ מיט אַ האַלבן כאַדאַשימ, דורכגעמאַכט אַ הונגער־שטריק פֿון פיר טעג. שפּעטער אַרויסגעלאָזט אונטער פּאָליצײַשער אַופּזיכט ביז צום פֿראַצעס. אַנטלאָפּן קיינ קובאַ. דאָרט אין 1926 זיך אינגאַנצן אויסגעשטוכעט פֿון דעם פּוילאַלעצקעניסטישן טשאַד. אין האַוואַנאַ געוואָרן אן אַקטיווער מיטגליד אין דעם קולטור־פֿאַריינ און אין דער רעוואָליוציאָנערער יוניאָן פֿון שוויאַרפֿעטער. אין 1927 אַרויסגעגעבן אין האַוואַנאַ אַ לידער־זאַמלונג „אַפּ אינדזלשער ערד“. סאַפּ 1927 געקומען אין א.פּ.ש. געוואָרן טעטיק אין דער רעוואָלוציאָנערער יוניאָן.

איצט מיטגליד פונעם אינטערנאציאנאלן ארבעטער־אָרדן, פון די ארבעטער־קלובן, פון דער קאָלדער־מאכער־יוניאָן און פון דער פּראָלעטארישער שרײַבער־גרוּפּע אין פּילאדעלפּיע. דאָס ערשטע ליד אין אמעריקע אָפּגעדרוקט אינעם אפּרעל־נומער פונעם „האַמער“ פארן 1928 יאָר. געדרוקט א גרעסערע פּאָעמע „קוילנגרעבער“ אינעם אוּגוסט־סענטיאַבער־נומער „פּונק“ פארן 1931 יאָר. געדרוקט אויך לידער אין דער „פּרייהייט“ און אינעם „סיגנאַל“. דריי לידער זײַנען אַרײַנגענומען געוואָרן אין דער מינסקער אַנטאָלאָגיע.

קורצ אַרן. געבוירן אין יאָר 1891 אין דער געוו. וויטעבסקער גוב. פּאָטער געווען א גלעזער און א פּאַרבער. אין 1911 געקומען קיין אמעריקע. דאָרט געאַרבעט אלס פּאַריקמאַכער. גענומען שרײַבן אין 1916. ביז 1926 זיך געדרוקט אין דער בורזשואַזער פרעסע, געווען איינער פון מיכל ליכטס אינוי־כיסטיש־עסטעטיש־פּאַרמאליסטישער גרופּע. מיט־רעדאַקטירט און זיך באטייליקט אין פּאַרשיידענע בורזשואַד־עסטעטישע זשורנאַלן. זינט 1926 דרוקט ער זיך אויסשליסלעך אין דער קאָמפּרעסע. ער איז מיטגליד פון דער רעדאַקאַלעגיע פונעם נײַעם פּראָלעטפּענישן זשורנאַל „סיגנאַל“. פרעזידענט־מיטגליד פונעם „פּראָלעטפּענ“ זינט דער גרינדונג. אין דער מינסקער אַנטאָלאָגיע זײַנען אַרײַן זײַנע אכט לידער און פּאָעמעס.

די ערשטע הונדערט לידער (אַנערעכ) האָט ער אָפּגעדרוקט אין דער פּי־לאדעלפּיער שוואַרצער צײַטונג „ייִדישע וועלט“. ביז איצט ארויסגעגעבן: א „כאַטשײש“ לידער־בוך „כאַטש“ אין 1920; „פּיגאַראַ“ — אן אוּטאַבאָגראַפּישע פּאָעמע (1924), וואָס איז „אַן א געוונטער קלאַרער פּראָלעטארישער אַרבעטס־צײַע“, ווי קורצ אליין שרײַבט; „פּלאקאַטן“ — א בוך מיט שוין מער־ווייניקער פּראָלעטאריש־אַרבעטס־לידער (1928); האָט נאָך גרייט צום דרוק ארום 12 הונדערט בוך־זײַטן געדרוקטע און ניט געדרוקטע לידער, פּאָעמעס, דראַממעס, קליינע שפּילן און עסייען.

„אַרן קורצ האָט דורכגעמאַכט א גרויסע און געשעעניש־ריכע ליניע פון אַנטוויקלונג. פון א מענטש, וואָס באַזינגט זײַן צווייפּל, צו א מענטשן, וואָס באַזינגט דעם אָקטיאַבער; פון „אין זיך“ צו רעוואָלוציאָנערע פּלאקאַטן; פון „דאָטערס סקווער“, ווו עס באַגעגענען זיך גלאַט „אזויפּיל יידן“, צו „יוניאָן סקווער“, ווו דער ארבעטער־אוואַנגאַרד שמידט אויס רעוואָלוציאָנערן וואָפּן; פון „מײַן טויט“ צו דעם ברייטן לעבן פונעם פּראָלעטארישן קאָלעקטיוו; פון געשליפענער שטיקלייט צו מעטאַלענעם שאַל — דאָס איז דער וועג פון אַרן קורצ. קורצ איז זײַער א פּרוכטבאַרער פּראָדוצירער. און אפּ יעדן עטאַפּ פון זײַן וועג האָט ער אַיפּערנעלאָזט א היפּש ביסל לידער. היינט־צו־טאָג שטייט ער אינמיטן פונעם רעוואָלוציאָנערן קאַמפּ, וועמען ער גיט אָפּ זײַן גאַנצע טאַלאַנט.

ער איז איינער פון די ווייניקע רעוואָלוציאָנערע דיכטער, וואָס האָבן געשאפּן בײַסנדיקע סאַטירעס. ער שטייט איצט אפּן געוונטן שטאַנדפּונקט, אז יעדע געשעעניש אפּן רעוואָלוציאָנערן פּראָלעטארישן פּראָנט קען זײַן מאַטעריאַל פארן רעוואָלוציאָנערן דיכטער. ער שטעלט זיך אָפּ מיטן זעלביקן

אינטערעס אפן אָנהייב פונעם לערניאָר אין דער ארבעטער-שול, ווי אפן אָנ-
הייב פון נײַעם יאָר אין דער סאָוועטישער געשיכטע; אפ דעם פאראט פון
די עסטעטן, ווי אפ דעם שטרײַק פון די וועבער; אפ דער „פרייהייט-קאמ-
פאניע, ווי אפ דעם אופשטאנד אין כינע. אומעטום האָט ער א גרייט וואָרט,
א קרעפטיק געזאנג.

ארנ קורצ איז איינער פון די גרעסטע טעכנישע מײַסטערס פון דער אמע-
ריקאנישער פּאָעזיע. ער איז אָבער אָפטמאָל צו טעכניש, צו פּאָרמאליסטיש.
די סטרוקטור פארשטעלט צײַטנווייז דעם אינהאלט. ער גענעראליזירט (1) צו-
פיל. איז אָפט צו רעטאָריש, צו דעקלאַראַטיוו, צו הילכיק. אָבער קורצס פּאָע-
זיע מאכט דורכ א שנעל ענדערונג-פּראָצעס. קורצ הייבט אָן אַלץ מער צו
שאצן דעם דירעקטן און איינפאכ, האגאמ שטארקן און ריטמריכטן אויסדרוק,
וועלכער איז ניט אָפּצוטיילן פון דעם שטאַפּלעכען עצעמ. ער ווערט פארטיפ-
טער, פּאָשעטער און דאָס מאכט אימ עפעקטיווער. ער באפרייט זיך פון דעם
בורזשוואַרעסטעטיש-פּאָרמאליסטישן באגאזש. לעצטנס זוכט ער שטארק דעם
וועג צום פּראָלעטארישן מעטאָד פאר זײַן רעוואָלוציאָנערן שאפן. און אז
מע זוכט — געפינט מען“ (מ. אָלגינ).

קעניגשטיין י. געבוירן אין 1899 אין פעטראָקאָוו, פּוילן. פּאָטער א
שוסטער. צו עלף יאָר אָנגעהויבן ארבעטן אלס לעריינגל בא א שניידער.
אין 1913 אריבערגעפאָרן קיין ווארשע. געארבעט דאָרט אלס שניידער-אר-
בעטער. אין 1916 געוואָרן א מיטגליד פון דער „פּוילעציענ“ פארטיי. אין
1921 אייניגעמ מיט אנדערע ארויסגעגעבן א זאמלונג לידער „אפן וועג“. אין
1923 געקומען קיין אמעריקע. דאָרט זיך אויסגעטשוכעט פונעם „פּוילעציע-
ניסטישן“ טשאד. געוואָרן טעטיק אין דער לינקער ארבעטער-באוועגונג. גע-
דרוקט לידער אין דער „פרייהייט“ און אין „פּונק“. פיר לידער זײַנע זײַנען
אריינגענומען געוואָרן אין דער מינסקער אנטאָלאָגיע.

קעשיר דאָויד. געבוירן אין 1903 אין שטעטל זאווערציע (פּוילן). דער
פּאָטער איז פאר דער מילכאַמע אוועק קיין אמעריקע. זײַן מוטער האָט אי
די מילכאַמע-יאָרן אָנגעפירט מיט א זייס-פאבריק און געוואָרן רייכ. געווען
עטלעכע יאָר א מיטגליד פון „האשוימער האצאָר“, שפעטער זיך אויסגעניכ-
טערט.

אין 1920 געקומען קיין אמעריקע. פּאָטער דאָרט געווען א שניידער-אר-
בעטער, א פרעסער. די ערשטע יאָרן איז ד. ק. געווען א לערער, שפעטער
געוואָרן א שפּינ-ארבעטער, איצט איז ער א מיטגליד פון דער אינדוסטריע-
לער יוניאָן, פון דעם ארבעטער-אָרדן און פון „פּראָלעטפּענ“. די ערשטע
שרײַבערישע דעפּיוטן געמאכט אין דער „פרייהייט“ אין 1931, זײַנט דעמל
אָפּגעדרוקט אין דער קאָמפרעסע א ריי דערציילונגען, סקיצע און בילדער פון
ארבעטער-לעבן און קאמפ.

(1) גענעראליזירט — פאראלגעמיינערט.

קראוועז מ. געבוירן אין 1895 אין סטאָליני, געווי מינסקער גוב. פאָ-
 טער געווען א שניידער. געקומען קיין אמעריקע אין 1909, באלד אָנגעהויבן
 ארבעטן אין א פאבריק. צו זעכצן יאָר שוין געווען טעטיק אין דער ארבע-
 טער-באוועגונג, געוואָרן א מיטגליד פון „איי דאָבעליו דאָבעליו“ (סינדיקאט-
 ליסטישע אָרגאניזאציע). צו 18 יאָר אָנגעהויבן ארומוואנדערן אלס אָרגאניזא-
 טער און אגיטאטער... געארבעט אין קוילנגרוב, שטאָליניסער־ייִט, אייזנבא-
 נען, אין די ווערער פון צאָפּנא-אמעריקע. דורכגעמאכט און זיך באטייליקט
 אין צענדליקער שטרײַקן. שפעטער געוואָרן א מאטראָס און געוואנדערט אין
 אלע וועלט־טיילן. אין 1923 זיך אָנגעשלאָסן אין דער יוניאָן פון נאָדל-ארבע-
 טער. געהאָלפן דעם קאמפ פונעם רעוואָלוציאָנערן פליגל קעגן די סאָציאַל-
 דעפּאָרטיסטן. זיך באטייליקט אין אלע קאמפן ביז 1930. געווען דעלעגירט
 פון די שאפֿ-ארבעטער צו דער ערשטער גרינדונג־פארזאמלונג פון דער רע-
 וואָלוציאָנערער נאָדל־יוניאָן. אין דעם זעלביקן יאָר פארלאָזט די רעוואָליר-
 ציאָנערע באוועגונג אונטערן איינפלוס פון די לאָווסטאָניסטן. אין 1932 פאר-
 שטאנען זײַן פעלער, זיך אומגעקערט אין דער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג
 און שטייט איצט אין די פאָדערשטע רײע פונעם קאמפ קעגן די רעפּאָרטיס-
 טישע פארעטערס.

אָנגעהויבן שרײַבן דערצײלונגען אין 1923, זיך באטייליקט אין א צאָל
 צײטשריפטן. שפעטער אָפּער אויסשליסלעך אין דער „פרייהייט“. ארויסגע-
 געבן א בוך דערצײלונגען „אפ די וועגן פון ווינט“. נאָך א בוך דערצײלונגען
 לײַט בא אימ גרייט צום אָפּגעבן אין דרוק. קראוועז איז איינער פון די בא-
 גאבטסטע פּראָלעטארישע דערצײלער אין אמעריקע.

ראבאָי אייזיק. געבוירן אין נאָיאבער 1885 אין זאוואליע, א דאָרף בא
 זשוואָניע (ניט ווייט פון קאמענעצ־פּאָדאָלסק). געקראָגן א כסידישע דערצײונג אין
 רישקאן, בעסאראביע. צו 14 יאָר רעוואָלטירט קעגן דעם כסידישן דעזשימ און
 איז אוועק מיט זײַן אייגענעם וועג, זיך געלערנט רוסיש און העברײַש און אינ-
 גיכ זיך באקאנט מיט דער ליטעראטור אפ די דאָזיקע שפראכן. גלייכצײטיק
 אוועק צו די האָרעפאשניקעס און צו די שטעטלידיקע ארבעטער — מיט
 זײ זיך געכאווערט און מיט זיי געלערנט.

אין 1904 האָט די פּאָליציי בא אימ אנטדעקט א גומענע דרוקערײ, אפ
 וועלכער אייזיק ראבאָי האָט, ווי די פּאָליציי האָט אויסגעטראכט, געדרוקט אומ-
 לעגאלע ליטעראטור. מע האָט פארפירט קעגן אימ א פּראָצעס. איז ער אוועק
 קיין אמעריקע. אין א ניו־יאָרקער שאפ זיך אויסגעלערנט ארבעטן בא דאמענהייט,
 געווען גרינדער פון דער „ווינער פריימ מייקערס יוניאָן“ (פּראָפּאריי) און
 געפירט דעם ערשטן שטרײַק פון דער יוניאָן אין 1905. פארלאָרן דעם שטרײַק
 און געפליבן אפ דער „בלעק לײסט“ (שווארצן צעטל) בא אלע באלעבאטימ
 און זיך ארומגעדרײט א גאנצ יאָר ליידיק. דערווייל אָנגעהויבן זיך נעמען
 ערנסט צום שרײַבן דערצײלונגען. אָפּגעדרוקט זײַנע ערשטע דערצײלונגען
 אין דאָויד פינסקיס „ארבעטער“. די דערצײלונגען האָבן ארויסגערופן אפֿ-
 מערקזאמקייט.

איבער זיין שווערער לאגע האָט ער באשלאָסן אוועקצופאַרן אין דעם באַראָן הירש-אינסטיטוט פאַר אַגריקולטור, וווּ ער האָט געלערנט צוויי יאָר צייט און זיך ספעציאַליזירט אין האַדעווען פּערד. ער אַרבעט אַ לאַנגע צייט אַפּ אַ פּערמע פּונ פּערדזוכט אין נאָרד-דאַקאָטאַ. דערנאָך באַזעצט ער זיך מיט זייַן פּאַטער און מוטער אַפּ אַ פּערמע אין קאָנעקטיקוט סטייט. די גאַנצע צייט האָט אָבער ראַבאָאי קיין מעגלעכקייט ניט צו שרייבן. די שווערע אַרבעט באַ דער פּערמע נעמט באַ אימ אוועק זייַן גאַנצע ענערגיע.

ראַבאָאי ציט קיין ניו-יאָרק. און ווען זייַנע קאָלעגן פּונ דער גרופּע, יונגע הייבן אָן אַרויסגעבן די זאַמלביכער „שריפטן“, פּאַרלאָזט ער די פּערמע און באַזעצט זיך אין שטאָט. ער ווערט צוריק אַן אַרבעטער באַ דאַמענהייט. ער פירט דאַן אַ שטיף, צוריקגעצויגן לעבן. אַרבעט באַטאָג און שרייבט אין די אָונטן. אין יענעם יאָר שרייבט אָן ראַבאָאי זייַן „הער גאָלדענבאַרג“. דאָס דאָזיקע ווערק מאַכט אַ רוישעם אין די ליטעראַרישע קרייזן. ראַבאָאי לעבט זיך אָבער זייַן שטיף לעבן. אַרבעט באַטאָג אין שאַפּ, נעמט ניט קיין אָנטייל אין קיין שום אַרבעטער-קאַמפּ, ווייל ער איז שוין „אַינגעוויגט אין דעם גלויבן, אז זייַן מיטע אפּ דער וועלט איז נאָר צו שרייבן... אז אַ שרייבער טאָר זיך ניט מיטן אין קיינשום פּאָליטישע און עקאָנאָמישע אַקציעס. אַ שרייבער דאַרף נאָר שטיין פּונ דער ווייטנס און זיך צוקוקן — און דערנאָך באַשרייבן.“ ווען עס הייבט אָן דערשיינען „די פּרייהייט“, ווערט דאָרט ראַבאָאי אַ מיטאַר-בעטער, אָבער נישט מער ווי אַ מיטאַרבעטער“ און פּלויז אפּ אַ קורצער וויי-לע. נאָכדעם אַרבעט ער 5 יאָר אין „צוקונפּט“. ער קומט ווידער צו דער „פּרייהייט“ אפּ אַ וויילע אין 1927—1928. ער באַווייזט זיך ווידער אפּ אַ שטיקל צייט אין 1929 און טראָגט זיך אָפּ מיט דער וואַקאַנאַליע-כוואַליע.

לאַמיר לאָזן ראַבאָאי דערצייילן מיט זייַנע אייגענע ווערטער וועגן זייַן אוועקגיין און וועגן זייַן אומקער אין דער „פּרייהייט“. אין זייַן פּיאָגראַפיע, וואָס ער האָט צוגעשיקט דעם אינסטיטוט פאַר יידישער פּראָלעטאַרישער קול-טור אין קיעוו, שרייבט ער פּאָלגנדיקס:

„אין 1929, בעשאַס דער פּאַלעסטינער וואַקאַנאַליע, רעזיגנירט ראַבאָאי פּונ דער „פּרייהייט“ און פּלייבט ווידער דער פּאַסיווער, וואַקאַליקער ראַבאָאי. ער אַרבעט שוין באַ רויכוואַרג אין אַ שאַפּ. שרייבט זייער ווייניק, ווייל ער האָט ניט וווּ צו דרוקן. ער איז פּאַרביטערט און פּוץ מיט כאַראַטע, פּאַרוואָס ער איז אוועק פּונ דער „פּרייהייט“. באַ קיינשום אַנדער צייטונג אָדער גרופּע קען ראַבאָאי ניט געפּינען קיין אָנהאַלט, ווייל אומעטום האָט ראַבאָאי געזען שימל און אָפּגע-שטאַנענקייט. דערווייל איז דער שאַפּ, וווּ ראַבאָאי האָט געאַרבעט, אַרויס אין אַ שטרייק—און דעם שטרייק האָט געפירט די אינדוסטריעלע יוניאָן (רויטער פּראָפּאַריי — א. פ.).

„די כאַוויירימ פּונ דער אינדוסטריעלער יוניאָן נעמען ראַבאָאי אַריין אין זייַנע רייען. און ראַבאָאי זאָגט זיך אַרויס פאַר זיי אָפּ, אז ער וואָלט וועלן צוריק אַריינגיין אין דער „פּרייהייט“.

„און אין יול 1932 הייבט ראַבאָאי אָן זיך דרוקן צוריק אין דער „פּרייהייט“.

עס קומט פאָר אין אימ א גרויסער איבערבאַרְכ. דער עקאָנאָמישער קריזיס אין לאַנד טרעפט ראַבאָיען, ווי ער האָט געטראַפּן יעדן אַרבעטער. און ער האָט זיך אַרומגעקוקט, ווי פּאלש ער האָט געלעבט אין די עטלעכע צענדליק יאָר פּון 1907 ביז 1932 — פּאלש אין דעם, אז א שרייבער באַדאַרפּ שטיין פּונדערווייט און נאָר זיך צוקוקן און דערנאָך באַשרייבן. איצט אין ראַבאָי א מיטגליד אין דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי פּון אַמעריקע, א מיטגליד אין דער רעוואָליוציאָנערער אינדוסטריעלער יוניאָן, א מיטגליד אין דעם אינטער-נאַציאָנאַלן אַרבעטער-אָרדן, א מיטגליד אין „פּראָלעטפּענ“.

ראַבאָי האָט אין זיך דערפילט די אַמאָליקע יוגנט, און ער אַרבעט אין אָט די אלע אָרגאַניזאַציעס און געפּינט נאָך גענוג צייט צו זיין א מיט-אַר-בעטער — ניין, אַן אַקטיווער אַנטיילנעמער — אין דער „מאָרגן-פּרעהיסט“, אַלע וואָך מיט א דערציילונג, אין „האַמער“ אַלע כּוידעש מיט א גרעסערער זאַך, און אין דעם נייעם זשורנאַל „סיגנאַל“ מיט דערציילונגען און אַרטיקל-לען — ראַבאָי פּילט, אז ערשט איצט האָט ער זיך געפּונען. ער איז איצט א מיטערדאַקטער פּונעם „סיגנאַל“ און סעקרעטאַר פּון „פּראָלעטפּענ“.

ראַבאָיס, הער גאָלדענבאַרג“ איז פּון אימ באַאַרבעט געוואָרן אין א דראַ-מע „שטעטיק דראַמס“ (23—1922), וואָס איז אין 1925 אופּגעפירט געוואָרן אין אונדזער טעאַטער. זיין צווייטער ראָמאַן איז געווען דער „פּאַס פּון יאַם“, און דער דריטער — „דאָס ווילדע לאַנד“. ער האָט זיך הויפּטזאַכלעך געדרוקט אין די זאַמליכער „שריפטן“, פּון צייט צו צייט האָט ער געדרוקט אויך קלע-נערע דערציילונגען אין די פּאַרשיידענע ייִדישע צייטשריפטן פּון אַמעריקע, דערהויפּט אין די אויסגאַבעס פּון די „יונגע“, ווי „טרויען און ווירקלעכקייט“, „ליטעראַטור און לעבן“, „פּון מענטש צו מענטש“, „וועלט-אַינ, וועלט-אויס“, „אינדול“, „איסט בראָדוויי“, „פּאַעזיע“, „כּעדער“, „אינזיך“, „דאָס וואָרט“, „נייע וועלט“, „קולטור“, „אונדזער בוך“ און אנדערע. אין דער „צוקונפּט“ געדרוקט זיינע ראָמאַנען: „בעסאַראַבער ייִדן“ (אייגענע ערד); „איז געקומען א ייִד קיין אַמעריקע“ (אַנגעשריבן אין 23—1922) און די דראַמע „ייִדישע מינהאַגים“ (אַנגעשריבן אין 1924—1925).

אין 1922 האָט ער אָפּגעדרוקט אין דער „פּרעהיסט“ צען בילדער פּון ניר-יאָרק, פּון א סעריע אונטערן נאָמען „די בייטש“. אין 1927—1928 אַנגעהויבן דרוקן א ראָמאַן „פּראָסטע מענטשן“ אין דער „פּרעהיסט“ און א ראָמאַן „ער-געז אין נאָרד-דאַקאָטאַ“ אין „האַמער“, דרוקט איצט קאַפּיטלעכווייז אין „האַ-מער“, אָנהייבנדיק פּון יאַנואַר 1933, דעם ראָמאַן „אַ מייסע מיט ניין ברי-דער“. דרוקט אויך לעצטנס אין דער „פּרעהיסט“ אַסאַך דערציילונגען פּונעם אַרבעטער לעבן און קאַמפּ, ווי די גרעסערע נאָוועלע „איוז“ און די סעריע „סיפענישן פּון ניויאָרק“.

א זאַמלונג פּון ראַבאָיס ווערק איז אַרויס אין דריי בענדער אינעם פּאַר-לאַג „אַמעריקע“, אין דער ווייטער וועסט, „הער גאָלדענבאַרג“ און אנדערע דערציילונגען, „ניי ענגלאַנד“, „דער פּאַס פּון יאַם“, „איך דערצייל-שטאַט-נאָוועלע“.

ראבאָי איז איינער פון די באדייטנדיקסטע און אָריגינעלסטע פאָרשטייער פון דער נייער יידישער פּראָזע. זײַנע ווערק צײכענען זיך אויס מיט פּאַשטעס פּונ וואָרט, מיט קלאַרקייט פּונ דער שילדערונג, מיט גרויסער פּאַעטישער בילדעריש-קייט און לירישקייט פּונעם טאָן. אינ זײַנע ערשטע ווערק האָט ער אויסגעדריקט זײַן טיפע ליבשאפט צו דער נאַטור און צו דעם נאַטור-מענטשן, צו דער פּרינקייט און שטילקייט פּונ דער אַמעריקאַנער פּרעריע, צו ערדארבעט און צו די שטומע באשעפענישן און הויז-כײַעס. ער איז דאָרטן מער דיכטער ווי פּסיכאָלאָג, מער ליריקער ווי ראָמאַניסט און כאַראַקטער-שילדערער. האָט אַ נעגאַטיווע באַצײונג צו דער שטאָט, ווי ער האָט עס אַמשאַרפטן אויסגעדריקט אין דער בילדער-סעריע „די בײַטש“. די גרויסשטאָט, האַלט ער, „האַט נײַט גאַט באשאפן, נאָר דער טײוול“.

אינ איינקלאַנג מיט דעם „גלויבן“ פּונ די „יונגע“ (וועלכע ער האָט אויך אָנגענומען, ווי אַ קליינבירגערלעכער שרײַבער), אַז אַ קינסטלער דאַרף זײַן אַפּאָליטיש און אַסאָציאַל, האָט ער איגנאָרירט דעם קלאַסנאַמפּ. ער האָט געפרווט אַנטלויפן פּונ דער גרויסשטאָטישער ווירקלעכקייט צום פּרימיטיוון אידלישן נאַטור-לעבן אין דאָרפּ. ער ברענגט אַרײַן אין דער אַמעריקאַנער יידישער ליטעראַטור דאָס פּויערימ-לעבן, אָבער זײַן יידישער ערדארבעטער איז ריכטיקער אַ יידישער פּערמער-קולאַק. זײַן בענקשאפט נאָך דעם דאָרפּ-לעבן פאַרוואַנדלט ער אין אַ נאַציאָנאַלער יידישער בענקשאפט נאָך ערד מיט אַ שטאַרקן נאַציאָנאַליסטישן און ציעניסטישן אונטערטאָן. אין די „בעסאַראַבער ייִדן“ אידעאָליזירט ער די אַלטע היים, די פאַרגאַנגענהײַט. די נײַט-אַײַנגעוואַרצלעט-קייט און באַדנלעזיקייט פּונ די יידישע קליינבירגער שילדערט ער אין זײַן „געקומענ אַ ייִד קײן אַמעריקע“, וווּ ער גיט איבער מיט אַ מילדן הומאָר די אומבאַהאַלפּנקייט פּונ אַ יידישן קליינבירגערלעכען אימיגראַנט אין דער נייער סוויוע.

די כאַראַקטערס אין ראבאָיס ראָמאַנען פּעלט רעאַלקייט, פּעלט פּעסטקייט. עס איז פאַראַן אַ געוויסע אַטמאָספּער אַרום די פּערזאָנען, נאָר עס פּעלט זײ אַ באַדן. פּונ זײַן באַדנלעזיקייט אַלס קליינבירגער קומט באַ אימ אויך די „בענקשאפט“ נאָך ערד, נאָך אַ באַדן אונטער די פּיס, זיך ערגעץ איינצור-וואַרצלען, כאָטש אין פּרימיטיוון דאָרפּ-לעבן. דערפּונ נעמט זיך אויך זײַן וויכער ליריזם, זײַן פאַרנעפּלטיקייט, זײַן טרוימערישקייט, זײַן אימפּרעסאַ-ניזם, ווי זײַן ראָמאַניזם און אידעאָליזאַציע פּונ נאַטור-לעבן און פּונ דער פאַרגאַנגענהײַט, פּונ דער אַלטער היים.

זײַנט ער אין אָבער די לעצטע יאָרן אַרײַן אין דער „פּרינהײט“ און אין דער קאָמפּאַרטיי, האָט ער זיך בעעמעס געפּונען. ער האָט געפּונען אַ באַדן אין דעם אַמעריקאַנישן פּראָלעטאַריאַט, ער האָט זיך אַײַנגעוואַרצלט אין דעם רעוואָלוציאָנערן קלאַסנאַמפּ. דאָס איז באלד געוואָרן קענטיק אין זײַנע לעצטע ווערק, וואָס ער דרוקט אין דער „פּרינהײט“ און אינעם „האַמער“. זײַן וואָרט האָט צוגעקראָגן מעטאַל. זײַנע כאַראַקטער-העלדן זײַנען פּעסטע פּער-זאָנען. זײַנע שילדערונגען זײַנען מער רעאַליסטיש און אָטעמען מיט דער היצ

פון דעם שלאכטפעלד, פון דעם הייסן קלאסנקאמפ אין אמעריקע. ראבאָי האָט זיך ערשט פארמאָסטן צו מאָלן פאר אויגו ברייטע לייזונטן פון דעם מעכטיק גרויסן אמעריקאנישן לאנד. ניט לאנג צוריק אין 1933—1934 האָט ער אָנגע- שריבן א נייע דראמע, מיטן פאָנעם צום שאפ". דער נאָמען אליין ווייזט אונדז שוין די נייע אָרעינטאציע פון ראבאָיען.

ראָנטש י. א. געבוירן אין 1899 אין קאָני, געווי. קאלישער גופערניע, אין א סאָכרישער פאמיליע. 1913 געקומען קיין אמעריקע, געארבעט בא פאר- שידענע מעלאָכעס. געענדיקט גלייכצייטיק אן ענגלישע אָוונטיקע מיטלשול. אין 1915 דעביוטירט אין „קונדעס“, ווי געדרוקט אסאך לידער. אין 1918 גע- וואָרן שטענדיקער מיטארבעטער אין דער בורזשואזער טעגלעכער צייטונג „יידישע וועלט“. אכצן לידער און דערציילונגען, געשריבן אין דער צייטונג אויך ארטיקלען אפ פאָליטישע טעמעס. אין 1920 ארויסגעגעבן א זאמלבוך פון יונגע שיקאגער שרייבער „יונגענד“, און צוואמען מיט זיי אין 1922 אויך ארויסגעגעבן דאָס זאמלבוך „יונגשיקאגאָ“. אין 1924 געקומען קיין ניו-יאָרק. דאָ דערנענטערט זיך צו דער רעוואָלוציאָנערער ארבעטער-באוועגונג, פון דאן אָן באטייליקט זיך די גאנצע צייט אין דער קאָמפרעסע מיט לידער, דערציילונגען און ארטיקלען וועגן ליי- טעראטור און קולטור-איניאָנימ. מיטגליד פון „פראָלעטפעני“. ארויסגעגעבן אין בוכפארם: א לידער-זאמלונג „ווינטנ“ (1923); א בוך לידער „אינדיאנער זר- מער“ און א בוך אימפרעסיעס און בילדלעך אין פראָזע, שאַטנס פון ניו-יאָרק (1928).

אין זיינע ערשטע יאָרן האָט ער געשריבן הויפטזאכלעך פערזענלעכע ליי- דיק און איז געשטאנען אונטערן איינפלוס פון די „יונגע“. אין זיינע קאמפ- לידער פילט זיך שוין דער איינפלוס פון עדעלשטאט, באַוושאָוער און וויי- טשעווסקי. זיינע עסקיזן, דערציילונגען און בילדער צייכענען זיך אויס מיט באַבאכטונג-קראַפט און מיט א לירישן טאָן. א צאָל לידער זיינע אין אריינ- גענומען געוואָרן אין דער מינסקער אנטאָלאָגיע.

שולמאן אב. געבוירן אין 1901 אינעם שטעטל שקימיאן, געווי. קאָוונער גוב. פאָטער אן אָרעמער שוסטער. ביז דרייצן יאָר געלערנט אין כאדאָרימ און יעשוועס. שפעטער זיך געלערנט שניידעריי. איבער דער דייטשישער אָקופא- ציע אין 1915 געוואָרן א „בעזשעניעצ“, ארומגעוואָגלט, און אין אָנהייב 1916 אָנגעשפארט אוש קיין בלאַגאוועשטשענסק אפן אמור. נאָך דער אָקטיאבער-רע- וואָלוציע געארבעט אין א נאציאָנאליזירטן שוּכ-ווארשטאט. פארויכט שפעטער די יאפאָנישע און אמעריקאנישע אינטערווענציעס. קאָלטשאַקס באנדיטן האָבן דערהארגעט אין כאבאראַווסק זיינע עלטערן ברודער. ער אנטלויפט קיין כארביני, מאנדזשוריע, פון דאָרטן אין יאָקאָהאמא, יאפאן, און מיט גרויס מי איז ער אָנגעקומען אָנהייב 1920 קיין אמעריקע. מאכט דורכ אלע לידן פון א „גרינעם“ און ווערט אן ארבעטער פון ווייכע מעבל. געוואָרן טעטיק אין דער קאָמבאווע- גונג. געפירט א קאמפ קעגן דער רעפאָרמיסטישער אָנפירונג פון זיינ יונגאָן, ווערט אויסגעשלאַסן, אוועקגעשטעלט אפן שווארצן צעטל און בלייבט אָן

ארבעט נאָך ביזן קריזיס. זינט 1926 אָנגעהויבן דרוקן שאַפֿֿבילדער און דער־
צײלונגען אין דער „פּרײַהײַט“. מיטגליד פונעם „פּראָלעטפּענ“.

שוואַרצ כאַיִם. געבוירן אין 1903 אין דעם שטעטל בערעזין (ווייטרוסלאַנד).
פּאָטער געווען אַ באלעגאַלע. אין 1908 איז דער פּאָטער אוועק קיין אמעריקע.
כאָיִם שוואַרצ איז אין 1924 געקומען קיין אמעריקע און געוווינט אין סט.
לױס ביז 1933, ווען אַריבערגעפּאַרן קיין נײַ־יאָרק. איז אַ טאַפּע־קלעפּער־
אַקטיוו אין דער רעוואָלוציע־באַנג. זײַן ערשט ליד געדרוקט געוואָרן אין „יונג־
קוֹניע“. דערנאָך האָט ער זיך געדרוקט אינעם קאַנאַדער „קאַמפּ“, אין דער
„פּרײַהײַט“ און אינעם „האַמער“. אין 1928 אַרויסגעגעבן אַ בוך לידער „ערש־
טע בליטן“. גרייט זיך אַרויסצוגעבן אַ נײַעם בוך לידער.

שוואַרצמאַן פּרויקע. געבוירן אין אוקראַינע, אין וויניצע (גענויע דאַטע
איז מיר ניט באַקאַנט). איז איצט אלט אַרומ 32 יאָר. אין 1921 געקומען קיין
אַמעריקע. געאַרבעט אין אַ שו־פּאַבריק און באַ אַנדערע מעל־אַכעס. געווען
אַ לערער אין די „שאַלע־אַלייכע־קינדער־שולן“. זיך געלערנט אין אמעריקאַ־
נישע הויכשולן. ערשטער סעקרעטאַר פונעם ייִדישן אַרבעטער־אָניווערסיטעט.
אין אָט דעם אַמט איז ער געווען דרייַ יאָר צײַט. דאָרטן אויך געפירט אין
ייִדיש קורסן פון מײַרעוואַיאַראַפּיישער ליטעראַטור. איצט לערער אין די
פּראָלעטאַרישע קינדער־שולן. גלײַכצײַטיק פאַרענדיקט ער אַן אַגריקולטורעלע
אַמעריקאַנישן אָניווערסיטעט. מיטגליד פון דער קאָמפּאַרטיי. איינער פון די
גרינדער פון דער פּראָלעטאַרישער שרײַבער גרופע „יוניאָן סקווער“. מיטגליד
פון „פּראָלעטפּענ“. אין דער „פּרײַהײַט“ און „האַמער“ געשריבן וועגן ליטעראַ־
טור און קולטור־פּראַגעס.

אַפּגעדרוקט אין דער קאָמפּרעסע און אין די פּעריאָדישע צײַטשריפטן אַסאַך
דערצײלונגען. אין 1926 אַרויסגעגעבן אַ דראַמע „פּלאַקס“ וועגן די גילגולײַם
פון אַן אינטעליגענט אין דער צײַט פונעם בירגערקריג. אָנגעשריבן אַ גרויסע
נאָוועלע „מאַרבּלדייל“ און אַנדערע גרעסערע נאָוועלעס, וואָס זײַנען נאָך ניט
אַפּגעדרוקט.

שיפּרײַס מױשע. געבוירן אין 1897 אינעם דאָרפּ קיטניצע, געווי. פּאָדאָליער
גוב. געוווינט שפּעטער אין בעלז, בעסאַראַביע. פּאָטער געווען אַ שו־כעט.
אין 1914 געקומען קיין אמעריקע. געוואָרן אַ היטלמאַכער. דעפּיוטירט מיט אַ
פּאַר סקיצן אין 1917. ווען אמעריקע איז אַרײַנגעטראָטן אין דער מיליטאַר, האָט
ער זיך אָנגעשלאָסן אָן ייִדישן לעגיאָן. זיך געשלעפּט קיין פּאַלעסטינע דורכ
קאַנאַדע, ענגלאַנד, פּאַנאַמאַ, איטאַליע און עגיפּטן. ווען ער איז אָנגעקומען
קיין פּאַלעסטינע, איז שוין דערקלערט געוואָרן וואָפּנשטילשטאַנד. צוריקגעקו־
מען פון דער מיליטאַר, אָנגעהויבן דרוקן לידער און דערצײלונגען אין פאַרשיי־
דענע צײַטונגען און זשורנאַלן. געווען אַ נאָענטער מיטאַרבעטער, און אַ געווי־
סע צײַט מיטרעדאַקטער, פונעם זשורנאַל „די פּעדער“, געדרוקט עטלעכע יאָר יעדע
וואָך דערצײלונגען אינעם „מאָרגן־זשורנאַל“, גלײַכצײַטיק געאַרבעט אין שאַפֿֿאַלס
אַ היטלמאַכער און געהאַלטן, אַז „קינסטלער דאַרפן זיך ניט מישן אין פּאָליטיק“.

אינ 1927 איבערגעריסן אינגאנצן מיט דער בורזשואזער ליטעראטור, זיך אָנגעהויבן דרוםן אויסשליסלעך אין דער קאָמפרעסע, געוואָרן טעטיק אין דער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג. איצט לערער אין די פּראָלעטארישע קינדער־שולן און אינעם ייִדישן ארבעטער־אוניווערסיטעט.

אין בוכפֿאַרם דערשינען: „לידער“ (1922); „ראכאמא“ און אנדערע לידער (1925); „נישט געשטויגן, נישט געפּלויגן“ (קינדער מײַסעס, 1928); „ציגל“ (דערציילונגען, 1929); האָט איבערגעזעצט: „קינדער פּון רעוואָלוציע“ פּון אַנאָ לויז סטראָנג (די געשיכטע פּון דער דזשאָן ריד קינדער־קאָלאָניע אין ראַטנ־פּארבאנד); „טוירד דעגריי“ פּון עמאנועל לעווין (וויאזוי מע פּייניקט ארעס־טירטע אין אמעריקאנישע טורמעס); „דזשאָרדזשיא ניגער“ פּון דזשאָן ל. ספּיוואק (נעגער־אינקוויזיציעס אין די דאָרעם־שטאטן). די אלע איבערעזעצונגען האָבן זיך געדרוקט אין פּאַרזעצונגען אין דער „פּרייהייט“. ער האָט אויך אָנגעשריבן א ריי מאסנשפּילן און איינאקטערס, ווי „האַרעפּאשניקעס“ (וועגן דער ייִדישער קאָלאָניזאציע אין ראַטנפּארבאנד); „פּלאַקאטן“ (וועגן די רעוואָלוציאָנערע קאמפּן אין אמעריקע) און אַנד. האַלט באַ פּאַרענדיקן אַ ראַמאַן פּון די מילכאַמע־יאָרן.

צעטל פון דורכגעלאָזענע

די 77 בילד־ביבליאָגראפיעס, וואָס איך האָב איבערגעגעבן, שעפּן נאָך ווייט ניט אויס דעם „פּראָלעטענ־פּראָגראַם אין אמעריקע. אָפּיציעלע מיטגלידער אין „פּראָלעטענ־פּאַראַן אומגעפער אזא צאָל (ארום 80). אינדערמעסן אָבער דארפּ מען צום צעטל „פּראָלעטעניקעס“ צורעכענען נאָך אַ גרויסע צאָל בעלעטריסטן און פּובליציסטן.

איבער פּאַרשיידענע סיבעס האָבן מיר ניט געקענט שרייבן וועגן אלע אנדערע. וועגן אסאך פּון זיי האָבן איך ניט געקענט קריגן די נייטיקע מאַטעריאלן. איך האָבן אויך ניט געשריבן וועגן אַ צאָל פּובליציסטן און בעלעטריסטן, וואָס האָבן זיך שפּעטער באזעצט אין ראַטנפּארבאנד. דאָס זיינען: שאַכנע עפּשטיין, לעאָנטאלמי, דאָוויד מאַניעוויטש, ב. בורגין און י. וואַסענבערג. אייניקע פּון זיי האָבן, אלס רעדאקטערס און מיטאר־בעטער פּון דער „פּרייהייט“, אלס בעלעטריסטן און קריטיקער, געשפּילט אַן אָנגעזעענע ראָליע אין דעם אמעריקאנישן „פּראָלעטענ־פּראָגראַם. זיי זיינען אלע אויך מיטגלידער פּון דער פּאַרטיי.

איך האָבן ניט געהאט קיין מאַטעריאל וועגן דעם שטענדיקן מיטארבעטער פּון דער „פּרייהייט“ — סאָל הערצ; איך האָבן אויך ניט געהאט קיין מאַטעריאל וועגן די אקטיווע מיטארבעטער פּון דער „פּרייהייט“, די אָנגעזעענע פּאַרטיי־טוער: י. סולטאַן, וויליאַם וויינער, אלעקסאַנדער ביטעלמאַן, י. בודיש, ה. קאַסטערעל, אָדער אַזעלע, ווי לויס היימאַן, בענגאָלד, י. באָרוכאוויטש, וואָס באַטייליקן זיך אָפט מיט אַר־טיקלן אין דער „פּרייהייט“, ספּעציעל איבער יוניאָן־פּראָגעס. סײַז באַ מיר

אויך ניט געווען קיין מאטעריאל וועגן די „פרייהייט“ מיטארבעטער ר. זאלצ-
מאן, נ. שטיינבערג, י. קאציק, וויליאם באומ און אנדערע,
וועלכע זיינען מיטגלידער פון דער פארטיי און אָנגעזעענע טוער אין דער רע-
וואָליוציאָנערער באוועגונג.

צום אמעריקאנישן פראָלעטפּענ-פּראָגנאָס קאָנ מען אויך צורעכענען דעם
זייער באנאפטן פראָלעטארישן שריפטשטעלער זיסקינד ליעוו, וואָס האָט
געשריבן אלע זיינע ווערק דירעקט פאר דער אמעריקאנישער קאָמפּרעסע, ווי
אויך דאָוויד בערגעלסאָן, וועלכער איז א שטענדיקער מיטארבעטער
פון דער אמעריקאנישער קאָמפּרעסע, און נאָך א ריי שטענדיקע אויסלענדישע
קאָרעספּאָנדענטן פון דער „פרייהייט“.

„פראָלעטפּענ“ אין ציפּערן

צום סאָפּ וועלן מיר אפּן גרונט פונעם געבראכטן מאטעריאל פרווון געבן
אין ציפּערן א „סוואָדקע“ פונעם „פראָלעטפּענ“.

1. צאָל מיטגלידער — 77. (א פּוֹלשטענדיקער צעטל פונעם „פראָלעט-
פּענ“ פּראָגנאָס וואָלט געציילט בא 130 נעמען).
2. פון וועלכע לענדער שטאמען זיי? — 59 פון געוועזענעם רוס-
לאַנד (אויסער פּוילן), די מערהייט פון אוקראינע, 9 פון פּוילן, 6 פון גאליציע,
איינער פון רומעניע, איינער פון בוקאוויןע.
3. צאָל בעלעטריסטן — 63 (א טייל פון די בעלעטריסטן זיינען גלייכ-
צייטיק פּובליציסטן). אזעלכע, וואָס מע קען אויך רעכענען פאר פּראָפּעסיאָ-
נעלע זשורנאליסטן, איז פאראן ארום 20. דערצו דארפ מען צוגעבן נאָך א 25
בעלעטריסטן און אַן ענלעכע צאָל פּובליציסטן, וואָס זייערע בּאַגראַפיעס זיי-
נען דאָ ניט געגעבן.
4. סאָציאלע אָפּשטאמונג — 33 שטאמען פון ארבעטער (מערסטנס
שניידער און שוטטער), 20 — פון קליינבירגער, 7 — פון גרעסערע סאָכרימ און
פאבריקאנטלעך, 6 פון ראבאָנימ און קלייקוידעש. די סאָצאַלפּשטאמונג פון די
אנדערע איז מיר ניט געלונגען פעסטצושטעלן,
5. סאָציאלע אַגע (באשעפטיקונג פּרִיעַר) — 61 זיינען געווען אר-
בעטער. פון די אנדערע זיינען געווען: 6 לערער, עטלעכע פּראָפּעסיאָנעלע
רעוואָליוציאָנערן, 1 ציינדאָקטער. באשעפטיקונג איצטער: — 31 ארבעטער,
20 לערער, 8 ארבעטן אפּ פארשידענע פּאָסטנס אין דער באוועגונג, 11 —
אלס פּראָפּעסיאָנעלע זשורנאליסטן, 1 דאָקטער, 1 שוישפילער. די באשעפ-
טיקונגען פון די אנדערע איז מיר אומבאקאנט.
6. ביילדונגס טאזש (סיסטעמאטישע שולבילדונג). מיטלשול — 18, הייכ-
שול — 20, קונסטאקאדעמיעס — 2, די איבעריקע — אויטאָדידאקטן.
7. מיטגלידער פון דער קאָמפּאָרטיי — 45 (מיט די דורכגעלאָזטע
וואָלט זיך דער פארטיייער באשטאנד פארגרעסערט סיי אבסאָליוט און סיי
פּראָפּאָרציאָנעל לעגאבע די אומפארטיייער).

8. עלטער. ביז 32 יאָר — 25, ביז 36 — 11, ביז 42 — 18, ביז 50 און העכער — 21.
9. וויפל ביכער שוין ארויסגעגעבן און צוגעגרייט צום דרוק? פּראָזע — 85, לידער — 41, דראמעס — 21, איבערגעזעצטע ביכער פונדאנדרע שפראכן — 32 (אכצ צענדליקער בראַשורעס).
10. וויפל ארויסגעגעבן זינט דער גרינדונג פונעם "פּראָזע לעטפענ" — פּראָזע — 10, לידער — 8, דראמעס — 4. וויפל גרייט צום דרוק? — פּראָזע — 33, לידער — 25, דראמעס — 14.

פארלאג-פּראָבלעם

די לעצטע ציפערן סיגנאליזירן וועגן אן אָנגעווייטעקטער פראגע אינעם "פּראָלעטפענ" — דאָס איז דער פארלאג-וועזן. ס'פעלט קימאט אינגאנצן א פארלאג, וואָס זאָל ארויסגעבן בעלעטריסטישע ווערק. דער "פּרטיהנט" פאר-לאג איז זייער באגרענעצט לויט זיינע פינאנציעלע מעגלעכקייטן, ער גיט זעלטן ארויס א בעלעטריסטיש בוך, ס'זינד פונגאָר א בארימטן שרייבער, וועגן מע ווייסט פונדרייער, אז דאָס בוך וועט זיך שנעל פארקויפן, און מע וועט צו דעם ניט צולייגן. און דער פארלאג פונדעם אינטערנאציאָנאלן ארבעטער-אָרדן גיט ארויס בלויז טעקסט-ביכער, כרעסטאָמאיעס, אנטאָלאָגיעס און פּאָליטיש-געזעלשאפטלעכע ווערק.

דערפונדעם זיך אזא פאקט, וואָס זינט דער "פּראָלעטפענ" עקזיסטירט האָט מען ארויסגעגעבן סאכאקל א וואָסערע 20 ביכער, ביים די שרייבער האָבן גרייט צום דרוק העכער 70 ביכער. די שרייבער קומט אויס אליין ארויסצוגעבן זייערע ביכער. דאָס איז פארבונדן מיט גרויסע הויזאַעס, און זייער ווייניק שרייבער האָבן די נייטיקע פינאנציעלע מיטלען דערצו.

און זאָל מען דערפונדעם ניט מאכן דעם אויספיר, אז די שרייבער, וואָס האָבן אָפּגעדרוקט מער ביכער, שטייען העכער פונדאנדרע, וואָס האָבן ווייניקער געדרוקט, אז מען האָט זיי דערפאר אָפּגעגעבן דעם פּאַרצוג. אָפט איז דאָס אָפּדרוקן א ביכל ניט מער ווי א רעזולטאט פונדעזענלעכער איניציאטיוו און אקשאָנעסדיקייט מיטאד די שרייבער אָדער זייערע נאָענטע פּריינט, און דאָס באווייזט בעשומפונדעם ניט, אז אפ די ווערק איז דאָ א גרעסערער נאָכ-פרעג באמ ארבעטער-לייענער, אָדער אז זיי זיינען בעסערע ווערק. דער מאנגל איז א פארלאג טאָרמאָזירט די אנטוויקלונג פונדער פּראָלעטארישער ליטעראטור אין אמעריקע. דער "פּראָלעטפענ" וועט דארפן אָנעמען ערנסטע מיטלען צו לייזן די פארלאג-פּראָבלעם.

אינה אלט

זינט

7	I. אפנו העג צום „פראָלעטפעני“
12	די יידישע ברוזשואוע פרעסע אינ אמעריקע
18	„די פרייהייט“ — „מאָרגן-פרייהייט“
28	דער „יונגער ארבעטער-שרייבער-פארייב“
32	דער זשורנאל „יונג-קונויע“
46	דער זשורנאל „יוגנט“
53	די פראָלעטארישע שרייבער-גרופע „יוניאָן סקווער“
66	דער „פרייהייט-שרייבער-פארייב“ :
II. דער פארבאנד סונ פראָלעטארישע שרייבער אינ אמעריקע		
79	„פראָלעטפעני“
105	ליוויקיאדע
153	זאמלבוך „יוניאָן סקווער“
169	דעקלאראציע סונ „פראָלעטפעני“
184	„דער סיגנאל“
193	III. בײַ-ביבליאָגראפיע סונ די „פראָלעטפעני“-מיטגלידער

